4°A. lat. b. 318

Gellius

Auli Gelii lingue et græcæ et latine fulgentissimi syderis Noctium Atticarũ Cõmentarii.

Venduntur in vico diui Iacobi
Sub Leone Argenteo.

Sum ex libris Johannis Udalrici Elter-
bachers plebani et decani in Sigol...

Bractea illa A
Praeterea, illa A. Gellii monumenta
& literarias opes Gervasius Sopherus P
Argentorati sibi ... destinavit
13 Calen. Novembres Anno ...
... Manu ...

Incre ... ... coepisse superfuit
Primdu ... & efficies

... ui ho ...
... ...

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Gellius, Aulus,

Noctium atticarum Commentarii

Paris 1508

4 A.lat.b. 313
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10151564-2

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Historiaꝝ nõnullarũq; dictionũ secundũ alphabeticum ordinem Index.

AB herode quedã verba deprompta folio ij
Agrippa cxxxv
Alexander epistola ad aristotelẽ et arist. ad alexãdrũ respõsio. clxiiii
Aduerbia in im ci
Adoptatio & arrogatio li
Affectus. xxxiiii
Arungus xlix
Androdus folio eodem
Atri dies l
Appion xlix
Alexander & scipio lv
Aruales fratres eodẽ
Aues infere folio eodem
Acca larentia eodem
Alexandrie bibliotheca lx
Auarus lxxviii
Appii filia eodẽ
Afatim adprobet & similia lxiii
Annuli gestatio lxxix
Annibalis in anthiochum cauilatio folio xlvi
An hesiodus ante homeri tp̃a fuerit folio xxxiii
An semp patriis iussis sit obsequẽdũ folio xvii
Arguta in aliquos Gelii contentio folio xvi
Antiquitati honor exhibita xix
Apiaria xxi
Analogia xxv
Aesopi apologus xxvii
Antia lex xxv
Aemilia lex eodem
Anomalia xxv
Archesilai verbum xxxi
Aurũ tholosanũ xxxii
Arduus xliii
Athiphus. xxxviii
Asinus ad lyrã xxxiiii
Aegles xlvii
Aenigma xcviii
αρτιστρεφοντα xlvii
Attilius regulus liiii
Arthemisia lxxxi
Augustus lxxxvi
Atq; dictio notãda lxxxvii
Apluda xc
Aristodemus eodem
Amorabundus xcii
Aeditimus xcix
Ariopagitarũ iudiciũ xcviii
Aer in fe. gñe cix
Auentinus mons cvi
Allegatus. i. arbitratus cix
Antistitas pro es eodẽ
Alcibiades cxxv
Aufugio. aufero cxxii
Alę exercitus cxxx
Assiduus cxxxiii
Allucinari cxxxiiii
αξιωμα cxxxii
Arionis fabula cxxxvi
Atrabo cxxxviii
Arboretum eodem
Arteria cli
Arena clvi
Arceria clxi

B

Balbus xxxvii
Baiulus xlv
Barbarismus lii
Bellaria cv
Breuiloquentia xc
Bibax & bibulus xxxiii
Bidentes cxxxi

Boetia comedia xxxiiii
Bouinator. xc
Bucephalus equus alexandri. xlv
Bucephalon oppidum eodem
Brutiani lxxviii
Bias xlviii

C

Carneades cxlii
Candeo eodem
Capite census cxxxviii
Castritius cix
Caspius mons cxxi
Claustritimus xcix
Carneades lxv
Critolaus eodem
Classicus lxv
Cassita xxvii
Chilo lacedæmoni⁹ cõsiliũ anceps pro salute amici cœpit. ii
C. cæsaris egregiũ dictum. vii
C. grachi fistula eodem
C. fabricii ad samnitas modesta responsio. folio ix
Cesellius a sulpitio notatus. xx
Cesius color xxvi
Cerimonie xl
Calistratus. xxxiiii
Cubus xii
Con natura in cõpositione. xx
Cogo eodem
Cedicii virtus cum virtute leonide spartani equiparanda xxxi
Ciuica. folio xlvi
Castrensis corona xlvi
Cylindrus liii
Caia tartaria lv
Cor non masf. sed. n: lix
Cur virg. dixerit ora iugo Cum tñ esset primus nola lxvii
Censores. lxviii
Cornutus in virgiliũ lxxiii
Cornutus quare ita dictus. eodẽ
Camaleon lxxx
Crisippi & diodori diuerse opiniones. folio xci
Cum populo agere & concionem habere. cvii
Cupressus in virili genere. cix
Ciceronis erratum cxxxiii
Cõmunia verba multa cxxiiii
Comici cxxvii
Comicia. eodem
Cumprime. cxxxviii
Concio cl
Ciuitas. folio cl

D

Draco legislator xciii
Demosthenes rethor xc
Delicia clvi
Decretum lxvii
Die quarto &c. lxxxv
Dies iusti. clxiii
Diuinare. cxxxviii
Duritudo eodem
Diuersi cibi. lxvi
Diogenes lxv
Diagore mors xxxiiii
Duodeuicesimo. xlvi
Diarium. li
Deprecor. lviii
Demosthenes relicto platone secutus est calistratum xxxiiii
De psimonia in cui⁹ capitis titulo pro duplica: publica legat. xxv
Dierum obseruatio xxix
Demostenes ad laidẽ meretricẽ. vi
Diuinationis a. C. basso diffinitio. folio xvi
Diogenes cinicus xxi
Dimidiũ & dimidiatum. xxxiiii

E
Edulcare.folio cxxvii
Elegans homo lxxxviii
Ennius euripidis emulus. lxxxix
Ex oratiõe quinta in Verrẽ quid in ciceronẽ immerito torquetur. v
Epicurus immerito a plutarcho circa sillogismũ reprehẽsus aliudq́ dictum græcum xviii
Epictetus philosophus nobilis. xxi
Equi Diomedis & equus seianus. folio xxxii
Errones eodem
Erro. xxxviii
Eunuchus. eodem
εφημεριϲ. li
Euclides. lvi
Epistola philippi regis ad aristotelem. folio lxx
ευφωρια cviii
Egregius cxix
Effectus & affectus. cxxii
Esuritio cxxix
Errare. folio x xxiii
Esse & erit. cxli
Ellebori due species. cxliii
Epitritos. cliii
Ex iure manu consertum. clxvi
F
Filiorũ in patres officiũ. xv
Fauisse capitoline quid. xviii
Flauisse. eodem
Faunia lex. folio xxv
Frontonis & Phauorini de colorũ diuersitate sententia. xxvi
Fuluus & flauus color xxvi
Fretum comœdia. xxx
Fabricius consul xxxii
Fabricii ad rufinũ auarum dictum. folio x[illegible]
Filius crœsi. xlvii
Fatum. liii
Furtum. fo. lxv
Fœminarũ in mares cõuersio. lxx
Frequentatiua lxxi
Folia olearum eodem
Facies lxxv
Fames eodem
Flamen dialis lxxx
Factum itur iniuria. eodem
Floces & fraces. xc
Frater & soror cv
Familia portia. cvii
Fretus pro fretum. cix
Frons mas. geñ. cxxiii
Filii Iouis & neptuni cxxvi
Fascinare & fenerari cxxxiiii
Festino cxxxv
Fruisci. cxxxvii
Febris quartane laus cxlii
Frustratus cxlviii
G
Glaucus & glaucoxis xxvi
Genitiuus quarte in uis & datiuus in u. folio xliii
Grachi psimonia cxxv
Gustus & tactus. cliiii
H
Hortensii oratoris summa laus. Cap. v. folio. iiii
Herodotus Haliatẽ regẽ fidicinas habuisse tradit. vii
Higini haud indocti grãmatici perspectiua traditio de quo loco virg. deprauato. xii
H. spiritus magis q̃ littera a veteribus sepe vsurpatur xv
Herodotus fabulator. xxxiii
Horatius cocles xxxix
Hostilii mancini & mamelie meretri

cis contentio. xlii
Historia & annales quomodo differunt. folio li
Homeri versus a Virgilio versi in latinos. lxxii
Historia de populo romano & punico lxxxvii
Honos malus. xcix
Hyades ciiii
Hemolios cliii

I

Inducie a Varrone quid sint diffiniuntur. xiiii
Iactare. xvi
Iacere. eodem
Illaudatus eodem
Inculpatus. xvi
Inamabilis xvii
In natura in compositione. xx
Iapix ventus xxii
Iulia lex. xxv
Insperato gaudio anima interclusa. folio xxxiiii
Impolitia xlii
Imparilitas lii
Infra classem. lxv
Infestus lxxiiii
Ignarus eodem
Istrus. lxxix
Iuramēta mulierū & virorꝫ. lxxxix
Intra calendas. c
Intra modum eodem
Inter os & offam plurima interueniunt. cvii
Iusticie imago. cxviii
Illatebrant cxxxvii
Insecenda dictio quid significat. folio cli
Insectiones eodem
Iumentum. clxi

Lais meretrix corinthia. folio. vi.
Loquacitas importunū viciū. ix.
Libri sibillini. xi.
Linea. xii.
Laudare. xvii.
Lucius sicinius dentatus. xviii.
Liberi de vno vna ve dici pōt. xix.
Longeuus. xx.
Leporaria. xxi.
Licinia lex. xxvi.
Luteus nō leteus. xxvi.
Leticia quid. xxvi.
Leonidas. xxxi.
Lusciosus. xxxvii.
Lituus. xlvii.
Leuis et leuitas & non leuitus vt in annotatiōe cernitur. lxiiii.
Lorarii. lxxviii. Lex. lxxxiii.
Laberius poeta. lxxxii.
Lictor. xcvi.
Licinius imbrex. cx.
Lācea verbū hispanicū. cxxviii.
Legio. cxxx. Lepores. cxxxv.
Lutescere. clii.

M

Metellus de vxore ducenda. cvi. folio. iiii.
Mille hoīm occiditur quadrigarii sentētia defensum. fo. x.
Mortis diffinitio. xviii.
Menippus a quo menippei & cinici. xx.
Mys. xx.
Melissones & mellaria. xxi.
Mutitare. xxv.
Mole trusatiles. xxx.
Mundum muliebre a lucilio dicitur. xxxvii.
Morbus. xxxviii.

Malũ cõsiliũ. xxxix.
Muralis corona: xlvi.
Monomeri hoĩes. lxx
Metus lxxiiii.
Militaria nomina lxxix.
Maturare lxxix.
Mausolus lxxxii.
Mulieres abstenue. lxxxv.
Mulcta minima lxxxviii.
Mentiri & mẽdaciũ dicere xci.
Mense secũde cv. Manubie. cx.
Mortalis cxii.
Milesie virgines cxxiiii.
Milonis interitus cxxv.
Magnũ viaticũ cxxxvii.
Matrona cl.
Materfamilias cl.
Morbus sonticus clxi.

N

Nenii epigrãma folio. xiii.
Neruularia cõedia vbi apponitur solũmodo con pro cõedia xxx.
Nenius. Nicias ꝓditor xxxii.
Nefasti dies xl.
Noia in osus xli.
Naualis corona xlvi.
Numina leua xlix.
Neq̃ & nequitia lxiii.
Nolo lxxiii.
Noia in osus lxxiii.
Nescius lxxiiii.
Noĩa quinte declinationis lxxv
Nomina non positiua sed naturalia. lxxviii.
Nilus lxxix. Nouissim⁹ .lxxxiii.
Nauiũ genera lxxxvi.
Noia in bũdus xcii.
Necessitas & necessitudo cii.
Nerio cx. Ne id quoq; cxxxviii.
Niobes filii clxv.

O

Officia filiorũ in patres xvii.
Ornithones xxi.
Obiicio & obex &c. a iacio xliii.
Optimũ ꝓ pueris documẽtũ xliii.
Obsidionalis corona xlvi.
Oualis corona eodem
Obnoxius in versu cui apponitur legendũ dici nõ didici. lxvi.
Origo terre italie lxxxviii.
Olimpias cii.
Officiũ iudicis cxvi.
Occaso sole cxxxvii.
Obesus clvi. Opulescere clii.

P

Pithagorica disciplina folio. vi.
Phauorini phi ad adolescentẽ prisce loq̃ntẽ nõ absurda compellatio folio. vi.
Phisica questio & amphibologica folio. viii.
Piramides xi. P crassus ix.
Papirii. nõ illepida historia. xiii. cap. xxiii.
vbi est legẽdũ historia ꝓ historiam
Pretextatus xiii.
plauti epigrãma xiii.
Pacuuii epigrãma xiii.
phauorini de platone & lisia opinio folio. xvi.
Postumia proles eodem
pro in compositione. xx
phedon socraticus xx
Piscine xxi.
plociũ comedia xxiii.
plautus xxx. pheniceus xxvi.
Phrygiis in fine indicis & canet & obscuro ꝓ phrygus cauet & ob scura legãtur.

plautus poeta cõcus xxx
Palme natura xxxi
pleiades xxxii.
Policrate et philippidis mors folio. xxxiii
platonis exigua supellex xxxvi.
pedarii senatores eodem
pedanei eodem
parcus vnde xxxvii.
penus eodem
pellex xxxix
precidanee hostie xxxix
precidance ferie eodem
precidaneaporta eodem
probus grãmaticus xl.
predaceepecunie xliiii.
protagoras xlv.
persona xlvii.
ϖροτασισ.i.propõ xlviii.
pluria et compluria latine dicimus folio. lii.
ϖερι ϖροροιασ.i. de prouidẽtia. lii.
purum et putum argentum folio. liiii.
proprium propitium putare folio. eodem
prepetes aues liiii
perses lix.
peleati serui vendebantur folio. lxii.
polns histrio lxii.
ϖροσωδια. cxii
Prodigiosa miracula lxx
Pigmei lxxi
Plinius secũdus eodem
Partus quinq̃ puerorum. lxxvii
Precox & prematurus. lxxix
Partim hominũ lxxx
Plebs lxxxiii
Plato eodem
Priua. eodem
Pro natura lxxxviii
Pyrrhonii philosophi. lxxxix
Peregrinus xcix
Preter naturam ci
Pomerium cvi
Prandium caninũ cxiiii
Profligo cxxiii
Passum a pando nõ pãsum. cxxv
Plebiscita. cxxviii
Petorritũ eodem
Proletarius. cxxxiii
Propero/perdices/prosa/prosuerta. folio cxxxv
Pugna in gallos cxxxviii
Porcetra cl
Puluero. clii
Purpuro eodem
Passionis in actionẽ cõuersio. clii
Philoxenus gruini colli auidus. folio cliiii
Preter & propter clviii
Pumiliones & naui. clx

Q

Quali proportione quibusq̃ collectionib⁹ Plutarchus ratiocinatũ ẽẽ pithagorã phm̃ dixerit de cõprehẽdẽda corporis pceritate q̃ fuit hercules cũ vita inter hoies viueret. Cap.i. Folio primo
Quã tenuiter & curiose exploraue rit anthonius iulianus in orõne Marci. T. C. verbi ab eo mutati argutiam. Cap.iiii. fol.iii.
Quid supesse est et adesse. fo.xii.
Quassare & quatere. xvi
Quinquatrus xxii
Quiesco & quies lvii
Quedã verba e pro o aliave vocali

habentia: & memordi: & spepõdi. folio lxiiii
Quoad lxviii
Quartũ & quarto consul. lxxvi
Quanta vis lactis. xciiii
Quin. xcv
Quibus tp̃ibus græci & romani illustres floruere. cxlv
Quadrige. clvii

R

Rescire quid significat. xxi
Raro & rarenter xxv
Ruffus color: ruber/rutilus/rubicũdus/rubidus. xxvi
Radendi barbam mos xxxi
Religiosus quid. xl
Rogandarũ sentẽtiarũ ordo: xli
Rubigus xlix
Rhodos lix
Rectiores & certiores fiunt ictus si sursum qd mittitur q̃ deorsũ. lxix
Rhodanus. lxxix
Rogatio lxxxiii
Romuli sobrietas. eodem
Reta & retandi flumina: xciii
Reditiones virorum grauiũ in gratiam. fol. xcviii
Rustice loqui ciii
Rethores & phi eiecti. cxxiiii
Recentare cxxvii
Recepticius seruus cxxxviii
Remittere animũ cxlviii

S

Solidum xi
Superare & quid superesse xiii
Socratis patientia xv
Squallere & squallor xvi
Solonis legis sensus xix
Stitisses & nõ stetisses in aliquo catonis dicto legẽdũ est a sisto xix
Siluius xx
Septentriones xxii
Spadix xxvi
Salustii cuiusdam passus expositio folio xxviii
Spadix xxxii
Septenarius numerus eodem
Spurius carbilius ruga xxxviii
Sponsalia. xxxix. Sponsa. eodẽ
Sponsus eodem
Succidanee hostis xxxix
Scipio xliiii
Stata forma xlviii
Solœcismus & solecus lii
Stribiligo eodem
Serpens immanis liiii
Sacellum lvi
Seleucus qui nicanor. lviii
Sub corona venire lxii
Scindo sescidit & scando scandidi folio lxiiii
Sanguinis missio lxxix
Solon xciii
Seneca xcv
Scirpus xcviii
Saltem ci
Sapientia ciii
Sucula ciiii
Securis cviii
Stratogema sertorii cxxvi
Sillogismus cxxvii
Susq; deq; cxxxiii
Sermonari cxxxviii
Salustius virgis cesus cxliiii
Stolidus cxlix
Scropha cl
Siticines clxiii
Sicinium eodem
Sculna clxvi
Sequester eodem

T
Thucidides historicus lacedæmonios non tuba:sed tibiis vsos in prelio dicit. vii
Tessera xi
Ternio. xi
Tria epigrammata xiii
Tauri philosophi de irascentia responsio. xiiii
Tauri de officio filiorũ in patres & econtra dissertatio. xv
Taxare & tangere. xvi
Triones xxii
Tymocaris in pirrhũ perfidia. xxxi
Tẽporis varietas in puerperiis mulierũ xxxv
Tres parce nona decima morta folio eodẽ
Triumphalis corona xlvi
Tuba. xlvii. Testamentũ. lvi
Tres cause puniendi. lvii
Tyro tullii libertus lx
Tiro ciiii
Tunice & toga lxv
Tria dicendi genera. lxv
Torquatus. lxxiiii
Telorum genera. lxxxvii
Transfretatio quid. eodem
Turris & tris cviii
Thesmophoria cxxv
Testamẽtorũ tria genera. cxxviii
Tribus & senatus cl
Talio clxii.
V
Virgo vestalis quotum debeat agere annum. folio viii
Varronis in lelium de lepore & fure nõnichil scribitur xi
Vehere & vexare xvi
Vinaria xxi
Ventorum descriptio xxii
Vndarum motus varii xxviii
Verruta xxxi
Vergilie xxxii
Viciũ et morbus differũt. xxxviii
Vrtica xlii
Veiouis & diiouis xlviii
Ve folio eodem
Vox an sit corpus aut incorporeũ l
Vsucapio & pignoriscapio lxiiii
Voluptas quid. lxxi
Verinus portus lxxxi
Verbis minime est vtendũ antiquis folio lxxxix
Vocabula ancipitia. xcviii
Veritas tẽporis filia xcix
Vrbes cviii
Ventidius bassus cxxii
Vestibulum/ve/vescum cxxxi
Vocabula multa noua eodẽ
Vaticanus ager cxxxvi
Vagire eodem
Verba dedit cxxxviii
Vita beata cxlvii
Vxores cões cxlviii
Verant eodem
Vanus cxlix
Vena cli
Vituperones clvi
X
Xantippes in socratẽ mira morositas xi
Xeniades corinthi⁹ diogenis ẽptor folio xxi
Xenophõtis & platonis emulatio folio cxviii
z
zodiacus xxxii
zeno cxlvi

FINIS.

Egidii Maseriensis ad insignes: moratosq; Parrisiane vniuersitatis adolescentes. Carmen.

Nunc labyrintheis iuuenes emergite tectis.
Aegidelimen gnosia fila notant.
Nunc teucrum cytherea ducem perducit ad arces
Pigmalioneas. omnibus arua patent.
Tuto mercurius priamū per castra reducit
Aspera graiorum. ducit hic arte viros
Liberat oenidem cadmea ex plebe minerua.
Ductoris vera fungitur iste vice
Nunc ego consilium non pando sagacis vlissis
Nulla caribdis adest: nullaq; scylla vorax
Arrectas aures vestras teneatis. hic aulus
Nam miranda cauet sistere visa tygrim
Non alio amphion fertur pro menibus vsus
Thebanis. sappho docta nec vsa modo
Non alio vulsas treissus carmine quercus
Orpheus commouit: ditis & antra nigri.
Non lyra lesboi cantauit eburna poetæ
Maiori sonitu: quem quoq; maia tulit
Audite & vigili sacrum hoc comprendite dogma
Corde. suam clarius tendit apollo chelin
Horrida meonio non promit prelia versu
Obiectam ue aciem noricus ensis habet
Non nocturna canit cerealia sacra poeta
Non inter fratres ausa nephanda duos
Est procul horrendum geminorū iniuria fratrum
Quos propter radios pressit apollo suos
Sed nec achemenidum cure est huic cena. nec āpla
Sardanapaliaci ruris et aula phrygum
Tristia nec fasti: necnon translatio forme
Scribitur: aut latii ciuica bella ducum

Hoc tractū a fabula theseos & ariadnes.
Hoc tractū a venere eneā carthaginem ducente.
Mercuri⁹ priamū ad achillis castra duxisse et reduxisse illesum dr̄.
Lege scd̄m thebaidos.
Non iubeo vos aures claudere.
Hyperbole vehemens.
Amphion thebāe conditor vrbis.
Lesbous poeta .i. alceus.
Mercurius lyre inuentor.
Apollo clarius.
Norici populi optimū hn̄tes ferrū.
Lege statiū de Polinice & etheocle.
Hec de atreo et thyeste.
Phryges (vt inqt statius) diuites.
Non de fastis/tristibus: aut metamorphosi.

Nota hic obscure subsunt collecta loquelae
Sub testa mel adest: vtile dogma patet
Ferrea non penetrant vmbonem hūc arma trilicē
Omne sub hoc securum egide corpus erit
Zoileos auctor morsus contemnit: & instat
Spicula cecropia pallade tincta ferens
Acrius insurgens sermones edocet altos
Historiae: rixis mixtaq; verba nouis
Totius; est illic sacros haurire liquores
Grammatice. illic est tempe videre sacra
Floridus hic alter longos producit hymetus
Flores: langia est: perpetuusq; latex
Surge puer: iuuenes solis pulsate calores.
Surgite. barbariē pellite. surge senex
Pellite corde sitim. tyrias non cernitis arces:
Queso siti pereat graia cauete phalanx
Cum calidos rutilus radios demittit apollo
Curuus in excultum mittitur ensis agrum
Quod fuit euander phrygus: erit iste latinis
Neritioq; duci quod fuit alcinous
Immensas igitur tanto pro munere grates
Assidue huic aulo clara iuuentus habe
Attica septenis rutilans sapientibus olim
Vrbs grata existens laudibus alta fuit
Verum ingrata suum pellens ex vrbe regentem
Thesea florenti florida serta scidit
Non vt milciadem hūc obscura in carcere quisq̄
Claudat: at hunc semper compita cūcta ferant
Nullus & explaudat: madido pede nec terat aulū
Aulus cunctis sit tritus vt aula frequens.

FINIS.

Au. gelio duce nil ignoratur.

A reb⁹ bellis methaphora sūpta.

Langia fons boetie ꝑpetuo fluēs. lege statium.

Hoc tractū ab argiuorū excercitu qui priusq̄ thebas venisset siti laborauit.

Cū ociū dat̄ aulo studendū est.

Magna dignatur auctor gratitudie

Ingratitudo vitanda.

Theseus ab atheniēsibus pulsus.

Milciades in carcerē missus.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER PRIMVS.

Quali proportione: quibuſq; collectionibus Plutarchus ratiocinatum eſſe pythagoram philoſophum dixerit: de cõprehẽdenda corporis procerítate qua fuit Hercules: quum vita inter homines viueret. Caput Primum.

PLutarchus In libro quem οπωοσηψυχων και σωματων ανθρωπωοισ πεpι ευφυιαν και αpετηυ Διαφοpα .ideſt quantum inter homines animi corporiſq; ingenio atq; virtutibus interſit. conſcripſit: ſcite ſubtiliterq; ratiocinatũ Pythagoram philoſophum dicit. in reperiẽda. modulandaq; ſtatus longitudinis eius præſtantia. Nam quum fere cõſtaret curriculum ſtadii. quod eſt piſis apud Iouem olympium. Herculem pedibus ſuis metatum. idq; feciſſe longum pedes ducẽtos. cætera quoq; ſtadia in terris græciæ ab aliis poſtea inſtituta. pedum quidem eſſe numero ducentorum ſed tamen eſſe aliquantulum breuiora. facile intellexit modum. ſpatiumq; plantæ. Herculis ratione proportionis habita. tanto fuiſſe q̃ aliorum procerius: quanto olympicum ſtadiũ longius eſſet q̃ cætera. Comprehenſa autem menſura herculani pedis ſecundum naturalẽ mẽbrorum omnium inter ſe competentiam modificatus eſt. Atq; ita id collegit: quod erat conſequens. tanto fuiſſe Herculem corpore excelſiorem. q̃ alios: quanto olympicũ ſtadium ceteris pari numero factis anteiret.

Stadium olimpicũ ducentos pedes hr̃e:

Ab Herode attico cõſulari viro tẽpeſtiue deprompta in quendã iactatum & glorioſum adoleſcentem: ſpecie tantum philoſophiæ ſectatorẽ verba Epicteti ſtoici: quibus feſtiuiter a vero ſtoico ſeiunxit vulgus loquacium nebulonum: qui ſe ſtoicos nuncuparent. Cap. ii.

HErodes atticus vir & græca facundia: & conſulari honore præditus: accerſebat ſæpe nos quum apud magiſtros athenis eſſemus in villas eius vrbi proximas me & clariſſimum virum Seruilianum compluriſq; alios noſtrates: qui Roma in græciam: ad capiendũ ingenii cultum conceſſerant. Atq; ibi tunc quum eſſemus apud eum in villa: cui nomen eſt Cephyſia: & eſtu anni: & ſidere autumni flagrantiſſimo propulſabamus caloris incommoda lucorum vmbra ingentiũ longis ambulacris. & mollibus ædium poſticum refrigerantibus lauacris nitidis: & abundis: & collucentibus: totiuſq; villæ venuſtate aquis vndiq; canoris: atq; auibus perſonantẽ. Erat ibidem nobi-

Cephyſia apud Ath. villa
Caloris propulſare incomoda

ſcum ſimul adoleſcens: philoſophiæ ſectator: diſciplinæ vt ipſe di
cebat ſtoicæ: ſed loquacior impēdio & promptior. Is plerūq; in cō
uiuio ſermonibus qui poſt epulas haberi ſolent multa: atq; immodi
ca de philoſophiæ doctrinis intempeſtiue: atq; inſolite diſſerebat.
Præq; ſe vno cæteros oīs linguę atticæ principes: gentēq; omnem
togatam quodcūq; nomen latinū: rudes eſſe: atq; agreſtes prędica
bat: atq; interea vocabulis haud facile cognitis: ſyllogiſmorum cap
tionūq; dialecticarum laqueis ſtrepebat κυριων τασ σοχαζου=
σασ θεωριασ idest laqueorum adhuc ſpeculationes claudicātes
Alioſq; id genus griphos neminem poſſe dicens niſi ſe diſſoluere.
Rem vero ethicam naturāq; humaui ingenii: virtutūq; origines: of
ficiaq; earum confinia: aut contra morborū vitiorūq; fraudes: ani=
morūq; labes: ac peſtilētias. aſſeuerabat: nulli eſſe vlli magis ea oīa
explorata: comperta: meditataq;. Cruciatibus autē doloribuſq; cor
poris & periculis mortem minitātibus: habitū ſtatūq; vitæ beatæ:
quā ſe adeptū eſſe putabat: neq; lædi neq; imminui exiſtimabatur.
Ac ne oris quoq; & vultus ſerenitatē ſtoici hominis: vnq̄ vlla poſſe
ægritudine obnubilari. Has ille inanes quū flaret glorias: iāq; om=
nes finem cuperent: verbiſq; eius defatigati pertęduiſſent: tum He=
rodes greca: cuius plurimus ei mos fuit: oratione vtens. Permitte
inquit philoſophorum ampliſſime: quoniā reſpōdere nos tibi quos
idiotas vocas: non quimus: recitari ex libro: quid de huiuſcemodi
magniloquentia veſtra ſenſerit: dixeritq; Epictetus ſtoicorum maxi=
mus: iuſſitq; proferri diſertationum Epicteti digeſtarū ab Ariano pri
mū librum: in quo ille venerādus ſenex iuuenes: q ſe ſtoicos appella=
bant: neq; frugi neq; operæ probæ: ſed theorematibus tantū nuga=
libus: & puerilibus iſagogarum comentatiōibus dilatrātes: obiurga=
tiōe iuxta inceſſuit. Lecta igitur ſūt ex libro qui prolatus eſt: ea quę
addidit. Quibus verbis Epictetus ſeuere ſimul ac feſtiuiter ſeiunxit
atq; diuiſit a vero: atq; ſincero ſtoico. qui eſſet proculdubio: ακω
λυτοσ: ανεκβιασοσ. απαρεμποδισοσ: ελευθεροσ
ευποροσ ευδαιμον: idest non prohibitus inuiolatus: minime
implicitus: liber: diues: fœlix. vulgus aliud nebulonū hominū: qui
ſe ſtoicos nuncupaſent. Vltroq; verborū & argutiarum fuligine ob
oculos audiētium iacto. ſanctiſſime diſcipline nomine mentirētur.
ειπε μοι περι αγαθωρ. και κακον ακουεισ. ιλιοθεν με=
φερων ανεμοσ κικονεσσι πελασσεν. Των οντων τα=
μενεσιν αγατα. τα δε κακα. τα δε αδιαφορα αγαθα
μενον. αρεται κακα τα μετεχοντα κακιασ. αδιαφο=
ρα δε τα μεταξυ τουτον: πλουτοσ. συζυγια: ζωη σα=

c

Attica lingua
Gens togata
Res ethica
Idiota

ρατοσ.ηδονη:πονοσ:ποθεν οιδασουτωσ ελληνικοσ
λεγε ιεν τοισ αιγυπτιακοισ τι γαρ γιαφερει τουτο ει=
πειν ηοτι διογενησ:εν τη ηθικη ηχρυσιππωση κλεαν
θησ: βεβασανικασ ουναυτο: και δογμασαυτου πε=
ποιησαι:δεικνυε πωσ ειωθασ εν πλωιο χειμαζεσθαι
μεμνισαι ταυτησ τησ διαιρεσεωσ οταν ψοφηση το
ιστιον:και ανακραυγαση.εαν σοι τησ ου τωπωσ παρα
σαθεισ ειπη λεγε μοισυα πρωη ρε λεγεσ: μηκακιασ=
σι το ραραγησαι: μητησ κακιασ μετεχον ουκαραξυ=
λον ενσεισεισ αυτο τι ημιν. και σοι αρτρωπε. απολυ
μεθα και συ ελθων παιζεισ.εαν δε σε ο καισαρ μετα
πεμψηται κατηγορουμενων .i.de bonis cedo: & malis audis ne illud: Ad ciconas troia referēs me vet⁹ adegit. Rerū quędā bona: quędā mala: quędā indifferētia sūt: Bona sane virtutes: quę vitii participāt mala. Indifferētia vero illa quę inter hęc media sūt opes: coniugiū: vita: mors: voluptas: labor: vn̄ nosti inquit: Sic Hellanicus in ęgyptiacis tradit. Quid enī refert ita an Diogenē in moralib⁹: Chrisippūue: aut Cleanthē: hoc itaq; exqsiuisti: decretūq; fecisti tuū. Expone quonā modo tēpestatē in naui feras: nūqd ei⁹ distinctionis memineris: vbi instrepit ac stridet velum: siquis te ita alloquatur: repete age tu ea: quæ modo aiebas: num sit vitium naufragiū facere. num particeps vitii sit: an non contra istū baculū moueas. heus homo: quid mecū tibi. nos perimus: & ipse ludis. Cæsar quoq; si te delatū accersiuerit: quid agas.

Quod Chilo lacedęmonius cōsiliū anceps ꝓ salute amici cepit: Quodq; est circūspecte & anxie cōsiderandū an ꝓ vtilitatibus amicorū delinquendū aliquādo sit. Notataq; inibi: & relata quę Theophrastus: & M. Cice. sup ea re scripserunt. Cap. iii.

CHilo pręstabilis homo sapientię: quonam vsq; debuerit cōtra legem: cōtraq; ius ꝓ amico progredi dubitauit. Eaq; res in fine quoq; vitę ipso: animū ei⁹ anxit. Et alii deinceps multi philosophię sectatores: vt in libris eorū scriptū est: inqt scite: satisq; solicite q̄siuerunt: vt verbis quæ scripta sunt ipsis vtar: ει δει βοηθειν τω φιλω παρα το δικαιον. και μεχρι πωσου και ποια: ideſt nūquid oporteat cōtra iusticiā amico subuenire. & qua fini: & in cuiusmodi. ea verba significāt q̄sisse eos: an nōnūq̄ cōtra ius: cōtraue morē faciendū ꝓ amico sit: & i qualib⁹ & in qb⁹ causis: & quēnā adusq; modū. Sup hac q̄stiōe quū ab aliis sicuti dixi: multis tū diligētissime a theophrasto disputaт: viro i philosophia pipatetica modestissio doctissi=

Bona quedam
Rerum quedam
Mala. Indifferencia quedam.

Questium an pro utilitatibus amicorum sit delinquendum

Peripatetica philosophia.

philosophia peripatetica

moq;. Eaq; disputatio scripta est: si recte meminimus: in libro eius de amicitia primo. Eũ librum. M. Cicero videtur legisse: quum ipse quoq; librum de amicitia cõponeret: & cætera quidẽ quæ sumẽda a Theophrasto existimauit vt ingeniũ: facũdiaq; eius fuit: sumpsit: & trãsposuit cõmodissime aptissimeq;. Hunc autẽ locum de quo satis quæsitum esse dixi: oĩm rerũ aliaꝝ difficillimũ: strictim: atq; cursim trãsgressus est. Neq; ea q̃ a Theophrasto pensiculate atq; enucleate scripta sunt: executus ẽ. Sed anxietate illa & quasi morositate disputationis prętermissa: genus ipsum rei tm̃ paucis verbis notauit. Ea verba Ciceronis si recẽsere quis vellet: apposui. His igitur finibus vtendum esse arbitror: vt cum emendati mores amicorum sunt: tum sit inter eos omnium rerum: consiliorum: voluntatum sine vlla exceptione comitas: vt etiam si qua fortuna acciderit: vt minus iustæ voluntates amicorum adiuuandæ sint: in quibus eorum aut caput agatur: aut fama declinandum sit de via: modo ne summa turpitudo sequatur. Est enim quatenus amicitiæ venia dari possit. Quum agetur inquit aut caput amici: aut fama declinandum est de via: vt etiam nonnunq̃ voluntatem illius adiuuemus. Sed cuiusmodi declinatio ista esse debeat: q̃lisq; ad adiuuandum digressio: & in quãta voluntatis amici iniquitate non dicit. Quid autem refert scire in huiusmodi periculis amicorum: si non magna me turpitudo insecutura est: de via recta esse declinandum. nisi id quoq; me docuerit: quam putet magnam turpitudinem. & cum decessero de via: quousq; digredi debeam. Est. n. inquit quatinus dari amicitię venia possit. Hoc immo ipsum est: quod maxime discendum est: quodq; ab iis: qui doceant: minime dicitur: quatinus quaq; fini dari amicitiæ venia debeat. Chillo ille sapiens de quo pauloantę dixit conseruandi amici causa: de via declinauit. Sed video quousq; progressus est: falsum. n. pro amici salute consilium dedit. Idipsum tamen in fine quoq; vitę: an iure possit reprehendi: culpariq; dubitauit. Contra patriã inquit Cicero arma pro amico sumẽda non sunt hoc profecto nemo ignorauit. & priusquam Theognis: vt Lucilius ait: nasceretur. Sed id quęro: id desidero: quũ ꝑ amico contra ius & contra q̃ licet: salua tamen libertate atq; pace: faciendum est: & quum de via (sicut ipse ait) declinandum est: quid: & quantum: & in quali causa: & quonam usq; id fieri debeat. Pericles ille athenien sis egregius vir ingenio: bonisq; omnibus disciplinis ornatus: in vna quidem specie: sed planius tamen: quid existimaret professus est. Nam quum amicus eum rogaret: vt pro re causaq; eius falsum deieraret: his ad eum verbis vsus est: Δεῖ μὲ συμπράττειν

τοισ φιλοισ αλλα μεχριθεων. ideſt opus eſt me amicis cō
modare: ſed vſq; ad aras. Theophraſtus in eo quem dixi: libro: in=
quiſitius quidē ſuper hac re ipſa & exactius: præſſiuſq; q̄ Cicero di=
xerit. Sed his quoq; in docendo: nō de vno quoq; facto ſingulatim
exiſtimat: neq; certis exemplorum documentis: ſed generibus re=
rum ſummatim: vniuerſimq; vtitur ad hunc ferme modum. Parua
inquit & tenuis vel turpitudo vel infamia ſubeunda eſt. ſi ea re ma
gna vtilitas amico queri poteſt. Repēditur quippe: & compenſatur
leue damnū delibatæ honeſtatis maiore alia grauioreq; in adiuuan=
do amico honeſtate. Minimaq; illa labes: & quaſi laſciuia famę immi
nentis: partarū amico vtilitatū ratione ſolidatur. Neq; nominibus
inquit moueri nos oportet: ꝙ paria genere ipſo non ſunt: honeſtas
meę famæ: & rei amici vtilitas. Ponderibus hæc eni poteſtatibuſq;
præſentibus: non vocabulorum appellationibus: neq; dignitatibus
generum diiudicanda ſunt.. Nam quū in rebus aut paribus: aut nō
longe ſecus: vtilitas amici: & honeſtas noſtra conſiſtit: honeſtas ꝓ
culdubio prępōderat. Quū vero amici vtilitas nimio eſt amplior:
honeſtatis autē noſtræ in re non graui leuis iactura eſt: tunc quod
vtile amico eſt: id primū illo: quod honeſtū nobis eſt fit plenius: ſi=
cuti eſt magnū pondus ęris: parua lamina auri fit precioſius. Verba
adeo ipſa Theophraſti ſup ea re adſcripſi. ουκει τιπου του του
τωγενει τιμιωτερον ηδη και οτι ουν μεροσ τουτου.
προσ το τηλικον δε θατερον συγκριμομενον αιρετον.
εσαι λεγο δε οιον και χρυσιον τιμιωτερον χαλκου.
και τηλικον δε του χρυσου. τω τηλικω δε χαλκου με/
γεθοσ αρτιπαραβαλλομενον. πλεον δοξει. αλλα=
ποι ησει τινα τεροπην. και το πληθοσ. και το μεγετοσ
ideſt non ſi quid ſuo genere alicu eſt nobilius cōtinuo quæuis quoq;
pars eius: partis cuiuſlibet alterius: quo cū cōparatur: collatione eli
genda ſit potius: verbigratia hoc modo vt & nobilius ære aurū ſit.
& auri pars quælibet portionis cuiuſlibet ęris cōparatione: ſit plu=
ris: verū nō nihil diſcriminis: cū numerus: tū vero magnitudo effi=
ciet. Phauorinus quoq; philoſophus huiuſcemodi indulgentiam
graciæ tempeſtiuius: laxato paulū: permiſſoq; ſubtili iuſticię exa=
mine: his verbis definiuit. ηκαλουμενη χαρησ παρατοισ
αντρωποισ του το εστιν υφεσισ ακριβειασ εν δεοντι.
ideſt quæ gratia apud homines vocatur: hoc quidē eſt. iuris diligē=
tioris loco & tempore imminutio. Poſt deinde idem Theophraſtus
ad hanc ferme ſententiā diſſeruit. Has tamen inquit paruitates rerū
& magnitudines atq; has omnis officiorū æſtimatiōes: alia nōnūq̄

momenta extrinsecus: atq; alia quasi appendices personarũ: & causarum & temporum: & circũstantię ipsius necessitates: quas includere præcepta difficile est: moderantur: & regunt: & quasi gubernant: & nũc ratas efficiũt: nũc irrita. Hæc talia quæ Theophrastus satis caute & solicite & religiose: causa discernendi magis disputãdiq; diligentia: q̃ cum decernendi sentẽtia fiduciaq; differuit: quoniam profecto causas sciẽtię: corporum varietates: disertationũq; & differentiarum ignorantes: directum atq; perpetuum: distinctũq; in rebus singulis præceptum: quod ego nos in prima tractatus istius parte desiderare dixeram: non capiunt. Eius autem chilonis a quo disputatiunculę huius initium fecimus: quum alia quæ dã sunt cognitu vtilia: atq; prudentia: tum id maxime exploratę vtilitatis est: q duas ferocissimas affectiones amoris: atq; odii intra modũ tãtum coercuit: Hac inquit fini ames: tanquam forte fortuna osurus. hac itidẽ tenus oderis: tanq̃ fortasse post amaturus. Super hoc eodem Chilone Plutarchus philosophus in libro περι ψυχησ. idest de anima primo verbis ita scripsit. Χειλον οπαλοιοσ ακουσασ τιροσ λεγορτοσ. μηλερα εχειρ εχτρορ. ηρωτησερει και μηδερα φιλον εχει ρομιζων εξαραγκησ επακολουθειν και συρεπαρεσθαι φιλιασ και απεχθειασ. idest Chilo senior: quum quempiam dicentẽ audisset: nullum se inimicum habere: an nullum etiam amicum haberet: interrogauit. amicitias inimicitiasq; inuicem consequi & adduci necesse esse arbitratus.

Quam tenuiter curioseq; explorauerit Antonius Iulianus in oratione Marci Tu. verbi ab eo mutati argutiam. Cap. iiii.

ANtonius Iulianus rhetor perq̃ fuit honesti: atq; ameni ingenii. Doctrina quoq; ista vtiliore ac delectabili: veterũq; elegantiarum cura: & memoria multa fuit. Ad hæc scripta omnia antiquiora tã curiose spectabat: aut virtutes pensitabat aut vitia rimabatur: vt iudiciũ factũ esse adamussim diceres. Is Iulianus sup eo enthymemathe: qd est in orõne. M. Tullii: quã p Cn. Plãco dixit: ita æstimauit. Sed verba prius de quibus iudiciũ ab eo factũ est: ipsa ponã. Quãq̃ dissimilis pecunię debitio & gratiæ. Nã qui pecuniã dissoluit: statim nõ habet id quod reddidit. Qui autẽ debet: æs retinet alienũ. Gratiã aũt & qui refert: habet: & q habet: in eo ipso quod habet: refert. Neq; ego nũc Plãco desinã debere: si hoc soluero. Nec minus ei redderẽ volũtate ipsa: si hoc molestiæ nõ accidisset. Crispũ sane inquit agmen orationis: rotũdũq;: ac modulo ipso numerorũ venustũ: sed quod cũ ve-

nia legendũ ſit: verbi paulũ ideo immutati: vt ſentẽtiæ fides ſalua eſſet. Nãq; debitio gratiæ & pecuniæ collata: verbũ vtrobiq; ſeruari poſſet. Ita enim recte oppoſita inter ſeſe gratiæ: pecuniæq; debitio videbitur: ſi & pecunia quidem deberi dicatur: & gratia. Sed quid eueniat in pecunia debita ſolutaue: quid cõtra in gratia debita redditaue debitionis verbo vtrinq; ſeruato differatur. Cicero aũt inqt: Quũ gratiæ pecuniæq; debitionẽ diſſimilẽ eſſe dixiſſet: eiuſq; ſentẽtiæ rationẽ redderet: verbũ debet in pecunia ponit: in gratia habet ſubiicit: ꝓ debet. Ita.n. dicit. Gratiã aũt & q refert: habet: & qui habet: in eo ipſo quod habet refert. Sed id verbũ habet: cũ ꝓpoſita cõparatione: nõ ſatis cõuenit. Debitio enim gratiæ nõ habitio cum pecunia cõfertur. Atq; ideo cõſequẽs quidẽ fuerat ſic dicere: & qui debet in eo ipſo quod debet: refert: quod abſurdũ & nimis coactũ foret: ſi nondũ redditã gratiã: eo ipſo redditã diceret: quia debetur immutauit ergo inquit: & ſubdit verbũ ei verbo: quod omiſerat: finitimũ: vt videatur & ſenſum debitionis collatæ non reliquiſſe: & concinnitatẽ ſentẽtiæ retinuiſſe. Ad hunc modum Iulianus enodabat: diiudicabatq; veterum ſcriptorum ſententias: quas apud eum adoleſcentes lectitabant.

Quod Demoſthenes rhetor cultu corporis atq; veſtitu probris obnoxio: infamiq; mũdicia fuit: quodq; itẽ Hortenſius orator ab eiuſmodi mũdicias: geſtũq; in agendo hiſtrionicũ Dionyſiæ ſaltatriculæ cognomento compellatus eſt. Cap. v.

Demoſthenem tradunt: & veſtitu cæteroq; cultu corporis nitido venuſto: nimiſq; accurato fuiſſe. hic etiã κομψη illa χλαινισ και μαλακοιχιτωνισκοι idẽ elegãs illa veſtis: & molles tuniculæ ab æmulis aduerſariiſq; ꝓbro datũ. hinc etiã turpibus: indigniſq; in eũ verbis nõ tẽperatũ: quũ parũ vir: ore quoq; polluto diceretur. Ad eundem modũ Hortenſius omnibus ferme oratoribus ætatis ſuæ: niſi M. Tullio clarior: q multa cũ mũdicia & circũſpecte cõpoſiteq; indutus: & amictus eſſet: manuſq; eius interagendũ foret argutæ admodũ & geſtuoſæ: maledictis compellationibuſq; ꝓbroſis iactatus eſt. multaq; in eũ quaſi in hiſtrionẽ: in ipſis cauſis atq; iudiciis dicta ſũt. Sed cũ L. Torquat⁹ ſub agreſti hõ igenio: & iſeſtiuo: grauis acerbiq; apđ cõſiliũ iudiciũ: quũ de cauſa Syllæ quæreret: nõ iã hiſtrionẽ eũ eſſe diceret: ſed geſticulariã Dionyſiãq; eũ notiſſimæ ſaltatriculæ noĩe appellaret. Tũ voce molli: atq; demiſſa Hortẽſius: Dionyſia inquit Dionyſia malo eqdẽ eſſe: q qđ tu Torquate. αμουσοσ αγροδιαιτοσ. απροσιτοσ. id eſt inelegans agreſtis aditu difficilis.

Demoſthenis cultus.

Hortenſius.

Verba ex oratione Metelli Numidici: quam dixit ad populum in censura: quum eum ad vxores ducendas adhortaretur: eaq; oratio quam ob causam reprehensa: & quo contra modo defensa sit. Cap. vi.

Metellus de vxore ducenda

De re uxoria faceta sententia

MVltis & eruditis viris audientibus legebatur oratio Metelli Numidici grauis ac diserti viri: quã in censura dixit ad populum: de ducendis vxoribus: quũ eũ ad matrimonia capescẽda hortaretur: in ea oratiõe ita scriptum fuit. Si sine vxore possemus quirites esse. omnes ea molestia careremus. Sed quoniam ita natura tradidit: vt nec cũ illis satis cõmode: nec sine illis vllo modo viui possit: saluti ꝑpetuę potius q̃ breui voluptati consulendũ. Videbatur quibusdam Metellum censorem cui consilium esset: ad vxores ducendas populũ hortari non oportuisse: nec de molestia incommodisq; ꝑpetuis rei vxoriæ confiteri: neq; adhortari magis: q̃ dissuadere absterrereq;. Sed contra: illud potius orationem debuisse sumi dicebant: vt & nullas plerũq; esse in matrimoniis molestias asseueraret: & si que accidere tamen nonnunq̃ viderentur ꝑuas & leues facilesq; esse toleratu diceret: maioribusq; eas emolumentis: & voluptatibus oblitterari. easdemq; ipsas neq; omnibus neq; naturæ vitio: sed quorundã maritorum culpa & iniustitia euenire. T. autem Castritius recte atq; cõdigne Metellum esse locutum existimabat. Aliter inquit censor loqui debet: aliter rhetor. Rhetori concessum est sententiis vti falsis: audacibus: subdolis: captiosis: si modo verisimiles sint: & possint ad mouendos hominum animos qualicunq; astu irrepere. Propterea turpe esse ait rhetori: si quid in mala causa destitutum: atq; ipugnatum relinquat. Sed enim metellum inquit sanctum virum illa grauitate & fide præditum: cum tanto honore: atq; dignitate vitæ: apud populum Romanũ loquentẽ nihil decuit aliud dicere: q̃ quod verum sibi esse: atq; omnibus videbatur: præsertim quum super ea re diceret: quæ quottidiana intelligentia & communi peruulgatoq; vitę vsu comprehenderetur. De molestia igitur cunctis hominibus notissima confessus. eaq; confessione fidem sedulitatis: veritatisq; commeritus: tum deniq; facile & procliuiter: quod fuit omnium rerum validissimum atq; verissimum persuasit: ciuitatem saluam esse sine matrimoniorũ frequentia non posse. Hoc quoq; aliud: ex eadẽ oratione Metelli dignũ esse existimauimus assidua lectione: nõ hercle minus: q̃ quę a grauissimis philosophis scripta sunt. Verba Metelli hæc sunt. Dii immortales plurimum possunt sed non plus velle debent nobis: q̃ parentes: At parentes: si pergunt liberi errare:

Aliter censor loqui debet aliter rhetor

procliuiter

Elegans & maturatum dictum.

bonis exhęredant. Quid ergo nos a diis immortalibus diutius expectemus: nisi malis rationibus finem facimus: iisdem deos propitios esse ęquum est: qui sibi aduersarii nõ sunt. Dii immortales virtutem approbare: non adhibere debent.

In hisce verbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrem: hanc sibi rem sperant præsidio futurum: neqꝫ mendam esse: nec vitium. Errareqꝫ istos: qui bonos violant libros & futuram scribunt. Atqꝫ ibi de quodam alio Ciceronis verbo dictum: quod probe scriptum perperam mutatur. Et asperſa pauca de modulis numerisqꝫ orationis: quos Cicero auide sectatus est. Cap. vii.

In oratione Ciceronis quinta in Verrem libro spectatę fidei: tyroniana cura: atqꝫ disciplina facto: ita scriptum est. Homines tenues obscuro loco nati: nauigãt: adeuntqꝫ ad ea loca: quę nunq̃ antea didicerant: neqꝫ noti essent quo venerunt: neqꝫ semper cum cognitoribus esse possunt. Hac vna tantum fiducia ciuitatis: non modo apud nostros magistratus: qui & legum. & æstimationis periculo cõtinentur: neque apud ciues solum romanos: qui & sermonis: & iuris: & multarum rerum societate iuncti sunt: fore se tutos arbitrantur: sed quocunqꝫ venerint: hanc sibi rem pręsidio sperant futurum. Videbatur q̃ pluribus in extremo verbo mendã esse. debuisse enim scribi putabant: non futurum: sed futuram. neqꝫ dubitabant: quin liber emendatus esset. ne vt in Plauti comœdia mœchus: sic enim mende suæ illudebant: ita in Ciceronis oratione solœcismus esset manifestari⁹. Aderat ibi forte amicus noster homo lectione multa exercitus: cui pleraqꝫ omnia veterum litterarum quæsita: meditata: euigilataqꝫ erant. Is libro inspecto ait: nullum esse in eo verbo: neqꝫ mendam: neqꝫ vitium. Ciceronem probe ac venuste locutum. Nam futurum inquit non refertur ad rem: sicut legentibus temere: & incuriose videtur: neqꝫ pro participio positum est: sed verbum est indefinitum: qđ gręci appellant ἀπαρέμφατον: neqꝫ numeris: neqꝫ generibus præseruiens. sed liberum vndiqꝫ & impromiscuum est. Quali .C. Gracchus verbo vsus est in oratione: cuius titulus est. de. Q. Popilio circum conciliabula: in qua ita scriptum est. Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Inimicos inquit dicturum: & non dicturos. Videtur ne ea ratione positum apud Gracchum dicturum qua est apud Ciceronem futurum? sicut in græca oratione sine vlla vitii suspitione omnibus numeris: generibusqꝫ sine discrimine attribuuntur huiuscemodi verba ποιήσειν ἔσεσθαι. id est futurũ λέξειν ἔσεσθαι dicturum & similia. In. Q. Quoqꝫ quadri-

libr spectatę fidei tyroniana cura

Verbum indefinitum

gari tertio annali libro verba hæc esse dixit. Dum hi consideren
tur: hostium copias ibi occupatas futurum. In. xii. annali eiusdem
quadrigarii principium libri sic scriptum. Si pro tua bonitate & no
stra voluntate tibi valitudo suppetit: est quod speremus: deos bo=
nis benefacturum. Item in Valerii antiatis libro. iiii. &. xx. simi
li modo scriptum esse. Si hęc res diuinę factę: recteq; pelitatæ es=
sent: aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum. Plautus
etiam in casina quum de puella loqueretur: occisurum dixit: non oc
cisuram his verbis. Etiam ne habet Casina gladium? Sta habet. Sed
duos: quibus altero te occisurum ait: altero villicum. Item Labe=
rius in Gemellis. Non putauit inquit hoc eam facturum. Non er=
go isti omnes solœcismus quid esset ignorauerunt. Sed & Grac=
chus dicturum: & quadrigarius. futurum: & benefacturum: & Plau=
tus occisurum: & Antias processurum: & Laberius facturum: inde=
finito modo dixerunt. qui modus neq; innumeros: neq; in perso
nam: neq; in genera distribuitur. Sed omnia istæc vna eademq; de
clinatione cōplectitur. Sicuti. M. Cicero dixit futurum: nō virili ge
nere: neq; neutro. solœcismus enim foret plane. sed verbo vsus est
ab omni necessitate generum absoluto: Idem autem ille amicus no
ster in eiusdem. M. T. Ciceronis oratione: quæ est de imperio Gn.
Pompeii: ita scriptum esse a Cicerone dicebat atq; ipse ita lectitabat
Quum nostros portus. atq; eos portus: quibus vitam ac spiritum
ducitis: in prædonum fuisse potestatem sciatis. Neq; solœcismum
esse aiebat: in potestatem fuisse: vt vulgus semidoctum putat: sed ra
tione dictum certa & proba: contendebat: qua & græci ita vteren=
tur & Plautus verborum latinorum elegantissimus in Amphytrio=
ne dixit. Nunc vero mihi in mentem fuit? non vt dici solitum est in
mente. Sed enim præter Plautum/ cuius ille in presenti exemplo vs⁹
est: multam nos quoq; apud veteres scriptores locutionum talium
copiam offendimus atq; his vulgo annotamentis inspersimus. Vt
rationem istam missam facias & auctoritates: sonus qui ευφωρια
.i. voculatio tantum: & positura ipsa verborum satis declarant: id po
tius εστι μελειατων λεξεων .i. vocabulorum delectui diligen
ti: modulamentisq; orationis. M. Tullii conuenisse: vt quoniam
vtrumuis dici latine posset: potestatem dicere mallet: non potestate
Illud enim sic cōpositum iocundius ad aurem. compectiusq;: insua
uius hoc imperfectiusq; est: si modo ita explorata aure homo sit,:
nō surda: nec iacenti. sicuti est hercle quod explicauit dicere maluit
q̄ explicuit: qđ esse iā vsitatius cœperat. Verba sunt hæc ipsi⁹ in ex
hortatiōe quā de imperio Cn. Pōpei habuit. Testis est sicilia: quam

multis vndiq; cinctam periculis non terrore belli: sed consilii celeritate explicauit. At si explicuit diceret: imperfecto & debili numero verborum sonus clauderetur.

Historia in libris Phocionis philosophi reperta super Laide meretrice: & Demosthene rhetore. Cap. viii.

PHocion ex peripatetica disciplina: haud sane ignobilis vir fuit. Is librum multę varięq; historię: refertum composuit: eũq; inscripsit: κερος ἀμαλθείας. ea vox hoc ferme valet: tanq̃ si dicas cornu copię in libro sup Demosthene rhetore: & Laide meretrice. historia hęc scripta est. Lais inquit corinthia ob elegantiam: venustatẽq; formæ grãdem pecuniã demerebat. Cõuentusq; ad eã ditiorũ hominũ ex omni græcia celebres erãt. neq; admittebatur: nisi qui dabat: qđ poposcerat. Poscebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc ait natum esse illud frequens apud græcos adagium οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ' ὁ πλοῦς: idest Non viri cuiusq; est corinthũ petere: q frustra iret corintũ ad Laidã: qui nõ quiret dare: quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit: & vt sui copiã faceret: petit. At Lais μυρίας δραχμάς. idest decẽ drachmarum milia poposcit: hoc facit nũmi nostratis denarium decemmilia tali petulantia mulieris atq; pecuniæ magnitudine ictus expauidusq; Demosthenes auertitur. & discedens: Ego inquit poenitere tanti non emo Sed Græca ipsa: quę fertur dixisse lepidiora sunt: οὐκ ὠνοῦμαι inquit μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν: id est non emo centum sestertiis poenitere.

Phocion

Demosthenes

Lais meretrix

Qui modus fuerit: quis ordo disciplinæ pythagoricæ quantũq; temporis imperatum obseruatumq; sit. dicendi simul ac tacendi. Cap. ix.

ORdo ac ratio Pythagorę: ac deinceps familiæ successionis eius: recipiendi instituendiq; discipulos: huiuscemodi fuisse traditur. Iam a principio adolescentes: qui sese ad discendum obtulerant: ἐφυσιογνωμόνει: idest p naturę indicia pensiculabat: id verbum significat: mores: naturasq; hominum coniectatione quadam: oris & vultus ingenio: deq; totius corporis filo: atq; habitu sciscitari. Tum qui exploratus ab eo: idoneusq; fuerat: recipi in disciplinam statim iubebat. & tempus certum tacere: non omnes idem: sed aliud alius tempus: pro æstimato captu solertiæ. Is autem qui tacebat quæ dicebantur ab aliis: audiebat. Neq; percontari. si parum intellexerat: neq; commentarie quæ audierat fas erat.

Pythagorica disciplina

Sed non minus quisq̃ tacuit: q̃ bienniũ. Hi prorsus appellabantur intra tempus tacẽdi audiendiq; ακουστικοι.i. auditores. Ast vbi res didicerant rerum omniũ difficillimas tacere: audireq;. atq; esse iam cœperant silentio eruditi: cui erat nomen εχεμυθια: idest taciturnitas: tum verba facere & quęrere: quæq; audissent: scribere: & quæ ipsi opinarentur expromere potestas erat. hi dicebantur in eo tempore μαθυματικοι: idest disciplinis vacantes: scilicet ab iis artibus: quas iam discere atq; meditari incœptauerant: quoniam geometriam: gnomonicam: musicam: cæterasq; item disciplinas altiores μαθηματα: idest disciplinas: veteres græci appellabant. Vulgus autẽ: quos gẽtilicio vocabulo chaldeos dicere oportet: mathematicos dicit. Ex inde his scientiæ studiis ornati. ad ꝑdiscenda mundi opera: & principia naturæ procedebant. At tunc deniq; nominabantur. φυσικοι: idest naturales. Hæc eadem super Pythagora noster Taurus quum dixisset: nunc autem inquit isti: qui repente pedibus illotis ad philosophos diuertunt: non est hoc satis: quod sunt omnino αθεωρητοι αμουσοι αγεωμετρητοι: idest a cõtemplatione: musica: geometria: penitus alieni: sed legem etiam dant: qua philosophari discant. Alius ait: hoc me primũ doce. Item alius: hoc volo inquit discere: istud nolo. Hic a Symposio Platonis incipere gestit: propter Alcibiade commessationem. Ille a Phedro propter Lysiæ orationem. Est etiam inquit proh Iuppiter: qui Platonem legere postulet: non vitæ ornandæ: sed linguæ orationisq; commendę gratia: nec vt modestior fiat: sed lepidior. Hęc Taurus dicere solitus nouicios philosophorum sectatores: cum veteribus Pythagoricis pensitans. Sed id quoq; non prętereundum est: quod omnes simul: qui a Pythagora in cohortem illam disciplinarum recepti erant: quod quisq; familiæ pecunięq; habebant: in medium dabãt. Et cohibebatur societas inseparabilis: tanq̃ illud fuerit antiquũ consortium: quod re atq; verbo romano appellatur: κοινοβιον: idest contubernium.

Quibus verbis compellauerit Phauorinus philosophus adolescentem: vetuste nimis & priscę loquentem. Cap.x.

PHauorinus philosophus adolescenti veterum verborum cupidissimo: & plerasq; voces nimis priscas: & ignotissimas in quottidianis cõmunibusq; sermonibus expromenti. Curius inquit & Fabritius & Coruncanius antiquissimi nostri: & his antiquiores Horatii illi trigemini plane & dilucide cum suis fabulati sunt. Neq; auruncorum aut sicanorum: aut pelasgorũ: qui primi coluisse Italiã dicũtur: sed æta-

tis suæ verbis locuti sunt. Tu autē perinde quasi cū matre Euandri nunc loquare sermone multis annis iam desito veteris: ꝙ scire atq; intelligere neminē vis: quæ dicas. Nonne homo ineptæ: vt quod vis abunde consequaris: taceres? sed antiquitatem tibi placere ais: ꝙ honesta: & bona: & sobria: & modesta sit. viue ergo moribus p̄terítis loquere verbis presentibus. Atq; id quod a. C. Cæsare excellentis ingenii ac prudentię viro. In primo de analogia libro scriptū est: habe semper in memoria atq; in pectore: vt tanq̄ scopulū: sic fugias inauditum: atq; insolens verbum. C.Cæsar

Quod thucydides historię scriptor inclytus: lacedęmonios in acie non tuba: sed tibiis esse vsos dicit. Verbaq; eius super ea re posita. Quodq; Herodotus Halyaten regē fidicinas in procinctu habuisse tradit: atq; inibi quædam notata de Gracchi fistula concionaria. Cap.xi.

AVctor historiæ græcæ grauissimus Thucydides lacedęmonios summos bellatores: non cornuū tubarumue signis: sed tibiarum modulis in prœliis vsos esse refert. Non prorsus ex aliquo ritu religionū: neq; rei diuinæ gratia: neq; autē vt excitarentur: atq; euibrarentur animi: quod cornua & litui moliūtur: sed contra vt moderatiores: modulatioresq; fierēt: quod tibicinis numeris temperatur. Nihil adeo in cōgrediendis hostibus: atq; in principiis prœliorū ad salutē virtutēq; aptius rati: q̄ si permulcti sonis mitioribus non immodice ferocirent. Quū procincte igitur classes erant. & instructa acies: cœptūq; in hostē p̄gredi: tibicines inter exercitū positi: canere incœptabant. Ea ibi pręcentione tranquilla & venerabili quadā: quasi militaris musicæ disciplina: vis & impetus militū: ne sparsi: dispalatiq; proruerent: cohibebatur. Sed ipsius illius egregii scriptoris vti verbis libet: quæ & dignitate: & fide grauiora sunt. και μετα ταυτα ηξυροδοσην: αργειοιμεν: κυι οιξυμμαχοιεντονωσ και ορμη: χωρουντεσ: λακεδαιμονιοι δεβραδεωσ και υπο αυλοισ. πολλωρ ομουεγ καθετωτων. ουτου ηδεωσ χαριρ. αλλιρα ομαλωσ μεταρυθμου βαινοντεσ προσελθοιερ. και μηδιασ παςειη αυτωρη ταξισ οπρεπει αειταμεγαλασρασ οπεδα ερταισπροσοδοισ ποιειρ. i. post hæc congrediebātur argiui quidē sociiq; acriter & impetu adorientes. Lacedęmonii cōtra sub tibiarū pręcētione: stipato agmine maturantes non adeo voluptatis causa: verū vt æquabili modulatoq; sensim ingressu conuenientes pugnā capescerent: nec suos ordines distrahi sinerēt: quod semper amplissimas

copias agere: vbi congrediendum est: nimirũ decet. Cretenses quoq₃ prœlia ingredi solitos memoriæ datũ est. precinẽte ac præmoderante cythara gressus. Halyates autem rex terræ Lydiæ: more atq₃ vsu barbarico præditus: quum bellũ milesiis faceret: vt Herodotus in historiis tradit: concinentes habuit fistulatores & fidicines: atq₃ fœminas etiã tibicinas in exercitu: atq₃ in procinctu habuit: lasciuientium delitias conuiuiorum. Sed enim achæos Homerus pugnam indipisci ait: non fidicularum tibiarũq₃ concentu: verũ conspiratu tacito nitibundos οἱ δ᾽ ἄρ᾽ ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοὶ ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν: id est. Ast ibant taciti spirãtes robur achiui: Inq₃ vicẽ auxiliũ cupida sibi mente ferebant. Quid ille vult ardẽtissimus clamor militũ Romanorũ: quẽ in cõgressibus prœliorũ fieri solitum scriptores annaliũ memorauere. Contra ne institutũ fiebat antiquæ disciplinæ tam ꝓbabile. An tum etiam gradu clæmenti: & silentio est opus: quum ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantẽ. Quũ vero prope ad manus ventum est: tum iam e propinquo hostis & impetu propulsandus: & clamore terrendus est. Ecce autem pro tibicina laconica tibiæ quoq₃ illius cõcionatoriæ in mentem venit: quã C. Graccho cum populo agente præisse: ac præmonstrasse modulos ferunt. Sed nequaq̃ sic est: vt a vulgo dicitur canere tibia solitum qui pene eum loquentem staret: variisq₃ modis tum demulcere animum: actionemq₃ eius: tum intendere. Quid enim foret ea re ineptius. si vt planipedi saltanti: ita Graccho concionanti numeros & modos: & frequentamenta quædam varia: tibicen incineret. Sed qui hoc compertius memoriæ tradiderunt: stetisse in circunstantibus dicunt occultius: qui fistula breui: sensim grauiusculum sonum inspiraret: ad deprimendum sedandumq₃ impetus vocis eius. Referuescente namq₃ impulsu: & instinctu extraneo naturalis illa Gracchi vehementia indiguisse non (opinor) existimanda est. M. tamen Cicero fistulatorem istum vtriq₃ rei adhibitum esse a Graccho putat: vt sonis tum placidis: tum citatis: aut demissam iacentẽq₃ orationem eius erigeret: aut ferocientem sæuientemq₃ cohiberet: Verba ipsius Ciceronis apposui. Itaq₃ idem Gracchus: quod potes audire Catule ex Licinio cliente tuo litterato homine. quem seruum ibi habuit ille ad manum cum eburnea solitus est habere fistula: qui staret post ipsum occulte: quum concionaretur: peritum hominem qui inflaret celeriter eum sonum: qui illum aut remissum excitaret: aut a contentione reuocaret. Morem autem illum ingrediendi ad tibicinum modulos prœlii institutum esse a Lacedæmoniis Aristote=

C. gracchi fistula.

les in libris problematum ſcripſit: quo manifeſtior fieret: exploratiorq; militum ſecuritas: & alacritas. Nam diffidentię inquit & timori: cum ingreſſione huiuſcemodi minime conuenit: & mœſti ac formidantes ab hac tam intrepida: & tam decora incedendi modulatione alieni ſunt. Verba pauca Ariſtotelis ſuper ea re appoſui. Διατι επι Δαν πολεμειν μελλωσι. προσ αυλον εμ βαινωσιν. ιρατουσ Δειλουσ ασχημονουντασ γινωσ κωσιν. id eſt quamobrem vbi commiſſuri prœlium ſint: ad tibię modulos cōgrediantur. vt timidos minus honeſte agētes iudicēt.

Virgo Veſtę quid ętatis: & ex quali familia: & quo ritu: quibuſq; cerimoniis: ac religionibus: ac cognomine a pontifice maximo capiatur. Et quo ſtatim iure eſſe incipiat: ſimulatq; capta eſt. Quod q;: vt Labeo dicit: nec inteſtato cuiq̄: nec eius inteſtatę quiſq̄ iure hęres eſt. Cap. xii.

Qvi de virgine capienda ſcripſerunt: quoꝝ diligentiſſime ſcripſit Labeo Antiſtius. minorē q̄ annos. vi. maiorem q̄ annos. x. natā negauerūt capi fas eſſe. Itē quæ nō ſit patrima: & matrima. Itē quæ lingua debili: ſenſuue aurium diminuta: aliaue q̄ corporis labe inſignita ſit. Item quæ ipſa: aut cuius pater emancipatus ſit: etiā ſi viuo patre in aui ptāte ſit. Item cuius parētes alter amboue ſeruitutē ſeruierūt aut in negociis ſordidis diuerſantur. Sed eam cuius ſoror ad id ſacerdotium lecta ſit: excuſationē mereri aiūt. Itē cuius pater flamē: aut augur: aut q̄ndecimuir ſacris faciūdis: aut q̄ ſeptēuir epulonum aut ſalius eſt: Spōſæ quoq; pōtificis: aut tibicinis ſacroꝝ filię vacatio a ſacerdotio iſto tribui ſolet. Præterea capito Atteius ſcriptū reliquit: neq; eius legendā filiā: q̄ domiciliū In Italia nō haberet: & excuſandā eius: qui liberos tris non haberet. Virgo aūt veſtalis ſimul eſt capta: & in atriū veſtæ deducta: & pontificibus tradita eſt eo ſtatim tp̄e ſine emancipatione ac ſine capitis minutione: e patris poteſtate exit: & ius teſtamēti faciundi adipiſcitur. De more autē: rituq; capiūdę virginis litteræ q̄dem antiquiores nō extant: niſi quę capta prima eſt: a Numa rege eſſe captam. Sed papiā legem inuenimus: qua cauetur: vt pontificis maximi arbitratu virgines e populo viginti legantur. Sortitioq; in concione ex eo numero fiat. Sed ea ſortitio ex lege papia nō neceſſaria nūc videri ſolet. Nam ſi quis honeſto loco natus adeat ponti. maxi. atq; offerat ad ſacerdotiū filiam ſuam: cuius dūtaxat ſaluis religionum obſeruationibus: ratio haberi poſſit gratia popiliæ legis p ſe ratū ſit. Capi autē virgo p̄pterea dici videtur: q̄a pontificis maxi. manu prehenſa: ab eo parente:

Patrima & Matrima

Seruire seruitutem

Sordida negocia

Prima Virgo Vestalis a Numa capta

Cauetur lege

Quare virgo dicatur capta

Verba pontif. Max. capiendo Virgine

in cuius potestate est: veluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii pictoris: q verba ponti. maxi. dicere oporteat: quū virginē capit: scriptū est. Ea verba hæc sunt. Sacerdotē vestalē. quæ sacra faciat: quæ iussi: & sacerdotē vestalē facere pro po. ro. quiritibus vti: q optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; āt capi virginē solam debere putant. Sed flamines quoq; diales: itē pontifices & augures capi dicebantur. L. Sylla rerū gestarū li. ii. ita scripsit. P. Cornelius: cui primū cognomē Syllæ impositum est: flamē dialis Captus. M. Cato de lusitanis: quū Ser. Galbā accusauit: eū dicit ius pōtificum dicere noluisse. Ego me nūc volo ius pontificiū optime scire. Iam ne ea causa pontifex capiat? Si volo auguriū optime tenere: ecquis ob eā rē augurē capiat? Preterea etiā in cōmentariis Labeonis: quæ ad xii. tabulas cōposuit: ita scriptum est. Virgo Vestalis neq; heres est cuiq̄ intestato: neq; intestatæ quisq̄: sed bona eius in publicū redigi aiunt. Id quo iure fiat quæritur. Amata intercapiēdū a pont. maxi. appellatur: quoniā quæ prima capta est. hoc fuisse noie tradita est.

Amata.

Quæsitum in philosophia est: quidnam foret in recepto mandato rectius id ne omnino facere. quod mandatum est. an nonnūq̄ etiam contra si id speres ei: qui mandauit vtilius fore? Superq; ea quęstione expositæ diuersæ sententiæ. Cap. xiii.

Questio philosophica admodum scita

IN officiis capiendis: censendis iudicandisq;: quæ καθηκοντα idest: expedientia & conueniētia philosophi appellāt: quæri solet: an negocio tibi dato: & quicquid omnino faceres: definito. contra quid facere debeas: si eo facto videri possit res euētura ꝓsperius. exq; vtilitate eius: qui id tibi negociū mādauit. Anceps quæstio: & in vtrāq; partem a prudentibus viris arbitrata est. Sunt enim nō pauci qui sententiam suā vna in parte defixerūt. & re semel statuta: deliberataq; ab eo: cuius negociū id pontificiūq; esset: nequaq̄ putauerūt cōtra dictum eius faciendū: etiā si repentinus aliquis casus rem cōmodius agi posse polliceretur. Ne si spes fefellisset culpa ipatientiæ: & pœna indeprecabilis subeunda esset. Si res forte melius vertisset: diis quidem gratiā habendam Sed exēplum tamen intromissum videretur quo bene consulta consilia religione mandati soluta corrūperentur Alii existimauerūt incōmoda prius. quæ metuēda essent: si res gesta aliter foret: q̄ imperatū est: cum emolumēto spei pensitanda esse Et si ea leuiora minoraq;: at vtilitas cōtra grauior & amplior: spe quantū potest firma ostenderetur: tum posse aduersum mandata fieri censuerunt: ne oblata diuinitus rei bene gerendæ occasio amitteretur Neq; timendū exēplum nō parendi crediderunt: si rationes

Indeprecabilis poena.

huiuscemodi dũtaxat nõ adessent. Cũ primis aũt respiciendũ putauerunt ingeniũ naturãq; illius cui ea res pręceptũq; esset ne ferox durus: indomitus inexorabilisq; sit: qualia fuerint posthumiana imperia: & manliana. Nã si itali praeceptori ratio reddẽda sit: nihil faciendũ esse monuerũt aliter: q̃ praeceptũ est. Instructius deliberatiusq; fore arbitramur theorematium hoc de mandatis huiuscemodi assequendis: si exemplũ quoq;.P.Crassi Mutiãi clari: ac inclyti viri apposuerimus. Is Crassus a Sempronio Asellione: & plerisq; aliis historiae romanae scriptoribus traditur quinq; habꝰuisse rerũ bonarum maxima & praecipua: ꝙ esset ditissimus: ꝙ nobilissimus: ꝙ eloquẽtissimus: ꝙ iurisconsultissimus: ꝙ pont.maxi. Is quũ in consulatu obtineret asiam prouinciam: & circũsedere oppugnareq; Leucas oppidum pararet: opusq; esset firma ac procera trabe: quae arietem faceret: quo muros eius oppidi quateret: scripsit ad magistrum αρχητεκτωρα molis atheniensium: sociorum amicorumq; po.Ro. vt ex malis duobus: quos apud eos vidisset: vter maior esset: eum mittẽdũ curaret. Tum magister αρχητεκτωρ comperto: q̃obrem malũ desideraret. nõ vti iussus erat: maiorẽ: sed quẽ esse magis idoneũ: aptiorẽq; faciendo arieti: faciliorẽq; portatu existimabat: minorẽ misit. Crassus eũ vocari iussit: & quũ interrogasset: cur nõ quẽ iusserat misisset causis rõnibus quas dictitabat spretis: vestimenta detrahi imperauit. virgisq; multis cecidit. Corrũpi atq; dissolui officiũ oẽ imperãtis ratus si qs ad id quod facere iussus est: nõ obsequio debito: sed consilio non desiderato respondeat.

P.Crassꝰ

Quid dixerit feceritq;.C.Fabritius magna vir gloria: magnisq; rebus gestis: sed familiae pecuniaeq; inops: quũ ei samnites tãq̃ indigenti graue aurum donarent: plenũq; odii. Cap.xiiii.

IVlius Iginus in libro de vita: rebusq; illustrium virorũ sexto. legatos dicit a samnitibus ad.C.Fabritiũ imperatorẽ po.ro. venisse: & memoratis multis: magnisq; rebꝰ quę bene & beniuole post redditã pacẽ Samnitibus fecisset: obtulisse dono grandẽ pecuniã: orasseq; vti acciperet: vtereturq;. Atq; id facere Samnites dixisse: ꝙ videret multa ad splẽdorẽ domus atq; victus defieri: neq; p magnitudine dignitateq; lautũ paratũq; esse. Tũ Fabritiũ planas manus ab auribus ad oculos: & infra deinceps ad nares: & ad os: & ad gulam: atq; inde porro ad vẽtrẽ imum deduxisse: & legatis ita respondisse: dũ illiꝰ omnibus membris: quae attigisset: obsistere: atq; imperare posset: nunq̃ quicq̃ defuturum. Propterea pecuniam: qua sibi nihil esset vsus: ab iis quibus eam sciret vsui esse: non accipere.

C.Fabricius.

Quod importunũ vitiũ ſit futilis inaniſq; loquacitas: & q̃mul-tis in locis a principibus vtriuſq; linguæ viris deteſtatiõe iuſta cul pata ſit. Cap. xv.

QVi ſunt leues: & futiles: & importuni locutores: quiq; nullo rerũ põdere innixi verbis humidis: & lapſantibus defluũt: eorũ oratione bene exiſtimatũ eſt in ore naſci: nõ in pectore. Linguã aũt debere aiũt nõ eſſe liberam: nec vagã: ſed vinclis de pectore imo ac de corde aptis moueri: & quaſi gubernari. Sic enim videas quoſdã ſcatere verbis: ſine vllo iudicii negocio cũ ſecuritate multa & profunda: vt loquẽ tes plerũq; videantur: loqui ſeſe neſcire. Vlyxem contra Homerus virum ſapienti facundia præditum: vocem mittere ait non ex ore: ſed ex pectore. Quo ſcilicet nõ ad ſonũ magis habitũq; vocis: q̃ ex ſententiarum penitus conceptarum altitudine pertineret. Petulan-tiæq; verborum coercendo vallũ eſſe oppoſitũ dentium: luculente dixit: vt loquendi temeritas non cordis tantum cuſtodia. atq; vigi lia cohibeatur: ſed ex qbuſdã quaſi excubiis in ore poſitis ſepiatur: Homerica de quibus ſupra dixi: hæc ſunt.

αλλοτεδηοπατε μεγαλην εκστηθεοσιει:

τεκνον εμον ποιον σε επος φυγεν ερκος οδοντων. id ẽ

Aſt vbi iam magnam fundebat pectore vocem.

Dentis clauſtra tui vox qualis nata reliquit.

M. Tullii quoq; verba poſui: quibus ſtultã & inanẽ dicendi copiam grauiter & vere deteſtatus eſt. Dũmodo inquit hoc cõſtet: neq; ĩfan tiã eius: qui rẽ norit: ſed eã explicare dicẽdo nõ queat: neq; inſcitiã illius: cui res non ſuppetat: verba non deſint eſſe laudandam. Quo rum ſi alterum ſit optandũ: malim equidẽ indiſertã prudẽtiã: q̃ ſtul tam loquacitatẽ. Item in libro de oratore primo verba hęc poſuit. Quid enim eſt tã furioſum: q̃ verborũ vel optimorũ: atq; ornatiſſi-morũ ſonitus inanis: nulla ſubiecta ſentẽtia: nec ſciẽtia. Cũ primis autẽ. M. Cato atrociſſimus huiuſcemodi vitii inſectator ẽ. nanq; in orõne quę inſcripta eſt. Si Celius tri. ple. appellaſſet. Nũq̃ inqt tacet quẽ morbus tenet loquẽdi: tãq̃ veternoſum viuẽdi: atq; dormiẽdi. Quod ſi nõ cõueniãt: tamẽ cõuocari iubet. Ita eſt cupidus orõnis: vt cõducat: qui auſcultet. Itaq; auditis nõ auſcultatis tãq̃ pharma-copolã. Nã eius verba audiũtur. verũ ei ſe nemo cõmittat: ſi æger ẽ. Idem Cato in eadẽ oratione eidẽ. M. Celio vilitatẽ obprobrans: nõ loquendi tantũ: verũ etiã tacendi. Fruſto inquit panis conduci põt vel vti taceat: vel vti loquatur. Neq; non merito Homerus vnũ ex omnibus Terſitã. αμετροεπη και ακριτομυθον. i. loquẽtẽ

ſine iudicio & modo appellabat. verba illius multa ꝙ ακοσμα. i. incompta. ſtrepentium ſine modo graculorum ſimilia eſſe dicit. Quid enim eſt aliud απετροεπηεκολωα. id eſt ſupra modū loquitās cōturbabat. Eupolidis quoqꝫ verſus de id genus hominibꝰ cōſignatiſſime factus eſt. λαλειν αριςοσ: αδυνατατατωσ λεγειν: id eſt blatterare optimus: dicere ineptiſſimus. Quod Saluſtius noſter imitari volēs loquax inquit magis: ꝙ facundus. Quapropter Heſiodus poetarū prudētiſſimus linguā non vulgandā ſed recondendā eſſe dicit: perinde vt theſaurū. Eiuſqꝫ eſſe in promēdo gratiā plurimā. ſi modeſta: & parca: & modulata ſit.

γλωσσηςτοι θησαυροσεν ανθρωποιρ αριςοσ
φειδωλησ πλειση δεχαριs. καταμετρον ιουσησ

Optimus eſt homini linguę theſaurus: & ingens.
Gratia: quæ parcis menſurat ſingula verbis.

Epicarmiū quoqꝫ illud non inſcite ſe habet. ουλεγειν δεινοσ. αλλα σιγαν αδυνατοσ: id eſt non idoneus ad dicēdum: ſed ad tacendum impos. Ex quo profecto ſumptū eſt: qui quum loqui non poſſet: tacere non poterat. Phauorinū ego audiui dicere verſus iſtos Euripidis: αχαλινον ςοματον. ανομουτε αφροσυνασ το τελοσ δυσυχια: id eſt effrenioris: & exlegis dementię extremū infœlicitas occupat. Non de iis tantū factos accipi debere: qui impia: aut illicita dicerent. ſed vel maxime de hominibus quoqꝫ poſſe dici ſtulta & immodica blatterantibus. quorum lingua tam prodiga: infreniſqꝫ ſit: vt fluat ſemper & ęſtuet colluuione verborum teterrima. Quod genus homines a græcis ſignificatiſſimo vocabulo λαλουσ. i. linguaces appellatos. Valeriū Probum grāmaticum illuſtrem: ex familiari eius docto viro comperi Saluſtianū illud: Satis loquentię parum: breui anteꝗ vita decederet: ſic & legere cœpiſſe: ſic a Saluſtio relictum affirmaſſe. Satis loquentiæ: ſapiētiæ parum. Quod loquentia nouatori verborum Saluſtio maxime congrueret. Eloquentia cum inſipientia minime conueniret Huiuſcemodi autem loquacitatem: verborūqꝫ turbam magnitudine inani vaſtam faceтiſſimus poeta Ariſtophanes inſignibus vocabulis denotauit in his verſibus. ανθρωπον αγριοπων αυθαδοςομον εχοντα αχαλινον. ακρατεσ. απυλωτον ςομαπερι λαλητον. κομποφακε δορημονα: id eſt hominem agreſti ferocia: ore temerario: effrenato: prodigo: petulante: loquacem: futilem: & fuſum: per verborum cōgeriem: ac faſtum. Neqꝫ minus inſigniter veteres quoqꝫ noſtri: hoc genus homines in verba proiectos: locutuleios: & blatterones: & linguaces dixerunt.

Satis loquētiæ sapiētiæ parum.

Quod verba iſtæc quadrigarii: ex annali tertio ibi: Mille hominum occiditur. non licentia neq; de poetarum figura: ſed ratiõe certa: & proba grãmaticę diſciplinę dicta ſunt. Cap. xvi.

Mille ho minũ occiditur

Quadrigarius in. iii. annalium ita ſcripſit. Ibi occiditur mille hominum: occiditur inquit: non occiduntur. Item Lucilius in. iii. ſatyrarum. Ad portum mille a porta eſt exinde ſalernum. mille inquit eſt: non mille ſunt. Varro in xviii. rerum humanarum. Ad romuli initium plus mille & centum annorum eſt. Cato in primo originũ Inde eſt ferme mille paſſus. M. Cicero in. vi. i Antoniũ. Ita ne ianus medius in. L. Antonii clientela eſt? quis vnq̃ in illo iano inuentus eſt? qui. L. Antonio mille nũmum ferret expenſum? In his: atq; multis aliis mille numero ſingulari dictum eſt. neq; hoc (vt quidam putant) vetuſtati conceſſum eſt: aut per figurarum cõcinnitatem admiſſum eſt: ſed ſic videtur ratio poſcere. mille enim non pro eo ponitur: quod græce Χιλοι dicitur. Sed quod Χιλιασ: & ſicuti vna Χηλιασ: & duæ Χιλιαδεσ: ita vnum mille: & duo milia: certa atq; directa ratione dicitur. Quãobrem id quoq; recte & probabiliter dici ſolitum: mille denarium in arca eſt. & mille equitum in exercitu eſt. Lucilius autem pręterq̃ ſuperius poſui: alio quoq; in loco id manifeſtius demonſtrat. Nam in libro. xv. ita dicit.

Hunc mille paſſum qui vicerit: atq; duobus.
Campanus ſonipes ſucceſſor nullus ſequetur:
Maiore in ſpatio ac diuerſus iubebitur ire.

Item alio libro. viii. Mille die nũmum poteſt vno quærere centum: Mille paſſum dixit ꝓ mille paſſibus. & vno mille nũmum pro vnis mille nũmis. aperteq; oſtendit: mille & vocabulum eſſe: & ſingulari numero dici. Eiuſq; pluratiuum eſſe milia. & caſum etiam capere ablatiuum neq; cæteros caſus requiri oportere. quum ſint alia pleraq; vocabula quę in ſingulos tantum caſus: quædam etiam quæ in nullum inclinẽtur. quapropter nihil iam dubium eſt: quin. M. C. in oratione quam inſcripſit pro Milone. ita ſcriptum reliquerit. Ante fundum Clodii quo in fundo: propter inſanas illas ſubſtructiones: facile mille hominum verſabatur valentium: non verſabantur: quod in libris minus accuratis ſcriptum eſt. Alia enim ratione mille hominum. alia mille homines dicendum eſt.

Quanta cum animi æquitate tolerauerit Socrates vxoris ingenium intractabile. atq; inibi quod. M. Varro in quadam ſatyra: de officio mariti ſcripſerit. Cap. xvii.

XAnthippe Socratis philosophi vxor morosa admodũ fuisse fertur:& iurgiosa. Irarũq; & molestiarum muliebrium: per diem perq; noctem scatebat: Has eius intemperies in maritum Alcibiades demiratus: interrogauit Socratem: quae nam ratio esset: cur mulierem tam acerbam domo non exigeret: Quoniam inquit Socrates: quum illam domi talem perpetior: insuesco & exerceor: vt caeterorũ quoq; foris petulantiam & iniuriã facilius ferã. Secundũ hanc sententiã quoq; Varro in satyra menippea: quã de officio mariti scripsit Vitiũ inquit vxoris aut tollendũ: aut ferendũ est. Qui tollit vitium vxorem cõmodiorem praestat: qui fert sese meliorẽ facit. Haec verba Varronis tollere: & ferre lepide quidem cõposita sunt. Sed tollere apparet dictũ pro corrigere. Id etiam apparet eiusmodi vitium vxoris si corrigi non possit: ferendũ esse: Varronem censuisse quae ferri scilicet a viro honeste possunt Vitia enim flagitiis leuiora sunt. xãtippe

Quod. M. Varro in libro de ratione vocabulorũ primo. L. Laelium magistrum suum περι ἐτυμολογιας nonnullorũ verborum falsa dixisse reprehendit. quodq; idem Varro in eodem libro furis ἐτυμολογιαν falsam dicit. Cap. xviii.

IN primo de ratione vocabulorum libro. M. Varro doctissimũ tunc ciuitatis hominem. L. Laeliũ errasse ostẽdit: quod vocabulum graecum vetus traductum in linguã romanam pro meraco. & quasi a se primitus latine fictũ esset: resoluit in voces latinas: ratione etymologica falsa. Verba ipsa super ea re Varronis posuimus. In quo Laelius noster litteris ornatissimus memoria nostra errauit aliquotiẽs. Nã aliquot verborũ ãtiquorũ graecorũ: perinde atq; essent propria nr̃a reddidit cãs falsas. Nõ eĩ leporẽ dicimus (vt ait) qd̃ est leuipes. Sed qd̃ ẽ vocabulũ ãtiquũ graecũ. Multa. n. vetera illorũ ignorãtur qd̃ pro iis aliis nũc vocabulis vtũtur. & illorũ eẽ pleriq; ignorẽt graecũ: qd̃ nũc nominãt ἐλληνα. Puteũ eẽ. qd̃ vocãt φρέαρ leporẽ: qd̃ λαγωόν dicũt In quo nõ mõ Laelii ingeniũ nõ reprehẽdo: sed idustriã laudo. Successum eni fortuna. experientiã laus sequit̃. Haec varro in primo libro scripsit: de ratione vocabulorũ scitissime. de vsu vtriusq; linguae peritissime: de ipso Laelio clementissime. Sed in posteriore eiusdem libri parte dixit. Furẽ ex eo dictũ quod veteres romani: furuũ atrũ appellauerint. & fures per nocte: quae atra sit: facilius furẽtur. Nõne sic vr̃ varro de fure dixisse: tanq̃ Laelius de lepore: Nã quod a graecis nũc κλέπτης: idest fur dicit̃. ãtiqore graeca lingua φώρ ẽ dictũ: Hic per affinitatẽ litterarũ: q̃ φώρ graece ẽ: latine fur. Sed ea res fugerit Lepus Fur

ne tunc varronis memoriam:an contra aptius:& cohęrentius putarit:furem a furuo.i. nigro appellari in hac re de viro tam excellētis doctrinæ non meum iudiciū est.

Historia sup libris sibyllinis:ac de Tarqnio supbo rege.Cap.xix.

Libri si=
byllini

IN antiquis annalibus memoria sup libris sibyllinis hęc ꝓdita est:Anus hospita:atq; incognita ad Tarquinium superbū regē adiit:nouē libros ferēs quos eē dicebat diuina oracula.eos velle dixit venūdare.Tarqnius ꝓcium percūtatus est. Mulier nimiā atq; immēsum poposcit. Rex quasi anus ætate desiperet risit.Tū illa foculū corā eo:cū igni apposuit.tris libros ex nouem deurit.& ecquid reliquos sex eodem precio emere vellet: regem interrogauit. sed enim Tarquinius id multo risit magis.dixitq; anum iam ꝓculdubio delirare.Mulier ibidem statim tris libros alios exussit Atq; idipsum denuo placide rogauit.tris reliquos eodem illo precio emat.Tarquinius ore iam serio atq; attentiore animo fit.eam constantiam confidentiāq; non insuper habendam intelligit:& libros tris reliquos mercatur nihilo minore precio:q̄ quod erat petitum pro omnibus.Sed eam mulierem tunc a Tarquinio degressam:postea nusq̄ loci visam constitit. Libri tres in sacrarium conditi sibyllini appellati.Ad eos quasi ad oraculum quindecim viri adeunt:quum dii immortales publicæ consulendi sunt.

Quid geometræ dicant greci:quibusq; omnia ista latinis vocabulis appellentur. Cap.xx.

Planum

Solidum

FIgurarum quę σχηματα geometrę appellāt genera sunt duo:planum & solidum.hæc ipsi vocant εϖιϖε λορ αισρεορ.Planū est quod in duas partis solum lineas habet qua latum est:& qua longum.qualia sunt triquetra: & quadrata: quæ in area fiunt sine altitudine. Solidum est: quando non longitudines modo: & latitudines planas numeri linearum efficiunt:sed etiam extollunt altitudines:quales sunt ferme metę trianguli quas pyramidas appellant:vel qualia sunt quadrata: vndiq; q̄ κυβουσ illi: nos quadrantalia dicimus κυβουσ enim est figura ex omni latere quadrata: quales sunt inquit.M.Varro tesseræ:quibus in alueolo luditur:ex quo ipse appellatæ κυβοι In numeris etiam similiter κυβοσ dicitur:quum omne latus eiusdē nūeri æqualiter i sese soluit:sicuti fit:quum ter terna ducūtur.Atq; idē ipse nūerus triplicat.huius nūeri cubū Pythagoras vim habere lunaris circuli dixit:qꝛ & luna orbē suū lustret septē & vigīti dieb⁹:q a nūeris ternio:q græce dicitur τριασ tantūdem

Pyrami=
des.

Cubus
tessera.

Ternio

efficiat in cubo. Linea autem a nostris dicitur: quam γραμμηρ græci vocant. Eam. M. Varro ita definit. Linea est inquit longitudo quædam sine latitudine & altitudine. ευκλειδησ autem breuius præter missa altitudine γραμμη est iquit μηκοσ απλατεσ: idest longitudo illatabilis: quod exprimere vno latine verbo non queas: nisi audeas dicere illatabilis. Linea? quid Illatabilis

Quod Iulius Higinus affirmatissime contendit legisse se librũ P. Virgilii domesticum: in quo scriptũ esset: Et ora Tristia tentantũ sensu torquebit amaror non quod vulgus legeret sensu torquebit amaro. Cap. xxi.

VErsus istos ex georgicis vergilii pleriq; oẽs sic legunt:
At sapor indicium faciet manifestus. & ora.
Tristia tentantum sensu torquebit amaro.
Higinus aũt nõ hercle ignobilis grãmaticus in cõmentariis: quæ in virgiliũ fecit cõfirmat: & perseuerat: non hoc a virgilio relictũ. Sed qđ ipse inuenerit in libro q fuerat ex domo: atq; familia virgilii: Et ora Tristia tentãtũ sensu torquebit amaror: Neq; id soli Higino: sed doctis quibusdã etiã viris cõplacitum quoniã videtur absurde dici. Sapor sensu amaro torquet: quũ ipse inquiunt sapor sensus sit: non alium in semetipso sensum habeat: ac perinde sit quasi dicatur: sensus sensu amaro torquet Sed enim cũ Phauorino Higini commentarium legissem: atq; ei statim displicita esset insolentia & insuauitas a maioris: Iouem lapideum inquit: quod sanctissimum iusiurandum est habitum: paratus sum ego iurare: virgilium hoc nunq̃ scripsisse. Sed Higinum ego dicere verum arbitror. Non enim primus finxit hoc verbum virgilius insolenter sed in carminibus Lucretii inuentum: non est aspernatus auctoritatẽ poetę ingenio & facundia pręcellentis. Verba ex quarto Lucretii hæc sunt. amaror Iouem lapideum iurare. de hoc uide Cælium in Vndecimo Anti:

Deniq; in os falsi venit humor sæpe saporis:
Quum mara versamur propter. dilutaq; contra.
Quum tuimur misceri absynthia: tangit amaror:

Non verba autem sola: sed versus prope totos: & locos quoq; Lucretii plurimos sectatum esse Virgilium videmus.

An qui causas defendit: recte latineq; dicat superesse id quod defendit: & superesse proprie quid sit. Cap. xxii.

IRroborauit inueterauitq; falsa & aliena verbi significatio: qđ dicitur: hic illi superest quum dicendũ est. Aduocatũ esse quẽ cuipiã: causãq; eius defẽdere. Atq; id dicit non in cõpitis tm̃ neq; in plæbe vulgaria: sed i foro; in plebs vulgaria

Adesse
Supesse.

comitio: apud tribunalia. Qui itegre aũt locuti sunt: magnã partem superesse ita dixerũt: vt eo verbo significarent superfluere: & supervacare: atq; eẽ supra necessariũ modũ. Itaq;. M. Varro in satyra quę inscripta est. Nescis quid vesper vehat: superfuisse dicit immodice & intempestiue fuisse. Verba ex eo libro hæc sunt. In conuiuio legi: nec oia debent: & ea potissimũ quæ simul sint γιωφελη. i. vitæ incõmoda: & delectẽt potius: vt id quoq; non videatur superfuisse. Memini ego prætoris docti nominis tribunali me fortasse assistere: atq; ibi aduocatũ nõ incelebrem sic postulare: vt quã causam diceret rẽq; quæ agebatur nõ attingeret. Tũc prætorem ei cuia res erat: dixisse aduocatũ eũ nõ habere: & quũ is qui verba faciebat reclamasset ego illi vir clarissime supersum. Respondisse prętorem festiuiter. Tu plane superes: non ades. M. autẽ Cicero in libro q inscriptus est de iure ciuili in artẽ redigendo verba hæc posuit. Nec vero sciẽtia iuris maioribus suis. Q. Melius Tubero defuit: doctrina etiã supfuit. In quo loco superfuit significare vr̃ supra fuit: & præstitit: superauitq; maiores suos doctrina sua superfluenti tũ & nimis abundanti: Disciplinas enim Tubero stoicas & dialecticas percalluerat. In libro quoq; de repu. secũdo idipsum verbũ Ciceronis nõ temere trãseũdũ. Verba ex eo libro hæc sunt. Non grauarer Lęli: nisi & hos velle putarẽ: & ipse cuperẽ te quoq; aliq̃ partẽ huius nostri sermonis attingere ꝑsertim cũ heri ipse dixeris te nobis nõ etiã superfuturũ: verũ id quidẽ fieri nõ põt: ne desis omnes te rogamus. Exquisite igitur & cõperte Iulius paulus dicebat: homo in nostra memoria doctissimus: supesse nõ simplici rõne dici tã latine q̃ gręce. Gręcos. n. περιειραι. i. viuere: adesse: vicisse: tã in vtraq; parte ponere: vel quod superuacaneũ esset: ac nõ necessariũ: vel quod abũdans nimis & affluens: & exuperans. Sic quoq; nostros veteres superesse alias dixisse: pro superfluẽti & superuacuo: nec admodũ necessario: ita vt supra posuimus Varronem dicere. Alias ita vt Cicero dixit: pro eo: quod copia quidem & facultate cæteris anteiret: tũ supra modũ: & largius prolixiusq; flueret: q̃ esset satis. Qui dicit ergo se superesse ei: quẽ defendit nihili istorũ vult dicere: sed nescio quid aliud indictũ inscitumq; dicit. Ac ne Virgilii quidẽ poterit auctoritate vti: qui in georgicis ita scripsit.

Primus ego in patriam mecum modo vita supersit.

Hoc. n. in loco Virgilius ακυροτερεν. i. dest minus proprie verbo vsus vr̃: quod supersit dixit pro longinquius diutiusq; adsit. Illud contra eiusdem Virgilii est aliquanto probabilius.

Florentisq; secant herbas fluuiosq; ministrant.

Farraq; :ne blando nequeant superesse labori. Superesse labori
Significat enim supra laborem esse: neq; opprimi a labore. An autẽ superesse dixerint veteres pro restare: & perficiendæ rei deesse quæ rebamus. Nam Salustius in significatione ista non superesse: sed superare dicit. Verba eius in iugurtha. Is plerũq; a rege exercitum du ctare: & omnis res exequi solitus erat: quæ iugurthæ fesso: aut ma ioribus astricto superauerant. Sed inuenimus in. iii. Ennii annalium in hoc versu. Supare.
Inde sibi memorat vnum superesse laborem. Id est reliquũ esse & restare. Quod quia idest diuise pronunciandum est. vt non vna pars orationis esse videatur: sed duæ. Cicero autem in. ii. antonianarum quod est reliquũ non superesse. sed restare dicit. Præter hæc superesse inuenimus dictum pro superstitem esse. Ita enim scriptum est in libro epistolarum. M. Ciceronis ad. L. Plancum: & in epistola. M. asinii Pollionis ad Ciceronem verbis his. Nam neq; deesse reip. volo neq; superesse. Per quod significat: si resp. emoriatur: & pereat: nolle se viuere. In Plauti autem asinaria manifestius idipsum scriptum est in his verbis: q̃ sunt eius comœdiæ prima. Sicut tuum vis vnicum gnatum tuæ superesse vitæ hospitem & superstitem. Cauenda igitur est non improprietas sola verbi: sed etiam prauitas omnis: si quis se nunc senior aduocatus adolescenti superesse dicat. Superesse laborem. Restare. Supesse. Superesse vitæ

Quis fuerit Papyrius prætextatus: quæue istius causa cognomenti sit historiamq; istã omnis super eodem Papyrio cognitu iocunda. Cap. xxiii.

Historia de Papyrio prætextato dicta: scripta est a. M. Catone in oratione qua vsus est ad milites contra Galbam cum multa quidẽ venustate atq; luce: ac mundicia verborum. Ea Catonis verba: huic prorsus commentario indidissem: si libri copia fuisset id temporis quum hæc dictaui. Quod si non virtutes dignitatesq; verborum: sed rem ipsam scire queris: res ferme ad hunc modum est. Mos antea senatoribus romæ fuit: in curiã cum prætextatis filiis introire. Tunc quidem in senatu res maior quæpiam consultata: eoq; in diem posterum prolata est. Placuitq; vt eam rem super quam tractauissent: ne quis enunciaret: priusq̃ decreta esset. Mater Papyrii pueri: qui cum parente suo in curia fuerat: percontata est filium: quidnam in senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse neq; id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior secretum rei: & silentium pueri. animũ eius ad inquirendum euerberat. Quærit igitur compressius violentiusq;. Tum puer matre vrgente lepidi: atq; festiui mendacii cõ Papyrius. Fœmina secreti cupidior.

lepide ac festiue consilium mendacium Papyrii

silium capit. actum in senatu dicit: vtrum videretur vtilius: exq; re. pu. esse: vnus ne vt duas vxores haberet: an vt vna apud duos nupta esset. Hoc illa vt audiuit: animus compauescit: domo trepidans egreditur. ad cæteras matronas peruenit. Ad senatum postridie matrūfamilias caterua lachrymantes: atq; obsecrantes orant: vna potius vt duobus nupta fieret: q̃ vt vni due. Senatores ingrediētes in curiā: q̃ illa mulierū intēperies: & quid sibi postulatio illa vellet mirabantur. Puer Papyrius in mediū curiæ progressus: qd mater audire institisset: qd ipse matri dixisset rē sicuti fuerat denarrat. Senatus fidē: atq; ingenium pueri exosculatur. Consultum facit: vti post hæc pueri cum parentibus in curiam ne introeant: nisi ille vnus Papyrius. Atq; puero postea cognomentum honoris gratia inditum. Prætextatus ob tacendi loquendiq; in ætate p̄textata prudentiā.

Prætextatus.

Tria epigrammata trium veterum poetarum: Neuii: Plauti: Pacuuii. quæ facta ab ipsis: eorum sepulchris incisa sunt. Cap. xxiiii.

TRium poetarum illustrium epigrammata Cn. Neuii: Plauti. M. Pacuuii: quæ ipsi fecerunt: & incidenda suo sepulchro reliquerunt: notabilitatis eorum gratia: ac venustatis: scribenda in his commentariis esse duxi. Epigramma Neuii plenum superbiæ campanæ. quod testimonium esse iustum potuisset: nisi ab ipso dictum esset.

Neuii epigramma.

Immortales mortales si foret fas flere:
Flerent diuæ camenæ Neuium poetam.
Itaq; postq̃ est orchio traditus thesauro:
Obliti sunt Romæ lingua latina loquier.

Orchius thesaurus

Epigrāma Plauti: quod dubitassemus an Plauti foret: nisi a. M. Varrone positum esset in libro de poetis primo.

Plauti epigramma.

Postq̃ est morte captus plautus
Comœdia luget: scæna est deserta.
Deinde risus: ludus: iocusq;: & numeri.
Innumeri simul omnes collachrymarunt.

Morte captus

Epigramma Pacuuii verecundissimum: & purissimum: dignūq; eius elegantissima grauitate.

Pacuuii epigrāma

Adolescens tametsi properas: hoc te saxum rogat:
Vt se aspicias: deinde quod scriptum est legas.
Hic sunt poetæ Pacuuii marci sita ossa:
Hoc volebam nescius ne esses. vale.

Quibus verbis. M. Varro inducias definierit. quæsitumq; inibi curiosius quænā ratio sit vocabuli induciarum. Cap. xxv.

DVobus modis.M.varro in libro humanarum:qui est de bello & pace: inducię quid sint definit. Induciæ inquit sunt pax castrensis paucorum dierum. Item alio in loco Inducię inquit sunt belli feriæ. Sed lepide magis atq; iocundæ breuitatis: vtraq; definitio: q̄ plena aut proba esse videtur. Nam neq; pax est inducię: bellum enim manet pugna cessat. Neq; in solis castris neq; paucorum tantum dierum induciæ sunt. Quid enim dicemus si indiciis in mensium aliquot factis: castris concedatur: nonne tum quoq; induciæ sunt? Aut rursus quid esse id dicemus: quod in primo annalium quadrigarii scriptum est: C. Pontium samnitem a dictatore Romano sex horarum inducias postulasse: si induciæ paucorum tantum dierum appellandæ sunt. Belli autem ferias festiue magis dixit: q̄ aperte atq; definite. Græci autem significantius consignantiusq; cessationem istam pugnę pacticiam εκεχειριαν. i. a manibus temperationem dixerunt excēpta vna littera sonitus vastioris: & subiuncta lenioris. Nam quod eo tempore non pugnetur: & manus cohibeantur. εκεχειριαν. i. inducias ab astinendis manibus appellarunt. Sed profecto non id fuit varroni negocium: vt inducias superstitiose definiret: & legibus: rationibusq; omnibus definitionum inseruiret. Satis enim visum est: eiusmodi facere demonstrationem. Quod genus græci τυπους. i. forma magis & υπογραφας. i. descriptiones: q̄ ορισμους. i. definitiones vocant. Induciarum autem vocabulum qua sit ratione factum: iam diu est q̄ quęrimus. Sed ex multis quę iam audiuimus vel legimus probabilius: id quod dicam videtur. Inducias sic dictas arbitramur: quasi tudieas induci ansam. Pactum induciarum eiusmodi est: vt in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi detur: sed ex eo die postea vti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus pręfinitus: pactum fit: vt ante eum diem ne pugnetur: atq; is dies vbi venit: inde vti iam pugnetur. Iccirco ex hiis quibus dixi: vocibus quasi per quendam coitum et copulam: nomen induciarum connexum est. Aurelius autem Opilius primo librorum: quos musam inscripsit. Induciæ inquit dicūtur: quum hostes inter sese vtrinq; vltro citroq; alteri ad alteros impune: & sine pugna ineunt. Inde ab eo inquit nomen esse factum videtur: quasi initus atq; introitus. Hoc ab Aurelio scriptum propterea non pręterii: ne cui harum noctium ęmulo: eo tantum nomine elegantius id videretur: tanq̄ id nos originem verbi requirentes fugisset.

Induciæ

Quem in modum mihi Taurus philoſophus reſponderit percontanti: an ſapiens iraſceretur. Cap. xxvi.

INterrogaui in diatriba Taurum an ſapiens iraſceretur Dabat enim ſępe poſt quotidianas lectiones: quęrendi: quod quis vellet poteſtatem. Is cum grauiter & copioſe de morbo affectu ve iræ diſſeruiſſet: quæ & in veterum libris: & in ipſius commentariis expoſita ſunt: conuertitur ad me qui interrogaueram. Et hęc ego inquit ſuper iraſcendo ſentio. Sed quod & Plutarchus noſter vir doctiſſimus: & prudentiſſimus ſenſerit non ab re eſt: vt id quoq; audias Plutarchus inquit ſeruo ſuo nequam homini & contumaci: ſed libris diſputationibuſq; philoſophiæ aures imbutas habenti: tunicam detrahi: ob neſcio quod delictum: cædiq; eum loro iuſſit: cœperat verberari: & obloquebatur: non meruiſſe: vt vapulet: nihil mali: nihil ſceleris admiſiſſe. Poſtremo vociferari interuapulandum incipit: neq; iam querimonias aut gemitus eiulatuſq; facere: ſed verba ſeria & obiurgatoria. Non ita eſſe Plutarchum: vt diceret philoſophum iraſci turpe eſſe: ſæpe eum de malo iræ deſertauiſſe. librum quoq; περι αοργησιας: ideſt de non iraſcendo vel iraſcibilitate pulcherrimum cõſcripſiſſe. Is omnibus: quæ in eo libro ſcripta ſunt: nequaq̃ conuenire: q; prouolutus: effuſuſq; in iram plurimis ſe plagis mulctaret: Tum Plutarchus lente & leniter: quod autem inquit verbero: nunc ego tibi iraſci videor? ex vultu ne meo: an ex voce: an ex colore: an etiam ex verbis correptum eſſe me ita intelligis? Mihi quidem neq; oculi (opinor) truces ſunt: neq; os turbidum: neq; immaniter clamo: neq; in ſpumam: roboremue efferueſco. Neq; pudẽda dico: aut pœnitenda: neq; omnino trepido ira & geſtio: hæc enim omnia ſi ignoras: ſigna eſſe irarum ſolent: & ſimul ad eum qui cedebat: conuerſus: interim inquit: dum ego atq; id diſputamus: hoc tu age. Summa autem totius ſententiæ Tauri hęc fuit: non idem eſſe exiſtimaui: αοργησιαν και αναλγησιαν .i. inirascentiam & indolentiam. Aliudq; eſſe non iracundum animum: aliud αναλγητον και αναισθητον .i. habentem ac ſtupentem. Nam aliorum omnium quos latini philoſophi affectus vel affectiones græci παθη appellant: ita huius quoq; motus animi: qui cum eſt vlciſcendi cauſa ſenior: ira dicitur: non priuationem eſſe vtilem cenſuit: quam greci στερησιν dicunt: ſed mediocritatem: quam μετριοτητα illi appellant.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SECVNDVS.

Quo genere solitus sit philosophus Socrates exercere patiẽtiã corporis: deque eiusdem viri patientia. Caput primũ.

INter labores voluntarios: & exercitia corporis ad fortuitas patiẽtię vices firmamentũ id quoq; accepimus Socratẽ facere insueuisse: stare solit⁹ Socrates dicitur pertinaci statu perdius: atq; per nox a summo lucis ortu ad solem alterũ orientẽ inconueniens: immobilis iisdem in vestigiis: & ore atq; oculis eundem in locũ directis cogitabũdus: tanq̃ quodã secessu mentis: atq; animi facto a corpore. Quã rẽ cũ Phauorinus de fortitudine eius viri: vt pleraq; disserens attigisset πολλακισ. i. sæpenumero inquit εξ ηλιου εισ ηλιον εισ ηκει αστραβεστερος των πρεμνον. i. de sole ad solem erectior stipitibus arborum steterat. Temperantia quoq; eum fuisse tanta traditum est: vt omnia fere vitæ suæ tẽpora valitudine inoffensa vixerit. In illius etiam pestilentię vastitate: q̃ in bello pelopõnesiaco imprime ipsam atheniensium ciuitatem internecino genere morbi depopulata est. is parcendi: moderandiq; rationibus dicitur & a voluptatũ labe cauisse: & salubritates corporis retinuisse: vt nequaq̃ fuerit cõmuni omniũ cladi obnoxius.

Quæ ratio obseruatioq; officiorũ esse debeat inter patres: filiosq; in discumbendo sedendoq;: atq; in id genus rebus: domi forisq;. Si filii magistratus sunt & patres priuati: supq; ea re Tauri philosophi dissertatio & exẽplũ ex historia romana petitũ. Cap. ii.

AD philosophum Taurum athenas: visendi cognoscendiq; eius gratia: venerat vir clarissimus: præses Cretæ prouinciæ: & cum eo simul eiusdẽ præsidis pater. Taurus sectatoribus cõmodum dimissis sedebat pro cubiculi sui foribus: & cum assistentibus nobis sermocinabatur. Introiuit ꝓuincię pręses: & cum eo pater. Assurrexit placide Taurus: & post mutuã salutationẽ resedit. Allata mox vna sella est: quæ in promptu erat: atq; dum aliæ promebãtur: apposita est. Inuitauit Taurus patrẽ præsidis vt sederet. Atq; ille ait: sedeat hic potius: q po. ro. magistratus est. Absq; pͥudicio inq̃t Taurus tu interea sede: dũ inspicim⁹ querimusq; vtrũ cõueniat te ne potius sedere: q pater es: an filiũ: q magistratus est. Et cũ pater assedisset: appositũq; esset aliud filio quoq; eius sedile: verba sup ea re Taurus facit: cũ summa dii boni: honorũ atq; officiorũ perpẽsatione. Eorũ verborũ sentẽtia

Voluntarius labor.

Perdius Pernox

Erectior stipitib. arborum.

Temperancia Socratis Socratica valitudo.

Assurrexit.

Absq; preiudicio

Filiorũ in patres officiũ.

hæc fuit. In publicis locis: atq3 muneribus: atq3 actionibus patrũ iura: cũ filiorũ q in magistratu sunt: potestatibus collata intergescere paululũ & coniuere. Sed quũ extra rẽp. in domestica re: atq3 vita sedeatur: ãbuletur: in cõuiuio quoq3 familiari discũbatur: tũ inter filiũ magistratũ: & patrẽ priuatũ publicos honores cessare. naturales & genuinos exoriri. hoc igitur inqt: ꝙ ad me venistis: ꝙ colloquimur nũc: ꝙ de officiis disceptamus: priuata actio est. Itaq3 vtere apud me iis honoribus prior: qbus domi quoq3 vestrę te vti priorem decet. Hęc atq3 alia in eãdẽ sentẽtiã Taurus grauiter simul & comiter disseruit. Quid ãt sup huiuscemodi patris atq3 filii officio apud Claudiũ legerimus: nõ esse ab re visum est: vt adscriberemus. Posuimus igitur verba ipsa quadrigarii ex annali eius. vi. transcripta. Deinde facti consules Sempronius Gracchus iterũ. Q. Fabius maximus filius eius: q priore anno erat consul: ei consuli pater ꝓconsul obuiã in equo vehens venit. Neq3 descendere voluit: ꝙ pater erat: & ꝙ inter eos sciebat maxima cõcordia cõuenire: lictores non ausi sunt descẽdere iubere. Vbi iuxta venit: tũ consul ait descẽdere iube quod posteaq̃ lictor ille qui apparebat cito intellexit. Maximũ ꝓcõsulem descendere iussit. Fabius imperio paret: & filiũ collaudauit: quũ imperium: quod populi esset: retineret.

Qua ratione verbis quibusdam vocabulisq3 veteres immiserũt h. litteræ spiritum. Cap. iii.

H. littera

H Littera: siue illã spiritũ magis q̃ litterã dici oportet: inserebant eã veteres nostri plerisq3 vocibus verborũ firmãdis roborãdisq3: vt sonus earũ esset viridior: vegetiorq3. Atq3 id videtur fecisse studio & exẽplo linguę atticæ. satis notũ est atticos ιχθυν ιρον. i. piscẽ pauperẽ. multa itidẽ alia: citra morẽ gẽtiũ grecię cęterarũ inspirantis primæ lræ dixisse. Sic lachrymas: sic sepulchrum: sic ahenũ: sic vehemẽs: sic inchoare: sic helluari: sic allucinari: sic honera: sic honustũ dixerũt. In his verbis oibus lrę seu spiritus istius nulla ratio visa est nisi vt firmitas & vigor vocis: quasi qbusdã neruis additis intẽderetur. Sed quoniã aheni quoq3 exẽplo vsi fuimus: venit nobis in memõriã. Fidũ optatũq3 multi nois romæ grãmaticũ ostẽdisse mihi librũ æneidos secũdũ: mirãdę vetustatis emptũ in sigillariis. xx. aureis: quẽ ipsius virgilii fuisse credebat: in quo duo isti versus quum ita scripti forẽt. Vestibulum ante ipsum: primoq3 in limine pyrrhus Exultat telis: & luce coruscus aena: additã supra vidimus. h. litterã & ahena factũ. Sic in illo quoq3 virg. versu in optimis libris scriptũ inuenimus. Aut foliis vndã tepidi despũat aheni.

Lachrymæ
Sepulcrũ
Ahenũ.
Vehemẽs
Inchoare
Helluari
Hallucinari
Honera.
Honustũ.

Quam ob causam: C. Bassus genus quoddã iudicii diuinationẽ appellari scripsit. Et quã aliã cãm esse eius vocabuli dixerũt. Ca. iiii.

QVum de constituẽdo accusatore queritur: iudiciũq; sup ea re redditur: cuinam potissimũ ex duobus pluribusue accusatio: subscriptione in reũ permittatur: ea res atq; iudicũ cognitio: diuinatio appellatur. Id vocabulũ quã ob causam ita factum sit: quæri solet. C. Bassus in tertio librorum: quos de origine vocabulorũ composuit. Diuinatio inqt iudicium appellatur: quoniã diuinare quodãmodo iudicem oportet: quã sententiam sese ferre par sit. Nimis quidem est in verbis. C. Bassi rõ imperfecta: vel magis inops & ieiuna. Sed videtur eum significare velle: iccirco dici diuinationem: q̃ in aliis quidem causis iudex ea quæ didicit: quæq; argumentis vel testibus demonstrata sunt sequi solet. In hac autem re: quum eligendus accusator est: parua admodum: & exilia sunt: quibus moueri iudex possit: & propterea quinam magis ad accusandum idoneus sit: quasi diuinandũ est. Hæc Bassus. Sed alii quidam diuinationem esse appellatam putant: quoniam quum accusator & reus duæ res quasi cognatæ: cõiunctæq; sint: neq; vna sine altera constare possit: in hoc tamen genere causæ reus quidem iam est: sed accusator nondum est: & iccirco quod adhucculq; deest: & latet: diuinatione supplendũ est. quisnam accusator sit futurus.

Diuinatio

Ratio inops & ieiuna.

Quam lepide designateq; dixerit Phauorinus philosophus: qd intersit inter Platonis & Lysiæ orationem. Cap. v.

PHauorinus de Lysia & Platone solitus est dicere: si ex Platonis inquit oratiõe verbũ aliquod demas: mutesue atq; id cõmodissime facias: de elegantia tamen detraxeris: si ex Lysiæ de sententia.

Plato. Lysias

Quibus verbis ignauiter & abiecte Virgilius vsus esse dicatur: & qd iis q iprobe dicũt respõdeatur. Ca. vi.

NOnnulli grãmatici ætatis supioris: in qb⁹ est Cornutus Anneus: haud sane indocti: neq; ignobiles: q cõmetaria in Virgiliũ cõposuerũt: reprehẽdũt: quasi incuriose & abiecte verbum positum in his versibus.

Cornutus Anneus

Candida succinctam latrantibus inguina monstris
Dulichias vexasse rates: & gurgite in alto.
At timidos nautas canibus lacerasse marinis.

Vexasse. n. putant verbum esse leue: & tenuis ac parui incommodi: nec tantæ atrocitati congruere: quũ homines repẽte a belua immanissima rapti: laniatiq; sint. Itẽ huiusmodi reprehẽdũt. Omnia iam

Illaudatus Busyrides

Busyrides hospites immolavit.

vulgata:quis aut eurystea durū. Aut illaudati nescit busyridis aras? Illaudati parū idoneū verbū esse dicunt:neq; id satis esse ad faciendam scelerati hoīs detestationē:qui q hospites oīm gentiū immolare solitus fuit:non laude indignus:sed detractatione execratione q; totius generis humani dignus esset. Itē aliud verbū culpauerīt Per tunicā squalentē auro latus haurit aptū:tanq̄ nō cōuenerit dicere:auro squalentē quoniā nitoribus: splēdoribusq; auri squalloris illuuies sit cōtraria. Sed de verbo vexasse ita respōderi posse credo:vexasse graue verbū est. Factūq; ab eo videtur qđ est vehere: in quo est iā vis q̄dā alieni arbitrii. Non.n.sui potens est qui vehitur.

Vehere Vexare Taxare Tangere Iactare Iacere Quassare Quate

Vexare autem: q ex eo inclinatum est:vi atq; motu distrahitur:is vexari proprie dicitur:sicuti taxare pressius:crebriusq; est:q̄ tangere:vnde ꝓculdubio id inclinatū est. & iactare multo fusius:largiusq; est:q̄ iacere:id vnde verbum traductum est. Et quassare:q̄ quatere grauius violentiusq; est. Non igitur quia vulgo dici solet:vexatū esse quem fumo:aut vento:aut puluere:propterea debet vis vera:atq; natura verbi deperire:quę a veteribus:qui ꝓprie ac signate locuti sunt:ita vt decuit conseruata est. M. Catonis verba sunt ex oratione:quam de achæis scripsit. Cūq; annibal terram Italiam laceraret: atq; vexaret. vexatam italiam dixit Cato ab Annibale:q̄do nullum calamitatis:aut sæuitię:aut imanitatis genus reperiri queat:q in eo tempore italia non perpessa sit. M. Tullii in Verrem quę ab isto sic spoliata atq; direpta est:vt non ab hoste aliquo: qui tamen in bello religionem & consuetudinis iura retinet: sed vt a barbaris prædonibus vexata esse videatur. De illaudato autem quo videntur respōderi posse. Vnum est eiusmodi:nemo quisq̄ tam efferis est moribus: quin faciat:aut dicat nonnūq̄ aliquid quod laudari queat:vnde hic antiquissimus versus:vice prouerbii celebratus est.

Illaudat⁹

ϖολλακι και κηϖωροσ αριρμαλα καιριον ειϖεν. id ē Sæpe etiam est olitor valde opportuna locutus

παροιμίας

Sed enim qui omni in re:atq; omni tempore laude omni vacat.is ilaudatus est. Isq; omnium pessimus deterrimusq; est. Sicut omnis culpę priuatio:inculpatum facit. Inculpatus autem instar est absolutę virtutis. Illaudatus quoq; finis est extremę maliciæ. Itaq; Homerus non virtutibus appellandis:sed vitiis detrahendis laudare ampliter solet. hoc enim est ηυδαμαρτισαμυμων. Et τω δουκακορτε ϖετεσθην:idest fari iculpabilis auspes: & illa aut inuita volarunt. Et item illud.

iculpat⁹

ερθουκαν υβριζορτα ιδοισαγαμεμνονα διον ουδεκαταϖτοσθον του δουκεθελορταμαχεσθαι idē

Tunc neque cernere erat torpentem agamennona diuum.
Nec pauidum: vel nolentem decernere ferro.

Epicurus quoqȝ simili modo maximã voluptatem: detractionẽ priuationẽqȝ omnis doloris definiuit his verbis. ορος του αλγουντος υπεξαιρεσις. i. hæc est definitio doloris detractio. Eadem ratione idem Virgilius inamabilẽ dixit stygiã palludẽ. Nam sicut illaudatum κατα. i. secũdum laudis στερησιν. i. priuationem: ita inamabilem κατα amoris στερησιν detestatus est. Altero modo illaudatus ita defenditur. laudare significat prisca lingua nominare appellareqȝ: sic in actionibus autẽ ciuilibus laudari id dicitur: quod est noiatius. Illaudatus enim est quasi illaudabilis: qui neqȝ mentione aut memoria vlla dignus: neqȝ vnquam nominandus est. Sicuti quondã a cõmuni consilio asię decretum est: vti nomen eius: qui tẽplum Dianæ ephesię incenderat: nequis vllo in tẽpore nominaret. Tertium restat ex hiis: quæ reprehensa sunt: q tunicã squallentem auro dixit. Id autẽ significat copiã densitatẽqȝ auri in squamarũ speciem intexti. Squallere enim dictũ est a squamarũ crebritate: asperitateqȝ: quę in serpentum pisciũqȝ coriis visuntur. Quã rem & alii: & hic quidem poeta locis aliquot demonstrat. Quem pellis inquit athenis in plumã squamis auro cõferta tegebat. Et alio loco. Iamqȝ adeo rutilum thoraca indutus Athenis Horrebat squamis. Accius in pelopodis ita scribit. Eius serpẽtis squamæ squalido auro: & purpura prętextæ. Quicquid igitur nimis inculcatum obsitũqȝ aliqua re erat & incuteret visentibus facie noua horrorem id squalere dicebatur. Sic in corporibus incultis squamosisqȝ alta congerie sordium squalor appellabatur. Cuius significationis multo assiduoqȝ vsu totum id verbum ita contaminatum est: vt iam squalor de re alia nulla: q̃ de solis inquinamentis dici cœperit.

Inamabilis — Laudarẽ. — Squallere — Squalor

De officio erga parentes liberorum: deqȝ ea re ex philosophiæ libris: in quibus scriptum q̃situ est: an semper in oibus patris iussis obsequendum sit. Cap. vii.

Queri solitũ est in philosophorũ disceptationibus: an semper inqȝ oibus iussis patri parendum sit. Super ea re gręci: nostriqȝ qui de officiis scripserũt. tres sententias esse quæ spectãdę cõsiderandæqȝ sint: tradiderũt. easqȝ subtilissime diiudicauerũt. Earum vna est: oibus quę pater imperat parendũ. Altera est: in quibusdã parendũ: quibusdam non obsequendũ. Tertia est: nihil necessum esse patri obsequi: & parere. Hæc sentẽtia quoniã primore aspectu nimis infamis est: super ea prius quę dicta sunt: dicemus Aut recte inquiũt iperat pater: aut per=

Officia filiorum in patres.

peram. Si recte imperat: non quia imperat: parendum: sed quoniã id fieri ius est: faciendũ est. Si perperã nequaq̃ scilicet faciendũ. q̃d non fieri oportet. Deinde ita concludũt: nequaq̃ est igitur patri parendum: quę imperat. Sed neq̃ istam sententiam ꝓbari accepimus Argutiola quippe hæc: sicuti mox ostẽdemus: friuola & inanis est: Neq̃ aũt illa quã primo in loco dixim⁹: vera & ꝓba videri põt: oĩa esse quæ pater iusserit parẽdũ. Quid.n. si ꝓditionẽ patriæ: si matris necẽ: si alia quędã imparit turpia: aut impia. Media igitur sñia optima: atq̃ tutissima visa est. Quædã esse parendũ: quædam non obsequendũ. Sed ea tamen quæ obseq nõ oportet: leniter & verecunde: ac sine detestatione nimia: sine obprobratione acerba reprehensionis declinanda sensim. & relinquenda esse dicũt: q̃ respuẽda. Cõclusio vero illa: qua colligitur sicuti supra dictũ est nihil patri parendum imperfecta est. Refutari ac dilui sic potest. Oĩa quę in rebus humanis sic fiunt sicuti docti censuerunt: aut honesta sunt: aut turpia. Quæ sua vi recta: aut honesta sunt vt fidẽ colere: vt patriã defendere: vt amicos diligere: ea fieri oportet: siue imperet pater siue nõ imperet. Sed quæ his cõtraria: quęq̃ turpia & oĩno iniqua sunt: ea ne si imperet quidẽ. Quæ vero in medio sunt: & a grecis tũ αδια φορα. i. indifferentia: tũ μεσα. idest media appellantur: vt in militiam ire: rus colere: honores capessere: causas defendere: vxorem ducere: vti iussum ꝓficisci: vt accersitũ venire: quoniã & hæc: & his similia per sese ipsa neq̃ honesta sunt: neq̃ turpia: sed perinde vt a nobis aguntur: ita ipsis actionibus aut ꝓbanda fiunt: aut reprehendenda: ꝓpterea in huiusmodi oĩm rerum generibus patri parendũ esse censent: veluti si vxorẽ ducere iperet: aut causas pro reis dicere: quod enim vtrunq̃ in genere ipso: per sese neq̃ honestũ. neq̃ turpe est: iccirco si pater iubeat obsequendum est. Quid.n. si imperet vxorem dicere infamẽ: ꝓpudiosam: criminosam? Aut pro eo Catilina aliquo: aut. C. Bibulo: aut. P. Clodio causam dicere? non scilicet parendum quoniam accedente aliquo turpitudinis numero desinũt esse per sese hæc media: atq̃ indifferentia. Non ergo integra est propositio dicenda: aut honesta sunt quæ imperat pater: aut turpia. Neq̃ υγιες νομιμον διεζευγμενον: idest sanum legitimum disiunctum videri potest. deest enim disiunctioni isti tertium: aut neq̃ honesta sunt: neq̃ turpia. quod si additur: potest ita concludi: nõnũq̃ est igitur patri parendum.

Quod parũ ęqua reprehensio epicuri a plutarcho peracta sit in syllogismi disciplina. Cap. viii.

PLutarchus secundo librorū: quos de Homero cōposuit imperfecte atq₃ præpostere: atq₃ inscite syllogismo esse vsum Epicurum dicit. Verbaq₃ ipsa Epicuri ponit. ο θα ρατοσ ουδεν προσ ημασ το γαρ διαλυθεν αραισθι τει. το δʒ αραισθητου μου δεν προσ ημασ: idest mors nihil ad nos. Nā dissolutū non sentit: qđ autē non sentit nihil ad nos. Nam pretermisit inquit φ in prima parte sumere debuit, ο θαρατοσ ψυχησ και σωματοσ διαλυσισ. idest mors animæ & corporis dissolutio. Tum deinde eodē ipso: quod omiserat: quasi posito concessoq₃: ad cōfirmandū aliud vtitur. Progredi autem hic inquit syllogismus nisi illo Prius posito nō potest. Vere hoc quidē Plutarchus de forma & ordine syllogismi scripsit. Nā si vt in disciplinis traditur: ita colligere & ratiocinari velis: sic dici oportet: ο θαρατοσ λυχησ. και σωματοσ διαλυσισ. το δε διαλυθεν αραισθητει το δε αραισθητου ουδεν προσ ημασ: idest Mors animæ corporisq₃ est dissolutio. dissolutū aūt nō sentit. quod vero nō sentit: nihil ad nos. Sed Epicurus cuiusmodi homo est nō inscitia videtur partē illam syllogismi pretermisisse. Neq₃ id ei negociū fuit. syllogismū tanq̄ in scholis philosophorū cum numeris omnibus: & cū suis finibus dicere. Enim pfecto quia separatio animæ & corporis in morte euidens est: non est ratus necessariam esse: eius admonitionem: quod omnibus prorsus erat obuium: sicuti etiam φ conclusionem syllogismi nō in fine posuit: sed in principio. Nā id quoq₃ nō iperite factum: quis nō videt? Apud platonē quoq₃ multis in locis reperias syllogismos repudiato cōcisoq₃ ordie isto: q in docēdo traditur: cū eleganti quadā reprehēsionis cōtentione positos esse.

Mors nihil ad nos.

Mors

Non inscitia

Quod idē Plutarchus euidenti calūnia verbū ab Epicuro dictum insectatus sit. Cap. ix.

IN eodē libro idē Plutarch⁹ eūdē epicurū reprehendit: φ verbo vsus sit parū pprio & alienæ significationis. Ita. n. scripsit Epicurus. οροσ του μεγεθουσ των ηδορων. η παρτοσ του αλγουρτοσ υπεξαιρεσισ. i. definitio magnitudinis voluptatū: ois doloris sublatio. Nō inqt παρτοσ του αλγουρτοσ. i. ois dolētis: sed παρτοσ του αλγειρου. i. ois rei āxię: & tristis dicere oportuit. Detractio ei significāda ē doloris iqt: nō dolētis. Nimis minutē ac ppe ēt sub frigide plutarch⁹ i epicuro accusādo λεξειο τηρει. i. dictiones rimatur: has. n. curas vocū verborūq₃ elegātias: nō modo non sectatur epicurus: sed etiam insectatur.

Quid sint fauissę capitolinæ: & quid sup eo verbo. M. Varro Ser. Sulpitio quærenti rescripserit. Cap. x.

Fauissę capitolinæ

SEruius Sulpitius iuris ciuilis auctor: vir bene litteratus scripsit ad. M. Varronem: rogauitq; vt rescriberet quid significaret verbū quod in censoriis libris scriptū esset. Id erat verbū fauissę capitolinę. Varro rescripsit: in memoria sibi esse: q. Q. Catulus curator restituendi capitolii dixisset: voluisse se areā capitolinā deprimere: vt pluribus gradibus in eandē conscēderetur. Suggestusq; p fastigii magnitudine altior fieret: sed facere id nō quiuisse: quoniā fauissæ impedissent. Id esse cellas quasdam & cisternas quæ in area sub terra essent: vbi reponi solerent signa vetera: quæ ex eo templo collapsa essent: & alia quædam religiose donariis consecrata. At deinde eadem epistola negat quidē se in litteris inuenisse: cur fauissæ dictæ sint. Sed. Q. Valerium Soranū solitū dicere ait: quos thesauros græco noie appellaremus: priscos latinos flauissas dixisse: q in eas nō rude æs: argentūq;: sed flata signataq; pecunia conderetur. Coniectare igitur se detractam esse: ex eo verbo secundā litterā: & fauissas esse dictas cellas quasdā & specus: quibus æditui capitolini vterentur ad custodiendas res veteres religiosas.

Suggestus

Thesaur⁹ Flauissas

Aeditui

De Sicinio dentato egregio bellatore multa memoratu digna. Cap. xi.

Sicinius dentatus Achilles romanus

LVtiū Siciniū dentatū: q tri. ple. fuit. Sp. Tarpeio. Au. Thermo consulibus: scriptū est in libris annaliū: plus q̄ credi debeat: strenuū bellatorē fuisse. Nomēq; ei factū ob ingētē fortitudinē: appellatūq; eē Achillē romanū. Is pugnasse in hostē dicit centū &. xx. prœliis: Cicatricē auersam nullā: aduersas qnq;. & xl. tulisse. Coronis eē donat⁹ aureis octo. Obsidionali vna. Muralibus trib⁹. Ciuicis. xiiii. Torquib⁹ trib⁹ &. lxxx. Armillis plus centū. lx. Hastis duodeuigiti. Phaleris itē donat⁹ est quīqēsuicieśq; populi militaria habuit multiiuga: i his puocatoria pleraq;: Triūphauit cū iperatorib⁹ suis triūphos nouē.

Considerata perpensaq; & quędā Solonis speciē habens priorē iniquæ iniustęque legis: sed ad vsum & emolumentum salubritatis penitus repertam. Cap. xii.

IN legibus Solonis illis antiquissimis: quæ Athenis axibus ligneis incisę sunt: quisq; latas ab eo Athenięses: vt sempiternę manerent: pœnis & religionibus sanxerunt legē esse Aristoteles refert scriptā ad hāc sniam. Si ob discordiā dissensionēq; seditio atq; discessio populi in

Solonis lex

duas partis fieret: & ob eã causam irritatis aīs vtrinq; arma caperẽtur: pugnareturq;: tũ q in eo tẽpore : in eoq; casu ciuilis discordiæ: nõ alterutra parte sese adiũxerit: sed solitarius separatusq; a cõmuni malo ciuitatis secesserit: is domo pria: fortunisq; oibus careto : exul extorrisq; esto. Quũ hanc legẽ Solonis singulari sapientia prædití legissemus: tenuit nos grauis qdam in principio admiratio: requirentes quã ob causam dignos esse pœna existimarit: q se procul a seditione & ciuili pugna remouissent. Tũ q penitus atq; alte vsum ac sententiã legis introspexerat: non ad augendã sed ad desinendã seditionẽ legẽ hãc esse dicebat. & res prorsum se sic habet. Nã si boni hoies q in principio coercẽdæ seditionis impares fuerint: populũq; parcitũ & amẽtẽ nõ deterruerint: ad alterutrã partẽ diuisi sese adiũxerint: tũ eueniret: vt quũ socii partis seorsum vtriusq; fuerint eoq; partes ab hiis: vt maioris auctoritatis viris: tẽperari ac regi cœperint: concordia per eos potissimũ restitui: cõciliariq; possit: dũ & suos: apud quos sunt regũt: atq; mitificant: & aduersarios seruatos magis cupiũt: q perditos. Hoc idem Phauorinus philosophus inter fratres quoq; aut amicos discedentis oportere fieri censebat: vt qui in medio sunt vtriusq; partis beniuoli: sic in concordia admittẽda parũ auctoritatis: quasi ambigui amici habuerint : tũ alter in alterã partẽ discedat. Ac per id meritũ viã sibi ad vtriusq; concordiã muniant. Nũc autẽ pleraq; inquit partis vtriusq; amici quasi probe faciant: duo litigantes destituũt: & relinquũt. deduntq; eos aduocatis maliuolis aut auaris : qui lites animasq; eorum inflamment: aut odii studio: aut lucri.

Solonis legis sensus.

Prorsus.

Phauorini de inter amicos seditione sedanda dictum.

Liberos in multitudinis numero etiam vnum filium filiãue veteres dixisse. Cap. xiii.

Ntiqui oratores: historiciq;: aut carminũ scriptores: etiã vnũ filium: filiamue. liberos multitudinis numero appellarunt. Id quoq; nos quũ in cõpluriũ veterum libris scriptũ aliquotiens aduerteremus: nunc quoq; in libro Sempronii Asellioĩs rerum gestarũ quinto ita positum esse ostendimus. Is Asellio sub. P. Scipione Africano tri. militum ad Numantiã fuit. Resq; eas: quibus gerendis ipse interfuit: cõscripsit. Eius verba de Tib. Graccho tri. ple. quo in tẽpore interfectus in capitolio est: hæc sunt. Nam Gracchus domo quũ pficisceretur: nũq minus terna: aut quaterna milia hominũ sequebãtur. Atq; inde infra de eodem Graccho ita scripsit. Orare cœpit vt se defenderent: liberosq; suos: eum quem virilis sexus tum in eodẽ tẽpore habebat produci iussit: populoq; commendauit prope flens.

Liberi.

Quod.M.Cato in libro qui inscriptus est contra Tib.exulem stitisses vadimonium per litteram dicit: non stetisses. Eiusq; verbi ratio reddita. Cap.xiiii.

Stitisses

IN libro netere.M.Catonis:qui inscribitur contra tiberium exulem:scriptum quidem sic erat.Quid si vadimonium capite obuoluto stitisses?Recte ille stitisses scripsit Sed falsi & audaces emendatores: e scripto per libros stetisses fecerunt:tanq̃ stitisses vanum: & nihili verbum esset:quin potius ipsi nequã & nihili sunt:qui ignorant stitisses dictum a Catone:quoniã sisteretur vadimoniũ non staretur.

Quod antiquitus ætati senectę potissimũ habiti sint ampli honores: & cur postea ad maritos & patres iidem isti honores delati sint:atq; ibi quedam de capite legis iuliæ .viii. Cap. xv.

APud antiquissimos romanorum neq; generi. neq; pecunię præstantior honos tribui q̃ ætati solitus.Maioresq; natu a minoribus colebantur:ad deum prope & parentum vicẽ.Atq; omni in loco:inq; omni specie honoris priores: potioresq; habiti A conuiuio quoq;: vt scriptũ est in antiqtatibus:seniores a minoribus domũ reducebantur eũq; morẽ accepisse romanos a lacedęmoniis traditũ est: apud quos licurgi legibus maior rerũ oĩm honos maiori ætati habebat. Sed postq̃ soboles ciuitati necessaria visa est: & ad prolem populi frequentandam pręmiis:atq; inuitamentis vsus fuit: tum antelati quibusdam in rebus:qui vxores:quiq; liberos haberent:senioribus: neq; liberos:neq; vxores habentibus.Sic capite.vii.legis Iuliæ prio ri ex coss. fasces sumendi potestas fit: non qui pluris annos natus est sed qui pluris liberos q̃ collega: aut in sua potestate habet: aut bello amisit. Sed si par vtriq; numerus liberorum est: maritus: aut qui in numero maritorum est pręfertur.Si vero ambo & mariti: & patres totidem liberorum sunt. tum ille pristinus honos instauratus:& qui maior natu est: prior fasces sumit. Super hiis autem qui aut celibes ambo sunt:aut parem numerum filiorum habent aut mariti sunt:& liberos non habent:nihil scriptum in lege de ea ętate est Solitos tamen audio: qui lego potiores essent: fasces primi mensis collegis concedere:aut longe ætate prioribus: aut nobilioribus multo.aut secundum consulatum ineuntibus.

Apud Lacedomones Licurgi lex.

Quis cons. fasces ceperit prior.

Quod Cesellius Vindex a Sulpitio Apollinari reprehensus est in sensus Virgiliani enarratione. Cap.xvi.

Virgilii versus sunt e libro sexto.
Ille vides pura iuuenis qui nititur hasta:
Proxima sorte tenet lucis loca:primus ad auras
Aethereas italo commixtus sanguine surget
Siluius albanum nomen:tua post huma proles:
Quem tibi longęuo serum lauinia coniunx
Educet siluis regem:regumq; parentem
Vnde genus longa nostrum dominabitur alba
Videbantur hęc nequaq̃ conuenire. Tua posthuma proles.
Quem tibi longęuo serum lauinia coniunx
Educet siluis regẽ. Nam si hic Siluius vt in omnium ferme annalium monumentis scriptum est:post mortem patris natus est:ob eã causam pręnomen ei impositum hoc fuit qua ratione subiectum est Quem tibi longęuo: serum lauinia coniunx. Educet siluis regem. Hæc.n.verba significare videri possunt. Aenea viuo:& iam senatũ ei siluium:& educatum. Iamq; hanc sententiam esse verbo℞ istorũ Cesellius opinatus in commentario lectionum antiquarũ. Posthuma inquit ꝓles nõ eũ significat:q patre mortuo: sed qui postremo loco natus est:sicuti siluius:q Aenea iam sene tardo seroq; partu editus:Sed huius historiæ auctorẽ nullũ idoneũ noiat. Siluiũ autẽ post Aeneæ mortem: sicuti diximus:natum multi tradiderunt. Idcirco Apollinaris sulpitius inter cętera:in quibus Cesellium reprehendit:hoc quoq; eius:quasi erratũ aiaduerti. Erroris q; istius:hãc esse causam dixit:ꝙ scriptũ ita sit. Quẽ tibi lõgæuo.inqt non seni: Significatio.n.esset contra historiæ fidem: sed in longũ iam æuum & ꝑpetuũ recepto imortaliq; facto. Anchises.n.qui hæc dicit ad filium:sciebat eum:quũ hoim vita discessisset:immortalẽ atq; indigẽtem futurũ & longo ꝑpetuoq; æuo potiturũ. Hoc sane Apollinaris argute. Sed aliud tamen est longũ æuum:aliud ꝑpetuũ. Neq; dii lõgęui appellantur:sed immortales.

Posthuma ꝓles
Siluius
Lõgæu⁹

Longeuus

Cuiusmodi naturã eẽ quarũdã ꝓpositionum. M. Cicero animaduerterit :disceptatũq; ibi sup eoipso. qđ Cicero obseruauerat. Cap.xvii

Obseruate curioseq; aiaduertit. M. Tullius:in & con præpositiones verbis:aut vocabulis prępositas tũc ꝓduci: atq; ꝓtẽdi:quum litteræ sequerentur:quæ prima sunt in sapiente:atq; fœlice:In aliis autẽ oibus correpte pronũciari. Verba Ciceronis hæc sunt. Quid vero hoc elegãtius:quod non fit natura:sed quodam instituto? Indoctus dicimus breui prima lrã: insanus producta: inhumanus breui: infœlix lon-

In
Con
Indoctus
Insanus
Inhumanus
Infelix

Cicero

ga. Et ne multis: quibus in verbis ea primæ litteræ sunt: quæ in sapiente atq; fœlice: hæc productæ dicuntur. in cæteris vero omnibus breuiter. Item quę composuit: consueuit: concrepuit: confecit: consule veritatem: comprehende: & refer ad auris: probabunt. Quare cur ita sit dicent: proh iuuare: voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Manifesta quidem ratio suauitatis est in iis vocibus: de quibus Cicero locutus est: sed quid dicemus de præpositione pro quę quum produci & corripi soleat: obseruationem hanc tamen. M. Tulii aspernata est. Non enim semper producitur quum sequitur ea littera: quę prima est in verbo fœlix: quam Cicero hanc habere vim significat: vt propter eam rem in & con præpositiones producantur. Nam proficisci: & profundere. & profugere. & profanum: & profestum correpte dicimus. proferre autem & profligare: & proficere producte: cur igitur ea littera: quam Cicero productionis causam facere obseruauit non in omnibus consimilibus eandē vim: aut rationis: aut suauitatis tenet: sed aliam vocem produci facit: aliam corripi. Neq; vero con particula tum solum producitur: quum ea littera: de qua Cicero dicit: in sequitur. Nam & Cato & Salustius fœnoribus inquiūt coopertus est. Præterea colligatus & cōnexus producte dicuntur. Sed tamen videri potest in iis quę posui: ob eam causam particula hæc produci: quoniam eliditur ex ea n littera. Nam detrimentum litterę productione syllabę compensatur. Quod quidem etiam in eo seruatur: quod est cogo. Neq; repugnat q coegi correpte dicimus. Non. n. salua συναιρεσει. i. coagmētatione dicitur a verbo: quod est cogo.

(Marginal notes: aurium voluptati morigeretur oratio; Pro; proficisci; proficere; profugere; profanū; profestū; proferre; profligare; proficere; Coligat⁹; Cōnexus; Coegi pri. bre.; Cogo)

Quod phedon socraticus seruus fuit: q; q; item alii cōplusculi seruitutem seruierunt. Cap. xviii.

Phedon

PHedon elidensis ex cohorte illa socratica fuit. Socratiq; & Platoni per fuit familiaris. Eius nomini Plato illum librum diuinum de immortalitate animæ dedit. Is Phedon seruus fuit: forma atq; ingenio liberali: & vt quidā scripserunt: a lenone domino puer ad merendum coact⁹ Eum Cebes socraticus hortante Socrate emisse dicitur: habuisseq; in philosophię disciplinis. Atq; is postea philosophus illustris fuit. Sermonesq; eius de Socrate admodum elegātes leguntur. Alii quoq; non pauci serui fuerunt: qui post philosophi clari extiterunt. Ex quibus ille menippus fuit: cuius libros. M. Varro in satyris æmulatus est: quas alii cynicas: ipse appellat menippeas. Sed & Theophrasti peripatetici Seruus pompilius: & zenonis stoici seruus: qui Perseus vocatus est: & Epicuri: cui nomen Mys fuit: philosophi non

(Marginal notes: Menipp⁹; Pompilius; Perseus; Mys)

incelebres vixerũt. Diogenes etiam cynicus ſeruitutẽ ſeruiuit: ſed is ex libertate in ſeruitutẽ venierat: quem quũ emere vellet Xeniades corinthius: & quis id artificii nouiſſet pcõtatus foret. Noui inquit Diogenes hoibus liberis imperare. Tũ Xeniades reſpõſum eiuſdem miratus emit: & manumiſit: filioſq; ſuos ei tradẽs: accipe inquit liberos meos: quibus imperes. De Epicteto aũt philoſopho nobili: q̃ is quoq; ſeruus fuit: recẽtior eſt memoria: q̃ vt ſcribi: quaſi oblitteratũ debuerit. Eius Epicteti etiã de ſe ſcripti duo verſus ferũtur: ex quibus latenter intelligas: nõ omnis modo diis exoſos nõ eſſe qui in hac vita cũ erũnarũ varietate luctantur: ſed eſſe arcanas cauſas: ad quas paucoꝝ potuit peruenire curioſitas. Dioge. Cynicus xeniades corinthi⁹ Epictet⁹

δουλοσ επικτητοσ γενομην. και σωματι πηροσ
και πενιην ιροσ. και φιλοσ αθανατοισ: ideſt

Seruus epictetus fueram: qui corpore mancus: Epicteti de se.
Pauperiæ preſſus: carus eram ſuperis.

Reſcire verbum quid ſit: & quam habeat veram & propriam ſignificationem. Cap. xix.

VErbũ reſcire obſeruauimus vim habere litterę propriam quandã: nõ ex cõi ſignificatione cęterorũ verborũ: q̃bus eadem prępoſitio re imponitur. Neq; vt reſcribere relegere: reſtituere: dicimus itidẽ reſcire. Nã q factũ aliquod occultius: aut inopinatũ inſperatũq; cognoſcit: is dr̃ ꝓprie reſcire. Cur aũt in hoc vno verbo re particula hui⁹ ſentẽtię vim habeat: eqdẽ adhuc q̃ro. Aliter. n. dictũ eſſe: reſciuit aut reſcire apud eos: q diligẽter locuti ſunt: nõdũ iuenim⁹ q̃ ſup his reb⁹: q̃ aut cõſulto cõſilio latuerint: aut cõtra ſpẽ opinionẽue vſu venerint: q̃q̃ ipm ſcire de oib⁹ cõiter rebus dicatur: vel aduerſis: vel ꝓſperis: vel inſperatis: vel expectatis. Neui⁹ in triphalo ita ſcripſit. Si vnq̃ q̃cq̃ filiũ reſciuero: argentũ amoris cauſa ſumpſiſſe mutuo: exẽplo illo te ducã: vbi non deſpuas. Claudius quadrigarius in primo annali. Ea lucani vbi reſciuerũt ſibi per fallacias verba data eſſe. Item Quadrigarius in eodem libro in re triſti & inopinata: verbo iſto ita vtitur. Id vbi reſciuerũt propinqui obſidum: quos Pontio traditos ſupra demõſtrauimus: eorũ parentes cũ propinquis capillo paſſo in viam prouolarunt. M. Cato in quarto originũ. Deinde dictator iubet poſtridie magiſtrũ equitũ acceſſi. Mittã te ſi vis inquit cũ equitibus. Sero eſt inquit magiſter equitum iam reſciuere. Reſcire Scire Neuius

Quæ vulgo dicũtur viuaria id vocabulum veteres non dixiſſe: et quid pro eo. P. Scipio in oratione ad populũ: q̃d poſtea. M. Var. in libris de re ruſtica dixerit vſurpatum. Cap. xx.

Viuaria Leporaria Ornithones.

Viuaria: quae nunc dicũtur septa quaedam loca in quibus ferę viuae pascuntur. M. Var. in lib. de re rustica .iii. dicit leporaria appellari. Verba Var. subieci. Villaticae pastionis genera sunt terna: ornithones: leporaria: piscinae. Nunc ornithones dico omniũ alitũ: quę intra parietes villae solent pasci. Leporaria te accipere volo non ea quę tritaui nostri dicebant: vbi soli lepores sint: sed omnia septa ędificia villę: quę sunt: & habent inclusa animalia: quę pascũtur. Is item infra in eodẽ libro ita scribit. Quũ emisti fundũ thusculanũ a. M. Pisone. in leporario apri fuerunt multi. Viuaria autem que nũc vulgus dicit quos παραδεισουσ. i. hortos graeci appellant: quae leporaria Var. dicit: haud vsq̃ memini apud vetustiores scriptum. Sed quod apud Scipionem omniũ aetatis suae purissime locutũ legimus: roboraria aliquot romae doctos viros dicere audiui id significare: quod nos viuaria dicim⁹. Appellataq; esse a tabulis roboreis: qbus septa essent quod genus septorũ vidimus in Italia locis plerisq;. Verba ex oratione eius contra Clau. Asellium quinta haec sunt. Vbi agros optime cultos: & villas expollitissimas vidisset: in his regionibus excelsissimo loco murum statuere aiebat: inde corrigere viam: aliis per vineas medias. aliis per roborarium atq; piscinam: aliis per villam. Lacus vero & stagna: quae piscibus viuis coercentur clausa: suo atq; proprio nomine piscinas nominauerunt. Apiaria quoq; dici loca in quibus siti sint aluei apum. Sed neminẽ eorũ ferme qui incorrupte locuti sunt: aut scripsisse memini: aut dixisse. M. autem Var. de re rustica .iii. μελισθωνεσ. i. apiaria mellariaq;: vt αμπελωρεσ. i. vineas & δαφρορεσ. i. laureta inquit ita facere oportet: quequidem mellaria appellabant. Sed hoc verbum quo Varro vsus est: graecum est. nam melissones ita dicuntur.

Paradisus — Roborariũ — Piscinae — Apiaria — Melissones — Mellaria.

Super eo sidere quo gręci αμαξαν: nos septentriones vocamus: ac de vtriusq; vocabuli ratione & origine. Cap. xxi.

AB aegina in piraeum cõplusculi earũdem disciplinarũ sectatores graeci: Romaniq; homines eadẽ in naui transmittebamus; mox fuit: & claemens mare: & anni aestas coelũq; liquide serenũ. sedebamus ergo in puppi simul vniuersi: & lucẽtia sidera cõsiderabamus. Tum quispiã ex iis: qui eodẽ in numero gręcas res eruditi erant: quid αμαξα. idest plaustrũ esset: quid αρκτοσ: idest vrsa: quid βοωτησ: idest boothes: & quę nam maior αρκτοσ: & quę minor: & cur ita appellata: & quã in partem procedentis noctis spatio mouerentur: & quã obrem Homerus solã eam non occidere dicat: cum & quędam alia

αμαξα Plaustrũ Vrsa Bootes

scite: tum ista omnia ac perite disserebat: hic ego ad nostros iuuenes conuertor. Quid inq̃ vos oppidici dicitis mihi? quare quod ἅμαξαν græci vocant: nos septentriones vocamus. Non enim satis est q̃ .vii. stellas videmus: sed quid hoc totum quod septentriones dicimus significat scire inq̃ id prolixius volo. Tum quispiam ex iis qui se ad litteras memoriasq̧ veteres dediderat. Vulgus inquit grammaticorum septẽtriones a solo numero stellarum dictũ putat. Triones enim per sese nihil significare aiunt: sed vocabuli esse supplementum: sicut in eo quod quinquatrus dicamus q̃ quinq̧ ab idibus dierum numerus sit atrus nihil. Sed ego quidem cum. L. Lælio: & M. Varrone sentio qui triones rustico certo vocabulo boues appellatos scribunt quasi quosdã terriones: hoc est arandæ colendæq̧ terræ idoneos. Itaq̧ hoc sidus: quod a figura posituraq̧ ipsa: quia simile plaustri videtur: antiqui græcorum ἅμαξαν dixerunt: nostri quoq̧ veteres a bub[9] iunctis septentriones appellarunt: idest a septem stellis: ex quibus quasi iuncti triones figurantur. Præter hãc inquit opinionem id quoq̧ Varro addit: dubitare sese: an propterea magis hæ septem stellæ triones appellatæ sint: quia ita sunt sitæ vt ternæ stellæ proximæ quæq̧ inter sese faciant trigona. idest triquetras figuras. Ex his duabus rationibus quas ille dixit: quod posterius est: subtilius elegantiusq̧ visum est. Intuentibus enim nobis in illud: ita propemodum res erat: vt ea forma esset: vt triquetra videretur.

Septentriones

Triones

Quinquatrus:

Quare Septemtriones.

Alia ro.

De vento iapige: deq̧ aliorum ventorum vocabulis: regionibusq̧ accepta a Phauorini sermonibus. Cap. xxii.

APud mensam Phauorini in cõniuio familiari legi solitũ erat: aut vetus carmen Meliti poetæ: aut historia partim græcæ linguæ: alias latinæ. Legebatur ergo tunc ibi in carmine latino ἰάπυξ ventus: quesitum est: quis hic ventus: & quibus ex locis spiraret. & quæ tam infrequentis vocabuli ratio esset. Atq̧ etiam petebamus: vt super cæterorum nominibus regionibusq̧ ipse nos docere vellet: quando vulgo neq̧ de appellationibus eorum: neq̧ de finibus: neq̧ de numero conueniret. Tum Phauorinus ita fabulatus est. Satis inquit notum est: limites regionesq̧ esse cæli quattuor: exortum: occasum: meridiem: septentrionem. Exortus occasus mobilia & varia sunt. Meridies septentrionesq̧ statu perpetuo stant: & manent. Oritur enim sol non idem semper: sed aut æquinoctialis oriens dicitur. quum in circulo currit: qui appellatur ἰσημερινός: idest equinoctialis. aut ἰσημερινός: idest equidialis: aut solstitialis: aut brumalis: quæ sunt

Iapix

Quattuor celi regiones.

Vẽtorum descriptio.

θεριναι τροπαι: και χειμεριναι: id est æstiua solstitia & hiberna. Item cadit sol non in eundē semper locū: fit enim similiter occasus eius: aut æquinoctialis: aut solstitialis: aut brumalis. Qui vent⁹ igitur ab oriente verno. i. equinoctiali venit. nominatur eurus facto vocabulo: vt est ετυμολογικοι. i. ratione originis verbi interpretando in dagantes aiunt αποτης εωρεων. i. ab oriente sole fluens. Is alio quoq; a græcis nomine απηλιωτης: a Romanis nauticis subsolanus cognominatur. Sed qui ab æstiua & solstitiali orientis meta venit: latine aquilo: boreas græce dicitur: eūq; ppterea quidam dicunt ab Homero αιθρηγενετην serenitatē facientē appellatū. Boreā aūt putant dictum αποτης βοης. i. boatu: quoniam sit violenti flatus & sonori. Tertius ventus est: qui ab oriente hyberno spirat vulturnū Romani vocant. Eum pleriq; græci mixto nomine: q inter notū & eurum sit ευρονοτον appellant. Hi sunt igitur tres venti orientalis: aquilo: vulturnus eurus: quorum medius eurus est. His oppositi & contrarii sunt alii tres occidui: caurus quem solent græci αργεστην vocare is aduersus vulturnū flat. itē alter fauonius: q græce vocat ζεφυρος. is aduersus eurū flat. Tertius africus: qui græce vocatur λιψ, is aduersus aquilonē flat. Eæ duæ regiones cæli orientis: occidētisq; inter sese aduersæ sex habere vētos videntur. Meridies aūt quoniā certo: atq; fixo limite est: vnum meridionalē ventū habet. is latine auster græce νοτος nomiatur quoniā est nebulosus atq; humectus νοτις. n. græce humor nominatur. Septētriones autē habēt ob eandē causam vnū: Is obiectus directusq; in austrē latine septētrionatus: græce απαρκτιας appellatus. Ex his octo ventis alii quatuor detrahūt ventos: atq; id facere se dicūt homero auctore. qui solo quatuor ventos nouerit: eurū. austrū: aquilonē: fauoniū. Versus homeri sunt.

συν δ' ευρος τε νοτος τ' επεσε ζεφυρος τε δυσαης
και βορεης αιθρηγενετης μεγα κυμα κυλινδων

Cumq; euro incubuit: zephyrusq;: notusq; furentes:
Sudificusq; simul: boreas mala plurima voluēs. A quatuor cæli partibus quas quasi primas nominauimus: oriēte scilicet: atq; occidēte latioribus: atq; simplicibus nō tripartitis. Partim autē sunt: qui pro octo. xii. faciunt: inter hos quatuor in media loca inserentes. cum meridie septētriones eadē ratione: qua secūdi quatuor intersiti sunt inter primores duos apud orientem: occidentemq;. sunt porro alia quędam nomina quasi peculiarium ventorum: quæ incolę in suis quiq; regionibus fecerunt: aut ex locorum vocabulis: in quibus pollent ex aliqua causa: quæ ad faciendum vocabulū acciderat. Nostri

Eurus (manuscript)
apeliotes
Subsolanus
Aquilo
Boreas
Vulturn⁹
Euronotus
Eurus
Caurus
Argestes.
Fauonius
zephyrus
Africus
Libs
Auster
Not⁹ septētrionarius.
aparctias

nanq̧ galli ventum ex sua terra flantem: quem seuissimū patiūtur:
circium appellant a turbine (opinor) eius: ac vertigine. ιαπιγα Circius
ex ipsius apuliæ oræ proficiscentem : quasi finibus apuli eodem & Iapix
ipsi nomine iapigem dicunt: eum esse propemodum caurum existi= Caulis
mo. Nam & est occidentalis & videtur aduersus eurum flare. Itaq̧
Virgilius Cleopatram e nauali prœlio in ægyptum fugientem ven=
to iapige ferri ait. equum quoq̧ apulum eodem. quo ventum voca
bulo iapigem appellauit. est etiam ventus nomine cæcias: quē Ari=
stoteles ita flare dicit vt nubes non procul propellat. sed vt ad sale Cęcias
vocet: ex quo versum istum prouerbialem factum ait κακα εφε=
αυτον ελκορωσο καικιασ ρεφοσ. idest Mala de sese attra= Adagio
hens: vt cęcias nubes. Præter hos autem: quos dixi: sunt alii plu=
rifariam venti commenticii suæ quisq̧ regionis indigenę: vt Ora= Atabulus
tianus ille Atabulus: quos ipse quoq̧ executurus fui. Addidissemq̧ Etesię
eos: qui etesię: & prodromi appellantur : qui certo tempore anni: ꝓdromi
quum canis oritur: ex alia atq̧ alia parte cęli spirant. rationesq̧ om
nium vocabulorum : quia plus paulo adhibi : effudissem nisi multa
tam prorsus oībus vobis reticētibus verba fecissem: quasi fieret a me
ακροασισ επιδεικτικη. idest asculatatio sese ostentās. In cōui
uio aūt frequēti loqui solū vnū: neq̧ honestū est inquit: neq̧ cōmo
dū. Hæc nobis Phauorinus in eo quo dixi tēpore: apud mēsam suā
summa cū elegantia verboꝝ totiusq̧ sermonis comitate: atq̧ gra= Cercius
tia denarrauit: Sed q̄ ait ventū q ex terra gallia flaret: circiū appel=
lari. M. Cato in libris originū eū vētū cerciū dicit nō circiū. Nā quū
de hispanis alpinis scriberet: q citra hiberū colūt: verba hæc posuit
Sunt in his regionibus ferrariæ argēti fodinæ pulcherrimæ. Mons
ex sale mero magnus. Quantū demas tātū adcrescit. Ventus cercius
quū loquare: buccam implet. Armatum hominem plaustrum onera
tum percellit. Quod supra autem dixi ετησιασ. idest ethesias ex
asia & alia parte cæli flare: haud scio an secutus opinionem multo=
rum temere dixerim. P. Nigidii in secundo librorum: quos de vēto
composuit: verba hæc sunt.

& austri anniuersarii secundo sole flant. Conside randum
igitur est: quid sit secundo sole.

Consultatio diiudicatioq̧ locoꝝ facta ex comœdia
Menandri: & Cecilii: q̄ plociū inscripta est. Ca. xxiii.

COmœdias lectitamus nostroꝝ poetarū sumptas: ac ver
sas de græcis Menandro: & posodio: aut Appolodoro
aut alexide: & quibusdā itē aliis comicis. At qui quū le
gimus eas. nihil sane displicent : quin lepide quoq̧ &

venuste scriptę videantur: prorsus vt melius posse fieri nihil censeat: At enim si conferas: & componas græca ipsa vnde illa venerunt: ac singula considerate atq3 apte iunctis: & alternis lectionibus committas: oppido q̄ iacere: atq3 sordere incipiunt: quæ latina sūt Ita græcarum: quas ęmulari nequiuerunt: facetiis: atq3 luminibus obsolescunt. Nuper adeo vsus huius rei nobis venit: cecilii. Plociū legebamus. haud quaq̄ mihi: & qui aderant: displicebat. Libitum est Menandri quoq3 Plocium legere: a quo istam comœdiam verterat Sed enim postq̄ immanus Menāder venit: a principio statim dii boni: quantum stupere: atq3 frigere: quantumq3 mutare a menandro cecilius visus est: Diomedis hercle arma: & Glauci non dispari magis precio ęstimata sunt. Accesserat dehinc lectio ad eum locum in quo maritus senex super vxore diuite: atq3 deformi querebatur: q̄ ancillam suam non inscito puellam ministerio: & facie non illiberali coactus erat venundare. suspectam vxori quasi pellicē. Nihil dicā ego quantū differat versus vtriusq3 eximius sit satis aliis ad iudicium faciendū exponi. Menāder sic.

Plocium comœdia

Arma diomedis et Glauci

εϖαμφοτεραριρεϖικληροσημελλειρ καθευδησειν
κατεργασασα μεγα. και ϖερι βοιτοον εργον
εκτησ οικιασ εξεβαλετην λυϖουσαν. ην εβουλετο:
ινεϖι βλεϖωσιϖαρτεσ εισ τοκρεοβυλησϖροσοϖον
η τευ γνωσοσειχε μεγυρη δεσϖοινα
και την οψινων εκτισατο ομοσεν ϖιθηκοισ τοι
το λεγομενον εσι δη τουτοσιωϖαν βουλομαι
την ρυκτα την ϖολλων κακων αρχιγον.
οιμοι κρεωβι λην λαβει ρεμε. και δεκα ταλαρτα
γυραικων ουσα ϖηχεωσ. ει τεσιτοφρυαγμι.
ειϖοσ αρυϖοσ ατον: διατον αλυμϖιον.
και αθηραν ουδαμωσ ϖαιδισ χαριον. θεραϖευτικον
δε
λογου ταχιον. αϖαγεσθω δετισ η αραυτικα γυγην. id ē

In aurem vtranq3: quandoquidē dotata est: cubet;
Re cōfecta magnifica: & negocio inclyto
Domo illam exegit: cui male voluit maxume.
Vt omnes in crobulę faciem oculos conuerterent:
Tum me cunctis notum sit faceret vxor hera.
Meoq3 demoraretur in vultu: asinus inter simias fierem:
Vti aiunt. Se. Quid tandem. Ma. Tacere volo.
Noctem mali consciam plurimi.
Me miserum qui crobulam duxi: & talenta decem:

Asinus inter simias

Nanam mulierculam. cuius superbia
Adeo intolerabilis est. Iouem olympium
Et mineruã testor nõ ancillulã potius officiosa: dicto citius
Prẹsto. hanc quispiã abigat quæso: at illam referat.
Cecilius autem sic. Se. Is demũ miser est: qui erumnã suã nequit
Occultare. Ma. ferre ita me vxor forma & factis facit.
Si taceam: tamen indiciũ est: quę nisi dotem omnia
Quæ nolis habet. qui sapit de me discet: qui quasi
Ab hostis captus libere seruio: salua vrbe atq; arce.
Quæ mihi quicq̃ placet: eo priuatũ. vim me seruatam?
Dum eius mortẽ inhio egomet viuo mortuus
Inter viuos. Ea me clam cũ mea ancilla ait
Consuetũ. id me arguit. ita plorando: orando:
Instando: atq; obiurgando me obtudit: vti eam
Venundarẽ. nunc credo inter suas æqualis
Et cognatas sermones serit. Quæ nostrũ fui
Integra ętatula: quę hoc itidẽ a viro
Impetrarit suo: quod ego anus modo
Effici: pellice: vt meũ priuarẽ virum?
Hæc erunt concilia hodie. differor sermone miser:

Præter venustatem aũt verũ atq; verborũ: in duobus libris nequaq̃ parẽ: in hoc equidẽ soleo animũ attẽdere: q̃ quæ Menãder præclare & apposite & facete scripsit: ea Cecilius nequaq̃ potuit & quidẽ conatus enarrare. Sed quasi minime ꝓbanda pretermisit: & alia nescio qua inimica inculcauit. Est & illud Menandri de vita hominũ media sumptum: simplex: & verũ: & delectabile: quod nescio quo pacto o misit. Idem enim elle maritus senex: cum altero sene vicino colloquens: & vxoris locupletis superbiam deprecans: hæc ait.

εχωδεπικληρον λαμιαν ουκειρηκασοι.
τουτουχικυριαν της οικιας και των αγρων.
και ταρτων αρτεκειρησεχομεν. απολλων καλεπων
καλεπωτατον απασι δαργαλεαεσιρε μοιμονω.
υιωπολυ μαλλον θυχατρι. πραγμα.
αμοχον λεγεισευοιδα. idest

Lamiã hẹreditariam duxi: quod non dixeram tibi.
Tum vero domus: atq; agrorum heram.
Vniuersorũq; illius loco. Se. hei. q̃ miserũ & graue?
Difficillimũ immo. At omnibus molesta est: nõ soli mihi:
Filio multo magis filięq;. Se. prouinciam
Inexpugnabilem geris certo scio.

Cęcilius vero hoc in loco ridiculus magis ꝗ ꝑsone isti: quā tractabat: raptus atq; coueniens videri maluit. sic enim hæc corrupit.
Se. Sed tua morosa,ne vxor quęso est. M. Quam rogas.
Se. Qui tandem. M. Tedet mentionis. quę mihi vbi domū.
Adueni: ac sedi: exemplo sauium datat. Se. Ieiuna anima.
Nil peccat de sauio: vt deuomas volt: quod foris potaueris.
Quid de illo quoq; loco in vtraq; comœdia posito existimari debeat manifestum est. Cuius loci hęc ferme sententia est. Filia hominis pauperis in peruigilo vitiata est. Fares clam patre fuit. & habebatur pro virgine ex eo vitio grauida mēsibus exactis parturit. Seruus bene frugi: quum pro foribus domus staret: & ꝓpinquare partum herili filiæ: atq; oīno vitium esse oblatum ignoraret: gemitū & ploratum audit puellæ in puerperio enitentis timet: irascitur: suspicatur: miseretur: dolet. Hi omnes motus eius animi affectionesq; in gręca quidē comœdia mirabiliter acres & illustres. Apud Cecilium autem pigra hæc omnia: & a rerum dignitate atq; gratia vacua sūt. Post vbi idē seruus percontando quod acciderat: repperit: has apud Menandrum voces facit.

ωτρισ κακοδαιμορ οσισ ωρπερησ αριρ.
και παιδοποιει. ωσ αλογιστοσ εσ ταρηρ.
οσ μητεφυλακυν των αραγκαιωρ εχει.
ει μηταν ατυχισηεισ τακοιρατουριου.
επαμφιεσθαι δυραται τουτο χριμασιν.
αλλεν αρακατακυπτω και ταλαιπωρωβιω.
χειμαζομεροσ ζιτων μεν. αριαρον δεγχων τομεροσ
απαν των αγαθων ουδυραμεροσ.
υπερ γαρ ερροσ αλεγων. παρτασ ρουθετω.

Se. Quā extreme infœlix est: quisquis in egestate situs.
Quęrit liberos: hei quantum est insciens sui.
Quiq; neq; necessarium studium rerum gerit:
Nisi quantū aliquid iugiter in vita deterat.
Neq; (licet res cogat) tectum pręberе quit sibi.
Sed inops domo in erumna vitam trahit:
Hyemem tolerans male: miserię omnis socius.
Bonorūq; vniuersoꝝ insors: accarens.
Vnum equidē obprobrans: cunctos monitos volo.

Ad horum autem sinceritatem veritatemq; verborum: an aspirauerit Cecilius consideremus. Versus sunt hi Cecilii: trunca quædam ex Menandro dicentis: & consarcinantis verba tragici tumoris.
Is demū infortunatus est homo pauper:

Qui educit in egestate liberos: cui fortuna
Et res est vt cōtinuo pateat. nam opulēto famam
Facile occultat factio. itaq; vt supra dixi: quū hęc verba sehorsum lego: neutiq; videntur ingrata ignauaq;. Quum autē gręca cōparo & contendo: non puto Cecilium sequi debuisse: quod assequi nequiret.

De vetere parsimonia: deq; antiquis legibus sumptuariis. Cap. xxiiii.

Parsimonia apud veteres romanos: & victus atq; cœnarum tenuitas. nō domestica solum obseruatione: ac disciplina: sed duplica animaduersione. legūq; compluriū sanctionibus custodita est. Legi adeo nuper in Capitonis attei commentariis senatus decretū vetus. C. Fannio: & M. Valerio Messala cōsulibus factum in quo iubentur principes ciuitatis: q ludis megalensibus antiquo ritu mutitarēt: idest mutua inter sese dominia agitarent: iurare apud eos verbis conceptis non amplius in singulas cœnas sumptus esse facturos: q̄ centenos vicenosq; ęris: præter olus: & far & vinum. Neq; vino alienigena: sed patrio vsuros. Neq; argenti in conuiuio plus pondo: q̄ libras cētum illaturos. Sed post id senatusconsultum lex fannia lata est: quę ludis romanis: item ludis plæbeis: & saturnalibus: & aliis quibusdā diebus in singulos dies centenos æris insumi concessit decemq; aliis diebus: in singulis mensibus tricenos. Cęteris autem omnibus diebus denos. Hanc Lucilius poeta legem signat: quum dicit: Fannii centussisq; misellos. In quo errauerunt quidam commentariorum in Lucilium scriptores: q putauerunt fannia lege perpetuos in omne dierum genus centenos æris statutos. Centum enim æris Fannius constituit: sicuti supra dixi festis quibusdam diebus: eosq; ipsos dies nominauit. Aliorum autem dierum omnium in singulos dies sumptus inclusit intra æris: alias tricenos: alias denos. Lex deinde licinia rogata: est quæ cum certis diebus sicuti fannia cētenos æris impendi permisisset: nuptiis ducenos indulsit. cęterisq; dieb⁹ statuit æris tricenos quum & carnis aridę: & salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit. Sed quicquid esset tum eterra: vite: arbore: promiscue: atq; indefinite largita est: Huius legis Læli⁹ poeta meminit in crotopæginis. Verba Lælii hæc sunt: qbus significat hædū: q ad epulas fuit allatus: dimissum: cœnāq; ita vt lex licinia sanxisset: pomis oleribusq; instructā Lex licinia inqt introducit. lux liqda hædo reddit. Lucili⁹ quoq; legis isti⁹ meminit ĩ his versib⁹. Legē vitemus licini. Postea. L. Sylla dictator: quū legibus istis

Mutitarent

Fānia lex

Licinia lex

situ: atq; senio oblitteratis pleriq; in patrimoniis amplis helluarentur: & familiã pecuniãq; suam prandiorũ gurgitibus proluissent: legẽ ad populũ tulit: qua cautum est vt calendis: idibus: nonisq;: diebusq; ludorũ: & feriis quibusdam solẽnibus: sestertios tricenos in cœnam insumere ius potestasq; esset. Cæteris autem diebus omnibus non amplius ternos. Præter has leges Aemiliam quoq; legem inuenimus: qua lege non sumptus cœnarum: sed ciborum genus & modus præfinitus est. Lex deinde antia pręter sumptũ ęris id etiã sanxit: vt qui magistratus esset: magistratũue capturus esset: ne quo ad cœnam. nisi ad certas personas itaret. Postremo lex Iulia ad populum peruenit Cæsare augusto imperante: quo profestis quidem diebus ducenti finiuntur. calendis: idibus: nonis: & aliis quibusdã festiuis trecenti: nuptiis autem & repotiis sistertii milies esse. Etiam dicit capito Atteius edictum: diui ne augusti: an Tiberii Cæsaris nõ satis commemini: quo edicto per dierum varias solẽnitates: a trecẽtis sestertiis adusq; duo milia sumptus cœnarum propagatus est vt his saltem finibus luxuriæ efferuescentis æstus coerceretur.

Aemilia lex.
Antia lex
Iulia lex.

Quid græci αναλογιαν vocant. quid contra ανωμαλιαν. Cap. xxv.

IN latino sermone: sicut in græco alii analogiam sequẽdam putauerũt: alii ανωμαλιαν. idest inæqualitatẽ. αναλογια est similium declinatio. quã quidam latine proportionem vocant. ανωμαλια est inæqualitas declinationũ consuetudinem sequens. Duo autem gręci grãmatici illustres: Aristarchus: & Crates summa ope ille αναλογιαν: hic ανωμαλιαν defensitauit. M. Varronis liber ad Ciceronem de lingua latina octauus: nullam esse obseruationem similium docet. Itaq; in omnibus pene verbis cõsuetudinem dominari ostendit: sicuti quum dicimus: inquit lupus lupi: probus probi: & lepus leporis. Item paro paraui: lauo laui: pungo pupugi: tundo tutudi: & pingo pixi. Quũq; inquit a cœno: & prandeo: & poto: & cœnatus sum: & pransus sum: & potus sum dicamus. & astringor contra: & extergor: & lauor: astrinxi: & extersi: & laui dicimus. Item quũ dicamus ab osco: thusco: græco: osce: thusce: gręce. a gallo tamen & mauro: gallice & maurice dicimus. Item a probus probe: a doctus docte. sed a rarus non rare: sed alii raro dicũt: alii rarenter. Idẽ. M. Varro in eodem libro. Sentior inquit nemo dicit: & id per se nihil est assentior tamen ferre omnes dicunt. Sisenna vnus assentio in senatu dicebat: & eum postea multi secuti. neq; tamen vincere consuetudinem potuerũt. Sed idem Varro in aliis libris multa pro αναλογια

Analogia pportio.
Anomalia.
Consuetudine in verbis dominari
Cœno prandeo Poto.
Raro.
Rarenter
Assentior.
Assentio.

λογία tuenda scripsit. Sunt hi igitur tanq̃ loci communes contra ἀναλογίαν dicere: & rursus item pro ἀνωμαλία.

Sermones. M. Frotonis: & Phauorini philosophi de generibus colorum: vocabulisq; eorum græcis & latinis. Atq; inibi color spadix: & cuiusmodi sit. Cap. xxvi.

PHauorinus philosophus quum ad. M. Frontonem consularem pedibus ægrum viseret voluit me quoq; ad eũ secum ire. Ac deinde quũ ibi apud frontonem plerisq; viris doctis presentibus sermones de coloribus vocabulisq; eorum agitarentur q̃ multiplex colorum facies appellationes autem incerte & exiguę forent. plura inquit sunt Phauorinus in sensibus oculorum: q̃ in verbis vocibusq; colorum discrimina. Nam vt alias eorum cõcinnitates omittamus: simplices isti ruffi: & virides colores singula quidem vocabula multas autẽ species differentes habent. Atq; eam vocum inopiam in lingua magis latina video: q̃ græca. Quippe qua ruffus color a rubore quidem appellatus est. Sed quum aliter rubeat ignis aliter sanguis: aliter ostrum: aliter crocum: has singulas ruffi varietates latina oratio singulis propriisq; vocabulis non demonstrat: omniaq; ista significat vna ruboris appellatione. Quum tamen ex ipsis rebus vocabula colorum mutuetur: & igneum aliquid dicit: & flumeum. & sanguineũ & croceum: & ostrinum: & aureum. Ruffus enim color: & ruber nihil a vocabulo rubei differunt: neq; proprietates omnes eius declarãt ξανθος Δεκαιερυτρος. και πυρρος και φοινικους. i. flauus autem & ruber: & rubidus: & fuluus: & puniceus. s. habere quasdam distantias coloris ruffi videntur: vel augentes eum vel remittentes: vel mixta quadam specie temperantes. Tum Fronto ad Phanorinum non inficias inquit imus: quin lingua græca quam tu videre legisse: prolixior fusiorq; sit: q̃ nostra. Sed in his tamen coloribus quibus modo dixisti: denominandis: non perinde inopes sumus: vt tibi videmur. Non enim hæc sunt sola vocabula ruffum colorem demonstrantia: quæ tu modo dixisti: ruffus & ruber. sed alia quoq; habemus plura: q̃ quæ dicta abs te græca sunt. Fuluus enim & flauus: & rubidus: & phœniceus: & rutilus: & luteus: & spadix appellationes sunt ruffi coloris: aut acuentis eum: quasi incendẽtes: aut cum colore viridi miscentes: aut nigro infuscantes: aut virenti sensim albo illuminantes. Nam phœniceus: quem tu grece φοινικουν. i. puniceũ dixisti nr̃ est: & rutilus: & spadix phœniciei συνωνυμα. i. cognata qui factus grece noster est: exuberãtiã splẽdoreq; significat ruboris. quales sunt fructus palmę arboris: nõ admodum

Ego pedibus

Phauorinus

Ruffus color: Ruber

frontonis verba sup colorũ. nom inquisitione

Fuluus
Flauus
Rubidus
Phęnice9
Rutilus
Leteus:
Spadix
Phęnice9

Spadyx fuluus fuluus leo fuluum aes. Aqua flaua flauus puluis

sole incocti: vnde spadicis & phœnicei nomē est. Spadica enim do rici vocant auulsum e palma termitem cum fructu. Fuluus autē videtur de ruffo atq3 viridi mixtus: in aliis plus viridis: in aliis plus ruffi habere. Sic poeta verborum diligentissimus: fuluam aquilam dicit: & iaspidem: fuluos galeros: & fuluum aurum: & arenam fuluam: & fuluum leonem. Sic. Q.u. Ennius in annalibus fuluo ęre dixit. Flauus contra videtur ex viridi: & ruffo. & albo concretus. Sic flauentes comę. & quod mirare quosdam video: frondes olearum a Virgilio dicuntur flauę. Sic multo ante Pacuuius aquam flauā dixit: & flauum puluerem. cuius versus (quoniam sunt iucundissimi) libens commemini.

Cedo tamen pedem: lymphis flauis flauum puluerem.
Manibus iisdem quibus vlyxi sæpe permulsi: abluam:
Lassitudinemq3 nimiam manuum multitudine:

Rubidus

Rubidus autē & ruffus atrore nigrore multo mixtus. Luteus cōtra ruffus color est dilucidior. Vnde ei quoq3 nomen esse factum videtur. Nō ergo inquit mi Phauorine species ruffi coloris plures apud græcos: q̄ apud nos nominantur. Sed ne viridis quidem color pluribus ab illis: q̄ a nobis vocabulis dicitur. Neq3 non potuit Virgilius colorem equi significare viridem volens: cæruleum magis dicere equum q̄ glaucum. Sed maluit verbo vti notiore gręco: q̄ inusitato latino. Nostris autē latinis veteribus cęsia dicta est: quę a græcis glaucopis dicitur. vt Nigidius ait de colore cęli quasi cælia. Post q̄ hæc Fronto dixit: tum Phauorinus scientiam rerum vberem: verborumq3 eius elegantiam exosculatus: absq3 te inquit vno: forsitan lingua profecto græca longe anteisset. Sed tu mi Fronto quod in versu Homero est: id facies.

Ceruleus

Glaucus Cęsia Glaucopis.

και ρικην ετταρε τηαμφηρεσον ετηκασ. i.
Et virtute tua facta est victoria nutans.

Sed quum omnia libens audiui que peritissime dixisti: tum maxime φ varietatem flaui coloris enarrasti: fecistiq3 vt intelligerem verba ex annali. xiiii. Ennii amœnissima: quę minime intelligebam.

Verrunt extemplo placide mare marmore flauo.
Cæruleum spumat mare conferta rata pulsum. Non enim videbatur cæruleū mare: cū marmore flauo cōuenire. Sed quū sit ita vt dixisti) flauus color viridi & albo mixtus: pulcherrime prorsus spumas virentis maris: flauo marmore appellauit.

Quid. T. Castritius existimauerit super Salustii verbis: & Demosthenis: quibus alter Philippum descripsit: alter Sertorium. Cap. xxvii.

VErba hæc sunt grauia atq; illustria de rege Philippo Demosthenis. εωρων Δε ουθον φιλιππον προσον ηνημιν οαγωνυπεραρχησ καιΔυναστειασ τον οφθαρμον εκκεκομμενον τηνκλειν κατεαγοτα την χειρα.το σκελοσ πεπηρωμενον.παν οτιαν βουληθη μεροση τυχη του σωματοσ παρελεσθαι τουτο προιεμενον ωσετο λοιπον μετα τιμησ και δοξησ ζην.idest.videbã etiã ipsum Philippum:quo cũ certaremus pro imperio principatuq; oculo effossum: humero fractũ:manu crureq; oblæsum:omne deniq; corporis mẽbrum:quod fortuna auferre voluisset:id vltro offerentem:vt de cætero vitam cum honore & gloria ageret. Hæc æmulari volens Salustius: de Sertorio duce in historiis ita scripsit. Magna gloria trib⁹ milibus in hispaniam. T. Didius imperator:magno vsu bello marsico paratu militum & armorum fuit. Multaq; tũ ductu eius :quę rapta primo per ignobilitatem:deinde per inuidiam scriptorꝝ celebrata sunt:cominus faciem suã ostentabãt:aliquot aduersis cicatricibus & effosso oculo. Quo dehonestamento corporis maxime lætabatur:Neq; illis anxius:quia reliqua gloriosius retinebat. De vtriusq; his verbis. T. Castritius quum pensitaret:nõne inquit vltra naturæ modum humanæ est: de honestamento corporis lætari. Siquidem lętitia dicitur exultatio quędam animi gaudio efferuentiore euentu rerum expetitarum. Quanto illud sinceriusq; & humanius: magisq; omnibus cõueniẽs παν οτιαν βουληθη μεροση τυχη του σωματοσ παρελεσθαι τουτο προιεμενον:id ẽ omne deniq; corporis mẽbrum:quod fortuna auferre voluisset:id vltro offerentem: vt de cętero vitam cum honore & gloria ageret. Quibus Verbis ostenditur inquit:Philippus non vt Sertorius corporis dehonestamento lætus: quod inquit solens & immodicum: sed præ studio laudis & honoris iacturarum damnorumq; corporis contemptor:qui singulos artus suos fortunæ producendos daret:questu atq; compendio gloriarum.

Non esse compertum cui deo rem diuinam fieri oporteat: quum terra mouetur viribus. Cap.xxviii.

QVęnam esse causa videatur:quãobrem terręmotus fiãt non modo his cõmunibus hominũ sensibus: opinionibusq; cõpertũ nõ est:sed ne inter physicas quidẽ philosophias satis constitit: ventorũne vi accidãt specus hiatusq; terræ subeuntiũ:an aquarũ subter in terrarũ cauis vndantiũ fluctibus pulsibusue.ita vt videẽt existimasse antiquissimi

græcorum: qui Neptunū ερ ποσιταιον και σεισαιχθορα.idest terriquassonē.& telluri motonē appellauerūt: an cuius aliæ rei causa alteriusue dei vi ac numine nōdū etiā (sicut diximus) pro certo creditū. Propterea veteres romani cū in oibus aliis vitæ officiis: tū in cōstituēdis religionibus atq; in diis immortalibus animaduertēdis castissimi cautissimiq;. vbi terram mouisse senserāt: nūciatūue erat ferias eius rei causa edicto imperabant. Sed dei nomē ita vti solet: cui seruari ferias oporteret: statuere & edicere quiescebāt: ne aliū ꝓ alio nominādo falsa religione populū alligarēt. eas ferias si quis polluisset: piaculoq; ob hāc rem remotus esset hostiā si deo: si deę immolabat. Idq; ita ex decreto pōtificū obseruatū. M. Varro dicit: quoniā & qua vi: & per quē deorū dearūue terra tremeret: incertum esset. Sed de lunę motibus: solisq; defectibus: non minus in eius rei cā reperiēda sese exercuerūt Quippe. M. Cato vir in cognoscendis rebus multi studii incerta tamen cā & incuriosa: sup ea re opinatus est. Verba Catonis ex originū quarto hęc sūt nō libet scribere quod in tabula apud pōtificē maximū est quotiēs annona cara: quotiens lunæ aut solis lumini caligo: aut qd obstiterit: vsq; adeo paruifecit rōnes veras solis & lunæ deficienti: vel scire vel dicere.

Apologus æsopi phrygis memoratu nō inutilis. Cap. xxix.

Aesopi apolog⁹

Esopus ille e phrygia fabulator haud immerito sapiens æstimatus est: quū quæ vtilia monitu suasuq; erāt: non seuere nō imperiose pręcepit: & censuit: vt philosophis mos est: sed festiuos delectabilesq; apologos cōmentus res salubriter ac ꝓspiciēter animaduersas in mētes animosq; hominū cū audiēdi quadā illecebra induit: velut hæc eius fabula de auiculę nidulo lepide atq; iucūde pręmonet spem fiduciāq; rerū quas efficere qs possit haud vnq; in alios: sed in semetipso habēdā. Auicula inqt est parua: nomē est cassita. habitat: nidulaturq; in segetibus: id ferme tēporis vt appetat messis: pullis iamiam plumātibus. Ea cassita in semētes quoq; forte cōcesserat tēpestiuiores propterea frumentis flauescētibus puelli etiam tūc inuolucres erāt.

Cassita.

Quū igitur ipsa iret cibū pullis quæsitū monet eos vt ibi nouæ rei fieret: dicereturue aiaduerterēt. idq; sibi vbi redisset: renūciarent. Dominus postea segetū illarū filiū adolescentem vocat. & vides ne inqt hæc ematuruisse: & manus iam postulare: Iccirco die crastino vbi primū diluculabit: fac amicos adeas: & roges veniant: operāq; mutuā dent: & messem hāc nobis adiuuēt. hæc vbi ille dixit discessit. atq; vbi redit cassita: pulli trepiduli circūstrepere: orareq; matrē vt statim iam ꝓperet: atq; aliū in locū sese asportet. nā dominus in-

quiũt: misit qui amicos rogaret: vti luce oriente veniant & metant.
Mater iubet eos a metu ociosos esse. Si enim dominus inqt messem
ad amicos reiicit: crastino seges nõ metetur: neq; necesse est: hodie
vti vos auferam. Die igitur postero mater in pabulũ volat: dominus
quos rogauerat opperitur: sol feruit. & fit. nihil. & amici nulli erãt:
Tũ ille rursum ad filiũ amici isti inquit magnã in partem cessatores
sunt. Quin potius imus: & cognatos affinesq; nostros oramus: vt
adsint cras tempori ad metendum? Itidẽ hoc pulli pauefacti matri
nũciant. Mater hortatur: vt tũ quoq; sine metu ac sine cura sint co-
gnatos affinesq; nullos ferme tam obseqbiles ait: vt ad laborem ca-
pescendum nihil cõtentur: & statim dicto obediant. Vos modo in-
qt aduertite: si modo quid denuo dicetur. Alia luce orta auis in pa
stum profecta est. cognati & affines operam: quam dare rogati sunt
supersederunt. Ad postremũ igitur dominus filio: valeant inquit
amici cum propinquis. Afferes prima luce falces duas. vnam ego
met mihi: & tu capies alteram. & frumentũ nosmetipsi manibus no
stris cras metemus. Id vbi ex pullis dixisse dominũ mater audiuit:
tempus inquit est cedendi: & abeundi: fiet nũc dubio procul quod
futurum dixit. In ipso enim iam vertitur: cuia est res: non in alio: vn
de petitur. Atq; ita cassita nidum migrauit. & seges a domino de-
messa est. Hæc quidem est æsopi fabula de amicorum: & propinquo
rum leui plerũq; & inani fiducia. Sed quid aliud sanctiores libri phi
losophorũ monent: q̃ vt in nobis tantũ ipsis nitamur. Alia aũt om
nia quæ extra nos extraq; nostrum animũ sunt: neq; pro nostris: ne
q; pro nobis dicamus. Hunc æsopi apologum. Q. Ennius in satyris
scite admodũ & venuste versibus quadratis composuit: quorũ duo
postremi isti sunt: quos habere cordi & memoriæ operæpretium esse
hercle puto hoc erit tibi argumentum semper im promptu sitũ. Ne-
quid expectes amicos: quod tu per te agere possis.

Quid obseruatũ sit in vndarũ motibus: quæ in mari alio atq;
alio modo fiunt austris flantibus aquilonibusq;. Cap. xxx.

HOc sepenumero in vndarũ motu obseruatũ est: quas aq
lones vẽti: quiq; ex eadẽ cæli regione aer fluit: quasue fa
ciũt in mari austri: atq; africi. Nã fluctus: qui flante aq-
lone maximi: ac creberrimi excitantur: simulac vẽtus po
suit sternũtur: ac cõflaccescũt: & mox fluctus esse desi-
nũt. At non idem fit flante austro vel africo: quibus iam nihil spirã
tibus vndæ tamen factæ diutius tument: & a vento quidẽ iãdudũ
trãquilla sunt. Sed mare est etiã atq; etiã vndabundũ. Eius rei causa
esse coniectatur: q; venti a septentrionibus ex altiore cæli parte in

Vndarũ motus varii.

mare incidentes : deorſum in aquarũ profunda quaſi ꝑcipites deferuntur. vndaſq; faciunt non prorſus impulſas: ſed vi intus commotas: quæ tantiſper erutę voluũtur : dũ illius infuſi deſuper ſpiritus vis manet. Auſtri uero & africi ad meridianũ orbis circulum & ad partem axis infimam depreſſi. inferiores & humiles per ſuprema æquoris euntes protrudunt magis fluctus : q̃ eruũt. Et iccirco non deſuper læſæ: ſed propulſæ in aduerſum aquæ etiam deſiſtēte flatu retinent aliq̃tiſper de priſtino pulſu impetum. Id autem ipſum quod dicimus: ex illis quoq; homericis verſibus: ſiquis non incurioſe legat adminiculari poteſt. Nam de auſtri flatibus ita ſcripſit.

εφθαι ροτοσ μοντοιο κλυδωνα εισ λααρωθει. ideſt
Auſter vbi inſanas vrget ſub ſaxa procellas.

Contra autē de borea : quē aquilonē appellamus. alio dicit modo.

και βορεησ αιτριγερετησ μεγακυλιρδον. ideſt.
Subdificuſq; altos aquilo rotat impete fluctus

Ab aquilonibus enim qui alti ſuperniq; ſunt : fluctus excitatos quaſi per prona volui dicit. Ab auſtris autem iis qui humiliores ſunt maiore vi quadam propelli. rurſum atq; ſubiici. Id enim ſignificat verbum λααναωθει. i. lapidem propellit. Sicut in alio loco: λααρ αρω ωθει. i. ſaxum ſurſum propellit. Id quoq; a peritiſſimis rerum philoſophis obſeruatum eſt auſtris ſpirantibus mare fieri glaucũ & ceruleum: aquilonibus obſcurius atriuſue. Cuius rei cauſam cũ Ariſtotelis libros problematum percerpſimus. notaui. Cur auſtro ſpirante mare cęruleum fiat? Aquilone obſcurius atriuſq;. An propterea q aquilo minus mare perturbat. Omne autē: quod tranquillius eſt: atrum eſſe videtur.

Flante aquilone mare fit atrum At rurſus auſtro glaucum

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER TERTIVS.

Quæſitum. ac tractatum quam ob cauſam Saluſtius auaritiam dixerit non animum modo virilem: ſed corpus quoq; ipſum effœminare. Caput primum.

Hyeme iam diſcedente apud balneas ſitias in area ſub calido ſole cũ Phauorino philoſopho ambulabamus: atq; ibi interambulandũ legabatur Catilina Saluſtii: quem in manu amici conſpectum legi iuſſerat. Cũq; hæc verba ex eo libro lecta eſſent. Auaricia pecuniæ ſtudium habet: quam nemo ſapiens concupiuit. ea quaſi venenis malis imbuta corpus animũ virilem effœminat. ſemp infinita & inſatiabilis eſt. neq; copia: neq; inopia minuitur. Tum Phauorinus me aſpi-

Saluſtius

Auaricia

ciens quo inquit corpus hominis auaritia effœminat? Quid.n.istuc sit: ꝙ animũ virilem ab ea effœminari dixit: videor ferme assequi. Sed quonã mõ corpus quoq; hominis effœminet:nõdum reperio. Et ego inꝗ lõge iãdiu in eo ipso quærẽdo fui.ac nisi tu occupasses: vltro te hoc rogassem. vix ego hæc dixerã contabũdus. atq; inibi quispiã de sectatoribus Phauorini: qui videbatur esse in litteris veterator. Valeriũ inquit Probũ audiui hæc dicere: vsum esse Salustiũ circũlocutione quadã poetica: & quũ dicere vellet:hominẽ auaritia corrũpi: corpus & animũ dixisse:quę duę res hominẽ demõstrarẽt. Nãq; homo ex anima & corpore est. Nũꝗ inquit Phauorinus quod eqdẽ scio: tã importuna: tãq; audaci argutia fuit noster probus:vt Salustiũ vel subtilissimũ breuitatis artificẽ periphrasim poetarũ facere diceret. Erat tũ nobiscũ in eodẽ ambulacro homo quispiam sane doctus. is quoq; a Phauorino rogatus. ecquid haberet sup ea re dicere. huiuscemodi verbis vsus est. Quos inqt auaritia minuit & corrũpit: quiq; sese quęrenda vndiq; pecunia dediderunt:eos plerosq; tali genere vitę occupatos videmus: vt sicuti alia in iis omnia præ pecunia: ita labor quoq; virilis: exercendiq; corporis studium relictum sit. Negociis se plerũq; vmbraticis: & sellulariis questibus intentos habent: in quibus omnis eorum vigor animi: corporisq; elãguescit. & quod Salustius ait effœminatur. Tũ Phauorinus legi denuo verba eadem Salustii iubet: atq; vbi lecta sunt. Quid igitur inquit dicemus: ꝙ videre est pecunię cupidos. & eosdem tamen esse corpore vegeto & valenti. Tum ille ita respõdit: non hercle inscite. Quisquis est inquit pecunię cupiens: & corpore tamen est bene habito & strẽnuo: aliarũ quoq; rerum vel studio: vel exercitio eum teneri necessariũ est: atq; in sese colendo non æque esse parcũ. Nam si auaritia sola summa omnes hominis partes: affectionesq; occupat: & si ad incuriam vsq; corporis grassetur: vt per illam vnã neq; virtutis:neq; viriũ: neq; corporis: neq; animi adsit cura. Tũ deniq; iis vere dici potest. effœminato esse & animo & corpore:qui neq; sese: neq; aliud curet nisi pecuniam. Tũ Phauorinus aut hoc inquit:quod dixisti probabile est: aut Salustius odio auaritię plusꝗ potuit eã criminatus est.

Quemnam esse natalem diem. M. Varro dicat eorũ: qui ante noctis horã sextam: postue eã nati sunt Atq; inibi de temporibus terminisq; dierum. qui ciuiles nominantur. & vsq;quaq; gentiũ varie obseruantur. & præterea quid. Q. Mutius scripserit super ea: quam maritus non iure vsurpauisset: ꝙ rationẽ ciuilis anni non habuerit. Cap. ii.

Quaeri solitũ ẽ:qui noctis hora tertia: quartaue:siue qua alia nati sũt:vter dies natalis haberi appellariq; debeat is ne:quẽ nox ea cõsecuta est:an qui dies noctẽ cõ secutus ẽ.M.Varro in libro rerũ humanarũ: quẽ de diebus scripsit homines inquit:qui media nocte ad ꝓximã mediã noctẽ in his horis.xxiiii.nati sunt:vna die nati dicunt.Quibus verbis ita vr̃ dierũ obseruationẽ diuisisse:vt qui post solẽ occasum ãte mediã noctẽ nat⁹ sit:is ei dies natalis sit:a quo die ea nox cœperit.Cõtra vero qui in sex horis posterioribus nascitur:eo die videri natũ:qui post eã noctẽ diluxerit.Atheniẽses aũt aliter obseruare idẽ Varro in eodẽ libro scripsit.eosq; a sole occaso ad solẽ iterũ occidentẽ omne id mediũ tempus vnũ diẽ esse dicere.Babylonios porro aliter.A sole eni exorto ad exortũ eiusdẽ incipientẽ:totũ id spaciũ vnius diei noĩe appellare:Multos vero in terra vmbria vnũ & eundẽ diẽ esse dicere a meridie vsq; ad insequentẽ meridiẽ.Qđ quidẽ Varro inquit nimis absurdũ est.Nam qui calẽdis hora sexta natus est:apud vmbros dies eius natalis videri debebit & calendarum dimidiarũ:& qui est post calẽdas dies ante horã eiusdẽ dici.vi. Populũ aũt romanũ ita vti Varro dixit: dies singulos annumerare a media nocte vsq; ad mediam proximã multis argumẽtis ostẽditur. Sacra sunt romana partim diurna:partim nocturna.Sed ea quæ inter noctem fiunt: diebus adiiciuntur: non noctibus. Quæ igitur sex posterioribus noctis horis fiunt: eo die fieri dicuntur: qui proximus eam noctem illucessit.Ad hoc ritus quoq; & mos auspicandi eandem esse obseruationem docet: Nam magistratus quãdo vna die eis est auspicandum:& id super quo auspicauerũt agendum post mediam noctem auspicantur:& post meridiem sole magno.Auspicatiq; esse:& egisse ex eodem die dicuntur.Prętereа tribuni plębei: quos nullũ diem abesse Roma licet:cũ post mediã noctem ꝓficiscũtur:& post primã facẽ ante mediã sequẽtẽ reuertũtur nõ dicũtur abfuisse vnũ diẽ quãdo ante horã noctis.vi.regressi:ꝑte aliqua illius in vrbe Roma sunt.Q.quoq; Mutiũ iuriscõsultũ dicere solitũ legi:nõ esse vsurpatã mulierẽ calẽdis Ianuariis:quæ apud virũ causa matrimonii esse cœpisset ãte diẽ iiii.calẽdas Ianuarias sequẽtis vsurpatũ isset.Nõ.n.posse impleri trinoctiũ:qđ abesse a viro vsurpãdi cã ex.xii.tabulis deberet.quoniã tertie noctis posterioris sex horæ alterius ãni essent:q inciperet ex calẽdis.Istæc ãt oia de dierũ tẽporibus & finibus ad obseruationẽ disciplinãq; iuris antiqui ꝑtinẽtia:quũ in libris veterũ inueniremus nõ dubitabamus:qn Virgiliq; quoq; id ipsum ostẽderit:nõ exposite:atq; apte: sed vt ho

Dierũ obseruatio

Athenienses

Babiloni

Vbri

Romani

Quotta hora magistratus sunt auspicati

Tribunum ple: diem abesse no licuisse

minē decuit poeticas res agentē recōdita: & quasi opta veteris iuris significatione. Torquet inquit medios nox humida cursus. Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis. His.n. versibus oblique sicuti dixi: admonere voluit diē: quē Romani ciuilem appellauerūt. a .vi. noctis hora oriri.

De noscendis explorandisq; Plauti comœdiis quoniam ꝓmiscue veræ atq; falsę nomine eius inscriptę feruntur. Atq; inibi ꝙ Plautus in pistrino: & Neui⁹ in carcere fabulas scriptitarunt. Cap.iii.

VErum esse cōperior: quod quosdā bene litteratos homines dicere audiui: qui plerasq; Plauti comœdias curiose: atq; cōtente lectitarunt: nō inducibus Helii nec Claudii: nec aurelii. nec Accii: nec manilii: super his fabulis: q̄ dicuntur ambiguæ: credituros: sed ipsi plauto moribusq; ingenii: atq; linguæ eius. Hac enim iudicii norma Varronē quoq; esse vsum videmus. Nam præter illas vnam &.xx. quæ varroniane vocantur quas iccirco a cæteris segregauit: quoniā dubiosę non erant: sed consensu oium Plauti esse censebantur: quasdā item alias probauit adductus stilo atq; facetia sermonis Plauto congruentis. Easq; iam nominibus aliorum occupatas: Plauto vindicauit. Sicuti istam quam nuperrime legebamus cui est nomen boetia: nam quū in illis vna: &.xx. non sit: & esse aquilii dicatur: nihil tamē Varro dubitauit quin Plauti foret: neq; alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitauerit: si vel hos solos versus ex ea fabula cognouerit: qui quoniam sunt: vt de illius Plauti more dicam plautinissimi: propterea & meminimus eos: & ascripsimus. Parasitus ibi exuriens hęc dicit.

Plautus

Quedam Plauti comedia Varroniane dicunt[ur].

Boetia comœdia.

Plautinissimus

Vt illum dii perdant: primus qui horas repperit.
Quiq; adeo primus statuit hic solarium.
Qui mihi cōminuit misero articulatim diem.
Nam me puero vetus erat salarium.
Multo oim istorum optimū: & verissimū.
Vbi vbi iste monebat esse. nisi cum nihil erat.
Nunc etiā quod est: nō estur: nisi cum soli Iubet.
Itaq; adeo iam oppletur oppidum solariis.
Maior pars populi aridi reptant fame.

Phauorinus quoq; noster: quum Neruulariam Plauti legerem: quę inter incertas est habita: & audisset ex ea comœdia versum hunc. Stratæ scruppę de strato vuluæ sordide. Delectatus faceta verborum antiquitate: meretricū vitia: atq; deformitates significantium

Neruularia com.

vel vnus hercle inquit hic versus Plauti esse hanc fabulā satis potest fidei fecisse. Nos quoq; ipsi nuperrime: cū legeremus fretū: nomen est id comœdiæ: quā Plauti esse quidā nō putant: haud quicq̄ dubitamus: quin Plauti foret: & omnium maxime genuina. Ex qua duos hos versus exscripsimus: vt historiam quæreremus oraculi arietini Nunc illud: est quod Arietini responsum magnis ludis dicitur: Peribo si non fecero. Si faxo: vapulabo. M. tamē Varro in libris de comœdiis plautinis primo actu verba hęc ponit. Nā nec gemini: nec leones: nec cordoliū: nec Anus plauti: nec bis cōpresia. nec boetia vnq̄ fuit. Neq; adeo αγροικοσ: neq; commorietes: sed. M. Accutici. In eodē libro. M. Varronis id quoq; scriptū est: Plautium fuisse quēpiam poetā comœdiarū. Cuius quoniā fabulę plauti inscripte forēt: acceptas eē: quasi plautinas: quū eēnt nō a Plauto plautinæ: sed a plautio plautianę. Feruntur aūt sub Plauti noīe comœdiæ circiter: centū atq;. xxx. Sed hō eruditissimus Lælius quinq; & xx. eē eius solas existimauit. Nō tamen dubiū est: quin ista: & q̄ scripta a Plauto nō videnť: & nomini eius adiiciūtur: veterū poetarū fuerint: & ab eo retractatę & expolitæ sint. Ac ꝓpterea recipiāt dictum plautinū Sed eni Saturionē: & Addictū: & tertiā quandā: cuius nūc mihi nomē nō suppetit. in pistrino eū scripsisse Varro: & plerīq; alii memorię tradiderūt cū pecunia omni quā in operis artificū scænicorū pepererat: in mercationibus ꝑdita inops Romā redisset: & ob quærendū victū ad circūagēdas molas: q̄ trusatiles appellantur: operā pistori locasset. Sicuti de neuio quoq; accepimus fabulas eum in carcere duas scripsisse Laureolum & Leontē: cū ob assiduam maledicentiā: & probra in principes ciuitatis: de grecorum poetarū more dicta: in vincula Romę a triumuiris coniectus esset: Vnde post a tri. ple. exemptus est: cū iis quas supra dixi fabulis: delicta sua: & petulantias dictorum quibus multos ante lęserat: diluisset.

Fretū comœdia

Plautius poeta

Centum & triginta plauti sunt comediæ

Plautus in pistrino scripsit fabulas

Molę trusatiles

Neuius

Quod. P. Africano: & aliis tunc viris nobilibus ante ætatem senectam barbam: & genas radere: patrii moris fuit. Cap. iiii.

IN libris: quos de vita. P. Scipionis Africani cōpositos legimus scriptum animaduertimus. P. Scipioni Pauli filio: postq̄ de pœnis triumphauerat: censorq; fuerat: eidem diē dictū ad populū a Claudio Asellio tri. ple. cui equū in censura ademerat. Eūq; quū eēt reus: neq; barbam desisse radi: neq; nō cādida veste vti: neq; fuisse cultu solito reorum. Sed quū in eo tēpore Scipionē minorē. xl. annoꝝ fuisse con=

ſtaret: quod de barba raſa ita ſcriptū eſſet mirabamur. Cōperimus autē cęteros quoqꝫ in iiſdem tēporibus nobiles viros: barbā in eiuſmodi ętate raſitauiſſe. Iccircoqꝫ pleraſqꝫ imagines veterū: non admodū ſenū: ſed in medio ætatis ita factas videmus. Radēdi barba mos

Delitiarū vitiū: & mollicies oculorū: & corporis. ab Archeſilao philoſopho cuidam obprobrata acerbe ſimul & feſtiuiter. Cap. v.

PLutarchus refert Archeſilaum philoſophum vehemēti verbo vſum eſſe: de quodam nimis delicato diuite: qui incorruptus tamen: & caſtus perinteger dicebatur. Nā quū vocem eius infractā: capilluqꝫ arte compoſitum: & oculos ludibundos atqꝫ illecebræ voluptatiſqꝫ plenos videret: nihil intereſt inquit: quibus membris cinædi ſitis poſterioribus: an prioribus. Archeſilai verbū

De vi atqꝫ natura palmę arboris quod lignū ex ea ponderibus impoſitis renitatur. Cap. vi.

PErhercle rem mirandam Ariſto. in. vii. problematum: & Plutar. in. viii. ſymphoſicorum ſcribit. Si ſuper palmæ inquit arboris lignum magna pondera imponas: ac tam grauiter vrgeas: onereſqꝫ: vt magnitudo honeris ſuſtineri non queat: non deorſum palma cędit: nec intra flectitur: ſed aduerſus pōdus reſurgit: & rurſum nititur: recuruaturqꝫ Propterea inquit Plutarchus in certaminibus palmam ſignum eſſe placuit victoriæ: quoniam ingenium eiuſmodi ligni eſt: vt vrgentibus prementibuſqꝫ non cedat. Palmæ natura

Hiſtoria ex annalibus ſumpta: de. Q. Ceditio trib. militū. verbaqꝫ ex originibus. M. Catonis appoſita: quibus Ceditii virtutē cū Spartano leonida æquiparat. Cap. vii.

PVlchrum dii boni facinus: græcarūqꝫ facūdiarū magniloquētia cōdignū. M. Cato in libris originū de. Q. Ceditio trib. militū ſcriptū reliquit. Id ꝑfecto eſt ad hanc ferme ſentētiā. Impator pœnus in terra ſicilia bello carthaginēſi primo: obuiā romano exercitui progreditur: colles locoſqꝫ idoneos prior occupat. Milites Romani: vti res narrata eſt: in locū inſinuāt fraudi & perniciei obnoxiū. Tribunus ad cōſulē venit. Oſtēdit exitū de loci importunitate: & hoſtiū circūſtatiā Maturū cēſeo inqt: ſi rē ſeruare vis: faciūdū: vt. cccc. aliquos milites ad verucā illā (ſic enim. M. Cato locū editū: aſperūqꝫ appellat) ire iubeas. Eāqꝫ vti occupent: imperes horteriſqꝫ: hoſtes ꝑfecto vbi id viderint: fortiſſimus quiſqꝫ & promptiſſimus: ad occurſandum pugnandūqꝫ in eos preuertentur: vnoqꝫ illo negocio ſeſe alligabūt: Verruca

atq3 illi omnes.cccc.pculdubio obtrūcabuntur.Tu interea occupatis in ea cæde hostibus : tempus exercitus ex hoc loco educendi habebis. Alia:nisi hæc salutis via nulla est.consul tribuno respōdit: consilium quidem fidum:atq3 prouidens sibi viderier.Sed istos inquit milites.cccc.ad eum locum in hostium cuneos: quisnam erit: qui ducat? Si alium inquit tribunus. neminem reperis: me licet ad hoc periculum vtare.Ego hanc tibi:& reip.animam do:consul tribuno gratias laudesq3 agit.Tribunus &.cccc.ad moriēdum pficiscuntur.Hostes eorum audaciā demirantur.Quorsum ire pergāt in expectando sunt:Sed vbi apparuit:ad eandem verrucam occupandā iter intendere mittit aduersum illos imperator carthaginēsis pedi tatumq3 equitatum:quos in exercitu viros habuit strennuissimos. Romani milites circunueniuntur.circunuenire repugnant.Fit prœlium diu anceps.Tandem superat multitudo.Quadringenti omēs tum vna perfossi gladiis:aut missilibus operti cadūt.Consul interibi:dum ea pugna fit:se in locis tutos:atq3 editos subducit.Sed qđ illi tribuno duci militum.cccc.diuinitus in eo prœlio vsu venit.nō iam nostris sed ipsius Catonis verbis subiecimus:verba catonis:Dii immortales trib.militum fortunam ex virtute eius dedere.Nam ita euenit:Quum sautius multifariam ibi factus esset:tum vulnus capiti nullum euenit:Eumq3 inter mortuos defatigatum vulneribus:atq3 spirantem quod sanguen defluxerat:cognouere :eum sustulere.Isq3 conualuit.Sępeq3 post illam operam reipu.fortem:atq3 strenuam perhibuit:Illoq3 facto:quod illos milites subduxit:exercitum cæterum seruauit Sed idem benefactum in quo loco ponas:nimium interest.Leonides Lacedæmonius laudatur:qui simile apud Thermopylas fecit.Propter eius virtutes omnis græcia gloriam: atq3 gratiam pręcipuam claritudinis inclytissimę decorauere monumentis: signis:statuis:elogiis:historiis.Aliisq3 rebus gratissimū id eius factū habuere.At tribuno militum parua laus pro factis relicta:qui idem fecerat.atq3 rempublicam seruauerat.Hanc.Q.Ceditii virtutē.M. Cato tali suo testimonio decorauit.Claudius autem Quadrigarius annali.iii.nō Ceditio nomē fuisse refert:sed Laberio.

(Marginal notes: Consiliū fidū & prouidens · Ceditus tribunus · Sum in expectando · Peditatus Equitatus · Multifariā saucius · leonides)

Litteræ eximiæ consulum.C.Fabritii:& Aemilii ad regem Pyrrhum a Quinto claudio scriptore historiarum in memoriam datæ. Cap.viii.

QVum Pyrrhus rex in terra Italia eēt : & vnā atq3 alterā pugnā pspere pugnasset:satisq3 angerēt Romani & pleraq3 Italia ad regē desciuisset:tū ambraciēsis qspiā Thimochares Regis Pyrrhi amicus ad.C.Fabriciū cōsulem

(Marginal note: Pyrrhus thimochares)

furtim venit:ac premiũ petiuit:& si de premio cõueniret: ꝓmisit regem venenis necare. Id quod facile factu cẽ dixit:quoniã filii sui pocula in cõuiuio regi ministrarẽt. Eam rẽ Fabritius ad senatũ scripsit senatus legatos ad regẽ misit. Mãdauit vt de Thimochare nihil ꝓderẽt:sed monerẽt:vti rex circũspectius ageret:atq; a ꝓximorꝫ insidiis salutẽ tutaretur. hoc ita vti diximus. in Valerii Antiatis historia scriptũ est. Quadrigarius autẽ in libro.iii.nõ Thimocarem: sed Niciã adisse ad consulẽ scripsit:Neq; legatos a senatu missos:sed a cõsulibus. Et regẽ a populo romano laudes atq; grãs scripsisse:captiuosq; oĩs:quos tũ habuerit:restituisse:& reddidisse. Cõsules tũ fuerunt. C. Fabritius:& Aemilius. Lr̃as quas ad regẽ Pyrrhũ sup ea causa miserunt:Clau. Quadrigarius scripsit fuisse hoc exẽplo. Cõsules Romani salutẽ dicũt Pyrrho regi. Nos ꝓ tuis iniuriis cõtinuo aĩo strenui cõmoti inimiciciter tecũ bellare studemus. Sed cõmunis exempli:& fidei ergo visum est: vti te saluũ velimus: vt esset quẽ armis vincere possimus. Ad nos venit Nicias familiaris tuus:q sibi p̃ciũ a nobis peteret:si te clã iterfecisset. Id nos negauimus velle. Neue ob eã rẽ quicq̃ cõmodi expectaret:& simul visum ẽ:vt te certiorem faciemus:ne quid eiusmodi si accidisset nostro consilio ciuitates putarent factum. & quod nobis nõ placet præcio:aut prẽmio aut dolis pugnare. Tu nisi caueas iacebis.

Fabritius

Nicias

Quis & cuiusmodi fuerit qui in ꝓuerbio fertur equus scianus:& qualis color equorũ sit:qui spadices vocãtur. Deq; istius vocabuli ratione. Cap.ix.

BAssus in cõmẽtariis suis:itẽ Iulius modestus in secũdo quæstionũ cõfusarũ historiã de equo seiano tradũt:dignã memoria:atq; admiratione. Cn. Seium quẽpiã scribunt fuisse. Eũq; habuisse equũ natũ argis in terra grecia de quo fama cõstans esset:tanq̃ de genere equorꝫ ꝓgenitus foret:qui Diomedis thracis fuissent quos Hercules Diomede occiso e Thracia argos perduxisset. Eum equũ dicũt fuisse magnitudine inusitata. ceruice ardua. colore Phœniceo:flaua & comãti iuba. Omnibusq; aliis equorꝫ laudibus quoq; longe præstitisse. Sed eundẽ equũ tali fuisse fato:siue fortuna ferũt:vt quisquis hẽret eũ:possideretq;:is cũ omni domo: familia fortunisq; oĩbus suis ad internitionẽ vsq; deperiret. Itaq; primũ illum. Cn. Seiũ dominum eius a. M. Antonio:q postea triumuir reip. constituẽdæ fuit:capitis dãnatum miserando supplicio affectum esse. Eodem tẽpore Cor. Dolobellam consulem in Syriam proficiscentem fama istius equi adductum argos diuertisse Cupidineq; habendi eius exarsisse.

Eq̃ Diomedis

Equus seianus

de premio conuenir[illegible] · inimiciter bellare · Equm fuisse mali fati

Emisseq; sestertiis centum milibus. Sed ipsum quoq; Dolobellam in Syria bello ciuili obsessum atq; interfectum esse. Mox eundem equum: qui Dolobellę fuerat. C. Cassium: qui Dolobellam obsederat abduxisse. Quũ Cassium postea satis notum est: victis Parthis: fusoq; exercitu suo: miseram mortem oppetiisse. Deinde Antonium post interitum Cassii parta victoria: equum illum nobilem cassii requisisse: & cum eo potitus esset: ipsum quoq; postea victum: atq; desertum: detestabili exitio interisse. Hinc prouerbium de hominibus calamitosis ortum. diciq; solitum. Ille homo habet equum seianum Eadem sententia est illius quoq; veteris prouerbii: quod ita dictum accepimus. Aurum tolosanum. Nam quum opidum tolosanum in terra Italia. Q. Cepio consul diripuisset: multũq; auri in eius oppidi templis fuisset: quisquis ex ea direptione aurum attigit: misero cruciabiliq; exitu periit. Hunc equum. C. Bassus vidisse se argis refert: aut credibili pulchritudine: vigoreq;: & colore exuperantissimo. Quem colorem nos (sicuti dixi) puniceũ: greci partim φοιπικα alii σπαδικα appellant: quoniã palmę termes ex arbore cũ fructu auulsus spadix dicitur.

Paroemia

Aurũ tolosanum

Puniceus color Spadix

Quod est quædã septenarii numeri vis & facultas: in multis naturæ rebus animaduersa: de qua. M. Varro in hebdomadibus disserit copiose. Cap. x.

VArro in primo librorum: qui inscribũtur hebdomades: vel de imaginibus septenarii numeri: quem Græci hebdomada appellant: virtutes. potestatesq; multas: variasq; dicit. Is nãq; numerus inquit: septẽtriones maiores: minoresq; facit in cælo. Itẽ vergilias: quas græci πλειαδασ vocant. Facit etiam stellas: quas alii erraticas. P. Nigidius errones appellat: Circulos quoq; ait in cęlo: circum longitudinem axis septẽ esse: e quis duos minimos: qui axem extimum tangunt: πoλoυσ: idest axes appellari dicit: Sed eos in spæra quę κρικωτη: idest spera pertusa vocatur propter breuitatem non inesse. At qui neq; ipse zodiacus septenario caret numero. Nam in septimo signo fit solstitium a bruma. In septimo bruma a solstitio. In septimo ęquinoctium ab ęquinoctio Dies deinde illos: quibus halcyones hyeme anni in aqua nidulantur: eos quoq; septem esse dicit. Præterea scripsit lunę curriculum confici integrum quater septenis diebus. Nam duodetricesimo luna inquit: ex quo vestigio profecta est eodem redit. Auctoremq; opinionis huius Aristidem esse samium: in qua re non id solũ animaduerti debere dicit: quod quater septenis. i. octo & viginti diebus cõficeret iter luna suũ. Sed q; is nũerus

Septenarius nũerus
Vergilię Pleiades
Errões
zodiacus
halciones

septenarius: si ab vno ꝓfectus: dum ad semetipsum ꝓgreditur: omnis: per quos ꝓgressus est: numeros cōprehendat: ipsumq; se addat facit numerū octo & .xx. quot dies sunt curriculi lunaris. Ad hoies quoq; nascendos vim numeri istius porrigi: pertinereq; ait. Nam quum in vterum inquit mulieris genitale semen datum est: primis septem diebus conglobatur coagulaturq;. Fitq; ad capiendam figuram idoneum. Post deinde quarta hebdomade: quod eius virile secus futurū est: caput & spina: quæ est in dorso informatur. Septima autem fere hebdomade. i. nono & .xl. die totus inquit homo in vtero absoluitur. Illam quoq; vim numeri huius obseruatam refert: ꝙ ante mensem septimum: neq; masculus: neq; fœmina salubriter: ac secundū naturā nasci potest. & ꝙ .ii: qui iustissime in vtero sunt: post .cclxxx. dies: postq̃ sunt cōcepti: quadragesima deniq; hebdomade ita nascuntur. Pericula quoq; vitę fortunarūq; hoim: quę climateras Chaldęi appellant: grauissima quæq; fieri affirmat septenariis. Pręter hęc modū esse dicit summū adolescēdi humani corporis septē pedes: qđ esse magis verū arbitramur: q̃ qđ Herodotus hō fabulator in prio historiarū inuētū eē sub terra scripsit. Oresti corpus cubita lōgitudinis hñs septē: quæ faciūt pedes duodeci & quadrātem. Nisi si (vt Homer⁹ opinatus est) vastiora: plixioraq; fuerint corpora hoim ātiquoꝝ: & nūc quasi iā mūdo senescēte: rerū atq; hoim detrimēta sunt. Dētes quoq; & in primis septē mēsibus: & septenos ex vtraq; parte gigni ait: & cadere ānis septenis: & genuinos annasci annis fere bis septenis. Venas ēt in hoib⁹: vel potius arterias: medicos musicos dicere ait. nūero moueri septenario: quod ipsi appellāt τηρΔιατεσσαρων συμφωριαν. i. ꝑ quaternariū cōsonātiā quę fit in collatione quaternarii nūeri. Discrimia ēt ꝑiculoꝝ ī morbis maiore vi fieri putant in diebus: qui cōficiūtur ex nūero septenarii. Eosq; dies omniū maxie ita vt medici appellāt: κριτικουσ η κρισιμουσ. i. iudiciarios vel iudiciales cuiq; videri primā hebdomadā: & secundā & tertiā. Necnō id ēt est ad vi facultatesq; eius nūeri augēdas: ꝙ qbus iedia mori cōsiliū est: septio demū die mortem oppetunt. Hæc Varro de nūero septenario scripsit admodum cōquisite. Sed alia quoq; ibidē cōgerit frigidiuscula. Veluti septem opa esse in orbe terrarū mirāda: & sapiētes itē veteres septē fuisse: & curricula ludorū circēsiū solēnia septē eē. ad oppugnandas thebas duces septē delectos. Tū ibi addit se quoq; iā duodecimā ānorum hebdomadā ingressū eē: & ad eū diē septuagita hebdomadas librorum cōscripsisse. Ex quibus aliquādiu quū ꝓscriptus esset: direptis bibliothecis suis non comparuisse.

Quomodo et quot diebus semen genitale in matrice hominem reddat.

Climate

Herodo. fabulator

Anni bis septeni.

varro scripsit libros q. 90

Quibus & q̃ friuolis argumentis Actius in didascalicis vta tur: quibus docere nititur Hesiodum esse. q̃ Homerum natu antiquiorem. Cap. xi.

Homer⁹ Hesiod⁹

SVper ætate Homeri atq; Hesiodi nõ consentitur. Alii Homerũ: q̃ Hesiodum maiorẽ natu fuisse scripserũt. In quib⁹ Philochorus & zenophanes. Alii minorẽ in quis .L. Actius poeta: & Ephorus historię scriptor. M. autẽ Varro in primo de imaginibus: vter prior natus sit: parum constare dicit: Sed non esse dubium quin aliquo tempore eodem vixerint: idq; ex epigrammate ostendit: quod in tripode scriptum est: qui in monte helicone ab Hesiodo positus traditur: Acti⁹ autem in primo didascalico leuibus admodum argumẽtis vtitur: per quem ostendit Hesiodum natu priorem. Quod Homerus inquit quum in principio carminis Achillem esse filium Pelei diceret: quis: esset Peleus non addidit. Quam rem procul inquit dubio dixisset: nisi ab hesiodo iam dictum videretur. De cyclope itidem inquit vel maxime q̧ vnoculus fuit: rem tam insignem non præterisset nisi æque prioris Hesiodi carminibus vulgatum esset. De patria quoq; homeri multo maxime dissesum est. Alii colophonium: alii smyrnæũ: sunt qui Atheniensem: sunt qui ęgiptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Io natum. M. Varro in libro de imaginibus primo Homeri imagini hoc epigramma apposuit.

Capella homeri candida hoc tumulum indicat
Quod ariete mortuo faciunt sacra.
ɛπτα πολɛισ ɛπιζουσι πɛρι ριζαν ομηρου.
σμυρνα ροδοσ κολοφων σαλαμινιοσ αργοσ αθηναι
Septem vrbes certant de stirpe insignis Homeri.
Smyrna: rhodus. colophon: salamin: ius: argos: athenæ.

Largum atq; auidum bibendi a. P. Nigidio doctissimo viro nouo & propemodum absurdo vocabulo bibosum dictum. Cap. xii.

Bibax Bibosus

BIbendi auidum. P. Nigidius in commentariis grammaticis bibacem & bibosum dici. Bibacem ego: vt edacem a plerisq; aliis dictum lego. Bibosum dictum: etiam nusq̃ repperi: nisi apud Laberium. Neq; aliud est: q̧ simili inclinatu dicatur. Non enim simile est: vt vinosus. aut vitiosus: cęteraq; quæ hoc modo dicuntur: quoniam avocabulis non a verbo inclinata sunt. Laberius in mimo vel primo: qui salinator inscriptus est verbo hoc ita vtitur. Non mãmosa: non annosa: non bibosa: non procax.

Cuias fuerit homerus certatur.

¶ Quod Demosthenes etiã tum adolescens quũ Platonis philosophi discipulus foret: audito forte Callistrato rhetore in cõcione populi: destitit a Platone: & sectatus est Callistratum. Cap. xiii.

Ermippus hoc scriptũ reliqt: Demosthenẽ admodũ adolescentẽ vẽtitare i academiã: Platonẽq̃ audire solitũ Atq3 is inqt Demosthenes domo egressus: vt ei mos erat: quũ ad Platonẽ pgeret: cõplurisq3 populos currentes videret: pcontat̃ eius rei cãm. Cognoscitq3 currere eos auditũ Callistratũ. Is Callistratus athenis orator i repu. fuit. Illi. Δημαγογουσ appellãt. visum ẽ paulũ diuertere: expiriq3 an ad digna auditu tãto pperatũ studio foret. Venit iquit: atq3 audit Callistratũ: nobilẽ illã την περι οροπου διkην .i. de oropo cãm dicentẽ: Atq3 ita mot⁹: & demulctus. & captus est: vt Callistratũ iã inde sectari cœpit: academiã cũ Platone reliquerit.

Ventitare · Demostenes

Callistratus

Dimidiũ librũ legi: aut dimidiã fabulã audiui: aliaq3 huiuscemodi: qui dicat vitiose dicere. Eiusq3 vitii causas reddere. M. Varronẽ nec queq̃ veterũ ii se verbis itavsum esse. Cap. xiiii.

Imidiũ libr3 legi: aut dimidiã fabulã audiui: vel quid aliud huiuscemodi: & male & vitiose dici existimat Varro. Oportet ei inquit dicere: dimidiatũ librũ: nõ dimidiũ. & dimidiatã fabulã. nõ dimidiã. Cõtra ãt si ex sextario hemia fusa ẽ nõ dimidiatũ sextariũ fusũ dicendũ est Et qui quoq3 ex mille nũmũ qđ ei debebat̃: quingẽtos recepit: nõ dimidiatũ recepisse dicemus: sed dimidiũ. At si scyphus inqt argenteus mihi cũ alio cõmunis i duas ptes disiect⁹ sit: dimidiatũ meum dicere eẽ scyphũ debeo: nõ dimidiũ. Argẽti aũt: qđ in eo scypho i est: dimidiũ meũ eẽ: nõ dimidiatũ: disserit: ac diuidit subtilissime: qđ dimidiũ dimidiato intersit: & Q. Enniũ scienter hoc in annalibus dixisse ait. Sicuti siquis ferat vas vini dimidiatũ. Sic pars qua deest a vase: nõ dimidiata dicẽda est: sed dimidia. Oĩs aũt disputationis eius: quã subtiliter qdẽ: sed sub obscure explicat: sũma hęc ẽ Dimidiatũ est quasi dismediatũ: & in ptis duas ptes diuisum. Dimidiatũ ergo: nisi ipsum qđ diuisum est: dici haud cõuenit. Dimidium vero est: non quod ipsum dimidiatũ est: sed quę ex dimidiato pars altera est. Quum igitur partem libri dimidiam legisse volumus dicere: aut partem dimidiam fabulæ audisse: si dimidiam fabulam aut dimidium librum dicemus: peccabimus Totum enim ipsum qđ dimidiatum aut diuisum est: dimidium dicis. Itaq3 Lucilius eadẽ secutus: vno oculo inquit pedibusq3 duobus dimidiat⁹ vt porcus. Et alio loco: quid ni & scuta quidẽ vt vẽdat. scutarius laudat3

Dimidiatum Dimidiũ

Perfractā ſtrigilē ſoleā iprob⁹ dimidiatā.Iā i.xx.manifeſti⁹ dimidiā horā dicerē ſtudioſe fugit.Sed ꝑ dimidia dimidiū pōit i hiſceverſib⁹
Tempeſtate ſua: atq; eodem vno tempore & horæ
Dimidio tribus confectis dūtaxat eandem: & quartam.
Nā quū obuiū ꝓximūq; eſſe dicere hora dimidia tribus cōfectis: vigilare: atq; attēte verbū nō probū mutauit: ꝑ qđ ſatis apparet: ne horā qdē dimidiā recte dici: ſed vel dimidiatā horā: vel dimidiatā ꝑtē horę. Propterea plautus in bachidibus dimidiū auri dicit: nō dimidiatū aurū. Itē in aulularia: dimidiū obſonii: nō dimidiatū obſoniū in hoc verſu. Ei adeo obſonii hinc iuſſit dimidiū dari. In mœnæchinis aūt dimidiatū diē: nō dimidiū in hoc verſu. Dies qdē iā ad vmbliculū dimidiatus mortu⁹ eſt. Etiā. M. Cato in libro: quē de agricultura cōſcripſit: ſemen cupreſſi ſerito crebrū: ita vti linū ſeri ſolet. eo crebro terrā iſternito: dimidiatū digitū. Iā id bene tabula: aut pedib⁹: aut manib⁹ cōplanato: dimidiatū inqt digitū. nō dimidiū. Nā digiti qdē dimidiū: digitū aūt ipſum dimidiatū dici oportet. Itē. M. Cato de Carthaginēſibus ita ſcripſit. Hoīes defoderūt in terrā dimidiatos: ignēq; circū poſuerūt: ita interfecerūt. Ne quiſq; oim qui probe locuti ſunt his verbis ſecus q̄ dixi vſus eſt.

Extare in litteris: perq; hominū memorias tradi: ꝙ repēte multis mortē attulit gaudiū ingens inſperatū: interclusa anima: & vim magni: nouiq; motus nō ſuſtinente. Cap. xv.

Cognito repēte inſperato gaudio expiraſſe animā refert Ariſtoteles philoſophus Policratā nobilē fœminā e naxo inſula. Philippides quoq; comœdiarum poeta: haud ignobilis ætate iam edita: cū in certamine poetarū præter ſpē viciſſet: & lætiſſime gauderet: inter illud gaudiū repente mortuus eſt. De rhodio etiā Diagora celebrata hiſtoria eſt: Is Diagoras tris filios adoleſcentes habuit: vnū pugilē: alterū pancratiaſtiten: tertiū luctatorē. Eoſq; omnis vidit vincere: coronariq; eodē olympię die & quū ibi eum tres adoleſcentes amplexi: coronis ſuis in caput patris poſitis ſauiarentur: cūq; populus gratulabūdus flores vndiq; in eū iacerent: ibi in ſtadio inſpectāte populo in oculis atq; in manibus filiorū animā efflauit. Præterea in noſtris annalibus ſcriptum legimus qua tempeſtate apud cannas exercitus populi Romani cæſus eſt: anū matrē nūcio de morte filii allato luctu atq; mœrore affectā eſſe. Sed is nūcius non verus fuit. Atq; is adoleſcens non diu poſt ex ea pugna in vrbem redit. Anus repente filio viſo: copia: atq; turba: & quaſi ruina incidentis opinati gaudii oppreſſa: exanimataq; eſt.

Polycrata

Philippides

Diagoras

Dimidiū horæ

Hora dimidia nō recte dicit. ſed dimidiata.

Mar. Cat.

Mors crudelis

Expirare animam

Nobilis homo ætate iam edita

Anus propter filii aduentu inſperatu exanimata.

Temporis varietas in puerperiis mulierum: quenam sit a medicis & philosophis tradita. Atq; inibi poetarum quoq; veterū super eadē re opiniones. Multaq; alia auditu: atq; memota tu digna. Verbaq; ipsa Hippocratis medici ex libro illius sumpta: qui inscriptus est ϖερι τεοφησ .i. de alimento. Id quoq; esse a grauissimis viris memoriae mandatum. Cap. xvi.

ET medici & philosophi illustres de tēpore humani partus quaesiuerunt: ϖοσοσ οτησ των αρθρωϖων κυησεωσ χρορωσ. idest q̄tū est hominū gestationis tempus. Et multa opinio est. Eaq; iā pro vera recepta. Postq̄ mulieris vterus cōceperit semen gigni hominem septimo mense rarenter: nūq̄ octauo: saepe nono: saepenumero decimo mēse. Eūq; esse hominē gignendi summū finē: decē mēses non inceptos sed exactos. Idq; plautū veterē poetarū dicere videmus: in comoedia cistellaria: his verbis. Tū illa: quā cōpresserat decimo post mēse exacto: hic peperit filiā. Hoc idē tradit ēt Menander poeta vetustior: humanarū opinionū vel peritissimus. Versus eius super ea re de fabula Plocio posui. γυρηκυει δεκαμηροσ: mulier decimestris parit. Sed noster Cecilius cū faceret eodē nomine: & eiusdem argumenti comoediam: ac pleraq; a Menādro sumeret: in mēsibus tamen genitalibus nominandis: non praetermisit octauum: quem praeterierat Menander. Cecilii versus hi sunt.

Insolet ne mulier decimo mense parere?

Pol nono quoq;: septimo: atq; octauo.

Eā rē Ceciliū nō incōsiderate dixisse: neq; temere a Menādro: atq; a multo℞ opinionibus desciuisse. M. Varro vti credamus facit. Nā mēse nōnūq̄ octauo editū esse partū in libro. xiiii. rerū diuinarū scriptū reliqt. Quo in libro etiā vndecimo mēse aliquando nasci posse hoiem dicit. Eiusq; sentētie tā de. viii. q̄ de. xi. mense Aristotelē laudat auctorē. Sed huius de mēse. viii. dissensionis cā cognosci pōt in libro Hippocratis: q inscriptus est: ϖερι τροφησ de alimēto: ex quo libro: verba hec sunt: εσι δε και ουκ εστιν οκταμηροσ γερησισ: idest. Est aūt & nō est octimestris partus. Id tā obscure: atq; p̄cise: tāq; aduerse dictū Sabinus medicus: q Hippocratē cōmodissime cōmētatus est: his verbis enarrauit. εσι μεν φαιρομερα ωσ ζωα μετα τυρ εκτροσιν: ουκ εσι δε ωσ θρησ κορτα μετα ταυτα και εσιν ουν φαρτασια μεν ϖαραρτικα ορτα δυραμει δε ουκ εσι. Idest apparēt qdē: veluti aialia post abortū. Sed nequaq̄ sunt: qppe q̄ statim vita excedāt. Itaq; esse qdē tātisper imaginātur: sed potētia nō sunt. Antiquos aūt Romanos

Varro dicit nō recepisse huiuscemodi quasi mōstrosas raritates: Sed nono mēse: aut decimo: neq; pręter hos alias partionē mulieris secūdū naturā fieri existimasse. Iccirco eos noīa parcis tribus fecisse a pariendo: & a nono: atq; decimo mense. Nā parca inquit immutata littera vna a partu noiata. Item nona & decima a partus tēpestiui tē pore. Cesellius aūt vindex in lectionibus suis antiquis tria inqt noīa
Nona decima Morta
parcarū sunt: Nona: Decima: morta. Et versum hūc Liuii antiquissimi poetæ ponit ex ὀδυσσείᾳ .i. vlyssea. Quando dies aduenīet: quē profata morta est. Sed homo minime malus Cesellius mortam quasi nomē accepit: quū accipere quasi merā deberet. Præterea ego de partu humano: ꝑterq̄ quę scripta in libris legi: hoc quoq; venisse vsu Romę cōperi. Foeminā bonis atq; honestis moribus: nō ambigua pudicitia in .xi. mēse post mariti mortem peperisse. Factūq; esse negociū ꝓpter rationē tēporis: quasi marito mortuo: postea cōcepisset: quoniā decemuiri in decimo mēse gigni hominē: nō in vndecimo scripsissent. Sed diuū Hadrianū causa cognita decreuisse in .xi
Hadrian⁹
quoq; mense partū edi posse. Id quoq; ipsum eius rei decretū nos legimus. In eo decreto Hadrianus ita statuere se dicit: requisitis veterum philosophorū: & medicorū sententiis. Hodie quoq; in satyra forte. M. Varronis legimus: quæ inscribitur testamentū verba hæc. Si quis mihi filius: vn⁹: pluresue in decē mēsibus gignūtur: Ii: si erūt
Asini ad lyram.
ονι λυρασ. idest asini ad lyrā exheredes sunto. Quod si quis vndecimo mense: κατ ἀριστοτέλη. i. secūdū Aristotelē natus esto: Accio idē: quod Titio ius esto apud me. Per hoc vetus prouerbium Varro significat: sicuti vulgo dici solitū erat: de rebus inter se nihil distātibus. Idem Accei quod Titii: ita pari eodēq; iure esse in .x. mēsibus natos: & in .xi. Quod si ita: neq; vltra decimū mēsem foetura mulierū protolli potest. quęri oportet: cur Homerus scripserit Neptunum dixisse puellæ a se recens compressæ.

χαιρε γυν φιλοτητι περιπλομενου δενιαυτου.
τεξεισ αγλαα τεκνα. επει ουκ αποφωλιοι ευναι. αθανατων. Nunc gaude dilecta: est cum se euoluerit annus
Illustres. neq; enim diuum cubilia vana
Natos nixa dabis. Id quū ego ad compluris grāmaticos attulissem partim eorū disputabant. Homeri quoq; ętate: sicuti Romuli: annū fuisse: nō .xii. mensiū: sed .x. Alii cōuenisse Neptūno: maiestatiq; ei⁹ dicebant: vt longiore tempore foetus ex eo grandesceret. Alii alia quadam nugalia. Sed Phauorinus mihi ait περιπλωμενου ενιαυτου. idest voluente anno: non confecto esse anno: sed affecto.
Affecta
In qua re vsus est verbo non vulgaris significationis. Affecta enim:

sicuti. M. Cicero: & veterũ elegantissimi locuti sunt: ea propriæ dicebãtur: quę nõ ad finẽ ipsum: sed ꝓxime fini progressa deducta uerant. Hoc verbũ ad hanc sentẽtiã Ciceronis in oratione fuit: quam dixit de prouinciis consularibus: Hippocrates autẽ in eo libro: de quo supra scripsi. quũ & numerum dierũ: quibus conceptũ in vtero coagulum conformatur: & tempus ipsius partionis nono aut decimo mense definisset: neq̧ id tamen semper eadem esse fini dixisset sed alias ocius fieri: alias serius: hisce ad postremum verbis vsus est. γινεται δεεν τουτοισ και πλειω και ελασσω. και ολον κατα μεροσ και ει πομερ δε. και πλειω πλειονων. και ελασσω ελασσονων. idest in hisce vero & plura fiunt: & pauciora: & ex toto: & per partes. Dicimus etiam plura pluribus & pauciora paucioribus: q̃bus verbis significat quod aliquando ocius fieret: non multo tamen fieri ocius. Neq̧ quod serius multo serius. Memini ego romæ accurate hoc: atq̧ solicite quæsitũ: negocio nõ rei tũc paruę postulante: an. viii. mense infans ex vtero viuus editus & statim mortuus ius triũ liberorũ suppleuisset: quũ abortio quibusdam: non partus videretur mẽsis octauii intẽpestiuitas. Sed quoniã de Homerico ãnuo partu ac de. xi. mense diximus quę cognoueramus: visum est non pretereũdum: quod in Plinii secũdi libro. vii. naturalis historiæ legimus. Id autem: quia extra fidẽ videri potest: verba ipsius Plinii posuimus. Massurius auctorẽ. L. Papyriũ prætorem secũdo hærede lege agente: bonorũ possessionẽ contra eũ dedisse: quũ mater partum se. xiii. mẽsibus tulisse diceret: quoniã nullũ certũ tempus pariendi: statutum ei videretur. In eodem lib. Plinii secũdi verba hæc scripta sunt. Oscitatio in nixu lętalis est; sicut sternuisse accitur abortiuum. Plinius

Quos tres libros Plato Philolai pythagorici: & Aristoteles pauculos Speusippi philosophi mercati sunt: præcius fidem non capientibus. Cap. xvii.

MEmoriæ mandatũ est Platonẽ philosophũ tenui admodum pecunia familiari fuisse. Atq̧ eũ tamen tres Philolai pythagorici libros decem milibus denariũ mercatũ. Id ei præciũ donasse quidã scripserũt amicũ eius Dionem syracusanũ Aristotelem quoq̧ traditũ libros pauculos Speusippi philosophi post mortem eius emisse talentis atticis tribus: ea summa fit nũmi nostri duo & lxx. milia. τιμων amarulentus librum maledicentissimũ conscripsit: qui σιλλοι Sillus inscribitur. In eo libro Platonẽ philosophũ: quẽ dixeram⁹ admodũ tenui pecunia familiari fuisse cõtũchiose appellat: q; ĩpẽso ꝓcio librũ Plato

pythagoricæ disciplinæ emisset. Exq; eo Timæũ nobilẽ illũ dialogum cõtinuasset. Versus sup ea re τιμονοσ hi sunt. ϗαι συ πλατων καιγαρ σε μαθητην οπ οθοσ εσχεν. πολλον σθαργυριων ολιγεν η λλαξασ βιβλον οθεν απαρχομενοσ γραφειν εδιδαχθησ: idest: tuq; Plato. Nam discipulũ te dira cupido Abstulit: exiguũ redimis grandi ære libellũ. Scribere p quẽ orsus: prædoctus abinde fuisti.

Quid sint pedarii senatores & quam ob causam ita appellati: Quamq; habeant originem verba hęc: ex edicto translatitio cõsulum. Senatores: quibusq; in senatu sententiã dicere licet. Cap. xviii.

Pedarius senator

NOn pauci sunt: qui opinãtur pedarios senatores appellatos: qui sñiam in senatu nõ verbis diceret: sed in alienam sñiam pedibus irẽt. Quid igitur quũ se. con. p discessionẽ fiebat: nõne vniuersi senatores sñiam pedibus ferebant? At qui hæc etiã vocabuli istius ratio dr̃: quam C. Bassus in cõmẽtariis suis scriptã reliquit: Senatores. n. dicit i veterũ ætate: qui currulẽ magistratũ gessissent: curru solitos honoris gratia in curia vehi: i quo curru sella eẽt: supra quã cõsideret quæ ob eã causam currulis appellaret. Sed eos senatores: q magistratum currulẽ nondũ cœperãt: pedibus itauisse in curiã. Propterea senatores nondũ maioribus honorib⁹ functos pedarios noĩatos. M. aũt Varro in satyra Menippea quæ ιπποκυων. i. equicatella iscripta est: eqtes quosdã dicit pedarios appellatos. Videturq; eos significare: qui nondũ a cẽsoribus in senatũ lecti: senatores quidẽ nõ erant. Sed quia honoribus populi vsi quidẽ erant: in senatũ veniebant: & sñiæ ius habebant. Nã & currulibus magistratibus facti: qui nondũ a censoribus in senatũ lecti erant. senatores nõ erãt. Et qui in postremis scripti erant: non rogabantur sñias: sed quas principes dixerãt in eas descendebant. Hoc significabat edictũ: quo nunc quoq; consules: quum senatores in curiam vocant: seruãdæ cõsuetudinis causam: translatitio vtuntur. Verba edicti hæc sunt. Senatores quibusq; in senatu sñiam dicere licet. Versũ quoq; Laberii: in quo id vocabulũ positũ est: notari iussimus: quẽ legim⁹ i mimo: q scriptor iscriptus ẽ: caput sine ligua: pedaria sñia ẽ. hoc vocabulũ a plerisq; barbare dici aĩaduertimus: nã p pedariis pedaneos appellant.

Pedarii senatores

Equites pedarii

Pedanei

Qua ratione. C. Bassus scripserit parcum hominem appellatum & quam eius vocabuli causam putarit: & contra quẽ in modum: quibusq; verbis Phauorinus hanc traditionem eius eluserit. Cap. xix.

Apud Cœnã Phauorini philosophi quũ discubitũ fuerat cœptusq; erat apponicibus: seruus assistens mensæ eius legere inceptabat aut litterarũ quid græcarũ: aut nostratiũ velut eo die: quo affui ego legebatur. C. bassi erudi ti viri liber de origine verborum & vocabulorũ. In quo ita scriptũ fuit. Parcus cõposito vocabulo dictus est: quasi par arce: quãdo sicut in arca omnia recõdũtur: eiusq; custodia seruantur: & cõtinẽtur: ita homo tenax: paruoq; cõtẽtus: oĩa custodita: & recõdita habet: sicuti arca: quã ob causam parcus: quasi par arcæ nominatus est. Tũ Phauorinus vbi hęc audiuit: superstitiose inquit: & nimis moleste atq; odiose cõfabricatus: cõmolitusq; magis est originẽ vocabuli. C. iste Bassus: q̃ enarrauit. Nam si licet res dicere commẽtitias: cur nõ probabilius videatur: vt accipiamus parcum ob eã causam dictũ: q͏̃ pecuniã cõsumi: atq; impendi arceat: & prohibeat: quasi pecuniarcus. Quin potius: quod simplicius inquit veriusq; est id dicimus. Parcus enim neq; ab arca: neq; ab arcendo: sed ab eo quod est parum: & paruũ denominatus est.

Parcus.

Parcus quasi par arce

Pecuniarcus

Parcus a paruo & paruũ denominatus est.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVARTVS.

Sermo quidam Phauorini philosophi cũ grãmatico iactantiore factus in Socraticum modum. Atq; ibi inter sermonem dictũ quibus verbis pœnus a. Q. Sceuola definita sit q͏̃q; eadem definitio culpata. reprehensaq; sit.

Caput primũ.

IN vestibulo ædiũ palatinarũ omnis fere ordinis multitudo opperiẽtes salutationẽ Cæsaris cõstiterant. Atq; ibi in circulo doctoꝶ hominũ: Phauorino philosopho p̃sente ostẽdebat quispiã grãmaticæ rei doctor: scholica quędam nugalia: de generibus & casibus vocabuloꝶ differens: cũ arduis supciliis vocisq; & vultus grauitate cõposita: tanq̃ interpres & arbiter sibyllę oraculoꝶ. Tũ aspiciẽs ad Phauorinũ: q̃q̃ ei etiã nõdũ satis notus esset. Penus quoq; inquit variis generibus dictũ: & varię declinatũ est. Nã & hoc penus: & hæc penus: & huius peni: & peniris: & penitiris: & penoris veteres dictauerunt. Mundum quoq; muliebrem Lucilius in satyrarum. xvi. non virili genere: vt cæteri: sed neutro appellauit his versibus.

Aedes palatine

Penus. Mũdũ

Legauit quidam vxori mundum omne: penumq;
Quod mundum: atq; penum? nam quis diiudicet istuc?

Mundum in neutro genere

Atq; omniũ hoꝶ & testimoniis: & exẽplis cõstrepebat. Cũq; nimis ociose sibi placeret intercessit placite Phauorinus. & iã bone inquit

Intercessit

magister:quicquid est nomē tibi:abūde multa docuisti : quæ quidē ignorabamus:& scite haud sane postulabamus.Quid.n.refert mea eiusq; qui quū loquor:quo genere penū dicā:aut in quas extremas litteras declinē:si nemo id nō nimis barbare fecerit? Sed hoc plane indigeo adiscere quid sit penus:& quo sensu id vocabulū dicat: ne rem quotidiani vsus:tanq̄ qui in venalibus latine loqui tentāt:alia q̄ oportet voce appellē.Quæris inquit iste rē minime obscurā.Quis adeo ignorat penū esse vinū:& triticū:& oleū:& lentē:& fabā: atq; huiuscemodi cętera.Etiā ne inquit Phauorinus:miliū:& panicū:& glans:& ordeū penus est?Sunt enī ꝓpemodū hæc quoq; huiusmo di.Cūq; ille reticēs hęreret:nolo inquit hoc iā labores. an ista quæ dixi:penus appellentur.Sed potesne mihi:nō speciem aliquā de pe=nu dicere:sed definire:genere ꝓposito:& differentiis appositis qđ sit penus.Quot sint penus genera?& quas differētias dicas nō her cle inquit intelligo.Rem inquit Phauorinus plane dicam.Postulas: quod difficilius est:dici planius.Nā hoc quidē peruulgatū est:defi=nitionē oēm:ex genere & differētia consistere.Sed si itē mihi præ=mandare:quod aiunt postulas:faciā sane id quoq; honoris tui habē di gratia:atq; deinde ita exorsus est.Si inquit ego te nūc rogē : vti mihi dicas:& quasi circūscribas verbis:quid hō sit:nō opinor respō deas hominē esse te: atq; me:Hoc.n.quis homo sit:ostēdere est:nō quid homo sit:dicere.Sed si inq̄ peterē:vt ipsum illud:quod homo est definires : tū ꝓfecto mihi diceres hoiem esse mortale aīal rōnis & scientiæ capiens:vel quo alio modo diceres: vt eū a cęteris aīali bus oībus separes.Perinde igitur nūc te:rogo:vt quid sit penus di cas:nō vt aliquid ex penu nomines.Tū ille ostētator: voce iam mol li atq; demissa:philosophias inquit ego nō didici: nec discere appe tiui.Et si ignoro:an ordeū ex penu sit:aut quibus verbis penu defi=niatur.nō ea re:litteras quoq; alias nescio. Scire inquit ridens iam Phauorinus quid penus sit:non ex nostra magis est philosophia: q̄ grāmatica tua.Meministi.n.credo quæri solitū quid Virgilius di=xerit penū instruere:vel longā vel lōgo ordine. Vtrūq; enī ꝓfecto scis legi solitū.Sed vt faciā: æquiore aio' vt sis: ne illi quidē veteris iuris magistri:qui sapiētes appellati sunt:definisse satis recte existi=mantur:quid sit penus.Nā.Q. Scæuolā ad demōstrandā penū his verbis vsum audio.Penus est inquit:quod esculentū:aut poculentū est.Quod.n.ipsius patris:aut liberorū patrisfamilias:eiusq; familię quæ circū eos:aut liberos eius est:& opus nō facit: causa paratum est:vt Mutius ait:penus videri debet.Nā quę ad edendū bibendū q; in dies singulos prandii: aut cœnæ causa parātur:penus nō sūt

Penus quid

Sed ea potius:quę huiusce generis longę visionis gratia cōtrahuntur:& reconduntur ex eo:ꝙ nō in promptu sint:sed intus. & penitus habeantur:penus dicta sunt. Hęc ego inquit:quum philosophiæ me dedissem:nō insuper tamen habui discere:quoniā ciuibus Romanis latine loquētibus:rē nō suo vocabulo demōstrare:nō minus turpe esset:ꝗ hoiem nō suo noie appellare. Sic Phauorinus sermōes in genus cōmune:a rebus puis & frigidis abducebat ad ea:quæ eēt magis vtile audire ac discere:nō allata extrīsecus:nō ꝑ ostētationē sed indidē nata:acceptaq̨. Præterea de penu ad scribendū hoc ēt putaui. Seruiū sulpitiū in reprehēsis Scæuolæ capitibus scripsisse: Saco helio placuisse:nō quę esui tm̄:& potui forēt:sed tus quoq̨:& cęteros in penu esse. Qđ eēt eius ferme rei cā cōparatū. Massurius aūt Sabinus in iuris ciuilis secūdo:ēt qđ iumētoꝝ causa apparatū esset:qbus dn̄s vtereť penori attributū dicit. Ligna quoq̨:& virgas & carbones:qbus cōficereť penus:qbusdā ait videri eē in penu. ex hiis aūt quę ꝓmercalia:& vsuaria in locis iisdē eēnt:ea sola eē penoris putat:quę sint vsui annuo.

Indidem

Annuus usus

Quid differāt & quā vim habeāt vocabula ista i edicto ædiliū & an eunuchus & steriles mulieres redhiberi possint:diuersæq̨ sup ea re sententiæ. Cap.ii.

IN edicto ædiliū curruliū: qua pte de mācipiis vendundis cautū est:scriptū sic fuit. Titulus seruoꝝ singuloꝝ: vt scriptus sit:curato ita vti ītelligi recte possit:qd morbi vitiiq̨ cuiq̨ sit. Quis fugitiu⁹:erroue sit. Noxaue solutus nō sit. ꝓpterea quęsierūt iurecōsulti veteres:quid mancipiū morbosū:quidue vitiosū recte diceret. Quātūq̨ morbus a vitio differret. Cecilius Sabinus in libro: quē de edicto ædilium curruliū cōposuit:Labeonē refert:quid eēt morbus hisce verbis definisse. Morbus ē habitus cuiusq̨ corporis cōtra naturā: qui vsum eius facit deteriorē. Sed morbū alias in toto corpe accidere dicit: alias in pte corporis. Totius corporis morbū eē:veluti φθισισ.i. tabes:au febris. Partis autem: veluti cæcitas: aut pedis debilitas. Balbus autem inquit:& athiphus vitiosi magis ꝗ morbosi sunt: vt equus mordax aut calcitro : vitiosus : non morbosus est: Sed qui morbus est: is vitiosus est. Neq̨ id tamen contra fit. Potest enim qui vitiosus est non morbosus esse. Quamobrem quum de homine morboso ageretur : nequaꝗ inquit ita diceretur : quanto ob id vitium minoris erit. De eunucho quidem quesitum : est an contra edictum ædilium videretur venundatus : si ignorasset emptor: eum eunuchū esse. Labeonē rn̄disse aiunt:redhiberi possę

Erro

Morbus

Balbus

Athiph⁹

Eunuch⁹

quasi morbosum: Sues aũt fœminas si steriles essent: & venũ issent ex edicto ædiliũ posse agi. Labeonẽ scripsisse. De sterili aũt muliere si natiua sterilitate sit. Trebatiũ cõtra Labeonẽ respõdisse. dicũt. Nã quũ redhiberi eã Labeo: quasi minus sanã putasset: nõ oporterẽ aiũt Trebatiũ ex edicto apposuisse: si ea mulier a pricipio genitali in sterilitate esset. Ac si valitudo eius offendisset: exq; ea vitium factum esset: vt concipere fœtus nõ posset: tum sanã non videri: & esse in causa redhibitionis: de my mope qui lusciosus latine appellaẽ τῷ ρι μωλον. i. de edentulo quoq;: dissensũ est. Alii. n. redhiberi oio oportere: Alii contra: nisi id vitiũ morbo cõtractũ esset. Eum vero euidens deesset. Seruius redhiberi posse respõdit. Labeo in causa esse redhibendi: negauit. Nam & magna inquit pars dente aliquo caret. Neq; eo magis pleriq; homines morbosi sũt. Et absurdũ admodum est dicere: nõ sanos nosci homines: quoniã cũ infantibus nõ simul dentes gignũtur. Non pretereũdum id quoq; in libris veterũ iurisperitoꝶ scriptũ esse morbũ & viriũ distare. Quod vitiũ perpetuum: morbus accessu: discessuq; sit: Sed hoc si ita est: neq; cæcus: neq; eunuchus morbosus est: contra Labeonis: quã supra dixi sententiam. Verba Massurii Sabini apposui: ex libro iuris ciuilis secundo. Furiosus mutusue cuiue quod membrum lacerum: læsumq; est: aut obest: quo ipse minus aptus sit: morbosi sint. Qui non longe videt tam sanus est: q̃ qui tardus currit.

Lusciosꝰ

Vitium morbus

Quod nullæ fuerint rei vxoriæ actiões in vrbe Roma ante carbilianũ diuortiũ: atq; inibi quid sit pellex. Cap. iii.

Memoriæ traditum est quingentis fere annis post Romam conditam nullas rei vxoriæ: neq; actiones: neq; cautiones in vrbe Roma: aut in latio fuisse: quia profecto nihil desiderabatur: nullis etiam tunc matrimoniis diuertẽtibus. Seruius quoq; Sulpitius in libro quẽ composuit de dotibus. Tum primum cautiones rei vxoriæ necessarias esse visas scripsit: quum. Sp. Carbilius: cui ruga cognomentum fuit: vir nobilis diuortium cum vxore fecit: quia liberi ex ea corporis vitio non gignerentur: anno vrbis conditæ quingentesimo vicesimo tertio. M. Atilio. P. Valerio consulibus: Atq; is Carbilius traditur vxorem: quam dimisit: egregie dilexisse: carissimamq; morum eius gratia: habuisse: & iurisiurandi religionem animo: atq; amori præuertisse: q iurare a censoribus coactus erat vxorem se liberorum quærendorum gratia habiturum. Pellicem autem appellatam probrosamq; habitam eam: quæ iuncta consuetaq; esset cum eo: in cuius manu mancipioq; alia matrimonii causa foret: hac an-

Sp. carbilius ruga

tiquissima lege ostenditur: quam Numæ regis fuisse accepimus: Pellex ædem Iunonis non tangito. Si tangit: Iunoni crinibus dimissis: agnum fœminam cædito. Pellex autē quasi ασπαλλαξ .i. talpa. i. quasi παλλακισ .i. concubina: vt pleraq; alia: ita hoc quoq; vocabulum de græco flexum est. Pellex

Quid seruius Sulpitius in libro: qui est de dotibus scripserit de iure atq; more veterū sponsaliorum. Cap. iiii.

SPonsalia in ea parte Italiæ: quæ latium appellatur: hoc more atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius in libro: quem scripsit de dotibus. Qui vxorem inquit ducturus erat: ab eo vnde ducenda erat: stipulabatur eam in matrimonium ductum iri. qui daturus erat: itidem spondebat daturum. Is contractus stipulationum: spōsionumq; dicebatur sponsalia. Tum quę promissa erat: sponsa appellabatur. Qui sponderat ducturum sponsus. Sed si post eas stipulationes vxor non dabatur: aut non ducebatur: qui stipulabatur: ex sponsu agebat. Iudices cognoscebant. Iudex quam ob rem data: acceptaue non esset vxor quærebat. Si nihil iustæ causæ videbatur: litem pecunia estimabat. Quantiq; inter fuerat eam vxorem accipi: aut dari: eum qui spoponderat: aut qui stipulatus erat: condemnabat. Hoc ius sponsaliorum obseruatum dicit Seruius ad id tempus: quo ciuitas vniuersa Latio lege iulia data ē. Hæc eadem Neratius scripsit in libro: quem de nuptiis composuit. Spōsalia Sponsa Sponsus nihil iuste causa uideo.

Historia narrata de perfidia aruspicum etruscorum qq; ob eam rem versus hic a pueris Romæ vrbe tota cantatus est Malum consilium cōsultori pessimum est. Cap. v.

STatua Romæ in comitio posita Horatii Coclitis fortissimi viri de cęlo tacta est. Ob id fulgur piaculis ludendum aruspices ex etruria acciti inimico atq; hostili in populum Romanum animo: instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi. quem sol oppositum circum undiq; aliarum ædium nunq̄ illustraret. Quod quū ita fieri persuasissent: delati ad populum: proditiq; sunt. Et quum de perfidia cōfessi essent: necati sunt. Constititq; eam statuam perinde: vt veræ rationes post compertæ monebant: in locum editum subducendam. Atq; ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam. Eaq; res bene: & prospere reip. cessit. Tunc igitur q in Etruscos aruspi- Horatius Cocles

ces male consulentis animaduersum:vindicatūq; fuerat: versus hic scite factus.cantatusq; pueris vrbe tota fertur. Malum consiliū consultori pessimū est. Ea historia de aruspicibus: ac de versu isto senario scripta est in annalibus maximis libro vndecio. Et in Verrii Flacci libro primo rerū memoria dignarū. Videt aūt hic versus de greco illo Hesiodi versu expressus.

Malū cōsilium

ηδεκακη βοαλη τωβουλευσ αρτικακιση.
Consultum male consultori pessima res est.

Verba veteris senatusconsulti:ista:quo decretū est hostiis maioribus expiandum:ꝙ in sacrarium haste martię. Atq; ibi enarratum: quid sint hostię succidaneę. Quid itē tpa p̄cidanea. Et qd Capito Atteius ferias quasdā p̄cidaneas appellauit. Cap. vi.

VT terram mouisse nūciari solet: eaq; res procuratur:ita in veteribus memoriis scriptum legimus:nunciatū esse senatui in sacrario:in regia hastas martias mouisse. Eius rei causa senatuscon. factum est. M. Antonio Au. Posthumio consu. eiusq; exemplum hoc est. quod. C. Iulius. L. filius ponti. nunciauit: in sacrario: in regia hastas martias mouisse: de ea re ita censuerunt. Vt. M. Antonius con. hostiis maioribus Ioui: & marti procuraret:ꝙ cæteris diis:quibus videretur placandis vti ꝓcurasset:satis habendum censuerunt. Siquid succidaneis opus esset robigus accederet. Quod succidaneas hostias senatus appellauit:queri solet quid verbum id significet. In Plauti quoq; comœdia quę Epidicus inscripta est:super eodem ipso verbo requiri audio in his versibus Men piacularem oportet fieri ob stultitiam tuā:vt meū tergum stultitię tuæ subdas succidaneum. Succidaneę autem hostiæ dicuntur e littera per morem compositi vocabuli in i litterā commutata. Nam quasi succedaneę appellatę. quoniā si primis hostiis litatum non erat: alię post easdem ductę hostię cędebantur: q̄ quasi prioribus iam cęsis luendi piaculi gratia subdebantur:& succedebantur:ob id succidaneæ nominatæ:littera i scilicet tractim ꝓnunciata audio enim quosdam eam litteram in hac voce barbare corripere. Eadem autem ratione verbi Præcidaneę quoque hostię dicuntur:quę ante sacrificia solennia pridie cæduntur. Porca etiam pręcidanea appellata:quē piaculi gratia ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cereri mos fuit:siqui familiam funestam aut nō purgauerant:aut aliter eam rem q̄ oportuerat procurauerant. Sed porcam & hostias quasdam præcidaneas:sicuti dixi appellari:vulgo:notum est. Ferias præcidaneas dici id opinor a vulgo remotum est:

Succidaneę hostiæ

Pręcidaneę hostiæ

Pręcidanea porca

Pręcidaneę ferię

propterea verba Atteii Capitonis ex quito librorum:quos de pōtificio inre composuit: scripsi:Lib. Cornucario pontifice maximo ferię prędicaneę in atrum diem inauguratę sunt.Collegium decreuit. non habendum religioni:quin eo die ferię prędicaneę essent.

De epistola Valerii Probi grammatici ad Marcellum scripta: sup accentu nominū quorundā puni corum Cap.vii.

Valerius Probus grammaticus inter suam ętatem praestanti scientia fuit.Is Annibalem: & Asdrubalem: & Hamilcarem ita pronunciabat vt penultimam circunflecteret: vt testis est epistola eius scripta ad Marcellum:in qua Plautum & Ennium:multosq̧ alios veteres eo modo ꝓnunciasse affirmat.Solius tamen Ennii versum vnum ponit ex libro: qui Scipio inscribitur. Eum versum quadrato numero factū subiecimus:in quo nisi tertia syllaba de Annibalis noie circumflexe ponatur numerus claudus est. Probus

Versus Ennii:quem dixit:ita est.

Qui propter annibalis copias considerant.

Quid.C.Fabritius de Cornelio Rufino homine auaro dixerit.Quem quum odisset: inimicusq̧ esset:designādū eū consulem curauit. Cap.viii.

Fabritius Lucinus magna gloria vir magnisq̧ rebus gestis fuit.P.Cornelius Rufinus manu quidem strennuus & bellator bonus: militariq̧ discipline peritus admodum fuit. Sed furax homo & auaritia acri erat. Hunc Fabritius non probabat neq̧ amico vtebatur. Osusq̧ eum morum causa fuit. Sed quum temporibus reipub. Difficillimis consules creandi forent:& is Rufinus peteret consulatum:competitoresq̧ eius essent imbelles quedam:& futiles summa ope adnixus est Fabritius: vti Rufino consulatus deferretur. Eam rem plerisq̧ admirantibus:ꝙ hominē auarum:cui esset inimicissimus:creari consulem peteret:quem hostiliter oderat:Fabritius inquit: nihil est: quod miremini: si malui compilari:q̄ venire. Hunc Rufinum postea bis cōsulatu: & dictatura fundū censor Fabritius senatu mouit:ob luxurię notam:ꝙ decē pondo argēti factitaret.Id aūt quod suprascripsit: Fabritius de Cor Rufino:vt in pleraq̧ historia scriptum est: dixisse.M.Cicero: non aliis a Fabritio. sed ipsi Rufino: gratias agenti: ꝙ eius gratiam dedignatus non esset: dictum

Fabritius Rufinus

furax homo

Competitor

esse refert: in libro secundo de oratore. Verba Ciceronis hæc sunt. Arguta etiam significatio est. cum parua re: & sępe verbo: res obscura: & latens illustratur: vt quum. C. Fabritio. P. Cornelius homo (vt existimatur) auarus: & furax: sed egregie: fortis: & bonus imperator gratias ageret: ꝙ si homo inimicus consulem fecisset bello præsertim magno & graui: nihil est quo mihi gratias agas inquit: si malui compilari: q̃ venire.

Quid significat proprie religiosus. Et in quę diuerticula significatio istius vocabuli flexa sit. Et verba Nigidii Figuli ex commentariis eius super ea re sumpta. Cap. ix.

Nigidius Figulus

Nigidius Figulus hõ (vt ego arbitror) iuxta. M. Varronẽ doctissimus: in. xi. cõmẽtarioꝝ grãmaticoꝝ versum ex antiquo carmine refert memoria hercule indignũ. Religẽtẽ esse oportet: religiosũ nefas. cuius aũt id tamẽ sit: non scribi. At in eodẽ loco Nigidius hoc inqt inclinamẽtũ semp huiuscemodi verborũ: vt vinosus: mulierosus: religiosus nũmosus: significat copiam quãdã immodicã rei: super qua dicitur. Quo circa religiosus is appellabatur: qui nimia & superstitiosa religione sese alligauerat. Eaq; res vitio assignabatur. Sed pręter ista q̃ Nigidius dicit: alio quodam diuerticulo significationis: religiosus pro casto: atq; obseruanti cohibenti & sese certis legibus: finibusq; dici cœptus. Simili autẽ modo: illa quoq; vocabula ab eadem profecta origine: diuersum significare videntur: religiosi dies: & religiosa delubra. Religiosi enim dies dicuntur tristi omine infames: impeditiq;: in quibus & res diuinas facere: & rem quãpiã nouã exordiri tẽperandum est: quos multitudo imperitorum: praue: & perperam nefastos appellant. Itaq; Marcus cicero in libro epistolarum. ix. ad Atticum maiores inquit nostri funestiorẽ diem esse voluerunt haliensis pugnę: q̃ vrbis captę: ꝙ hoc malum ex illo. Itaq; alter religiosus etiã nũc dies: alter in vulgus ignotus. idem tamen. M. T. in oratione de accusatore constituendo. religiosa delubra dicit: non ominosa: nec tristia: sed maiestatis venerationisq; plena. Massurius autẽ Sabinus in cõmentariis. quos de indigenis cõposuit. Religiosum inquit est: quod propter sanctitatẽ aliquam remotũ: ac sepositum a nobis est. Verbũ a relinquendo dictũ: tãq̃ cerimoniæ a carendo. Secũdũ hanc Sabini interpretationẽ tẽpla quidẽ ac delubra: quia horũ cumulus in vituperationẽ nõ cadit: nec illoꝝ quoꝝ laus immodesta est: q̃ nõ vulgo: ac temere: sed cũ castitate: cerimoniaq; adeunda & reuerẽda & reformidanda sunt: magis q̃ inuulganda. Sed dies religiosi dicti quos ex contraria causa ꝑpter ominis diritatẽ relinquimus. Iccirco

Religiosus Religens Religiosi dies. Religiosa delubra. Nefasti dies

Religiosus

Religiosus a relinquendo.

Cerimoniæ.

ait Terentius in eunucho. Tum quod dem: recte est. Nam nihil esse mihi religio est dicere. Quod si (vt ait Nigidius) omnia istiusmodi inclinamenta: nimiũ ac preter modũ significant: & iccirco in culpas cadũt: vt vinosus mulierosus: verbosus: morosus: famosus. Cur ingeniosus: & formosus: & officiosus: & speciosus: que pariter ab ingenio & forma: & officio inclinata sunt: cur etiam disciplinosus: consiliosus: victoriosus: que. M. Cato ita effigurauit: cur item facundiosa quod Sempronius Asellio. xiii. rerum gestarũ ita scripsit. Facta sua spectari oportere: dicta non: si minus sint facũdiosa: cur inq̃ ista omnia: nunq̃ in culpam sed in laudem dicuntur: q̃q̃ hec quoq; incremẽtum sui nimiũ demõstrent? An propterea quia illis quidem q̃ supra posui adhibendus est modus quidam necessarius. Nã & gratia si nimia quidem atq; immodica: & mores: si multi atq; varii: & verba: si perpetua: atq; infinita: & obtundentia: & fama si magna: & inquieta: & inuidiosa sit: neq; laudabilia: nec vtilia sunt. Ingeniũ autẽ: & officiũ: & forma: & disciplina: & consiliũ: & victoria: & facundia: sicut ipse virtutũ amplitudines nullis finibus cohibẽtur. Sed quãto maiora: auctioraq; sunt: & iam tanto laudatiora sunt. Nomina in osus

Quid obseruatum de ordine rogandarum sententiarum: iurgiorumq; in senatu. C. Cæsaris consulis: &. M. Catonis diem dicẽdo eximentis. Cap. x.

Ante legem: que nũc de senatu habendo obseruatur: ordo rogandi sententias varius fuit. Alias primus rogabatur: qui a censoribus princeps in senatũ lectus fuerat Alias qui designati consules erant. Quidam e consulibus: studio aut necessitudine aliqua adducti: quẽ iis visum erat honoris gratia extra sententiã primũ rogabant. Obseruatũ tamen est: quum extra ordinẽ fieret: ne quis quẽq̃ ex alio q̃ ex consulari loco sententiam primũ rogaret. C. Cæsar in consulatu quẽ cũ M. Bibulo gessit: quatuor solus extra ordinem rogasse sententiam dicitur. Ex iis quatuor principem rogabat. M. Crassum. Sed postq̃ filiam. Cn. Pompeio desponderat. primũ cœperat Pompeium rogare Eius rei rationem reddidisse eum senatui Tyro Tullius. M. Ciceronis libertus refert. itaq; se ex patrono suo audisse scribit: idipm Capito Atteius in libro: quem de officio senatorio composuit: scriptũ reliquit. In eodem libro Capitonis: id quoq; scriptum est. C. inquit Cesar consul. M. Catonem sententiam rogauit. Cato rem quam cõsulebatur: quoniam non e repu. videbatur: perfici nolebat. Eius rei gratia ducendæ: longa oratione vtebatur. Eximebatq; dicẽdo diẽ. erat enim in senatori: vt sententiam rogatus diceret ante quicquid

C. cæsar

Cato.

vellet: alii rei: & quo ad vellet. Cæsar consul viatorem vocauit.
eumq; quum finem non faceret. prehendi loquentem & in carce=
rem duci iussit. Senatus consurrexit: & prosequebatur Catonem
in carcerem. Hac inquit inuidia facta Cæsar destitit: & mitti Cato=
nem iussit.

Quæ qualiaq; sint: quæ Aristoxenus: q̃ si magis comperta de
Pythagora memoriæ commendauit. & q̃ Plutarchus in eodē mo=
dum de eodem Pythagora scripserit. Cap.xi.

OPinio vetus falsa occupauit & conualuit: Pythagorā phi
losophum non esitauisse ex animalibus. Item abstinuisse
fabulo: quem κυαμον græci appellant. ex hac opini=
one callimachus poeta scripsit. και κυμων αποχει=
ρασ εσχεν αριωντων εδεσθαι καρω. πυθα=
γορασ ωσεκελευε λεγω. A fabuloq; manus tristante amouit
edentes. Hoc vt Pythagoras iusserat ipse loquor. ex eadē item opi=
nione. M. Cicero in libro de diuinatione primo. hæc verba posuit.
iubet igitur Plato sic ad summū proficisci corporibus affectis: vt ni
hil sit: quod errorem animis: perturbationēq; afferat. Ex quo etiā
Pythagoreis interdictū putatur ne faba vescerentur: q̃ res habet in=
flationem magnam. Is cibus tranquillitatē mentis quęrētibus con=
stat esse cōtrarius. Hęc quidē. M. Cicero. Sed Aristoxenus musicus
vir litterarum veterum diligentissimus: Aristotelis philosophi audi
tor in libro quem de Pythagora reliquit nullo sępius legumēto Py
thagorā dicit vsum q̃ fabis. quoniam is cibus & subduceret sensim
aluū & leuigaret. Verba ista Aristoxeni subscripsit. πυθαγορασ
λεγων οσπριων. μαλισατον κυαμον εδοκιμασε λι=
αν κηντικορτε γαρειραι: και διαφορητικον διο και μα
λισ ακεχρηται αυτω. Idest quū dicat Pytagoras in legumen=
tis fabā pręcipue approbauit: admodū enim genitalem esse & alui
discussiuā quā ob rē ea maxime vtitur. Porculis quoq; minusculis:
& hædis tenerioribus victitasse idē Aristoxenus refert. Quā rē vi=
detur cognouisse ex Xenophilo pythagorico familiari suo: & ex qui
busdam aliis natu maioribus: qui ab ætate Pythagorę: haud multū
aberant. Ac de animalibus Alexis etiam poeta in comœdia: quę py
thagoræ vita inscribitur docet. Videtur autē de κυαμω. i. de fa=
ba non esitato causam erroris fuisse: quia in Empedoclis carmine:
qui disciplinas Pythagoræ sectauts est versus hic inuenitur.
δειλοι πωρδει λοικυαμων αποχειρασ ελεσθαι:
Ah miseri a cyamo miseri subducite dextras.
Cyamus Opinati enim sunt pleriq; κυαμων legumentum vulgo dici. Sed

qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt κυαμους hoc in loco testiculos significare dicunt: Eosq; more Pythagoræ operte atq; symbolice κυαμους appellatos quia sunt: εις τοκυειν δειμοι. και αιτιοι τουκυειν. i. in ferēdo vtero validi causæq; vteri ferendi: & genituræ humanæ vim præbeant. Icciroo Empedoclē versu isto non a fabulo edendo: sed a rei veneriæ proluuio voluisse hoīes deducere. Plutarchus quoq; homo in disciplinis graui auctoritate ī primo librorum quos de Homero cōposuit Aristotelē philosophū scripsit: eadē ipsa de pythagoricis scripsisse: qui nō abstinuerūt edūdis animalibus: nisi pauca carne quadā. Verba ipsa Plutarchi (quoniā res inopinata est) subscripsi. αριστοτελης δεμητρας και καρδιας και ακαλυφης. και τοιουτων τι μων αλλων απεψεσθαι φησι τους πυταγωρικους χρησθαι δε τοις αλλοις. Idest Arristoteles a vulua corde & marina vrtica: atq; id genus quibusdā aliis abstinere pythagoricos dicit: cæterorum aūt vsum habuisse. ακαλυφη aūt est animal marinū: quod vrtica appellatur. Sed & piscibus nōnullis abstinere pythagoricos Plutarchus in symphonicis dicit. Pythagorā vero ipsum. sicut celebre est. Euphorbū primo se fuisse: dictasse: ita hæc remotiora sunt iis quæ Clearchus & Dicæarchus memoriæ tradiderūt: fuisse eū postea Pyrandrū: deinde Callidenam: deinde fœminā pulchra facie meretricē: cui nomen fuerit Alce. Vrtica

Notæ & animaduersiones censoriæ in veteribus monumentis repertæ memoria dignæ. Cap. xii.

SI quis agrū suū passus fuerat sordescere: eūq; indiligēter curabat: ac neq; arauerat neq; purgauerat: siue quis arborē suā vineāq; habuerat derelictui: nō is sine pœna fuit. Sed erat opus cēsoriū. Censoresq; ærariū faciebāt. Item si quis eques romanus equū habere gracilētū: aut parum nitidū visus erat: īpolitiæ notabatur. Id verbum significat: quasi tu dicas incuriæ. Cuius rei vtriusq; auctoritates sunt: & M. Cato id sæpenumero attestatus est. Impolitia

Quod incentiones quædam tibiarum certo modo factæ ischiacis mederi possunt. Cap. xiii.

CReditum hoc a plærisq; est: & memoriæ mandatum. ischiaci quum maxime doleant. tum si modulis lenibus tibicen incinat: minui dolores. Ego nuperrime in libro Theophrasti scriptū inueni: viperarū morsibus tibicinē scite: modulateq; adhibitū mederi. Refert & Democriti liber: q inscribitur περι λοιμων ιλογικων καρων. id est de

pestibus: aut rationalium regula. In quo docet plurimis hominum morbis medicinã fuisse incentiones tibiarũ: Tanta prorsus est affinitas corporib⁹ hominũ: mẽtibusq́ꝫ: & ꝓpterea quoqꝫ vitiis: aut medelis animorum & corporum:

Narratur historia de Hostilio Mãcino ędili: & Manulia meretrice. Verbaqꝫ decreti tribunorum ad quos a Manulia prouocatum est. Cap. xiiii.

Vum librum. ix. coniectaneorum Atteii Capitonis legeremus qui inscriptus est de iudiciis publicis: decretũ tribunorum visum est grauitatis antiquæ plenũ: ꝓpterea id meminimus: Atqui ob eam caulam: & in hanc sententiam scriptũ est. A. Hostilius Mãcinus ędilis curulis fuit. Is Manulię meretrici diẽ ad populũ dixit: ꝙ de ambulacro eius noctu lapide ictus esset. Vulnusq́ꝫ ex eo lapide ostentabat. Manulia ad tri. ple. ꝓuocauit. Apud eos dixit: Comesatorem Mãcinũ ad ędes suas venisse. Eum sibi recipere nõ fuisse in ęde sua. Sed quũ vi irrumperet: lapidibus depulsum. Tribuni decreuerunt ædilem ex eo loco iure deiectum: quo eum venire cũ coronario non decuisset. Propterea ne cum populo ędilis ageret. intercesserunt.

Defensa a culpa sentẽtia ex historia Salustii: quã inimici ãtea cũ insectatione maligna reprehenderunt. Cap. xv.

Legantia orationis Salustii: verborum facundia: & nouandi studium cum multa profus inuidia fuit. Mult nõ mediocri ingenio viri conati sunt reprehendere pleraqꝫ & obtrectare. In quibus plura inscite: aut maligne vellicant. Nõnulla tñ videri possunt: nõ indigna reprehensione. Quale illud in catelinę historia repertum est quod habeat eã speciem: quasi parum attẽte dictum. Verba Salustii hæc sunt. At mihi quidem tametsi haud quaq̃ par gloria sequatur scriptorem & auctorẽ rerum tamen: in primis arduum videtur res gestas scribere: Primũ: ꝙ facta dictis exæquenda sunt. deinde quia pleriqꝫ quæ delicta reprehenderis: maliuolẽtia: & inuidia dicta putant. Vbi de magna virtute atqꝫ gloria bonorum memores: quę sibi facilia quisqꝫ factu putat: ęquo animo accipit. Supra: veluti ficta pro falsis ducit. Proposuit inquiunt dicturum causas: quamobrem videatur esse arduum res gestas scribere: atqꝫ ibi non primum causam: sed querelas dicit Nõ ei causa videri debet: cur historiæ op⁹ arduũ sit: ꝙ ii q̇ legant: aut inique interp̃tantur q̃ scripta sunt: aut vera eẽ nõ credant Obnoxiã q̃ppe: & obiectã falsis existimatiõibus eã rẽ dicẽdã: magis aiũt q̃ arduã: quia qđ arduũ est: sui operis difficultate ẽ arduũ. non

Salustius

opinionis alienæ erroribus. Hæc illi maliuoli reprehensores dicunt: Sed arduum Salustius non pro difficili tantum: sed pro eo quoq; po nit: quod græci δυσχερὲς: aut χαλεπὸν appellant: quod est cum difficile: tum molestum quoq;: & incommodum: & intractabile. Quorum verborum significatio: a sententia Salustii suprascripta non abhorret. Arduū

De vocabulis quibusdam a Verrone: & Nigidio contra quotidiani sermonis cōsuetudinem declinatis. Atq; inibi id genus quædam cum exemplis veterum relata. Cap.xvi.

VArronem & P. Nigidium viros romani generis doctissimos cōperimus nō aliter locutos esse: & scripsisse: q̄ senatuis: & domuis: & fluctuis qui est patrius casus ab eo: quod est senatus: domus & fluctus: huic senatui domui fluctui. Ceteraq; his consimilia pariter dixisse. Terentii quoq; comici versus in libris veteribus itidē scriptus est. Eius anuis opinor caussa: quæ est mortua. Hanc eorū auctoritatem quidam e veteribus grammaticis ratione etiam firmare voluerunt: q; omnis datius singularis littera finitus i: si non similis est genitiui singularis s littera addita: genitiuum singularem facit: vt patri patris: duci ducis: cædi cædis. Quum igitur inquiūt in casu dandi huic senatui dicamus: genitiuus ex eo singularis senatuis est: & nō senatus. Sed non omnes concedunt in casu datiuo senatu magis dicendum: q̄ senatui: sicut Lucilius in eodem casu victu & anu dicit: non victui & anui: in hisce versibus. Quod sumptum atq; epulas victu pręponis honesto. Et alio in loco Anu noceo inquit. Virgilius quoq; in casu dandi aspectu dicit: non aspectui. Teq; aspectu ne subtrahe nostro. Et in georgicis. Quod neq; concubitu indulgent. C. autem Cæsar grauis auctor linguæ latinæ: in anticatione vnius inquit arrogantiæ: superbiæq;: dominatuq;. Item in Dolobella actionis illibuisti: quorum in ædibus: fanisq; posita: & honori erant: & ornatu. In libris quoq; analogicis omnia illiusmodi sine i littera dicenda censet.

Senatuis
Domuis.
Fluctuis
Anuis
Aspectu

De natura quarundam particularum: quę pręposit verbis intēdi: atq; produci barbare atq; inscite videntur: exemplis rationibusq; plusculis disceptatum. Cap.xvii.

LVcilii ex vndecimo versus sunt.
Scipiade magno improbus obiiciebat asellus
Lustrum: illo censore: malum infœlixq; fuisse. Obiiciebat o littera producta multos legere audio. Idq; eo facere dicunt: vt ratio numeri salua sit. Idem infra: Et iam.

Obiicio

Coniicio Coniiicere in versus dictum præconis volebam.
Graii. In hac quoq; pria verbi prępositione ob eandem causam pro ducitur. Itē qntodecio. Subiicit hinc humilē: & suffercatus posteriorem. Subiicit u littera longa legunt: quia primā syllabam breuem esse in versu heroico nō coucnit. Item apud Plautū in Epidico con syllabam productā pronūciant. Age nūc iam ornate Epidice & pallium in collū coniice. Apud Virgilium quoq; subiicit verbū produci a plerisq; audio. Etiā parnasia laurus Parua sub ingenti matris se subiicit vmbra. Sed neq; ob: neq; sub prępositio ꝓducēdi hēnt naturam: neq; item cōn nisi quū eam litteræ sequūtur: q̄ in verbis constituit: & confecit: secundū eam primæ sunt: vel quū eliditur ex ea n littera: sicut Salustius fœnoribus inquit coopertus. In iis autē quæ supra posuit: & metrum esse integrum potest: & præpositiones istæ Possunt non barbare protēdi. Secūda enim littera in his verbis per duo ii non per vnū scribenda est. Nam verbum istuc cui supradictæ particulæ pręposite sunt: non ici est: sed iacio: & pręteritum nō icit facit: sed iecit. Idq; ibi compositū est: ex a littera in i mutatur. Sicut fit in verbis insilio: & incipio: atq; ita vim consonantis capit. Et idcirco ea syllaba productius: latiusq; paulo pronunciata priorem syllabam breuem esse non patitur. Sed reddit eam positu longam. Propterea & numerus in versu: & ratio in pronunciatu manet. Hæc quæ diximus. eo etiam conducunt: vt quod apud Virgilium in. vi. positum inuenimus. Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terrā iniice.

Iniice Sic esse iniice. vt supra: & scribēdum & legendum sciamus Nisi qs tam indocilis est: vt in hoc quoq; verbo: in præpositionē metri causa protendat. Quærimus igitur in obiicibus o littera qua ratione intendatur: quum id vocabulum factum sit a verbo obiicio: & nequaq̄ simile sit: quod a verbo moueo motus: o littera longa dicitur. Equidem memini Sulpitium Apollinarem virum præstanti litterarū sciētia: obices & obicibus o littera correpta dicere in Virgilio quoq; sic

Obiicib⁹ eum legere. Qua vi maria alta tumescant Obiicibus ruptis: sed ita vt diximus i litterā quæ in vocabulo quoq; gemina esse debet: pau-

Subiices lo vberius: largiusq; pronunciabat. Congruens igitur est: & subiices etiam quod perinde vt obiices cōpositum est u littera breui dici oporteat. Ennius in tragœdia: quæ Achilles inscribitur: subiices pro aere alto ponit: qui cælo subiectus est in his versibus.

Ergo deum sublimis subiices: humidus.

Vnde oritur hymber: sonitu sæuo: & strepitu. Plerosq; omnis tamē legere audias u littera producta. Idipsum autem verbum. M. Cato sub alia præpositione dicit in oratione: quam de consulatu suo ha-

buit. Ita hos inquit fert ventus ad priorem pyreneum: quos proiicit in altum. Et Pacuuius item in Anchise: id promontorium: cuius lingua in altum proiicit.

De Africano superiore sumpta quędam ex annalibus memoratu Dignissima. Cap. xviii.

SCipio Africanus antiquior quanta virtutũ gloria praestiterit: & q̃ fuerit altus animo atq; magnificus: & qua sui conscientia subnixus: pluribus rebus: quas dixerit: quisq; fecerit declaratum est. Ex quibus sunt haec duo exempla eius fiducię ac exuperantię ingentis. Quũ. M. Neuius tri. ple. accusaret eum ad populum: diceretq; accepisse a rege Antiocho pecuniam: vt conditionibus gratiosis: & molibus pax cũ eo: populi romani nomine fieret. Et quędam item alia crimini daret: indigna tali viro: tum Scipio pauca prefatus: quę dignitas vitae suę: atq; gloria postulabat. Memoria inquit: quirites repeto diem esse hodiernum: quo Annibalem pœnum imperio nostro inimicissimũ: magno prœlio vici in terra africa: pacemq; & victoriam vobis peperi insperabilem. Non igitur simus aduersum deos ingrati. Sed censeo relinquamus nebulonem hunc: eamusq; nunc protinus Ioui optimo maximo gratulatum. Id quum dixisset: auertit & ire in capitolium cœpit. Tum concio vniuersa quę ad sententiam de Scipione ferendam conuenerat: relicto tribuno: Scipionem in capitolium comitata: atq; inde ad aedes eius cum lętitia & gratulatione solenni prosecuta est. Fertur etiam oratio quę videtur eo die habita a scipione. & qui dicunt eam non veram: non eunt inficias: quin hęc quidem verba fuerint: quę dixi scipionis. Item aliud est factum eis pręclarum. Petilius quidam tri ple. M. vt aiunt Catone inimico Scipionis comparatus in eum atq; immissus desiderabat in senatu instantissime: vt pecunię antiochenę prędęq; quę in eo bello capta erat: rationem redderet. Fuerat enim. L. scipioni asiatico fratri suo imperatori: in ea prouincia legatus. Ibi scipio exurgit: & prolato e sinu togę libro: rationes in eo scriptas esse dixit omnis pecunię: omnisq; pdę. Ille tũ vt palam recitaretur: & ad ęrarium deferretur. Sed enim id iam non faciam inquit: nec meipse afficiam contumelia. cumq; librum statim coram discidit suis manibus: & concerpsit: ęgre passus q cui salus ac imperii reipublicę accepta fieri deberet. ab eo ratio pecunię prędacę posceretur.

Scipio. (margin)

p̃dacea (margin)

Quid. M. Varro in longa historia scripserit: de moderando victu puerorum impubium. Cap. xix.

PVeros in puberes compertum est:si plurimo cibo: nimio qꝫ somno vterentur hebetiores fieri animaduertimusqꝫ hinc elici tarditatem. Corporaqꝫ eorum improcera fieri minusqꝫ adolescere. Idem pleriqꝫ alii medicorum: philosophorūqꝫ: & .M. Varro in longa historia scripsit. quæ inscripta est Capis: aut deliberis educandis.

Notati a censoribus: qui audientibus iis dixerāt ioca quædam intēpestiuiter. ac de eius quoqꝫ nota deliberatū: qui steterat forte apud eos oscitabundus. Cap. xx.

INter censorias seueritates tria hæc exempla in litteris sunt: castigatissimę disciplinæ. Vnum est huiusmodi. Censor agebat de vxoribus solēne iusiurandum. Verba hæc erant ita concepta. et tu esse animi tui sentētia. vxorem habes: Qui iurabat cauillator quidam & canicula: & nimis ridicularius fuit. is locum esse sibi ioci dicendi ratus: quum ita: vti mos erat: censor dixisset & tu ex animi tui sententia vxorē habes? Habeo equidem inquit vxorem: sed non hercle ex animi tui sententia. Tum censor eum. ꝙ intempestiue lasciuisset: in ęrarios retulit. causamqꝫ hanc ioci scurrilis apud se dicti subscripsit. Altera seueritas eiusdem sectæ disciplinęqꝫ est: deliberatum est de nota eius qui ad censores ab amico aduocatus est: & in iure stans: clare nimis ac sonore oscitauit. Atqꝫ inibi ꝓpe vt plecteretur: fuit tanq̄ illud indicium vagi animi foret: & hallucinantis: & flexę: atqꝫ aptę securitatis. Sed quum ille deierasset: inuitissimum sese: & repugnantē oscitatione victum. Teneriqꝫ eo vitio: quod oscedo appellatur: tū notę iam destinatę exemptus est. P. Scipio Africanus Pauli filius. vtrāqꝫ historiam posuit: in oratione: quam dixit in cēsura: quum ad maiorum mores populum hortaretur. Item aliud refert Sabinus Masurius: in septimo memorali seuere factum. censores inquit. P. Scipio Nasica: & .M. Pompilius: quum equitum censum agerent: equū nimis strigosum: & male habitum: sed equitum eius vberrimum: & habitissimum viderunt. Et cur inquiunt ita est: vt tu scis: q̄ equ⁹ curatior Quoniam inquit. ego me curo: equum Statius meus seruus Visum est parum reuerens esse responsum: relatusqꝫ in ærarios: vt mos est. Statius autem seruile nomen fuit. pleriqꝫ apud veteres serui eo nomine fuerunt. Cecilius quoqꝫ ille comœdiarum poeta inclitus seruus fuit: & propterea nomen habuit Statius Sed postea versum est in cognomentū appellatusqꝫ est Cecilius Statius.

AVLIGELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER.V.

Quod musonus philosophus reprehendit iprobauitq; laudari philosophum differentem a vociferantibus: & in laudando gestientibus. Caput primum.

MVsonum philosophū solitū dicere accepimus: quum philosophus inquit hortatur: monet: suadet: obiurgat: aliudue qd disciplinarū differit: tū q audiūt si de summo: & soluto pectore: obuias vulgatasq; laudes effutiūt si clamitant ēt si gestiunt: si vocū eius festiuitatib⁹: si modulis verborum: si quibusdā quasi frequētamentis orationis mouentur: exagitantur: & gestiunt: tum scias & q audiūt frustra eē: neq; illic philosophū loqui: sed tibicinē canere. Anim⁹ is inquit audientis philosophū: quę dicūtur vtilia: ac salubria sunt: & errorū atq; vitiorū medicinas ferunt: laxamentū atq; ocium ꝓlixe: ꝓfuseq; laudandi nō hēt quisquis ille est: qui audit: nisi ille plane deperditus inter ipsam philosophi orationem: & perhorrescat necesse est: & pudeat tacitus: & pœniteat: & gaudeat: & admiretur: varios adeo vultus. disparilesq; sensus gerat perinde: vt eum conscientiāq; eius affecerit: vtrarūq; animi partiū: aut sincærarum. aut ęgrarū philosophi pertractatio. Pręterea dicebat magnā laudem nō abesse ab admiratione. Admirationē aūt q̄ maxima est: nō parere verba sed silētium. Iccirco inquit poetarū sapiētissimus auditores illos Vlixi labores suos illustrissime narrantis: vbi loquendi finis factus: non exultare: nec strepere: nec vociferari facit. Sed consiluisse vniuersos dicit. quasi attonitos: & obstupidos: delinimētis auriū ad origines vsq; vocis permanātibus.

Sup equo Alexandri Regis: q bucephalas appellat⁹ ē. Cap. ii.

EQuus Alexandri Regis & capite: & noīe bucephalas fuit. Emptū cares scripsit talentis. xiii. & regi philippo donatū. ęris nostri summa est sestertia. cccxii. Sup hoc equo dignū memoria visum. ꝙ vbi ornatus erat: armatusq; ad prœlium: haud vnq̄ inscendi sese ab alio nisi a Rege passus sit. Id ēt de isto equo memoratū est: quod quū in eo insidens Alexāder bello indico: & facinora faciēs fortia: in hostiū cuneū ñ satis sibi ꝓuidēs: immisisset: cōiectisq; vndiq; in alexādrū telis vulnerib⁹ altis i ceruice: atq; i latere equ⁹ ꝑfessus ē. Moribūdus tū ac ꝓpe iā exāguis e mediis hostib⁹ regē viuacissimo cursu rettulit. atq; vbi eū extra tela extulerat: ilico cōcidit & dñi iā supstitis se= Bucephalas

curus:quasi cũ sensus humani solatio aĩam expirauit. Tũ rex Alexã der parta eius belli victoria oppidũ in iisdem locis cõdidit. atq3 ob equi honores bucephalon appellauit.

Bucephalon op.

Quæ causa: quodq3 initiũ fuisse dicatur Protagorę ad philosophiæ litteras adeundi. Cap.iii.

Protagoras. Baiulus

PRotagorã virũ in studiis doctrinarũ egregiũ cuius nomẽ Plato libro suo illi inclyto inscripsit. adolescẽtẽ aiũt victus quęrẽdi gratia in mercede missum Vecturasq3 onerũ corpore suo factitauisse. qđ genus gręci βασταζορτασ vocant. Latine baiulos appellamus. Is de ꝓximo rure in abderã oppidũ: cuius popularis fuit: caudices ligni plurimos funiculo breui circũdatos portabat. Tum forte Democritus ciuitatis eiusdẽ cuius homo ante alios virtutis: & philosophię gratia venerãdus quũ egrederet extra vrbẽ. videt illũ cũ illo genere oneris tã ipedito: ac tã icōbili: facile: atq3 expedite icedentẽ. Et prope accedit: & iuncturã: positurãq3 ligni scite: periteq3 factã considerat. Peritq3 vt paulũ acquiescat. Quod vbi ꝓtagoras: vti erat petitũ fecit: atq3 itidẽ Democritus aceruũ illũ: & quasi orbẽ caudicũ: breui vinculo cõpressum rõne quadã quasi geometrica librari: cõtineriq3 aiaduertit: iterrogauit quis id lignũ ita cõposuisset & quũ ille a se cõpositũ dixisset: desiderauit: vti soluere: ac denuo ĩ modũ eundũ collocaret. At postq̃ ille soluit. & similiter cõposuit: tũ Democritus animi aciẽ: sollertiãq3 hoĩs nõ docti demiratus. Mi adolescens inqt quũ igeniũ benefaciẽdi habeas: sunt maiora melioraq3: quæ facere mecũ possis. Abduxitq3 eum statim. Se cũq3 habuit: & sumptũ ministrauit: & philosophias docuit. & esse eũ fecit: quãtus postea fuit. Is tũ ꝓtagoras ĩ sincerus quidẽ philosophus: sed accerrim⁹ sophistarũ fuit. Pecũiã qppe igẽtẽ: quũ a discipulis accipet ãnuã: pollicebat se id docere q̃nã verbo⁊ idustria cã ĩfirmior fortior fieret. Quã rem grece ita dicebat ορηττον λογον κρει τωντοιειν. i. causam inferiorem superiorem efficere.

De verbo duo & vicesimo: quod vulgo incognitum est: a viris doctis multifariã in libris scriptum est. Cap.iiii.

APud sigillaria forte in libraria ego: & .L. Paulus poeta vir memoria nostra doctissimus: cõsederamus. atq3 ibi expositi erat Fabii annales bonæ atq3 sincęręvetustatis libri. quos vẽditor sine mẽdis esse cõtẽdebat. grãmaticus aũt quispiã de nobilioribus ab emptore ad spectandos libros adhibitus: reppenisse vnũ in libro mendũ dicebat. Sed cõtra librarius ĩ quoduis pignus vocabat: si in vnavspiã lr̃a delictũ

In quoduis pign[us] vocabat

esset. Ostēdebat grāmaticus ita scriptū in libro.iiii. Quapropter tū primū ex plebe alter consul factus est: duo & vicesimo anno postq̄ romā galli ceperunt Non inquit duo & vicesimo: sed duodeuicesimo scribi oportuit. Quid.n.ē: duo & vicesimo? alio quoq; loco hic ita scripsit. Mortuus est anno duo & vicesimo. Rex fuit anno .xxi. Duodeuicesimo.

Cuiusmodi ioco cauillatus sit Antiochum regem pœnus Annibal. Cap.v.

IN libris veterū memoriarū scriptū est Annibalē carthaginensem apud Regē antiochū facetissimū cauillatum esse. Ea cauillatio huiuscemodi fuit. Ostendebat ei antiochus in cāpo copias ingentis: quas bellū populo Romano facturus cōparauerat. cōuertebatq; exercitū insignibus argenteis: & aureis florentē. Inducebat etiā currus cū falcibus: & elephantos cū turribus. Equitatūq; frenis: ephippiis: monilibus phaleris prefulgentē. atq; ibi rex contēplatione tanti: ac tam ornati exercitus gloriabundus annibalem aspicit: & putasne inquit conferri posse: ac satis esse credis romanis hæc omnia: Tum pœnus eludens ignauiam imbelliamq; militum eius preciose armatorum satis plane inquit: satis esse credo romanis hæc oia: etiā si auarissimi sūt Nihil prorsum: neq; tam lepide: neq; tam acerbe dici pōt. Rex de numero exercitus sui: ac de ęquiparanda æstimatione quęsierat. Respondit Annibal de preda. annibalis cauillatio i ātiochum antioch⁹ Imbellia

De coronis militaribus: quę sit earum triumphalis quæ obsidionalis: quæ ciuica: quæ muralis: quæ castrensis: quæ naualis: quæ oualis: quæ oleagina. Cap.vi.

MIlitares coronę multifariæ sunt. Quarū quę nobilissimę sunt. has ferme esse accepimus: triūphalē. obsidionalem ciuicam: muralē: castrensem naualem. Est ea quoq; corona: quę oualis dicitur: Est itē postrema oleagina: qua vti solent: qui in prelio nō fuerūt: sed triumphū ꝓcurant. Triumphales coronæ sunt aureę q̄ imperatoribus ob honorē triūphi mittūtur. Id vulgo dr̄ aurū coronariū. Hę ātiqtus e lauro erāt: post fieri ex auro cœptę. Obsidionalis ē: quā ii q liberati sunt obsidione: dant ei duci: q liberauit. Ea corona graminea est: obseruariq; solitum vt fieret a gramie: quod in eo loco generatum esset: intra quem clausi erant: qui obsidebantur. Hāc coronam gramineam .S.P.Q.R.Q. Fabio Maximo dedit bello pœnorum secundo q̄ vrbem Romā obsidione hostiū liberasset. Ciuica corona appellat: quā ciuis ciui a quo seruatus est in ꝑlio testē vitæ: salutisq; ꝑceptę dat. Triūphalis corōa Obsidionalis corona Ciuica corona

Ea fit e fronde querna:quoniã cibus victusq; antiquissimus quercus capi solitus sit.Fit etiam ex ilice: quod genus superiori pximũ est: Sicuti scriptũ est in quadã comœdia Cecilii. Aduehũtur inqt cũ i li gnea corona:& chlamyde.Dii vestrã fidẽ. Massurius ãt Sabin⁹ i.xi. libroꝝ memoraliũ:ciuicã coronã tũ dari solitã dicit:cũ is: q ciuem seruauerat eodẽ tẽpore:etiã hostẽ occiderat.Neq; locũ in ea pugna reliqrat.Aliter ius ciuicę coronę negat cõcessum:Tiberiũ tamẽ Cesarẽ cõsultũ:an ciuicã coronã capere posset:q ciuẽ in ꝑlio seruasset: & hostis ibidẽ duos interfecisset:sed locũ in quo pugnabat: nõ retinuisset:eoq; loco hostes potiti essent rescripsisse dicit: eũ quoq; ciuica dignũ videri: ꝙ appareret:e tã iniquo loco ciuẽ ab eo seruatũ: vt etiã a fortiter pugnãtibus retineri nõ querit. Hac corona ciuica L.Gelius vir censori⁹ in senatu Ciceronẽ cõsulẽ donari a rep. cẽsuit ꝙ eius opa esset atrocissima illa Catilinę cõiuratio detecta vindica taq;.Muralis est corona:qua donatur ab imperatore: q prim⁹ murũ subiit.Inq; oppidũ hostiũ ꝑ vim ascẽdit. Iccirco quasi muri pinnis decorata est. Castrẽsis est corona: qua donat eũ impator:q primus hostiũ castra pugnãs introiuit.Ea corona insigne valli hẽt. Naualis est:qua donari solet maritimo prœlio q primus in hostiũ nauẽ:vi armatus trãsiliuit.Ea quasi nauiũ rostris insignita est.Et muralis aũt & castrẽsis:& naualis fieri ex auro solẽt.Oualis vero corona myrtea est.ea vtebãtur imperatores:q ouantes introibãt orbẽ. Ouandi aũt ac nõ triũphandi causa est:quũ aut bella nõ rite indicta: neq; cũ iusto hoste gesta sunt: aut hostiũ nomen humile:& non idoneũ est:vt seruorũ pyratarũq; aut deditione repente facta: in puluere (vt dici solet) incruentaq; victoria obuenit. Cui facilitati aptã esse veneris frondẽ crediderũt:ꝙ nõ Martius:sed quasi Veneris quidã triũphus foret. Hãc myrteã coronã.M. Crassus:cũ bello fugitiuoꝝ cõfecto: ouans rediret:insolẽter aspernatus est.Senatusq; consultũ faciundũ per gratiã curauit:vt lauro:nõ myrto coronaretur.M.Cato obiecit M.Fuluio nobiliori: ꝙ milites per ambitionẽ coronis leuissimis de causis donasset.de qua re verba ipsa apposui Catonis.Nã principio quis vidit corona donari queq̃: quũ oppidũ captũ nõ esset? aut castra hostiũ incensa nõ essent? Fuluius autẽ in quem hoc a Catone dictũ est: coronis donauerat milites : quia vallum curauerãt aut quia puteum strenue foderant. Prętereũdum nõ est: quod ad ouationes attinet.sup quo dissensisse veteres scriptores accipio. Partim enim scripserunt: qui ouarent: introire solitos: equo vehẽtes: & Sabinus Massurius pedibus ingredi ouantis dicit sequentibus eos: nõ militibus: sed vniuerso senatu.

Muralis corona
Castrẽsis corona
Naualis corona
Oualis corona.

Personæ vocabulũ q̃ lepide interpretatus : quãq; esse vocis eius originem dixerit.C.Bassus. Cap.vii.

LEpide me hercle:& scite.C.Bassus in libris.quos de origine vocabulorũ cõposuit: vnde appellata persona sit: interpretatur.A personando enim id vocabulũ factum esse cõiectat.Nã caput inquit & os:cooperimento personæ tectũ vndiq;:vnaq; tãtũ vocis emittẽdę via peruiũ: quoniã nõ vaga:neq; diffusa est in vnũ tãtũmodo exitũ collectã:coactãq; vocẽ:& magis claros:canorosq; sonitus facit.Quoniã igitur indumẽtũ illud oris clarescere:& resonare vocẽ facit:ob eam causam ꝑsona dicta: o littera ꝓpter vocabuli formã productiore.

Persona

Defensus error a Virgilii versibus : quos arguerat Iulius Higinus grammaticus. Et ibidem quid sit lituus: & de etymologia vocis eius. Cap.viii.

IPse quirinali lituo: paruaq; sedebat
Succinctus trabea: leuaq; ancile gerebat.

In his versibus errasse Virgiliũ Higinus scribit: tãq̃ nõ animaduerterit deesse aliq̃d hisce verbis. Ipse quirinali lituo. nã si nihil inq̃t deesse animaduertimus:vr̃ ita dictum: vt fiat lituo: trabea succinctus:quod est inquit absurdissimũ: Quippe quũ litus sit virga breuis in parte: q̃ robustior est: incuruã: qua augures vtũtur: quonã mõ succinctus lituo videri põt? Immo ipse Higinus parũ animaduertit sic hoc esse dictũ: vt pleraq; dici ꝑ defectionẽ solẽt:veluti quũ dicitur.M.Cicero hõ magna eloquẽtia: atq; Rosci⁹ histrio summa venustate: nõ plenũ hoc vtrũq;: neq; ꝑfectũ est. Sed.n.pro pleno atq; ꝑfecto auditur:vt Virgilius alio in loco. Victorẽ buten imani corpore.i.corpus immane habẽtẽ. Et item alibi. In mediũ geminos immani põdere cestus Proiecit. Ac similiter.Domus sanie:dapibusq; cruẽtis Intus opaca: ingens. Sic igitur id quoq; videri dictũ dent: picus quirinali lituo erat:sicut dicimus: statua grandi capite erat. & est aũt: & erat: & fuit plerũq; absunt cũ elegantia absq; detrimento sentẽtię:Et quoniã facta litui mẽtio est: nõ prętermittendũ est:quod posse q̃ri animaduertimus vtrũ lituus auguralis a tuba:quæ lituus appellatur:an tuba a lituo augurum lituus dicta sit? Vtrũq;.n.pari forma:& pariter incuruũ est.Sed si (vt quidam putant) tuba a sonitu lituus appellata est: ex illo homerico versu. λίγξε βιός.i.insonauit neruus:necesse est ita accipi vt virga auguralis a tubæ similitudine lituus vocetur.Vtitur autẽ vocabulo isto Virg.pro tuba.Et lituo pugnas insignis obibat: & hasta.

Lituus

Tuba.

Historia de Crœsi filio sumpta ex Herodoti libris. Cap.ix.

Filius croesi.

Filius Croesi eius: quũ iam per ętatẽ fari posset ĩfans erat & quũ iam multum adoleuisset: item nihil fari quibat. Mutus adeo & elinguis diu habitus est. quũ vero in patrẽ eius bello magno victũ: & vrbe: in qua erat capta: hostis gladio deductũ regẽ esse ignorãs inuaderet: diduxit adolescens hos clamare nitens. eoq́ nixu: atq́ impetu spirit⁹ vitiũ: nodũq́ lingue rupit. Planeq́ & articulate locutus est clamãs in hostẽ: ne rex Croesus occideretur. Tũ & hostis gladiũ reduxit & rex vita dõatus est. & adolescẽs loq prorsum deinceps incoepit. Herodotus in historiis huius memorie scriptor est. eiusq́ verba sunt: q prima dixisse filiũ Croesi refert. ωρθρωπε μη κτεινε κροισον id ẽ Heus hõ nõ occide Croesum. Sed & q̃spiã samius athleta: nomẽ illi fuit αιγλης. i. Aegles: quũ ãtea nõ loquẽs fuisset: ob similẽ dr̃ cãm loq coepisse. Nã quũ in sacro certamine sorticio inter ipsos: & aduersarios nõ bona fide fieret: sed sortẽ nõis falsam subiici aiaduertisse: repẽte in eũ q id faciebat sese videre: qd faceret: magnũ inclamauit. Atq́ is oris vinculo solutus: per omne inde vitæ tempus non turbide: neq́ adhęse locutus est.

Aegles.

De argumentis: quę gręcę αντιστρεφοντα appellantur: a nobis reciproca dici possunt. Cap. x.

Antistrephonta.

Reciproca:

Inter vitia argumẽtoꝝ: lõge maximũ esse vitiũ videtur eoꝝ. quæ αντιστρεφοντα gręci dicũt. Et quidã ex nostris: nõ hercle nimis absurde reciproca appellauerũt id aũt vitiũ accidit hoc mõ: quũ argumẽtũ ꝓpositũ referri cõtra: cõuertiq́ in eũ põt: a quo dictũ est: & vtrũq́ pariter valet. Quale est ꝓuulgatũ illud quo Protagorã sophistarũ acerrimũ vsum esse ferũt: aduersus Euathlum discipulũ suũ. Lis nã q̃iter eos: & cõtrouersia sup pacta mercede hæc fuit Euathlus adolescens diues eloquẽtię discẽdę: causarũq́ orãdi cupiens fuit. Is in disciplinã Protagoræ sese dedit: daturũq́ promisit mercedẽ grãdẽ pecuniã: quãtã Protagoras petiuerat. Dimidiũq́ eius dedit iam tũc statim: priusq̃ disceret. Pepigitq́ vt reliquũ dimidiũ daret quo prio die cãm apud iudices orasset. & vicisset. Postea quũ diutule auditor affectatorq́ Protagorę fuisset: & in studio qdẽ facũdię abunde ꝓmouisset: cãs tamẽ nõ reciperet: tẽpusq́ iã longũ transcurreret: & facere id videretur: nec reliquũ mercedis daret. capit cõsiliũ Protagoras (vt tũ existimabat) astutũ. Petere instituit ex pacto mercedem Litẽ cũ Euathlo cõtestatur & quũ ad iudices conciciẽdæ cõsistendęq́ causæ gratia venisset: tũ Protagoras sic exorsus est. Disce inqt stultissime adolescẽs: vtroq́ id mõ fore vti reddas: quod peto: siue

Protagoras.

Euathlus.

contra te ꝓnũciatũ erit:siue pro te.Nã si cõtra te lis data erit mer=
ces mihi ex sẽtẽtia debebitur:qa ego vicero.Sin vero secũdũ te iu
dicatũ erit:merces mihi ex pacto debebitur: quia tu viceris. Ad ea
respõdit Euathlus: potui inquit huic tuę tam ancipiti captioni isse
obuiã:si verba ipse nõ facerẽ:atq3 alio patrono vterer.Sed maius mi
hi in ista victoria ꝑludiũ est:quũ te nõ in cã tantũ:sed in argumẽto
quoq3 isto vinco. disce igitur tu quoq3 magister sapiẽtissime vtroq3
mõ fieri vti nõ reddam: quod petis:siue cõtra me ꝓnũciatũ fuerit:
siue ꝓ me.Nã si iudices ꝓ cã mea senserint: nihil tibi ex sẽtẽtia de
bebitur: quia ego vicero. Sin cõtra me pronũciauerint:nihil tibi ex
pacto debebo: quia ego nõ vicero. Tũ iudices dubiosum hoc: inex=
plicabileq3 esse: quod vtriq3 dicebatur rati ne sẽtẽtia sua vtrãcũq3
in partẽ dicta esset:ipsa sese rescinderet:rẽ iniudicatã reliqrũt. Cãm
in diẽ lõgissimã distulerũt. sic ab adolescẽte discipulo magister di=
sciplinæ eloquẽtiæ inclytus: suo sibi argumẽto cõfutatus est:& cap
tionis versutę excogitatę frustratus fuit.

Biantis de re vxoria syllogismũ non posse videri αρτιστρεφορτα.i.reciprocum. Cap.xi.

Existimauit qdẽ ẽt illud Biantis viri sapiẽtis: ac nobilis Bias:
respõsum consimile esse: atq3 est Protagorion illud: de
quo dixi modo αρτιστρεφορ. i.reciprocans.Nam
quũ rogatus esset a quodã Bias:deberet ne vxorẽ duce
re an vitã viuere cælibẽ ητοι inquit καλην αξεισ
η αισχαν.και ει καλην εξεισ κοιρην ει δε αισχαν εξεισ
ϖοιρην εκατερον δε ουκαγαθον:ου ληϖτεον αρα: i. aut
pulchrã duces:aut deformẽ.Si pulchrã:habebis cõmunẽ.Sin turpẽ
habebis pœnã.Neutrũ aũt bonũ. Nõ est igiť ducẽda vxor. Sic aũt
hoc respõsũ cõuertũt: ει μεν καλην αξω:ουχεξω ϖοιρην ει:
δε αισκραν:ουχεξω κοιρην γαμητεον αρα.i. si formosam
ducã:nõ habebo pœnã.Sin deformẽ: nõ habebo cõmunẽ. Ducẽda
est ergo vxor.Sed minime hcc eẽ videť αρτισ τρεφον.i.recipro
cũ:quoniã ex altero latere cõuersũ frigidius est:infirmiusq3.Nã Bias
ꝓposuit nõ esse ducẽdã vxorẽ ꝓpter alterutrũ incõmodũ:qđ neces
sario patiendũ erit ei:qui duxerit.Qui cõuertit aũt: nõ ab eo se de
fendit incõmodũ:quod adest sed carere se altero dicit qđ nõ adest.
Satis est aũt tuẽdæ sẽtẽtię:quã Bias dixit:q᷑ eũ q duxit vxorẽ pa
ti necesse est ex duob⁹ incõmodis alterũ:vt aut κοιρην.i. cõmunẽ
habeat:aut ϖοιρην.i.pœnã.Sed Phauorin⁹ nr̃:quũ facta eẽt forte Phauorinus
mẽtio syllogismi hui⁹:quo Bias vsus est:cui⁹ prima ϖροτασισ.i: Protasis:
ꝓpositio ẽ ητοι καλην αξεισ η αισχραν.i.aut pulchrã duces:

aut turpẽ:non ratum id:neq̧ iustum disiunctum esse ait:q̃do nõ necessarium est alterum ex duobus quę disiunguntur: quod in ꝓloquio disiunctiuo necessarium est. Eminentia enim quædam significari formarum turpes:& pulchræ videntur. Est aũt inquit tertium quoq̧ inter duo ista: quæ disiunguntur cuius rationem ꝓspectũq̧ Bias nõ habuit. Inter enim pulcherrimã fœminam:& deformissimã media quędam forma est:quę a nimie pulchritudinis periculo:& a summo deformitatis odio vacat. Qualis a. Q. Ennio in Menalippa: perq̃ eleganti vocabulo stata dicitur:q̃ neq̧ κοινη:idest cõmunis futura sit:neq̧ ποινη:idest poena: quam formã modicã & modestam Phauorinus non me hercule inscite appellabat vxoriam. Ennius aũt in ista quã dixi tragœdia: eas fere fœminas ait incolumi pudicitia esse:quę stata forma forent.

Prologuium disiunctiuum

Stata forma

Uxoria forma

De nominibus deorum populi Romani: Diiouis: & Veiouis. Cap. xii.

IN antiquis spectationibus nomina hęc deorum inesse animaduertimus. Diiouis & Veiouis Est autem ædes Veiouis Romę inter arcem & capitolium. Eorum nominum rationem esse hanc comperi. Iouem latini veteres a iuuando appellauerunt. Eundẽq̧ alio vocabulo iũcto patrem appellauere. Nam quod est in elisis:aut immutatis quibusdam litteris Iuppiter id plenum atq̧ integrum est: Iouis pater. Sic & Neptunnus pater coniuncte dictus: & Saturnus pater: & Ianus pater:& Mars pater. hoc enim est Marspiter. Itemq̧ Iouis diespiter appellatus. i. diei & lucis pater. Iccircoq̧ simili nomine Diiouis dictus est:& Lucetius:quod nos die & luce: quasi vita ipsa afficeret: & iuuaret. Lucetium autem Iouem Cn. Neuius in libris belli punici appellat. Quum iouem igitur. & Diiouem a iuuando nominassent: eum quoq̧ contra deum:qui non iuuandi potestatem sed vim nocendi haberet (Nam deos quosdam vt prodessent celebrabãt:quosdam vt ne obessent placabant) Veiouem appellauerunt: dempta atq̧ detracta iuuandi facultate. Væ enim particula: quæ in aliis atq̧ aliis vocabulis variatim per has duas litteras cum a littera media immissa dicitur:duplicem significatum: eundemq̧ inter se diuersum capit. Nam & augendę rei: & minuendę valet:sicuti alię particulæ plurimæ:prop ter quod accidit:vt quædam vocabula:quibus particula ista pręponitur: ambigua sint. & vtroq̧ versum dicantur:vęscum vęhemens:& vęgrande:de quibus alio in loco vberiore tractatu facto admonuimus. Vesanos autem:& vecordes ex vna tantum parte dici:quę priuatiua est:quam græci στερητικον μοριον .i.

Diiouis veiouis iuppiter Neptunnus Saturnꝰ ianus Mars marspiter Diespiter lucetius

Væ

Væscum vehemẽs vęgrãde vesanus vecors

priuatiuã particulã dicũt. Simulacrũ igitur dei Veiouis: quod est in æde: de qua supra dixi: sagittas tenet: quę sunt videlicet paratæ ad nocendũ. Quapropter eũ deũ pleriq; Apollinem esse dixerunt. Immolaturq; illi ritu humano capra. Eiusq; animalis figmẽtum iuxta simulacrũ stat. Propterea Virgiliũ quoq; aiunt multę antiqtatis hominẽ sine ostẽtationis odio peritũ: numina leua in georgicis deprecari: significantẽ quãdam vim esse huiuscemodi deoꝝ in lædendo magis q̃ in iuuando potentem. Versus Virgilii hi sunt. Numina leua

In tenui labor est: at tenuis non gloria: si quem
Numina leua sinunt: auditq; vocatus apollo.

In hiis autẽ diis: quos placari oportet: vti mala a nobis: vel a frugibus natis amoueantur. Arũgus quoq; habetur: & Rubigus. Arungus Rubigus

De officiorum gradu atq; ordine moribus populi Romani obseruato. Cap. xiii.

SEniorũ hominũ: & Romę nobiliũ atq; in morum disciplinarũ veterũ doctrina memoriaq; pręstantiũ disceptatio quędã fuit: pręsente: atq; audiẽte me de grado: atq; ordine officioꝝ. Cũq; quęreretur qbus nos ea priorib⁹ potioribusq; facere oporteret: si necesse eẽt in opera dãdo: faciũdoq; officio: alios aliis anteferre: nõ cõstabat. Cõueniebat aũt facile: cõstabatq; ex moribus po. ro. Primũ iuxta parẽtes locum tenere pupillos debere: fidei tutelęq; nostrę creditos. Secundũ eos proximũ locũ clientes habere: q sese itidẽ in fidẽ patrociniũq; nostrũ dederunt. Tũ in tertio loco esse hospites: postea esse cognatos: affinesq; huius moris obseruatiõisq; multa sunt testimonia: atq; documẽta in antiquitatibus ꝑscripta. Ex qbus vnũ hoc interim de clientibus: cognatisq;: quod pręmanibus est. ponemus. M. Cato in oratione quã dixit apud cẽsores in Lentulũ ita scripsit: ꝙ maiores sanctius habuere defendi pupillos: q̃ clientẽ nõ fallere. Aduersus cognatos: ꝓ cliente testatur. Testimoniũ aduersum clientem nemo dicit. Patrẽ primũ: postea patronũ proximũ nomẽ habere. Massurius aũt Sabinus in libro iuris ciuilis tertio: antiquiorẽ locũ hospiti tribuit: q̃ clienti: verba ex eo libro hęc sunt. In officiis apud maiores ita obseruatũ est: primũ tutelę deinde hospiti: deinde clienti: tũ cognato: postea affini: de qua causa fœminæ viris potiores sunt habitæ: pupillarisq; tutela mulieri pręlata: & iã aduersus: quẽ affuissent eius filii tutores relicti: in eadẽ causa pupillo aderant. Firmũ atq; clarum isti testimoniũ rei perhibet auctoritas. C. Cæsaris pontificis maximi: qui in oratione quã pro Bithyniis dixit: hoc principio vsus est. Vel pro hospitio regis Nicomedis: vel pro hoꝝ necessitate: quorum

res agitur: refugere hoc munus Mumi non potui. Nam neq̄ homi num morte memoria deleri debet: quin a proximis retineatur: neq̄ clientes sine summa infamia deseri possunt: quibus & iam a propin quis nostris auxilium ferre instituimus.

Quod appion doctus homo: qui polyhistor appellatus est: vi disse se Romæ scripsit: recognitionem inter sese mutuam ex vetere amicitia hominis & leonis. Cap.xiiii.

Appion

APpion. qui polyhistor appellatus est: litteris homo mul tis præditus: rerūq̄ græcarū plurima atq̄ varia sciētia fuit. Eius libri nō incelebres ferūtur: qbus oībus ferme: quę mirifica in ægipto visuntur: audiūturq̄ historia cō prehendit. Sed in his quæ audisse vel legisse sese dicit: fortasse a vitio studioq̄ ostentationis fit loquacior. Est.n. sane q̄ in prędicandis doctrinis suis vēdicator. Hoc autē quod in libro ęgyp tiaco℞ quinto scripsit: neq̄ audisse: neq̄ legisse: sed ipsum sese in vr be roma vidisse oculis suis confirmat. In circo maximo inquit vena tionis amplissimæ pugna populo dabatur. Eius rei (Romę quū for te essem) spectator inquit fuit. Multę ibi sęuientes feræ: magnitudi nes bestiarum excellentes: omniūq̄ inusitata: aut forma erat: aut fe rocia. Sed prętter alia oīa leonū inquit immanitas admirationi fuit. Prętereq̄ omnis cęteros vnus. Is vnus leo corporis impetu & vastitu dine: terrificoq̄ fremitu: & sonoro: toris: comisq̄ ceruicum fluctuan tibus animos oculosq̄ omniū in sese conuerterat. Introductus erat inter compluris cęteros ad pugnā bestiarū dacus seruus viri consu laris. Ei seruo Androdus nomē fuit. Hunc ille leo vbi vidit procul. repēte inquit quasi admiratus stetit. Ac deinde sensim: atq̄ placide tāq̄ noscitabūdus ad hominē accedit. Tū caudā more atq̄ ritu adu lātiū canū clęmenter: & blāde mouet: hominisq̄ sese corpori adiū git. Cruraq̄ eius & manus prope iā exanimati metu. lingua leniter demulcet. Homo Androdus inter illa tam atrocis ferę blandimenta amissum animū recuperat. Paulatimq̄ oculos ad cōtuendū leonem refert. Tū quasi mutata recognitione facta: lætos inquit & gratula būdos videres hominē & leonē. Ea re prorsus tā admirabili. maxi mos populi clamores excitatos dicit. Arcessitūq̄ a Cęsare Andro dū: q̄sitūq̄ cām: cur ille atrocissimus leonū vni parsisset. Ibi Andro dus rē mirificā narrat: atq̄ admirabilē. Quū prouinciā inqt africā ꝓ cōsulari imperio meus domin⁹ obtineret: ego ibi iniquis eius: & quotidianis verberibus ad fugā sum coactus: & vt mihi a domino terrę illius pręside tutiores latebrę forēt: in cāpo℞ & arenarū solitu dines cōcessi. Ac si defuisset cibus: consiliū fuit mortē aliquo pacto

Andro dus.

quęrere. Tū sole inqt medio rapido & flagrāti: specū quādā nact° remotā latebrosamq;: in eā me penetro: & recōdo: neq; multo post ad eādē specū venit hic leo debili vno: & crueto pede gemitus edēs & murmura dolorē: cruciatūq; vulneris cōmiserantia. Atq; illic primo qdē conspectu aduenietis leonis territū sibi & pauefactū animū dixit. Sed postq̄ introgressus inqt leo: vti re ipsa apparuit: in habitaculū illud suū videt me ꝓcul delitescētē: mitis & mansuetus accessit: & sublatū pedē ostēdere mihi & porrigere: quasi opis petēdę gratia visus est. Ibi inquit ego stirpē ingētē vestigio pedis eius hęrentē reuulsi. Conceptāq; saniē vulnere intimo expressi. Accuratiusq; sine magna iam formidine siccaui penitus: atq; detersi cruorē. Ille tunc meę opera: & medela leuatus: pede in manibus meis posito recubuit & quieuit. Atq; ex eo die trienniū totū ego & leo in eadē specu: eodēq; victu viximus. Nā quas venabatur feras: membra opiniora ad specū mihi suggerebat: quę ego: ignis copiā non habens: sole meridiano torrens edebā. Sed vbi me inquit vitæ illius ferinę iam ptesum est: leone in venatū ꝓfecto reliqui specum: & viam ferme tridui permensus: a militibus visus: apprehensusq; sum. Et ad dominū ex africa Romā deductus. Is me statim rei capitalis dānandū: dandūq; ad bestias curauit. Intelligo autē inquit hūc quoq; leonem: me tunc separato captū: gratiā nūc mihi beneficii: & medicinę referre. Hæc Appion dixisse Androdū tradit. Eaq; omnia scripta: circūlataq; tabula populo declarat. Atq; ideo cūctis petentibus dimissum Androdū: & pœna solutū. Leonēq; ei suffragiis populi donatū. Postea inquit videbamus Androdum: & leonem loro tenui reuinctum vrbe tota circum tabernas ire: donari ære Androdū floribus spargi leonem. Omnesq; fere vbiq; obuios dicere: hic est leo hospes hominis: hic est homo medicus leonis.

Corpus ne sit vox: an ασωματον. i. incorporeum varias esse philosophorum sententias. Cap. xv.

Vetus atq; perpetua quęstio inter nobilissimos philosophorum agitata est: corpus ne sit: vox: an incorporeum. hoc.n. vocabulum quidā finxerūt pro inde: q̄ gręce dr̄ ασωματον. Corpus aūt est: qd̄ aut efficiēs est: aut patiens id græce dr̄ τηδρωμενον ηπασχορσωματεστι. i. aut efficiēs aut patiēs corpus est. Quā definitionē significare volens Lucretius ita scripsit. Tangere.n. aut tangi: nisi corpus nulla potest res. Alio quoq; modo corpus esse græci dicunt: το τριχηδιαστατον. idest triplici dimensione distans. Sed vocem stoici corpus esse contendunt. Eamq; esse dicunt ictum aera; Corpus Vox

Plato aũt non esse vocem corpus putat. Non enim ꝑcussus inquit
aer: sed plaga ipsa: atq; ꝑcussio vox est. ουχαϖλωσ ϖληγη αε=
ροσ εστιν η φονη. ϖληττει γαρ τον αερα και δακτι=
λοσ ϖαραγομενοσ. και ουδεϖω ϖοιει φονην. αλλη=
ϖοση ϖληγη και σφοδρα και τοση δε ωστε ακουσ=
την γενεσθαι: idest nõ simpliciter plaga aeris vox est: nam digi=
tus quoq; aerẽ ꝑcutit: nõ ita tamẽ vocẽ facit. Sed quanta plaga: &
vehemẽs: & tanta vt audibilis fiat. Democritus ac deinde Epicu=
rus ex indiuiduis corporibus vocẽ cõstare dicunt. Eãq; vt ipsis eo
rum verbis vtar ρευματλογων: idest flumẽ verborũ appellãt: hos
aliosq; tales: argutæ delectabilisq; desidiæ aculeos: cum audiremus
vel lectitaremus: neq; in his scrupulis: aut emolumentũ aliquod so
lidum ad rationẽ vitę pertinẽs: aut finẽ vllũ q̃rẽdi videremus: en=
nianũ. Neoptolemũ ꝓbabamus: qui ꝓfecto ita ait. Philosophandũ
est paucis: nam oĩno haud placet.

De vi vocabulorũ: atq; videndi rationibus. Cap. xvi.

DE videndi rõne: deq; cernẽdi natura diuersas esse opi=
niones philosophoꝶ aĩaduertimus. Stoici causas esse vi
dendi dicũt: radioꝶ ex oculis in ea: quæ videri queunt
emissionẽ: aerisq; simul intẽtionẽ. Epicurus affluere sp
ex oĩbus corporibus simulacra quędã corpoꝶ ipsorũ:
eaq; sese in oculis inferre: atq; ita fieri sensum videndi putat. Plato
existimat genus quoddã ignis: lucisq; de oculis exire: idq; cõiunctũ
continuatũq; vel cũ luce solis: vel cũ alterius ignis lumine: sua vi:
& externa nixũ efficere: vt quęcũq; offenderint: illustrauerintq; cer
namus. Sed & hic: ea quę disserimus imaginãdum. Eiusdẽq; illius
Enniani neoptolemi: de quo supra scripsimus: consilio vtendũ est:
qui degustandũ ex philosophia censet nõ in eam ingurgitandum.

Quam ob causam dies primi post calendas: nonas: idus atri ha
beantur: & cur diẽ quoq; quartũ ante calendas: vel nonas: vel idus
quasi religiosum pleriq; vitant. Cap. xvii.

Atri dies

ater dies

VErrius Flaccus in quarto de verborũ significatiõe dies
q sunt postridie calẽdas nonas: idus: quos vulgus ipite
ne fastos dicit: pp hãc causam dictos habitosq; atrosq;
esse scribit. Vrbe inquit a gallis senonibus recuperata. L.
Attilius in senatu verba fecit. Q. Sulpitiũ trib. militũ ad
halliam aduersus gallos pugnaturũ: rẽ diuinã dimicandi gratia po=
stridie idus fecisse: Tum exercitũ po. Ro. occidione occisum: & post
diem tertiũ eius diei vrbẽ pręter capitoliũ captã esse. Compluresq;
alii senatores recordari sese dixerunt: quotiẽs belli gerendi gratia

res diuina postridie calēdas: nonas: idus. a magistratu populi Ro: facta esset eius belli ꝓximo deiceps prœlio rēpu. male gestā esse. Tū senatus eā rē ad pōtifices reiecit: vt ipsi: quod videret: statuerēt. Pōtifices decreuerūt nullū iis dieb⁹ sacrificiū recte futurū: āte diē quo ꝙ quartū calēdas: vel nonas: vel idus: tanꝗ inominalem diē pleriqꝫ vitāt. Eius obseruationis an religio vlla sit tradita quæri solet. Nihil sup ea re scriptū inuenimus: nisi ꝙ Claudius annaliū quinto cladem illā pugnę cannensis vastissimā factā dicit ante diem quartum nonas sextiles.

Inominalis dies

In quo & quantum differat historia ab annalibus. Superqꝫ ea re verba posita ex libro rerum gestarum Sempronii Asellionis primo. Cap. xviii.

Historiam ab annalibus quidā differre eo putant: ꝙ quū vtrūqꝫ sit rerum gestarum narratio. earū tamē proprie rerum sit historia quibus rebus gerendis interfuerit is: q narret. Eamqꝫ esse opinionē quorūdam Verrius Flacc⁹ refert in libro de significatu verboꝝ quarto. Ac se quidem dubitare sup ea re dicit. Posse autē videri putat nōnihil esse rationis in ea opinione: ꝙ historia græce significat rerū cognitionē præsentium. Sed nos audire soliti sumus annales omnino id esse: quod historiæ sint. Historias non omnino esse id quod annales sint. Sicuti quod est homo: id necessario animal est. quod est animal: nō id necesse est hominem esse. Ita historias quidē esse aiunt rerū gestarum: vel expositionem: vel demonstrationem: vel quo alio nomine id dicendum est. Annales vero esse: quum res gestæ pluriū annorum: obseruato cuiusqꝫ anni ordine: deinceps componuntur. Quū vero non per annos: sed per dies singulos res gestæ scribuntur: ea historia græco vocabulo εφημερισ: idest diarium dicitur. Cuius latinum interpretamentum scriptum est in libro Asellionis primo: ex quo libro plura verba adscripsimus: vt simul ibidē: quid ipse inter res gestas: & annales esse dixerit: ostenderemus. Verū inter eos inquit: qui annales relinquere voluissent: & eos qui res gestas a Romanis perscribere conati essent: oīm rerū hoc interfuit. Annales libri tantūmodo quod factū quoqꝫ anno gestūue sit id demonstrabant. Id eoꝝ est: qui quasi diariū scribūt. quā græci εφημεριδα vocāt. Nobis nō modo satis esse video quod factū esset id ꝓnūciare: sed etia quo consilio: qua rōne gesta essent: demonstrare. Paulo autem post idem Asellio in eodem libro. nā neqꝫ alacrioris ad rēpu. defendendā: neqꝫ segnioris ad res ꝑperā faciūdas annales cōmouere quicꝗ possunt. Scribere āt bellū quo initū cōsule: & qūo cōfectū

Historia

Annales

Ephemeris

Diarium

ſit:& quis triũphãs introierit:exq; eo libro:q̃ in bello geſta ſunt ite rare:id fabulas eſſe p̃dicare ait:aut interea qd ſenat⁹ decreuerit:aut quę lex:rogitatione lata ſit:neq; quibus cõſiliis ea geſta ſũt iterare id fabulas pueris eſt narrare nõ hiſtorias ſcribere.

Quid ſit adoptatio: quid itẽ ſit arrogatio : quantũq; hęc inter ſe differãt:verbaq; eius quæ qualiaq; ſint:qui in liberis arrogandis ſuper ea re populum rogat. Cap.xix

QVum in alienã familiã: inq; liberorũ locũ extranei ſu= muntur:aut p prętorem fit aut per populũ. Quod per prętorẽ fit:adoptatio dicitur. Quod per populũ arro= gatio. Adoptãtur autẽ:quũ a parente:in cuius poteſta= te ſunt:tertia mancipatione in iure ceduntur. Atq; ab eo qui adoptat:apud eũ:apud quẽ legis actio eſt:vindicãtur. Arro= gantur ii:qui quũ ſui iuris ſint in alienã ſeſe poteſtatẽ tradunt. Eiuſ q; rei ipſi auctores fiunt. Sed arrogationes nõ temere:nec inexplo= rate cõmittuntur. Nam comitia arbitris pontificibus prębent:quę curiata appellãtur. Aetas quoq; eius.qui arrogare vult:an liberis po tius gignũdis idonea ſit:bonaq; eius:qui arrogatur: ne inſidioſe ap petita ſint: conſideratur. Iuſq; iurandum a ponti.maxi. cõceptum dicitur:quod in arrogando iuraretur. Sed arrogari nõ poteſt.niſi iã veſticeps. Arrogatio aũt dicta:quia genus hoc in alienã familiã trã= ſitus per populi rogationẽ fit. Eius rogationis verba hęc ſunt. Ve= litis:Iubeatis:vti.L. Valerius.L.Titio tam iure: legiq; filius ſibi fiat: q̃ ſi ex eo patre matreq; familias eius natus eſſet: Vtiq; ei vitæ:ne= ciſq; in eum poteſtas fiet: vti pariendo filio eſt.hęc ita vti dixi : ita vos quirites rogo. Neq; pupillus autem:neq; mulier:quę in paren= tis poteſtate eſt arrogari poteſt:quoniam & cum fœminis nulla co= mitiorum communio eſt:& tutoribus in pupillos tantã eſſe aucto= ritatem:poteſtatemq; fas non eſt: vt caput liberum fidei ſuæ com= miſſum aliene ditioni ſubiiciant. Libertinos vero ab ingenuis ad= optari quidem iure poſſe. Maſſurius Sabinus ſcripſit:Sed id neq; p mitti dicit:neq; permittendum eſſe vnq̃ putat:vt homines liberti = ni ordinis per adoptionem in iura ingenuorum inuadant. Alioquin inquit ſi iuris iſta antiquitas ſeruetur:etiam ſeruus a domino per p̃= torem dari in adoptionem poteſt. Idq; ait pleroſq; iuris veteris au ctores poſſe fieri:ſcripſiſſe. Animaduertimus in oratione.P. Scipio= nis:quam cenſor habuit ad populum de moribus : inter ea:quę re= prehendebat:ꝙ contra maiorum inſtituta fierent:id etiam eum cul paviſſe:ꝙ filius adoptiuus patri adoptatori inter pręmia patrũ ꝓ= deſſet. Verba ex oratione hęc ſunt.in alia tribu patrem:in alia filium

Adopta= tio

Arroga= tio

suffragium ferre.Filium adoptiuū tam ꝓcedere: q̄ si senatū habeat absentis censeri iubere:vt ad censum nemini necesse sit venire.

Quod vocabulum latinum soloecismo fecerit Capito asinius:quod autem ipsum appellauerint veteres latini:quibusq; verbis soloecismū definierit idē Capito asinius. Cap .xx.

Soloecismus latino vocabulo ab asinio Capitone: eiusdemq; ætatis aliis imparilitas appellatus:a vetustioribus latinis stribiligo dicebatur : a versura videlicet : & prauitate tortuosæ orationis:tanq̄ sterobligo quædam Quod vitium Asinius capito in litteris: quas ad Clodium Thuscum dedit hisce verbis definit. Soloecismus est inquit impar & inconueniens compositura partium orationis.Quum gręcum autem vocabulum sit soloecismus: an attici homines: qui elegantius locuti sunt:vsi eo sint quæri solet. Sed nos neq; soloecismum neq; barbarismum apud grecorum idoneos adhuc inuenim⁹ Nam sicut βαρβαρον. idest barbarum : ita σολοικον .i. soloecum dixerūt.Nostri quoq; antiquiores soloecum facile:soloecismū haud scio an vnq̄ dixerint.Quod si ita est:neq; in græco:neq; in latino soloecismus probe dicitur.

Soloecismus
Imparilitas
stribiligo
Barbarismus
Solecus

Pluria qui dicat : & compluries non barbare dici sed latine. Cap .xxi.

Pluria forte quis dixit sermocinans vir apprime doctus meus amicus non hercle studio ferens ostentandi: neq; quo plura dicendum non putaret. Est enim doctrina homo seria : & ad vitæ officia deuincta:ac nihil de verbis laborante. sed opinor assidua veterum scriptorum tractatione inoleuerat linguæ illius vox:quam in libris sępe offenderat.Aderat:quū ille hoc dixi:rep̄hēsor audaculus verboꝝ:q ꝑpauca:eadēq; a vulgo ꝑtrita legerat.Habebatq; nōnullas disciplinę grāmaticę inaudaciūculas:ꝑtim rudis:īchoatasq;:ꝑtim nō ꝓbas.Easq; quasi puluerē ob oculos:quū adortus quēq; fuerat aspgebat.Sicut tūc amico nr̄o barbare inq̄t dixisti pluria. Nā neq; rōnē verbū hoc neq; auctoritates habet.Ibi ille amicus ridēs: amabo te inquit vir bone:quia nunc mihi a magnis seriisq; rebus ociū est:velim doceas nos:cur pluria:siue compluria(nihil enim differt) non latine: sed barbare dixerint.M.Cato.&.Q.Claudius:Vale.Antias.L. lælius.P.Nigidius.M.Varro:quos subscriptores:approbatoresq; huius verbi habemus Pręter poetarū oratorūq; veterū multā copiam

Pluria
Cōpluria

Ad quę ille nimis arrogãter: tibi inquit habeas auctoritates istas: ex faunoꝝ: & ab originũ sęculo repetitas: atq; huic rationi respõdeas. Nullũ.n. vocabulũ neutrũ cõparatiuũ: numero pluratiuo: casu recto: ante extremũ a habet i litteram: sicuti meliora: maiora: grauiora: proinde igitur plura & nõ pluria dici cõuenit: ne contra formam perpetuã in cõparatiuo i littera sit ante extremũ a. Tum ille amicus noster quũ hominẽ cõfidentẽ pluribus verbis nõ dignũ existimaret. Asinii inquit Capitonis doctissimi viri epistolæ sunt: vno in libro multę opinor positę in tẽplo pacis. Prima epistola scripta est ad Pacuuiũ Labeonẽ: cui titulus pręscriptus est pluria: nõ plura dici debere: in ea epistola rationes grãmaticas posuit: per quas docet pluria latinũ esse: plura barbarũ. Ad capitonẽ igitur te dimittimus. Ex eo id quoq; simul disces: si modo asseq poteris: quod in ea epistola scriptũ est. pluria siue plura absolutũ est siue simplex: nõ vt tibi videtur cõparatiuũ. Huius opinionis asiniane id quoq; adiumẽtũ est: ꝙ cõpluries quũ dicimus: nõ cõparatiue dicimus. Ab eo aũt quod est cõpluria: aduerbium est factũ cõpluries. Id quoq; quoniã minus vsitatum est: versum Plauti subscripsi ex comœdia: quę persa inscribitur. Quid metuis? do. Metuo hercle vero. Sensi ego cõpluries. Item. M. Cato in quarto originũ eodem in loco ter hoc verbum posuit. Cõpluries eorum milites mercenarii inter sese multi alteri alteros occidere. Compluries multi simul ad hostis transfugere. Compluries in imperatorem impetum fecere.

Compluries.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEXTVS.

Quemadmodum responderit Chrysippus aduersus eos: q prouidentiã consistere negauerunt. Caput Primũ.

Homines fecisse dicitur tantam vim esse erũnarũ: & maloꝝ aduersus ea Chrysippus: quũ in libro περι προνοιασ.i. de prouidẽtia quarto dissereret: nihil est prorsus istis inqt nihil imperitius: qui opinãtur bona esse potuisse: si nõ essent itidẽ mala. Nam quũ bona malis cõtraria sint: vtraq; necessariũ est opposita inter sese: & quasi mutuo aduersoq; fulta nixu cõsistere. Nullum adeo contrariũ sine contrario altero: quo.n. pacto iustitię sensus esset posset: nisi essent iniurię? Aut quid aliud iustitia est: q̃ iniustitię priuatio? Quid item fortitudo intelligi posset: nisi ex ignauię oppositione? Quid continentia nisi ex intemperantię? Quo item modo prudentia esset: nisi foret

contra imprudentiam; Proinde inquit homines stulti: cur non hoc etiã desiderant: vt veritas sit: & nõ sit mendaciũ. Nãq; itidem sunt bona & mala: fœlicitas & infortunitas: dolor & voluptas. Alterũ enim ex altero (sicuti Plato ait) verticibus inter se cõtrariis deliquatum est. Si tuleris vnũ: abstuleris vtrũq;. Idẽ Chrysippus in eodem libro tractat: consideratq; dignum esse id queri putat: ει αιτων ανθρωπων νοσοι κατα φυσιν γινονται.i.an hominũ morbi secũdũ naturã proueniat. idest natura ne ipsa rerũ: vel prouidentia: quę cõpagẽ hanc mũdi: & genus hominũ fecit: morbos quoq; & debilitates: & ægritudines corpo℞: quas patiũtur homines: fecerit. Existimat autẽ nõ fuisse hoc principale naturę consiliũ: vt faceret homines morbi obnoxios. Nũq̃.n. hoc cõuenisse naturę auctori parentiq; rerũ omniũ bonarũ. Sed quũ multa inquit atq; magna gigneret: pareretq; aptissima: & vtilissima: alia quoq; simul agnata sunt incommoda iis ipsis: quę faciebat cohęrentia. Eaq; nõ per naturã sed per sequellas quasdã necessarias facta dicit: quod ipse appella: κατα παρακολουθησιν.i.per sequellã. Sicut inqt: quũ corpora hominũ natura fingeret: ratio subtilior: & vtilitas ipsa operis postulauit: vt tenuissimis minutisq; ossiculis caput compingeret. Sed hãc vtilitatẽ rei maioris: alia q̃dã incõmoditas extrinsecus cõsecuta est: vt fieret caput tenuiter munitũ. & ictibus: offensionibusq; paruis fragile. Proinde morbi quoq; & ægritudines partæ sunt: dũ salus paritur. Sic hercle inqt dũ virtus hominibus per cõsiliũ naturę gignitur: vitia itidẽ per affinitatẽ contrariam nata sunt.

Quo itidẽ modo: & vim necessitatẽq; fati cõstituerit: & esse tamẽ in nobis cõsilii: iudiciiq; nostri arbitriũ cõfirmarit. Cap.ii.

Fatũ: q̃d gręci πεπρωμενην. vel ειμαρμενην vocãt: ad hãc ferme sententiã Chrysippus stoicę princeps philosophiæ definit. Fatũ est inqt sempiterna quędã & indeclinabilis series rerũ: & catena voluẽs semetipsa sese & implicãs per æternos cõsequẽtię ordines: ex quibus apta cõnexaq; est. Ipsa aũt verba Chrysippi: q̃tũ valui: memoria adscripsi: vt sicut meũ istud interpretamẽtũ videbitur esse obscurius: id ipsius verba animaduertat. In libro.n. περι προνοιας. idest de prouidẽtia quarto ειμαρμενην: fatum esse dicit: φυσικην τινα συνταξιν των ολων αξ αιδιου των ετερων τοις ετεροις επακολουθουντων και μεταπολουμενης ουν απαραβατου ουσης της τοιαυτης συμπλοκης: id est naturalẽ quędã ordinẽ omniũ rerũ ex ęterno aliis ad alia consequẽtibus: & incõmutabili manẽte eiuscemodi cõplicatione. Aliarũ Fatum.

autē opinionū disciplinarūq; auctores huic definitioni ita obstre=pūt: si Chrysippus inquiūt fato putat oīa moueri: & regi: nec decli=nari: trāscēdiq; posse agmina fati: & volumina: peccata quoq; homi nū & delicta nō subsistēda: neq; cōdicēda sunt ipsis: voluntatibusq; eo℞: sed necessitati cuidā: & instātię q̄ oritur ex fato: omniūq; rerū domina; & arbitra: p quā necesse sit fieri: qcqd futurū est. Et ꝓpte=rea nocētiū pœnas legib⁹ inique cōstitutas: si hoies ad maleficia nō sponte veniūt: sed fato trahūtur. Cōtra ea Chrysippus tenuiter mul ta: & argute disserit. Sed omniū fere: quę super ea re scripsit: sentētia huiuscemodi est. Quāq̄ ita sit inquit: vt ratione principali quadam necessario coacta: atq; cōnexa sint fato oīa: ingenia tamē ipsa mētiū nostrarū: perinde sunt fato obnoxia: vt ꝓprietas eo℞ est ipsa & qua litas. Nā si sunt per naturā primitus salubriter: vtiliterq; ficta: oēm illā vim: quę de fato extrinsecus ingruit: inoffensius: tractabiliusq; trāsmittūt. Sin vero sunt aspera: & inscita: & rudia: nullisq; artiū bo narū adminiculis fulta: & si paruo siue nullo fatalis incōmodi con=flictu vrgeantur: sua tamē leuitate: & voluntario impetu in assidua delicta: & in errores ruūt. Idq; ipsum vt ea ratione fiat: naturalis illa & necessaria rerū cōsequētia efficit: quę fatū vocatur. Est enim gene re ipso: quasi fatale: & cōsequens: vt mala ingenia peccatis: & erro=ribus nō vacent. Huius deinde rei exemplo nō hercle nimis aliene: neq; illepide vtitur. Sicut inquit lapidē cylindrū si per spatia terræ prona: atq; diruta iacias: causam quidē ei: & initiū pręcipitantię fe ceris: mox tamē ille præceps voluitur: non quia tu id iam facis: sed quoniā ita sese modus eius & formæ volubilitas habet. Sic ordo: & ratio & necessitas fati: genera ipsa: & principia causarū mouet. Im=petus vero cōsilio℞: mentiūq; nostrarū actionesq; ipsas: volūtas cu iusq; propria: & animo℞ ingenia moderantur. Infert deinde verba hæc iis: quę dixi cōgruentia. Διουπωτων πυθαγορειον ου=τωσυρη ται. γρωση Δαρθρωπουσ αυθαιρετα πημα=τεΧορτασ ωστων βλαβων εκαστοισ παραρτοισ γι=ρομενον: και καθορμην αοτων αμαρταροντωρτε και βλαπτομερων και κατα την αυτων Διαρο ιαν και πρoθεσιν. i. quobrem a pythagoreis sic dicitur: Nosces homines spontaneas haurire calamitates: quasi detrimenta singulis a seipsis fiant: & suo impetu delinquāt: & in incōmoda ruant sua voluntate atq; ꝓposito. Propterea negat oportere ferri audiriq; homines aut nequā: aut ignauos: & nocentes: & audaces: qui quū in culpa: & ma=leficio reuicti sunt: perfugiunt ad fati necessitatem: tanq̄ in aliquod fani asylum. & q̄ pessime fecerūt: ea non suę temeritati: sed fato esse

Cylindr⁹

attribuēda dicunt. Primus autem homo sapiētissimus & antiquissimus poetarum dixit in hisce versibus.

ωπ̓οπ̓οι. οιον αυθεουσ βροτοι αι τιοωρται:
εξη. μεων γαρ φασι κακεμμεραι. ηδεκαιαυτουσ.
σφισιν ατασθαλιησιν. υπ̓ερ μορον. αλγεχουσιν.

Hei mihi quid dānant mortales numina cæli: Esse aiunt etenim p nos mala. cum tamē ipsis. Vecordi prçter fatū sint mente dolores. Itaq3. M. Cicero in libro quem de fato scripsit: quū quçstionē istam diceret obscurissimā esse & implacatissimā. Chrysippū quoq3 philosophum non expedisse se in ea refert his verbis. Chrysippus æstuās laboransq3 quonam pacto explicet: & fato omnia fieri: & esse aliquid in nobis intricatur hoc modo.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpente inusitatç lōgitudinis. Cap. iii.

Tvbero in historiis scriptū reliqt: bello primo punico Atiliū Regulū cōsulē in Africa castris apud Bragadā flumē positis: prœliū grāde: atq3 acre fecisse aduersus vnū serpentē in illis locis stabulantē inusitate immanitatis. Eūq3 magna totius exercitus conflictione balistis: atq3 catapultis diu oppugnatum. Eiusq3 interfecti longum coriū pedes centum & viginti Romam misisse. Serpens immanis

Quid idem Tubero nouç historię de Attilio Regulo a Carthaginensibus capto memoriæ mādauerit. Quid etiā Tuditanus sup eodē Regulo scripserit. Cap. iiii.

QVod satis celebre de Attilio Regulo id nuperrime legim⁹ scriptū in Tuditani libris. Regulū captū ad ea quæ in senatu Romæ dixit: suadēs ne captiui cū Carthaginēsibus permutarētur: id quoq3 addidisse. Venenū sibi carthaginēses dedisse: non prçsentaneū: sed ei⁹modi q̄ mortē in diē pferret: eo cōsilio: vt viueret qdē tātisp: quoad fieret pmutatio. Post aūt grassante sensim veneno cor tabesceret. Eundē vero Regulū Tubero in historiis rediisse carthaginē: nouisq3 exemplorum modis excruciatū a Pœnis dicit. In atras inqt & pfundissimas tenebras eū claudebāt: ac diu post: vbi erat visus sol ardētissim⁹ repēte educebāt. & aduersus ict⁹ solis oppositū cōtinebāt. Atq3 ītēdere ī cçlū oculos cogebāt. Palpebras quoq3 ei⁹ ne cōniuere posset sursū ac deorsū diductas īsuebāt. Tuditan⁹ aūt somno diu phibitū atq3 ita vita priuatū refert. Idq3 vbi Romæ cognitū est: nobilissimos pœnorū captiuos liberis Reguli a senatu deditos & ab iis ī armario muricibus pfixo destitutos: eadēq3 īsomnia cruciatos interisse. Attilius regulus

Quod Alphenus iuriſcõſultus in verbis veteribus interpretandis errauit. Cap.v.

Purum
Putum
Argentũ
Nouum
Nouitiũ
Propriũ
Propitiũ
Putare

Alphenus iuriſcõſultus:Ser.Sulpitii diſcipulus.rerũq; atticarũ nõ incurioſus:in libro digeſtorũ:xxx.&.iiii.Coniectataneoꝝ aũt ſecũdo in fœdere inquit:qđ iter populum Ro.& Carthagineſes factũ & ſcriptũ inuenitur:vt carthagineſes quot annis populo Ro.darẽt certũ pondꝰ argẽti puri puti.qſitũ eſt quid eẽt argẽtum purũ putũ?Reſpõdi ego iquit:purũ putũ valde purũ:ſicut nouũ nouitiũ dicimus: & ꝓprium ꝓpritiũ: augere:atq; intẽdere volẽtes noui atq; ꝓprii ſignificationẽ:Hoc vbi legimus:mirabamur eandẽ affinitatẽ viſam eſſe Alpheno puri & puti:quę ſit noui & nouitii.Nam ſi eſſet:puritium tum ſane videretur dici:quaſi nouitium id etiã mirũ fuit:quod nouitium per augẽdi figuram dictũ exiſtimauit:quũ ſit nouitium: nõ q magis nouũ ſit:ſed quod a nouo dictũ:inclinatũq; ſit. Is ergo aſſentimus qui putum eſſe dicunt a putando dictum:& ob eam cauſam prima ſyllaba breui ꝓnunciant non longa:vti exiſtimaſſe Alphenum videtur:qui a puro id eſſe factũ ſcripſit. Putare aũt veteres dixerunt:vacantia ex quaq; re: ac nõ neceſſaria:aut etiã obſtãtia & aliena auferre & excidere.& quod eſſet vtile:ac ſine vitio videretur relinquere.Sic nãq; arbores & vites & ſic etiã rationes putari dictum.Verbũ autẽ ipſum puto:quod declarandæ ſnĩæ noſtrę cauſa dicimus:nõ ſignat ꝓfecto aliud:q̃ id agere nos in re dubia obſcuraq;:vt deciſis amputatiſq; opinionibus: quod videatur eſſe verum:& integrũ:& incorruptum retineamus Argentum ergo in carthaginenſi fœdere putum eſſe dictum:quaſi exputatum excoctũq; omniq; aliena materia carẽs:omnibuſq; ex eo vitiis detractis:emaculatum & candefactum:Scriptum eſt autem purum putum nõ in carthaginenſi ſolum fœdere:ſed quũ in multis aliis veterum libris: Tum etiam in.Q.Ennii tragœdia:quę inſcribitur Alexander:& in ſatyra.M.Varronis quę inſcripta eſt:Διςπαιδεσ οιγεροντεσ ideſt: bis pueri ſenes.

Temere inepteq; reprehenſum eſſe a Iulio Higino Virgilium:q prepetes dędali pẽnas dixerit:atq; ibi quid ſint aues ꝑpetes.Et qđ illę ſint aues:quas Nigidius inferas appellauit. Cap.vi.

Præpetes
aues

Dedalus:vt fama eſt:fugiens minoia regna:
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo
Inſuetũ per iter gelidos enauit ad arctos: In his Virgilii verſibꝰ rephẽdit Higinꝰ ꝑpetibꝰ pẽniſq̃ſi iproprie & inſcite dictum:Nam ꝑpetes iqt aues ab auguribus ap-

pellantur: quę aut opportune pręuolant: aut idoneas ſedes capiũt. Non apte igitur vſum verbo augurali exiſtimauit in Dædali volatu nihil ad augurũ diſciplinã pertinẽte. Sed Higinus minus hercle ineptus eſt: cũ qd præpetes eſſent ſe ſcire ratus eſt. Virgiliũ aũt & Trimatiũ doctũ virũ ignoraſſe: q in ſecũdo Iliadis victoriã volucrem præpetẽ appellauit in hoc verſu. Dũ dat vincẽti præpes victoria palmã: Cur aũt nõ. Q. quoq; Enniũ reprehẽdit? q in annalibus nõ vt Virgilius pẽnas Dædali præpetes: ſed lõge diuerſius inqt Brundusiũ pulchro pręcinctũ præpete portu. Et ſi vim potius naturãq; verbi cõſideraſſet: neq; id ſolũ: quod augures dicerẽt inſpexiſſet: veniã prorſus poetis daret ſimilitudine & trãſlatione verbo᷎: nõ ſignificatione vtẽtibus. nã quoniã nõ ipſę tãtũ aues: quę proſperius pręuolãt: ſed etiã loci quos capiũt: ꝗ idonei: fœliceſq; ſunt: præpetes appellãtur. Iccirco Dędali pẽnas prępetes dixit: quoniã ex locis in quibus periculũ metuebat: in loca tutiora peruenerat. Locos porro præpetes & augures appellãt. & Ennius in annaliũ primo dixit.

Præpetibus hilares ſeſe: pulchriſq; locis dant.

Auibus aũt præpetibus contrarias auis inferas appellari Nigidius figulus in libro primo augurii priuati ita dicit. Diſcrepat dextra ſiniſtræ: præpetibus inferæ. Ex quo eſt cõiectare prępetes appellatas quę altius ſublimiuſq; volitent: quũ differre a prępetibus Nigidius inferas dixerit. Adoleſcens ego Romæ: tum quũ etiã ad grammaticos itarem audiui Apollinarẽ Sulpitium: quem in primis ſectabar quum de iure augurio quęreretur: & mentio præpetum auium facta eſſet: e. L. Claro pręfecto vrbis dicere prępetes ſibi videri eſſe alites quas Homerus ταρυϖτερυγασ. ideſt exporreptas paſſaſq; & ꝑtenſas habentes alas appellauerit. Quoniam iſtas potiſſimũ augures ſpectarent: quę ingentibus alis patulæ: atq; porrectæ præuolarent. Atq; ibi hos Homeri verſus dixit.

τυρηΔοιωροισι ταρυϖ τεριγεσι κελευεισ
ϖειθαιασθαι των ουτι μεταρεϖομου Δαλεγιζω.

Me tu præpetibus parere volucribus ipſum
Mandas: quas equidem temnoq;: animoq; recuſo.

De Acca Larentia: & Caia Tarratia: deq; origine ſacerdotii fratrum Arualium. Cap. vii.

Aes inferę. [margin]

Accæ Larentiæ: & Caiæ Tarratiæ: ſiue illa ſuffetia eſt: noia in antiqs annalibus celebria ſunt. Earũ alteræ poſt mortẽ. Tarratiæ aũt viuę ãpliſſimi honores a po. ro. habiti: & Tarratiã qdẽ virginẽ Veſtę fuiſſe lex horatia teſtis eſt: q̃ ſup ea ad populũ lata q̃ ei plurimi honores fiũt

Acca larentia Caia. Tarratia. [margin]

Inter quos ius quoq; testimonii dicẽdi tribuit. Testabilisq; vna oĩm fœminarũ vt sit datur Id verbũ ẽ ipsius legis horatiæ. Cõtrariũ est in.xii. tabulis scriptũ. Improbus ĩtestabilisq; esto. Preterea si.lx. annos nata sacerdotio abire: ac nubere voluisset: ius ei potestasq; exaugurãdi: atq; nubẽdi facta ẽ: munificẽtie & beneficii grã: q cãpũ tiberinũ: siue martiũ po.ro. cõdonasset. Sed Acca Larẽtia corpus ĩ vulgus dabat. pecuniãq; emeruerat ex eo questu vberẽ ea testamẽto: vt ĩ Antiatis historia scriptũ ẽ. Romulũ regẽ: vt qdã aũt alii tradiderũt po.ro. bonis hæredẽ fecit. Ob id meritũ a flamie qrinali sacrificiũ ei publice fit: & dies e noĩe eius ĩ fastos addit⁹. Sed Sabiu⁹ Massuri⁹ ĩ prio memoraliũ secut⁹ quosdã historie scriptores. Accã larentiã Romuli nutricẽ fuisse dicit. Ea iquit mulier ex.xii. filiis maribus vnũ morte amisit. In illius locũ Romulus Accæ Larẽtiæ sese filiũ dedit. Seq; & ceteros eius filios fratres aruales appellauit. Ex eo tpe collegiũ mansit fratrũ arualiũ nũero.xii. cuius sacerdotii ĩsigne est spicea corona: & albæ infulæ.

Aruales Fratres

De Alexandro: & de. P. Scipione memoratu digna. Cap. viii.

ϖϖιαρογ græcus homo. qui ϖολυιστωρ. i. multisci⁹ est appellatus: facili atq; alacri facũdia fuit. Is quũ de Alexãdri regis laudibus scriberet: victi inquit hostis vxorẽ facie ĩclyta mulierẽ vetuit in cõspectũ suũ deduci: vt eã ne oculis suis quidem cõtingeret. Lepida igit questio agitari põt: vtrũ videri cõtẽtiorẽ par sit. P. ne Africanũ supiorẽ: q carthagie ampla ciuitate ĩ hispania expugnata: virginẽ tẽpestiuã: forma egregia: nobilis viri hispani filiã captã: pductãq; ad se prĩ inuiolatã reddidit: an regẽ alexandrũ q Darii regis vxorẽ: eandẽq; eiusdẽ sororẽ prælio magno captã quã esse audiebat exuperãti forma: videre noluit: perduciq; ad se phibuit: Sed hanc vtrãq; declamatiũculã super alexandro: & Scipione celebrauerit: quibus abũde ĩgenii & ocii: & verborum est. Nos satis habebimus: qđ ex historia est: id dicere. Scipionẽ istũ & vero ne an falso incertũ fama tamẽ: quũ esset adolescens: haud sincera fuisse: & propemodum cõstitisse hosce versus a Cn. Neuio poeta in eum scriptos esse.

Alexander
P. Scipio africanus

Etiam qui res magnas manu sæpe gessit gloriose
Cuius facta viua nunc vigent: qui apud gentis solus
Præstat: eum suus pater cum pallio vna ab amica abduxit.

His ego versibus credo adductũ Valeriũ antiatẽ aduersus oĩs cæteros scriptores de Scipionis morib⁹ sensisse: & eã puellã captiuã nõ redditã prĩ scripsisse: cõtra quã nos supra dixim⁹: sed retẽtã a Scipione: atq; in delitiis: amoribusq; ab eo vsurpatam.

Locus exemptus ex annalibus. L. Pisonis historię & oratio nis lepidissimæ. Cap. ix.

QVod res videbatur memoratu digna: quā fecisse. Cn. Flauiū annii filiū ædilē currulē. L. Piso in tertio annali scripsit Eaq; res perquā pure: & venuste narrata a Pisone: locū istū totū huc ex Pisonis annali trāsposuimus. Cn. inquit Flauius patre libertino nat⁹ scriptū faciebat Isq; in eo tpe ædili curruli apparebat quo tpe ædiles subrogantur Eūq; ꝓ tribu ędilē currulē renūciauerūt. Ac ædilis: qui comitia habebat: negat accipere. Neq; sibi placare: qui scriptū faceret: eū ædilem fieri. Cn. Flaui⁹ annii filius dr̄ tabulas posuisse: scriptu sese abdicasse. Isq; ædilis currulis factus est. Idē. Cn. Flauius annii filius dr̄ ad collegā venisse: visere ægrotū: & in cōclaue postq̄ introiuit adolescētes ibi cōplures nobiles sedebāt. Ii cōtēnētes eū assurgere ei nemo voluit. Cn. Flaui⁹ annii filius ædilis id arrisit. Sellā currulem iussit sibi afferri. Eā i limīe apposuit: ne quis illoꝝ exire posset. Vtiq; ii oēs inuiti viderēt sese in sella curruli sedentem. Cn. flaui⁹

Historia super Euclide socratico: cuius exēplo Taurus philosophus adhortari adolescētis suos solitus est: ad philosophiam gnauiter sectandam Cap. x.

PHilosophus Taurus vir memoria nostra in disciplina platonica celebratus: cū aliis bonis multis: salubribusq; exemplis hortabatur ad philosophiā capessendā: tū vel maxime ista re aīos iuuenū expgebat. Euclidē quā dicebat socraticū factitauisse. Decreto inquit suo atheniēses cauerāt: vt q megaris ciuis esset: si itulisset athenas pedē prehensus esset: vt ea res homini capitalis esset. Tāto atheniēses inqt odio flagrabāt finitimoꝝ hoīm megarēsiū. Tū Euclides: q indidē megaris erat: qq; ēt ante id decretū: & esse athenis: & audire Socratē cōsueuerat: postq̄ id decretū sanxerūt: sub noctē: priusq̄ adue sperasceret: tunica lōga muliebri indutus: & pallio versicolore amictus & caput & ora velatus: e domo sua megaris athenas ad Socratē cōmeabat vt vel noctis aliquo tēpore cōsiliorū: sermonūq; eius fieret pticeps Rursusq; sub lucē milia passuū paulo amplius viginti eadem veste illa intectus redibat. At nunc inquit videre est philosophos vltro currere: vt doceant: ad fores iuuenum diuitū. eosq; ibi sedere: atq; opperiri prope ad meridiem: donec discipuli nocturnum omne vinum edormiant. Euclides

Verba ex oratione. Q. Metelli Numidici: quę libuit meminisse ad officium grauitatis dignitatisq; vitę decentia. Cap. xi.

Velitari

petulantia dicta

CVm inquinatissimis hominibus nõ esse conuitio decertandum:neq; maledictis aduersus impudẽtis & impro bos velitandum: quia tantisper similis & compar eorũ fias:dum paria & consimilia dicas.atq; audias: non minus ex oratione.Q.Metelli Numidici sapientis viri cognosci potest:q̃ ex libris & disciplinis philosophorũ.Verba sũt hęc Metelli aduersus.Cn.Manliũ tri.ple.a quo apud populũ in conciõe lacessitus:iactatusq; fuerat dictis petulãtibus.Nunc quod ad illũm attinet quirites: quoniã se ampliorẽ putat esse:si se mihi inimicũ dictauerit:quẽ ego mihi neq; amicũ recipio: neq; inimicũ respicio i eũ eo nõ sum plura dicturus.Nã eum indignissimũ arbitror cui a viris bonis benedicatur.Tũ ne idoneũ quidẽ cui a ꝓbis maledicatur Nam si in eo tẽpore huiuscemodi homũculũ noies: in quo punire nõ possis:maiore honore:q̃ cõtumelia afficias.

Quod neq; testamentũ sicuti Seruius Sulpitius existimauit:neq; sacellũ sicuti Trebatius duplicia verba sunt:sed a testatiõe alterũ ꝑductũ:alterũ a sacro diminutum. Cap.xii.

Testamẽtum

SEruius Sulpitius iurecõsultus vir ætatis suæ doctissim⁹ in libro de sacris detestãdis secũdo:qua ratiõe adduct⁹ testamentũ verbũ esse duplex scripserit nõ reperio.Nã compositũ dixit a mẽtis cõtestatione.Quid igitur calciamentũ?quid paludamentũ?qd pauimentũ?qd vestimentũ?qd alia mille ꝑ huiuscemodi formã ꝓducta?Etiã ne ista oia composita dicemus?Obrepsisse autẽ videtur Seruio:vel siquis ali⁹ est:qui id prior dixit:falsa quidẽ: sed nõ abhorrens:neq; incõcinna quasi mẽtis quædã i hoc vocabulo significatio:sicut hercle.C.quoq; Trebatio eadẽ cõcinnitas obrepsit.Nã in libro de religionibus secundo.Sacellũ est inquit:locus paruus deo sacratus cum ara.Deinde addit verba hæc.Sacellũ ex duobus verbis arbitror cõpositũ sacri:& cellæ:quasi sacra cella.Hoc quidem scripsit Trebatius.Sed quis ignorat sacellũ:& simplex verbũ esse?&nõ ex sacro:& cella cõpositũ:sed ex sacro: diminutum.

Sacellum

De quęstiunculis apud Taurum philosophũ in conuiuio agitatis:quę sympoficæ vocantur. Cap.xiii.

Immanes

A symboli

ACtitatum hoc Athenis: obseruatumq; est ab iis: qui erant philosopho Tauro iunctiores: quum domum suã nos vocaret ne omnino (vt dicitur) immanes: & a symboli veniremus coniectabamus ad cœnulam:non cupedias ciborum:sed argutias quęstionum.Vnusquisq; igitur nostrorũ cõmẽtus paratusq; ibat: qd quæreret.Eratq; initium

loquendi edundi finis. Quęrebãtur autẽ nõ grauia: nec reuerenda: sed ενθυμηματα. i. argutiolæ: quędã lepida: & minuta: & florentẽ vina animũ lacessentia. Quale hoc ferme est subtilitatis ludicræ quod dicam. Quęsitũ est quando moriens moreretur? quũ iam in morte esset: an tum etiã quũ in vita foret. Et quãdo surgens surgeret: quum iam staret: an tum etiã quũ sederet? Et qui artem disceret: quãdo artifex fieret: quũ iam esset: an tum quũ etiam nõ esset? Vtrũ.n. hoꝝ dicas absurde: atq; ridiculose dixeris: multoq; absurdius videbitur: si aut vtrũq; esse dicas: aut neutrum. Sed ea omnia: quũ captiones esse quidam futiles: & inanes diceret. Nolite inquit Taurus hęc: quasi nugarũ aliquẽ ludũ aspernari. Grauissimi philosophoꝝ: super hac re serio quęsierunt. Et alii moriendi verbũ: atq; mométũ: manẽte adhuc vita dici atq; fieri putauerunt. Alii nihil in eo tẽpore vitę reliquerunt. Totũq; illud: quod mori dicitur: morti vindicauerũt. Item de cęteris similibus in diuersa tẽpora: & in cõtrarias sentẽtias discesserũt. Sed Plato inqt noster. neq; vitę id tẽpus neq; morti dedit. Ideq; in omni cõsimiliũ rerum disceptatione fecit. Vidit quippe vtrũq; esse pugnãs: neq; posse ex duobus cõtrariis: altero manẽte: alterũ cõstitui. Quęstionẽq; fieri per diuersorũ inter se finiũ: mortis & vitæ cohærentiam & iccirco peperit ipse: expressitq; aliud quoddã nouũ in cõfinio tẽpus: qđ verbis propriis atq; integris τηρεξαιφησ φυσιν. i. repẽtinã naturã appellauit. Idipsum ita vti dico: inqt in libro cui παρμενιδησ titulus est: scriptũ ab eo reperietis τοαρ εξαιηρησ τοιουτουτι εοι κεσημαιρειν. ωσ εξεκε ιρουμε ταβαλλορε ισετερον. i. repẽte enim tale videtur quippiã significare: quod in alterũ trãseat. Talia apud Taurũ symbola: & alia quę erant secundarũ mensarum: vt ipse dicere solitus erat τραγηματα. i. bellaria.

Entimemata

Moriens quando moritur quando iam in morte est an tum etiam in vita foret

PLATO

Repentina natura

Tragemata bellaria

Puniendis peccatis tris esse rationes a philosophis attributas. Et quamobrem Plato duarum ex iis meminerit. Cap. xiiii.

Puniendi tres causæ.

Comonitio Punitio Monitio Animadversio Statutio Poena

Puniendis peccatis tris esse debere causas existimatũ est. Vna est causa quę νουθεσια. i. cõmonitio vel κολασισ animaduersio scilicet & punitio: vel παραιρεσισ. i. monitio & statutio: quũ pœna adhibetur castigandi atq; emendandi gratia vt is qui fortuito deliquit attẽtior fiat correctiorq;. Altera est: quã ii qui vocabula ista curiosius diuiserunt τιμωριαν appellant. i. pœnam. Ea causa animaduertendi est: quũ dignitas: auctoritasq; eius: in quem est peccatum: tuenda est: ne pretermissa aĩaduersio: cõtẽptũ eius pariat: & honorẽ leuet. Iccircoq; id ei vocabulũ a cõseruatõe honoris factũ putant.

Paradigma
Exemplu
Exemplu

Tertia ratio vindicandi est quę παράδειγμα.i. exēplū a graecis nominatur: quū punitio propter exemplū necessaria vt cęteri a similibus peccatis: quę prohiberi publicitus interest: metu cognitae poenae deterreantur. Iccirco veteres quoq; nostri exempla: pro maximis: grauissimisq; poenis dicebant. quādo igitur aut spes magna est: vt is qui peccauit citra poenā vt sese vltro corrigat:& spes contra nulla est: emendari eū posse: & corrigi: aut iacturā dignitatis ei⁹ in quē peccatū est: metui nō necesse est: aut nō id peccatū est cuius exemplo necessario metu sanciendū sit. Tum quicquid ita delictum est: non sane dignū esse imponēdę poenę: studiū visum est.Has tris vlciscendi rationes: & philosophi alii plurifariā:& noster Taurus in primo cōmentariorū: quos in Gorgiam Platonis composuit:scriptas reliquit. Plato autem ipse verbis apertis duas solas esse puniēdi causas dicit.Vnam quā primo in loco: propter corrigendū: alteram quam in tertio:propter exempli metū posuimus.verba sunt hęc Platonis in Gorgia. προσηκει δε παρτι τωμερ τιμορουμερω υπαλλου ορθωσ τιμωρου μενου. βελτιον γιρεσθαι. και ονιρασθαι.η παραδειγμα αλλοισ γιρεσθαι ιρα αλλοι ορωρτεσ πασχορτα φοβου μεροι βελτιουσ γιρωρται.i.autē cōueniens: vt qui plectitur ab alio recte puniente.melior fiat & vtilitatē capiat.Aut exēplo cęteris sit: quo videntes alii male affectū prae metu reddantur mulieres.In hisce verbis facile intelligas τιμωρια p.i. vltionē & poenā Platonem dixisse: nō vt supra scripsi quosdā dicere: sed ita vt promiscue dici solet: pro omni punitione An ne autē quasi oīno paruā: & cōtēptu dignā pterierit poenę sumēdę cām:ppter tuendā laesi hominis auctoritatē.An magis: quasi ei quā dicebat.rei nō necessariā pretermiserit: quum de poenis nō in vita: neq; inter homines: sed post vitę tempus capiendis scriberet: ego in mediū relinquo.

Timoria

De verbo quiesco:an e littera corripi:an pduci debeat. Ca.xv.

Quiescit

AMicus noster homo multi studii: atq; in bonarū disciplinarū opere frequens: verbū quiescit: vsitate e littera correpta dixit. alter item amicus. homo in doctrinis: quasi in prestigiis mirificus: cōmuniūq; vocū respuens nimis: & fastidiēs barbare eū dixisse opinatus est: quoniā pducere debuisset: nō corripere.Nā quiescit ita oportere dici pdicauit:vt calescit:nitescit:stupescit:atq; alia huiuscemodi multa.id etiā addebat: qꝫ quies e pducto: nō breui diceretur noster aūt: qua est omniū rerū verecūdia: mediocritate: ne si helii quidē cincii: & satyri dicēdū ita cēsuissent:obsecuturū sese fuisse ait cōtra perpetuā

latinæ linguæ consuetudinē. Neq; se tā insignite locuturū absona aut inaudita vt diceret. Litteras autē sup hac re fecit item inter hęc exercitia quędā ludicra. Et quiesco nō esse his simile: quę supra posui: nec a quiete dictū: sed ab eo quietē. Grecęq; vocis εσχον και εσχον ionice a verbo εχω ισχω: & modū & originē verbū istud hēre demōstrauit. Rationibusq; haud sane frigidis docuit quiesco e lrā lōga dici nō cōuenire: vt diceret eiusmodi qspiā: q tumultuariis: & modicis lingue exercitationibus ad famam se facūdiæ pmiserat: neq; orōnis latinæ modos: vsurpationesue vllas didicerat.

Notum verbum deprecor a poeta Catullo inusitate quidē: sed apte positum: & proprie: deq; ratione eius verbi: exemplisq; veterum scriptorum. Cap. xvi.

Vum in lycio forte vespera ambularemus: vir quidam ludobii nobis: & voluptati fuit. Nam quū esset verbum deprecor doctiuscule positū in Catulli carmine: quia id ignorabat frigidissimos versus esse dicebat: oīm quidē meo iudicio venustissimos: quos subscripsi.

Lesbia mi dicit semper male nec tacet vnq̃
De me: dispeream: me nisi Lesbia amat.
Cui ego quasi eadem totidem mox deprecor illi
Assidue. verū disperea͂ nisi amo.

Deprecor hoc in loco vir bonus ita dictū esse putat vt plerūq; a vulgo dicitur: quod significat valde p cor: & oro: & supplico. In quo de prępositio ad augendū & cumulandū valet. Quod si ita esset: frigidi sane versus forent. Nunc.n. cōtra oino est. Nā de præpositio: quoniā est anceps: in vno eodēq; verbo diuersitatē significationis capit. Sic.n. deprecor a Catullo dictū est: quasi detestor: vel execror: vel depello: vel abominor. Cōtra aūt valet: quū Cicero p. P. Sylla ita dicit. Quā multoꝝ hic vitā a Sylla deprecatus est. Itē in dissuasione legis agrarię Siqd deliquero: nullę sunt virgines: q̄ me a vobis deprecētur. sed neq; solus Catullus: ita isto verbo vsus est. Pleni adeo sunt libri veterū similis in hoc verbo significationis. Ex quibus vnū & alterū: q̄ suppetierāt apposui. Q. Ennius in Erichtheo non longe secus dixit: q̄ Catullus.

Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paro.
Quibus seruitutē mea miseria deprecor significat abigo: & amolior vel prece adhibita: vel quo alio modo. Item Ennius in cresphonte: Ego quū meæ vitæ parcam: letū inimicū deprecor. Cicero in libro quinto de repu. ita scripsit: quod qdē eo fuit maius: quia quū in causa pari collegæ essent: non modo inuidia pari non erant sed etiam claudii inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Hic quoq; item

non est valde precabatur:sed quasi propulsabat:& defendebat inuidiam. Quod greci propinqua significatione παραιτοῦμαι .i. deprecor.i.excuso:euito:dicunt. Item pro. A. Licinio similiter Cicero verbo isto vtitur. Quid inquit huic homini facias. Non ne concedas interdum:vt excusatione summæ stultitię:summę probitatis odium deprecetur. item in Verrem actionis secundę pœmio Nūc vero quid faciat hortensius. Auaritiæ ne crimina frugalitatis laude deprecetur:An hominē flagitiosissimū:libidinosissimū:nequissimū q̄ defendat? Sic igitur Catullus eadem se facere dicit:quęrens veniam: q̄ & male diceret ei palam:respueretq̄:& recusaret:detestareturq̄ assidue:& tamen eam penitus deperiret.

Quis oīm primus libros publice prębuerit legēdos. Quantusq̄ numerus fuerit athenis ante clades psicas libro℞ in bibliothecis publicorum. Cap. xvii.

Libros athenis disciplinarum liberalium publice ad legēdum præbendos:primus posuisse dicitur Pisistratus tyrānus. Deinde studiosus accuratiusq̄ ipsi atheniēses auxerunt. Sed omnem illam postea librorum copiam Xerxes athenarum potitus: vrbe ipsa pręter arcem:incensa abstulit: asportauitq̄ in persas. Eos porro libros vniuersos multis post tempestatibus Seleucus rex: qui Nicanor appellatus est: referēdos athenas curauit. ingens postea numerus librorum in ęgypto a ptolemæis regibus: vel conquisitus: vel cōfectus est: ad milia ferme voluminum septingenta. Sed ea omnia bello priore alexandrino: dum diripitur ea ciuitas:nō spōte:neq̄ opa cōsulta: sed a militibus forte auxiliariis incensa sunt.

Seleucus qui nicanor. Alexandrię bibliotheca

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEPTIMVS.

Admiranda quædam ex annalibus sumpta de. P. Africano superiore. Caput primum.

QVod de Olympiade philippi regis vxore: Alexandri matre in historia græca scriptum est: idem de. P. Scipionis quoq̄ matre: qui prior africanus appellatus est: memorię datum est. Nam & Cn. Oppius: & Iulius Higinus aliiq̄ qui de vita & rebus Africani scripserunt: matrem eius diu sterilē existimatam tradūt. P. quoq̄ Scipionem cū quo nupta erat: liberos desperauisse. Postea in cubiculo: atq̄ in lecto mulieris: quum absente marito cubans sola obdormisset: visum repēte

iuxta eam cubare ingentem anguem. Eumq; iis: qui viderant: territis & clamantibus elapsum inueniri non quisse. Idipsum. P. Scipionem ad aruspices rettulisse. Eos sacrificio facto respondisse: fore vt liberi gignerentur. Neq; multis diebus postea q̄ ille anguis in lecto visus est: mulierem concepisse: concepti fœtus signa: atq; sensum pati. Exinde mense decimo peperisse. Natūq; esse hunc. P. Scipionem africanum: qui Annibalem & carthaginēses in Africa bello punico secundo vicit. Sed & eum impendio magis ex rebus gestis: q̄ ex illo ostento: virum esse virtutis diuinę creditum est. Id etiam dicere haud piget: quod idem illi: quos supra nominaui: litteris mandauerint: Scipionem hunc africanum solitauisse noctis extremo: priusq̄ dilucularet in capitolium ventitare: ac iubere aperiri cellam iouis. atq; ibi solum diu demorari quasi consultantem de repu. cum ioue Aedituosq; eius templi sępe esse demiratos: q solum id temporis in capitolium ingredientem canes semper in alio sæuientes neq; latrarent eum. neq; incurrerent. Has vulgi de scipione opiniones confirmare: atq; approbare videbantur dicta: factaq; eius pleraq; admiranda. Ex quibus est vnum huiuscemodi. assidebat: oppugnabatq; oppidum in hispania situ: mœnibusq;: ac defensoribus validum & munitum. Re etiam cibaria copiosum. Nullaq; eius potiundi spes erat. Et quodā die ius in castris sedens dicebat atq; ex eo loco id oppidum ꝓcul videbatur. Tū e militibus: qui in iure apud eū stabāt: interrogauit quispiā ex more in quē diē locumq; vadimoniū promitti iuberet: Et scipio manū ad ipsam oppidi: quod obsidebatur: arcē protēdens: perendie inquit sese sistant illo in loco. atq; ita factū. Die tertio: in quē vadari iusserat: oppidū captum est. Eodem die in arce eius oppidi ius dixit.

De Cesellii vindicis pudēdo errore: quē offendimus in libris eius quos inscripsit lectionum antiquarum. Cap. ii.

Turpe erratū offendimus in illis celebratissimis cōmentariis lectionū antiquarū Cesellii vindicis. hominis hercle pleraq; haud indiligētis: quod erratū multos fugit: q̄ q̄ multa in Cesellio reprehendēdo etiā per calūnias rimarentur. Scripsit aūt Cesellius. Q. Enniū in. xiii. libro annalium cor dixisse masculino genere. verba Cesellii subiecta sunt: Masculino genere cor. vt multa alia enūciauit Ennius. Nā in. xiii. annali quem cor dixit. adscripsit deinde verbus Ennii duos.

Annibal audaci dum pectore dehortatur,
Ne bellum faciam. quē credidit esse meum cor?

Antiochus est qui hoc dixit asię rex. Is admiratur: & permouetur:

q Annibal carthaginēsis bellū se facere po.ro.volentē dehortetur Hos aūt versus Cesellius sic accipit Tanq̄ si Antiochus sic dicat. Annibal me ne bellū geram:dehortatur:q quū facit:ęquale cor putat habere me ei:q̄ stultū esse me credit:quū id mihi psuadere vult.hoc Cesellius quidē.sed aliud lōge Ennius.Nā tres versus sunt nō duo ad hāc Ennii sniam ptinētis.Ex qbus tertiū versum Cesellius non respexit

Annibal audaci dum pectore dehortatur.
Ne bellum faciam:quē credidit esse meum cor.
Suasorem summum:& studiosum robore belli.

Horū versuū sensus:atq; ordo sic opinor est.Annibal ille audētissimus:atq; fortissimus quē ego credidi.hoc.n.cor meū credidit.per inde atq; diceret:quē ego stultus homo credidi fore summū suasorem ad bellandū:is me dehortatur:dissuadet:ne bellū faciā.Cesellius āt forte σαθυμοτερον.i.desidiosius ραφη.i.iunctura ista verbo℞ captus quē cor dictū putauit.& quē accētu acuto legit:quasi ad cor referretur nō ad Annibalē.Sed nō fugit me:si aliquis sit tā incōditus sic posse defendi cor Cesellii masculinū.vt videatur tertius versus separatī:atq; diuisim legēdus:peride quasi precisis interruptisq; verbis exclamet antiochus:suasorē summū:sed nō dignū est eis.qui hoc dixerint responderi.

Quid Tullius Tyro Ciceronis libertus reprehēderit in.M. Catonis oratione:quā p rhodiensibus in senatu dixit.& qd ad ea:quę reprehenderat:responderimus. Cap.iii.

Rhodus

Ciuitas rhodiēsis:& insulę opportunitate:& operū nobilitate:& nauigādi solertia:naualibusq; victoriis celebrata est:ea rhodiensis ciuitas:quū amica:atq; socia populi romani foret:Persa tamē Philippi filio Macedonū rege cum quo bellū populo romano fuit amico vsa est.Connixiq; sunt rhodienses legationibus Romā sępe missis:id bellū inter eos cōponere.Sed vbi ista pacificatio perpetrari nequiuit:verba a plerisq; rhodiēsibus in cōcionibus eo℞ ad populū facta sunt:vt si pax nō fieret:rhodiēses regē aduersum populū romanū adiutarēt.

Perses

Sed nullū super ea re publicū decretū factū est.at vbi Perses victus captusq; est:rhodienses pertimuere ob ea:quæ cōpluries in cœtibus populi acta dictaq; erant.Legatosq; romam miserunt qui temeritatem quorundam popularium suorum deprecarentur:& fidem consiliumq; publicum expurgarent.Legati postq̄ Romam venerunt:& in senatum intromissi sunt.verbisq; suppliciter pro causa sua factis de curia excesserunt:sententię rogari cœptæ:quumq; partim sena=

torum de rhodiensibus quererentur:maleq; eos animatos fuisse dicerent: bellumq; illis faciendum censerent. Tum. M. Cato exurgit: & optimos fidissimosq; socios:quorum opibus diripiendis:possidendisq; nõ pauci ex summatibus viris intẽti infensiq; erant defensum conseruatũq; pergit orationẽq; inclytã dicit. Quae & seorsum fertur. inscriptaq; est ꝓ rhodiensibus. & in quinto originũ libro scripta est. Tyro aũt Tullius. M. Ciceronis libertus:sane quidẽ fuit ingenio hõ elegãti & haud quaq̃ rerum litterarũq; veterũ indoctus. Eo q; ab ineunte aetate liberaliter instituto adminiculatore & quasi administratore in studiis litterarũ Cicero vsus est. Sed ꝓfecto plus ausus est:q̃ vt tolerari. ignosciq; possit. nanq; epistolam cõscripsit ad Q. Anxiũ familiarẽ patroni sui cõfidenter: & nimis callide. In qua sibimet visus est orationẽ istã ꝓ rhodiensibus acri subtiliq; ingenio & iudicio ꝑcensuisse. Ex ea epistola libitum forte nobis est reprehẽsiones eius quasdã attingere:maiore scilicet venia reprehensuri Tyronẽ. q̃ tum ille reprehẽderit Catonẽ. culpauit aũt primũ hoc: q̃ Cato inerudite: & απαιδεύτως. i. ieducate: vt ipse ait pricipio nimis insolenti: nimisq; acri. & obiurgatorio vsus sit cũ vereri sese ostẽdit ne patres gaudio: atq; laetitiae rerũ gestarũ ꝓspere de statu mentis suae deturbati nõ satis cõsiperent: neq; ad recte intelligendũ cõsulẽdũq; eẽnt idonei: In principiis autẽ inq̃t patroni q ꝓ reis dicũt: cõciliare sibi: & cõplacare iudices debent. Sẽsusq; eorũ expectatione cause suspensos: rigentisq; honorificis: verecundisq; sentẽtiis commulcere. Non iniuriis: atq; imperiosis comminationibus confricare Ipsum deniq; principium apposuit cuius verba hęc sunt. scio solere plerisq; hominibus rebus secundis: atq; prolixis atq; prosperis: animũ excellentem: atq; superbiam: atq; ferocitatem augescere: atq; crescere: quod nunc mihi magnae curę est: q̃ haec res tam secunde processerit nequid in consulendo aduersi eueniat: quod nostras secundas res confricet. Neue hęc laetitia nimis luxuriose eueniat. Aduersae res se domant: & docent quid opus sit facto. Secundę res lętitia transuorsum tudere solent a recte consulendo atq; in intelligẽdo. Quo maiore opere dico suadeoq; vti haec res aliquot dies ꝓferatur: dum ex tanto gaudio in potestatẽ nostram redeamus. Quę deinde Cato iuxta dicit: ea inquit confessionem faciunt: non defensionem. neq; propulsationem: translationemue criminis habent. sed cum pluribus aliis communicationem: q̃ scilicet nihil ad purgandum est. Atq; etiam inquit insuper profitetur rhodienses. qui accusabantur: q̃ aduersus po. ro. regi magis cupiuerint: fauerintq;. Id eos cupisse atq; fauisse ytilitatis suae gratia nero.

Tyro Tullius

Persa quoq; rege victo ad superbiã: ferociãq; & immodicũ modum insolescerent. Eaq; ipsa verba ponit vt infra scriptum est. Atq; ego quidẽ arbitror rhodienses noluisse nos ita depugnare: vti depugnatũ est. Neq; regem Persen vicisse: nõ rhodienses id modo voluere: sed multos populos: ac multas nationes idẽ voluisse arbitror. Atq; haud scio: an partim eoꝝ fuerint: qui nõ nostræ contumeliæ causa: id voluerũt euenire. sed enim id metuere: si nemo esset homo: quẽ vereremur: quicquid liberet: faceremus ne sub solo imperio nostro in seruitute nostra essent libertatis suæ causa in ea sentẽtia fuisse arbitror. Atq; rhodienses tamen Persen publice nũq̃ adiuuere. Cogitate quanto nos nostri natiui cautius facimus. Nã vnusquisq; nostrũ: siquis aduersus rẽ suã quid fieri arbitratur. summa vi cõtra nititur: ne aduersus illam fiat quod illi tamen perpessi. Sed quod ad principiũ reprehẽsum attinet: scire oportuit Tyronem: defensos esse rhodienses a Catone: sed vt a senatore: & cõsulari: & cẽsorio viro: qđ quidẽ optimũ esse publiũ existimabat suadente nõ vt a patrono solet causam pro reis dicente. Alia nãq; principia cõducũt reos apud iudices defendenti & clẽmẽtiam: misericordiãq; vndiq; indaganti. Alia quũ senatus de repu. cõsulitur viro auctoritate p̃stanti. sententiis quorũdã iniquissimis permoto: & pro vtilitatibus publicis: ac ꝓ salute socioꝝ grauiter & libere indignãti simul: ac dolenti. Quippe recte & vtiliter in disciplinis rhetorum prẽcipitur iudices de capite alieno: deq; cã ad sese nõ pertinẽti: cogniturus ex qua p̃ter officiũ iudicandi: nihil ad eos simul periculi vel emolumenti redũdaturum est: cõciliãdos esse: ac propiciãdos laudabiliter: ac placabiliter: & leniter exstimationi salutiq; eius: q̃ apud eos accusatus est. At quum dignitas: & fides: & vtilitas omniũ cõmunis agitur: ob eãq; rẽ aut suadendũ quid: vt fiet: aut fieri iam cæpto: differendũ est: tũ qui se in huiusmodi principiis occupat: vt beniuolos: benignosq; sibi auditores paret: ociosam operã: in nõ necessariis verbis sumit. Iãdudũ.n. negocia periculaq; ipsarũ rerũ cõmunia: cõsiliis eos capiendis cõciliant. & ipsi potius sibi exposcũt cõsultoris beniuolẽtiã. Sed qđ ait cõfessum Catonem noluisse rhodienses ita depugnare vti depugnatũ est: neq; regẽ Persen a po. ro. vinci. atq; id eũ dixisse non rhodiensis modo: sed multas quoq; alias nationes voluisse: sed id nihil ad purgandum: extenuandumue crimen valere: iam hoc primum Tyro improbe mentitur. Verba ponit Catonis. & aliis tamẽ eũ verbis calumniatur. Nõ enim Cato cõfitetur rhodienses noluisse victoriã esse po. ro. sed sese arbitrari dixit: id eos noluisse: quod erat ꝓculdubio suę opinionis professio: nõ rhodiẽsium culpæ confessio.

In qua re: vt meũ quidem iudicium. nõ culpa tantum vacat: sed dignus quoq; laude admirationeq; est: quũ & ingenue: & religiose dicere visum est cõtra rhodiensis quod sentiebat: & parta sibi veritatis fide ipsum illud tamen: quod contrariũ putabatur flexit: & transtulit: vt eos iccirco vel maxime ęquum esset acceptiores: carioresq; fieri populo romano: quod quum & vtiles essent: & vellent regi esse factum: nihil tamen adiuuandi eius gratia fecerint. Postea verba hæc: ex eadem oratione ponit. Ea nunc de repente tanta nos beneficia vltro citroq; tantam amicitiam relinquimus. Quod illos dicimus voluisse facere: id nos priores facere occupabimus? Hoc inquit enthymema neq̃ & vitiosum est. responderi enim potuit: occupabimus certe. Nam si non occupauerimus: opprimemur incidendumq; erit insidias a quibus ante nos non cauerimus: Recte inquit hoc vitio dat lucilius poetæ euripi: q᷑ quum Polyphontes rex propterea se interfecisse fratrem diceret: q᷑ ipse ante consilium de nece eius cœpisset. Meropa fratris vxor hisce eum verbis eluserit ειταρ σε εμελεν ωσσυφησκτειvειvϖοσισ χρηκαι σεμελλειν ωσ χρονοσ ϖαρηνλθεν: idest nam si te occisurus erat vt tu ais maritus: te quoq; occisurum esse oportuit: vt quando tempus interponeretur. At hoc enim inquit plane stultitiæ plenum eo consilio. atq; ea fini facere nolle aliquid: vti nunq̃ id facias: quod velis. Sed videlicet Tyro animum non aduertit non esse in omnibus rebus cauendis eandem causam: non humanę vitę negocia: & actiones: & officia: vel occupandi: vel differendi: vel etiã vlciscendi. vel cauendi: similia esse pugnæ gladiatorię. Nam gladiatori composito ad pugnandum pugnę hęc proposita sors est. aut occidere si occupauerit: aut occumbere: si cessauerit hominum autem vita non tã iniquis: neq; tam indomitis necessitatibus circunscripta est. vt iccirco prior iniuriam facere debeas: quã nisi feceris: pati possis. Quod tantum aberat a populi romani mansuetudine occupare: vt sæpe iam in sese factas iniurias vlcisci neglexerit. Post deinde vsum esse Catonem dicit: In eadem oratione argumentis parum honestis: & nimis audacibus. Ac non viri eius: qualis fuit: sed vafris: ac fallaciosis: & quasi grecorum sophistarum solertiis. Nam quum obiiceretur inquit rhodiensibus quod bellum populo romano facere voluissent: negauit pene. Sed ignosci poposcit: quia id non fecissent & si maxime voluissent: induxisseq; eum dicit: quã dialectici εϖαγωγηv: idest inductionem appellat. remadmodum insidiosam: & sophisticam: neq; ad veritates magis: q̃ ad captiones repertam: quũ conatus sit exẽplis decipientibus colligere: confirmareq; neminem

quí malefacere voluit plecti æquũ esse: nisi quod factũ voluit etiam fecerit. verba autem ex ea oratione Marci Catonis hæc sunt. Quí acerrime aduersus eos dicit: ita dicit.hostis voluisse fieri:& quis est tandem nostrorũ: qui quod ad se attineat: æquũ censeat quẽquam pœnas dare ob eã rem: quod arguatur malefacere voluisse? Nemo opi nor. Nam ego quod ad me attinet nolim.Deinde paulo infra dicit. Quid nunc? & quæ tandem lex est tam acerba: quæ dicat. Si quis id facere voluerit: mille nummis. dimidium familię: mulcta esto. Siquis plus quingenta iugera habere voluerit:tanta pœna esto. Siqs maiorem pecudum numerum habere voluerit: tantum damni esto: Atqui nos omnia plura habere volumus:& id nobis impune est. Po stea ita dicit:sed sed si honorem nõ æquum est haberi ob eam rem: quod benefacere voluisse quis dicit: neq; fecit tantum. Rhodiensibus tale erit. non quod malefecerunt sed quia voluisse dicuntur. His argumentis Tyro Tullius M.Catonẽ contendere & conficere dicit rho diensibus quoq; impune esse debere quod hostes quidẽ po.ro.esse voluissent: & qui maxime non fuissent. Dissimulari autẽ non posse ait quin paria & consimilia nõ sint plus quingenta iugera habere velle quod plebiscito colonis prohibitum fuit:& bellum iniustũ:atq; impiũ po.ro.facere velle. neq; item inficiari posse: quin alia causa in pmio sit: alia in pœnis. nam beneficia inquit promissa opperiri opor tet:neq; ante remunerari q̃ facta sint: iniurias autẽ imminentis præcauisse iustum est magis:q̃ expectauisse.Summa enim professio iustitiæ inquit: non ire obuiã sceleribus cogitatis:sed manere:oppeririq; vt quum admissa:& perpetrata fuerint:tum deniq; vbi:quæ facta sunt:infecta fieri non possunt:puniantur.hęc Tyro in Catonem non minus frigide sane:q̃ inaniter. sed enim Cato non nudam nec solitariam: nec improtectam hanc επαγωγην facit. Sed multis eam modis præfulcit:multisq; aliis argumentis conuelat. & quia nõ Rhodiensibus magis q̃ reip.cõsulebat: nihil sibi dictu: factuq; in ea re turbe duxit: quin omniũ sententiarum via seruatum ire socios ni teretur. Ac primũ ea non incallide conquisiuit: quę non iure naturę aut iuregentium fieri prohibentur: sed iure legum alicuius medendę.aut temporis eam iussarũ. sicut est de numero pecoris:aut de domino agri pfinito: aut eiusmodi aliquo:in quibus tribus quod prohibitum fieri per leges quidẽ non licet velle id tamen facere:si liceat inhonestũ non est. Atq; eas res cõtulit sehorsum miscuitq; cum eo: quod neq; facere: neq; velle: per sese honestũ tũ deinde ne disparilitas collationis euidens fieret: pluribus id propugnaculis defensat: Neq; tenuis istas. & enucleatas voluntatũ in rebus illicitis reprehẽ

ſiones: qualia in philoſophorum ocio diſputantur: magnifacit. ſed id ſolum ex ſumma ope nititur. vt cauſa rhodienſium quorū amicitiā retineri ex repu. fuit aut æqua iudicaretur: aut quidē certe ignoſcenda. Atq; interim: neq; feciſſe rhodienſes bellū: neq; facere voluiſſe dicit. Interim autē facta ſola cenſenda dicit: atq; in iudicium vocāda: ſed volūtates nudas: inaniſq;. neq; legibus. neq; pœnis fieri obnoxias. interdum tamen: quaſi deliquiſſe eos concedat: ignoſci poſtulat. & ignoſcētias vtiles eſſe rebus humanis docet. ac niſi ignoſcant. metus in republica rerum nouarum monet. ſed enim contra ſi ignoſcatur conſeruatum iri oſtendit: popu. Romani magnitudinē. ſuperbiæ quoq; crimen: quod tunc præter cętera in ſenatu Rhodiēſibus obiectū erat mirifica: & prope diuina reſponſionis figura eluſit & eluit. Verba adeo ipſa ponemus Catonis: quoniā Tyro ea prętermiſit. Rhodienſes ſuperbos eſſe aiunt id obiectantes: quod mihi e liberis meis minime dici velim. ſunt ſane ſuperbi. quid id ad nos attinet: id ne iraſcimini ſiquis ſuperbior eſt: q̄ nos. Nihil prorſus hac cōpellatione dici poteſt: neq; grauius neq; munitius aduerſus homines ſuperbiſſimos facta: qui ſuperbiam in ſeſe amarent: in aliis reprehenderēt. pręterea animaduertere eſt in tota iſta Catonis oratione: omnia diſciplinarū rhetoricarū arma atq; ſubſidia mota eſſe. ſed non perinde: vt in decurſibus ludicris. aut ſimulachris prœliorum voluptariis fieri videmus. Non inq̄ diſtincte nimis ac compte: atq; modulate res acta eſt. ſed quaſi in ancipiti certamine quū ſparſa acies eſt: multiſq; locis marte vario pugnatur: ſic in iſta tum cauſa Cato: quū ſuperbia illa rhodienſiū famoſiſſima multorū odio: atq; inuidia flagraret: omnibus promiſcue tuendi: atq; ꝓpugnandi modis vſus eſt. & nūc vt optime meritos cōmendat: nūc tāq̄ ſi innocentes purgat. & ne bona diuitięq; eoꝝ expectātur: obiurgat: nūc etiā quaſi ſit erratū dep̄catur. nūc vt neceſſarios reipu. oſtētat: nūc clęmētiæ nūc māſuetudinis maioꝝ: nūc vtilitatis publicę cōmonefacit. eaq; oīa diſtinctius: numeroſiuſq;: ac cōptius fortaſſe dici potuerint. Fortius atq; viuidius potuiſſe dici nō videtur. Inique igitur Tyro Tullius: q ex oībus facultatibus tā opulentæ orōnis aptis inter ſeſe: & cohęrētibus paruū quippiā nudūq; ſumpſit: quod obtrectaret: tāq̄ nō dignū. M. Catone fuerit: ꝙ dictorū nō perpetratorū volūtates: nō cēſuerit puniēdas. Cōmodius autē erectiuſq; de his meis verbis q̄bus Tul. Tyroni reſpōdi: mō exiſtimauit iudiciūq; faciet: q & orationē ipſam Catonis totā acceperit in manus: & epiſtolā Tyronis ad Anxiū ſcriptam requirere & legere curauerit. Ita. n. nos ſincerius exploratiuſq; vel corrigere poterit: vel probare.

Ignoſcentias.

Cuiusmodi seruos: & quã ob cãm Celius Sabinus iuris ciuilis auctor pileatos venũdari solitos scripserit. & quæ mãcipia sub corona more maiorũ venerit. Atq3 idipsum sub corona qd sit. Cap. iiii.

Pileati serui vẽdebantur

PIleatos seruos venũ solitos ire: quorũ nomine venditor nihil prestaret: Celius sabinus iurisperitus scriptũ reliqt cuius rei causam esse ait: q̃ eiusmodi conditionis mãcipia insignia esse in vendũdo deberẽt: vt emptores errare: & capi nõ possent. neq3 lex vendũdi opperiẽda esset: sed oculis iam pciperẽt quodnã esset mãcipiorũ genus sicuti inquit antiquitus mãcipia iure belli capta coronis induta veniebãt. & idcirco dicebãtur sub coronis venire. Nã vt ea corona signũ erat captiuorũ venaliũ: ita Pileus ipositus demõstrabat eiusmodi seruos venũdari quorũ noie emptori vẽditor nihil pstaret. Est aũt alia rõnis huius opinio: cur dici solitũ sit captiuos sub corona venũdari: q̃ milites custodiæ cã: captiuorũ venaliũ greges circũstarẽt: eaq3 circunstatio militũ corona appellata sit. Sed id magis verũ esse: qd supra dixi: Cato quoq3 i libro: quẽ cõposuit de re militari docet. Verba sũt hæc Catonis. Vt populus sua opa poti⁹ ob rẽ benegestã coronatus supplicatum eat: q̃ re malegesta coronatus veneat.

Historia de Polo histrione memoratu digna. Cap. v.

Polus histrio

HIstrio in terra græcia fuit fama celebri: qui gestus & vocis claritudine: & venustate cæteris antestabat. nomen fuisse aiunt polum. tragœdias poetarũ nobilium scite atq3 asseuerate actitauit. Is Polus vnice amatũ filiũ morte amasit eũ luctum: quoniã satis visus est luxisse. rediit ad questũ artis. in eo tẽpore Athenis Electram Sophoclis acturus gestare vrnã: quasi cũ Orestis ossibus debebat: ita compositũ fabule argumentum est: vt veluti fratris reliquias ferens Electra comploret commisereaturq3 interitum eius: qui per vim extinctus existimatur. Igitur Polus lugubri habitu Electræ indutus ossa: atq3 vrnam e sepulchro tulit filii: & quasi orestis amplexus oppleuit omnia: non simulachris: neq3 imitamentis: sed luctu atq3 lamentis veris & spirantibus. ita quũ agi fabula videretur: dolor actitatus est.

Quid de quorũdam sensuum naturali defectione Aristoteles scripserit. Cap. vi.

EX quinq3 sensibus: quos animantibus natura tribuit: visu: gustu: auditu: tactu: odoratu: quos greci αισθησεις: id est sensus οψιν: idest visum: ακοην: idest auditũ: γευσιν. idest gustum: αφην: i. tactũ: οσφρησιν idest odoratum appellant: quedam animalium alia alio

carent: & aut cæca natura gignūtur: aut inora: inauritaue. nullum autē gigni animal Aristoteles dicit: quod aut gustus sensus careat: aut tactus. verba ex libro eius: quem ϖερι μνημησ.i. de memoria composuit: hæc sunt. την αφην: και γευσιν ϖαντα εχει εϖι των ατελη ζωων.i. tactum vero: & gustū omnia habent: præter q̄ animantium imperfecta.

An afatim quasi admodū prima acuta ꝓnūciādū sit. & q̄dā itidē nō incuriose tractata super aliarū vocū accentibus. Cap. vii.

ANnianus poeta præter ingenii amœnitates: litterarum quoq; veterū & rationū in litteris oppido q̄ peritus fuit & sermocinabatur mira quadā: & scita suauitate: is afatim .i. admodū prima acuta: nō media ꝓnūciabat. Atq; ita veteres locutos censebat: itaq; se audiente Probum grammaticum hos versus in Plauti cistellaria legisse dicit. Afatim

Potin es tu homo facinus facere strēnuum.
Aliorum est afatim qui faciant:
Sane ego me volo fortem perhiberi virum.

Causamq; huic accentui dicebat: ꝙ afatim nō essent duę partes orationis: sed vtraq; pars in vnā vocē coaluisset: sicuti in eo quoq; qđ exaduersum dicimus: secundā syllabā debere acui existimabat: quoniam vna non duę essent orationis partes. Atq; ita oportere apud Terentium legi dicebat: in his versibus. In quo hęc discebat ludo exaduersum loco: tōstrina erat quedā. addebat etiam quod ad prouerbium tū ferme acueretur: quū significaret ε϶ιτεσιν: quā intentionē nos dicimus: sicuti adfabre: & admodū & adꝓbe dicūtur. Cætera quidē satis cōmode annianus. sed hanc particulā quā semper quū intentionē significaret: acui putauit: nō id perpetuū vr̄. Nā & adpotus quum dicimus: & adprimus: & adprime intentio in his verbis demonstratur: neq; tamen ad particula satis cōmode accētu acuto pronūciatur Adprobus tamen: quod significat valde probus non inficias eo: ꝙ prima syllaba acui debeat. Cecilius in comœdia quæ inscribitur triūphus: vocabulo isto vtitur. Hierocles hospes est mihi: adolescens adprobus. Nū igitur in his vocibus quas nos nō acui diximus: ea cā est: ꝙ syllaba insequitur natura lōgior: que non ferme patitur acui priorē: in vocabulis syllabarū pluriū q̄ duarū. ad primū autem longe primū. L. Liuius in odyssea dicit in hoc versu.

Exaduersum. Adfabre. Admodū Adprobe Adprim⁹ Adprime Adprob⁹ Adprimū

Ibi deniq; vir summ⁹ adprimus patroclus. Idem Liuius in odyssea præmodū dicit: quasi admodū. Parceres inquit præmodū. Quod significat supramodum: dictūq; est quasi prætermodū. in quo scilicet prima syllaba acui debuit. Præmodum.

Res supra fidem habita super amatore delphino: & puero amato. Cap.viii.

Delphini

DElphinos venerios eē: & amasios nō modo historię ve teres sed recētes quoq; memorię declarāt. Nam & sub Cæsaribus in puteolano mari: vt Appion scriptū reliqt & aliquot sęculis ante apud naupactū: vt Theophrastus tradidit: amatores flagrātissimi delphinoꝝ qdā cogniti cōpertiq; sunt. Neq; ii amauerūt: qđ sunt ipsi gen⁹: sed pueros for= ma liberali: in nauiculis forte aut in vadis littoꝝ cōspectos miris & humanis modis arserūt verba subscripsi αϖϖιωνοσ eruditi viri ex egyptiacoꝝ libro qnto: qb⁹ delphini amātis & pueri nō abhorrē tis cōsuetudines: lusus gestationes: aurigationes refert. eaq; oīa sese ipm: multosq; alios vidisse dicit. και αυτοσ δουρειδον ϖε= ρι λικαιαρ γιανδελφιρα ερωρτα ϖαιδοσ και ϖροσ ϖαιδικην εϖτοημενον φωρην: αταρ ουν και ϖροσ ρηχομενοσ ο ιχθυσ. αρεδεχετο τον ϖαιδα εϖι των ρωτων. και τασ ακαρθασ ϖερισελλων ιραμη τον ϖοθουμενον χρωτα αμυξεισ και ιϖϖηδον ϖεριβε= βηκοτα μεχρι διακοσιων ανηγε σαδιων εξεχειτο δα ρα η ρωμη και ϖασ α η ιταλια θεασ ασθαι ιχθην ρη χομενον υϖοερωτοσ: ideſt & qdē nos vidim⁹ apud puteolos delphinū amātē mire puerū: inclamatū a puero acciri. Annatās itaq; & pēnæ aculeos velut vagina cōdēs: ne dilectū sibi corpus laceraret pbebat ascēsuro dorsū receptūq; eqtis mō insidētē p magnū ęquor ad triginta fere passuū milia deferebat. Roma igit: oisq; italia eo cō fluebat: vt piscē p amorē venerīū vehentē puerū aspectaret. ad hæc adiicit rē nō min⁹ mirādā. Postea inqt idē ille puer delphino amœ= n⁹ morbo affect⁹ obiit suū diē. at ille amās: vbi sæpe ad littus solitū annauit. & puer q in primo vado aduentū eius opperiri cōsueuerat: nusq̄ fuit: desiderio tabuit. exanimatusq; est. & in littore iacēs inuē= tus ab iis q rē cognouerāt: in sui pueri sepulchro humatus est.

Peposci: memordi: pepugi: spepōdi: & occecurri: plerosq; veterū dixisse nō vti postea receptū est dicere: p o aut per u litterā in pri= ma syllaba positā: sed p e. atq; adeo gręcę rationis exēplo dixisse. Pręterea notatū: q̄ viri nō indocti: neq; ignobiles a verbo descēdo nō descendi: sed descendidi dixeruut. Cap.ix.

memordi

POposci: momordi: pupugi: cucurri pbabiliter dici vidē= tur. atq; ita nūc oēs ferme doctiores huiuscemodi ver= bis vtūtur. Sed .Q. Enni⁹ in satyris memorderit dixit per e litteram. nō momorderit. Meū inquit nō est: at si

me canis memorderit. Item Laberius in gallis. de integro patri-monio meo cētū milia nūmū memordi. Item idē Laberius in colo ratore. Itaq̃ leui prima percoctus: simul sub dētes mulieris veni bis ter memordit. Itē. P. Nigidius de animalibus libro secūdo. Serpens si memordit: gallina deligitur: & opponitur. Itē Plautus in aulularia Vt admemordit hominē. Sed idē Plautus in trigemini: nō præmor-disse: neq̃ præmomordidisse dixit: sed p̄morsisse. Ni fugissem inqt mediū credo p̄morsisset. Item accius ī cōsiliatrice vrsum se memor-disse autumat. Peposci quoq̃ nō poposci Valerius antias in libro an naliū. xlv. scriptū reliqt. Deinde Licinius tri. ple. per duellionē ei diē dixit: & comitiis diē a. Q. Martio prætore poposcit. Pepugero quo q̃ acta in ędilitio dicit. Sed si pepugero: metuet. Heliū quoq̃ Tube-ronē libro ad. C. Oppiū scripto occecurrit dixisse: probus annotauit & hæc eius verba apposuit. Si generalis species occecurrit. Idē Pro-bus Valeriū antiatē libro historiarū duodecimo speponderat scrip-sisse annotauit: verbarum eius hæc posuit. Tiberius Gracchus: qui quæstor. C. Mancino in hispania fuerat: & cęteri qui pacē spepon-derant. Ratio autē istarum dictionū hęc esse videri potest: quoniam græci in quadā specie præteriti tēporis: quod ϖαρακειμενον: idest pręteritū perfectū appellant: secūdā verbi litterā in e plerūq̃ vertunt γραφω γεγραφα: idest scribo scripsi: ϖοιω ϖεϖοι-ηκα: idest facio feci: λαλω λελαληκα. i. garrio garriui: κρα-τω κεκρατηκα. i. teneo tenui: λουω λελουκα: idest lauo la-ui. sic ergo mordeo memordi: posco peposci: tendo tetendi: tango tetigi: pungo pepugi: spondeo spepondi: curro cecurri: tollo tetulli facit. sic &. M. Tullius &. C. Cæsar mordeo memordi: pūgo pepugi: spondeo spepondi dixerunt. præterea inueni a verbo scindo simili ratione non sciderat: sed sesciderat dictum esse. L. Accius in sotadi-co℞ libro primo: scesciderat dicit verba eius hæc sunt. Nō ergo aq-la ita vti prædicāt scesciderat pectus. Ennius quoq̃ & Valerius An-tias in libro historiarū. lxxv. verba hęc scripsit. Deinde funere loca-to ad forum descendidit. Laberius quoq̃ in Catulario ita scripsit. Ego mirabar quomō māmæ mihi descendiderant.

Premor-sisse. Peposci. Pepuge-ro. Occecur rit Spepōdi. Scesidera rat. Descen-didit.

Vsuscapio & copulare & recto vocabuli casu dicitur: ita pignoris capio coniuncte & eadem vocabuli forma dictum est. Cap. x.

ET hęc vsuscapio dicitur copulato vocabulo a littera in eo tractim pronunciata. ita pignoriscapio iunctæ sunt partes: & productæ dicebantur. verba Catonis sunt ex primo epistolicarum quæstionum. Pignoriscapio ob æs militare: quod æs a tribuno ærario miles accipere

Vsuca-pio. Pignoris capio.

debebat vocabulum seorsum fit: per quod satis dilucet hanc capio-nem posse dici:quasi hanc captionem: & in vsu & in pignore.

Neq̧ leuitatē: neq̧ neqtiā ea significatione eē q̄ i vulgi sermo-nibus dicuntur. Cap.xi.

Leuitus Nequitia Leuis Nequam

LEuitatē plerūq̧ nūc ꝓ incōstātia:& mutabilitate dici au dio: & nequitiam pro solertia: astutiaq̧.sed veterū ho-minū q ꝓprie:atq̧ itegre locuti sūt: leues dixerūt: quos vulgo nūc viles:& nullo honore dignos dicim⁹ & leui-tatē appellauerūt pinde q̄si lenitatē. Et nequā hominē nihili:neq̧ rei: neq̧ frugis bonę. quod gen⁹ gręci fere ασωτον.i. ꝓdigū: η ακολαστον.i. vel libidinosum:η αχρειον.i.vel iutilē: η αχρηστον .i. vel inutilem: η κακοτροπον.i. vel improbum: η μιαρον.i.vel scelestū dicūt. Qui exēpla hoꝝ verboꝝ reqrit:ne in libris nimis remotis quęrat: inueniet ea in.M. Tullii secūda anto-nianarū. Nā quū genus quoddā sordidissimū vitæ:atq̧ victus.M: Antonii idē demōstraturus eēt: ꝙ i caupōa delitesceret: ꝙad vespe rū ꝑpotaret: ꝙ ore inuoluto iter faceret. ne cognosceret:hec & alia huiuscemodi: quū i eū dicturus eēt. Videte inqt hoīs leuitatē. tāq̄ prorsus ista decora hoc vitio i hoīe notarētur, at postea in eūdē an toniū ꝓbra q̄dā alia ludibriosa: & turpia īgessesset.ad extremū hoc addidit. O hominē nequā.nihil.n.magis ꝓprie possum dicere.Sed ex eo loco.M. Tullii verba cōpluscula libuit ponere. at videre leui-tatē hoīs.quū hora diei decima fere ad saxa rubra venisset:delituit i quadā cauponula. atq̧ ibi se occulēs ꝑpotauit ad vespeꝝ. idecisio celeriter ad vrbē adductus: domū venit ore iuoluto. Ianitor rogat qs es tu.A. Marco tabellari⁹. cōfestim ad eā: cui⁹ cā venerat dedu citur. Eiq̧ epistolā tradit. quā illa quū legeret flens. erat.n.scripta amatorię. Caput āt litterarū hoc erat.sibi cū illa mima posthac nihil futurū omnē se amorē abiecisse illius: atq̧ i hac trāsfudisse. Quum mulier fleret vberius. hō misericors ferre nō potuit. Caput aperuit. in collū inuasit. O hoīem nequā. nihil.n.magis ꝓprie possū dicere. Ergo vt te catamitum. nec opinatoquū ostēdisses. ꝓter spē mulier aspiceret. Iccirco vrbē terrore nocturno italiā multoꝝ dierū metu ꝑturbasti? Cōsimiliter quoq̧ Claudius in primo annaliū. neqtiā ap pellauit luxū vite prodigū. effusumq̧ in hisce verbis. Persuadenti cuidam adolescēti Lucano qui apprime summo genere gnatus erat. sed luxuria & nequitia. pecuniam magnā consumpserat.M. Varro in libris de lingua latina. Vt ex non & volo inquit. nolo fit.sicexne & quicq̄ media syllaba extrita cōponitur nequā. P. Africanus pro se contra Tib. Asellium de mulcta ad populū: Omnia mala probra-

Nolo Nequā

flagitia: que homines faciunt: in duabus rebus sunt malitia atq3 nequitia. vtrum defendis? malitiam an. nequitiam: an vtrunq3 simul: Si nequitiam defendere vis licet. Sed tu in vno scorto maiorem pecuniam absumpsisti: q̄ quãti omne instrumentum fundi Sabini incensum dedicauisti. Si hoc ita est: qui spondet mille nummum. Sed tu plus tertia parte pecuniæ paternę perdidisti: atq3 absumpsisti in flagitiis. Si hoc ita est: qui spondet mille nummum: non vis nequitiam: Age malitiam saltem defendas. sed tu verbis conceptis cõiurasti sciẽs: sciente animo tuo. Si hoc ita est: qui spõdet mille nũmũ.

De tunicis Χειριδωτοισ: id est manicatis q̄ earum vsum. P. Africanus Sul. Gallo obięcit. Cap. xii.

Tunicis vti virũ prolixis vltra brachia: & vsq3 in primores manus: ac prope in digitos romę: atq3 omni in latio indecorum fuit. Fas tunicas græco vocabulo nostri Χειριδωτουσ. i. manicatas appellauerunt. Fœminisq3 solis vestẽ longe: lateq3 diffusam in decorem existimauerũt: ad vlnas cruraq3 aduersus oculos protegẽda. Viri autem Ro. primo quidem sine tunicis: toga sola amicti fuerunt: postea substrictas: & breuis tunicas citra humerꝫ desinẽtes habebãt. quod genus gręci dicunt εξομιδασ. i. subbstrictas sine manicis tunicas Hac antiquitate iduct⁹. P. African⁹ Pauli filius: vir omnibus bonis artibus atq3 omni virtute p̄ditus. P. Gallo homini delicato inter pleraq3 alia q̄ obiectabat id quoq3 probro dedit: q̄ tunicis vteretur: manus totas operiẽtibus: verba sunt hæc Scipionis. Nã qui quotidie vnguẽtatus aduersus speculũ ornetur: cuius supercilia redũtur: qui barba vulsa: fœminibusq3 subuulsis ambulet: qui in cõuiuiis adolescẽtulus cũ amatore. cũ cheridota tunica inferior accubuerit: qui nõ modo vinosus: sed virosus quoq3 sit eũ ne quisq̄ dubitet: quin idem fecerit: quod cinædi facere solent. Virgilius quoq3 tunicas huiuscemodi quasi fœmineas ac p̄brosas criminatur. Et tunicæ manicas: & habent ridimicula mitræ. Q. quoq3 Ennius carthaginensium tunicatam iuuentutem non videtur siue probro dixisse.

Tunicę

Toga

Quem classicũ dicat. M. Cato quẽ infra classem. Cap. xiii.

Classici dicebantur nõ omnes: qui in classibus erãt: sed prime tãtũ classis homines: qui. c. &. xxv. milia æris amplius ue cẽsi erãt. Infra classem aũt appellabãtur. secũdæ classis: cęterarũq3 omniũ classium: qui minore summa æris: q̄ supra dixi: cẽsebantur. Hoc eo strictim notaui: quoniã in. M. Catonis oratione: qua voconiã legem suasit: quæri solet: quid classicus: quid infra classem.

Classicus

Infra classem

De tribus dicēdi generib⁹: ac de trib⁹ philosophis: qui ab atheniē=
sib⁹ ad senatū Romam legati iussi sunt. Cap. xiiii.

Tria dicē di genera

ET in carmine: & in soluta oratione genera dicēdi proba
bilia sunt tria: quę gręci Χαρακ τηρασ formas vo=
cant nominaq; eis fecerunt apponi αδρον ισχρον
μεσον. Nosq; quē primū posuimus vberē vocamus
secūdū gracilem: tertium mediocrē. Vberi dignitas.
atq; amplitudo est. gracili venustas: & subtilitas. Medius in cōti=
nio est vtriusq; modi particeps. His singulis orationis virtutib⁹ vi
tia agnata sunt: pari numero quę eaꝝ modum & habitū simulacris
falsis emētiūtur. sic plerūq; sufflati: atq; tumidi fallūt pro vberib⁹.
squalētes & ieiuni dicti pro gracilib⁹. incerti & ambigui ꝓ medio=
crib⁹. Vera aūt & ꝓpria huiuscemodi formarū exēpla in latina lin=
gua. M. Varro esse dicit: vbertatis Pacuuiū: gracilitatis Luciliū: me
diocritatis Terētiū. Sed ea ipsa genera dicēdi iā antiquitus tradita
ab Homero sunt tria tribus. Magnificū in Vlyxe: & vber est: subtile
in Menelao: & colubitū mixtū moderatūq; in Nestore. Animad=
uersa eadē tripartita varietas est in trib⁹ philosophis: quos atheniē
ses romā ad senatū: populūq; Ro. legauerūt imperatū vti mulctā
remitterēt: quā fecerāt pp oropi vastationē. ea mulcta fuerat talētū
fere quingentum. erāt isti philosophi. Carneades ex academia Dio

Carneades. Diogenes. Critolaus.

genes stoicus. Critolaus peripateticus: & in senatum quidem intro
ducti interprete vsi sunt Cecilio senatore. sed ante ipsi sehorsū quo
q; quisq; ostentandi gratia magno conuentu hominū disertauerūt.
tū admirationi fuisse aiūt Rutilius & Polybius philosophoꝝ trium
sui cuiusq; generis facūdiam. Violētia inquiūt: & rapida Carneades
dicebat. Scita & teretia Critolaus. Modesta Diogenes & sobria:
vnūquodq; aūt genus: vt dicimus: quū caste pudiceq; ornatur: fit
illustrius quum fucatur: atq; pręlinitur: fit præstigiosum.

Quia seuere moribus maiorum in fures vindicatum sit. & quid
scripsit Mutius Scęuola super eo: quod seruatum datum: commo=
datumue esset. Cap. xv.

LAbeo in libro de. xii. tabulis secūdo acria: & seuera iu=
dicia de furtis habita esse apud veteres scripsit. Idq;
Brutū solitum dicere: furti dannatū esse: qui iumētum
alihorsum duxerat: q̄ quo vtēdum acceperat. Item qui

Furtum

longius produxerat: q̄ quem in locum petierat. Itaq;
Q. Scęuola in libroꝝ: quos de iure ciuili composuit. xvi. verba
hæc posuit. Quod cui seruandū datum est: si id vsus est. siue quod
vtendū acceperit: ad aliā rē: atq; accepat: vsus est forti se obligauit.

Loc⁹ exſcript⁹ e ſatyra.M.Varronis: q̄ περιεδεσ ματων: ideſt de eduliis inſcripta eſt: de peregrinis ſcilicet ciboꝝ generibus: appoſiti verſus Euripidis: quibus delicatorum hominū luxuriantē gullam confutauit. Cap. xvi.

VArro in ſatyra: quā περιεδεσ ματων.i. de eduliis cibis peregrinis & lauticiis inſcripſit: lepide ad modum & ſcite:: factis verſib⁹ cœnaꝝ ciborūq; exqſitas deliti= as cōprehēdit. Nā pleraq; id gen⁹: q̄ helluōes iſti terra: & mari cōquirūt expoſuit: iclusitq; i numeros ſenarios & ipſos qdē verſus: cui ociū erit: i libro quo dixi: poſitos legat Ge nera aūt: noīaq; eduliū: & domicilia ciboꝝ oīb⁹ aliis pręſtātia: q̄ ꝓ fūda igluuies veſtigauit: q̄ Varro obprobrās execut⁹ ē: hæc ſunt fer me q̄tū nobis mēorię:Pau⁹ e ſamo.Phrygia attagena.Grues melli= cę.Hed⁹ ex ambratia. Pelamis chalchedōia. Murena tharſeſia.Aſel li peſſimūtii. Oſtrea tarēti. Pectūculus chius. Helops rhodi⁹. Sacri cilices. Nuces thaſię. Palma ægiptia. Glās iberica.hāc aūt pagrātis gulę: & ſucos iſuetos ingrētis induſtriā: atq; has vndiq; verſū inda gies cupediarū: maiore deteſtatiōe dignas cēſebim⁹: ſi verſus Euri pidi recordemur: quib⁹ vtebaꞇ ſępiſſime Chryſippus philoſophus tāq̄ edēdi irritatiōes quaſdā repertas eſſe: nō p vſum vitæ neceſſa= riū: ſed p luxū animi parata: atq; facilia faſtidiētis p improbā ſatie tatis laſciuiā. verſus Euripidi ad ſcribendos putaui επει τιδει βροτοισι πλην δυειν μονον διμητεροσ ακτησ πω= ματοσ.υδροχοου απαρεσι και πεφυχημαστρεφε= ιν ων ουκ αποδει πλησμονη. τρυφη δετοι αμων εδεσματων θηραματα. Nam quid mortalibus ſit vſu: pręter duo illa modo: Cereris munus: & aquę poculum? quę adſunt: ac nos queunt alere: quoꝝ ſaties nunq̄ eſt: luxus autem ſunt cæte= raꝝ epulaꝝ indagines.

Diuerſi cibi.

Sermo habitus cum grammatico inſolentiaꝝ: & imperitiarum pleno: de ſignificatione vocabuli: quod eſt obnoxius: deq; eius vo cis origine. Cap. xvii.

DEcūctabar Romę quēpiā grāmaticū prime i docēdo ce lebritatis:nō hercle expiēdi: vel tētādi grā: ſed diſcēdi magis ſtudio & cupidie: qd ſignificaret obnoxi⁹:quęq; ei⁹ vocabuli origo: & ratio eſſet. Atq; ille aſpicit me:illu dēs leuitatē quęſtiōis: prauitatēq;: obſcurā iqt ſane rē quęris: multaq; ꝓrſus vigilia idagāda. Quis adeo tā līguæ latine ignarus eſt: qui neſciat eum didici obnoxium : cui quid ab eo: cui eſſe obnoxius dicitur: incommodari & noceri poteſt. eiue q habeat

Obnoxi⁹

aliquem noxæ.i.culpę suę consciũ? Quin potius inquit hęc mittis nugalia: & affers ea:quę digna quæri tractariq; sint. Tum vero ego permotus agendũ iam oblique: vt cum homine stulto existimaui. & cętera inq̃ vir doctissime:grauiora:remotioraq;:si discere & scire debuero:quãdo mihi vsus venerit:tũ quærã ex te:atq; discam. Sed.n. quia dixi sæpe obnoxius. & quid dicerẽ. nesciui didici ex te. & scire nũc cœpi: quod nõ ego omniũ solus:vt tibi sum visus ignoraui. sed vt res est Plautus quoq; linguę:atq; elegantiæ in verbis latinæ princeps quid esset obnoxius. nesciuit: versus enim est in stico illi⁹ scriptus. Nunc ego hercle perii plane: non obnoxie. Quod minime congruit cum ista: quã me docuisti significatione. composuit enim Plautus tãquã duo inter se cõtraria:plane & obnoxie: quod a tua significatione lõge abest. At ille grãmaticus satis ridicule:quasi obnoxius: & obnoxie:nõ declinatione sola:sed re atq; sentẽtia differrẽt: ego inquit dixi quid esset obnoxius.nõ qd obnoxie. At tũc ego admiratus insolẽtis hominis inscitiã: mittam⁹ inqt:sicuti vis:q̧ Plautus obnoxie dixit. sed si id nimis esse remotũ putas:atq; illud quoq; prętermittamus: quod Salustius in Catillina scribit. Minari etiam ferro: nisi sibi obnoxia foret. Et quod videtur vobis per uulgatius esse: id me doce. versus enim Virgilii sunt notissimi.

Nam neq; tunc astris acies obtusa videri:
Nec fratris radiis: obnoxia surgere luna.

Quod tu ais:culpę suę cõsciũ: alio quoq; loco Virgilius verbo isto vtitur: a tua sentẽtia diuerse in his versib⁹:Iuuat arua videre. Non rastris hominũ: nõ vlli obnoxia curæ. Cura enim ꝓdesse aruis solet nõ nocere. quod tu de obnoxio dixisti. Iã vero illud etiã. Q. Ennii quo pacto cõgruere tecũ potest? qđ scribit in phœnice i his versib⁹

Sed virum vera virtute viuere animatum adiecit fortiter:
Eumq; innoxium vocare: aduersus aduersarios:
Ea libertas est: qui pectus purum: & firmũ gestitat:
Aliæ res obnoxiæ nocte in obscura latent.

At ille oscitãs: & hallucinanti similis: nũc inqt mihi opere non est: quũ ociũ erit:reuises ad me:atq; disces:quid in verbo isto Virgilius: & Salustius:& Plautus:& Ennius senserint. Et nebulo quidẽ ille: vbi hoc dixit. digressus est. Si quis autẽ volet non originẽ solam verbi istius: sed significationem quoq; eius: varietatẽq; recensere: vt hoc etiam Plautinũ spectet: adscripsi versus ex asinaria.

Maximas optimitas: & gaudio effertissimas.
Suis heris ille mecum vna pariet: gnatoq; & patri.
Adeo vt ætate ambo. ambobus nobis sint obnoxii.

Nostro deuincti beneficio.

Qua vero ille grāmaticus finitione vsus est. ea videtur in verbo tā multiplici. vnā tantūmodo vsurpationē eius notasse. quæ quidē cō gruit cū significatu. quo Cecili⁹ vsus est in Chrysio in his versibus.

Quanq ego mercede hic conductus tua aduenio.

Ne tibi me esse ob eam rem obnoxium reare.

Audibis male: si male dicis mihi.

De obseruata: custoditaqȝ apud Romanos iusiurandi sanctimo- nia: atqȝ inibi de decem captiuis: quos Annibal Romam deiurio ab iis accepto legauit. Cap.xviii.

IVsiurandū apud Romanos inuiolate: sancteqȝ habitū: seruatūqȝ est: id & moribus: legibusqȝ multis ostēditur & hoc quod dicemus ei rei nō tenue argumētū esse pōt. prœlio cānēsi Annibal carthaginēsiū imperator: ex cap tiuis nostris electos decē romā misit. mādauitqȝ eis: pa- ctusqȝ est: vt si po.ro. videretur: pmutatio fieret captiuorum: & pro iis quos alteri pluris acciperēt: darēt argēti pōdo librā.s.& selibram: hos priusq pficiscerētur: iureiurādo adegit redituros eos esse in ca stra punica: si Romani captiuos nō pmutarēt: veniūt romā decem captiui: mādatū pœni impatoris in senatu exponūt pmutatio sena tui nō placita: parētes: cognati: affinesqȝ captiuorum amplexi eos: post liminio in patriā redisse dicebāt: statūqȝ eorum integrum: incolumēqȝ esse: ac ne ad hostes redire vellēt: orabāt. Tūc octo ex iis postlimiū iustū nō esse sibi respōderūt: quoniā deiurio victi forēt: statiqȝ vti iu rati erāt ad Annibalē pfecti sunt: duo reliqui romæ māserūt solu- tosqȝ esse sese: ac liberatos religione dicebāt: quoniā quū egressi ca stra hostiū fuissent cōmētitio cōsilio regressi eodē: tāq si ob aliquā fortuitā causam issent. atqȝ ita iureiurando satisfacto: rursum iniu- riati abissent. Hæc eorū fraudulēta calliditas tā esse turpis æstimata est: vt cōtempti vulgo discerptiqȝ sint: cēsoresqȝ eos postea omniū notarū: & dānis: & ignominiis affecerūt: quoniā qd se facturos di- ctauerāt: nō fecissent: Cornelius aūt nepos in libro exēplorū qnto: id quoqȝ litteris mādauit: multis in senatu placuisse vt ii: qui redire nollent: datis custodibus: ad Annibalē deducerentur. Sed eā sentē tiā numero pluriū: quibus id nō videretur superatā: eos tamē: qui ad Annibalem nō redissent: vsqȝ adeo intestabiles inuisosqȝ fuisse: vt tedium vitæ cœperint: necēqȝ sibi consciuerint.

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio Gracco sumpta patre Gracchorum tri.ple. atqȝ inibi tri. ple. decreta cum ipsis ver- bis relata. Cap.xix.

PVlchrũ atq; liberale:atq; magnanimũ factũ Tib. Sempronii gracchi:in exẽplis repositũ est:id exemplum huiuscemodi est.L. Scipioni Asiatico:Scipionis Africani superioris fratri: cui. C. Minutius Augurinus tri. ple. mulctã irrogauit: eũq; ob eã causam prędes poscebat: Scipio Africanus:fratris nomine:ad collegiũ tribunorũ ꝓuocabat petebatq; vt virũ consularẽ:triumphalẽq; a collegæ vi defenderẽt. Octo tribuni:cognita causa:decreuerũt eius decreti verba:quę po sui ex annaliũ monumẽtis exscripta sunt.Quod.P. Scipio Africanus postulauit.pro.L.Scipione Asiatico fratre:quũ contra leges cõ traq; morũ maiorũ tri. ple. hominibus accitis per vim in auspicato sniam de eo tulerit.mulctãq; nullo exẽplo irrogauerit:p̃desq; eũ ob eam rẽ dare cogat: aut si nõ det:in vincula duci iubeat:vt eũ a col legæ vi ꝓhibeamus:& ꝗ contra collegam postulauit:ne sibi intercedamus:quominus suapte potestate vti liceat: de ea re nostrum snia omnium data est:si.L.Cornelius Scipio Asiaticus collegæ arbitratu pedes dabit:collegæ ne eum in vincula ducat: intercedemus.si eius arbitratu prędes no dabit:quo minus collega sua potestate vtatur:nõ intercedemus.Post hoc decretum quum Augurinus tri.ple. :L.Scipionem prędes nõ dantem prehendi:& in carcerem duci iussisset.Tum Tiberius Sempronius Gracchus tri.ple.pater Tiberii:atq;.C. Gracchorum:quum.P. Scipioni Africano inimicus grauis: ob plerasq; in repub.dissensiones esset: iurauit palam in amicitiam inq; gratiam se cum.P.Africano non redisse.atq; ita decretũ ex tabula recitauit:eius decreti verba hęc sunt. Quũ.L.Cornelius Scipio Asiaticus triũphani:hostiũ duces in carcerẽ coniectauerit:alienũ videtur esse a dignitate reipu.in eũ locũ imperatorẽ po.Ro. duci:in quẽ locũ ab eo cõiecti sunt duces hostiũ.Itaq;.L.Corneliũ Scipionẽ Asiaticũ a collegę vi ꝓhibeo.Valerius aũt Antias cõtra banc decretoꝝ memoriã:cõtraq; auctoritates veterũ annaliũ:post Africani mortẽ: itercessionẽ istã:ꝓ Scipiõe Asiatico factã eẽ a Tiberio Graccho dixit:neq; mulctã irrogatã Scipioni:sed dãnatũ eũ peculatus ob antiochenã pecuniã:quia prædes nõ daret:in carcerẽ duci ceptum:atq; ita intercedente Graccho exemptum.

Decretũ

Quod Virgili⁹ a Nolanis:ob aquã sibi nõ ꝑmissã sustulit'e versu suo:nola:& posuit ora:atq; ibi de cõsonãtia litteraꝝ iocũda.Ca.xx.

SCriptum in quodam commentario repperi versus istos a Virgilio ita primum esse recitatos:atq; editos.

Talem diues erat capua:& vicina veseuo

Nola iugo.Postea Virgilium petisse a nolanis aquã: vti

Nola iugo

diceret in ꝓpinquũ rus: nolanos beneficiũ peti tũ nõ fecisse: poetã offensum nomẽ vrbis eorũ:quasi ex hominũ memoria:sic ex carmine suo derasisse. oraq; ꝓ nola mutasse: atq; ita reliquisse. Et vicina veseuo ora iugo. ea res vera ne:an falsa sit:nõ laboro:quin tamẽ melius suauiusq; ad auris sit:q̃ nola: ora dubiũ id nõ est. nam vocalis in priore versu extrema eadẽq; insequenti prima:canoro simul:atq; iocundo hiatu tractim sonat. est adeo inuenire apud nobiles poetas huiuscemodi suauitate multa:q̃ appareat nouata eẽ nõ fortuita sed prȩter cæteros oĩs apud Homerũ plurima: vno qppe in loco tales tanquã hiatus & sonitus in assiduis vocibus pluribus facit.

η δετερι θερει προρεει εικιαχαλαζυ
η χιομι ψυχρη εξυδατοσ κρυσαλλω.idest
Grandinis est similis : ruit æstate altera. vel iam
Prægelidis niuibus:aut glaciei humore coactæ. Atq; item alio loco
λααν ανωθενεσκεποτι λοφον
Sursum ille ad tumulum ꝓpellere saxum. Catulus quoq; elegãtissimus poetarum in hisce versibus.

Minister vetuli puer falerni
Ingere mi calices amariores
Vt lex posthumiæ iubet magistræ
Ebriosæ acinæ ebriosioris.

Quum ebriosi dicere posset:& quod erat vsitatius:acinũ in neutro genere appellare amãs tamẽ hiatus illius Homerici suauitatẽ: ebriosam dixit:ꝓpter cõsequẽtis litteræ cõcentũ. qui ebrios aũt Catullũ dixisse putãt:aut ebriosos(nã id quoq; temere scriptũ inuenitur) in libros scilicet de corruptis exemplaribus factos inciderunt.

Quoad viuet: & quoad morietur: cur idipsum temporis significent:quum ex duobus sint facta contrariis. Cap. xxi.

QVoad viuet: quũ dicit:itẽ quoad morietur: videtur q;dẽ duæ res dici cõtrariȩ sed idem : atq; vnum tempus vtraq; verba demõstrant. Item quũ dicitur quoad senatus habebitur:& quoad senatus dimittetur:tametsi haberi:atq; dimitti cõtraria sint: vnũ atq; idipsum tamen vtroq; in verbo ostẽditur:tẽpora enim duo quum inter se opposita sunt:atq; ita cohȩrẽtia: vt alteri⁹ finis:cum alteri⁹ initio misceatur: nõ refert vtrum per extremitatem prioris: an per initium sequentis locus ipse confinis demonstretur. Quoad

Quod censores equũ adimere soliti sint equitibus corpulentis: & prȩpinguibus: quesitumq; vtrũ ea res cum ignominia: an incolumi dignitate equitum facta sit. Cap. xxii.

Cẽsores Nimis pingui homini & corpulẽto censores equum adimere solitos: scilicet minus idoneum ratos esse: cũ tãti corporis pondere ad faciendũ equitis munus. nõ enim pœna id fuit: vt quidã existimãt: sed munus sine ignominia remittebatur. Tamen Cato in oratione: quam de sacrificio commisso scripsit: obiicit hanc rẽ criminosius: vti magis videri possit cũ ignominia fuisse: qđ si ita accipias: id profecto existimãdũ est: nõ omnino inculpatũ: neq; indesidem visum esse: cui⁹ corpus in tã immodicũ modũ luxuriasset: exuberassetq;.

A. Gelii Noctiũ Atticarũ Liber Octauus hac ætate nõ repitur. Sed ex vetustissimo exemplari hæc capita excerpta sunt.

Hesterna noctu recte an cum vitio dicatur: & quænã super istis verbis grãmatica traditio sit. Itemq; ꝙ decẽuiri in. xii. tabulis nox pro noctu dixerunt. Caput primũ.

Quæ mihi. x. verba dederit Fauorinus quę vsurpentur quidem a græcis: sed sunt adulterina & barbara: quæ item ad me totidem accepit: quæ ex medio cõmuniq; vsu latine loquentiũ minime latina sunt: neq; in veterũ libris reperiantur. Caput secundum.

Quem in modũ & quam seuere increpuerit audientibus nobis peregrinus philosophus adolescentẽ Romanum ex equestri familia stantẽ segnẽ apud se & assidue oscitantem. Caput tertium.

Quod Herodotus scriptor historiæ memoratissimus parũ vere dixerit vnã solãq; pinnũ arboꝝ omniũ cæsam: nũq̃ denuo ex hisdẽ radicibus pullulare: & ꝙ item de aqua pluuiali & niue rem nõ satis exploratam pro comperta posuerit. Caput quartum.

Quid illud sit quod Virgilius cælum stare puluere: & ꝙ Lucili⁹ pectus sentibus stare dixit. Caput quintum.

Quum post offensiũculas in gratiam redeatur: expostulationes fieri mutuas minime vtile esse: superq; ea re & sermo Tauri expositus: & verba Theophrasti libro sumpta & ꝙ. M. Cicero de amore amicitię senserit cũ ipsius verbis aditum. Caput sextum.

Ex Aristotelis libro. qui inscriptus est: cognita acceptaq; de natura memoriæ & habitu: atq; inibi de alia quadã exuberãtia aut interitu ei⁹ lecta audita. Cap. septimũ.

Quid mihi vsu venerit interp̃tari: & quasi effingere volenti iocos quosdã platonicos latina oratione. Caput octauum.

Quod Theophrastus philosophus omniũ suæ ætatis doctissimus verba pauca ad populũ atheniensem facturus: deturbata vere=

cūdia obticuerit: qꝙ idem hoc Demosthenı apud Philippū regem verba facienti euenerit. Caput nonum.

Qualıs mihi fuerit in oppido eleusino dıſceptatio cum grāmatico quodam prĕſtigioſo tempora verborū & puerilia meditamēta ignorante. Remotarum autem quĕſtionū nebulas & formidınes capıendas imperatorum anımıs oſtētare feſtine tıbi reſponderit Xantippe vxori Socrates petenti vt per Dionyſia largitione ſumptum coehitaret. Caput decimum.

Quid ſignificet in veterum libris ſcriptum plerıqꝫ omnes: & q̄ ea verba accepta a græcis videntur. Caput.xı.

Q vpſones ꝙ homines afri dicunt non eſſe verbum pœnıcum: ſed græcum. Caput.xii.

Lepıdiſſima altercatio Fauorini philoſophı aduerſus quēdā intēpeſtıuū de ambiguitate verboꝝ differentē: atqꝫ inıbi verba quĕdā ex Neuio poeta:& Cneo. Gallo nō vſitate collocata:atqꝫ ıbidē a.P. Nigıdio origines vocabuloꝝ exploratæ. Caput.xiii.

Quibus modis ignominatus: tractatuſqꝫ ſit a.C. Cæſare Laberius poeta: atqꝫ inıbı appoſitı verſus ſuper eadem re eiuſdem Laberii. Caput.xiiii.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER NONVS.

Quamobrem. Q. Claudius quadrıgarius in duodeuiceſimo annali ſcripſerit rectiores certıoreſqꝫ ıctus fieri: ſi ſurſum quid mittas q̄ ſi deorſum. Caput primum.

Q. Claudius in vndeuiceſimo annalı: quū oppidū a Metello proconſule oppugnari: contra ab oppidani deſuper e muris propugnarı deſcrıberet ita ſcripſit. Sagittarius cū funditore vtrinqꝫ ſummo ſtudio: ſpargunt fortiſſime: ſed ſagittā atqꝫ lapidē dehorſum an ſurſum mittas: hoc intereſt. Nam neutrū poteſt dehorſumverſum recte mitti ſed ſurſum vtrūqꝫ optime: quare milites Metellı ſauciabātur multo minus: & quod maxime opus erat: a pinnis hoſtes defendebant facillime. Percōtabar ego Antoniū Iulianū rhetorem: cur hoc ita vſu ueniret: quod quadrigarius dixiſſet: vt cōtigui magis: directioreſqꝫ ictus fiant: ſi vel lapidem: vel ſagittam ſurſum verſus iacias q̄ deorſum. Quum procliuior: faciliorqꝫ iactus ſit ex ſupernis in infima q̄ ex infimıs in ſuperna. Tū Iulıanus comprobato genere quĕſtionis:

quod de ſagitta inquit: & lapide dixit: hoc de omni fere miſſili te=
lo dici poteſt. Facilior autem iactus eſt (ſicut dixiſti) ſi deſuper iaci=
as: ſi quid iacere tantum velis. nō ferire: ſed quum modus: & impe=
tus iactus temperandus dirigēduſq; eſt: tum ſi in prona iacias: mo
deratio: atq; ratio mittētis: præcipitātia: ipſa: & pōdere cadentis
teli corrumpitur: at ſi in editiora mittas: & ad percutiendum ſuper
ne aliquid: manum & oculos cōniueas. quo modus a te datus fue=
rit: eo telum ibit: quod ieceris. Ad hanc ferme ſententiam Iulianus
ſuper. Q. Claudii verbis nobiſcum ſermocinatus eſt. Quod autē
ait idem. Q. Claudius a pinnis hoſtes defendebant facillime: ani=
maduertendum eſt vſum eſſe eum verbo defendebant: non ex vul=
gari conſuetudine: ſed admodum proprie & latine: nam defendere
& offēdere iter ſe aduerſa ſūt: quorū alterū ſignificat εμποδων
εχειν: ideſt incurrere in aliquid: & incidere. Alterum εκποδων
ποιεισθαι: id eſt auertere atq; depellere: quod hoc in loco. Q.
Claudio dicitur.

Quibus verbis notarit Herodes Atticus falſo quempiā cultu amictuq; nomen habitumq; philoſophiā mentitum. Cap. ii.

AD Herodem atticū conſularem virum: ingenioq; amœ
no: & greca facundia celebrem adiit nobis pręſentibus
palliatus quiſpiam: & crinitus: barbaq; prope ad pubē
vſq; porrecta. ac petit æs ſibi dari εισ αρτουσ: ideſt
ad panes emendos ſcilicet: tum Herodes interrogat
quiſnam eſſet: atq; ille vultu: ſonituq; vocis obiurgatorio philoſo=
phum ſeſe eē dicit: mirari quoq; addit: cur q̄rendum putaſſet quod
videret. Video inquit Herodes barbam: & pallium: philoſophū in=
quit non video. Quęſo autem te cum bona venia dicas mihi: qui=
bus nos vti poſſe argumentis exiſtimas: vt eſſe te philoſophū noſci
temus: interibi aliquot ex iis: qui cum Herode erant: erraticū eſſe
hominem dicere: & nullius rei: incolāq; eſſe ſordentium ganearum
ac niſi accipiat quod petit: conuitio turpi ſolitum inceſſere. Atq;
ibi Herodes: demus inquit huic aliquid æris cuiuſmodi eſt tanq̄ ho
mines: nō tanq̄ homini: & iuſſit dari pręcium panis. xxx. dierū. Tū
nos aſpiciens: qui eū ſectabamur. Muſonius inquit circūſtāti cuipiā
id genus & philoſophū ſeſe oſtētāti: dari iuſſit mille nūmū: & quū
pleriq; dicerēt: nebulonē eſſe hominē malū: & malicioſū: & nulla re
bona dignū: tū Muſoniū ſubridentem dixiſſe aiunt: αξιοσ ουν
εστιν αργυριου: ideſt dignus igit̄ eſt argēto. Sed hoc potius in
q̄t dolori mihi & ægritudini ē: q̄ iſtiuſmodi animalia ſpurca atq; p
bra nomē vſurpēt ſanctiſſimū: & philoſophi appellāt. Maiores aūt

mei Athenienses nomina iuuenum fortissimorum Harmodii & Ari stogytonis: qui libertatis recuperādę gratia Hipiam tyrānum inter ficere adorsi erāt: ne vnq̄ seruis indere liceret: decreto publico san xerunt: quoniam nefas ducerent nomina libertati patrię deuota ser uili contagio pollui: cur ergo nos patimur nomen philosophiæ illu strissimum in hominibus deterrimis exordescere? Simili autem in= quit exemplo ex cōtraria specie: antiquos Romanorum audio præ nomina patriciorum quorundam male de repu. meritorum: & ob eam causam capite damnatorum censuisse: ne cui eius gentis patri= tio inderentur: vt vocabula quoq; eorum defamata: atq; demortua cum ipsis viderentur.

Epistola Philippi regis ad Aristotelem philosophū: super Alexā dro recens nato. Cap. iii.

PHilippus amyntæ filius: terrę macedonię rex: cuius vir tute industriaq; Macedones locupletissimo imperio au cti gentium nationum pro multarum potiri cœperant: & cuius vim atq; arma toti grecię cauendam: metuen= dāq; inclytę illæ Demosthenis orationes concionesq; notificant. Is Philippus: quū omni ferme tempore negociisq; bel= li: victoriis affectus: exercitusq; esset: a liberali tamen musa: & a stu diis humanitatis nunq̄ abfuit: quin lepide comiterq; pleraq; & fa= ceret & diceret. feruntur adeo libri epistolarū eius: mundicię: & ve nustatis: & prudētię plenarum: velut sunt illę litterę: quibus Aristo teli philosopho natū esse sibi Alexandrum nunciauit. Epistola quo= niam curæ diligentięq; in librorum disciplinas hortamentū est: ex= scribenda visa est ad cōmonendos parentū animos. Exponenda igi tur est ad hanc ferme sententiam. Philippus Aristoteli salutem dicit Filium mihi genitum scito: quod equidem diis habeo gratiam: nō perinde quia natus est. q̄ pro eo: q eum nasci contingit tempori= b⁹ vitę tuæ. Spero enim fore: & eductus: eruditusq; abs te: dignus existat & nobis: & rerum istarum successione. Ipsius autem philip= pi verba hæc sunt. φιλιππος αριστοτελει χαιρειν. ισθι μοι γεγονοτα υιον. πολλην ουν τοις θεοις χαριν εχω ουχ ουτως επι τη γεννησει του παιδος ως επι τω κατα την σην ηλικιαν αυτον γεγονεναι. ελπιζω γαρ αυτον υπο σου τραφεντα και παιδευθεντα αξιον εσεσθαι και ημων και της των πραγματων δια= δοχης. Philippi epistola.

De barbararū gētiū prodigiosis miraculis: deq; diris & exitiosis fascinatiōib⁹ atq; inibi de fœminis repēte versis in mares. Cap. iiii.

QVum e græcia in italiā rediremus: & Brūdusiū iremus
egressiq; e naui in terrā: in portu illo īclyto spatiaremur.
quē .Q. Ennius remotiore paulum: sed admodū scito
vocabulo præpetē appellauit: fasces librorum venaliū
expositos videmus: atq; ego statim auide pergo ad li-
bros erāt autē isti oēs libri græci miraculorum: fabularumq; pleni.
res inauditæ icredulę. scriptores veteres nō paruę auctoritatis. Ari-
steas pruconnesius & Isigonus Nicæensis & Ctesias: & Onesicritꝰ
& Polystephanus: & Hegesias. ipsa autē volumina ex diutino situ
squalebāt: & habitu aspectuq; tetro erāt accessi tamē percontatusq;
præciū sunt: & adductus mira atq; insperata vtilitate: libros pluri-
mos ære paueo emo: eosq; oīs duabꝰ ꝓximis noctibꝰ cursim trāseo
atq; in legendo carpsi exinde quędā: & notaui mirabilia: scriptori-
bus fere nostris intētata: eaq; his cōmētariis aspersi: vt qui eos le-
ctitabit: is ne rudis omnino & αρηκοοσ: idest qui nō audierit: in
istiusmodi rerꝫ auditionibus repiatur: erāt igitur in illis libris scrip-
ta huiuscemōi. Scythas illos penitissimos: q sub ipsis septētrionibꝰ
ætatē agūt: corporibꝰ hominū vesci: eiusq; victus alimēto vitā du
cere: & ανθρωποφαγουσ: idest carne humana vescētes nomi
nari. Itē esse homines sub eadē regione cæli vnū oculū habētes in
frōtis medio: q appellāt Arimaspi qua facie fuisse κυκλωπασ:
idest cyclopas hoc est vnoculos poetæ ferūt. Alios itē esse homines
apud eādē cæli plagā singularis velocitatis: vestigia pedū habētes
retro porrecta: nō vt cæterorꝫ hominū prospectātia. Pręterea tradi
tū esse memoratūq;: in vltima quadā terra: quę albania dicitur: gi
gni homines: qui in pueritia canescūt & plus cernāt oculis ꝑ noctē
q̄ inter diē. Itē esse cōpertū & creditū sauromatas: q vltra borysthe
nē fluuiū lōge colūt: cibū capere semp diebꝰ tertiis medio abstine-
re. Id etiā in iisdē libris scriptū ostēdimus. qđ postea quoq; in libro
Plinii secūdi naturalis historię septimo legi: esse quasdā in terra afri
ca familias hominū voce: atq; lingua effascinātiū: q si impēsius for-
te laudauerint pulchras arbores: segetes lætiores: īfantes amœnio
res: egregios equos: pecudes pastu: atq; cultu opimas: emoriātur
repēte hæc omnia: nulli alii causę obnoxia: oculis quoq; exitialē fa
scinationē fieri: in iis libris scriptū est traditūq; eē in Illiriis: q iteri
māt vidēdo: quos diutius irati viderint eosq; ipsos mares fœminas
q;: q visu tā nocēti sunt: pupillas in singulis oculis binas habere. Itē
esse in mōtibus terræ indiæ homines caninis capitibus & latrātibꝰ
eosq; vesci auiū & ferarū venatibus. Atq; item esse alia apud vlti-
mas orientis terras miracula. Homines qui Monomeri appellantur:

Monomeri.

singulis cruribus saltuatim currētes: viuacissimæ pnicitatis. Quosdā etiā esse nullis ceruicibus: oculos in humeris habētes. Iam vero hoc egreditur omnē modū admirationis: q̄ iidē illi scriptores gētem esse aiūt: apud extrema idiæ corporibus hirtis & auiū ritu plumātibus: nullo cibatu vescētē: sed spiritu floꝝ naribus hausto victitantē. Pymeos quoq; haud longe ab iis nasci: quorum qui longissimi sunt: nō longiores esse q̄ pedes duos: & quadrantem. Hęc atq; alia istiusmodi legimus. Sed quū ea scriberemus tenuit nos nō idoneæ scripturæ tedium: nihil ad ornandum iuuandūq; vsum vitæ ptinentis. Libitū tamen est in loco hoc miraculoꝝ notare id etiam: quod Plinius secundus vir in tēporibus ætatis suæ ingenii dignitatisq; gratia: auctoritate magna præditus: non audisse: neq; legisse sed scire sese atq; vidisse: in libro naturalis historiæ. vii. scripsit verba igitur hæc: quæ infra posui ipsius sunt ex eo libro sumpta: quæ profecto faciunt. vt neq; respuēda: neq; ridēda sit notissima illa de Cæneide & Ceneo cātilena. Ex fœminis inquit mutari in mares nō est fabulosum: Inuenimus in annalibus. Q. Licinio Crasso. C. Cassio Lōgino cō. C. Asinii puerum factum ex virgine: sub parētibus: iussuq; aruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit visum esse a se argis Arescōtem: cui nomen Arescusæ fuisset. nupsisse etiā mox barbā: & virilitatē prouenisse. vxorēq; duxisse. eiusdem sortis & smyrnæ puerum a se visum. ipse in africa vidi mutatū in marem die nuptiarum. L. Cositiū ciuem tysdritanū. viuebatq; quum proderem hæc. Idē Plinius in eodem libro scripsit hæc. Gignūtur hoīes vtriusq; sex⁹: quos hermaphroditos vocam⁹: oli ādrogynos vocatos: & in ꝓdigiis habitos: nūc vero in delitiis.

Pigmei

Plinius secūdus

Hermaphroditus

Diuerse nobilium philosophorum sententiæ de genere ac natura voluptatis: verbaq; Hieroclis philosophi: quibus decreta Epicuri insectatus est. Cap. v.

DE voluptate veteres philosophi diuersas sententias tenuerūt atq; dixerūt. Epicurus voluptatē summū bonū esse ponit: eā tamē ita desinit: σαρκοσ ευσταθεσ καταστημα: idest corporis cōstantē habitū. Antisthenes socraticus summū malū dicit: eius nāq; hoc verbū est: μαρειην μαλλον η ησθειην. i. insanirē potius: q̄ oblectarer. Speusippus vetusq; omnis academia: voluptatē & dolorē: duo mala esse dicūt opposita inter sese. bonum autē esse: quod vtriusq; mediū foret. zeno cēsuit voluptatē esse indifferētes: idest neutrū: neq; bonum neq; malum: quod ipse greco vocabulo & διαφορον appellauit. Critolaus peripateticus & malū esse volupta-

voluptas

tem ait: & multa alia mala parere ex sese iniurias: desidias:obliuiones: ignauias. Plato ante hos omnis ita varie: multiformiterq; de voluptate disseruit. vt cũctæ istę sentẽtiæ:quas supra posui:videãtur ex sermonũ eius fontibus profluxisse.nam perinde vnaquaq; vtitur: vt & ipsius voluptatis natura fert:quæ & multiplex & causarũ: quas tractat:rerũq;: quas efficere vult: ratio desiderat.Taurus autẽ noster:quotiens facta mentio Epicuri esset in ore atq; in lingua verba hęc Hieroclis stoici viri sancti:& grauis.ηΔορησ τελοσ ϖορρησ Δογμα.αϖεστω ϖορρεια ουΔερ ϖορρησΔογμα idest voluptatis finis meretricis decretum est. Tolle fornicationem nullum meretricis erit decretum.

Verbum ab eo quod est ago: frequentatiuum in prima syllaba: quonam sit modo pronunciandum. Cap.vi.

AB eo:quod est ago:& egi: verba sunt: quę appellãt grãmatici frequẽtatiua actito: & actitaui: hæc quosdã non sane indoctos viros audio ita ꝓnũciare:vt primã in his litterã corripiãt:rationẽq; dicãt:quoniã in verbo principali quod est ago: prima littera breuiter ꝓnũciatur: cur igitur ab eo:quod edo: & vngo: in quibus verbis prima lr̃a breuiter dicitur esito:quæ sunt eoꝝ frequẽtatiua prima lr̃a lõga promimus? & cõtra dictito: ab eo verbo: quod est dico correpte dicimus: non ergo potius actito:& actitaui producẽda sunt: quoniã frequẽtatiua ferme oĩa eodẽ modo in prima syllaba dicũtur: quo participia p̃teriti tẽporis ex iis verbis: vnde ea profecta sunt:in eadẽ syllaba pronũciãtur.sicut lego:lectus:lectito facit.vngo vnctus vnctito:scribo scriptus scriptito:moneo monitus monito:pendeo pensus pensito: edo esus esito.dico aũt dictus dictito facit. gero gestus gestito: veho vectus vectito.rapio raptus raptito. capio captus captito. facio factus factito. sic igitur actito producte in prima syllaba pronũciãdum: quoniam ex eo fit: quod est ago & actus.

Frequentatiua actito

De conuersione foliorũ in arbore olea brumali: & solstitiali die deq; fidibus id temporis ictu alieno sonantibus. Cap.vii.

VVlgo & scriptũ:& creditũ est folia olearũ arboꝝ brumali & solstitiali die cõuerti. & q̃ pars eoꝝ fuerat inferior atq; occultior eã supra fieri: atq; exponi ad oculos. & ad solẽ:qđ nobis quoq; semel & iterũ expiri volẽtibꝰ ita eẽ ꝓpemodũ visũ ẽ. Sed de fidibꝰ rarius dictũ:& mirabiliꝰ ẽ.quã rẽ & alii docti viri:& Suetoniꝰ ẽt Trãqllus in libro ludicræ historię primo.satis cõpertũ eẽ.satisq; sup ea re cõstare affirmat neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli. alias sonare.

Folia olearum.

Neruias

Necessariũ est qui multa habeat: multis indigere. deq; ea re Phauorini philosophi cum breuitate eleganti sententia. Cap. viii.

VErum est profecto q obseruato rerum vsu sapiẽtes viri dixere: multis egere: qui multa habeat: magnãq; indigẽtiã nasci: nõ ex inopia magna: sed ex magna copia multa enim desiderari ad multa quæ habeas tuenda. Quisquis igitur multa habẽs cauere: atq; prospicere velit: ne quid egeat: neue quid desit: iactura opus esse: non quęstu & nimis habẽdũ esse: vt minus desit: hãc sentẽtiã memini a Phauorino inter ingentis oĩm clamores exornatã inclusamq; verbis his paucissimis τον γαρ μυριων και πεντακισ χιλιων χλαμυδων δεομενον ουκεστι μη πλειονων δεισθαι οισ γαρ εχω προσ δεομενοσ αφελων ων εχω αρκουμαι οισ εχω. i. Enimuero qui decẽ milibus & qndecim milibus vestimẽtoꝶ egeat. Is quomin⁹ pluriũ indigeat fieri nõ pòt. quũ enĩ plus q̃ habeã egeo: detrahẽs ex iis: quæ habeo in hiis quę habeo: acquiesco.

Quis modus sit verba vertendi in græcas sententias. deq; iis Homeri versibus: quos Virgilius vertisse: aut bene apteq; aut improspere existimatus est. Cap. ix.

QVando ex poematibus grẹcis vertendẹ mutãdẹq; sunt insignes sentẽtiæ: nõ semper aiunt enitendum: vt omnia omnino verba in eum: in quem dicta sunt modum vertamus. perdunt enim gratiam pleraq;: si quasi in vita & recusantia violentius transferantur. Scite igitur & considerate Virgilius: quum aut homeri: aut Hesiodi: aut Apollinii: aut Parthenii: aut callimachi: aut theocriti: aut quorũdã aliorũ locoꝶ effingere: partem reliquit: alia expressit sicut nuperrime apud mensam: quum legerentur vtraq; simul bucolica theocriti: & Virgilii: animaduertimus reliquisse virgilium: quod græcum quidẽ mire q̃ suaue est: verti autẽ neq; debuit neq; potuit. sed enim q substituit pro eo quod omiserat non abest: quũ iocundius lepidiusq; sit.

βαλλει και μαλοισι τον αιπολον ακλεαριστα.
τασαιγασπαρελωνταικαι αδυτιποππαλιασδει

Idest Appetitur malis caprarius aclearistæ
Propellens capras: & suaue quid occinit illa
Malo me galathea petit lasciua puella
Et fugit ad salices: & se cupit ante videri

Illud quoq; alio in loco animaduertimus caute omissum: quod est in græco versu dulcissimum:

τιτυρε μιν το καλον πεφιλαμενε βοσκε τασ αιγασ

και ποτι ταν κραναν αγε τιτυρε και τον ενορχαν.
τον λιβυκον κνακωνα φυλασσεο μητι κορυξη.
Pasce adamate mihi pulchre heus tityre capras
Et potum ad fontis age tityre: sed coleatum
Hunc afrum: ruffumq; caue: ne cornua vibret.
Quo enim pacto diceret: τοκαλον πεφιλαμενα.i.pulchre adamate: verba hercle nō trāslatitia: sed cuiusdā naturæ dulcedinis hoc igitur reliquit. & cętera vertit. nō infestiuiter: nisi q caprū dixit: quē Theocritus ενορχαν.i. coleatū appellauit. auctore enim M.Varrone is demū latine caper dicitur: qui excastratus est.

Caper

Tityre dum redeo: breuis est via: pasce capellas
Et potum pastas age tityre. & interagendum
Occursare capro: cornu ferit ille: caueto.
Et quoniā de transferendis sentētiis loquor: memini audisse me ex Valerii Probi discipulis: docti hominis: & in intelligendis: pensitādisq; veteribus scriptis bene calidi solitum eum dicere nihil quicq̄ tam improspere Virgilium ex Homero vertisse: q̄ versus hos amœnissimos: quos de nausica Homerus fecit.
οιη δαρτεμισ εισι κατουρεοσ ιοχαιερα.
η κατα τηλυγετον περιμηκετον η ερυμανθον.
τερπομενη καπροισι και ωκειοισ ελαφοισι
τη δε δαμα νυμφαι κουραι διοσ αιγιοχοιο
αγρονομοι παιζουσι γεγηθε δε τε φρενα λητω
πασαων δ υπερ η γε καρη εχει η δε μετωπα.
ρεια δ αριγνωτη πελεται καλαι δε τε πασαι
ωσ η γ αμφι πολοισι μετεπρεπε παρθενοσ αδμησ
Idest Montibus it: qualis studiosa Diana pharetræ:
Aut per taygeti spatiosa iuga: aut erymanthi.
Et nunc gestit apro: nunc ceruo diua volucri.
Stant circum nymphæ agrestes ioue celite natæ:
Inq; agris ludunt: latonæ pectora gaudent.
Fronte dea ante omnis: ceruiceq; prominet alta.
Et pulchras omnis inter clarissima fulget
Talibus in famulis virgo intemerata decebat:
Qualis in eurotæ ripis: aut per iuga cynthi
Exercet Diana cohors: quam mille secutæ
Hinc: atq; hinc glomerantur oreades. illa pharetram.
Fert humero: gradiensq; deas supereminet omnis
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat Dido: talem se læta ferebat

Per medios: instans operi: regnisq; futuris.

Primum omnium diuersum esse aiebant dicebat probus. q apud Homerum quidã virgo nausica a laudibunda inter familiares puel las in locis solis recte: atq; commode confertur cum Diana venan te in iugis montium inter agrestis deas. Nequaq̃ autem conueniẽs Virgilium fecisse: quoniam Dido in vrbe media ingrediens inter ty rios principes cultu: atq; incessu serio instãs operi: sicut ipse ait. re= gnisq; futuris: nihil eius similitudinis capere possit: quæ lusibus at q; venatibus Dianæ congruit. tum postea q Homerus studia atq; oblectamenta in venando Dianæ honestę aptęq; dicit. Virgilius au tem: quum de venatu deę nihil dixisset: pharetram tamen facit eam ferre in humero: tanq̃ si onus & sarcinam: atq; illud impense Probũ esse demiratum in Virgilio dicebant: q homerica quidem λητω. idest Latona gaudium gaudeat genuinum & intimum: atq; in ipso penetrali cordis & animæ vigens: si quidem non aliud est. γεγηθε δετε φρεραλητω .i. Latonæ pectora gaudent. Ipse autẽ imita ri hoc volens: gaudia fecerit pigra: & leuia: & contantia: & quasi in summo pectore supernantia: nescire enim sese: quid significaret aliud pertentant. pręter ista omnia: florem ipsius totius loci Virgi lium videri omisisse: q hunc Homeri versum exigue secutus sit: ρεια δαριγρωτη πελεται καλαι δετε πασαι. idest Et pulchras omnis inter clarissima fulget. Quando nulla maior: cumulatiorq; pulchritudinis laus dici potuerit: q̃ q vna inter om= nis pulchras excelleret: vna facile inter omnis nosceretur.

Quod Anneus Cornutus versus Virgilii: quibus Veneris & Vulcani concubitum pudice operteq; dixit: reprehensione insulsa: & odiosa inquinauit. Cap. x

ANianus poeta: & pleriq; cũ eo eiusdẽ musæ viri summi assiduisq; laudibus hos Virgilii versus ferebãt: quibus Vulcanũ & venerẽ iunctos mixtosq; iure cõiugii: rẽ le= ge naturę operiendã verecũda quadã translatione ver borum: quum ostenderet demonstraretq; protexit. sic enim scripsit. Ea verba locutus.

Optatos dedit amplexus. placidumq; petiuit

Coniugis infusus gremio per membra soporem:

Minus aut difficile esse arbitrabatur: ad istiusmodi reticẽda verbis vti vno. atq; altero: breui tenuiq; ea signo demõstrãtibus: sicuti ho= mer⁹ dixerit. παρθερη κην ζωρην και λεκτροιο δεσμον και εργα φιλοτησια τω μεν αρευ τρητοισι κατευ= ρασπερ κλεχεεσσιρ. idest

Virgineum soluit cæstum: & legemq; cubilis Et munus amoris.
Inq; toris illi sculptis cœpere soporem.
Tot vero & tã euidẽtib⁹: ac tã ꝑtextatis: sed puris honestisq; verbis venerãdũ illud cõnubii pudici secretũ neminẽ queq̃ alium dixisse. Sed Anneus Cornut⁹ homo sane pleraq; alia nõ indoct⁹: neq; ipru dẽs i secũdo tñ libroꝝ: quos de figuris sentẽtiarũ cõposuit egregiã toti⁹ istius verecũdiæ laudẽ insulsa nimis & odiosa scrutatione violauit. nã quũ gen⁹ hoc figurę ꝓbasset: & satis circũspecte factos eẽ versus dixisset: mẽbra tamẽ inqt paulo incautius nominauit.

De Valerio Coruino. vnde Coruini sit cognomẽtũ. Cap. xi.

Coruinus

E Maximo Valerio: q Coruinus appellatus est: ob auxiliũ ꝓpugnationẽq; Corui alitis: haud q̃sq̃ est nobilium scriptoꝝ q secus dixerit: ea res prorsus admirãda sic ꝑfecto est in libris annalib⁹ memorata. Adolescẽs tali genere editus. L. Furio. Cl. Appio cõsulibus fit tri. militaris atq; in eo tẽpore copiæ galloꝝ ingẽtes auꝝ põptinũ insederãt. instruebãturq; acies a cõsulib⁹ de vi: atq; multitudine hostiũ satis agẽtib⁹. Dux interea gallorũ vasta: & ardua ꝓceritate: armisq; auro ꝓfulgẽtib⁹: grãdia ingrediẽs: & manu telũ reciprocãs incedebat pq; cõtẽptũ: & supbiã circũspiciẽs: despiciẽsq; omnia venire iubet: & cõgredi: si quis pugnare secũ ex omni Romano exercitu auderet. tũ Valerius tribunus: cęteris inter metũ: pudorẽq; ambiguis impetrato prius a cõsulibus: vt in gallũ tã immaniter arrogãtẽ: pugnare sese ꝑmitterẽt: ꝓgreditur: intrepide: modesteq; obuiam & cõgrediũtur: & cõsistũt & cõferebãtur iã manus: atq; ibi vis quędã diuina fit. Coru⁹ repẽte improuisus aduolat. & sup galea tribuni insistit atq; in aduersarii oculos pugnare incipit: insibilat. obturbat vnguib⁹ manũ laniabat: & ꝓspectũ ales arcebat: atq; ibi satis sęuierat: reuolabat in galeã tribuni: sic tribun⁹ spectãte vtroq; exercitu: & sua virtute nixus. & opera alitis ꝓpugnatus: ducem hostiũ ferocissimũ vicit interfecitq;. atq; ob eã causã cognomẽ habuit Coruinus: id factũ est ãno. cccc. & . v. post Romã cõditã: Statuã Coruino isti diu⁹ Augustus in foro suo statuẽdam curauit. in eius statuę capite Corui simulacrum est: rei pugnęq; quam diximus monumentum.

Valerius c̃ Gallorũ dux inerunt certamen
Conserere manus
Coruus Valeriũ adiuuat:

De verbis que in vtrãq; partem significatione reciproca: & aduersa dicuntur. Cap. xii.

Formidolosus
Inuidiosus
Suspiciosus
Ambitiosus

Noĩa in osus.

T formidolosus dici potest: & qui formidat: & qui formidatur: vt inuidiosus: & qui inuidet: & cui inuidetur. vt suspiciosus qui suspicatur: & qui suspectus est: vt ambitiosus: & qui ambit: & qui ambitur: vt item gracio-

sus: & qui adhibet gratias: & qui admittit. vt laboriosus & qui laborat: & qui labori est: vt pleraq; alia huiuscemodi in vtramq; partem dicuntur. ita infestus ancipiti quoq; significatione est. nam & is infestus appellatur: qui malum infert cuipiam: & contra cui aliunde impendet malum: is quoq; infestus dicitur. Sed quod prius posui profecto exemplis non indiget: sic adeo multi loquuntur: vt infestum dicant inimicum: atq; aduersum. Alterum autem illud ignobilius: obscuriusq; est. Quis enim in medio facile dixerit infestum esse cui: alter infestus est? Sed & veteres pleriq; ita dixerunt: & .M. Tullius in oratione quam pro. Cn. Planco dixit: vocabulo hoc sic vsus est Dolebam inquit iudices: & acerbe ferebam: si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior: q̄ is meam salutem: atq; vitam sua beniuolentia præsidio custodiaq; texisset. Nos igitur de origine & ratione verbi quærebamus. atq; ita in nigidianis inuenimus cõmentariis scriptũ: infestũ a festinando dictum. Nã qui instat inquit alicui: eũq; properans vrget: opprimereq; eũ studet: festinatq;. aut cõtra de alicuius periculo: & exitio festinatur: is vterq; infestus dicitur ab instantia: atque iminentia fraudis: quã vel facturus cuipiam: vel passurus est. Ne quis autem de suspicioso: quod supra posuimus: & de formidoloso: in eam partem: quæ minus vsitata est: exemplũ requirat: inueniet de suspicioso apud .M. Catonẽ de re floria ita scriptum. Sed nisi qui palam corpore pecuniam quæreret: aut se leoni locauisset & si famulosus & suspiciosus fuisset: vim in corpus liberum nõ æquũ cẽsuere afferri. Suspiciosum enĩ hoc in loco suspectũ significat: non suspicantem. Formidolosum autem qui formidatur. Salustius in Catilina ita dicit. Igitur talibus viris non labor insolitus: nõ locus vllus asper: aut arduus erat: non armatus hostis formidolosus. Item. C. Caluus in poematis laboriosus dicit: non vt vulgo dicitur: qui laborat: sed in quo laboratur. Durum inquit rus fugis: sed laboriosum. Eadem ratione Laberius quoq; in sororibus. Ecastor inquit multum somniculosum. & Cinna in poematis. somniculosam vt poenus aspidẽ psillus. Metus quoq;: & iniuria: atq; alia quædam id genus: sic vtroque versum dici possunt. nam metus hostium recte dicitur: & quum timent hostes: & quum timentur. Itaq; Salustius in historia prima: Metum Pompeii dixit: non q̄ Pompeius metueret: qđ est vsitatius. Sed q̄ metueretur. verba hæc Salustii sunt. Id bellũ excitabat metus Pompeii victoris Hiempsalẽ in regnũ restituentis. Item alio in loco postq̃ remoto metu punico: simultates exercere vacuum fuit. Iniurias itidem dicimus: tam illorum qui patiuntur: q̃ qui faciunt: quarũ dictionũ exempla sunt facilia inuentu.

Gratiosus
Laboriosus
Infestus
Acerbe ferre
Suspiciosus
Formidolosus
Laboriosus
Metus
Iniuria

Illud etiã dictũ a Virgilio eandẽ habet formã cõmunicatæ vltro & citro significationis. Et vulnere inquit tardus Vlyxi. Quũ dicere vulnus nõ quod accepisset vlyxes: sed quod dedisset Nescius quoq; dicitur tã is qui nescitur: q̃ qui nescit. sed super eo: qui nescit: frequẽs huius vocabuli vsus est. infrequens autem de eo est: quod nescitur. ignarus atq; vtroq; versum dicitur: nõ tantum qui ignorat: sed & qui ignoratur. Plautus in rudente:. Quæ incolis nescius nescias pessimus. Salustius.

Vulnus

Nescius

Ignarus

More humanæ cupidinis ignara visendi. Virgilius.

Ignarum laurens habet ora numanta.

Verba ex historia Clau. Quadrigarii: quibus Manlii Torquati nobilis adolescentis: & hostis gallis prouocatoris pugnam depinxit Cap.xiii.

Torquat⁹

Manlius summo loco natus adprimeq; nobilis fuit: ei Mãlio cognomẽtum factum Torquato causam cognomẽti fuisse accepimus: torquis ex auro induuias quã ex hoste quẽ occiderat detractã induit. sed quis hostis: & quod genus: & q̃ formidãdæ vastitatis: & quantũ insolens ꝓuocator: & cuiusmodi fuerit pugna decertatũ. Q. Clau. primo annalium purissime: atq; illustrissime. simpliciq; atq; incompta orationis antiquæ suauitate descripsit quem locũ ex eo libro Phauorinus philosophus quũ legeret: non minoribus quati afficiq; animũ suũ motibus: pulsibusq; dicebat q̃ si ipse corã depugnãtis eos spectaret. Verba. Q. Claudii: quibus pugna ista depicta est: adscripsi. Quũ interim gallus quidã nudus præter scutũ: & gladios duos: torque: atq; armillis decoratus processit: qui & viribus: & magnitudine: & adolescẽtia: simulq; virtute cæteris antestabat. is maxime prœlio cõmoto: atq; vtriusq; summo studio pugnantibus: manu significare coepit: vt vtriq; quiescerẽt pugnare. pugnæ facta pausa est. extẽplo silẽtio facto cũ voce maxima inclamat siqs secũ depugnare vellet vti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinẽ: & immanitatẽ facies: deinde gallus irridere cœpit. atq; linguã exertare. id subito perdolitũ est cuidã. T. manlio summo genere nato tantũ flagitium ciuitati accidere: e tanto exercitu neminẽ prodire. Is vt dico processit. neq; passus est virtutẽ romanã a Gallo turpiter spoliari. scuto pedestri: & gladio hispanico cinctus cõtra gallũ cõstitit. metu magno ea cõgressio in ipso põte: vtroq; exercitu inspectante facta est. ita vt ante dixi: cõstiterũt. gallus sua disciplina: scuto ꝓiecto cauta bũdus. Mãlius aio magis q̃ arte cõfisus: scutũ scuto pcussit atq; statũ galli cõturbauit. dũ se gallus iterũ eodẽ pacto cõstituere studet.

Antestabat ceteris

Manlius iterũ ſcutum ſcuto percutit: atq; de loco certo hominem iterum deiicit. eo pacto ei: ſub gallicum gladiũ ſucceſſit. ac hiſpanico pectus hauſit. deinde continuo humerũ dextrum eodem cõcuſſu incidit. neq; receſſit vſq; donec ſubuertit: ne galius impetum icti haberet. vbi eum euertit: caput pr̨ecidit: torquem detraxit. eamq; ſanguinolentam ſibi in collũ imponit. quo ex facto ipſe: poſteriq; eius Torquati ſunt cognominati. ab hoc. T. Manlio: cuius hãc pugnam Quadrigarius deſcripſit: imperia & aſpera: & immitia Mãliana dicta ſunt quoniam poſtea bello aduerſum latinos: quũ etiã cõſul filiũ ſuum ſecuri percuſſit: qui ſpeculatum ab eo miſſus ne pugnaret interdicto. hoſtẽ: a quo prouocatus fuerat occidit.

Imperia Manliana

Quod idem Quadrigarius: huius facies: patrio caſu probe: & latine dixit: & quædam alia appoſita de ſimilium vocabulorum declinationibus. Cap.xiiii:

QVod autẽ ſupra ſcriptũ: in .Q. Claudii verbis propter magnitudinem: & immanitatem facies. id nos aliquot veteribus libris inſpectis explorauimus: atq; ita eſſe: vt ſcriptũ eſt comperimus. Sic.n. pleraq; ætas veterũ declinauit. hæc facies: huius facies. quod nũc propter rationem grãmaticam faciei dicitur. Corruptos autẽ quoſdam libros repperi: in quibus faciei ſcriptũ eſt: illo quod ante ſcriptũ erat: oblitterato: meminimus etiam in Tiburti bibliotheca inuenire nos in eodem Claudii libro ſcriptũ vtrũq; facies: & facii: ſed facies in ordine ſcriptũ fuit. & cõtra perii geminum facii: neq; id abeſſe a quadam cõſuetudine priſca exiſtimauimus. Nã ab eo: quod eſt hic dies tam huius dii: & ab eo quod eſt hæc fames tam huius famii dixerũt. Q. Ennius in ſextodecimo annali dies ſcripſit: pro diei in hoc verſu. Poſtreme longinqua dies quũ fecerit ętas. Ciceronẽ quoq; affirmat Ceſellius in oratione: quã pro. P. Seſtio fecit dies ſcripſiſſe pro diei: quod ego impenſa opera cõquiſitis veteribus libris pluſculis. ita vt Ceſellius ait: ſcriptũ inueni. verba ſunt hæc. M. Tullii. Equites vero daturos illius dies pœnas. Quocirca factũ hercle eſt: vt facile iis credã: qui ſcripſerunt: idiographũ librum Virgilii ſeſe inſpexiſſe. in quo ita ſcriptũ eſt: Libra dies ſomniq; pares vbi fecerit horas. Ideſt libra diei ſomniq;. Sed ſicut hoc in loco dies a Virgilio ſcriptũ videtur: ita in illo verſu nil dubiũ eſt: quin dii: ſcripſerit: pro diei: Munera lætitiãq; dii. Quod imperitiores dei legunt ad inſolentia ſcilicet vocis iſtius abhorrentes. Sic autem dies dii a veteribus declinatũ eſt. vt fames famii: pernicies pernicii: progenies progenii: luxuries luxurii: acies acii. M. enim Cato in oratione quã de

Facies facies

Dies dii Fames famii.

Idiographus liber.

bello carthaginensi cōposuit:ita scripsit. Pueri atq; mulieres extrudebantur famii causa. Lucilius in.xii. Rugosum atq; famii plenum. Sisenna in historiarum libro.vi. Romanos inferendæ pernicii causa venisse. Pacuuius in paulo.

Pater supreme nostrę progenii patris.

Cn. Marius in iliadis. xxi. Altera pars acii vitasset fluminis vndas. Item Marius in tertiodecimo. An maneat specii simulacrū:in morte silentum. C. Gracchus de legibus promulgatis Ea luxurii causa aiunt institui. Et ibidem infra ita scriptum est. Non est ea luxuries. quæ necessario parentur vitæ causa. Propter quod apparet: eum ab eo: quod est luxuries luxurii patrio casu dixisse. M. quoq; Tullius in oratione qua Sex. Roscium defendit: pernicii scriptum reliquit. Verba hæc sunt. Quorum nihil pernicii causa diuino consilio: sed vi ipsa & magnitudine rerum factum putamus. Aut facies ergo in casu patrio: aut facii. Quadrigarium scripsisse: existimandum est: faciei autem in nullo veteri libro scriptum repperi. In casu aut dandi qui purissime locuti sunt:non faciei:vti dicitur nunc:sed facie dixerunt Lucilius in satyris. Et primū inquit facie honestas accidit. Idē Lucilius in libro septimo.

Qui te diligit: ætati facieq; tuæ se.

Fautorem ostendat. fore amicum polliceatur.

Sunt autem non pauci:qui vtrobiq; facii legant. Sed. C. Cæsar in libro de analogia.ii. huius die: & huius specie dicendum putat. Ego quoq; in iugurtha Salustii summe fidei:& reuerende vetustatis libro die casu patrio inueni scriptū. Verba hæc ita erant. Vix decima parte die reliqua. Non.n.puto argutiolam istam recipiendam:vt die dictum quasi ex die existimemus.

De genere controuersię: quod grece ἄπορον.i.dubium & inexplicabile appellatur. Cap.xv.

CVm Antonio Iuliano rhetore per feriarū tēpus ęstiuarū decedere ex vrbe æstu volentes:neapolin cōcesseramus. atq; ibi erat adolescēs tūc quispiā ex ditioribus:cū vtriusq; linguæ magistris meditās:& exercens:ad causas romæ orandas eloquentiæ latinę facultatem. atq; is rogat Iulianū vti sese audiat declamantē It auditum iulianus:imus quoq; nos cū eo simul. introit adolescens & præfatur arrogantius & elatius:q̄ ętati ei⁹ decebat. ac deinde iubet exponi cōtrouersias. aderat nobiscū ibi Iuliani sectator iuuenis promptus. & proficiens:& ostendens iam in eo quod ille apud iuliani auris in præcipiti stare. & subitaria dictione periculū sui facere audebat. Exponit igitur tenta-

menti gratia cōtrouersiā parū cōsistentē:qđ genus græci ἄπορον idest dubiū vocant.latine autē id:non minus cōmode inexplicabile dici potest.Ea cōtrouersia fuit huiuscemodi.De reo septē iudices cognoscant. eaq; sententia sit rata quā plures ex eo numero dixerint. Quū septē iudices cognouissent:duo cēsuerūt reū exilio mulctādū: duo alii pecunia: tres reliqui capite puniēdū. petitur ad supplicium ex sentētia triū iudicū:& cōtradicit. Hac ille audita:nec considerata neq; aliis:vt proponerētur:expectatis:incipit statim mira celeritate in eandē hāc cōtrouersiā principia nescio q̄ dicere. & inuolucra sen suū verborūq; volumina. vocūq; turbas fundere. cæteris omnibus ex cohorte eius: qui audire eū soliti erant clamore magno exultantibus.Iuliano autē male ac misere rubēte:& sudante. Sed vbi deblatteratis versuū multis milibus: finē aliquando fecit egressiq; inde sumus amici: familiaresq; eius iulianū prosecuti: quidnā existimaret: percontati sunt. atq; ibi iulianus festiuissime.Nolite quærere inquit quid sentiam.adolescens hic sine controuersia disertus est.

Quod Plinium secundum: hominē non indoctum fugerit: latueritq; vitium argumēti quod ἀντιστρεφον:idest reciprocum græci dicunt. Cap.xvi.

Plinius secūdus existimatus est esse ętatis suæ doctissimus. is libros reliquit: quos studiosorū inscripsit:haud mediusfidius vsq;quaq; aspernandos.In iis libris multa varie ad oblectādas eruditorū hominū auris ponit. refert etiā plerasq; sententias: quas in declinandis cōtrouersiis lepide:arguteq; dictas putat. sicuti hanc quoq; sententiā ponit:ex huiuscemodi controuersia.Vir fortis premio:quod optauerit donetur. Qui fortiter fecerat: petiit alterius vxorē in matrimoniū: & accepit is deinde cui ea vxor fuerat: fortiter fecit:repetit eandem cōtradicitur.Eleganter inqt & probabiliter ex parte posteriores viri fortis vxorem sibi reddi postulātis hoc dictū est si placet lex:redde. si nō placet redde.Fugit autē Pliniū:sentētiolā istā:quā putauit esse argutissimam: vitio nō carere: quod græce ἀντιστρεφον. i.reciprocū dicitur.& est vitiū insidiosum & sub falsa laudis specie latens nihil.n.minus conuerti ex contrario idipsum aduersus eūdē potest. Atq; ita a priore illo viro forti dici si placet lex. non reddo. si non placet non reddo. Plinius

Cecropias noctes doctorum exempla virorum
Donat habere mihi nobilis eustochius.
Viuat. & æternum lætus bona tempora ducat.
Qui sic dilecto tanta docenda dedit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVS.

Tertium ne consul: an tertio dici oporteat. Et quonam modo Cn. Pompeius cũ in theatro quod erat dedicaturus: honores suos inscriberet questionẽ ancipitẽ istius verbi de consilio Ciceronis vitauerit. Caput primum.

Familiari meo cuipiam litteras athenis Romam misi: in hiis scriptum fuit me illi iam tertiũ scripsisse. is ad me rescripsit. petiuitq; : vt rationẽ dicerem cur tertium: ac non tertio scripsissem. id etiam adscripsit: vt eadem: quid super illo quoq; mihi videretur: facerem se certiorem. tertium ne consul: & quartũ: an tertio: & quarto dicendum esset. quoniam Romæ dictum virũ dicẽtẽ audisset tertio: & quarto consul. non tertium quartũq;. Idq; in principio libri Celiũ scripsisse &. Q. Claud. in libro vndeuicesimo. C. Mariũ creatum septimo cõsulem dixisse. Ad hęc ego scripsi nihil amplius: q̃ verba. M. Varronis hominis opinor: q̃ fuit Claudius eum Celio: doctioris. quibus verbum vtrũq;: de quo ad me scripserat. decideretur. nam & Varro satis aperte quid dici oporteret edocuit. & ego aduersus eũ: qui doctus esse dicebatur: litem meam facere absens nolui. verba. M. Varronis ex libro disciplinarum quinto hæc sunt. aliud est quarto prætorem fieri: & quartum: q̄ quarto locum adsignificat. ac tres ante factos. quartum tempus adsignificat: & ter ante factum igitur Ennius recte conscripsit. Quintus pater quartum fit consul. Et Pompeius timide. q̄ in theatro ne adscriberet consul tertium: aut tertio extremas litteras non conscripsit. Quod de Pompeio Varro breuiter: & subobscure dixi: Tyro Tullius Ciceronis libertus in epistola quadã enarratius scripsit ad hũc ferme modum. Quum Pompeius inquit ędem victoriæ dedicatur⁹ foret cuius gradus vice theatri essent nomenq; eius & honores inscriberet: quæri cœptum est: vtrum consul tertio inscribendum esset: an tertium: eam rem Pompeius exquisitissime retulit ad doctissimos ciuitatis. Quũq; dissentirent: & pars tertio: alii tertium scribendum contenderent: rogauit inquit Ciceronem Pompeius: vt quod ei rectius videretur: scribi iuberet tum Ciceronem iudicare de viris doctis veritum esse: ne quorum opinionem improbasset: ipsos videretur improbasse. Persuasit igitur Põpeio: vt neq; tertium neq; tertio scriberetur: sed ad secundũ vsq;. T. fierent litterę. ter. vt verbo non prescriptores quidem demonstraretur: sed dictio tamen ambigua verbi lateret. Id autẽ quod & Varro

Tertium consul. Tertio consul Quartũ consul. Quarto consul.

et Tyro dixerunt in eodem nunc theatro non est ita scriptum. nam quum multis annis postea scæna: quæ prociderat: refecta esset: numerus tertii consulatus nō vti initio prioribus litteris tertis. sed tribus tantum lineolis. iii. incisis significatus est. In. M. autem Catonis quarto origine ita scriptum est: Carthaginenses sextū de fœdere decessere. Id verbū significat: quinquies ante eos fecisse cōtra fœdus: & tū sextum. Græci quoq; significandis huiusmodi rerum numeris τριτον και τεταρτον. i. tertium & quartū dicūt: quod cōgruit cum eo: quod latine dicitur tertium quartūq;.

Quid Aristoteles de numero puerperii memoriæ man dauerit. Cap. ii.

ARistoteles philosophus memoriæ tradidit: mulierē in ęgypto vno partu quinq; pueros enixam. eūq; esse finē dixit multi iuge hominū partionis: neq; pluris vnq̄ simul genitos compertū: hunc autem esse numerum ait rarissimū. Sed & diuo Augusto imperante. qui tempo℞ eius historiam scripserūt: ancillam Cæsaris Augusti in agro laurēte peperisse quinq; pueros dicunt: eosq; pauculos dies vixisse. matrem quoq; eorum non multo postq̄ peperit: mortuam monumentūq; ei factum iussu augusti in via laurentia. inq; eo scriptum esse numerū puerperii eius: de quo diximus.

Partus qnq; puerorum.

Locorum quorundam illustrium collatio: contentioq; facta: ex orationibus. C. Gracchi: &. M. Catonis. Cap. iii.

FOrtis & vehemens orator existimatur esse. C. Gracchus nemo id negat: sed quod nōnullis videtur seuerior: acrior: amplior q;: esse. M. Tullio ferri id qui potest. Legebamus adeo nuper orationē Gracchi de legibus promulgatis: in qua. M. Mariū: & quosdam ex municipiis italicis honestos viros virgis per iniuriā cęsos a magistratibus po. ro. quanta maxime inuidia potest: conqueritur. Verba hæc sunt quæ super ea re fecit. Nuper teanū sidicinū consul venit. vxorem dixit in balneis virilibus lauari velle. Quęstori sidicino a. M. Mario datū est negocium: vti balneis exigerentur: qui lauabantur. vxor renunciat viro parum cito sibi balneas traditas esse: & parū lautas fuisse. iccirco palus destitutus est in foro eoq; aduectus suæ ciuitatis nobilissimus homo. M. Marius vestimenta detracta sunt: virgis cæsus est. Caleni: vbi id audierunt: edixerunt nequis in balneis lauisse vellet: quū magistratus romanus ibi esset. Ferentini ob eandem causam p̄tor noster quęstores arripi iussit. Alter se de muro deiecit. Alter prehensus: & virgis cęsus est. In tā atroci re: ac tam misera atq; mœsta:

iniuriæ publicę contestatione: & quid est: quod aut ampliter insigniterq́: aut lachrymose: atq́ miseranter. aut multa copiosaq́ inuidia: graui & penetrabili querimonia dixerit breuitas sane venustas. & mundicies: orationis est: qualis haberi ferme in comœdiarum festiuitatibus solet. Item gracchus alio in loco ita dixit. Quanta libido quantaq́ intēperantia sit hominū adolescentiū: vnum exemplum vobis ostendā: his annis paucis ex Asia missus est: qui per id tempus magistratū non ceperat homo adolescens pro legato. is in lectica ferebatur. ei obuiam bubulcus de plebe venusina aduenit. & per iocū quū ignoraret. qui ferretur. rogauit nū mortuū ferret. vbi id audiuit lecticam iussit deponi. stuppis quibus lectica ligata erat. vsq́ adeo verberari iussit dum animā efflauit. Hęc quidē oratio super tam violēto atq́ crudeli facinore nihil profecto abest a quotidianis sermonibus. at quū in simili causa apud. M. Tul. ciues romani innocētes viri cōtra ius contraq́ leges virgis cęduntur: aut supplicio extremo necantur: quę ibi tunc miseratio: quę cōploratio: q̄ totius rei sub oculos subiectio: quod & quale inuidiæ: atq́ acerbitatis fretū efferuescit: Animū hercle meū: quum illa M. Ciceronis lego: imago quedā & sonus verborū: & vocum: & eiulationū circumplectitur. velut sunt ista: quę de. C. Verre dicit: quę nos: vt in pręsens potuimus: quantū memoria suppeditabat: adscripsimus. Ipse inflāmatus scelere: & furore in forum venit: ardebant oculi. toto ex ore crudelitas emanabat. expectabāt omnes: quo tandem progressurus aut quidnam acturus esset cū repente hoīem proripi: atq́ in foro medio nudari: ad diligari & virgas expediri iubet. Iam hęc mediusfidius sola verba nudari: ac diligari: & virgas expediri iubet: tanti metus horrorisq́ sunt: vt nō narrari quę gesta sunt: sed rem geri prorsus videas. Gracchus autem noster: non querētis. neq́ implorantis: sed nūciantis vice: palus inquit in foro destitutus est. vestimēta detracta sunt. virgis cęsus est. Sed enim. M. Cicero præclare: cū diutina repræsentatione non cęsus est: sed cædebatur inquit virgis in medio foro messanæ ciuis romanus. Quū interea nullus gemitus: nulla vox illius miseri inter dolorem: crepitūq́ plagarū audiebatur: nisi hęc ciuis romanus sum. hac cōmemoratione ciuitatis omnia verbera depulsurū: cruciatūq́ a corpore deiecturū arbitrabatur: cōplorationem deinde tam acerbæ rei: & odiū in Verrem detestationēq́ apud ciues romanos incense: atq́ acriter: atq́ inflāmanter facit quū hæc dicit. O nomen dulcæ libertatis: O ius eximiū nostrę ciuitatis. O lex portia: legesq́ semproniæ. O grauiter desiderata: & aliquando reddita plebi romanæ tribunitia pote-

ſtas. huccine tandem hęc omnia reciderunt: vt ciuis romanus in prouincia po. ro. in oppido fœderatorũ: ab eo qui beneficio po. ro. faſces ac ſecuris haberet deligatus in foro virgis cęderetur: quid quum ignes ardenteſq; laminę cęteriq; cruciatus admouebantur? Si te acerba illius imploratio: & vox miſerabilis non leniebat: ne ciuiũ romanorum. qui tũ aderant: fletu gemituq; maximo cõmouebare? Hæc.M.Tul.atrociter grauiter:copioſe apteq; miſeratus eſt. Sed ſiquis eſt tam agreſti aure ac tam hiſpida:quem lux iſta:& amœnitas orationis: verborũq; modificatio parum delectat: amat autẽ priora iccirco: ꝙ incompta & breuia: & nõ operoſa: ſed natiua quadã ſuauitate ſunt: ꝙq; iis vmbra & color quaſi opacę vetuſtatis eſt: is ſiquid iudicii habet: conſideret in cauſa pari. M. Catonis hominis antiquioris orationẽ. Ad cuius vim & copiam Gracchus nec aſpirauit. intelligit (opinor) Catonẽ contemptũ eloquentia ętatis ſuę non fuiſſe. & id iam tũ facere voluiſſe: quod Cicero poſtea ꝑfecit. In eo nãq; libro q̃ de falſis pugnis ſcriptus eſt: ita de.Q.Thermo cõqueſtus eſt. Dixit a decẽuiris parum ſibi bene cibaria curata eſſe. iuſſit veſtimẽta detrahi: atq; flagro cædi. decẽuiros brutiani verberauere. videre multi mortales. Quis hanc contumeliam? quis hoc imperium? quis hanc ſeruitutem ferre poteſt: nemo hoc rex auſus eſt facere eam ne fieri bonis bono genere natis boni conſulitis? Vbi ſocietas? vbi fides maioꝝ.inſignitas: iniurias: plagas. verbera. vibices: eos dolores: atq; carnificinas ꝑ dedecus: atq; maximã ignominiã inſpectãtib⁹ popularib⁹ ſuis. atq; multis mortalibus te facere auſum eſſe? ſed q̃tũ luctũ q̃tũq; gemitũ. quid lachrymarũ. quãtũq; fletuum factũ audiui. ſerui iniurias nimis ęgre ferunt. quid illos bono genere natos. magna virtute præditos opinamini animi habuiſſe atq; habituros. dum viuent? Quod Cato dixit. brutiani verberauere ne qui fortaſſe de brutianis requirat id ſignificat. Quũ Annibal pœnus cum exercitu in Italia eſſent. & aliquot pugnas popupulus ro. aduerſas pugnauiſſet. primi totius Italię brutii ad annibalem deſciuerunt. id Romani ægre paſſi poſtq̃ Annibal italia deceſſit: ſuperatiq; pœni: ſunt: brutios ignominiæ cauſa non milites ſcribebant: nec pro ſociis habebant ſed magiſtratibus in prouincias euntibus parere: & pręminiſtrare ſeruorum vicem iuſſerunt. Itaq; ii ſequebantur magiſtratus: tanq̃ in ſcænicis fabulis: qui dicebantur Lorarii: & quos erant iuſſi vincebant: aut verberabant. Quot autem ex brutis erant: appellati ſunt brutiani. Lorarii Brutiani.

Quod.P.Nigidius argutiſſime docuit nomina nõ poſitiua eſſe ſed naturalia. Cap. iiii.

NOmina verbaq; non positu fortuito: sed quadam vi & ratione naturę facta esse. P. Nigidius in grãmaticis commentariis docet rem sane in philosophię disertationibus celebrẽ queri.n. solitũ apud philosophos φυσει τα ονοματα η θεσει .i. natura ne nomina sint an positu: in eam rem multa argumẽta dicit: cur videri possint verba eẽ naturalia magis q̃ arbitraria. ex quibus hoc visum est lepidũ & festiuum. Vos inquit quũ dicimus motu quodã oris cõueniente cũ ipsius verbi demonstratione vtimur: & labias sensim primores emouemus: ac spiritum: atq; animam porro versum: & ad eos: quibus quum sermocinamur: intendimus. at contra quum dicimus nos neq; profuso intentoq; flatu vocis: neq; proiectis labris pronunciamus: sed & spiritum & labias: quasi intra nosmetipsos cohercemus: hoc idem fit in eo: quod dicimus: tu & ego: & tibi mihi. Nam sicuti quum annuimus: q; abnuimus: motus quidam ille vel capitis: vel oculorum a natura rei: quã significat non abhorret: ita in his vocibus quasi gestus quidam oris & spiritus naturalis est. eadem ratio est in græcis quoq; vocibus: quã esse in nostris animaduertimus.

Auarus simplex ne vocabulum sit: an compositum & duplex: sicut. P. Nigidio. Cap. v.

Auarus

AVarus non simplex vocabulum: sed iunctum copulatũ q; esse Nigidius dicit in commentariorum vndetricesimo: Auarus inquit appellatur: qui auidus æris est. sed in ea copula e inquit littera detrita est. Item locupletem ait dictũ. ex compositis vocibus: qui pleraq; loca: hoc est qui multas possessiones tenet. Sed probabilius id firmiusq; est: quod de locuplete dicit. nam de auaro ambigitur. cur.n. non videri possit ab vno solum verbo inclinatum: quod est aueo: eademq; esse factura: qua est amarus: de quo nihil dici potest: quin duplex non sit.

Mulctam dictam esse ab ædilibus. P. Appii cæci filię mulieri nobili: q; locuta esset petulantius. Cap. vi.

Appii filia

NOn in facta modo. sed in voces etiam petulantiores publice vindicatũ est. ita enim debere esse visa est romanæ disciplinæ dignitas inuiolabilis. Appii nãq; illius cæci filia: a ludis quos spectauerat: exiens turba vndiq; cõfluentis fluctuãtisq; populi iactata est. atq; inde egressa: quũ se male habitam diceret. Quid in me nunc factum esset inquit. quantoq; arctius: pressiusq; conflictata essem: si Publius Claudius frater meus naualı prælio classem nauiũ cum ingenti ciuiũ numero

non perdidiſſet? Certe quidem maiore nunc copia populi oppreſſa inciđiſſem:ſed vtinam inquit reuiuiſcat frater:aliamqꝫ claſſem in ſiciliam ducat: atqꝫ iſtam multitudinem perditum eat: qua me male nunc miſeram conuexauit. ob hæc mulieris verba tam improba:ac tam inciuilia. C.Fundanius & Tib. Sempronius ędiles plębei mulctam dixerunt ei æris grauis.xxv.milia.Id factum eſſe dicit Capito Atteius in commentario de iudiciis publicis bello punico prio: Fabio Licinio:& T.Acilio Craſſo conſulibus.

Fluminū quę vltra imperium romanū fluūt prima magnitudine eſſe nilum:ſecundum iſtrum:proxima rhodanū.ſicut.M.Varronem memini ſcribere. Cap.vii.

OMniū fluminū quæ in maria qua imperium ro. eſt: fluūt quam græci την εισωθα λασθαρ. i.iternum mare appellant maximū eſſe nilum conſentitur.proxima magnitudine eſſe iſtrum ſcripſit Salu. Varro autem quū de parte orbis:quæ Europa dicitur.differeret:in tribus primis eius terræ fluminibus rhodanū eſſe ponit. per quod videtur eū facere iſtro æmulum.iſtrus enim quoqꝫ in europa fluit. Nilus. Rhodan⁹ Iſtrus

Inter ignominias militares quibus milites coercebantur fuiſſe ſanguinis dimiſſionem & quænā eſſe videatur cauſa huiuſcemodi caſtigationis. Cap.viii.

FVit hęc quoqꝫ antiquitus militaris animaduerſio: iubere ignominię cauſa militi venam ſolui: & ſanguinem dimitti. cuius rei ratio in litteris veteribus: quas equidem inuenire potui non extat.ſed opinor factum hoc primitus in militibus ſtupētis animi atqꝫ a naturali habitu declinantis:vt non tam pœna: q̄ medicina videretur poſtea tamen ob pleraqꝫ alia delicta idem factitatum eſſe credo per conſuetudinem: quaſi minus ſani viderentur omnes: qui deliquerunt. Sāguinis miſſio.

Quibus modis: quoque habitu acies romana inſtrui ſolita ſit: quæqꝫ earum inſtructionū ſunt vocabula. Cap.ix.

VOcabula ſunt militaria:quibus inſtructa certo mō acies appellari ſolet: frōs ſubſidia cuneus:orbis:globus: forfices: ſerra alæ:turres.hæc & q̄dā itē alia inuenire eſt in libris eoꝝ q de militari diſciplina ſcripſerunt. tranſlata aūt ſunt ab ipſis rebus: q̄ ita ꝓprie noiantur:earūqꝫ rerū in acie inſtruenda ſui cuiuſqꝫ vocabuli imagines oſtenduntur. Militaria vocabula

Quæ eius rei cauſa ſit:ꝙ & græci veteres:& romani annulum in eo digito geſtauerunt; qui eſt in manu ſiniſtra minimo proximus. Cap.x.

Annuli gestatio.

VEteres græcos annulū habuiſſe in digito accepimus ſiniſtræ manus qui minimo eſt ꝓximus. romanos quoq; oēs aiūt ſic plerūq; annulis vſitatos. cām eſſe huius rei Appion in libris ęgyptiacis hāc dicit: ꝙ inſectis aptiſq; humanis corporibus: vt mos in ægypto fuit: quas gręci αρατομασ. i. diſſectiones appellant repertum eſt neruū quendā tenuiſſimū ab eo vno digito: de quo diximus: ad cor hominis pergere: ac peruenire propterea non inſcitum viſum eſſe eum digitū in potiſſimū tali honore decorandum: qui continens & quaſi cōnexus eſſe cum principatu cordis videretur.

Verbum mature quid ſignificat: quæq; eius vocis ratio ſit: & ꝙ eo verbo vulgus hominū improprie vtitur. atq; inibi ꝙ præcox declinatū pręcocis facit non pręcoquis. Cap. xi.

Mature.

MAture nūc ſignificat ꝓpere: & cito cōtra ipſi⁹ verbi ſentētiā. aliud. n. ē mature: q̄ qđ dr̄ ꝓpere. P. Nigidi⁹ hō in oīm bonarū artiū diſciplinis egregi⁹: Mature inq̄t ē: qđ neq; citi⁹ ē: neq; ſerius. ſed mediū qddā: & tēperatū eſt: Bene atq; ꝓprie Nigidi⁹. nā & i frugib⁹: & i pomis matura dicūtur: q̄ neq; cruda & imitia ſunt: neq; caduca: & decocta ſed tēpore ſuo adulta: maturataq;. Quoniā aūt quod nō ſegniter fiebat mature fieri dicebat: ꝓgreſſa plurimū verbi ſignificatio eſt: & nō iā: qđ nō ſegnius: ſed qđ feſtinatius fit: id fieri mature dr̄: quādo ea: q̄ ꝑter ſui tēporis modū ꝓperata ſunt: īmatura veri⁹ dicātur. illud vero nidigianū rei: atq; verbi tēperamētū: diuus auguſtus duob⁹ græcis verbis elegātiſſime exprimebat. nā & dicere in ſermonib⁹: & ſcribere in epiſtolis ſolitū eē aiūt. σπευδεβραδεωσ. i. matura. Per quod monebat vt ad rē agēdā ſimul adhiberetur: & induſtrię celeritas: & diligentię tarditas. ex quibus duob⁹ cōtrariis fit maturitas: Virgili⁹ quoq;: ſiqs animū attēdat duo iſta verba ꝓperare & maturare: tāq̄ plane reſonātia cōtraria ſcitiſſime ſeparauit i hiſce verſib⁹.

Maturitas.

Frigidus agricolam ſiquando continet hymber:
Multa forent quæ mox cęlo properanda ſereno:
Maturare datur.

Maturare.

Elegātiſſime iſta duo verba diuiſit. nāq; i ꝓperatu rei ruſticę: per tēpeſtates pluuiaſq; quādo ociū eſt: maturari poteſt ꝑ ſerenas: quādo tēpus inſtat: ꝓperari neceſſum eſt. quū ſignificandū autē eſt coactius quid factū: & feſtinatius: tum rectius præmature factum id dicitur: q̄ mature. ſicut Afranius dixit in togata cui titulus nomen eſt. Appetis dominatū demens præmature pręcocē. In quo verſu animaduertēdū eſt: ꝙ præcocē inquit: nō præcoquē eſt enim caſus eius rectus: non pręcoquis: ſed præcox.

Prematuri.

Præcox.

De portentis fabularum: quæ Plinius ſecundus indigniſſime in Democritum confert philoſophum. & ibidem de ſimulacro volucri columbę. Cap. xii.

Librum eſſe Democriti nobiliſſimi philoſophorum de vi & natura chamæleontis eumq; ſe legiſſe Plinius ſecundus i naturalis hiſtoriæ.xxviii. refert: multaq; vana atq; intolerāda auribus. deinde quaſi a Democrito ſcripta tradit: ex qbus pauca hæc inuiti meminimus: quia pertęſum eſt: Accipitrē auē rapidiſſimā a chamęleōte humi reptāte ſi eū forte ſuperuolet: detrahi & cadere vi quadā in terrā: cęteriſq; auibus laniādū ſeſe ſpōte ſua obiicere & dedere. Itē aliud vltra humanā fidē: caput & collū chamæleōtis: ſi vratur ligno: quod appellatur robur: hymbres & tonitrua de repēte fieri: idq; ipſum vſu veni re. ſi iecur eiuſdē animalis in ſummis tegulis vratur. Itē aliud quod hercle an ponerē dubitaui: ita ē deridicule vanitatis: niſi iccirco plane poſui q̄ oportuit nos dicere quid de iſtiuſmodi admirationum fallaci illecebra ſentiremus: q̄ plerūq; capiūtur: & ad perniciē elabūtur ingenia maxime ſolertia: eaq; potiſſimū: que dicēdi cupidiora ſunt ſed redeo ad Pliniū. ſiniſtrū pedē ait camæleōtis ferro ex igni calefacto torreri: cū herba que appellatur eodē nomine chamęleon: & vtrūq; macerari vnguēto colligiq; in modum paſtili atq; in vas mitti ligneū & eū qui vas ferat: etiā ſi is in medio palam verſetur: a nullo videri poſſe. His portētis atq; prēſtigiis a Plinio ſecūdo ſcriptis nō dignū eſſe cognomine Democriti puto: Vel illud quale eſt: q̄d idē Plinius in decimo libris Democritū ſcripſiſſe aſſeuerat aues quaſdā eſſe certis vocabulis & earū auiū cōfuſo ſanguine gigni ſerpētē: eū ſiquis ederit: linguas auiū: & colloquia interpretaturum. multa autē videtur ab hominibus iſtis male ſolertibus huiuſcemodi cōmēta in Democriti nomē data nobilitatis auctoritatiſq; eius per fugio vtētibus. Sed id quod Archytā pythagoricū cōmentū eſſe: atq; feciſſe traditur. neq; minus admirabile: neq; tamē vanū ęque videri debet. Nā & pleriq; nobiliū græcoꝝ: & Phauorinus philoſophus memoriarum veteꝝ exequentiſſimus affirmatiſſime ſcripſerunt: ſimulacrum colūbæ e ligno ab Archyta ratione quadā: diſciplinaq; mechanica factū volaſſe: ita erat ſcilicet librametis ſuſpēſum. & aura ſpiritus incluſa: atq; occulta concitum. libet hercle ſuper re tam abhorrenti a fide ipſius Phauorini verba ponere αρχυτασ ταραρτιροσ φιλοσοφοσ αμα και μηχαρηχοσ: ωρ εϖοιησε ϖεριστεραν ξυλιρην τετομερηρ: ητισ ειϖοτε κα_τησειεν ουκετι αριστατο μεχρι γαρ τουτου. idest

Chameleon.

Archytas tarantinus philosophus pariter & mechanicus vir colum bam ligneam fecit volantem: quæ si nonnunq̃ subsedisset: præterea non exurgebat. hactenus enim.

Quū partim hominū: qua ratione hoies dixerint. Cap. xiii.

Partim hoim.

PArtim hominū venerūt plerūq; dicitur: quod significat pars hominū venit. i. qdã hoies. nã partim hoc in loco aduerbiū est. neq; in casus inclinatur. sicuti quū partim hominū dici potest. i. cū qbusdã hoibus: & quasi cū qua dã parte hominū. M. Cato in oratõe de floria ita scripsit Ibi ꝓ scorto fuit in cubiculū surrectitauit e cõuiuio: cū partim illoꝝ iã sæpe ad eundẽ modū erat. Imperitiores autẽ: quū partim legunt tãq̃ declinatū sit quasi vocabulū. nõ dictū: quasi aduerbiū. Sed. Q. Claudius. xxi. annali insolentius paulo hac figura est ita vsus. eum enim cum partim copiis hominū adolescentium placentem sibi. Itẽ Q. Claudii. xiii. ãnali verba hæc sunt. Sed iccirco me fecisse: ꝙ vtrū negligentia partim magistratuū. num auaritia: an calamitate populi romani: euenisse dicam: nescio.

Iniuria mihi factum itur quali verborum ordine Cato dixit. Cap. xiiii.

Iniuria factum itur.

AVdio illi iniuriã factū iri: audio cõtumeliam dictum iri: vulgo quoq; ita dici. & istã esse verboꝝ figurã iã in me dio loquẽdi vsu: iccirco exẽplis supersedeo. Sed contu= melia illi vel iniuria factū itur paulo est remotius. Exẽ= plū igitur ponemus. M. Cato pro se contra. C. Cassium Atq; euenit ita quirites vt in hac contumelia: quæ mihi per huiusce modi petulantiam factum itur rei quoq; pub. mediusfidius miserear quirites. sicut autem contumeliam factum iri: significat iri ad contu meliam faciendam. i. operã dari quo fiat contumelia: ita contumelia factum itur casu tantum immutato idem dicit.

De flaminis dialis. deq; flaminicæ cerimoniis. verbaq; ex edicto pretoris apposita quibus dicit: non coacturum se ad iurandum: neq; virgines. Vestę: neq; diales. Cap. xv.

Flamen dialis

CErimoniæ imposita flamini diali multę: itẽ cautus mul tiplices: quos in libris qui de sacerdotibus publicis com positi sunt. Item in Fabii pictoris librorum primo scrip tos legimus: vnde hæc ferme sunt: quę cõmeminimus. i. Equo dialẽ flaminẽ vehi religio est. ii. Classẽ ꝓcinctã extra pomeriū. i. exercitū armatū videre: iccirco rarẽter flamẽ dia lis creatus cõsul est quū bella cõsulibus mãdabantur. iii. Item iurare dialẽ fas nūq̃ est. iiii. Itẽ annulo vti: nisi peruio cassoq; fas nõ est. v.

Ignē e flaminia.i. flaminis dialis domo nisi sacrū efferri ius nō ē.vi.
Vinctum si ędes eius introierit:solui necessum est:& vincula per im
pluuiū in tegulas subduci: atq; inde foras in viā dimitti.vii.Nodū
in apice:neq; in cinctu: neq; alia in parte vllū habet.viii. Siquis ad
verberandum ducatur: si ad pedes eius supplex procubuerit: eo die
verberari piaculū est.ix.Capillū dialis nisi q liber homo est: nō deto
net.x.Caprā & carnē incoctam: & ederā:& fabā:neq; tangere diali
mos est:neq; nominare.xi.Propagines e vitibus altis ꝑtētis nō suc=
cidet.xii.Pedes lecti in quo cubat:luto tenui circūlitos esse oportet
& de eo lecto trinoctiū cōtinuū nō decubat neq; in eo lecto cubare
aliū fas est:neq; apud eius lecti fulcrū capsam esse cū strue:atq; ferro
oportet.xiii. Vnguiū dialis: & capilli segmina subter arborē ilicam
terra operiuntur.xiiii. Dialis quotidie festatus est.xv.Ac sine apice
sub diuo esse licitū nō est:sub tecto vti libet:& nō pridem a pontifi=
cibus constitutū. Massurius Sabinus scripsit & alia quædā remissa:
gratiāq; aliquot cerimoniarū factū dicit.xvi.Farinā fermēto imbu=
tam attingere ei fas nō est.xvii. Tunicā intimam : nisi in locis tectis
nō exuit:ne sub cęlo tāq̄ sub oculis Iouis nudus sit.xviii. Super fla=
minē dialem in cōuiuio: nisi Rex sacrificulus : haud quispiam alius
accūbit.xix.Vxorē si amisit:flamino decedit.xx.Matrimoniū flami
nis:nisi morte dirūpi non est ius.xxi.Locum in quo bustū est: nunq̄
ingreditur.xxii.Mortuū nūq̄ attingit:funus tamen exequi nō est re
ligio. Eædem ferme cerimonię sunt: quas flaminicas sacerdotissas
dialis sehorsum aiunt obseruitare. veluti est.i.Quod bene nato ope=
ritur.ii.Et ꝙ virica surculū de arbore silica habet.iii.Et ꝙ scalas: q̄
græce κλιμακεσ appellatur:eas ascendere ei plus tribus gradi=
bus religiosum est: atq; etiā.iiii.Quū it ad argeos: ꝙ neq; comit ca
put: neq; capillum depectit. Verba prætoris ex edicto perpetuo de
flamine diali & de sacerdote. Vestæ ascripsi.Sacerdotem vestalem:
& flaminem dialem in omni mea iurisditione iurare non cogā. Ver=
ba.M.Varronis ex secundo rerum diuinarū super flamine diali hæc
sunt.Is solus album habet galerum vel ꝙ maximus est: vel ꝙ Ioui
immolata hostia albato fieri oporteat.

Quos errores Iulius Higinus in.vi.Virg.animaduerterit in
historia romana erratos. Cap.xvi.

REprehendit Higinus virgilium: correcturumq; eum fu=
isse existimat:quod in libro sexto scriptum est Palinurus
est apud inferos:petens ab Aenea vt suum corpus requi
rendum: & sepeliendum curet. Is hęc dicit.

Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terram
Iniice (namq; potes) portusq; require velinos
Quo inquit modo aut Palinurus nouisse: aut nominare potuit portus velinos: & Aeneas ex eo nomine locũ inuenire: quũ Velia oppidũ: a quo portũ: qui in eo loco est: velinũ dixit. Seruio Tullio regnante Romæ post annũ amplius sexcẽtesimũ: q̃ Aeneas in Italiam venit: cõditũ in agro lucano: & eo nomine appellatũ est. Nã qui ab Harpalo inquit regis Cyri pręfecto ex terra phocide fugati sunt: alii veliã: partim massiliã cõdiderũt. Inscitissime igitur petit: vt Aeneas portũ velinũ requirat: quum id nomen tempore fuerat nusq̃ gẽtium: neq; simile inquit illud videri debet: qđ ẽ in primo carmine.

Verinus portus

Italiam fato profugus: lauinaq; venit
Littora: Aut quod æque est in.vi. libro.
Chalcidicaq; leuis tandem superastitit arce.
Quoniã poetæ ipsi quedã κατάπρολήψιν.i. per anticipationẽ historiæ dicere ex sua persona concedi solet. Quæ acta ipse postea scire potuit. sicut Virgilius sciuit de lauinio oppido: & de colonia chalcidẽsi. sed palinurus qui potuit id inquit scire: ea quę post annos.dc. facta sunt: nisi quis eũ diuinasse apud inferos putat: perinde vt animæ defunctorũ solẽt Sed & si ita accipias: q̃q; nõ ita dicitur: Aeneas tamen: qui nõ diuinabat. quo pacto potuit requirere portũ velinũ? cui nomen tunc: sicuti diximus: nullũ vsq̃ fuit. Item hoc quoq; in eodẽ libro reprehẽdit: & correpturũ fuisse Virgilium putat: nisi mors occupasset. Nã quũ Thesea inquit: inter eos nominasset: qui ad inferos adissent: ac redissent: dixissetq;. Quid thesea? magnũ quid memorẽ Alciden? & mi genus ab Ioue summo est postea tamẽ refert. Sedet æternũq; sedebit infœlix Theseus. Qui autem inquit fieri potest: vt æternũ apud inferos sedebat: quẽ supra cũ iis nominat: qui descẽderint illuc: atq; inde rursum euaserint: p̃sertim cũ ita sit fabula de Theseo: atq; sic Hercules eũ euellerit e petra: & in lucẽ ad superos eduxerit. i his versib⁹ errasse Virgiliũ dicit.
Eruet ille argos: agamemnoniasq; micenas.
Ipsumq; ęacidem genus armipotentis achilli.
Vltus auos troiæ: templa & temerata mineruæ:
Confudit inqt & personas diuersas & tẽpora. nã neq; eodẽ tẽpore: neq; eosdem per homines cum achęis: & cum Pyrrho bellatum est. Pyrrhus enim quidem dicit Aeacidem: de epiro in italiam trãsgressus cum romanis depugnauit: aduersus Manium Curium in eo bello ducem: Argiuum autem bellum.i. achaicum multis post annis a. L. Mumio imperatore gestum est. potest inquit igitur medius eximi

versus: qui de pyrrho importune immissus est: quem Virgilius pro culdubio exempturus inquit fuit.

Quam ob causam: & quali modo Democritus philosophus luminibus oculorum sese priuauerit. & super ea re versus Laberii pure admodum & venuste facti. Cap. xvii.

DEmocritum philosophũ in monumentis grecę historię scriptum est. virum præter alios venerandũ: auctoritateq; antiqua præditum luminibus oculorum sua spōte se priuasse: quia existimaret cogitationes: cōmētationesq; animi sui in cōtemplandis naturæ rationibus vegetiores: & exactiores fore si eas vidēdi illecebris: & oculorũ impedimentis liberasset id factũ eius: modumq; ipsum quo cęcitatē facile solertia subtilissima consciuit Laberius poeta in mimo: quē inscripsit rectiorē: versibus quidē satis mūde: atq; graphice factis describit: sed causam volūtariæ cęcitatis finxit aliam vertitq; in eam rem: quam tũ agebat: nō inconcinniter. est enim persona: quę hoc apud Laberiũ dicit diuitis auari & parci sumptum plurimũ ασωτιαρτε .i. laxumq; & popinationem adolescentis filii deplorantis Laberius poeta.

Versus laberiani hi sunt.

Democritus abderites physicus philosophus clipeum:
Constituit contra exortum hiperionis: oculos
Effodere vt posset splendore ęreo: ita radiis
Solis aciem effodit luminis: malis bene
Esse: ne videret ciuibus. sic ego
Fulgenti splendore in pecuniam volo
Lucificare exitum ętati meæ.
Ne in te bona videam esse nequam filium.

Historia de Artemisia. deq; eo certamine: quod apud Mausoli sepulchrũ a scriptoribus inclytis decertatum est. Cap. xviii.

ARtemisia Mausolũ virũ amasse fertur supra omnis amorum fabulas: vltraq; affectionis humanæ fidē. Mausolus autē fuit vt. M. Tullius ait: rex terrę cariæ: vt quidā grecarũ historiarũ scriptores dicũt: prouincię grecę prefectus: quē σατραπην .i. ducē ac pręsidē greci vocāt. Is Mausolus vbi fato pfunctus est: & inter lamenta & manus vxoris funere magnifico sepultus est: Artemesia luctu atq; desiderio mariti flagrans ossa: cineremq; eius mixta odoribus: contusaq; in pulueris faciem aquę indidit: ebibitq; multaq; alia violenti amoris indicia fecisse dicitur. molita quoq; est ingenti impetu operis: conseruādæ mariti memorię causa: sepulchrum illud. memoratissi- Artemisia Mausol⁹ Satrapes

mum: dignatūq; numerari inter septē omniū terrarū spectacula. Id monumētū Artemisia cū diis manibus sacris Mausoli dicaret: agona.i. certamen laudibus eius dicundis facit. ponitq; premia pecuniæ. aliarūq; rerū bonarum amplissima. ad eas laudes decertandas venisse dicūtur viri nobiles ingenio atq; lingua prȩstabili Teopompus: Theodectes: Naucrites. sunt etiā qui Isocratē ipsum cum iis certauisse memoriæ mandauerint: sed eo certamine vicisse Theopōpum iudicatū est. is fuit isocratis discipulus. extat nūc quoq; Theodecti tragœdia: quæ inscribitur Mausolus: in qua eum magis q̄ in prosa placuisse Higinus in exemplis refert.

Non purgari neq; leuari peccatum: quum prætenditur peccatorum: que alii quoq; peccauerunt: similitudo: atq; inibi verba ex oratione super ea re Demosthenis. Cap. xix.

INcessabat quēpiā Taurus philosophus seuera atq; vehemēti obiurgatione adolescētem a rhetoribus & facūdiȩ studio: ad disciplinas philosophiȩ trāsgressum: q̄ factū quiddam ab eo diceret inhoneste & improbe. at ille nō ibat inficias fecisse: sed id solitū esse fieri defendebat turpitudinēq; delicti: exēplorū vsu. & cōsuetudinis venia deprecabatur. atq; ibi taurus isto ipso defensionis genere irritatior homo inquit stulte & nihili: si te a malis exemplis auctoritates & rationes philosophiȩ nō abducūt: ne illius quidē Demosthenis vestri sentētia tibi in mētē venit: quæ qalepidis: & venustis vocū modis vincta est. quasi quȩdā cātilena rhetorica facilius adhærere memoriæ tuȩ potuit. nā si me inquit nō fallit: quod quidē in primori pueritia legerim: verba hȩc sunt Demosthenis aduersus eū: qui (vt tu nūc facis) peccatū suū: peccatis alienis exemptū: purgatūq; ibat. συ δε μηλεγεωσ γεγορεν ουτω πολλακισ. αλλωσ αυτο προσηκαι γιγρεσθαι. ουγαρ ειτι πωποτε. μη κατα τουσ ρομουσ επαρχθη. συδε τουτο εμιμησω. δια τουτο αποφυγοισ αρ δικαιωσ. αλλα πολλω μαλλορ. αλισκοιο. ωσπερ γαρ ειτισ εαλω. συ ταυτα ουκ αρ εγρα ψασ ουτωσ αρσυ ρυρ αλωσ. αλλοσ ου γραφει. idest verū ne dicas sic esse actū sæpenumero: sed hoc fieri sic dicere. Nō enim si quid aliquādo contra leges actum iam est: tuq; id secutus es propterea iure queas euadere: quinimo eo magis iccirco in te debeat statui: vt enim si prius in aliquē foret animaduersū: tu minime hȩc scriberes: ita si ipse in prȩsentia punieris: nequaq̄ deiceps ali⁹ scribet. Sic Taur⁹ oim suasionū: admonitionūq; genere vtēs sectatores suos ad rōes bone iculpatȩq; idolis ducebat.

Quid sit rogatio: quid lex: quid plebiscitum: quid priuilegiũ: & quantum omnia ista differant. Cap. xx.

QVæri audio quid lex sit: quid plæbiscitũ: quid rogatio. quid priuilegiũ. Atteius Capito. publici priuatiq; iuris peritissimus. quid lex esset hisce verbis definiuit. Lex inquit est generale iussum populi: aut plębis rogãte magistratu. Ea definitio si pbe facta est neq; de imperio Cn. Pōpeii: neq; de reditu. M. Ciceronis: neq; de cæde. P. Clodii quæstio: neq; alia id genus populi plebisue iussa leges vocari possũt. Nõ sunt enim generalia iussa: neq; de vniuersis ciuibus: sed de singulis cõcepta: quocirca priuilegia potius vocari debent: quia veteres priua dixerũt: quæ nos singula dicimus: quo verbo Lucilius in primo satyrarũ libro vsus est. Ab domina thynnia venientibus priua dabo cephaleãq; carnẽ. Plębẽ autẽ Capito. in eadẽ definitione seorsum a populo diuisit: quoniam in populo omnis pars ciuitatis: omnesq; eius ordines cõtineantur. Plæbs vero ea dicitur: in qua gẽtes ciuiũ patriciæ nõ insunt: Plębiscitũ igitur est secundũ eũ Capitone lex: quã plæbes nõ populus accipit: sed totius rei iuris q;: siue quum populus: siue quũ plębs rogatur: siue quod ad vniuersos pertinet: caput ipsum & origo: & quasi fons rogatio est Ista enim omnia vocabula censentur cõtinenturq; rogationis principali genere: & nomine. nã nisi populus: aut plębs rogatur: nullum plębis: aut populi iussum fieri potest. Sed q̃q̃ hęc ita sunt: in veteribus tamẽ scriptis non magnam vocabulorũ istorũ differentiã esse animaduertimus. nam & plæbiscita: & priuilegia trãslato nomine leges appellauerũt eadẽq; confuso & indistincto vocabulo rogationes dixerũt. Salu. quoq; proprietatũ in verbis retinentissimus consuetudini concessit & priuilegium quod de Cn. Pompeii reditu ferebatur: legem appellauit Verba ex secunda eius historia hæc sunt. Nam syllam consulem de reditu eius legem ferentem ex composito tri. ple. C. Herennius prohibuerat.

Lex | Priua | Plæbs | Plebiscitum | Rogatio | Retinentissimus

Quam ob causam. M. Cicero his omnino verbis nouissime & nouissimus vti obseruantissime vitarit. Cap. xxi.

NOn paucis verbis: quorũ frequẽs vsus est nũc: & fuit. M. Ciceronẽ noluisse vti manifestũ est: q ea nõ probaret: velut est nouissimus: & nouissime. Nã quũ &. M. Cato: & Salustius: & alii quoq; ętatis eiusdẽ verbo isto promiscue vsitati sint: multi etiã non indocti viri in libris id suis scripserũt: abstinuisse eo tñ tãq̃ nõ latino vr̃. Quoniã q doctissim⁹ eoꝝ tẽpoꝝ fuerat: Lęli⁹ illo vt nouo & ĩprobo verbo vti

Nouissime | Nouissimus.

vitauerat. propterea id. M. Varronis ex libro de lingua latina ad Ciceronem. vi. demonstrandum putaui. Quod extremũ inquit dicebatur: est dici nouissimũ cœptũ vulgo: quod mea memoria: vt Lælius: sic senes alii: ꝙ nimiũ nouũ esset verbum: vitabant. cuius origo: vt a vetere vetustius & veterrimũ: sic a nouo declinatũ nouius & nouissimum.

Locus exẽptus ex Platonis libro: q inscribitur gorgias: de falsæ philosophiæ probris: quibus philosophos temere incessit: qui emolumenta vera: philosophię ignorant. Cap. xxii.

Plato

PLato veritatis homo amicissimus: eiusq; omnibus exibẽdæ prõptissim⁹ quę omnino dici possint ĩ desides istos ignauosq; qui obtentu philosophiæ nominis inutile ocium: & linguæ: vitęq; tenebras sequuntur: ex persona quidem nõ graui: neq; idonea. vere tamen ingenueq; dixit. Nam & si Calicles: quem dicere hæc facit: vere philosophiæ ignarus: inhonesta: indignaq; in philosophos confert: perinde tamen accipienda sunt quę dicuntur: vt nos sensim moneri intelligamus: ne ipsi quoq; culpatiões huiuscemodi mereamur neue inerti inaniq; desidia cultum & studium philosophi metiamur. Verba ipsa super hac re Platonis ex libro: q appellatur gorgias scripsit: quoniã vertere ea consilium non fuit: quum ad proprietates eorum nequaq̃ possit latina oratio aspirare: ac multo minus etiam mea. φιλοσοφια γαρ τοι εστιρ ω σωκρατεσ Χαριερ. εαρτισ αυτου μετριοσ αψηται εν τη ηλικια εαρ Δε ϖεραιτερω τουΔεορτοσ ερΔιατριψι. Διαφθορα των αρθρωϖωρ. εαρ γαρ και ϖαρυευφυησ η. και ϖορρω τησ ηλικιασ φιλοσοφη. αναγκη ϖαρτων αϖειρωρ γεγορεραι εσιρ. ωρ Χρη εμ ϖειρορ ειραι.]τον μελλορτα καλον. καγαθορ και ευΔοκιμορ εσεσθαι αρΔρα. και γαρ τωρ ρομων αϖειροι γιγρορται των κατα την ϖολιρ. και τωρ λογων οισ Δη Δει Χρωμερορ ομιλειρ ερ τοισ συμβολαι οισ τοισ αρθρωϖοισ και ιΔια και Δημοσια: και των ηΔορωρτε. και εϖιθιμιωρ τωρ αρθρωϖειωρ. και συλληβΔην των ηθων ϖαρταϖασιν αϖειροι γιγρορται. εϖειΔαρ ουρ ελθωσιν εισ τιρα ιΔιαρ η ϖολιτικην ϖραξιρ. καταγελαστοι γιγρορται. ωσ ϖεργεοιμαι οι ϖολιτικοι εϖειΔα ραυεισ τασ υμετερασ Διατριβασ ελθωσι. και τουσ λογουσ καταγελαστοι εισι. συμβαιρει γαρ το του ευριϖιΔου λαμϖροσ τεεστιρ εκαστοσ ερ τουτω: και εϖι του τε=

πει γεται. νεμων το πλειστον ημερασ τουτω μεροσ
ιναυτοσ αυτου τυγχανηβελτιστοσ ων. οπου δαν
φαυλοσ η. εντευθεν φευγει και λοιδορει τουτο. το δε=
υτερον επαινει ευνοια τη εαυτου: ηγουμενοσ ουτωσ
αυτοσ εαυτον επαινειν. αλλοιμαι το ορθοτατον εσ=
τιν. αμφοτερων μετασχειν φιλοσοφιασ μεν οσον
παιδειασ χαριν. καλον μετεχειν. και ουκαισχρον
μειρακιω οντι φιλοσοφειν, επειδαν δε ηδη πρεσ=
βυτεροσ ων ανθρωποσ ετι φιλοσοφη: καταγελαστον
ω σωκρατεσ το χρημα γιγνεται. και εγωγε ομοιοτα=
τον πασχω προσ τουσ. φιλοσοφουντασ ωσπερ
προσ τουσ ψελλιζομενουσ. και παιζοντασ οταν
μεν γαρ παιδιον ιδω. ω ετι προσηκει διαλεγεσθαι
ουτω ψελλιζομενον και παιζον. χαιρω τε. και χαριεν
μοι φαινεται: και ελευθεριον. και πρεπον τη του πα
ιδιου ηλικια οταν δε σαφωσ διαλεγομενου παι=
δαριου ακουσω πικρον τι μοι δοκει χρημα ειναι και
ανιαμου τα ωτα και μοι δοκει δουλοπρεπεσ τιει=
ναι οταν δε ανδροσ ακουση τισ ψελλιζομενου. ι παι
ζοντα ορα καταγελαστον φαινεται. και ανανδρον.
και πληγων αξιον. ταυτον ουν εγωγε τουτο πασχω
και προσ τουσ φιλοσοφουντασ. περι νεω μεν γαρ
μειρακιω ορων φιλοσοφαν. αγαμαι. και πρεπειν
μοι δοκει. και ηγουμαι ελευθερον τινα ειναι τουτον
τον ανθρωπον. τον δε μη φιλοσοφουντα. ανελευθε=
ροντινα ειναι και ουδεποτε ουδενοσ αξιωσαντα=
εαυτον ουτε καλου ουτε γενναιου πραγματοσ. ο=
ταν δε δη πρεσβυτερον ι δωετι φιλοσοφουντα και
μη απαλλαττομενον πληγων εμοι δοκει ηδεισ=
θαι ω σωκρατεσ ουτοσ ο ανηρ ο γαρ νυν ηδη ελεγον.
υπαρχει του τωτω ανθρωπω. καν πανυ ευφυησ η
ανανδρω γενεσθαι. φευγοντι τα μεσα τησ πολεωσ
και τασ αγορασ εν αισεφη ο ποιητησ. τουσ ανδρασ
αριπρεπεισ γιγνεσθαι: καταδεδικοτι δε τον λοι=
πον βιον βιωναι μετα μειρακιων εν γωνια τριων η
τετταρων ψιθυριζοντα ελευθερον δε και μεγα και
ικανον. μηδεποτε φθεξασθαι. εκω δε ω σωκρατεσ
προσ σε επιεικωσ εχω. και φιλικωσ. κινδυνευω ουν
πεπονθεναι νυν ο περοζηθοσ προσ τον αμφιονα
οευριπιδου ουπερ ε μνησθην. και γαρ εμοι. τοιαυτ

αττα εϖιρχεται ϖροσ σε λεγειν οια ϖερεκειροσ ϖροσ τον αδελφον. οτιαμελεισ ω σωκρατεσ ων δει σε εϖιμελεισθαι. και φυσιν ψυχησ ωδε γερραιαν εχων. μει ρακιω δειτιρι δια ϖρεϖεισ μορφωματι. και ουταρδικησ βουλαισι ϖροσθεισαρ ορθωσ λο= γον. ουτεικοσαρ και ϖιθαρονας αλαβοισ. ουθυϖε= ραλλουρε αρικορ βουλευμα βουλευσαιο. και τοι= ωφιλε σωκρατεσ και μοιμη δεραχθεσθησ: ευρδια γαρ ερω τη ση ουκ αισχρον δοκεισοι ειραι ουτωσ εχειν. ωσ εγωσε οιμαι εχειν. και τουσ αλλουσ τουσ ϖορρω αει φιλοσοφιασ ελαυροντασ. νυρ γαρ ειτισ σου λαβομενοσ. η αλλου ο του ουν των τοιουτωρ. εισ το δεσμωτηριον αϖαγοι. φασκωρ αδικειρ μη= δεν αδικουρτα οισθοτι ουκαν εχοισ. οτι χρησαιο σα= υτω. αλλι λιγγιωρ. αρ. και χασμωο. ουκεχων οτι ει ϖοισ. και εισ το δικαστηριον αραβασ κατηγορου τυ χωρ ϖαρυ φαυλου και μοχθηρου. αϖοθαροισ αρ ει βουλοιτο θαρατου σοιτιμασθαι. και τοι ϖωσ σοφον τουθο δεστιρ ω σωκρατεσ. ειτισ ευφυα λαβουσα τε χρηφωτα. εθηκε χειρορα. μητε αυτον αυτω δυραμε= ρορ βοηθειν μηδεκσωσαι εκτωρ μεγιστωρ κιρδυρων μητεεαυτορ μητεαλλορ μηδερα. υϖοδε των εχ= θρων ϖερισυλασθαι ϖασαρτηρ ουσιαρ. ατεχρωσ δε ατιμον ζηρ ερτη ϖολει: τορ τοιουτον. ειτι και α= γροικοτερον ειρησθαι εξεστιν εϖι κορρησ τυϖτοντα μη διδοραι δικην αλλω αγαθε εμοι ϖειθου. ϖαυ= σαι δεελεγχων. ϖραγματων δευμουσιαν ασκει: και ασκει οϖοθεν δοξεισ φρορειν. αλλοισ τα κομ= ψα ταυθαφεισ. ειτε ληρη ματα χρηφαραι ειραι. ειθε φληαριασ: εξωρ κεροισιν εγκα τοικησ εισ δομοησ. ζηλων ουκ ελεγχορτασ. αρδρασ ταμικρα ταυτα: αλλοισ εστι και βιοσ και δοξα και αλλα ϖολλα αγαθα. idest Philoſophia ſane o Socrates res eſt elegãs: ſi modice quiſpiã per ætatẽ attigerit:at ſi ſupra modum tẽpus in ea contriue= rit: hominũ eſt corruptela. nã ſi quis vel amœno ſit acriq; ingenio: vltraq; ætatẽ philoſophetur: neceſſum eſt eũ rerũ omniũ eſſe imperi tũ: quarũ vſu calleat oportet quiſq; honeſtus probuſq; eſt futurus. Legũ.n. ciuiliũ peritia & orõis vacat qbus in actionibus ac cõmer= ciis:cũ hominibus:tũ priuatim:tũ publice vti cõuenit. voluptatum item atq; cupiditatũ humanarũ: & moꝝ euadũt prorſus inſolẽtes.

Quum itaq; in vllam quampiam incidunt priuatam: publicamue actionem. habentur deridiculi perinde: ac viri ciuiles ipsi: vbi vestra adeunt studia:& disputationes irridentur. Accidit iis enim illud Euripidis. Qua in re clarus quisq; est: ad eam properat: & diei partem illi plurimam impartit in qua ipse se exuperet contra in qua stupidior ac nihili sit: inde effugit:eamq; contemnit. Alteram vero sui beniuolentia commendat:arbitrans ita sese laudare. Sed prestat (sicuti opinor) vtriusq; esse participem philosophie inq̄: quoad illius honestas sinit: discipline gratia compotem fieri. neq; turpe habetur adolescentem philosophari: at quum grandis iam natu philosophatur: ridicula res o Socrates geritur: atq; equidem ita penes philosophantes afficior: veluti erga balbutientes: ludentesq;. Quum.n. puerulum videam. cui decorum adhuc est: sic lingua balbutientem: ac ludentem demulceor: resq; mihi quidem festiua & liberalis videtur puerliq; ætati congruens. Quod si volubiliter puerulum loquentem audiam: acerba quæpiam res mihi oboritur. & aures mee molestia afficiuntur: videturq; nescio quid esse seruile. At si quis virū audierit balbutientem: aut ludentem videat: res videtur & deridēda & puerilis: & deniq; digna verberibus. Ita equidem afficior sane eorum qui philosophantur ratione. Vbi.n. in adolescente philosophiam aspicio: oblector: exosculorq;. & id mihi videtur perdecere: ingenium quoq; ac liberalem hunc esse hominem iudicio. econtrario si non philosophatur illiberalem & sese nunq̄ re vlla dignum vel honesta vel ingenua arbitrantem. Verum quum seniorem iam hominem philosophantem adhuc necdū facientem finem: persentio verberibus egere commodum vir ille mihi videtur. Quod.n. modo dixi: id homini isti accidit. vt & si sit admodum ingeniosus: vilis atq; abiectus efficiatur: quum mediam ciuitatem forumq; defugiat. In quo poeta inquit viros excellere. Abdat se vero & vite reliquum quum adolescentulis tribus: aut quatuor degat: in angulorum aliquo commurmurans: ingenium autem quicq̄ magnum dignum hand vnq̄ locatur. Equidem o Socrates pro mea erga te beniuolentia: atq; humanitate videri mihi videor affici in presentia eodem modo quo zetus respectu Amphionis apud Euripidem: cuius modo mentionem feci. Etenim mihi quoq; eiusmodi quedam tecum vt fabuler in mentem venit: qualia cum fratre ille. neglectui habes o Socrates ea que debes curare animiq; naturā tui vsq; adeo nobilem puerili quodam ornamento condecoras. neq; foro senatuiue orationis quicq̄ recte affers. neq; probabilem: aut consentientem vllam rationem inuenisti: neq; vero pro aliis consilium integrū

cœpisti. atqui amici Socrates: qđ ægre nõ feras velim.loquor enim tua causa: summa cũ beniuolentia. An tibi nõ turpe videatur: ita te gerere: vt ego te habere existimo:& cæteras qui vltra iustũ pergant philosophari: nam siquis te nũc: aut aliũ eiusmodi quẽlibet ad carcerẽ rapiat:iniuriã te quidẽ intulisse arguens.qui culpa omnino vaces.nosti ne:te minime habiturũ quonã te pacto tuearis. Sed vertigine vexeris:ac cõsilii inops oscites quid dicas:quid agas. In iudicio item suggestũ conscẽdens si improbus admodũ ac nequã aduersarius tuus sit: mori de facili queas: si te ille capitali deferat crimine. Verũ quonam pacto Socrates hoc sapientis sit si qua ars aliquẽ præstantẽ ingenio virũ nacta:deteriorem illũ effecerit? qui neq; sibiipsi auxilio esse possit:periculisq; extremis liberare neq; se:nec aliũ quẽq̃ Sed ab inimicis bonoꝝ omniũ facultate spoliari necesse sit. & palã quidẽ infelicẽ degere.liceat enim.q̃q̃ agrestius:vera dicere:siquis in genã te percusserit:pœnas nõ det. Sed heus vir bone mihi obtẽpera atq; a redargutionibus istis te abstine.rerũq; elegantiã cole. & eam sane vnde recte sentire videare:aliis missa faciẽs ista arguta.siue deliramenta. siue nugalia deceat appellare: quibus efficiatur vt domos inanes habites:atq; sequens nõ eos:qui exigua ista reprehendũt:sed illos potius a q̃bus & facultates & gloria & bona alia permulta possidentur.Hęc Plato sub persona quidẽ: sicuti dixi non proba: sed cũ sensu tamen:intelligentięq; cõmunis fide:& cũ quadam indissimulabili veritate disseruit. Non de illa scilicet philosophia: quę virtutũ omniũ disciplina est: quęq; in publicis simul & priuatis officiis excellit:ciuitatesq; & rempu.si nihil prohibeat: cõstanter & fortiter & perite administrat:sed de ista futili atq; puerili meditatione argutiarũ: nihil ad vitã neq; tuendã: neq; ordinandã promouente: qua id genus homines consenescunt male feriati: quos philosophos esse & vulgus putat:& iis putabat:ex cuius persona hęc dicta sunt.

Verba ex oratione. M.Catonis de mulierum veterum victu: & moribus:atq; inibi quod fuerit ius marito in adulterio vxorem deprehensam necare. Cap.xxiii.

Mulieres abstemiæ temetum

QVi de victu atq; cultu po. Ro.scripserunt:mulieres rõæ atq; in latio ętatẽ abstemiã egisse: hoc est vino semper: quod temetũ prisca lingua appellabatur. abstinuisse dicunt:institũq; vt cognatis osculũ ferrent:reprehẽdendi causa: vt odor indiciũ faceret si bibissent. Bibere autem solitas ferũt laureã:passum:murrinã:& quę id genus epotant: potu dulcia. Atq; hęc quidẽ iis quibus dixi libris peruulgata sunt. Sed. M Cato non solũ existimatas:sed mulctatas quoq; a iudice mulieres re

Mulier si uinum bibisset multatur

fert: non minus si vinũ in se: q̃ si probrũ & adulterium admisissent. Verba.M.Catonis adscripsi ex oratione que inscribitur de dote: in qua id quoq; inscriptũ est. In adulterio vxores deprehẽsas ius fuisse maritis necare. Vir inquit quũ diuortium facit mulieri iudex pro cẽsore est. Imperium quod videtur habet. siquid peruerse tetreq; factũ est a muliere: mulctatur si vinũ bibit. si cũ alieno viro probri q̃d fecit cõdẽnatur. De iure autẽ occidẽdi ita scriptũ est. In adulterio vxorẽ tuam si prehendisses. sine iudicio impune necares. illa te (si adulterares) digito non auderet contingere: neq; ius est.

Jure occidit uxor adulteras

Maritas uiri

Die pristini & die crastini & die quarti & die quinti: q elegãtius locuti sunt dixisse: nõ vt ea vulgo dicũtur nunc. Cap.xxiiii.

Die quarto: & die quinto quod græci εις τετάρτην και πέμπτην. idest quartam & quintã dicunt: ab eruditis quoq; dici audio: & qui aliter dicit pro rudi atq; indocto despicitur. Sed.M. Tullii ætate ac supra eã: non opinor: ita dixerũt. die quinte enim & die quinti ꝓ aduerbio copulate dictũ est. & secũda in ea syllaba correpta. Diuus etiã Augustus memoriarũ veterum exequentissimus: linguæ latinæ non nescius: mundiciarũ patris sui in sermonibus sectator: in epistolis plurifariã significatione ista dierum nõ aliter vsus est. Is aũt erit perpetuę veterũ cõsuetudinis demõstrãde gratia: verba solẽnia prætoris ponere: quibus more maiorũ ferias cõcipere solet: quę appellãtur cõpitalia. ea verba hæc sunt. Dienoni populo romano quiritibus cõpitalia erũt: quãdo concepta fuerint nefas. Dienoni pretor dicit: nõ die nono: neq; pretor solũ: sed pleraq; omnis vetustas sic locuta est. Venit ecce illius versus pomponiam in mentem: qui ex artellana quæ metui ascribitur. dies hic sext⁹: quũ nihil egi diequarte moriar fame. Suppetit etiam Celianũ illud ex libro historiarum secũdo. Si vis mihi ęquitatũ dare: & ipse cũ cętero exercitu me sequi diequinti Romę in capitoliũ curabo tibi cœna sit cocta. Et historiam autẽ & verbum hoc sumpsit Celius ex origine. M. Catonis: in quo ita scriptum est. Igitur dictatorẽ carthaginensium magister equitum monuit. Mitte mecum Romam equitatum: diequinti in capitolio tibi cœna cocta erit. Extremã huius vocis syllabam: cum per e: tũ per i sciptam legi. Nam sane q̃ consuetum veteribus fuerat litteris iis plerũq; vti indifferenter sicuti pristini & pristine. procliue & procliui: atq; alia item multa hoc genus varie dixerunt. Diepristini quoq; eodẽ modo dicebatur. quod significabat die pristino: id ẽ priore quod vulgo pridie dicitur: cõuerso cõpositionis ordine: quasi pristino die. Atq; item simili figura die crastini dicebatur: idest crastino die. Sa

Die quarto.
Die quinto.
Die quinte.
Die quinti.
Diuus. Augustus

cerdotes quoq; populi Romani tunc quum dicunt in diem tertium die perindini dicunt. Sed vt pleriq; die pristini. ita. M. Cato in oratione contra Purium: die proximi dixit. die quarto autē: Cn. Martius homo impense doctus: in mimiambis prę eo dixit. quod nudiusquartus nos dicimus in his versibus.

Nuper die quarto vt recordor: & certe
Aquarum vrceum vnicum domi fregit.

Hoc igitur intererit. vt die quarto quidem de pterito dicamus. die quarte aut quarti de futuro.

Telorum & iaculorum gladiorumq; vocabula. atq; inibi nauiū quoq; genera: que scripta in veterū libris reperiūtur. Cap. xxv.

Telorum: iaculorum: gladiorumq; vocabula: quę in historiis veteribus scripta sunt. Itē nauigiorum quoq; genera & nomina libitum forte nobis est sedētibus in rhena conquirere neq; itidem aliarum ineptiarum vacantē stupentēq; animum occupare. Quę tum igitur suppetierant: hęc sunt. hasta: pilum: phalarica: semiphalarica: solliferrea gesa: lancea: spari: rumigestri: faces: tragulæ: frameæ: mesanculæ: cateiæ rhumpheæ: scorpius: scribones: scilices: veruta: enses: siccæ: machęræ: spatæ: lingulæ: pugiones: climaculæ. De lingua quoniam est minus frequens admonendum existimo: lingulam veteres dixisse gladiolum oblongum: in speciem linguæ factum. cuius meminit Neuius in tragœdia hesiona. versum Neuii apposui.

Si ne mihi gerere morem videar lingua. verum lingula

Item rhumphæa genus teli est thracæ nationis. positumq; hoc vocabulum in. Q. Ennii annali. xiiii. Nauium autem: quas reminisci tūc potuimus: appellationes hæ sunt: gauli coruitæ caudicæ lōgę hippagines cercuri celoces: vel vt gręci dicunt: celetis lembus oxiæ remieculi actuariæ. quas græci ισοοϖουσ vocant. vel εϖιταριελοσ. prosumię: vel geseoretæ: vel orioles: cattæ scaphę pontones nuctucię medię phaselli parones mioparones lintres caupulica mareplaci dæcidarum ratiariæ catascopium.

Inscite ab Asinio Pollione reprehēsum Salustiū: qui trāsfretatione trāsgressum dixerit & trāsgressos qui trāsfretassent. Cap. xxvi.

Asinio Pollioni in quadā epistola: quam ad plancū scripsit: & quibusdam aliis. C. Salustius iniq; dignus nota visus est: q in primo historiarū: maris trāsitū transmissum q; nauibus factū transgressum appellauit: eosq; qui fretū transmiserant: quos transfretasse dici solitum est transgressos dixit. verba ipsa Salustii posuit. Itaq; Sertorius leui prędidio

relicto in mauritania: nactus obscuram noctem æstu secūdo: furtim
aut celeritate vitare prœlium in transgressu conatus est. ac deinde
infra ita scripsit. Trāsgressos oīs recipit mons præceptus a lusitanis
Hoc igitur & minus proprie & a nullo graui auctore dictum aiunt:
Nā transgressus inquit & ingressus a transgrediendo dicuntur idq;
ipsum ab ingressu: & a pedum gradu appellatum est. iccirco verbum
transgredi conuenire non putauit: neq; volātibus: neq; serpentibus
neq; nauigantibus: sed iis solis qui gradiūtur: & pedibus iter eme=
tiūtur: propterea negant apud scriptorem idoneum: vt nauiū tran=
gressum reperiri posse: vt pro trāsfretatione trāgressum. Sed quęro
ego cur nō sicuti cursus nauiū recte dici solent: ita transgressus etiā
nauibus factus dici possit: pręsertim cum breuitas tam angusti freti
quod terram Africam Hispaniāq; interfluit. elegantissimæ trāsgressi
onis vocabulo: quasi paucorum graduū spatiū definita sit. Qui au=
ctoritatem autem requirūt & negant dictū ingredi: transgrediue in
nauigantibus: volo vti respondeant q̄tū existimēt interesse: ingredi
atq; ambulare. atqui Cato in libro de re rustica. Fundus inquit eo in
loco habendus est: vt & oppidū prope amplū sit. & mare aut amnis
qua naues ambulant. Appetitas porro huiuscemodi translationes:
habitasq; esse pro honestamētis orationis. Lucretius quoq; testimo
niū in hac eadem voce dicit. In quarto enim libro clamorē per arte
rias: & per fauces gradientē dicit. quod est nimio cōfidētius: q̄ illud
de nauibus Salustianū. Versus Lucretii hi sunt.

Corpoream quoq; enim vocem constare fatendum est.
Et sonitum. quoniam possunt impellere sensus.
Præter radit enim vos fauces sæpe. facitq;.
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

Præterea Salustius in eodem libro: non eos solum qui nauibus vehe
rētur: sed & scaphas quoq; nantes ꝑgressas dicit. verba ipsa de sca=
phis posui. Earū aliæ paululū progressę: nimio simul & incerto one
re: quū pauor corpora agitauerat: deprimebantur.

Historia de populo romano: deq; populo punico ꝙ pari ꝓ= pemodum vigore fecerint æmuli. Cap. xxviii.

IN libris veteribus memoria extat: ꝙ par fuit quondam
vigor: & acritudo: āplitudoq; po. ro. atq; pœni: nec im=
merito existimatum. Nam cum aliis quidem populis de
vniuscuiusq; reip. cum pœnis autem de omniū terrarū
imperio decertatū est. Eius rei specimen est in illo vtri=
usq; populi verbo factum. Quum. Q. Fabius imperator Romanus
dedit ad Carthaginenses epistolam: ibi scriptum fuit: populum Ro=

manum misisse ad eos hastam & caduceum signa duo belli aut pacis: ex quis vtrum vellent eligere. quod eligissent: id vnum vt esse missum existimarent. Carthaginenses responderunt neutrum sese eligere: sed posse qui attulissent: vtrum malent relinquere. quod reliquissent: id sibi pro lecto futurum. M. Varro autem non hastam ipsam: neq; ipsum caduceum missa dicit: sed duas tesserulas: in quarum altera caduceum: in altera simulacra hastæ fuerunt incisa.

De ętatum finibus: pueritię: iuuentæ. senectæ ex Tuberonis historia sumptum. Cap. xxviii.

TVbero in historiarum primo scripsit Seruium Tullium regem populi Romani: quum illas quinq; classes iuniorum census faciendi gratia institueret. pueros esse existimassem: qui minores essent annis septemdecim: Atq; inde ab anno septimodecimo: quod idoneos iam esse rei pu. arbitraretur. milites scripsisse. eosq; ad annum quadragesimũ sextum iuniores: supraq; eum annum seniores appellasse. Eam rem propterea notaui: vt discrimina: quæ fuerunt indicio: moribusq; maiorum pueritię: iuuentę: senectæ ex ista censione Seruii Tulli prudentissimi regis nosceretur.

Quod particula atq; non complexiua tantum sit: sed vim habeat plusculam variamq;. Cap. xxix.

ATq; particula a grãmaticis quidem coniunctio esse dicitur connexiua. Et plerũq; sane coniungit verba & connectit. Sed interdum alias quasdã potestates habet nõ satis notas: nisi in veterum litterarum tractatione: atq; cura exercitatis. Nam pro aduerbio valet: quum dicimus aliter ego feci: atq; tu significat.n.aliter q̃ tu. Et gemina si flat auget. intenditq; rem de qua agitur: vt animaduertimus in. Q. Ennii annalibus: nisi memoria in hoc versu labor.

Atq; atq; accedit muros romana iuuentus

Cui significationi contrarium est: quod itidem a veteribus dictum est. Deq; & preterea pro alio quoq; aduerbio dicitur idest statim. Quod in his Virgilii versibus existimatur obscure: & insequenter particula ista posita. Est autem. Sic omnia fatis.

In peius ruere: ac retro sublapsa referri:
Non aliter: q̃ qui aduerso vix flumine lembum
Remigiis subigit: si bracchia forte remisit:
Atq; illum in pręceps prono rapit alueus amni:

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER VNDECIMVS.

De origine vocabuli terræ Italię: deq; ea multa quę suprema appellatur deq; eius nominis ratione: ac de lege aterina: & quibus verbis antiquitus mulcta minima dici solita sit. Cap. primum.

Timęus in historiis: quas oratione gręca de rebus populi Romani composuit: &.M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum: terram italiā de gręco vocabulo scripserunt quoniam boues gręca veteri lingua: ιταλοι: idest vituli vocitati sunt: quorum in italia magna copia fuerit bucetaq; in ea terra gigni: pasciq; solita sint complurima. Coniectare autem ob eādem causam possumus: ꝙ italia tūc esset armentosissima. Mulctāq; quæ appellatur suprema: institutā in singulos dies. duarum ouium triginta boum. pro copia scilicet boum: proq; ouium penuria Sed quum eiusmodi mulcta pecoris: armentiq; a magistratibus dicta erat: adigebantur boues ouesq;: alias pręcii parui: alias maioris. eaq; res faciebat inęqualem mulctæ pœnitiorem. Iccirco postea lege aretina constituti sunt in oues singulas ęris deni: in boues ęris centeni. Minima autem mulcta est ouis vnius Suprema mulcta est eius numeri: cuius diximus: vltra quem mulctā dicere in dies singulos ius non est. & propterea suprema appellatur: i. summa & maxima. Quando igitur nunc quoq; a magistratibus po. ro. more maiorum mulcta dicitur: vel minima vel suprema obseruari solet vt oues genere virili appellentur. atq; ita.M. Varro verba hæc legitima: quibus minima mulcta diceretur: cōcepit.M. Terentio: quādo citatus: neq; respondit neq; excusatus est: ego ei vnū ouem mulctam dico. ac nisi eo genere diceretur: negauerunt iustā videri mulctā. Vocabulum autem ipsum mulctæ idem.M. Varro in vndeuicesemo: rerum humanarum: non latinū: sed sabinum esse dicit. idq; ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitium: qui sunt a sabinis orti. Sed turba grammaticorum nouitia ea καταρτιφρασιν: idest per contrariam dictionem: vt quędam alia: ita hoc quoq; dici tradiderunt. Quum autem vsus & mos sermonum is sit vt ita & nunc loquamur vt pleriq; veterum locuti sunt: mulctam dixit: & mulcta dicta est. Non esse ad re putaui notare: ꝙ.M. Cato aliter dixit. nam in quarto originum verba hæc sunt. Imperator noster: si quis extra ordinem depugnatum iuit ei mulctā facit. Potest autem videri consulta elegantia vitasse verbū quum in castris & in exercitu mulcta fieret: non in comitio: nec ad populum diceretur.

Italia

armentosissima

Mulcta suprema

Minima mulcta

κατανтιφρασις

Quod elegantia apud antiquiores: non de amœniore ingenio: sed de nitidiore cultu: atq; victu dicebatur: quod in vitio ponebatur. Cap. ii.

Elegans homo dicebatur cū laude: sed id fere verbū ad ętatem. M. Catonis vitii nō laudis fuit. Est nāq; hoc animaduertere: quū in quibusdā aliis: tum in libro Catonis: qui inscriptus est carmē de moribus. ex quo libro verba hęc sunt. Auaritiā omnia vitia habere putabāt: sumptuosus: cupidus: elegās: vitiosus: irritus qui habebatur: laudabatur. ex quibus verbis apparet elegantē dictū antiquitus: nō ab ingenii elegātia. sed qui nimis læto: amœnoq; cultu victuq; esset. Postea elegās reprehēdi quidē desiit: sed laude nulla dignabatur: nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic. M. Tullius. L. Crasso: & Q. Scęuolę: nō meram elegantiā sed multa parsimonia mixtā laudi dedit. Crassus inquit erat parcissimus elegātium. Scęuola parcorum elegātissimus. Præterea ex eodē libro Catonis: hæc etiā sparsim: & intercise cōmeminimus. Vestiri inquit in foro honeste: mos erat: domi quod satis erat: equos carius q̄ coquos emebant. Poeticę artis honos nō erat. Siquis in ea re studebat: aut sese ad cōuiuia applicabat: grassator vocabatur. Illa quoq; ex eodē libro preclare veritatis sentētia est. Nā vita inquit humana prope vti ferrū est. Ferrū si exerceas cōteritur: si nō exerceas: tamē rubigo interficit. Itē homines exercēdo videmus cōteri. Si nihil exerceas: inertia atq; torpedo plus detrimenti facit q̄ exercitatio.

Qualis quātaq; sit pro particulæ varietas. deq; exemplis eius varietatis. Cap. iii.

Vando ab arbitriis: negociisq; ociū est: & mutandi corporis gratia: aut spaciamur: aut vectamur: quęrere nō nunq̄ apud memetipsum soleo res eiusmodi paruas quidem: minutasq; & hominibus nō bene eruditis aspernabiles: sed ad veterū scripta penitus noscēda: & ad scientiam linguę latinę: cū primis necessarias. velut est: quod forte nuper in prenestino recessu vespertina ambulatione: solus ambulās cōsiderabam. Qualis quātaq; esset particularū quarūdam in oratione latina varietas: quod genus est: prępositio pro. Aliter enim dici videbam pōtifices pro collegio decreuisse. Aliter quēpiam testē introductum pro testimonio dixisse. Aliter. M. Catonē in originem. iiii: Prœliū factum depugnatūq; pro castris scripsisse. Et item in quinto Vrbes insulasq; oīs propago Illyrico esse. Aliter etiam dici pro æde Castoris: aliter pro rostris: aliter pro tribunali: aliter pro concione.

Eiusdem fontis & capitis

atq; aliter tribunũ plebis pro poteſtate interceſſiſſe. Sed has oĩs di ctiõis q̃ aut oĩno ſimiles: & pares: aut vſquequaq; diuerſas exiſtimaret: errare arbitrabar. Nã varietatem iſtã eiuſdẽ quidẽ fontis & capitis nõ eiuſdẽ tamẽ eſſe finis putabã. Quod profecto facile intelliget: ſiquis adhibeat ad meditationẽ ſuam intentionẽ. & habeat veteris orationis vſum atq; notitiam celebriorem. Pro praetore

Quem in modum. Q. Ennius verſus Euripidis ęmulatus ſit. Cap. iiii.

EVripidis verſus ſunt in Hecuba: verbis: ſententia: breuitate. inſignes: illuſtreſq; Hecuba eſt ad Vlyxem dicẽs
τοδαξιω μακαν κακωσ λεγη το σον.
πεισει λογοσ γαρεκταδοξουρτων ιων.
κακτων δοκουρτων αυτοσου ταυτορ σθερει
.i. Auctoritas vero: & ſi male dicat: tua
Perſuadebit. nam ab inexiſtimatis proficiens oratio.
Et ab exiſtimatis: eadem haud quaq̃ tantundem: valet. Euripides
Hos verſus. Q. Ennius quum eam tragoediam verteret: nõ ſane incommode ęmulatus eſt. Verſus totidem Enniani hi ſunt.
Hæc tu & ſi peruerſe dices: facile achiuos flexeris.
Nam cum opulenti loquuntur pariter atq; ignobiles. Ennius
Eadem dicta eadẽq; oratio æqua non æque valet. Bene ſicuti dixi Ennius. Sed tamen ignobiles αρτια δοξουρτων: ideſt pro eo quod exiſtimatis. & opulenti αρτι δοκουρτων. i. pro exiſtimatis ſatiſfacere ſententiæ non videntur. Nam neq; omnes ignobiles αδοξουσι. i. inęſtimati ſunt: neq; omnes opulenti ευδοξουσι. ideſt exiſtimati ſunt.

De Pyrrhonibus philoſophis quædam: deq; academicis ſtrictim notata. deq; inter eos differentia. Cap. v.

QVos Pyrrhonios philoſophos vocamus: ii græco cognomento σκεπτικοι: ideſt cõmẽtãtes appellantur. Id ferme ſignificat: quaſi quæſtores & conſideratores. Nihil enim decernũt. nihil conſtituũt. ſed in quærendo ſemper cõſiderandoq; ſunt. quidnã ſit omniũ rerũ: de quo decerni cõſtituiq; poſſit. Ac ne videre quoq; plane qcq̃ neq; audire ſeſe putãt: ſed ita pati: afficiq; quaſi videãt vel audiãt: eaq; ipſa quæ affectiones iſtas in ſeſe efficiãt: qualia & cuiuſmodi ſint. cõtãtur: atq; inſiſtũt. Omniũq; rerũ fidẽ: veritatẽq; mixtis: confuſiſq; ſignis: veri atq; falſi ita incõprehenſibilẽ videri aiũt: vt quiſquis homo eſt: nõ præceps: neq; iudicii ſui prodigus his vti verbis debeat: quibus auctorem philoſophię iſtius Pyrrhonem vſum eſſe tradunt: Pyrrhonii philoſophi.

ερ μαλλονουτωσ εχειτο δεηεκειροσ ηου δετερωσ: ideſt haud magis:ſi ſe hoc: q̃ illo habet modo aut q̃ neutro. Iudicia enim rei cuiuſq;: & ſinceras ꝓprietates negãt poſſe noſci: & percipi idq; ipſum docere atq; oſtẽdere multis modis conantur. Super qua re Phauorinus quoq; ſubtiliſſime argutiſſimeq; decẽ libros cõpoſuit quos πυρρωριων τροπωρ. ideſt pyrronicorꝫ modorꝫ inſcribit. Vetus autem quęſtio: & a multis ſcriptoribus gręcis tractata an quid & quãtũ inter porrhonios: & academicos philoſophos interſit Vtrique enim σκεπτικοι εφεκτικοι απορρητικοι: ideſt cõmẽtantes: obligantes: ambigẽtes dicũtur: quoniã vtriq; nihil affirmãt: nihilq; cõprehẽdi putant. Sed ex omnibus rebus perinde viſa fieri dicũt: quas φαρτασιασ: ideſt imaginationes viſa appellant nõ vt rerũ ipſarꝫ natura eſt: ſed affectio animi corporiſue eſt eorꝫ: ad quos ea viſa ꝑueniũt. Itaq; oĩs omnino res quę ſenſus hominũ mouent τωρ προστι: ideſt eorũ quę ad aliq̃d eſſe dicũt. Id verbum ſignificat. Nihil eſſe quicq̃: q̃d ex ſeſe cõſtet: nec quod habeat vim propriã: & naturã: ſed oĩa prorſum ad aliq̃d referri: taliaq; videri eẽ: qualis ſit eorũ ſpecies: dum videtur: qualiaq; apud ſenſus noſtros: quo ꝑuenerũt: creãtur. nõ apud ſeſe vnde ꝑfecta ſunt. Quũ hęc aũt cõſimiliter: tã pyrrhonii dicãt q̃ academici: differre tamẽ inter ſeſe: & ꝓpter alia quędã: & vel maxime ꝓpterea exiſtimati ſunt: q academici q̃dẽ ipſum illud nihil poſſe cõprehendi: quaſi cõprehẽdũt: & nihil poſſe decerni. quaſi decernũt. Pyrrhoni ne id q̃dẽ vllo pacto videri verũ dicũt: q nihil eſſe verum videtur.

Quod mulieres Romæ per Herculem non iurauerint: neq; viri per Caſtorem. Cap. vi.

IN veteribus ſcriptis neq; mulieres romanæ per Hrrculẽ deierant: neq; viri per Caſtorẽ. Sed cur ille nõ iurauerũt Herculẽ obſcurũ nõ eſt. nã herculano ſacrificio abſtinẽt. Cur autẽ viri Caſtorẽ iurãtes nõ appellauerũt. nõ facile dictũ eſt. Nuſq̃ igitur inuenire eſt apud idoneos quidẽ ſcriptores: aut mehercules fœminam dicere: aut mecaſtor virũ. Aedepol autẽ: quod iuſiurandũ per Pollucẽ eſt: & viro & fœminæ cõe eſt. Sed. M. Varro aſſeuerare antiquiſſimos viros: neq; per Caſtorem neq; p Pollucẽ deierare ſolitos: ſed id iuſiurandũ fuiſſe tantũ fœminarũ ex initiis eleuſinis acceptũ. Paulatim tamẽ inſcitia antiq̃tatis viros dicere ædepol cœpiſſe: factũq; eſſe ita dicendi morẽ: mecaſtor a viro dici in nullo vetere ſcripto inueniri.

ædepol

Verbis antiquiſſimis: relictiſq;: & de ſitis minime vtendum. Cap. vii.

VErbis vti:aut nimis obsoletis exculcatisq;: aut insolentibus. nouitatisq; durę & illepidę par esse delictū vr̄. Sed molestius equidē: culpatiusq; esse arbitror: verba noua incognita: inaudita dicere q̄ inuulgata & sordantia. Noua aūt videri dico etiā ea quę sunt inusitata & desita: tametsi sint vetusta. Est adeo id vitiū plerūq; ferę eruditiouis: quā graeci ὀψιμαθίαν. i. tardidiscētiā appellant. vt quod nūq̄ didiceris: diu ignoraueris: quū id scire aliquādo coeperis magnifacias. Quo in loco quūq;: & quacunq; in re dicere: veluti Romę nobis praesentibus: vetus celebratusq; homo in causis: sed repētina & quasi tumultuaria doctrina prēditus: quū apud prēfectū vrbis verba faceret: & dicere vellet inopi quendā: miseroq; victu viuere: & furfureū panē esitare: vinūq; eructū: & fetidū potare. Hic inquit eques romanus apludam edit: & floces bibit. Aspexerūt omnes qui aderant alius alium: primo tristiores turbato & requirēte vultu: quidnā illud vtriusq; verbi foret. Post deinde quasi nescio qd thusce: aut gallice dixisset vniuersi riserūt. Legerat autē ille apludā veteres rusticos frumenti furfurem dixisse. Idq; a Plauto in comoedia: si ea Plauti est: quę astraba inscripta est positū esse. Item floces audierat prisca voce significare vini faecem e vinaceis expressam: sicuti fraces ex oleis. Idq; apud Cecilium in polymenis legerat: eaq; sibi duo verba ad orationū ornamenta seruauerat. Alter quoq; a lectionibus: id gen⁹: paucis ἀμειροκαλος. idest infinitus & insolens: & ineruditus: quū aduersarius causam differri postularet: inquit succurre. Quonāusq; nos bouinator hic demoretur: atq; id voce magna ter quaterue inclamauit Bouinator. Commurmuratio fieri coepta est a plerisq;: qui aderant: quasi monstrum verbi admirantibus. At ille iactans & gestiens. Nō enim Lucilium inquit legistis: qui tergiuersatorem bouinatorē dicit. Est autem in Lucilii. xi. versus hic.

Apluda

Floces vini.

Fraces olei.

Bouinator.

Hic strigolus. bouinatorq; ore improbus duro.

Quid senserit: dixeritq;. M. Cato De albino: qui homo Romanus graeca oratione res romanas venia sibi ante eius linguę imperitię petita composuit. Cap. viii.

IVste venusteq; admodū reprehēdisse dicitur Au. Albinū. M. Cato albinus q cū. L. Lucullo consul fuit res romanas oratiōe gręca scriptitauit. In eius historię principio scriptū est ad hanc sentētiam. Neminem succensere sibi conuenire siquid in his libris parum composite: aut minus elegāter scriptum foret. Nam sum inquit homo romanus natus in latio: graeca oratio a nobis alienissima est. Ideoq; veniā: gratiāq;

Aulus Albinus M. cato.

malę exiſtimationis: ſiquid eſſet erratũ poſtulauit: eã quũ legiſſet. M. Cato. Ne tu inquit Aule nimiũ nugatores: quum maluiſti culpam deprecari. q̃ culpa vacare. Nã petere veniã ſolemus: aut quum imprudẽtes errauimus: aut quũ compulſi peccauimus. Tibi inquit oro te: quis perpulit: vt id cõmitteres: quod priusq̃ faceres: peteres vt ignoſceretur Scriptum eſt hoc in libro Cornelii Nepotis de illuſtribus libris.

Hiſtoria de legatis Mileti & Demoſthene rhetore in libris Critolai reperta. Cap. ix.

CRitolaus ſcripſit legatos mileto publice rei cauſa veniſſe athenas fortaſſe an dixerit auxilium petendi gratia. Tum qui pro ſeſe verba facerẽt quos viſum erat aduocaſſe. Aduocatos. vti erat mandatũ: verba pro mileſiis ad populũ feciſſe Demoſthenẽ mileſiorum poſtulatis a=

Demo= ſthenes criter reſpondiſſe: neq; mileſios auxilio dignos neq; ex republica id eſſe cõtendiſſe. Rem in poſterum diem prolatam: legatos ad Demoſthenẽ veniſſe. magnoq; opere oraſſe vti contra ne diceret. Eũ pecuniam petiuiſſe. & quãtum petiuerat: abſtuliſſe. Poſtridie quum res agi denuo cœpta eſſet: Demoſthenem lana multa collũ. ceruiceſq; circunuolutũ ad populũ prodiſſe. & dixiſſe ſe συpαrXυp.i. anginã pati. Eo cõtra mileſios loqui nõ quire. Tum e populo vnũ exclamaſſe. Nõ συpαrXHν.i. anginã: ꝙ Demoſthenes pateretur: ſed αprυpαrXHν.i. argẽtanginã eſſe. Ipſe etiã Demoſthenes: vt idem Critolaus refert. nõ id poſtea cõcelauit. quin glorię quoq; ſibi aſſignauit. Nã quum interrogaſſet Ariſtodemũ actorẽ fabularũ

Ariſto= demus q̃tum mercedis vti ageret accepiſſet: & Ariſtodemus talentũ reſpõdiſſet. At ego plus inquit accepi vt tacerem.

Quod. C. Gracchus in oratione ſua: hiſtoriam infraſcriptam Demadi rhetori: non Demoſtheni attribuit. verbaq; ipſius. C. Gracchi relata. Cap. x.

QVod in capite ſuperiore a Critolao ſcriptũ eſſe diximus: ſuper Demoſthene: id. C. Gracchus in oratione: qua legem auferiã diſſuaſit: in Demadẽ contulit verbis hiſce. Nã vos quirites. ſi velitis ſapientia: atq; virtute vti: & ſi q̃ritis: neminẽ noſtrũ inuenietis ſine precio huc prodire Omnes nos: qui verba facimus: aliquid petimus. Neq; vllius rei cauſa quiſq̃ ad vos prodit: niſi vt aliquid auferat. Ego ipſe: qui apud vos verba facio: vti vectigalia veſtra augeatis: quo facilius veſtra cõmoda: & rempublicã adminiſtrare poſſitis: nõ gratis prodeo. Verũ peto a vobis: nõ pecuniã: ſed bonam exiſtimationẽ: atq; honorem

Qui prodeunt dissuasuri:ne hāc legē accipiatis:petūt:nō honorem a vobis:verū a Nicomede pecuniā.Qui suadēt vt accipiatis:ii quoq; petūt nō a vobis bonā existimationē:verū a Mithridate rei familiaris suæ preciū:& premiū.Qui aūt ex eodē loco atq; ordine tacēt ii vel acerrimi sunt.Nā ab omnibus preciū accipiūt:& omnis fallūt: Vos quū putatis eos ab his rebus remotos esse:impartitis bonā existimationē.Legationes autē a regibus:quū putant eos sua causa reticere:sumptus atq; pecunias maximas prębent vti:vt in terra graecia.Quo in tēpore tragoedus glorię sibi ducebat:talentum magnū: ob vnā fabulā datū esse: homo eloquētissimus ciuitatis suę Demades ei respondisse dicitur.Mirū tibi videtur:si tu eloquendo talentū quęsisti.Ego vt tacerem: decē talenta a rege accepi.Ibidem nūc isti precia maxima ob tacendum accipiunt.

Verba.P.Nigidii: quibus differre dicit: mentiri & mendacium dicere. Cap.xi.

Verba sunt hæc ipsa.P.Nigidii hominis in studiis bonarum artiū pręcellentis. Quē.M.Cicero ingenii doctrinarūq; nomine: summe reueritus est.Inter mendacium dicere: & mentiri distat. Qui mentitur ipse nō fallitur: sed alterū fallere conatur.Qui mendaciū dicit:ipse fallitur. Item hoc addidit: qui mētitur inquit fallit quantum in se est. Item hoc quoq; super eadē re dicit.Vir bonus inquit præstare debet ne mentiatur.Prudens ne mēdaciū dicat.Alterū incidit in hominē: alterū nō.Varie mehercle: & lepide Nigidius tot sententias in eādē rem: quasi aliud: atq; aliud diceret: disperauit.

Mentiri Mēdaciū dicere.

Quod Chrysippus philosophus omne verbum ambiguum dubiūq; esse dicit.Diodorus contra nullum verbum ambiguū esse putat. Cap.xii.

Chrysippus ait: omne verbum ambiguū natura esse quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt.Diodorus autē cui Crono cognomentū fuit.Nullum inquit verbū est ambiguū:nec quisq̄ ambiguum dicit:aut sentit.Nec aliud dici videri debet: q̄ quod si dicere sentit:is q dicit At quū ego inqt aliud sensi: tu aliud accepisti obscure magis dictū: q̄ ambigue videri potest.Ambigui enim verbi natura illa esse debuit vt qui diceret duo vel plura diceret.Nemo autem duo vel plura dicit: qui se sentit vnum dicere.

Chrysippus. Diodor⁹ Cronus

Quid. T. Castritius de verbis: deq; sententia quadam.C. Gracchi existimauerit. Quodq; esse eam sine vllo sensus emolumento docuerit. Cap.xiii.

APud. T. Castritium disciplinæ rhetoricæ doctorē graui atq; firmo iudicio virū legebatur oratio. C. Gracchi in P. popilium. In eius orationis principio collocata verba sunt accuratius: modulatiusq; q̃ veterum oratorum consuetudo fert. Ea verba sicuti dixi cōposita hæc sunt Quæ vos cupide per hosce annos appetistis: atq; voluistis: ea si temere repudiaritis: abesse nō potest: quin aut olim cupide appetisse: aut nūc temere repudiasse dicamini. Cursus igitur hic: & sonus rotundæ volubilis sentētię: eximiæ nos & vnice delectabat. Tanto id magis: quod iam tūc C. Graccho viro illustri: & seuero eiusmodi cōpositione fuisse cordi videbamus. Sed enim quum eadē ipsa verba sæpius petētibus nobis lectitarētur: admoniti a Castritio sumus: vt cōsideraremus: quęuis. quodue emolumētū eius sententię foret. Neq; pateremur vt aures nostre cadētis apte orationis modis eblāditiæ: animū quoq; nobis voluptate inani perfunderēt. Cū q; nos admiratione ista attētiores fecisset: Inspicite inquit penitus quid efficiāt verba hęc: dicatq; mihi quęso aliquis vestrū an sit vlla huiusce sentētię aut grauitas aut gratia: Quę vos cupide per hosce annos appetistis atq; voluistis: ea temere si repudiaritis: abesse non potest: quin aut olim cupide appetisse: aut nūc temere repudiasse dicamini. Cui.n. omniū hominū in mentē nō venit: id profecto vsu venire: vt quod cupide appetieritis: cupide appetisse: & quod temere repudiaueris: temere repudiasse dicaris. At si opinor inquit: ita scriptū esset. Quę vos per hosce annos appetistis: atq; voluistis: ea nūc si repudiaritis: abesse nō potest: quin aut olim cupide appetisse: aut nūc temere repudiasse dicamini. Si inquit ita diceretur: grauior .s. solidiorq; fieret sentētia: & acciperet aliquid iustę in audiēdo expectationis. Nūc autē verba hęc cupide & temere: in quibus verbis omne momētū rei est: nō i cōcludēda sentētia tātū dicūtur: sed supra quoq; nondum desiderata ponūtur. Et quę nasci: oririq; ex ipsa rei cōceptione debebāt: ante omnino: q̃ res postulat: dicūtur. Nā qui ita dicit: si hoc feceris: cupide fecisse diceris: rem dicit sensus alicuius ratione collectā & cōfectā. Qui vero ita dicit: si cupide feceris: cupide fecisse diceris nō lōge secus dicit: atq; si dicerent si cupide feceris. Hæc ego inquit admonui: nō vt. C. Graccho vitio darē. Dii enim mētē meliorē mihi. nā si quicquā in tā fortis facūdię viro vitii: vel erroris esse dici potest: id omne & auctoritas eius exhausit: & vetustas cōsumpsit. Sed vti caueretis ne vos facile perstringeret modulatus aliquis currētis facūdiæ sonitus. Atq; vt vim ipsam rerū virtutēq; verborū prius pensitaretis: & siquidem grauis

atq integra & sincera sentētia diceretur: tum si ita videretur: gressibus quoq ipsis orationis gestibus plauderetis. Si vero frigidi & leues & futiles sensus in verba apte: numerosequ posita includerētur: nō esse id secus crederetis: q̄ cum homines insigni deformitate. ad facienda ridicula imitantur histriones: & gestiunt.

Sobria & pulcherrima Romuli regis responsio circa vini casum. Cap. xiiii.

Simplicissima suauitate & rei. & orationis. L. Piso frugi vsus est in primo annali: quū de Romuli regis vita: ac victu scriberet. Ea verba: quæ scripsit: hæc sunt Eundē Romulū dicūt ad cœnā vocatū ibi nō multū bibisse: quia postridie negociū haberet. Ei dicūt. Romule si istuc oēs homines faciāt: vinū vilius sit. Is respōdit: immo vero carū: si quantū quisq volet bibat. nam ego bibi quantum volui. Romuli sobrietas

De ludibūdo & errabūdo: atq id genus verborū productionibus: & q Laberius sic amorabūdam dixit. vt dicitur ludibūda & errabunda. Atq inibi q Sisenna per huiuscemodi verbum noua figura vsus est. Cap. xv.

Laberius in lacu auerno mulierē amātē verbo inusitatius ficto amorabūdā dixit. Id verbū Cesellius Videx in cōmentario lectionū antiquarū ex figura scriptū dixit: qua ludibūda: ridibūda: & errabūda dicitur: ludēs & ridens & errās. Terētius autē Scaurus diui Adriani tēporibus: grāmaticus vel nobilissimus inter illa q̄ de Cesellii erroribus cōposuit: in hoc quoq verbo errasse eum scripsit: q idē esse putauerit: ludēs & ludibūda: errans & errabūda: ridēs & ridibūda. Nā ludibūda inquit & ridibūda & errabūda ea dicitur: quæ ludentem: vel ridētem: vel errantē agit: aut simulat. Sed qua ratione Scaurus adductus sit: vt Ceselliū in eo rephēderet: nō hercle reperiebamus. Nō est. n. dubiū qn hæc genere ipso dūtaxat idē significēt quod ea demōstrēt a quibus ꝑducuntur. Quid est autē ludētem agere: vel imitari: nō intelligere videre maluimꝰ: q̄ insimulare eū tāq̄ ipsum minus intelligētē. Quin magis Scaurū oportuit cōmētaria Cesellii criminantē: hoc ab eo pręteritū requirere: quod nō dixerit: an qd: & q̄tulū differret a ludibūdo ludēs: & ridibūdo ridēs: & errabūdo errās: cęteraq horum similia? An a participialibus verbis paulū aliquid distarēt? & quā omnino vim haberet particula hęc extrema eiusmodi vocabulis addita. Hoc. n. fuit potius requirēdū in istiusmodi figurę tractatu. Sicuti requiri solet in temulēto: & luculēto: & turbulento: vacuane & inanis sit istec productio: cuiusmodi sunt. que Amorabundus Nomina in būdus

παρατωγασ.i.deductiones & deriuationes grçci dicunt. An extrema illa particula habeat aliquid suæ propriç significatiõis. Quũ reprehensionẽ aũt illã Scauri notaremus: in memoriã nobis rediit ꝙ Sisenna in quarto historiarũ eiusdẽ figurç verbo ita vsus est. Populabũdus inquit agros ad oppidũ pucnit. Quod.s.significat: quũ agros popularetur: nõ vt Scaurus in cõsimilibus verbis ait: cũ populantẽ ageret: vel cũ imitaretur. Sed inquirẽtibus nobis quçnã ratio & origo esset huiuscemodi figurç: populabũdus: & lçtabũdus: & laudibũdus: & errabũdus: multorũq; alioꝝ id genus verborum εϖηβολωσ.i.ingeniose & apte hercle Apollinaris noster sibi videri ait: particulã istã postremã: in qua verba talia exeũt: vim: & copiã: & quasi abundantiã rei: cuius id verbũ esset demonstrare. Vt lçtabũdus is dicatur: qui abũde lætus sit: & errabũdus: qui longo atq; abũdãti errore sit. Cæteraq; oĩa ex ea figura ita dici ostẽdit: vt ꝓductio hæc & extremitas: largã & fluentẽ vim: & copiã declaret.

Lætabũdus.

Errabundus.

Quod græcorum quorundam verborum difficillima est in latinam linguam mutatio: velut quod græce dicitur πολυπραγμοσυνη. Cap.xvi.

ADiecimus sæpe animũ ad vocabula rerũ nõ paucissima quç neq; singulis verbis: vt a grçcis: neq; si maxime pluribus eas res verbis dicamus: tã dilucide tãq; apte demõstrari latina oratiõe possunt: q̃ græci ea dicũt priuis vocibus. Nuper etiã quũ allatus esset ad nos Plutarchi liber: & eius libri indicẽ legissemus: qui erat περιπολυπραγμοσυνησ.i.de negociatione & curiositate: percontãti cuipiã: q & litterarũ: & vocũ grçcarũ expers fuit. Cuiusnã liber. & qua de re scriptus esset. Nomẽ quidẽ scriptoris statim diximus. Rẽ de qua scriptũ fuit dicturi: hæsimus. Ac tũ primo: quia nõ satis cõmode opinabar interpretaturũ esse: si dicerẽ de negociositate: aliud institui apud me exquirere: qđ vt dicitur: verbũ de verbo expressum esset. Nihil erat prorsus quod aut meminissem legere me: aut si etiã vellẽ fingere: qđ nõ insigniter asperũ: absurdũ durũq; esset: si ex multitudine & negocio verbũ vnũ cõpingerem. Sicuti multiiugia dicimus & multicoloria & multiformia. Sed nõ minus illepide ita diceretur q̃ si interpretari voce vna velis πολυφιλιαν.i. multoꝝ amicitiã: aut πολυτροπιαν.i.multiplices ac varios mores: aut πολυσαρκιαν.i.corpulẽtiã. Quãobrẽ quũ diutile tacitus in cogitãdo fuissem respondi tandẽ nõ videri mihi significari eã rẽ posse vno nomine. Et iccirco iuncta oratione quid vellet grçcũ id verbũ parauerã dicere. Ad multas igitur res aggressio: earumq; omniũ rerum actio

πολυπραγμοσύνην inq̃ grẹce dr̃: de q̃ hũc librũ cõpositum esse inscriptio ista indicat. Tũ ille opicis verbis meis ichoatis: & inconditis abductus virtutẽ q̃dem esse πολυπραγμοσύνην .i. curiositatẽ. Hortatur inq̃t nos ꝑfecto nescio q̃s hic. Plutarchus ad negocia capessenda: & ad res obeũdas plurimas: cũ industria: & celeritate. Nomẽq; ipsi⁹ virtutis de q̃ locutur⁹ esset: libro ipsi: sicuti dicis: nõ incõmode prẹscripsit. Minime inq̃ vero: neq;.n. ista oĩno virtus est: cui⁹ grẹco noĩe argumẽtũ hoc libri demõstratur. Neq; id q̃d tu opinare: aut ego me dicere sentio: aut Plutarchus facit. Deterret eni nos hoc q̃dẽ in libro q̃ potest maxĩe ab auaritia: ꝑmiscuaq; & nõ necessaria rerũ eiuscemodi plurimarꝫ: & cogitatiõe: & petitione. Sed inq̃: tui erroris culpã esse ĩtelligo in mea scilicet facundia: qui ne pluribus quidem verbis potuerim non obscurissime dicere: quod a grẹcis ꝑfectissime vno verbo & planissime dicitur.

Quid significat in veteribus prætorũ edictis: quod flumina retãda publice redempta habent. [Tũ ĩ vocabulo Vabulabis] Cap. xvii.

Dicta veterũ prẹtorꝫ sedẽtibus forte nobis in bibliotheca tẽpli Traiani: & aliud quid requirẽtibus: quũ in manus icidissent legere: atq; cognoscere libitũ est Tũ in quodam edicto antiquiore ita scriptũ inuenimus. Qui flumina retãda publice redẽpta habent: si quis eorꝫ ad me adductus fuerit: qui dicatur: ꝙ eũ ex lege locatiõis facere oportuerit: nõ fecisse. Retãda igitur q̃d esset: quærebatur. Dixit ibi q̃spiã nobiscũ sedens amicus meus in libro se Caii de origie vocabulorꝫ septimo legisse. Retas vocari arbores: quæ aut ex ripis fluminũ corruerent: aut in alueis eorꝫ extarent. appellatasq; esse a retibus: q̃d prẹtereũtes naues impedirent: & quasi retinerent Iccirco sese arbitrari: retanda flumina locari solita esse: idest purgãda: nequid aut morẹ: aut periculi nauibus in ea virgulta incidentibus fieret. Retas Retanda flamina.

Qua pœna Draco atheniẽsis in legibus quas populo Atheniensi scripsit: fures afficeret. Et qua postea Solon: & qua itẽ deceuiri nostri: q. xii. tabulas scripserũt. Atq; inibi adscriptũ ꝙ apd̃ ægyptios furta licita: & ꝑmissa sunt. Apud lacedemonios aũt cũ studio quoq; affectata: & ꝑ exercitio vtili celebrata. Ac prætera. M. Catonis de puniendis furtis digna memoria sententia. Cap. xviii.

Draco atheniensis vir bonus: multaq; esse prudẽtia existimatus iurisq; diuini: & humani peritus fuit. Is draco leges: q̃bus athenienses vterentur: primus omnium tulit. Draco legislator. in illis legibus furẽ cuiuscũq; modi furti supplicio capitis puniẽdũ eẽ: & alia pleraq; nimis seuere cẽsuit: sãxitq;

Eius igitur leges: quoniã videbãtur impẽdio acerbiores: nõ decreto iussoq;: sed facito: illiteratoq; atheniensiũ cõsensu oblitteratæ sunt Solon. Postea legibus aliis mitioribus a Solone cõpositis vsi sunt. Is Solon ex septẽ illis inclytis sapiẽtibus fuit. Is sua lege in fures: nõ vt Draco antea mortis: sed dupli pœna vindicandũ existimauit. Decẽuiri aũt nostri qui post reges exactos leges: qbus populus Romanus vteretur: in. xii. tabulis scripserũt: Neq; pari seueritate in puniendis omniũ generũ furibus: neq; remissa nimis lenitate vsi sunt. Nã furẽ qui manifesto furto prehensus esset: tũ demũ occidi permiserunt: si aut quũ faceret furtũ: nox esset: aut interdiu se telo: quũ prehenderetur: defenderet. Ex cæteris autẽ manifestis furibus liberos verberari: ad diciq; iusserũt ei: cui factũ furtũ esset. si modo id luci fecissent: neq; se telo defendissent. seruos item furti manifesti prehensos verberibus affici: & ex saxo præcipitari. sed pueros impuberes prætoris arbitratu verberari voluerũt: noxãq; ab his factã sanciri. Ea quoq; furta: q̃ per lancẽ: liciũq; cõcepta essent: perinde ac si manifesta forẽt: vindicauerũt. Sed nũc a lege illa decẽuirali discessum est. Nã si quis super manifesto furto iure: & ordine experiri velit: actio in quadruplũ datur. Manifestũ autẽ furtũ est: vt ait Masurius: quod deprehenditur: dũ fit. faciendi finis est quũ platũ est: quo ferri cœperat. Furtim concepti. item oblati: tri. pli. pœna est. Sed quod sit oblatũ: quod cõceptũ: & pleraq; alia ad eã rẽ: ex egregiis veterũ moribus accepta. neq; inutilia cognitu: neq; iniucunda: qui legere volent: inuenient Sabini librũ: cui titulus est de furtis. In quo id quoq; scriptũ est: quod vulgo inopinatũ. Non hominũ tantũ neq; rerũ mouentiũ: quæ auferri occulte: & surripi possunt: sed fundi quoq; & ædiũ fieri furtũ. Condemnatũ quoq; furti colonũ: qui fundo: quẽ conduxerat vendito: possessione eius dominũ interuertisset. Atq; id etiã: qđ magis inopinabile est. Sabinus dicit. Furem esse hominis iudicatũ: qui quũ fugitiuis prẹter oculos domini forte iret: obtẽtu togẹ tãq̃ se amiciẽs: ne videretur a domino obstitisset. Aliis deinde furtis oĩbus: quẹ nec manifesta appellãtur: pœnã imposuerũt dupli. Id etiã memini legere me in libro Aristõis iure cõsulti: aut quaq̃ indocti viri: apud veteres ægyptios: quod genus hoies cõstat in artibus reperiendis solertes extitisse. & in cognitione rerũ indaganda sagaces furta omnia fuisse licita: & impunita. Apud lacedæmonios quoq; sobrios illos & acres viros: cuius rei nõ adeo vt ægiptiis fides lõginqua est: non pauci: neq; ignobiles scriptores: q moribus: legibusq; eorũ memoriã cõdiderũt: ius atq; vsus fuisse furãdi dicũt. Idq; a iuuẽtute eorũ: nõ ob turpia lucra: neq; ad sumptũ libidini prẹbendum cõparandumue

opulentiã:sed ꝓ exercitio:diſciplinaq; rei bellicę factitatũ. Quod & furandi ſolertia:& aſſuetudo acueret:obfirmaretq; animos adoleſcẽtiũ:& ad inſidiarũ aſtus:& ad vigilãdi tolerãtiã:& obrependi celeritatẽ. Etenim. M. Cato in oratiõe:quã de præda militibus diuidẽda ſcripſit:vehemẽtibus:& illuſtribus verbis de impunitate peculatus:atq; licẽtia cõqueritur. Ea verba quoniã nobis impenſę placuerũt adſcripſimus. Fures inqt priuatorũ furtorũ in neruo:atq; in cõpedibus ætatẽ agũt. Fures publici in auro atq; in purpura. Quã caſte autẽ:& q̃ religioſe a prudẽtiſſimis viris qd eſſet furtũ:definitum ſit:prętereũdũ nõ puto:Neq; eũ ſolũ eſſe furẽ putet:q occulte tollit:aut clam ſurripit. Verba ſunt Sabini ex libro iuris ciuilis ſecũdo. Qui alienam rem attrectauit: quũ id ſe inuito domino facere iudicare deberet:furti tenetur. Item alio capite. Qui alienũ tacens: lucri faciẽdi cauſa ſuſtulit:furti abſtringitur:ſiue cuius ſit ſiue neſcit. Hęc quidem ſic in eo:quo nunc dixi libro Sabinus ſcripſit:de rebus furti faciendi cauſa attrectaris. Sed meminiſſe debemus ſecũdũ ea quę ſupra ſcripſi: furtum ſine vlla quoq; attrectatione fieri poſſe ſola mẽte:atq; animo:vt furtum fiat:annitente. Quo circa ne id quidem Sabinus dubitare ſe ait: quin dominus furti ſit cõdemnandus:qui ſeruo ſuo vti furtum faceret imperauit.

Quid sit furtum.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DVODECIMVS:

Diſſertatio Phauorini philoſophi: qua ſuaſit nobili fœminæ: vt liberos quos peperiſſet:non nutricum adhibitarum. ſed ſuo ſibi lacte aleret. Caput primum.

NVnciatũ quondã eſt Phauorino philoſopho nobis pręſentibus vxorẽ auditoris: ſectatoriſq; ſui paululũ ante enixã:auctũq; eũ eſſe nato filio. Eamus inquit:& puerperã viſum & patri gratulatũ Is enim erat loci ſenatorii ex familia nobiliore. Imus vna & qui tũ aderamus. Proſecutiq; eũ ſumus ad domũ:quo pergebat:& cũ eo ſimul intro greſſi ſum⁹. Tũ in primis ædibus cõplexus hominẽ. cõgratulatuſq; aſſedit atq; ibi ꝑcontatus eſt q̃ diutinũ puerperiũ: & q̃ laborioſi nixus fuiſſent. Puellãq; defeſſam labore: ac vigilia ſomnũ capere cognouit: fabulari inſtituit prolixius. Et nihil inquit dubito: quin filiũ lactę ſuo nutritura ſit. Sed quũ mater puellæ parcendũ eſſe ei diceret: adhibẽdaſq; puero nutrices: ne ad dolores:quos in enitendo tuliſſet: munus quoq; nutricatiõis graue ac difficile accederet. Oro

te inquit mulier sine eam totã integrã esse matrẽ filii sui. Quod est .n.hoc cõtra naturã imperfectũ:atq3 dimidiatũ matris genus? peperisse:ac statim a sese abiecisse? Aluisse in vtero sanguine suo nescio quid quod non videret:nõ alere suo lacte: quod videat iam viuẽtẽ: iam hominem:iam matris officia implorantem. An tu quoq3 inquit putas naturã fœminis: mamarũ vbera: quasi quosdam venulos venustiores:non liberorũ alendorũ: sed ornãdi pectoris causa dedisse? Sic.n.quod a vobis scilicet abest:pleræq3 istę prodigiosæ mulieres: fontẽ illũ sanctissimũ corporis generis humani educatorem arefacere & extinguere cũ periculo quoq3 auersi corruptiq3 lactis laborãt tãq̃ pulchritudinis sibi insigna deuenustet. Quod quidẽ faciũt eadem vecordia:quã quibusdã cõmenticiis fraudibus nituntur:vt foetus quoq3 ipsi in corpore suo concepti aboriãtur: ne æquor illud vẽtris irrugetur:ac de grauitate oneris: & labore partus fatiscat. quod quũ sit publica detestatione. cõmuniq3 odio dignũ in ipsis hominẽ primordiis: dũ fingitur.dũ animatur inter ipsas artificis naturę manus interfectum ire:q̃tulũ hinc abest.iam perfectũ iam genitum:iam filiũ proprii:atq3 consueti: atq3 cogniti sanguinis alimonia priuare? Sed nihil interest (hoc enim dicitur) dum alatur:& viuat cuius id lacte fiat. Cur igitur iste qui hoc dicit: si in capessendis naturę sensibus tam obsurduit:nõ id quoq3 nihil interesse putat: cuius in corpore: cuiusq3 ex sanguine concretus homo:& coalitus sit? An qui a spiritu multo:& calore exalbuit:non idem sanguis est nũc in vberibus cum vtero fuit? Nõne hac quoq3 in re solertia naturę euidens est:q̃ postea q̃ sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis finxit. aduentante iã partus tẽpore in supernas se partis profert: & ad fouenda vitæ:atq3 lucis rudimenta præsto est.& recens natis: notum & familiarem victũ offert? Quãobrem nõ frustra creditum est:sicuti valeat ad fingendas animi: corporisq3 similitudines vis:& natura feminis:nõ secus ad eandem rem:lactis quoq3 ingenia & proprietates valere. Neq3 in hominibus id solũ:sed in pecudibus quoq3 animaduersum. Nam si ouiũ lacte hædi:aut caprarum agni alerẽtur constat ferme in his:lanam duriorẽ:in illis capillum gigni teneriorẽ. In arboribus etiã:& frugibus maior plerũq3 vis:& potestas est ad earũ indolem:vel detrectandam: vel augendam:aquarum atq3 terrarũ quæ alunt.q̃ ipsius quod iacitur seminis. Ac sæpe videas arborẽ lætam: & nitentem in locum aliũ transpositam deterioris terræ succo deperisse. Quæ malũ igitur ratio est nobilitatem istã nati modo hominis: corpusq3 & animũ: bene ingeniatis primordiis inchoatum: insitiuo degeneriq3 alimẽto lactis alieni corrũpere? Præsertim si ista:

Quanta uis lactis

quam ad præbendũ lac tũc adhibebitis: aut serua: aut seruilis: & vt plerũq; solet. externæ: & barbarę nationis: si improba. si informis: si impudica: si temulenta est. Nã plerũq; sine discrimine: quęcũq; id tẽporis lactans est: adhiberi solet. Patiemur ne igitur infantẽ hũc nostrũ pernitioso cõtagio infici: & spiritũ ducere in animũ: atq; in corpus suũ: ex corpore & animo deterrimo. Id hercle ipsum est quod sępenumero miramur: quosdã pudicarũ mulierũ liberos: parentũ suorũ: neq; corporibus neq; animis similes existere. Scite igitur & pite noster Marro: ꝙ quũ versus illos Homeri consectaretur.

ουκαρα σοιγε πατηρ ηρ ιπποτα πηλευσ:
ου Δεθετισ μητηρ. γλαυκη Δε σε τικτεθα λασσα
πετραι τηλιβατοι. οτι τοι ροοσ εστιρ απηρησ. idest

Non eques ipse pater fuerat tibi mehercule peleus
Non thetis est genitrix: glaucum te protulit equor
Aerięq; rupes: mens ꝙ tibi dura: feroxq; est.

Haud portionem solam tanq̃ illam: quam ille sequebatur: sed alituram quoq; feram & sęuam criminatus est. Addit enim hoc de suo. Hircaneq; admorunt vbera tigres. Quoniam videlicet in moribus inolescendis magnam fere partem ingenium altricis & natura lactis tenet. Quæ iam a principio imbuta paterni seminis concretione: ex matris etiam corpore & animo reticentem indolem configurat. Et pręter hęc autem: quis illud etiã negligere: aspernariq; possit: ꝙ que partus suos deserunt: ablegantq; a sese aliis nutriendos dedunt. vinculum illud coagulũq; animi atq; amoris: quo parentes cũ filiis natura consociat: interscindunt: aut certe quidem diluunt: deterũtq;: Nã vbi infantis aliorsum dati: facta ex oculis amolitio est: vigor ille maternę flagrãtiæ sensim atq; paulatim restinguitur. Omnisq; impatiẽtissimæ solicitudinis strepitus cõsilescit. Neq; multo minor a mãdati ad nutricem aliã filii: quã morte amissi obliuio est. Ipsius quoq; infantis affectio animi: amoris: consuetudinis in ea sola vnde aliter occupatur: & ꝑinde vt in expositis vsu venit: matris quæ genuit: neq; sensum vllũ: neq; desideriũ capit. Ac ꝑpterea oblitteratis & abolitis natiue pietatis elementis: qcqd ita educati liberi amare patrẽ & matrẽ videntur: magnã fere partem: non naturalis ille amor est: sed ciuilis & opinabilis. Hęc Phauorini dicentẽ audiui græca oratione: cuius sententias cõmunis vtilitatis gratia: q̃tũ meminisse potui rettuli. Amœnitates vero & copias vbertatesq; verborũ: latina omnis facũdia vix quidem indipisci potuerit: mea nequaq̃.

Quod Anneus Seneca iudicãs de Qu. Ennio: deq;. M. Tullio leui: futiliq; iudicio fuit. Cap. ii.

Seneca.

DE Anneo Seneca partim existimã: vt de scriptore mini me vtili. Cuius libros attingere: nullum præciũ opere sit. Quod oratio eius vulgaris videatur: & ꝓtrita. Res atq; sententiæ: aut vt inepto: inaniq; impetu sint: aut vt leui: & quasi dicaci argutia. Eruditio autem vernacula & plebeia: nihilq; ex veterũ scriptis habens: neq; gratiæ. neq; dignitatis. Alii vero elegantiæ quidẽ verbis parũ esse nõ inficias eunt. Sed & rerũ quas dicat: sententiam doctrinãq; ei non deesse dicunt: & in vitiis morũ obiurgandis: seueritatem grauitatẽq; nõ inuenustam. Mihi de omni eius ingenio: deq; omni scripto iudiciũ censorẽq; facere nõ necessum estSed quod de.M.Cicerone &.Qu. Ennio: &.P. Virgilio iudicauit: ea res cuiusmodi sit ad cõsiderandum ponemus. In libro.n. xxii. epistolarum moralium: quas ad Lucilium composuit: deridiculos versus.Q.Enniũ de Cethego antiquo viro fecisse hos dicit.

Dictus tollis popularibus olim
Qui quum viuebant homines: atq; æuum agitabant.
Flos delibatus populis: & suada medulla.

Ac deinde scribit de iisdem versibus verba hæc. Admiror eloquẽtissimos viros & deditos Ennio pro optimis ridicula laudasse. Cicero certe inter bonos eius versus: & hos refert. Atq; id etiam de Cicerone dicit.Nõ miror inquit fuisse qui hos versus scriberet:quũ fuerit qui laudaret. Nisi forte Cicero summus orator agebat causã suam: & volebat hos versus videre bonos.Postea hoc etiã addidit insulsissime.Apud ipsum quoq; inquit Ciceronẽ inuenies etiã in prosa oratione quędam: ex quibus intelligas illũ nõ perdidisse operam ꝙ Enniũ legit. Ponit deinde quæ apud Ciceronẽ reprehẽdit: qua si enniana: ꝙ ita scripserit in libris de rep. vt Menelao laconi quedam fuit suauiloquẽs iucũditas. Et quod alio in loco dixerit. Breuiloquẽtiã in dicendo colat. Atq; ibi nugator homo Ciceronis errores deprecatur.& non fuit inqt Ciceronis hoc vitiũ sed tẽporis. Necesse erat hęc dici: quum illa legerentur. Deinde ascribit Ciceronẽ hęc ipsa interposuisse ad effugiendã infamiã nimis lasciuę orationis & nitidę. De Virgilio quoq; in eodẽ loco verba hæc ponit. Virgilius quoq; noster non ex alia causa duros quosdam versus & enormes: & aliquid supra mensurã trahẽtis interposuit:ꝗ vt Enniânus populus agnosceret in nouo carmine antiquitatis aliquid. Sed iam verborũ Senecę piget. Hæc tamẽ inepti: & insipidi: & insulsi hominis ioca nõ pręteribo. Quidnã sunt inquit tam magni sensus .Q. Ennii: vt licet scripti sint inter hircoscos: possunt tamen inter

Breuiloquentia.

vnguẽtatos placere. Et quũ reprehẽdisset versus quos supra de Cethego posuimus: qui huiusmodi inquit versus amant liceat sibi: & eosdẽ admirari: & Sotherici lectos. dignus sane Seneca videatur lectione: ac studio adolescentiũ: qui honorem coloreq́ veteris orationis Sotheri lectis cõpararit: quasi minimę. s. gratię & relictis iã cõtemptisq́. Audies tamẽ cõmemorari: ac referri pauca quędam: quę ipse idẽ Seneca benedixerit. Quale est illud quod in hominẽ auarũ & auidũ: & pecunię sitientẽ dixit. Quod. n. refert q̃tum habeas? multo illud plus est: quod nõ habes. Bene hoc sane bene. Sed adolescentiũ indolem: nõ tam iuuant quę benedicta sunt. q̃ inficiunt: quę pessime. Multoq́ magis: si & plura sint: quę deteriora sunt. Et quędã in his nõ pro ερον;μημαΤι: idest cõmẽtatione aliqua rei paruæ ac simplicis: sed in re ancipiti pro consilio dicũtur.

Lictoris vocabulum qua ratione conceptũ ortumq́ sit. & super eo diuersæ sententię Valgi Ruffi: & Tullii Ciceronis liberti acceptæ. Cap. iii.

Valgius Ruffus in secũdo librorũ: quos inscripsit de rebus per epistolã quæsitis: lictorem dicit a ligando appellatũ esse qꝛ quum magistratus populi Romani virgis quempiã verberari iussissent: crura eius: & manus vinciriq́ a viatore solita sint. Isq́ qui ex collegio viatorũ officium ligandi haberet. lictor sit appellatus vtiturq́ ad eam rem testimonio. M. Tullii verbaq́ eius refert ex oratiõe. quę dicta est pro. C. Rabirio. Lictor inquit colliga manus. Hæc ita Valgius: & nos sane cum illo sentimus. Sed Tyro Tullius. M. Ciceronis libertus lictorem vel a lino vel a licio dictũ scripsit: Licio enim transuerso: quod linium appellatur: qui magistratibus inquit præministrabãt: cincti erãt. Si quis autẽ est: qui propterea putet probabilius esse q᷈d Tyro dixit: quoniam prima syllaba in lictore: sicuti in licio producta est: & in eo verbo: quod est litigo correpta est: nihil ad rem istam pertinet. Nam sic a ligãdo lictor: vt a legẽdo lector: & a vincendo victor: & a tuendo tutor: & a struẽdo structor: pro ductis: quæ corripiebãtur vocabulis dicta sunt. Lictor

Ex. Q. Ennii septimi annalium versus quibus depingitur finiturq́ ingenium: comtasq́ hominis minoris erga amicũ superiorem. Cap. iiii.

Descriptũ. definitumq́ est a. Q. Ennio in annali septimo graphicę admodum: siteq́ sub historia Gemini Seruilii viri nobilis: quo ingenio: qua comitate: qua modestia: qua fide: qua linguæ parsimonia: qua loquẽdi oppor- Geminus seruilius

tunitate: quanta rerum antiquarum: morumque veterum: ac nouorum scientia quantaque seruandi tuendique secreti religione. Qualibus denique ad minuendas vitae molestias: fomentis: leuamentis: solatiis amicum esse conueniat hominis: genere: & fortuna superioris. Eos vero versus non minus frequenti: assiduoque memoratu dignos puto: quam philosophorum de officiis decreta. Ad haec odor quidam vetustatis in his versibus tam reuerendus est: suauitas tam impromiscua: tamque ab omni fuco remota est: vt mea quidem sententia pro antiquis sacratisque amicitiae legibus obseruandi: tenendi: colendique sint. Quapropter ascribendos eos existimaui. Siquis iam statim desideraret.

Hocce locutus: vocat. qui cum bene saepe libenter
Mensam sermonesque suos: rerum suarum
Comiter impartit: magna cum lapsa diei
Pars foret: e summis rebus: paruisque regundis
Parte fuisset: de paruis: summisque gerendis
Consilio: induforo: lato: sanctoque senatu
Cui res audacter magnas: paruasque: iocumque.
Eloqueret: quae tincta malis: & quae bona dicto
Euomere: siquid vellet tutoque locaret.
Quo cum multa volup. ac gaudia: clamque palamque
Ingenium cui nulla malum sententia suadet:
Vt faceret facinus leuis: haud malus: idem
Doctis: fidelis: suauis homo: facundus: suoque
Contentus: atque beatus: scitus: secunda loquens: in
Tempore commodus: & verborum vir paucorum
Multa tenens antiqua: sepulta & saepe vetustas
Quae facit: & mores, veteresque: nouosque tenentem.
Multorum veterum leges: diuumque hominumque
Prudentem. qui multa loquiue: tacereue posset.

Hunc inter pugnas compellat seruilius sic. T. Helium Scillonem dicere solitum ferunt. Q. Ennium de semetipso haec scripsisse: picturamque istam morum & ingenii ipsius. Q. Ennii factam esse.

Sermo Tauri philosophi de modo atque ratione tolerandi doloris: secundum stoicorum decreta. Cap. v.

Lebadia

CVum delphos ad pythia: conuentumque totius ferme graeciae visendum philosophus Taurus iret: nosque ei comites essemus: inque eo itinere lebadiam venissemus quod est oppidum atticum: in terra boetia. Affertur ibi ad Taurum amicum eius quempiam nobilem in stoica disciplina philosophum aegra valitudine oppressum decubere. Tunc omisso

Egra valetudo

itinere: quod alió maturãdū erat: & relictis vehiculis: pergit eū pro pere videre. Nosq; de more: quē in locū cūq; iret: secuti sumus. Et vbi ad aedes: in quibus ille aegrotus erat peruenimus: videmus homi nē doloribus: cruciatibusq; allabi: quod graeci Χωλ ον: idest laxū intestinū dicūt: & febri simul adrapida affictari: gemitusq; ex eo cō pressos erūpere. spiritusq; & anhelitus e pectore ei⁹ euadere: nō do lorē magis indicantes: ꝗ pugnā aduersus dolorē: Post deinde quū Taurus & medicos accersisset: collocutusq; de faciēda medela esset & eū ipsum ad retinendā patientiā testimonio tolerantiae: quā vi debat: perhibito: stabilisset: egressiq; deinde ad vehicula: & ad co mites rediremus. Vidistis inquit Taurus: nō sane iucundū specta culum: sed cognitu tamē vtile cōgredientes: cōpugnantesq; philo sophum & dolorē. Iacebat vis illa: & natura morbi: quod erat suū distractionem: cruciatūq; mēbrorum. Faciebat cōtra ratio: & natu ra animi quo erat aeq; suum. Perpetiebatur: & cohibebat: coercebat q; intra sese violētias effrenati doloris. Nullos eiulatus: nullas cō plorationes: ne vllas quidē voces indecoras edebat. Signa tamen quaedā (sicut vidistis) existebant virtutis & corporis de possessio ne hominis pugnantiū. Tū e sectatoribus Tauri iuuenis in discipli nis philosophiae non ignarus. Si tanta inquit doloris acerbitas est: vt cōtra volūtatem: cōtraq; iudiciū animi nitatur: in vitiūq; homi nem cogat ad gemendū: cōfitendūq; de malo morbi saeuiētis: cur dolor apud stoicos indifferens esse dicitur. nō malū? Cur deinde aut stoicus homo cogi aliquid potest: aut dolor cogere: quum & do lorem stoici nihil cogere: & sapientē nihil cogi posse dicant? Ad ea Taurus vultu iā propemodū laetiore delectatus enim iā videbatur illecebra quęstionis. Si iā amicus inquit hic noster melius valeret: gemitus eiusmodi necessarios a calūnia defendisset: & hanc opinor: tibi quęstionē dissoluisset. Me autē scis cū stoicis nō bene cōuenire: vel cū stoica potius disciplina. Est enim pleraq; & sibi & nobis incō gruens sicut in libro quē super ea re cōposuimus declaratur. Sed vt tibi a me mos geratur: dicam ego indoctius vt aiūt: & apertius quę fuisse dicturum puto sinuosius: atq; solertius: siquis nunc ad esset stoicorum. Nosti enim credo verbum illud vetus & peruulga tum αμαθεσεροpτωσ ειπε. και σαφεσερων λεγε: idest indoctius rudiusq; quodammodo loquere: & apertius: ac cla rius fare. atq; hinc exorsus de dolore: atq; gemitu stoici aegrotan tis ita disseruit. Natura inquit omnium rerum: que nos genuit in duit nobis: inoleuitq; in ipsis statim principiis: quibus nati sumus amorem nostri: & caritatem ita prorsus vt nihil quicq̄ esset carius

pẽsiusq; nobis: q̃ nosmetipsi: Atq; hoc esse fundamẽtũ rata est con seruãdę hominũ perpetuitatis: si vnusquisq; nostrũ: simulatq;: editus in lucẽ foret: harũ prius rerũ sensuũ. affectionẽq; caperet: quę a veteribus philosophis τα πρωτα κατα φυσιν. idest secũdum naturã prima appellata sunt: vt omnibus scilicet coporis sui cõmodis in omnibus abhorreret: Postea per incremẽta ętatis exorta a seminibus suis ratio est: & vtẽdi cõsilii reputatio: & honestatis vtilitatisq; vere cõtẽplatio: subtiliorq; & exploratior cõmodorũ delectus: atq; ita prę cæteris omnibus enituit: & prępulsit decori & honesti dignitas. Ac si ei retinẽdę obtinẽdęue incõmodũ extrinsecus aliquod obstaret: cõtemptũ est. Neq; aliud esse vere & simpliciter bonũ: nisi honestũ. Aliud quicq̃ malũ: nisi quod turpe esset existimatũ est. Reliqua omnia quę in medio forẽt: ac neq; honesta essent neq; turpia: neq; bona esse: neq; mala decretũ est. Productiones tamẽ: & relationes suis quæq; momẽtis distinctæ diuisęq; sunt. Quę προηγουμενα και αποπροηγουμενα ipsi vocãt. Propterea voluptas quoq;: & dolor: quod ad finẽ ipsum bene beateq; viuẽdi pertinet: & in mediis relicta: & neq; in bonis neq; in malis iudicata sunt. Sed.n. quoniã hic primis sensibus doloris: voluptatisq; ante cõsilii: & rationis exortũ recẽs natus homo imbutus est: & voluptati quidã natura cõciliatus. a dolore autẽ quasi a graui quodam inimico abiunctus: alienatusq; est: iccirco affectiones istas primitus penitusq; inditas: ratio post addita cõuellere: obstirpare: atq; extinguere vix potest. Pugnat autẽ cũ iis semper: & exultãtes eas opprimit: obteritq;: & parere sibi atq; obedire cogit. Itaq; vidistis philosophũ ratione decreti sui nixũ eũ petulãtia morbi: dolorisq; exultãtia colluctãtẽ: nihil cedẽtem. nihil cõfitentẽ: neq; vt pleriq; dolentes solẽt eiulantẽ: atq; lamentantẽ: ac miserũ sese & infelicem appellantẽ: sed acres tantũ anhelitus & robustos gemitus edentem: signa atq; indicia nõ victi: neq; oppressi a dolore sed vincere eũ: atq; opprimere enitẽtis. Sed haud scio inquit: an dicat aliquis: ipsum illud. quod pugnat: quod gemit: si malũ dolor nõ est: cur necesse ẽ gemere & pugnare. Quod enim omnia quę nõ sunt mala: molestia quoq; omni nõ carẽt: sed sunt pleraq; noxa quidẽ magna: & pernicie priuata: quia nõ sunt turpia. Cõtra naturę tamẽ mãsuetudinẽ: lenitatẽq;: opposita sunt & infesta: per oscurã quãdã ipsius naturæ cõsequentiã. Hæc ergo vir sapiẽs tolerare: & cõtari potest nõ omnino sensum sui amittere potest. αναλγησια. idest indolentia enim: atq; απαθια. idest impassibilitas. nõ meo tãtũ inquit: sed quorũdã etiã ex eadẽ porticu prudentiorũ hominũ: sicuti iudicio

Bonũ
Turpe Malũ
Media

Voluptas
Dolor media

Panætii grauis atq; docti viri improbata: abiectaq; est. Sed cur cõtra volũtatẽ suã gemitus facere cogitur philosophus stoicus: quem nihil cogi posse dicũt. nihil sane potest cogi vir sapiẽs: quum est rationis obtinẽdę locus. Quũ vero natura cogit: ratio quoq; a natura data cogitur. Quęrere etiã si videtur: cur alicuius manu ad oculos suos repẽte agitata inuitus cõueniat? Cur fulgẽte cælo a luminis iactu: nõ sua spõte. & caput & oculos declinet? Cur tonitru vehemẽtius facto sensim pauescat? Cur sternutamẽtis quatiatur? Cur aut in ardoribus solis æstuet: aut cur in pruinis imanibus obrigescat? Hęc etenim: & pleraq; alia non volũtas. non cõsiliũ nec ratio moderatur? sed naturę necessitatisq; decreta sunt. Fortitudo autẽ nõ ea est: quæ cõtra naturã mõstri vice nititur: vltraq; modũ eius egreditur. aut stupore animi: aut immanitate: aut quadã misera & necessaria in perpetiendis doloribus exercitatione. Qualẽ fuisse accepimus ferũ quẽdam in ludo Cęsaris gladiatorẽ: qui quũ vulnera eius a medicis execabãtur: ridere solitus fuit. Sed ea vera. & proba fortitudo est: qua maiores nostri sciẽtiã esse dixerũt: & rerũ tolerãdarũ: & nõ tolerãdarũ. Per quod apparet esse quędã intolerabilia: quibus fortes viri: aut obeũdis abhorreãt: aut sustinẽdis. Quũ hæc Taurus dixisset: videreturq; in eandẽrem plura etiã dicturus peruẽtum est ad vehicula: & conscendimus.

Quod græci ænigma dicunt: latini antiqui scirpos appellauerunt. Cap. vi.

Væ gręci dicũt Enigmata: hoc genus qdẽ ex nr̃is veteribus scirpos appellauerũt. Quale est q nuper inuenimus per hercle antiquũ perq̃ lepidũ tribus verbis senariis compositum ænigma. quo relinquimus inenarratũ vt legentium coniecturas in requirendo acuremus. Aenigma Scirpus

Versus tres hi sunt:

Semel minus ne: an bis minus sit: non sat scio
An vtrunq; eorum: vt quondam audiui: ipsi
Dicier Ioui regi voluit concede

Termin⁹ deus

Hoc qui nolet diutius apud se quærere. inueniet quid sit in. M. Varronis de sermone latino ad Marcellum secundo libro.

Quam ob causam Cn. Dolobella proconsul ream mulierẽ veneficii: cõfitentẽq; ad areopagitas reiecerit. Cap. vii.

D Cn. Dolobellã p cõsulari impio puinciã Asiã obtinẽtẽ: deducta mulier smyrnæa est: Eadẽ mulier virũ & filiũ eodẽ tp̃e venenis clã datis vita interfecerat: atq; id fecisse cõfitebatur: Dicebatq; habuisse se faciẽdi causam:

quoniã ille idem maritus & filius alterũ filiũ mulieris ex viro priore genitũ adolescentẽ optimũ: & innocẽtissimũ exceptũ insidiis occi dissent. Idq; ita esse factũ cõtrouersia nõ erat. Dolobella rettulit ad cõsiliũ. Nemo quisq̃ ex cõsilio sentẽtiã ferre in causa tã ancipiti au= debat: q, & cõfessum veneficiũ: quo maritus & filiusnecati forẽt: nõ admittendũ impunitũ videbatur: & digna tamẽ pœna in homi= nes sceleratos vindicatũ fuisset. Dolobella eam rẽ athenas ad areo pagitas: vt ad iudices grauiores exercitatioresq; reiecit: Areopagi tæ cognita causa: accusatorẽ mulieris: & ipsam quę accusabatur cẽ tesimo anno adesse iusserũt. Sic neq; absolutũ mulieris veneficiũ ẽ: quod per leges nõ licuit: neq; nocẽs dãnata punitaq;: que digna ve nia fuit. Scripta hęc historia est in libro Valerii Maximi factorũ: di ctorumq; memorabilium. viii.

Areopa= gitarum iudiciũ

Scipio.

Reditiones i gratiã nobiliũ virorũ memoratu dignę. Cap. viii.

Gracch⁹.

P Africanus superior: & Ti. Gra. Tib. &.C. Gracchorũ pater rerũ gestarũ magnitudine:& honorũ atq; vitæ di gnitate illustres viri dissenserũt sæpenumero de repub. & ea siue qua alia re nõ amici fuerũt. Ea simultas quum diu mãsisset: & solẽni die Ioui epulũ libaretur. atq; ob id sacrificiũ senatus in capitolio epularetur: sors fuit vt apud ean= dẽ mẽsam duo illi iuncti locarẽtur. Tunc quasi diis immortalibus arbitris in cõuiuio: iouis optimi maximi dextras eorũ cõducẽtibus repẽte amicissimi facti: neq; solũ amicitia incepta: sed affinitas si= mul instituta. Nã.P. Scipio filiã virginẽ habens iã viro maturã: ibi tũc eodẽ in loco despõdit eã Tib. Graccho: quẽ probauerat: ele= geratq; exploratissimo iudicii tẽpore dũ inimicus est. Aemilius quo q; lepidus: & Fuluius Flaccus nobili genere: amplissimisq; honori= bus: & summo loco in ciuitate præditi odio inter se graui: & simul tate diutina cõflictati sunt. Postea populus eos simul cẽsores facit. Atq; illi vbi voce præconis renũciati sunt: ibidẽ in cãpo statim nõ dum dimissa cõcione vltro vterq;: & pari volũtate cõiuncti: cõple= xiq; sunt. Exque eo die & in ipsa cẽsura:& postea iugi concordia fi dissime: amicissimeq; vixerunt.

Quæ dicantur vocabula ancipitia. Et quod honoris quoq; vo cabulum ancipiti sententia fuerit. Cap. ix.

vocabula ancipitia

E St plurifariã videre:atq; aĩaduertere in veterib⁹ scriptis pleraq; vocabula q̃ nũc in sermonib⁹ vulgi vnã: certãq; rẽ demõstrẽt:ita fuisse media & i cõi: vt significarẽ & ca pe possent duas iter sese res cõtrarias:Ex qb⁹.q̃dã satis nota sũt:vt tẽpestas:valitudo:facin⁹:dol⁹:gr̃a:idustria.

Hæc.n.fere iam vulgatũ est ancipitia esse:& vtroq; versus dici posse Periculũ etiã:& venenũ:& contagiũ:nõ vti nũc dicuntur:pro malis tãtum dicta esse:multũ exemplorũ eiusmodi reperias. Sed honorẽ quoq; mediam vocẽ fuisse: & ita appellatũ: vt etiã malus honos diceretur: & significaret iniuriã. id profecto rarissimũ est. Q. autem Metellus Numidicus in oratione:quã de triũpho suo dixit: his verbis vsus est. Qua in re quãto vniuersi me vnũ antistatis: tãto vobis q̃ mihi maiorem iniuriam atq; contumeliã facit quirites. Et quãto probi iniuriam facilius accipiunt q̃ alteri tradunt:tanto ille vobis: q̃ gratiam mihi:peiorẽ honorẽ habuit. Nã me iniuriã ferre:vos facere vult quirites:vt hic cõquestio:istic vituperatio relinquatur. Honorẽ inquit peiorẽ vobis habuit: q̃ gratiã mihi: cuius verbi sententia est quã ipse quoq; supra dicit maiore vos affecit iniuria:& contumelia: q̃ me. Præter huius autẽ verbi notionẽ: adscribendã esse hanc sententiã ex oratione. Q. Metelli existimaui: vt definiremus Socratis esse decretũ κακιορ ειραι τοαδικειρ του αδικεισθαι. Id est peius esse iniuriam facere: q̃ accipere. Honos malus.

Quod æditimus verbum latinum fuit. Cap.x.

AEditimus verbũ latinũ est:& vetus: ea forma dictũ: quã finitimus: & legitimus. Sed pro eo a plerisq; nũc æditũus dicitur:noua & cõmẽticia vsurpatione:quasi a tuẽdis ædibus appellatus. Satis hoc esse potuit admonẽdi gratia dixisse: ꝓpter agrestes quosdã: & indomitos certatores:qui nisi auctoritatibꝰ adhibitis nõ cõprimũtur. M. Varro in libro secũdo:ad Marcellũ de latino sermone æditimũ dici oportere cẽset magis:q̃ æditũũ:qꝛ alterũ sit recẽti nouitate fictũ:alterũ antiqua origine incorruptum. Leuinius quoq; (vt opinor) in protesilaodomia claustritimũ dixit:qui claustris ianuę præesset eadẽ scilicet figura:qua æditimũ dici videbat:q ædibus præest: In Verrem. M. Tullii in exẽplaribus fidelissimis ita inueni scriptũ. Aeditimi custodesq; mature sentiũt. In libris autẽ vulgariis æditui scriptũ est. Pomponii fabula attellana est:q̃ ita inscripta est æditimus:in qua hic versus est. Aeditimus. Claustritimus.

Qui postq̃ tibi appareo: atq; æditumor in templo tuo.

T. autẽ Lucretius in carmine suo pro æditiuis ædituentes appellat.

Onerataq; passim.

Cuncta cadaueribus cælestum templa manebant

Hospitibus loca: quę complerant ædituentes.

Errare istos:q spe:& fiducia latẽdi peccent: cum latebra peccati perpetua nulla sit. Et super ea re Peregrini philosophi sermo ex Sophoclis poetæ sententia. Cap.xi.

peregrin⁹

PHilosophũ noie peregrinũ cui postea cognomentũ Proteus factũ est: virũ grauẽ:atq; cõstantẽ vidimus: quũ athenis essemus: diuersantẽ in quodã tugurio extra vrbẽ Cũq; ad eũ frequẽter vẽtitaremus : multa hercle dicere eũ vtiliter: & honeste audiuimus. i quib⁹ id fuit: qđ pcipuũ auditu meminim⁹. Virũ quidẽ sapientẽ: nõ peccaturũ esse dicebat: etiã si peccasse eũ dii: atq; hoies ignoraturi forẽt. Nõ.n.pœnæ aut infamiæ metu nõ eẽ peccandũ: sed iusti: honestiq; studio & officio. Si qui tñ nõ essent tali vel ingenio vel disciplina pditi: vti se vi sua: ac spõte facile a peccãdo tenerẽt. eos ois tũc peccare pcliuius existimabat: quũ latere posse id peccatũ putarẽt: ipugnitatẽq; ex ea latebra sperarẽt. At si sciãt inqt hoies nihil oim rerũ diutius posse celari: suppressius: prudẽtiusq; peccabitur. Propterea versus istos Sophoclis prudẽtissimi poetarũ in ore esse habendos dicebat.

πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδέν ὡς ἀπανθ' ὁρῶν.
καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος: idest
Hic nihil occule: quando cuncta tuens
Et cuncta audiens: omnia reuelabit dies.

Veritas tẽporis filia

Alius quidã veterũ poetarũ: cuius nomẽ mihi nũc memoriæ nõ est Veritatem temporis filiam esse dixit.

Faceta respõsio. M. Ciceronis a moliẽtis a se crimẽ manifesti mẽdacii. Cap. xii.

HAec quoq; disciplina rhetorica est: callide & cũ astu res criminosas citra piculũ cõfiteri: vt si obiectũ sit turpe qđ negare nõ queat: respõsione ioculari eludas & rẽ facias risu magis dignã: q̃ crimine. Sicut fecisse Ciceronẽ scriptũ est: quũ id qđ inficiari nõ poterat: vrbano facetoq; dicto diluit. Nã quũ emeř vellet i palatio domũ: & pecuniã i psens nõ haberet. a. P. Sylla: q tũ re⁹ erat: mutua sextertiũ vicies tacite accepit. Ea res tñ priusq̃ emeret: pdita: & i vulgus exiuit. Obiectũq; ei ẽ q pecuniã dom⁹ emẽdæ cã a reo accepisset. Tũ Cicero inopinata obprobratiõe pmot⁹ accepisse se negauit: ac domũ quoq; se empturũ negauit. Atq; adeo inqt: verũ sit accepisse me pecuniã: si domũ emero. Sed quũ postea emisset: & hoc mẽdaciũ i senatũ ei ab inimicis obiiceret: risit satis: atq; iterridẽdũ ἀκοινώνητοι. i. iciuiles: incõciliati inqt hoies estis: quũ ignoratis: prudẽtis & cauti patrisfamilias eẽ qđ emere velit: empturũ sese negare pter cõpetitores ẽptionis.

Intra calẽdas quũ dr: quid significet. Vtrũ ante calẽdas: an calẽdis: an vtrũq;. Atq; inibi quid sit in oratiõe. M. Tullii: itra oceanũ & intra montẽ Taurũ & in quadã epistola: intra modũ: Cap. xiii.

QVum Romæ a cõſulibus iudex extra ordinẽ datus: pronunciare intra calẽdas iuſſus eſſem. Apollinarẽ Sulpitiũ doctũ hoiem percõtatus ſum: an his verbis intra calendas ipſæ quoq; calẽdæ tenerẽtur. Dixiq; ei me videlicet datũ iudicẽ: calẽdaſq; mihi ꝓductas: vt intra eũ diẽ ꝓnunciarẽ. Cur inquit me potius rogas: q̃ ex iſtis aliquẽ peritis: ſtudioſiſq; viris: quos adhibere in cõſiliũ iudicaturi ſoletis: Tum illi ita ego reſpõdi. Si aut de vetere inq̃ iure: aut recepto: aut controuerſo: aut ambiguo. aut nouo: aut cõſtituto diſcẽdũ eſſet: iſſem plane ſciſcitatũ ad iſtos quos dicis. Sed cũ verboꝝ latinoꝝ ſententia: vſus ratio explorãda ſit: ſcæuus ꝑfecto: & cęcus ai forẽ: ſi quũ haberẽ tui copiã: iſſem magis ad aliũ: q̃ ad te. Audiui igiť iq̃t de ratione verbi quid exiſtimẽ: Sed eo tñ pacto: vt id facias: nõ quod ego de ꝓprietate diſſeruero: ſed ꝙ in ea re omniũ: pluriũue cõſenſu obſeruari cognoueris. Nõ ei verboꝝ tantũ cõmunẽ vere: atq; ꝓpriæ ſignificationes lõgiore vſu mutantur: ſed legum quoq; ipſarũ iuſſa: cõſenſu tacito oblitterantur. Tũ deide diſſeruit me: & pleriſq; eliis audiẽtibus in hũc ferme modũ: Quum dies inquit ita præfinita eſt: vt iudex in calẽdas ꝓnũciet: Occupauit iã hęc oẽs opinio nõ eſſe dubiũ quin ante calendas iure ꝓnũcietur. Et id tantũ ambigi video quod tu quęras: an calẽdis quoq; iure ꝓnũcietur. Ipſum aũt verbũ ſic procul dubio natũ ẽ: atq; ita ſeſe habet: vt quũ dicitur intra calẽdas: nõ alius accipi dies debeat: q̃ ſolę calendę. Nã tres iſtæ voces: intra: citra: vltra quibus certi locoꝝ fines demonſtrantur: ſingularibus apđ veteres ſyllabis appellabãtur: in: cis. vul. Eæ deinde particulæ: quoniam paruo: exiguoq; ſonitu obſcurius promebantur: addita eſt tribus oibus eadem ſyllaba: & quod dicebatur: cis tiberim: & uls tiberim: dici cœptũ ẽ citra tiberim: Itẽ ꝙ erat in accedẽte eadẽ ſyllaba intra factũ ẽ. Sunt ergo hęc omnia quaſi cõtermina iunctis inter ſe finibus cohærẽtia intra oppidũ: vltra oppidũ: citra oppidũ: ex q̃bus intra ſicuti dixi in ſignificat. Nam qui dicit intra oppidũ: intra cubiculum: intra ferias: nõ dicit aliud q̃ in oppido: in cubiculo: in feriis Intra calendas igitur: non ante calendas: ſed in calendis ideſt eo ipſo die quo calendę ſunt. Itaq; ſecundum verbi ipſius rationem qui iuſſus eſt intra calendas pronunciare niſi calendis ꝓnũciet: contra iuſſum vocis facit. Nam ſi ante id fiat: nõ intra id ꝓnunciat: ſed citra. Neſcio autem quo pacto recepta vulgo interpretatio eſt abſurdiſſima: vt intra calendas ſignificare videatur etiam citra calendas & vel ante calendas. nihil eni ferme intereſt. Atq; inſuper dubitatur an calendis ꝓnunciari poſſit: quãdo neq; vltra neq; citra: ſed quod

Intra calendas

inter hæc mediũ eſt. intra calẽdas.i.calẽdis ꝓnũciãdũ ſit. Sed nimi rũ cõſuetudo vicit: que quũ omniũ domina reꝝ: tũ maxime verbo rũ eſt. Ea oĩa quũ Appollinaris ſcite ꝑ quã: atq; enucleate diſputaſſet: tũ ego hæc dixi. Cordi iq̃ mihi fuit: priuſq̃ ad te irẽ quærere: explorareq;: quonã modo veteres noſtri ꝑticula iſta: qua de agitur vſi ſint: atq; ita iuenimus Tulliũ in tertia i Verrẽ ſcripſiſſe. Eſt autẽ mõ loc⁹ intra oceanũ iã null⁹ neq; tã lõginqus: neq; tã recõditus quo nõ ꝑ hæc tẽpora noſtroꝝ hominũ libido: iniqtatiſq; ꝑuaſerit. ĩtra oceanũ dicit contra rationẽ tuã. Nã eni vult (opinor) dicere in oceano. Terras.n. demõſtrat oĩs: quæ oceano ambiũtur: ad quas a noſtris hominib⁹ audiri põt: quę ſũt citra oceanũ: nõ in oceano. Neq;.n. videri põt inſulas ſignificare neſcio quas quæ penit⁹ eſſe intra æquora ipſa oceani dicũtur: Tunc Sulpitius Appollinaris renidẽs: nõ nimis hercule inargute inqt: nec incallide oppoſuiſti hoc Tullianũ: ſed Cicero intra oceanũ: nõ vt tu iterꝑtare citra oceanũ dixit. Quid.n. põt dici citra oceanũ eſſe: quũ vndiq; ocean⁹ circũ ſcribat oĩs terras: & ãbiat? Nã citra quod ẽ: id extra eſt. Qui autẽ põt ĩtra eſſe dici: qđ extra eſt? Sed ſi ex vna tãtũ parte orbis oceanus foret citra oceanũ eſſe dici põt. vel ante oceanũ. Quũ vero oĩs terras omnifariã & vndiq; verſum circũfluat: nihil citra eũ eſt: ſed vndarũ illi⁹ ãbitu terris oĩb⁹ cõuallatis: in medio ei⁹ ſũt oĩa quę intra oras ei⁹ icluſa ſũt. Sicuti hercle ſol nõ citra cęlũ vertitur: ſed in cælo: & ĩtra cęlũ. Hęc tũc Appollinaris ſcite: acuteq; dicere viſus eſt Sed poſtea in libro. M. Tullii epiſtolaꝝ ad Ser. Sulpitiũ ſic dictũ eẽ iuenim⁹: ĩtra modũ vt ĩtra calẽdas dicũt: q̃ dicere citra calẽdas volũt. Verba hęc Ciceronis ſunt quę appoſui. Sed tamẽ quoniã effugi ei⁹ occaſionẽ q̃ fortaſſe arbitraretur. me hãc rẽ iperite nõ putare ſi perpetuo tacere: modice hoc faciã. Aut ẽt ĩtra modũ: vt & illius volũtati: & meis ſtudiis ſeruiã. Modice dixerat hoc faciã: ideſt cũ modo æquo: & pari. Deĩde quaſi hoc diſpliceret: & corrigere id vellet addidit: Aut ẽt ĩtra modũ: ꝑ q̄ min⁹ ſeſe oſtẽdit id factuꝝ eſſe: q̃ quod fieri modice videret.i. nõ ad ipſũ modũ: ſed retro paululũ: & citra modũ in oratione ẽt quã ꝓ.P. Seſtio ſcripſit ĩtra mõtẽ taurũ ſic dicit. vt nõ ſignificet ĩ mõte tauro: ſed vſq; ad mõtẽ tauꝝ cũ ipſo mõte. Verba ſũt ipſi⁹. M. Tullii ea quã dixi oratõe anthiochũ magnũ illũ maiores noſtri magna belli cõtẽtione: terra mariq; ſuperatũ: intra mõtẽ taurũ regnare iuſſerũt. aſiã qua illũ mulctarũt: Attalo vt is in ea regnaret cõdonarũt. Intra mõtẽ inqt taurũ regnare iuſſerũt quod nõ ꝑinde eſt: vt intra cubiculũ dicimus: niſi videri põt id eſſe intra mõtem: quod eſt intra regiones: quę tauri mõtis obiectu

Intra modũ modice.

separãtur. Nã ſicuti qui intra cubiculũ eſt: is nõ in cubiculi parieti bus: ſed intra parietes eſt: quib⁹ cubiculũ includitur. qui tamẽ ipſi quoq; parietes in cubiculo ſunt. Itaq; qui regnat intra mõtẽ taurũ. nõ ſolũ in mõte tauro regnat: ſed in iis etiam regionib⁹: que tauro mõte claudũtur. Nũc igitur ſecũdũ iſtã verborũ. M. Tullii ſimilitu dinẽ: qui iubet intra calẽdas pronũciare: is & ante calendas & ipſis calẽdis iure pronũciare poteſt. Neq; id fit quaſi priuilegio quodam in[illegible]te cõſuetudinis: ſed certa rationis obſeruatione: quũ omne tẽ pus: quod calẽdarũ die includitur. intra calẽdas eſſe recte dicitur.

Saltẽ particula quã vim habeat: & quã originẽ. Cap. xiiii.

SAltẽ particula: quã haberet principalem ſignificationẽ: quæq; vocis iſtius origo eſſet: quærebamus. Ita enim primitus factã eſſe apparet: vt quæ videatur: ſicuti quæ dã ſupplemẽta: orationis temere: & incõdite aſſumptę: Atq; erat qui diceret legiſſe i grãmaticis cõmẽtariis. P. Nigidii: ſaltẽ ex eo dictũ: quod eſſet. ſi aliter. idq; ipſũ dici ſolitũ p defectionẽ. Nã plenã eſſe ſententiã: ſi aliter nõ põt. Sed id nos i iiſ dẽ cõmẽtariis Nigidii: quũ eos (nõ opinor) incurioſe legiſſem⁹ nuſ q̃ inuenim⁹. Vidẽtur aũt verba iſta: ſi aliter nõ põt: a ſignificatione quidẽ voculę hui⁹: de qua quęrimus: nõ abhorrere. Sed tot verba tamẽ in pauciſſimas litteras cludere iprobe cuiuſdã ſubtilitati ẽ. Fuit etiã q diceret homo in libris. atq; in litteris aſſidu⁹ Saltẽ ſibi dictũ videri. v. media littera extrita. Salutẽ enim ante dictũ: quod nos ſaltẽ diceremus. Nã quũ alia quędã petita: & nõ impetrata ſũt: Tũ ſolemus inquit quaſi extremũ aliquid petituri: quod negari minime debeat: dicere: hoc ſaltẽ fieri aut dari: oportere tãq̃ ſalutẽ poſtremo potẽtes: q̃ & impetrari certe & obtineri ſit ęquiſſimũ. Sed hoc iti dẽ nõ illepide quidem fictum nimis tamen eſſe videtur cõmenti tium. Cenſuimus igitur amplius quærendum. Saltem

Quod Siſenna in libris hiſtoriarũ aduerbii huiuſcemodi ſæpe numero vſus eſt celatim: velitatim ſaltuatim. Cap. xv.

CVũ lectitaremus hiſtoriã Siſennæ aſſidue huiuſcemodi figurę aduerbia in oratione eius animaduertimus: cu iuſcemodi ſunt hæc: curſim: properatim: celatim: veli tatim: ſaltuatim ex quibus duo prima: quæ ſunt notio ra exemplis non indigebant. Reliqua in hiſtoriarum ſex to ſic ſcripta ſunt. Quam maxime celatim poterat in inſidiis ſuos diſponit. Item alio in loco. Nos vna æſtate in aſia: & græcia litteris geſta: iccirco continentia mandauimus: ne velitatim aut ſaltuatim ſcribendo: lectorum animos impediremus. Aduerbia in im.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER TERTIVSDECIMVS:

Inquisitio verborum istorum. M. Tullii curosior quę sunt in primo antonianarũ libro multa autem impendere videntur præter naturam & preterq̃ fatum: tractatuq̃ an idem duo ista significent fatum atq̃ natura: Caput primum.

M Cicero in primo antonianarũ ita scriptũ reliquit Hũc igitur vt sequerer properaui: quæ præsentes non sunt secuti. Nõ vt proficerẽ aliquid (nec.n. sperabã id: nec pręstare poterã) sed vt siqd mihi humanitus accidisset (multa autẽ impendere videntur: p̃ter naturã etiã: præterq̃ fatum) huius diei vocẽ: testẽ reip. relinquerem: meæ perpetuæ erga se volũtatis. Pręter naturã inquit: pręterq̃ fatũ. At vtrũq̃ idẽ valere voluerit. Fatũ: atq̃ naturã: & duas res: αρθεροσ υποκειμερουσ πεπρωμερην. καιφυσιρ. idest pro vno subiecto fatum: & naturã posuerit. An vero diuiserit: separaritq̃: vt alios casus natura ferre videatur: alios fatũ considerandũ equidem puto. Atq̃ id maxime requirẽdũ: qua rõne dixerit accidere multa humanitus posse præter fatum: quando sic ratio & ordo: & insuperabilis quædam necessitas fati constituitur: vt omnia intra fatum claudẽda sint nisi illud sane Homeri secutus est.

Præter naturã. Præter fatum.

μηκαι υπερ μοιραν δομορ αιδοσ εισαφικηαι: idest. Neue obstante domum fato penetrabis auerni.

Nihil autem dubiũ est: quin violentam & inopinatã mortem significauerit: quę quidem potest recte videri accidere: pręter naturã. Sed cur id quoq̃ genus mortis extra fatum posuerit: neq̃ operis huius est explorare: neq̃ temporis. Illud tamen non pretermittendum est: quod Virgilius quoq̃ idipsum qd̃ Cicero de fato opinatus est: quũ hoc in quarto libro dixit de Elysa: quæ mortẽ per vim potita est. Nam quia nec fato: merita nec morte peribat.

Tanq̃ in faciendo fine vite: quę violenta sunt non videantur e fato venire. Demosthenis autẽ viri prudentia pari atq̃ facundia pręditi: verba idẽ fere significantia de natura atq̃ fato. M. C. secutus videtur. Ita enim scriptum est in oratione illa egregia: cui titulus est: περιστεφανου: idest ꝑ corona. ομερ τοισ γορευσιρομιζωρ μορον γεγερρησθαι τον τησ. ειμαρμερησ και τον αυτοματον. θαρατον περιμερει. οδεκαι τη πατριδι υπερτου μη ταυτηρ επιδειν δουλευουσαν. αποθερησ χειν εθελησει. i. Nã qui parẽtibus tantũ senatũ putat: fa=

talem: atq; spontis suæ mortē manet. Qui vero etiā patriæ ob id ne in seruitutē redactā illā videat: occūbere prçoptabit. Quod Cicero fatum: atq; naturam videtur dixisse: id multo ante Demosthenes την πεπρωμερην και τοραυτοματορ θαρατον: id est fatalem: & spontis suæ mortē appellauit αυτοματοσ: idest suæ spontis enim θαρατοσ: idest excessus quasi naturalis & fatalis: nulla extrinsecus vi coactus venit.

Super poetarū Pacuuii: & Accii colloquio familiari: in oppido tarentino Cap. ii.

QVibus ociū & studiū fuit vitas atq; ætates doctorū hominū quærere: & memoriç tradere: de. M. Pacuuio: & L. Accio tragicis poetis. historiā scripserūt huiuscemodi. Quū Pacuuius inquiūt grandi iā ętate: & diutino corporis morbo affectus: tarentū ex vrbe roma cōcessisset. Accius tūc haud paruo iunior: proficiscēs in asiā: quū in oppidū venisset: diuertit ad Pacuuiū: comiterq; inuitatus: plusculisq; ab eo diebus retētus: tragœdiā suā: cui Atreus nomen est desiderāti legit. Tū Pacuuiū dixisse aiūt: sonora quidem esse quę scripsisset: & grandia. Sed videri ea tamen sibi duriora paulum & acerbiora. Ita est inquit Accius vti dicis. Neq; id sane me pœnitet. Meliora enim fore spero quę deinceps scribā. Nam quod in pomis est: itidē inquit esse aiūt in ingeniis: quę dura & acerba nascūtur: post fiūt mitia & iucunda. Sed quæ gignuntur statim vieta: & mollia: atq; a principio sunt viuida: non matura mox fiūt: sed putria. Relinquendū igitur visum est ingenio: quod dies atq; ætas mitificet. Paccuui⁹ Accius.

An vocabula hęc necessitudo: & necessitas differenti significatione sint. Cap. iii.

RIsu prorsus atq; ludo res digna est: quū pleriq; grāmaticorū asseuerāt: necessitudinē & necessitatē mutare lōge differreq;. Ideo q; necessitas sit vis quæpiā premens & cogens. Necessitudo aūt dicatur ius quoddā: & vinculū religiosæ coniūctionis. Idq; vnū solitariū significet. Sicut autē nihil quicq̄ interest: suauitudo dicas: an suauitas: sanctitudo: an sanctitas: acerbitudo: an acerbitas: acritudo: an quod Accius in Neoptolemo scripsit acritas. Ita nihil rationis dici potest: quin necessitudo: & necessitas separētur. Itaq; in libris veterū vulgo reperias necessitudinē dici pro eo quod necessum est. Sed necessitas sane pro iure officioq; obseruantię: affinitatisue infrequēs est. Quanq̄ qui ob hoc ipsum ius affinitatis: familiaritatisue coniūcti sunt: necessarii dicūtur. Repperi tamē in oratione. C. Cęsaris: qua plautia rogationem

Necessitas. Necessitudo.

suasit: necessitatē dictam pro necessitudine.i.iure affinitatis. Verba hęc sunt. Equidē mihi videor pro nostra necessitate nō labore: non opera: nō industria defuisse. Hoc ego scripsi de vtriusqꝫ vocabuli indifferentia admonitus forte verbi istius quū legerē Sempronii Asellionis veteris scriptoris quartū ex historia librū: in quo de. P. Africano Pauli filio ita scriptū est. Nā se patrē suū audisse dicere. L. Aemiliū Paulū: Pro nō nimis bonū imperatorē signis collatis decertare nisi summa necessitudo: aut summa ei occasio data esset.

Olympiadis Alexandri matris: comis: ac prudens ad filiū rescriptio. Cap.iiii.

Olympias.

IN plerisqꝫ monumētis rerū ab Alexādro gestarū. & pauloante in libro. M. Varronis: qui inscriptus est Orestes: vel de insania: Olympiadē Philippi vxorem festiuissime rescripsisse legimus Alexādro filio. Nā quū ipse ad matrē ita scripsisset: Rex Alexander Iouis Hammonis fili⁹ Olympiadi matri salutē dicit. Olympias ei rescripsit ad hāc sentētiā amabo inquit mi fili quiescas: neqꝫ deferas me: neqꝫ criminere aduersum Iunonē. Malū mihi prorsum illa magnū dabit: quū me lr̄is tuis pellicē illi esse cōfiteris. Ea mulieris scite atqꝫ prudētis erga ferocē filiū comitas sensim: & comiter admonuisse eū visa deponenda esse opinionē vanā: quā ille ingētibus victoriis: & adulantiū blādimētis: & rebus supra fidē ꝓsperis imbiberat: genitū esse sese de Ioue.

De Aristotele: & Theophrasto: & Menedemo philosophis. deqꝫ eleganti verecundia Aristotelis successorem diatribiæ suæ eligentis. Cap.v.

Aristoteles.

ARistoteles philosophus ānos iam fere natus duos & sexagita: corpore ægro affectoqꝫ: ac spe: vitaqꝫ tenui fuit. Tūc omnis eius sectatoꝝ cohors ad eū accedit: orātes: obsecrātesqꝫ: vt ipse deligeret loci sui: & magisterii successorē. quo post summū eius diē perinde vt ipso vteretur ad studia doctrinarū cōplenda: excolendaqꝫ: quibus ab eo imbuti fuissent. Erant tūc in eius ludo boni multi. Sed præcipue duo Theophrastus & Menedemus: ingenio ii atqꝫ doctrinis cæteros ꝓstabant. Alter ex insula Lesbo fuit. Menedemus autē rhodo. Aristoteles respōdit factūrū esse quod vellent: quū id sibi foret tēpestiuū. Postea breui tēpore quū iidē illi: qui de magistro designando petierant: pręsentes essent. Vinū ait quod tū biberet: nō esse id ex valitudine sua: sed insalubre esse: atqꝫ asperum: ac propterea quęri debere exoticū: vel rhodiū aliquod vel lesbiū. Id sibi vtrūqꝫ vt curarent petiuit. Vsurūqꝫ eo dixit quod sese magis iuuisset: Eūt: curāt: inueniūt

Menedemus.

afferunt. Tũ Aristoteles rhodiũ petit. degustat. firmũ inquit hercle vnũ & iucũdũ. Petit mox Lesbiũ: quo itẽ degustato: vtrũq; inqt oppido bonũ. Sed ηδίωνο λεσβιοσ. idest suauius lesbiũ. Id vbi dixit: nemini fuit dubiũ: quin lepide simul & verecunde: successorẽ illa voce sibi nõ vinũ delegisse. Is erat e lesbo Theophrastus: homo suauitate insigni linguę pariter: atq; vitæ. Itaq; nõ diu post Aristotele vita defuncto ad Teophrastum omnes concesserunt.

Theophrastus

Quid veteres latini dixerunt quas gręci προσωδιασ: idest vocũ moderamẽta appellãt. Et item quod vocabulũ barbarismi nõ vsurpauerint: neq; romani antiquiores neq; attici. Cap: vi.

Vas græci προσωδιασ: idest accẽtus dicunt eas veteres docti tum notas vocum: tum moderamenta. tum accentiunculas: tũ voculationes appellabant. quod nũc ãt barbare quem loqui dicimus: id vitium sermonis: nõ barbarum esse sed rusticum: & cum eo vitio loquentes: rustice loqui dictitabant. P. Nigidius in cõmentariis grammaticis. Rusticus fit sermo inquit: si aspires perperam. Itaq; id vocabulũ qđ dicitur vulgo barbarismus: qui ante diui Augusti ætatẽ pure atq; integre locuti sunt: an dixerunt nondũ equidem inueni.

Rustice loqui Barbarismus.

Diuersum de natura leonũ dixisse Homerum in carminibus: & Herodotum in historiis. Cap. vii.

Eænas inter omnẽ vitam semel parere: eoq; vno partu nũq̃ edere plures: q̃ vnũ. Herodotus in. iii. historia scriptũ reliquit. Verba ex eo libro hæc sunt. ηδελε αιρα: εον ισχυροτα τορ και θρασυτατον. απαξεν τωβιω τικτει ερ. τικτουσα γαρσυρεκβαλλει τωτεκρω τασ μιτρασ. τοδε αιτιορτου του. του τεστιρ επεαρ οσκυμροσ ερτη μητρηεων αρχηται διακιρευμεροσ: οδε εχωρ ορυχασ θηριωρ πολλορ παρτωρ οξυτατουσ. αμυσσειτασ μητρασ. αυξαρ ομεροσ τεδη πολλω μαλλον εξικερεται καταγραφων πελαστεδη οτοκοσ εστι: και το παραπαρ λειπεται αυτεωρ υγιεσ ουδεν. i. Quũ autẽ animaliũ acerrimũ fit leæna: & audacissimũ: semel omnino in vita: & vnũ parit. Enitẽdo enim cũ fœtu pariter matricẽ proiicit. Rei vero huiusce causa est ꝙ quũ in matrice manens motitari incipit catulus: motus ille vnguiculis pręmunitus ferarũ longe omniũ acutissimis matricẽ discerpit tum in maius cõtinuo augescẽs multo magis dilanians prodit instã te vero iã nixu: prorsum relinqtur eoꝝ integrũ & sanũ nihil. Homerus ãt leones sic. n. fœmias quoq; virili genere appellat: qđ grãmatici

Leænæ partus Herodotus.

επικοιρορ. ideſt promiſcuū vocant pluris gignere: atq; educare catulos dicit. Verſus quibus hoc aperte demonſtrat hi ſunt.

ειστηκειωσ τιστελεωρ ϖερι οισι τεκεσσίν
ωρα τε ρηϖιαγορτι. συραρτησορται ερ υλη
ανδρεσ εϖακτηρεσ. Ideſt
Vtq; leo in ſilua ſtabat ſua pignora circum.
Cui manus occurſet catulos nemus inter agenti
Venatrix accincta virum. Item alio in loco idem ſignificat.
ϖυκρα μαλαστερ αχωρ ωστελισ ηυγερειοσ
ωραθυϖο σκυμρουσ ελαφηβολοσ αρϖαση αρηρ
ολησ εκ ϖυκιρησ οδε ταχρυται υσεροσ ελθων
ϖολλα. δε ταγκε εϖηλθε μεταρεροσ ιχριερευρων
ειϖοθερ εξευροι: μαλα γαρ δριμυσ χολοσ αιρει. Ideſt
Crebra gemens nimiū: tanq̄ leo viribus ingens:
Faucibus: abſenti venator ſi catulum audax
Abripuit denſo in ſaltu: dolet acre: ſequenſq;
Deinde nemus verſat: ſcrutant veſtigia: ſiquo
Verſa viri inueniat: coquit illum bilis amara. Item alio.
ϖακρα μαλα στεραχωρ ωστελισ ηυγερειοσ
ωραθυϖο σκυμρουσ ελαφηβολοσ αρϖασ ραρηρ
υλησ εκϖυκιρησ Ideſt.
Crebra gemens nimium: tanq̄ leo viribus ingens
Faucibus: abſenti venator ſi catulum audax
Abripuit denſo in ſaltu. Ea nos diſſenſio atq; diuerſitas quū agitaret inclytiſſimi poetarū: & hiſtoricoꝝ nobiliſſimi: placuit libros Ariſtotelis philoſophi inſpici: quos de animalibus exquiſitiſſime cōpoſuit: in quibus quod ſuper iſta re ſcriptū inueniremus cū ipſius Ariſtotelis verbis in his cōmētariis ſcriberemus. Verba Ariſtotelis hæc ſunt ex libro de hiſtoria animaliū ſexto. λεων δεοτι μεροχευει οϖισθεν και εστιν οϖισθουρητικον. ειρηται ϖροτερορ: οχευει δε και τικτει ουϖασαρ ωραρ. καθεκαστορ μερ τοι ενιαυτον. τικτει μερουν του εαροσ τικτει δωσεϖι το ϖολυ δυο τα μερτοι ϖλειστα εξ. τικτει δεριοτε και ερ. οδε λεχθεισ μυτοσ ϖερι του εκβαλλειρτασ υστερασ τικτορτα ληρωδησ εστιρ. συρεθεθη δε εκτουσ ϖαριουσ ειραι. τουσ λεορτασ. αϖορουρτοσ τηρ αιτιαρ του τον μυθορ συρθερ τοσ εϖαριον γαρ το γεροσ το τωρ λεορτων και ουκεν ϖολλω γιρεται τοϖο. αλλα τησ ευρωϖησ αϖασησ ερ τω μεταξυ του αχελωου και του ρεσουϖοταμων. τικτει

δὲ καὶ ὀλέων πάρυ μικρὰ οὕτωσ. ὥσ τε διμηρα ὀρτα μόλισ βαδίζειν οἱ δὲρ συρία λεόρτεσ. τίκτουσι πέρτακισ. τὸ πρῶτον πέρτε. εἶτα ἀεὶ ἐρὶ ἐλάττορα μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι οὐδὲρ τίκτουσιν· ἀλλὰ γόροι διατελοῦσιν. οὐκ ἔχει δὲ ἡ λέαιρα χαίτηρ ἀλλ' ὁ ἄρρηρ δέωρ. βάλλει δὲ ὁ λέωρ τοὺσ κυρόδορτασ καλουμένουσ τέτταρασ μόρουσ δύο μὲρ ἄρωθερ. δύο δὲ κάτωθεν. βάλλει δὲ δεκάμηοσ ὤρ τὴρ ἡλικίαν. idest Leonē auersum coire: vrināq́ retro reddere dictum iam est. Coit & parit: nō omni tēpore. singulis tamen annis vere parit: & magna ex parte geminos. Sed quū plurimos: sex catulos: nonnūq̄ etiā vnū. Quod de leęna fertur: vuluam cum partu emittere delira fabula est facta ex ea causa: ꝙ rarum genus hoc animalis est: nec rationē cur ita esset cōperire auctor ille fabulę poterat. Ratū hoc. n. est: nec multis nascitur locis: sed europę totius ea parte solum: qua inter acheloū amnē & nesum est. Parit leæna quoq́ a deo paruos vt vix post secundū mensem incipiant ingredi leones terrę serię quinquies vita pariūt. primū quinq́ post vero subinde pauciores deinde steriles degunt. Caret leæna iuba. maris hæc propria est dentes eos tantū modo mutat leo: qui canini vocantur quatuor: duos superius totidēq́ inferius. idq́ sexto mense ætatis fit.

Quod Afranius poeta prudenter & lępide sapiētiam filiam esse vsus & memoriæ dixit. Cap. viii.

MAxime hoc atq́ verissime Afranius poeta de gignenda comparādaq́ sapiētia opinatus est: ꝙ eā filiam esse vsus & memorię dixit: Eo nāq́ argumento demonstrat qui sapiens esse rerū humanarū velit: nō libris solis neq́ disciplinis rhetoricis dialecticisq́ opus eē: sed oportere eū versari quoq́: exercerīq́ in rebus cominus noscēdis: periclitandisq́ Et ea omnia acta & euenta firmiter meminisse: & perinde sapere. ac consulere ex iis quę pericula ipsa rerum docuerūt: non quę libri tātum aut magistri per quasdam inanitates verborum & imaginum: tanq̄ mimo: aut in somnio delectauerint. Versus. Sapiētia

Afranii sunt in togata: cui sellę nomen est.

Vsus me genuit: mater peperit memoria.

Sophiam vocant me graii: vos sapientiam. Item versus est in eandē ferme sententiā Pacuuii: quē Macedo philosophus vir bonus: familiaris meus scribi debere censebat pro foribus omniū templorum. Ego odi homines: ignaua opera: & philosophia sentētia. Nihil enim fieri posse indignius: neq́ intolerātius dicebat: q̄ ꝙ homines ignaui

ac desides:operti barba & pallio:mores & emolumēta philosophię in linguę verborūq; artes conuerterent: & vitia facundissime accusarent: intercutibus ipsi vitiis madentes.

Quid Tullius Tyro in commentariis scripserit de suculis: & hyadibus: quę sunt stellarum vocabula. Cap.ix.

Tyro. TVllius Tyro.M.Ciceronis alūnus & libertus: adiutorq; in litteris studiorū eius fuit.Is libros cōpluris de vsu & rōne linguę latinę.item de variis atq; promiscuis quaestionibus cōposuit.In iis esse p̄cipui vidētur. quos graeco titulo ϖανδεκτασ.i.promiscua & oīmoda cōtinētes libros inscripsit: tāq̄ omne rerū:atq; doctrinarū genus cōtinētis.Ibi de iis stellis: quę appellātur suculae:hoc scriptū est.Adeo inquit veteres romani litteras graecas nesciuerunt:& rudes grę cę linguę fuerūt: vt stellas quę in capite tauri sunt.propterea suculas

Sucula. appellarint:q; eas υαλασ gręci vocant: tāq̄ id verbū latinū graeci verbi interpretamentū sit:quia gręce υεσ sues latine dicātur.Sed

Hyades. υαλασ inquit ουκαϖο τωνυων.i. non a suibus:ita vt nostri rupici putauerūt: sed ab eo quod est υω: idest pluo appellarūt.Nā & quū oriūtur:& quū occidūt. tēpestates pluuias:largosq; hymbres cient.Pluere aūt gręca lingua υειν dicitur. Haec quidem Tyro in pandectis.Sed enim veteres nostri:nō eousq; rupices & agrestes fuerūt:vt stellas hyadas iccirco suculas nominarēt: q; υεσ latine sues dicantur: sed vt quod gręci υϖερ nos super dicimus:quod illi υϖτιοσ nos supinus:quod υφορβοσ nos subulcus:qđ item illi υϖνοσ: nos primo symnus.deinde per.y.gręce latineq;.o.litterę cognationē.somnus.Sic quod ab illis υαλεσ a nobis primo syades:deinde suculae appellatę:Stellę aūt istę nō in capite tauri sunt: vt Tyro dicit.Nullū enim videtur pręter eas stellas tauri caput.sed eę ita circulo:qui zodiacus dicitur sitę locataeq; sunt: vt ex earū positu species quaedam. & simulacrum esse videatur tauri capitis sicuti caeterę partes: & reliqua imago tauri confirmata : & quasi depicta est locis: regionibusq; earū stellarū : quas gręci ϖλειαλασ nos vergilias vocamus.

Quid sororis εαυμον:idest rectā interpretationē dixerit Labeo Antistius: & quid fratris Nigidius. Cap.x.

LAbeo Antistius iuris quidē ciuilis disciplinā principali studio exercuit:& cōsulētibus de iure publice respōsitauit. cęterarū quoq; bonarū artiū nō expers fuit. Et in grāmaticā sese:atq; dialecticā:litterasq; antiquiores:altioresq; penetrauerat:latinarūq; vocū origines ratiōesq;

percalluerat. Eaq; præcipue scientia ad enodandos plerosq; iuris laqueos vtebatur. Sũt adeo libri post mortem eius editi: qui posteriores inscribũtur. Quorũ librorũ tres continui trigesimusoctauus tregesimusnonus & quadragesimus pleni sunt id genus rerũ ad enarrandã: & illustrandã linguã latinã conducentiũ Preterea in libris quos ad prætoris edictũ scripsit multa posuit ptim lepide atq; argute reperta: sicuti hoc est: quod in.iiii. ad edictũ libro scriptũ legimus: Soror inquit apppellata est: q̧ quasi seorsum nascitur. separaturq; ab ea domo in qua nata est: & in aliã familiã transgreditur. Soror Fratris autẽ vocabulũ. P. Nigidius homo impẽse doctus nõ minus arguto: subtiliq; ετυμω: idest recto interpretamẽto interpretatur: frater inquit est dictus: quasi fere alter. Frater

Quem. M. Varro iustũ aptũq; esse numerum conuiuarũ existimarit. Ac de mensis secũdis: & de bellariis. Cap.xi.

Lepidissimus liber est. M. Varronis ex satyris menippeis qui inscribitur: Nescis quid vesper serus vehat. in quo disserit de apto cõuiuarũ numero: deq; ipsius conuiuii habitu cultuq;. Dicit autẽ cõuiuarũ numerũ incipere oportere a gratiarũ numero: & progredi ad musarũ.i. proficisci a tribus: & cõsistere in nouẽ: vt quũ paucissimi conuiuę sunt nõ pauciores sint: q̃ tres: quũ plurimi nõ plures q̃ nouẽ. Nam multos inquit esse nõ cõuenit q̧ turba plerũq; est turbulẽta. Et romæ quidẽ cõstat: sed athenis. nusq̃ aut plures cubãt. Ipsum deinde cõuiuiũ cõstat inquit ex rebus quatuor. Et tũ deniq; omnibus suis numeris absolutũ est: si belli homũculi collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectũ: si apparatus nõ neglectus. Nec loquaces autẽ inquit cõuiuas: nec mutos legere oportet Quia eloquẽtia in foro & apud subsellia. Silentiũ vero nõ in cõuiuio: sed in cubiculo esse debet. Sermones igitur id tẽporis habẽdos cẽset: nõ super rebus anxiis: aut tortuosis sed iucũdos: atq; inuitabiles: & cũ quadã illecebra: & voluptate vtiles: ex quibus ingeniũ nostrũ venustius fiat: & amœni⁹. Quod profecto inquit eueniet: si de id genus rebus ad cõmunẽ vitæ vsum pertinẽtibus cõfabulemur: de quibus in foro atq; in negociis agẽdis loqui nõ est ociũ. Dominũ autẽ inquit cõuiuii esse oportet nõ tam lautũ: q̃ sine sordibus. Et in cõuiuio legi nõ omnia debẽt sed ea potissimũ quę simul sint βιωφελη. i. vitæ vtilitatibus cõducẽtia. & delectẽt. Neq; nõ de secũdis quoq; mẽsis cuiusmodi esse eas oporteat pręcipit. His enim verbis vtitur. Bellaria inquit ea maxime sunt mellita: quę mellita nõ sunt πεμμασιν.i. placẽtis & bellariis enim cũ πεψει.i. cũ panibus secũdæ mẽsæ societas

si

insida. Quod Varro in hoc loco dixit bellaria: nequis forte in ista vocę hæreat. Significat id vocabulũ omne mensæ secũdę genus: Nã quę πραγηματα gręci: aut πεμματα dixerũt: ea veteres nostri bellaria appellauerũt. Vina quoq; dulcia est inuenire in comœdiis antiquioribus hoc nomine appellata: dictaq; esse ea liberi bellaria.

Tribunos plebis prehensionem habere: vocationem non habere. Cap. xii.

IN quadã epistola Ateii Capitonis scriptũ legimus Labeonẽ Antistiũ legũ atq; morũ po. ro. iurisq; ciuilis doctũ apprime fuisse. Sed agitabat inquit hominẽ libertas quedã nimia & vecors vsq; eo: vt diuo Augusto iã principe: & rẽp. obtinẽte ratũ tamẽ: pẽsumq; nihil haberet: nisi quod iustũ sanctũq; esse in romanis antiquitatibus legisset: ac deinde narrat quid idẽ Labeo p viatorẽ tri. ple. vocatũ respõdit: quũ a muliere inquit quedã tri. ple. aduersum eũ aditi Gellianũ ad eũ misissent: vt veniret: & mulieri respõderet. Iussit eũ q missus erat redire & tribunis dicere ius eos nõ habere neq; se: neq; aliũ quẽ in causa vocãdi: cũ moribus maiorũ tri. ple. prehensionẽ habẽt: vocationẽ nõ haberẽt. Posse igitur eos venire & prehẽdi se iubere: sed vocãdi absentẽ ius non habere. Quũ hoc in ea Capitonis epistola legissemus ad ipsum postea. M. Varronis rerũ humanarũ vno & vicesimo libro enarratius scriptũ inuenimus. Verbaq; ipsa super ea re Varronis ascripsimus. In magistratu inqt habẽt alii vocationẽ: alii prehẽsionẽ: alii neutrũ: Vocationẽ vt cõsules & cæteri q habẽt imperiũ. Prehẽsionẽ vt tri. ple. & alii qui habẽt viatorẽ. Neq; vocationẽ neq; prehẽsionẽ: vt quæstores: & cæteri qui neq; lictorẽ habẽt neq; victorẽ. Qui vocationẽ habẽt iidẽ prehẽdere: tenere: abducere possunt. & hæc omnia: siue adsunt quos vocãt siue acciri iusserũt tri. ple. vocationẽ habẽt nullã. Neq; minus multi imperiti perinde: atq; haberẽt: ea sunt vsi. Nã quidã nõ modo priuatũ: sed etiã cõsulẽ in rostra vocari iusserũt. Ego triũuir vocatus a Portio tri. ple. nõ iui: auctoribus principibus: & vetus ius tenui. Itẽ tribunus quũ essem: vocari neminẽ iussi: nec vocatũ a collega parere inuitũ. Hui9 ergo iuris: qd. M. Varro tradit: Labeonẽ arbitror vana tũc fiducia: quũ priuatus essent vocatum a tribunis non isse. Quæ malũ autẽ ratio fuit vocãtibus nolle obsequi quos cõfiteare ius habere prehẽdẽdi. Nã q iure prehẽdi: is etiã in vincula duci potest. sed quærẽtibus nobis quã ob causam tribuni qui haberẽt summã cohercẽdi potestatẽ: ius vocãdi nõ habuerint: illud occurrit: quod tri. ple. antiqui-

tus creari videtur: nō iuri dicēdo: nec causis q̄relisq; de absentib⁹ noscēdis: sed intercessionib⁹ faciēdis: qbus p̄sentes fuissētvt iniuria quę corā fieret: arceret. Ac ,ppterea ius ad se vocādi adēptū: quoniam vt vim fieri vetarēt assiduitate eo℞: & præsētiū oculis op⁹ erat.

Quod in libris humanarū. M. Varronis scriptū est: ædiles: & q̄stores po. ro. in ius: a priuato ad pretorē vocari posse. Cap. xiii.

CVm ex angulis: secretisq; librorū: ac magistrorū in mediū iā hoim: & in lucē fori ,pdissem: q̄sitū eē memini i plerisq; romę stationib⁹ ius publice docētiū: aut respōdētiū: an quęstor po. ro. ad prætorē: in ius vocari posset: Id autē nō exociosa quęstione agitabatur: sed vsus forte natę rei ita erat: vt vocādus esset i ius quęstor. Non pauci igitur existimabāt: ius vocationis in eū: prætori nō esse: quoniā magistratus po. ro. ,pculdubio esset. Et neq; vocari: neq; si venire nollet capi: atq; prehēdi: salua ipsius magistratus maiestate posset. Sed ego qui tū assidu⁹ i libris. M. Varronis fui: cū hoc quęri: dubitariq; animaduertissem: ,ptuli vnū & vicesimū rerū humana℞: in quo ita scriptū fuit. Qui potestatē neq; vocationis populi viritim habēt: neq; prehēsionis: eos magistratus a priuato in ius quoq; vocari est potestas. M. Leuinius ędilis curulis a priuato ad prętorē in ius est eductus. Nūc stipati seruis publicis nō modo prehēdi nō possunt: sed etiā vltro summouēt populū. Hoc Varro in ea libri parte de ędilibus. Supra autē in eodē libro: Quæstores neq; vocationē habere: neq; prehēsionē dicit. Vtraq; igitur libri parte recitata in Varronis omnes sententiā cōcesserūt: quæstorq; in ius ad prætorē vocatus est.

Verba ex libro Messallę auguris: quib⁹ docet qui sint minores magistratus: & cōsulē prętoremq; collegas esse. & quędam alia de auspiciis. Cap. xiiii.

POmeriū quid esset augures po. ro. qui libros de auspiciis scripserūt istiusmodi sentētia definierūt. Pomeriū est locus intra agrū effatū: p totius vrbis circuitū pene muros regionibus certe is determinatus qui facit finē vrbani auspicii Antiquissimū autē pomeriū: quod a Romulo institutū est palatini mōtis radicibus terminabatur. Sed id pomeriū pro incremētis reip. aliquotiēs ,platū est & multos. editosq; colles circūplexū est. Habebat autē ius ,pferēdi pomerii: q̄ populū ro. agro de hostib⁹ capto auxerat. ,ppterea q̄sitū ē: ac nūc ēti q̄stiōe est: q̄ ob cām ex septē vrbis mōtib⁹: quū cęteri sex itra pomeriū sint auētin⁹ solū: quę ps nō lōginqua: nec ifreques est: extra pomeriū sit. Neq; id Ser. Tullius rex: neq; Sylla: qui proferendi pomerii titulū Pomeriū

quęsiuit: neq3 postea diuus Iulius: quū pomerium proferret: intra effatos vrbis fines incluserint. Huius Messalla aliquot causas videri scripsit. Sed pręter eas omnis ipse vnā probat: q̄ in eo monte Remus vrbis condendæ gratia auspicauerit: auesq3 irritas habuerit: superatusq3 in auspicio a Romulo sit. Iccirco inquit omnes qui pomeriū protulerūt: montē istū excluserūt: quasi auibus obscenis omino sum. Sed de auentino monte prętermittendū non putaui: q̄ iāpridem ego in Elidis grāmatici veteris cōmentario offendi in quo scriptum erat auentinū antea sicuti diximus extra pomeriū exclusum. Post auctore diuo Claudio receptū: & intra pomerii fines obseruatū. In edicto cōsulū: quo edicūt. Qui dies comitiis centuriatis futurus sit scribitur. Ex vetere forma perpetua neq3 magistratus minor de cęlo seruasse velit. Quęri igitur solet: qui sint magistratus minores super hac re meis verbis nil opus fuit: quoniā liber. M. Messallæ auguris de auspiciis primo: quū hęc scriberemus: forte affuit: propterea ex eo libro verba ipsius Messallæ subscripsimus. Patriciorū auspicia in duas sunt potestates diuisa. Maxima sunt cōsulū: prætorū: censoꝶ. Neq3 tamē eoꝶ omniū inter se eadē aut eiusdē potestatis: ideo & collegę nō sunt cēsores cōsulū: aut prætorū. prętores cōsulū sunt. Ideo neq3 cōsules aut prętores cēsoribus: neq3 censores cōsulibus: aut prętoribus turbant: aut retinēt auspicia. At censores inter se: rursus prętores cōsulesq3 inter se: & vitiāt: & obtinēt. prętor & si collegā cōsulis est: neq3 prætorē: neq3 consulē iure rogare potest: vt quidē nos a supioribus accepimus: aut ante hęc tēpora seruatū est. Et vt in cōmētario. xiii. C. Tuditani patet q̄a imperiū minus prętor maius habet cōsul. & a minore imperio maius: aut a maiore collega rogare iure nō potest. Nos his tēporibus prætores prętore creante veterū auctoritatē sumus secuti neq3 his comitiis in auspicio fuim⁹ Cēsores æque nō eodē rogātur auspicio: atq3 cōsules & prætores. Reliquoꝶ magistratuum minora sunt auspicia. Ideo illi minores: hi maiores magistratus appellātur. Minoribus creandis magistratibus Tributis: comitiis: magistratus: sed iustius curiata datur lege maiores centuriatis comitiis fiūt. Ex his omnibus verbis Messallæ manifestū fit: & qui sint magistratus minores: & q̄obrē minores appellētur. Sed & collegam esse prętorem cōsuli docet: q̄ eodem auspicio creantur. Maiora autem dicūtur auspicia habere: quia eorum auspicia magis rata sunt: q̄ aliorum.

Auētin⁹. mons.

Item verba eiusdem Messallæ differentis: aliud esse ad populum loqui: aliud cum populo agere. & qui magistratus a quibus auocent comitiatum eiusdem capituli. xiiii. portio.

Idem Messalla in eodē libro de minoribus magistratib⁹ ita scribit. Cōsul ab oibus magistratibus: & comitiatū: & cōcionē auocare potest. Pr̨tor: & comitiatū: & cōcionē. vsq̨quaq̨ auocare pōt nisi a cōsule. Minores magistrat⁹ nusq̄: nec comitiatū: nec cōcionē auocare possunt Ea re: q eoꝝ prim⁹ vocat ad comitiatū: is recte agit. Quia bifariā cū populo agi nō pōt. Nec auocare alius alii posset: si concionē habere velet: vti nec cū populo agāt: q̄uis multi magistrat⁹ simul cōcionē habere possunt. Ex his verbis Messallæ manifestū est: aliud eē cū populo agere. aliud cōcionē habere. Nā cū populo agere: est rogare qd populū: ad quod suffragiis suis aut iubeat: aut metet. Cōcionē aut ē habere: est verba facere ad populum sine vlla rogatione. Cū populo agere. Cōcionē habere.

Humanitatē nō id significare: qđ vulgus putat. Sed eo vocabulo qui sinceriter locuti sunt magis proprie esse vsos. Cap.xv.

Qui verba latina fecerūt: qq̨ iis ꝓbe vsi sunt humanitatē nō id esse voluerūt qđ vulgus existimat. Quodq̨ a gr̨cis φιλανθρωπια. i. erga hoies amor dr̄: & significat dexteritatē quādā beniuolētiāq̨ erga ois hoies ꝓmixtā Sed humanitatē appellarūt id ꝓpemodū: quod græci παιδειαν vocant nos eruditionē institutionēq̨ in bonas artes dicim⁹: quas q sinceriter cupiūt: appetūtq̨: ii sunt vel maxime hūanissimi. huius. n. sciētiæ cura: & disciplina ex vniuersis aian tib⁹ vni homini data est. Iccircoq̨ hūanitas appellata est. sic igitur eo verbo veteres esse vsos. & cū primis. M. Varronē. M. q̨ Tulliū oēs ferme libri declarāt. Quāobrē satis habui vnū interim exemplū promere. Itaq̨ verba posui. Varronis e libro rerū humanarū primo: cui⁹ principiū hoc est Praxiteles: q pp artificiū egregiū: nemini est paulum modo humaniori ignotus. Humaniori inquit nō ita vt vulgo dicitur facili & tractabili: & beniuolo: tametsi rudis litterarū sit (hoc. n. cū sentētia neq̄q̄ conuenit) sed eruditiori doctioriq̨: q Praxitelē quid fuerit: ex libris & historia cognouerit.

Quid apud. M. Catonem significent verba h̨c: inter os: & offam. Cap.xvi.

Oratio est. M. Catonis Censori de ̨edilibus vitio creatis. Ex ea oratōe verba h̨c sunt. Nūc ita aiūt in segetibus & in herbis bona frumēta esse. Nolite ibi nimiā spē habere. S̨pe audiui inter os atq̨ offam multa interuenire posse. Verū inter offam atq̨ herbā ibi vero longū interuallū est. Euritius Clarus: q pr̨fectus vrbi: & bis cōsul fuit: vir moꝝ litterarūq̨ veterū studiosissimus ad Sulpitiū Appollinarē scripsit: Inter os & offam

hominē memoriç nostrç doctissimū: q̄rere sese:& petere:vt sibi rescriberet:quæ nā esset eorū verborū sentētia. Tū Appollinaris nobis præsentib⁹ (nā id tēporis ego adolescēs Romę sectabar eū discēdi gratia) rescripsit Claro: vt viro erudito: breuissime. Vetus esse prouerbiū inter os: & offam: idē significās: quod græcus ille παροιμιώδης: idest prouerbio tritus versus.

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου idest. Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis versum. Et inueniri versus verbis iisdem: aut paucis syllabis immutatis apud diuersos poetas: temporibus variis natos. Cap. xvii.

VErsus est notæ vetustatis senarius. σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. Idest Sapientes tyranni sunt congressu sapientum. Eum versum Plato in theeteto Euripidis esse dicit. Q. d quidem nos admodum miramur. Nam scriptum eū legimus in tragœdia Sophoclis: quę inscripta est: αἴας ὀλοκρός: idest Aiax locrensis. Prior autē natus fuit Sophocles: q̄ Euripides. Sed etiam ille versus non minus notus γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. idest Senem senex ego teipsum erudiero. Et in tragœdia Sophoclis scriptus est: cui titulus est φιλοκτήτης: idest Philocteta: & in bacchis Euripidis id quoq; animaduertimus apud Eschyllum ἐν τῷ πυρφόρῳ προμηθεῖ. idest in ignigero Prometheo. Et apud Euripidē in tragœdia: quę inscripta est ἰνώ: idest Ino: eūdē esse versum: absq; paucis syllabis. Eschyllus sic.

σιγῶν θ' ὅπου δεῖ. καὶ λέγων τὰ καίρια. Id est Tacensq; vbi opus est: & opportuna loquens. Euripides ita.

σιγᾶν θ' ὅπου δεῖ. καὶ λέγειν ἀσφαλές. idest Silereq; vbi opus est: & tuto loqui.

Fuit autem Eschyllus non breui antiquior.

De genere atq; nominibus familię Portię. Cap. xviii.

CVm in domus Tiberianæ bibliotheca sederemus: ego: & Apollinaris Sulpitius: & alii quidā mihi aut illi familiares: prolatus forte liber est ita inscriptus. M. Catonis Nepotis. Tū quæri cœptū est: quisnā is fuisse. M. Cato Nepos. At ibi adolescens quispiā (quod ex eius sermone coniectare potui) nō abhorrens a litteris. Hic inquit est. M. Cato nō cognomēto Nepos: sed. M. Catonis cēsorii ex filio Nepos: qui pater fuit. M. Catonis prætorii viri: qui bello ciuili vticæ necem sibi gladio manu sua consciuit de cuius vita liber est. M. Ciceronis: qui

Catonū familia.

Inscribitur laus. M. Catonis: quē in eodē libro idem Cicero pronepotem fuisse dicit. M. Catonis Censorii. Eius igitur quē Cicero laudauit: pater hic fuit. M. Cato: cuius orationes ferūtur inscriptæ: M. Catonis nepotis. Tū Apollinaris (vt mos eius in rephēdendo fuit) placide admodū: leniterq3: Laudo inqt te mi fili: q; in tantula ętate etiā: si hūc. M. Catonē: de quo nūc queritur: quis fuerit ignoras: auditiūcula tamē quadā de Catonis familia alpersus es. Nō vnus aūt: sed cōplures. M. illius Catonis Censorii nepotes fuerūt geniti: non eodē patre. Duos enim. M. ille Cato: qui & orator: & censor fuit: filios habuit: & matribus diuersos: & ætatibus longe dispares. Nam iam adolescēte altero: matre eius amissa: ipse quoq3 iā multū senex. Salonii clientis sui filiā virginē duxit in matrimoniū. Ex qua natus est ei. M. Cato Salonianus. hoc enim illi cognomētū fuit a Salonio patre matris datū. Ex maiore autem Catonis filio: qui prætor designatus viuo mortu⁹ est: & egregios de iuris disciplina libros reliqt nascitur hic: de quo quæritur. M. Cato. M. filius. M. Nepos. Is satis vehęmēs orator fuit: multasq3 orationes ad exēplū aui scriptas reliquit. & consul cū. Q. Martio rege fuit. Inq3 eo cōsulatu in africam profectū in ea prouincia mortē obiit. Sed is: nō ita vt dixi. M. Catonis prætorii: viri qui se vticæ occidit: & quē Cicero laudauit: pater fuit. Nec quia hic Nepos Catonis Censorii: ille autē pronepos fuit ppterea necessum est patrē hūc ei fuisse. Hic enim nepos cuius hęc modo prolata oratio est: filiū quidē maiorem Catonē habuit: sed non eum: qui vticæ periit: sed qui quum ædilis curulis: & prætor fuisset in galliam narbonensem profectus: ibi vita functus est. Ex altero autem viro censorii filio longe natu minore: quem Salonianum esse appellatum dixi duo nati sunt. L. Cato: & M. Cato. Is. M. Cato: tri. ple. fuit: & pręturam petens mortem obiit exq3 eo natus est M. Cato prætorius: qui se bello ciuili vticæ interemit de cuius vita laudibusq3: quum M. Tullius scriberet: pronepotem eum Catonis censorii dixit fuisse. Videtis igitur hanc partem familiæ quæ ex minore Catonis filio progenita est: non solum generis ipsius tramitibus: sed temporum quoq3 spacio differre. Nam quia ille Salonianus in extrema partis ætate: sicuti dixi natus fuit: prognati quoq3 ab eo aliquanto posteriores fuerunt: q̄ qui a maiore fratre eius geniti erāt Hanc quoq3 temporum differentiam facile animaduertetis ex hac ipsa oratione: quum eam legetis. Hæc Sulpitius Apollinaris: nobis audientibus dixit: quæ postea ita esse vti dixerat cognouimus quum & laudationes funebres & librum commentarium de familia portia legeremus.

Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit soni= tus vocum: atq; verborum iucundioris: quæ a grecis ευφωνια: idest vocalitas: cõsonãtiaq; dicitur: q̃ regulæ disciplinę: quę a grã maticis reperta est. Cap. xix.

INterrogatus est Probus Valeri⁹: q; ex familiari eius quo dam cõperi: hasne vrbis: an has vrbes: & hãc turrẽ: an hãc turrim dici oporteret. Si aut versum inquit pãgis: aut orationẽ solutã struis: atq; ea verba vti dicẽda sunt nõ finitiones illas prærancidas: neq; fetũdinas grãma ticas spectaueris. sed aurẽ tuã interroga: quo quid loco conueniat dicere. quod illa suaserit: id profecto erit rectissimũ. Tũ is qui quæ sierat quonãmodo inquit vis aurẽ meã interrogẽ? Et Probum ait respõdisse quo suam Virgilius percontatus est: qui diuersis in locis: & vrbis dixit: arbitrio cõsilioq; vsus auris. Nam in primo georgi= corum: quem ego inquit librũ manu ipsius collectum legi vrbis per i litteram scripsit. Verba e versibus eius hæc sunt.

Vrbis Tuq; adeo: quem mox: quæ sint habitura deorum
Concilia incertum est: vrbis ne inuisere Cæsar.
Terrarũq; velis curam. Verte.n. & muta vt vrbes dicas: insipidius nescio quid facies: & pinguius. Cõtra in tertio æneidis. Vrbes di xit per e litterã. Centũ vrbes habitant magnas. Hic itẽ muta: vt vr= bis dicas: nimis exilis vox erit & exanguis: Tãta quippe iuncturæ differẽtia est in cõsonãtia vocum proximarũ. Prętereaidẽ Virgi= lius turrim dixit nõ turrẽ: & securim nõ securem. Turrim in pręci= piti stantẽ. Et Incertã excussit ceruice securim: quę sunt (opinor) iu cũditas gracilitas: q̃ si suo vtrũq; loco per e litterã dicas. At ille q̃ interrogauerat rudis profecto: & aure agresti homo. Cur inquit a= liud alio in loco doctius rectiusq; esse dicas: nõ sane intelligo? Tũ Probus iã cõmotior. Noli inqt igitur laborare: vtrũ istorũ debeas dicere: vrbis an vrbes. Nã quũ id genus sis quod video: vt sine ia= ctura tui pectes: nihil perdes vtrũ dixeris. His tũ verbis Probus: & hac fini hominẽ dimisit: vt mos eius fuit ega indociles prope inclæ mẽter. Nos autẽ aliud quoq; postea consimiliter a Virgilio duplici modo scriptũ inuenimus: Nã tres & tris posuit eodẽ in loco: ea iu dicii subtilitate. vt si aliter dixeris mutauerisq;: & aliquid tamẽ au ris habeas: sentias suauitatẽ sonitus diuidere. Versus ex decimo hi sunt. Tres quoq; threicios boreæ de gente suprema. Et tris quos idas pater: & patria hismara mittit. tres hic: tris: illic vtrũq; pẽsicu late modulateq; reperies: suo quicq; in loco sonare aptissime. Sed in illo quoq; itidẽ Virgilii versu. Hæc finis Priami fatorũ: simul vt

Marginal notes: Turri, Securi (beside "turrim … securim"); Tris (beside "Tres quoq; threicios").

& hic finis dicas: durũ atq́ absonũ erit. Respuētq́ aures: qđ muta=
ueris: sicut illud contra eiusdem Virgilii insuauius facias: si mutes.
Quē das finē rex magne laborũ? Nā si ita dicas: quam das finē? in
iucũdũ nescio quo pacto: & laxiorē vocis sonũ feceris. Ennius item
rectos cupressos dixit contra receptum vocabuli genus: hoc versu.
Capitibus mutantis pinos rectosq́ cupressos. Firmior ei credo: &
viridior sonus esse vocis visus est rectos dicere cupressos: q̃ rectas.
Contra vero idem Ennius in annali duodeuicesimo: aere fulua di= Aere
cit: non fuluo. Non ob id solũ: quod Homerus αεραβαθειαν.i. fulua
aerem hoc est caliginē: & nebulā profundā dicit. Sed q̀ hic sonus
(opinor) vocabulior est visus: & amœnior. Sicuti etiā. M. Ciceroni
mollius teretiusq́ visum est in quinta in Verrē. fretu scribere q̃ freto Fretu.
Perangusto inquit fretu diuisa. Erat enim crassius: vastiusq́: peran
gusto freto dicere. Itidē in secũda simili vsus modulamine. manife=
sto peccatu inquit: non peccato. hoc enim scriptũ in vno: atq́ in al
tero antiquissime fidei libro tyroniano repperi. Verba sunt Cicero=
nis hæc. Nemo ita viuebat: vt nullas eius vitæ pars summe turpitu
dinis esset expers: nemo ita in manifesto peccatu tenebatur: vt cum Peccatu
impudens fuisset in facto: tũ impudētior videretur: si negaret. Huius
aũt vocis cũ elegātior hoc in loco sonus: tũ ratio certa: & ꝓbata est.
hic. n. peccatus: quasi peccatio: recte latineq́ dicitur. Sicut hic ince
stus: nõ qui admisit: sed quod admissum est. & hic tributus: qđ tri=
butũ nos dicimus: a plerisq́ veterũ dicta sunt. hic quoq́ allegatus
& hic arbitratus: pro allegatione: proq́ arbitratione dicũtur. Qua Allegat⁹:
rõne seruata: arbitratu & allegatu meo dicimus. Sic igitur in mani=
festo peccatu dixit. vt in manifesto incestu veteres dixerũt. Nõ qn
latinũ esset: peccato dicere sed quia in loco isto positũ subtilius ad
aurem: molliusq́ est. Lucretios æque auribus inseruiens: funē fœ=
minino genere appellauit: in hisce versibus.
Nunc vt opinor enim mortalia sæcla: superne.
Aurea de cælo demisit funis in arua.
Quũ dicere vsitatius: manēte numero posset. Aureus e cælo demi=
sit funis in arua. Sacerdotes etiā fœminas. M. Cicero antistitas di=
cit: nõ secũdũ grāmaticā legē antistites. Nam quũ insolentias ver= Antisti-
borũ a veteribus dictorũ plerũq́ respueret: huius tamen verbi in ea tas.
parte sonitu delectatus. Sacerdotes inquit Cereris atq́ illius fani
antistitæ vsq́adeo in quibusdā: neq́ rationem verbi: neq́ consue=
tudinem: sed solā aurē secuti sunt: suis verba modulis pensitantem.
Quod qui non sentiunt: inquit idem ipse. M. Cicero quũ de nume=
rosa & apta oratione dissereret: quas auris habeant: aut quid in iis

hominis simile sit nescio. Illud vero cum primis apud Homerũ veteres grammatici adnotauerunt: ꝙ quum dixisset quodam in loco κολοιουσ τεψηρασ τε: id est graculos sturnosq;. Alio in loco non ψηρωρτε: id est sturnorum: sed ψαρωρ dixit. τωρ λωσ τεψαρωρ ρεφοσ ερχεται ηε κολοιωυ. Id est: Horum vt de sturnis nubes graculisue. Secutus non cõmunẽ sed propriã in quocunq; vocis situ iucunditatem. Nam si alterum in alterius loco ponas: vtrũq; feceris sonitu insuaue.

Verba. T. Castritii rhetoris ad discipulos adolescẽtes de vestitu: atq; calciatu non decoro. Cap. xx.

Castriti⁹. T Castritius rhetoricæ disciplinę doctor: qui habuit Romæ locũ pręcipue declamandi: & docẽdi summa vir auctoritate: grauitateq;: & a diuo Hadriano mores atq; litteras spectatus: quũ me pręsente (vsus sum enim eo magistro) discipulos quosdã suos senatores vidisset die feriato tunicis: & lacernis indutos: & gallicis calciatos. Equidẽ inquit maluissem vos togatos esse. Pigitum est cinctos saltem esse penulatos. Sed si hic vester huiuscemodi vestitus de multo iam vsu ignoscibilis est soleatos tamẽ vos populi ro. senatores: per vrbis vias ingredi nequaq̃ decorũ est. Non hercle vobis minus q̃ illi tũ fuit: cui hoc. M. Tull. pro turpi crimine obiectauit. Hæc me audiente Castritius: & quędã alia ad eam rem conducentia romane: & seuere dixit: Pleriq; autẽ ex iis qui audierant: requirebant: cur soleatos dixisset: qui gallicas, non soleas haberent? Sed Castritius profecto scite: atq; incorrupte locutus est. Omnia enim ferme id genus: quibus plantarum calces tantum in fine tegũtur: cætera prope nuda: & teretibus habenis iuncta sunt: soleas dixerunt. Nonnunq̃ voce græca crepidulas Gallicas autem verbum esse opinor nouũ: non diu ante ętatem. M. Ciceronis vsurpari cœptum. Itaque ab eo ipso positum est in secunda antonianarum. Cum gallicis inquit: & lacerna cucurristi Neq; in ea significatione id apud quẽq̃ alium scriptum lego: grauioris dũtaxat auctoritatis scriptorem: sed (vt dixi) crepidas: & crepidulas: prima syllaba correpta id genus calciamentum appellauerunt: quod græci κρηπιδασ: id est crepidulas. Eiusq; Calciamẽti sutores crepidarios dixerunt. Sempronius Asellio in libro rerum gestarum quartodecimo. Crepidarium inquit cultellũ rogauit a crepidario sutore.

Concrepationes: quæ ritu romano fiunt diis: expositæ sunt in libris sacerdotum: inter quas Marti Nerienem tribuũt: & quid neriene: seu nerio nomen importet. Cap. xxi.

COmprecationes deoꝝ immortalium: quę ritu Romano diis fiũt: expositæ sunt in libris sacerdotũ populi Ro. & in plerisq; antiqs orationibus. In hiis scriptũ est Laciam Saturni. Salaciã Neptuni. Horã Quirini. Iurites Quiritũ. Maiã Vulcani. Nerien Iunonis. Molas Martis. Nerienẽ quoq; Martis. Ex qb⁹ id qđ postremũ posui: sic plerosq; dicere audio. vt primã in eo syllabã ꝓducãt: quo gręci modo dicũt ΝΗΡΙ-Δας. i. nereidas maris deas. Sed q ꝓbe locuti sunt: primã correptã dixerũt: tertiã ꝓduxerũt. Est. n. rectus casus vocabuli: sicut in libris veterũ scriptũ est. Nerio q̃q̃. M. Varro in satyra menippea: q̃ inscribitur σκιαμαχια. i. vmbratilis pugna: vel κριομαχια. i. arietũ pugna: nõ nerio: sed neriones vocatiue dicit: in his versibus.

Theanna: & peranna: pranda: celato: pales.
Nerienes: minerna: fortuna: ac ceres.

Ex quo noĩandi quoq; casum eundẽ fieri necessum est. Sed nerio a veteribus sic declinatur quasi anio. Nã pinde vt anienẽ: sic nerienẽ dixerũt tertia syllaba ꝓducta. Id aũt siue nerio: siue nerienes est: sabinũ verbũ est. Eoq; significatur virtus: & fortitudo. itaq; ex Claudiis: quos a sabinis oriũdos accepimus: q erat egregia: atq; pręstanti fortitudine Nero appellatus est. Sed id sabini a gręcis accepisse videntur: qui vincula: & firmamẽta mẽbroꝝ νευρα. i. neruos dicunt. Vnde nos quoq; latine neruos appellamus. Nerio igitur Martis vis & potẽtia: & maiestas quędã esse martis demõstratur. Plautus autẽ in truculento. coniugẽ esse Nerienẽ Martis dicit. Atq; id sub ꝑsona militis in hoc versu. Mars peregre aduenieus salutat nerienẽ vxorẽ suã. Super ea re audiui non incelebrẽ hominẽ dicere nimis comice Plautũ imperito: & incondito militi falsam nouãq; opinionẽ tribuisse: vt Nerienẽ coniugẽ esse Martis putaret. Sed id perite magis q̃ comice dictũ intelliget: qui leget Cn. Gellii annalẽ tertium: in quo scriptũ est. Hersiliam quũ apud. T. Tatiũ verba faceret: pacẽq; oraret: ita pręcatã esse. Neria Martis te obsecro pacẽ dare: vt liceat nuptiis ꝓpriis & prospetis vti: quod dẽ tui cõiugis cõsilio contigit: vti nos itidem integras raperẽt: vnde liberos sibi & suis posteris patrię pararent. De tui inquit cõiugis consilio Martẽ scilicet significãs: per quod apparet nõ esse id poetice a Plauto dictũ: sed eam quoq; traditionem fuisse: vt Nerio a quibusdam vxor esse Martis diceretur. Ibi autem animaduertẽdum est: quod Gelius neria dicit per a litterã non nerio: neq; nerienes. Præter Plautum etiam. præterq; Gelium Licinius imbrex vetus comœdiarum scriptor in fabula quæ Neæra inscripta est; ita scripsit.

Nerionis

Licinius imbrex.

Nolo ego Neæram te vocent: ſed Nerienem.
Cum quidem Marti es in connubium data. Ita autem ſenarii nume rus huiuſce verſus eſt: vt tertia in eo nomine ſyllaba: contra quã ſu pra dictum eſt corripienda ſit. Cuius ſonus quanta apud veteres in differentia ſit notius eſt: q̃ vt plura in id verba ſumẽda ſint. Ennius autẽ in primo annali in hoc verſu. Nerienẽ Mauortis. Et hercle: ni ſi quod minime ſolet numerũ ſeruare primã ſyllabã tetendit: tertiã corripuit. Ac ne id quidẽ prętermittendũ puto: cuiuſmodi eſt q̃ in cõmentario quodã Seruii Claudii ſcriptũ inueni. Nerio dictũ quaſi neirio: hoc eſt ſine ira & cũ placiditate: vt eo nomine mitẽ tranquil lũq; fieri Martem precemur. Ne enim particula vt apud græcos: ita plerũq; in latina quoq; lingua priuatiua eſt.

Nerio

M. Catonis conſularis & cenſorii pulcherrima exprobratio contra philoſophantes nomine & non re. Cap. xxii.

M. Cato conſularis & cenſorius: publicis iã priuatiſq; opu lentus rebus villas ſuas inexcultas: & rudes: ne rectorio quidẽ prælitas fuiſſe dicit: ad annũ vſq; ætatis ſuę ſep tuageſimũ: atq; ibi poſtea his verbis vtitur. Neq; mihi inquit ædificatio neq; vaſum: neq; veſtimentũ vllũ in manu precioſum. Neq; precioſus ſeruus: neq; ancilla. Siquid eſt in quit quo vtar: vtor. Si non eſt: ego ſum. Cuiq; per me vti: atq; frui licet. Tũ deinde addit: vitio vertunt: quia multa egeo. At ego illis: quia nequeũt egere. Hęc mera veritas Thuſculani hominis: egere ſe multis rebus: & nihil tamẽ cupere dicẽtis: plus hercle promouet ad exhortandã parſimoniã: ſuſtinendãq; inopiã: q̃ græce iſtorũ præſti giæ philoſophari ſeſe dicentiũ: vmbraſq; verborũ inanes fingentiũ: Qui ſe nihil habere & nihil tamen egere: ac nihil cupere dicũt: quũ & habendo & egendo & cupiendo ardeant.

Quæſitũ tractatũq; qd ſint manubię: atq; inibi dicta quædã de ratione vtendi verbis pluribus idẽ ſignificãtibus. Cap. xxiii.

In faſtigiis fori traiani ſimulacra ſunt ſita circũ vndiq; inaurata equorũ: atq; ſignorũ militariũ: ſubſcriptũq; eſt ex manubiis. quærebat Phauorinus: quum in area fori ambularet: & amicũ ſuũ conſulẽ opperiretur: cauſas ꝓ tribunali cognoſcentẽ: noſq; tũc eũ ſectaremur: quęre bat inq̃. Quid nobis videretur ſignificari proprie manubiarũ illa in ſcriptio. Tũ qſpiã q cũ eo erat: homo in ſtudiis doctrinę multi: atq; celebrati noĩs. Ex manubiis inqt ſignificat ex præda: manubiæ. n. dicũtur pręda: quæ manu capta eſt. Etiã ſi inqt Phauorinus. opera mihi princeps: & ꝓpe oĩs in litteris: diſciplinisq; gręcis ſumpta eſt:

Manubię

non vsq; eo tamẽ infrequẽs sum vocũ latinarũ: quas succisiuo atq; tumultuario studio colo: vt hãc interpretationẽ ignorẽ vulgariam: q esse dicantur manubię pręda. Sed quęro an.M.Tullius verbo homo diligẽtissimus in orõne quã dixit de lege agraria calẽdis ianuarii cõtra Rullũ:inani:& illepida geminatione iũxerit manubias: & prædã:si duo hęc verba idẽ significãt:neq; vlla re aliqua dissidẽt Atq; vt erat Phauorinus egregia quadã vel diuina memoria: verba ipsa.M.Tullii statim dixit:ea nos adscribimus hic prędã:manubias: sectionẽ:castra deniq;.Cn. Põpeii sedẽte impatore decẽuiri vẽdẽt. Et infra itidẽ duo hęc simul iũcti posita dixit. ex præda:ex manubiis:ex auro coronario.Ac deinde ad eũ cõuertit:qui manubias esse prędã dixerat.Et videtur ne tibi inqt vtroq; in loco.M.Cicero duobus verbis idẽ:sicuti tu putas: significãtibus inepte & frigide esse vsus? Ac tali ioco dignus: quali apud Aristophanẽ facetissimũ comico Euripides Aeschylum insectatus est cum ait.

Δισ ταυτορ ημιρει ϖεν οσοφοσ αισχυλοσ
ηκω γαρεισ.γηρ φησι: καὶ κατερχομαι.
τοκατερχομαι ηκωδε ταυτον εστι
ρητορ διωσϖερει τισ ει ϖοι γει τορι
χρησορ συ μακτραν.ειδε βουλει καρδοϖον: Idest
Bis idem nobis dixit sapiens æschylus
Venio enim ad terram inquit: & accedo postliminio.
Ast venio idem est: quod accedo postliminio:
Ita per iouem: atq; siquis vicino autumet.
Accõmoda tu mactrã: vel si libet arcã panariã. Nequaq̃ vero inqt ille talia vidẽtur quale est μακτρα και καρδοϖοσ.idest mactra & arca panaria:quę a poetis vel oratoribus gręcis:nostrisq; celebrandæ & ornandæ rei gratia: duobus eadẽ pluribusue nominibus frequẽtantur. Quid igitur inquit Phauorinus: valet hæc repetitio instauratioq; eiusdẽ rei:sub alio noie in manubiis & in prędas? Num ornat:vt aliquis solet orationẽ.Num eã modulatiorẽ aptiorẽq; reddit? Num onerandi vel exprobrandi criminis causa:exaggerationẽ aliquã speciosam facit? Sicut in libro eiusdẽ.M.Tullii:qui de constituendo accusatore est: vna eadẽq; res pluribus verbis vehementer: atq; attrociter dicitur.Sicilia tota: si vna voce loqueretur:hoc diceret.Quod auri: quod argenti: quod ornamentorũ in meis vrbibus sedibus: delubris fuit.Nã quũ vrbes totas semel dixisset:sedes:delubraq; addidit:quę sunt ipsa quoq; in vrbibus. Item in eodẽ libro simili modo. Siciliã inqt prouinciã.C.Verres p trienniũ depopulatus esse:siculo ciuitates vastasse:domos exinanisse:fana spoliasse dicit.

Et quid videtur: quũ Siciliã prouinciã dixerit: atque etiã insuper ciuitates addiderit domos etiã & fana: quę infra posuit: cõprehendisset verba hæc irem multa: atq; varia depopulatus esse: vastasse: exinanisse: spoliasse. Nõne vnã & eandẽ vim in sese habẽt? Sane sed quia cũ dignitate orationis: & cũ graui verborũ copia dicũtur: q̃q̃ fere sint: & ex vna sentẽtia cooriãtur: plura tamẽ esse existimantur: quoniã & aures & animũ sæpius feriũt: hoc ornatus genus in crimine vno vocibus multis atq; sęuis ex truendo: ille iã tũc. M. Cato antiquissimũ in orationibus suis celebrauit. Sicuti in illa quę inscripta est de decẽ hominibus: quũ Thermũ accusauit: q decem liberos homines eodẽ tẽpore interfecisset: hisce verbis eandẽ rẽ oĩbus significãtibus vsus est. Quæ quoniã sunt eloquẽtię latinæ tunc primũ ex orientis lumina verba quidẽ sub lustria: libitũ est eã mihi ατομημον ευειρ. ideſt cõmemorare. Tuũ nefariũ facinus: peiore facinore operire postulas: succidias humanas facis: decẽ funera facis: decẽ capita libera interficis: decẽ hoĩbus vitã: eripis indicta causa: iniudicatis: indẽnatis. Item. M. Cato in orationis principio: quam dixit in senatu pro rhodiensibus: quũ vellet res nimis prosperas dicere: tribus vocabulis idẽ sentientibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio solere plerisq; hoĩbus in rebus secũdis: atq; prolixis: atq; prosperis animũ excellere: atq; supbiã atq; ferociã augescere. Itidem Cato ex originũ septimo in oratiõe quã cõtra Ser. Galbã dixit: cõpluribus vocabulis super eadẽ re vsus est. Multa me dehortata sunt huc pdire: anni: ætas: vox: vires: senectus. verũ eniuero quũ tantã rẽpublicã agier arbitrarer. Sed ante omnis apud Homerum eiusdem rei atq; sententiæ luculenta exaggeratio est.

εκτορα Δεκβε Λεω νηστατε ζευσ. εκτε κορειησ
εκταρ Δροκτασιησ. εκθαι ματοσ εκτε κυΔοιμου
Hectora de iaculis de puluere iupiter: & de
Cæde virum abduxit: de sanguine: deq; tumultu. Itẽ alio in versu.
ισμιραιτε παχαι τε. φορι ταρΔροκτασιαιτε. ideſt
Pręlia: conflictus: cædes: hominũq; necatur.

Nam quũ omnia ista vtrobiq; multa: & continua nomina nihil plus demõstrent: q̃ pręliũ. Huius tamẽ rei varia facies delectabiliter: ac decore multis variisq; rebus depicta est. Neq; non illa quoq; apud eundem poetã vna in duobus verbis sententia cum egregia ratione repetita est. Idæus enim quũ inter Aiacem & Hectorem decertantes armis intercederet: his ad eos verbis vsus est.

μηκετι παιΔεφιλω πολεμιζετε μηΔε μαχεσθου. i.
Neu dulces pueri pugnate: aut cernite ferro.

In quo versu nō oportet alterū videri verbū. idē quod superius significās: supplendi numeri causa: extrinsecus aditū: & cōsarcinatū. est.n.hoc inane admodū & futile. Sed quū in iuuenibus glorię studio flagrātibus peruicaciā ferociāq; & cupidinē pugnæ leniter tamē & placide obiurgaret: atrocitatē rei & culpā perseuerādi bis idē dicendo alio: atq; alio verbo auxit: inculcauitq;. duplex eadē cōpellatio admonitionē facit instātiorē. Ne illa quidē eiusdē significationis repetitio ignaua & frigida videri debet.

μνηστῆρες δ᾽ ἄρα τῇ λελάχωσι θάνατόν τε μόρον τε ἤρτυον. idest. Telemachoq; porci letum: fatūq; profecto.

Cōdibāt: q̄ bis idē dixerit: θάνατον καὶ μόρον. i. letū & fatū: Indignitas.n. moliēdæ tā acerbę tāq; iniustę necis: mirāda mortis iteratione defleta est. Cęterū qs tā obtuso ingenio est: qn intelligat πολεμίζετε καὶ μάχεσθον. idest bellate & pugnate: verba idē duo significantia non frustra posita esse: vt illa quoq;.

βάσκ᾽ ἴθι οὖλε ὄνειρε καὶ βάσκ᾽ ἴθι ἶρι ταχεῖα.

Vade.I. somniū agēs. vade & p̄ge iri citata: neq; ἐκ παραλλήλου. i. ex geminatione: vt qdā putāt: sed hortamētū esse acre iussę: imperatęq; celeritatis. Verba quoq; illa. M. Ciceronis in. L. Pisonem trigemina: ēt si durę auris hoībus nō placēt: nō venustatē modo nomine quęsiuere: sed figurā simulationēq; oris pluribus simul vocib⁹ verberauerūt: vultus deniq; inqt totus: qui sermo quidā tacitus mētis est hic in fraudē hoīes impulit. hic eos qbus erat ignotus decepit fefellit: induxit. Quid igitur simile est inquit apud eūdē in præda & manubiis? Nihil p̄fecto istiusmodi. Nā neq; ornatus fit additis manubiis: neq; exaggeratius: modulatiusq;. Sed aliud oīno præda est: vt in libris rerum: verborūq; veterum scriptū est: aliud manubię. Nā præda dicitur corpora ipsa rerū quæ capta sunt. Manubię vero appellatę sunt pecunia a quęstore ex venditione prędę redacta. vtrūq; ergo dixit. M. Tullius cumulandæ inuidiæ gratia decēuiros ablaturos: persecuturosq; & prędā: quę nōdū esset venūdata: & pecuniam quę ex vēditione prędę pręcepta esset. Itaq; hęc inscriptio quā videris. Ex manubiis: nō res corporaq; ipsa prædę demōstrat. Nihil.n. captū est horū a Traiano ex hostibus: sed facta esse hæc: cōparataq; ex manubiis: idest ex pecunia prædatitia declarat. Manubiæ.n. sunt sicuti iā dixi: nō præda: sed pecunia per quęstorē populi Romani ex præda vēdita cōtracta. Quod per quæstorē aūt dixi: intelligi nūc oportet præfectum ærario significari. Nam cura ærarii a quæstoribus ad præfectos translata est. Est tamen nonnusq̄ inuenire ita scripsisse quosdam non ignobiles scriptores: vt aut temere:

aut curiose prędā ꝓ manubiis: & manubias ꝓ præda posuerint: vt tropica quadā figura mutationē vocabuli facerēt: Q đ facere cōcessum ē scite id petiteq; faciētib⁹. Sed enim qui ꝓprie atq; signate locuti sunt. sicut ĩ hoc loco M. Tullius manubias pecuniā dixerūt.

Verba. P. Nigidii quibus dicit in nomine Valeri in casu vocandi primā syllabam acuendam esse. Et item alia ex eiusdem verbis ad rectam scripturam pertinentia: Cap. xxiiii.

P Nigidii verba sunt ex cōmentariorū grāmaticorū vicesimoquarto hominis in disciplinis doctrinarū omnium præcellētis. Deinde inqt voculatio qui poterit seruari: si nō sciemus in nominib⁹ vt Valeri: vtrū interrogandi aut vocādi sint. Nā interrogandi secūda syllaba superiore tono est q̃ prima. Deinde nouissima deiicitur. At in casu vocādi summo tono est prima: deinde gradatim descendūt. Sic quidē P. Nigidius dici præcipit. Sed siquis nūc Valeriū appellans in casu vocēdi: secundū id præceptū Nigidii acuerit primā: nō aberit qn redeat. Sūmū aūt tonū προσῳδίαν .i. voculationē acutā dicit: & quē accētū nos dicim⁹. voculationē appellat: & casū iterrogādi eū dicit. & quē nūc nos genitiuū dicim⁹. Id quoq; ĩ eodē libro nigidiano aĩaduertim⁹ Si hui⁹ inqt amici: vel hui⁹ magni scribas vnū i facito extremū. Sin vero hi magnei: hi amicei casu multitudinis recto: tū ante i scribēdū erit e. Atq; idipsū facies ĩ similibus. Itē si hui⁹ terrei scribas i lr̃a sit extrema. Si huic terrę p e scribēdū ē. Itē mi q scribit ĩ casu ĩterrogādi: velut quū dicimus mi studiosus: p i vnū scribat nō p e at quū mei: tū p e & i scribēdū est: qa dādi casus est. Hęc nos auctoritate doctissimi hoīs adducti: pp eos q haꝝ quoq; reꝝ sciētiā q̃rūt: nō ꝑtermittēda existimauimus.

Valeri.

Vocula-tio.
Casus in-terrogā-di.

De versib⁹ quos Virgili⁹ sectat⁹ videt̃ Homeri ac parthemii. C. xxv.

P Arthemii poetæ versus est:

γλαύκῳ καὶ νηρεῖ καὶ εἰναλίῳ μελικέρτῃ
Glauco: nereiq;: atq; maris genio melicerte

Eum versum Virgilius æmulatus est. Itaq; fecit duob⁹ vocabulis venuste immutatis parē. glauco & panopęæ. & inoo melicerte. Sed illi Homerico nō sane rē parē neq; similē fecit. Esse enim videtur Homeri simplicior & sincerior. Virgilii autē νεωτερικότερος. idest audacior & iuuenilior: & quodā quasi ferumine immisso fucatior.

ταῦρον δ' ἀλφειῷ. ταῦρον δὲ ποσειδάωνι. idest
Taurum autem alpheo: neptunno tum quoq; taurum.
Taurum neptunno: taurum tibi pulcher apollo.

De sententia Panætii philosophi quam scripsit in libro de officiis secundo: qua hortatur vt homines ad cauendas iniurias in omni loco intenti: paratiqꝫ sint. Cap. xxvi.

Egebatur Panætii philosophi liber de officiis secũdus: ex tribus illis inclytis libris quos. M. Tullius magno cũ studio: maximoqꝫ opere æmulatus est. Ibi scriptũ est dũ multa alia ad bonã frugẽ ducẽtia: tũ vel maxime quod esse hærereqꝫ in animo debet. Id autẽ est ad hãc ferme sentẽtiã. Vita inquit hominũ qui ætatẽ in medio rerũ agũt: ac sibi suisqꝫ esse vsui volũt: negocia periculaqꝫ ex improuiso assidua & prope quotidiana fert. ad ea cauẽda atqꝫ declinãda perinde esse oportet animo semp prõpto. atqꝫ intẽto: vt sunt athletarũ: qui pãcratię vocãtur. Nã sicuti illi ad certãdũ vocati. proiectis alte brachiis cõsistunt: caputqꝫ & os suũ manibus oppositis quasi vallo præmuniunt: membraqꝫ eorũ omnia priusq̃ pugna mota est: aut ad vitãdos ictus cauta sunt: aut ad faciẽdos parata: ita animus atqꝫ mens viri prudentis aduersus vim & petulãtias iniuriarũ omni in loco: atqꝫ in tẽpore prospiciẽs: debet esse erecta: ardua. septa: solide expedita: nunquã cõueniens nusq̃ aciem suã flectẽs. Cõsilia cogitationesqꝫ cõtra fortunæ verbera: cõtraqꝫ insidias iniquorũ: quasi brachia & manus prætendens. Ne qua in re: aduersa & repentina incursio imparatis: improtectisqꝫ nobis oboriatur.

Quod Quadrigarius cũ multis mortalibus dixit an quid & quãtum differt: si dixisset cũ multis hominibus. Cap. xxvii.

Erba sunt Claudii Quadrigarii ex annaliũ eius decimo tertio cõcione dimissa Metellus in capitoliũ venit cum multis mortalibus. Inde quũ domũ proficisceretur: tota ciuitas eũ reduxit Cũ is liber: eaqꝫ verba. M. Frõtonis nobis ei: ac plerisqꝫ aliis assidẽtibus legerẽtur: & cuidã haud sane viro indocto: videretur multis mortalibus pro hominibus multis inepte frigideqꝫ in historia. nimisqꝫ id poetice dixisse Tũ Fronto illi cui hoc videbatur: An tu inquit aliarũ homo rerum iudicii elegãtissimi: mortalibus multis ineptũ tibi videri & frigidũ dicis? Nil autẽ arbitrare causæ fuisse: q̀ vir modestus & puri atqꝫ prope quotidiani sermonis mortalibus maluit: q̃ hominibus dicere? Eandẽqꝫ credit futurã fuisse multitudinis demõstrationẽ: si cũ multis hominibus: ac nõ cũ multis mortalibus diceret? Ego inquit quidem sic existimo: nisi me scriptoris istius omnisqꝫ antiquę orationis amor atqꝫ veneratio cæco esse iudicio facit: lõge lateqꝫ esse amplius prolixius: fusius in significãda totius prope ciuitatis multitu-

Mortales dine mortales q̃ homines dixiſſe. Nãq; multorũ hominũ appellatio intra modicũ quoq; numerũ cohiberi: atq; includi poteſt. Multi autẽ mortales neſcio quo pacto & quodã ſenſu inenarrabili omne fere genus: quod in ciuitate eſt: & ordinũ & ætatũ & ſexus cõprehẽdũt Quod ſcilicet Quadrigarius ita (vt erat res) ingẽtẽ atq; promiſcuã multitudinẽ volẽs oſtendere: cũ multis mortalibus Metellũ in capitoliũ veniſſe dixit εκφαρτικωτερον: ideſt expreſſius q̃ ſi cũ multis hominibus dixiſſet. Ea nos omnia quæ Fronto dixit: cũ ita vt par erat nõ approbãtes tãtũ ſed admirãtes quoq; audiremus. Videte tamẽ inqt ne exiſtimetis ſemper atq; in omni loco mortales multos: pro multis hominibus dicẽdum. Ne plane ne fiat grecũ illud de Varronis ſatyra prouerbiũ: τον εσι τηφοκη μυθον: ideſt in lente fabulã. Hoc iudiciũ Frontonis etiã in paruis minutiſq; vocabulis nõ pretermittendũ putaui: ne nos forte fugeret lateretq; ſubtilior huiuſcemodi verborũ conſideratio.

Nõ hactenus eſſe faciẽ qua vulgo dicitur. Cap. xxviii.

ANimaduertere eſt pleraq; verborũ latinorũq; ex ea ſignificatione in qua nata ſunt deceſſiſſe: vel in aliã longe: vel in proximã. Eamq; deceſſionẽ factã eſſe cõſuetudine: & inſitia temere dicentiũ: quæ cuiuſmodi ſint non didicerint: Sicuti quidã faciem eſſe hominis putant: os tantũ & genas & oculos: quod greci προσωπον. ideſt perſonã dicũt. Quãdo facies ſit forma omnis & modus: & factura quedã corporis totius: & a faciẽdo dicta: vt ab aſpectu ſpecies: & a fingendo figura. Itaq; Pacuuius in tragœdia quæ Niptra inſcribitur: faciem dixit hominis pro corporis lõgitudine.

Aetate inquit integra feroci ingenio: facie procera virũ.

Nõ ſolũ autẽ in hominũ corporibus: ſed etiã in rerũ cuiuſq; modi aliarũ facies dicitur. Nã mõtis & cæli & maris facies ſi tẽpeſtiue dicatur probe dicitur. Saluſtii verba ſunt ex hiſtoria ſecũda. Sardinia in africo mari: facie veſtigii hnmani in orientẽ: q̃ in occidentem latior prominet. Ecce autem id quoq; in mentem venit: q etiam Plautus in penulo: faciẽ pro totius corporis coloriſq; habitu dixit. Verba Plauti hæc ſunt.

Sed earum nutrix: qua ſit facie mihi expedi:
Statura non magna corpore aquilo eſt.
Specie venuſta ore atq; oculis pernigris: formã quidem.

Hercle verbis depinxit probe. Preterea memini Quadrigariũ in vndeuiceſimo faciẽ pro fatura: totiuſq; corporis figura dixiſſe.

Quid ſit in ſatyra. M. Varronis caninũ prandiũ. Cap. xxix.

LAudabat vendicabatq; se nuper quispiam in libraria sedens: homo inepte gloriosus: tãq̃ vnus esset sub omni cœlo satyrarũ. M. Varronis enarrator: quas partim cynicas: alii menippeas appellant. & iaciebat inde quędã non admodum difficilia: ad quæ coniicienda aspirare posse neminẽ dicebat. Tum forte eum ego librum ex iisdem satyris ferebam: qui υδροκρυορ. idest aqua rigens inscriptus est. Propius igitur accessi: & nostri inq̃ magister verbum illud scilicet vetus. Egregiam musicam: quę sit abscõdita: eam esse nulli rei. Oro ergo te legas hos versus pauculos: & prouerbii istius: ꝙ in his versibus est sententiam dicas mihi. Lege inquit tu mihi potius: quæ non intelligis vt ea tibi ego enarrem Quonã inq̃ pacto legere ego possum quę non assequor? Indistincta nãq; fient: & confusa quę legero: & tuã quoq; impedient intentionẽ. Tunc aliis etiã qui ibi aderant cõpluribus idem cõprobantibus: desiderantibusq;: accipit a me librũ veterẽ fidei spectatæ luculente scriptũ. Accipit autẽ incõstantissimo vultu & mœstissimo. Sed quid deinde dicã? Non audeo hercle postulare vt id credatur mihi. Pueri in ludo rudes: si eum librũ accepissent: nõ ii magis in legẽdo deridiculi fuissent. Ita & sententiã intercidebat: & verba corrupte pronũciabat. Reddit igitur mihi librum multis iam ridẽtibus. Et vides inquit oculos meos ægros: assiduisq; lucubrationibus prope iam perditos? Vix ipsos litterarũ apices potui cõprehendere. Quũ valebo ab oculis reuise ad me: & librum istum tibi totũ legã. Recte inq̃ sit oculis magister tuis. Sed in quo illis nihil opus est: id rogo te dicas mihi. Caninũ prandiũ in hoc loco quẽ legisti: quid significat: At ille egregius nebulo: quasi difficili quæstione perterritus exurgit statim. Et ambiẽs non inquit paruam rẽ quæris. Talia ego gratis nõ doceo. Eius autẽ loci in quo id prouerbiũ est: verba hęc sunt: nõ vides apud Mnescheum scribi: tria genera esse vini: nigrũ: albũ: mediũ. Quod vocãt κιρρορ giluum: nouũ vetus: mediũ: & efficere nigrũ virus: albũ vrinã: mediũ πεψιρ. i. concoctionẽ. nouũ refrigerare: vetus callefacere: medium vero esse prãdiũ caninũ: Quid significet prandiũ caninũ: rem leuiculã diu & anxie quæsiuimus. Prandiũ autẽ abstemiũ: in quo nihil vini potatur caninũ dicitur. quoniã canis vino caret. Quũ igitur mediũ vinũ appellasset: quod neq; nouũ: neq; vetus esset: & plerũq; homines ita loquãtur: vt omne vinũ aut nouũ esse dicãt: aut vetus: nullã vim habere significauit: neq; noui neq; veteris: quod mediũ esset. Iccirco ꝓ vino nõ habẽdũ: quia neq; refrigeraret neq; calefaceret: refrigerare id dicit: quod grece dicitur αραψυζαι.

Prandiũ caninum

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVARTVSDECIMVS.

Dissertatio Phauorini philosophi aduersus eos: qui chaldæi appellantur: & ex cœtu motibusq; syderum: & stellarũ fata se hominũ dicturos pollicentur. Caput primũ.

ADuersum istos qui sese chaldæos: seu genethliacos appellant: ac de motu: deq; positu stellarum dicere posse quæ futura sunt profitentur: audiuimus quondã Phauorinũ philosophum Romę græce disserente egregia. atq; illustri oratione: exercendi ne: aut ostendẽdi gratia ingenii: an ꝙ ita serio iudicatoq; existimaret: nõ habeo dicere Capita aũt locorũ argumentorũq;: quibus vsus est: quoad eius meminisse potui: egressus ibi ex auditione propere annotaui. Eaq; fuerũt ad hanc ferme sententiã. Disciplinã istã chaldęorũ tantę vetustatis non esse: q̃tę videri volũt. Neq; eos principes eius: actoresq; esse: quos ipsi ferãt: sed id pręstigiarũ: offuciarũq; genus cõmẽtos esse homines eruscatores: & cibũ: quæstũq; ex mendaciis captãtes: atq; eos quoniã viderent terrena quędã inter hominis sita: cęlestiũ rerũ sensu: atq; dictu moueri: quale est ꝙ oceanus quasi lune comes cũ ea simul senescit adolescitq;: hinc videlicet sibi argumentũ ad psuadendũ parauisse: vt crederemus oĩa rerũ humanarũ: & parua & maxima: tãq̃ stellis atq; syderibus euincta duci: atque regi. Esse aũt nimis q̃ ineptũ: absurdũq;: vt quoniã ęstus oceani cũ lunę curriculo cõgruit: negociũ quoq; alicuius quod ei forte de aquæ ductu cũ riualibus aut de cõmuni pariete cũ vicino apud iudicẽ est: vt existimemus id negociũ quasi habena quadã de cęlo vinctũ gubernari. Quod & si vi & ratione quapiã diuina fieri potest: nequaq̃ tamen id censebat in tã breui: exiguoq; vitę spatio: q̃touis hominis ingenio cõprehendi posse: & percipi. Sed coniectari pauca quędã vt verbo ipsius vtar: παχυμερέστερον .i. crassius: & pingui minerua nullo scientiarũ fundo concepta: sed fusa & vaga & arbitraria: qualis longinqua oculorũ acies est: per interualla media caligãtiũ. Tolli.n. quod maximũ inter deos atq; homines differt: si homies quoq; res omnis post futuras pręnoscerent. Ipsam deinde syderum stellarũq; obseruationẽ: quã esse originẽ scientiæ suæ prędicarẽt: haud q̃q̃ putabat liquide consistere. Nã si principes chaldæi qui in patentibus campis colebãt stellarũ motus & vias & discessiones: & cœtus intuẽtes quid ex iis efficeretur obseruauerũt. ꝓcedat inquit hæc sane disciplina: sed sub ea mõ inclinatõe cęli sub qua tũc chaldęi fuerũt.

Non enim poteſt inquit ratio chaldæorū obſeruationis manere: ſi quis ea vti velit ſub diuerſis cæli regionibus. Nā q̄ta inquit partiū: circulorūq; cæli: ex deuergētia: & cōuexionibus mūdi varietas ſit: quis nō videt? Eædē igitur ſtellæ: per quas omnia diuina humanaq; fieri cōtendunt: ſicuti ne vſq;quaq; pruinas: aut colores ciēt: ſed mutāt & variant: tēpeſtateſq; eodē in tpre alibi placidas: alibi violētas mouēt cur nō euēta quoq; rerū ac negociorum: alia efficiūt in chaldæis: alia in getulis alia apud danubiū: alia apud Nilū. Per autē inq̄t incōſequēs ipſum quidē corpus & habitū tā profundi aeris ſub alio: atq; alio cæli curuamine nō eundē manere. In hominū autem negociis ſtellas iſtas opinari idē ſemper oſtēdere ſi eas ex quacunq; terra cōſpexeris. Præterea mirabatur id cuiq; pro præcepto liquere: Stellas iſtas quas quaſi a chaldæis & babylonis ſiue ægyptiis obſeruatas ferūt quas multi erraticas. Nigidius errone. vocat nō eſſe pluris q̄ vulgo diceretur. Poſſe enim fieri exiſtimabat: vt & alii quidā planetæ pari poteſtate eſſen t ſine q̄bus recta atq; perpetua obſeruatio perfici nō quiret. neq; eos tamē cernere homines poſſent propter exuperantiā vel ſplēdoris vel altitudinis. Nā & quædā inquit ſydera e quibuſdā terris cōſpiciūtur. Earūq; terrarū hominibus nota ſunt. ſed eadē ipſa ex omni terra alia nō videntur & ſunt aliis omnino ignotiſſima. Atq; vt videmus inquit: & has tantūmodo ſtellas: & ex vna parte terræ obſeruari debuiſſe quæ tandē finis obſeruationis iſtius fuit: & quæ tēpora ſatis eſſe viſa ſunt ad percipiendū quod prēmōſtraret: aut cœtus ſtellarū: aut circuitus: aut tranſitus Nam ſi iſto modo cœpta fieri obſeruatio eſt: vt animaduerterētur: quo habitu: quaq; forma: quaq; poſitura ſtellarū aliquis naſceretur: tū deinceps ab ineunte vita fortuna eius: & mores: & ingeniū: & circūſtantia rerū negociorūq;: & ad poſtremū finis etiā vitæ ſpectaretur. Eaq; omnia: vt vſu venerāt litteris mandarentur. Ac poſtea lōgis tēporibus: quū ipſe ille eodē in loco eodem habitu forēt eadē cæteris quoq; euentura exiſtimarētur: qui eodē illo tēpore nati fuiſſent. Si iſto quidē modo obſeruari cœptū: exq; ea obſeruatione cōpoſita quēdā diſciplina eſt: nullo id pacto poteſt procedere. Dicāt enim quot tandē annis: vel potius quot ſæculis orbis hic obſeruationis perfici quiuerit. Cōſtare quippe inter aſtrologos dicebat ſtellas iſtas quas erraticas diceret: quæ eſſe omniū rerū fatales dicerētur: infinito prope & innumerabili numero annorū ad eundē locū quū eodē habitu ſimul omnes profectæ ſunt: regredi: vt neq; vllus obſeruationis tenor: neq; memoria vlla effigies litterarū tanto euo potuerint edurare. Atq; illud etiā cuiuſmodi eſſet cōſiderandū pu=

tabat: q aliud stellarũ agmen foret: quo primũ tempore cõciperetur homo in vtero matris aliud postea: quũ in decẽ mensibus proximis in lucẽ ederetur. Quærebatq; qui cõueniret diuersam super eodẽ fieri demonstrationẽ: si vt ipsi putarẽt: alius atq; alius earundem stellarũ situs: atq; ductus: alias & alias fortunas daret? Sed & nuptiarũ tẽpore ex quibus liberi q̃rerẽtur: atq; ipso etiã illo maris: & fœmine coitu iam declarari oportere dicebat certo quodam & necessario stellarũ ordine: quales qualiq; forma homines gignerẽtur ac multo etiã anteq̃ pater ipse atq; mater nascerẽtur: ex eorũ geniture debuisse iam tũ prospici: quinã olim futuri essent: quos ii creaturi forent: & supra lõge: atq; longe per infinitũ: vt si disciplina ista fundamẽto aliquo veritatis nixa est: cẽtesimo vsq; ad hinc sæculo: vel magis primo cæli atq; mũdi exordio: atq; inde iã deinceps cõtinua significatione. quotiẽs generis auctores eiusdẽ hominis nascerentur: stellæ istæ præmõstrare debuerint: qualis qualiq; fato futurus sit quisq; hodie natus est. Quo autẽ inquit pacto credi potest vniuscuiusq; stellarũ formæ & positionis sortẽ: atq; fortunã vni omnino homini certã: destinatãq; esse? Eamq; formã post lõgissima sæculorũ spacia restitui: si vitæ fortunarũq; eiusdẽ hominis indicia: in tam breuibus interuallis per singulos maiorũ eius gradus perq; infinitũ successionũ ordinẽ: tã sæpe: ac tã multipliciter eadẽ ipsa: nõ eadẽ stellarũ facie denotãtur. Quod si id fieri potest. eaq; diuersitas atq; varietas admittitur: per omnis antiquitatis gradus ad significanda eorũ hominũ: quæ post nascentur exordia: imparilitas hæc turbat obseruationẽ. Omnisq; ratio disciplinæ cõfunditur. iã vero id minime ferendũ cẽsebat: quod nõ modo casus & euẽta quæ euenirẽt extrinsecus: sed cõsilia quoq; hominũ ipsa & arbitria: & varias volũtates: appetitionesq; & declinationes & fortuitos repẽtinosq; in leuissimis rebus animorũ impetus: recessusq; moueri: agitariq; desuper e cælo putarẽt. Tãq̃ si forte ire in balneas volueris: ac deinde nolueris: atq; id rursum volueris: nõ ex aliqua dispari: variaq; animi agitatione: sed necessaria quadã errantiũ syderũ reciprocatione cõtigerit: vt plane homines: non quod dicitur λογικὰ ζῶα. idest rationalia animalia: sed ludicra & ridenda quædam. νευροσπαστα. idest neruis mouentia esse videantur: si nihil sua sponte: nihil arbitratu suo faciunt: sed ducentibus stellis: & aurigãtibus. Ac si inquit potuisset prædici affirmãt. Pyrrhus ne res: an Mãnius Curius prœlio victurus esset cur tandem non de alea quoq;: ac de calculis: & alueolo audeant dicere: quisnam ibi ludentium vincat. An videlicet magna sciunt? parua nesciunt? & minora maioribus im-

perceptiora sunt. Sed si magnitudines rerum sibi vindicāt magisq̧ esse perspicuas: & facilius comprehendi posse dicunt: volo inquit mihi respondeant: quid in hac totius mundi contemplatione: præstantis naturæ operibus in tam paruis atq̧ breuibus negociis fortunisq̧ hominū magnum putent. Atq̧ id velim inquit respondeant: si tam paruum: atq̧ rapidum est momentum temporis: in quo homo nascens fatū accipit: vt in eodē illo pūcto sub eodem circulo cæli: plures simul ad eandē cōpetentiā nasci nō queant: & si iccirco gemini quoq̧ non eadē vitę sorte sunt: quoniā eodem tēporis puncto editi sunt. peto inquit respōdeant: cursum illū tēporis transuolantis: qui vix cogitatione animi cōprehēdi potest. quonā pacto aut consulto assequi queant: aut ipsi perspicere & deprehēdere: quū in tam præcipiti dierū noctiūq̧ vertigine: minima momēta ingentes facere dicant mutationes. Ad postremū autem. & quid esset ꝙ aduersum hoc dici posset requirebat: quod homines vtriusq̧ sexus omniū ætatū: diuersis stellarū motibus in vitam editi: regionibus sub quibus geniti sunt longe distantibus: omnes tamē isti aut hiantibus terris: aut habētibus tectis: aut oppidorū expugnationibus: aut eadē in naui fluctu obruti: eodem genere mortis: eodemq̧ ictu corporis interirent? quod scilicet inquit nunq̄ eueniret: si momēta nascendi singulis attributa: suas vnūquodq̧ leges haberēt: ꝙ si quędam inquit in hominū morte: atq̧ vita etiā diuersis tēporibus editorū. per stellarū pares quosdā postea cōuentus paria nōnulla & cōsimilia posse dicūt obtingere: cur non aliquādo possint omnia quoq̧ paria vsu venire: vt existāt per huiuscemodi stellarū concursiones & similitudines. Socrates simul & Antisthenes: & Platones multi: genere: forma: ingenio: moribus: vita omni: & morte pari: quod nequaq̄ inquit prorsus fieri potest. Nō igitur hac causa prope vti q̄unt aduersus hominū impares ortus: interitus pares. Illud autē cōdonare se iis dicebat: quod nō id quoq̧ requirerent: si vitę mortisq̧ hominū: rerūq̧ humanarū omnium: tempus & ratio: & causa in cęlo: & apud stellas foret: quid de muscis: aut vermiculis: aut echinis: multisq̧ aliis minutissimis: terra mariq̧ animantibus dicerēt? An ista quoq̧ iisdē quibus homines legibus nascerētur: iisdē itidē extinguerētur: vt aut ranūculis quoq̧ & culicibus nascēdi fata sint de cælestiū syderū motibus attributa: aut si id nō putarent: nulla ratio videretur. cur ea syderū vis in hominibus valeret. deficeret in cęteris. Hęc nos ficta & incondita: & propemodū ieiuna oratione attigimus. At Phauorinus. vt hominis ingenium fuit: vtq̧ grę̨cę facūdiæ copia simul & venustas: latius ea & amœni⁹ & splēdidius.

& proflue̅tius exequebatur. atq3 identide̅ co̅monebat vt cauerem⁹. ne qua nobis isti sycopha̅thę ad facienda̅ fide̅ irrepete̅t q̅ videntur quęda̅ interdu̅ vera effutire: aut spargere. Non enim co̅præhe̅sa inquit: neq3: definita: neq3 pręcepta dicu̅t: sed lubrica: atq3 a̅bagiosa co̅iectatione nite̅tes inter falsa: atq3 vera pedete̅tim quasi p tenebras ingredientes eu̅t. Et aut multa tenta̅do incidu̅t repente impruden tes in veritate̅: aut ipsoru̅: qui eos co̅sulu̅t: multa credulitate duce̅ te: perueniu̅t calide ad ea: quę vera sint: & iccirco vide̅tur in pręteritis rebus q̅ futuris veritate̅ facilius imitari: Ista tame̅ omnia: quę aut temere: aut astute vera dicu̅t: pręcęteris inquit quę mentiu̅tur pars ea no̅ sit millesima. Hęc aute̅ quę dicente̅ Phauorinu̅ audiuimus multa etia̅ memini poetaru̅ veteru̅ testimonia confirmare: quibus huiuscemodi ambages fallaciose confuta̅tur. Ex quibus est Pacuuianu̅ illud. Na̅ si qui quę eue̅tura sunt pręuidea̅t ęquipare̅t ioui: Ite̅ Accianum illud. Nihil inquit credo auguribus: qui aures verbis diuitant alienas: suas vt auro locuplete̅t domus. Item Phauorinus deterrere vole̅s & depellere adolesce̅tes a genethliacis istis: & quibusda̅ aliis id genus qui prodigiosis artibus futura oi̅a dicturos pollicentur nullo pacto adeundos esse: co̅sule̅dosq3 huiusmodi argumentis co̅cludebat. Aut aduersa inquit euentura dicu̅t: aut prospera. Si dicu̅t prospera & fallu̅t miser fies frustra expecta̅do. Si aduersa dicu̅t & mentiu̅tur: miser fies frustra time̅do. Sin vera respo̅de̅t: eaq3 sunt no̅ prospera: iam inde ex animo miser fies: anteq̅ e fato fias. Si fœlicia promittu̅t: eaq3 euentura sunt: tum plane duo erunt inco̅moda: & expectatio te spei suspe̅sum fatigabit: & futuru̅ gaudii fructu̅ spes tibi iam defloraueri t. Nullo igitur pacto vtendu̅ est istiusmodi hominibus res futuras pręsagientibus.

Quem in modu̅ differuit Phauorinus consultus a me super officio iudicis. Cap. ii.

QVo primu̅ tempore a prætoribus lectus in iudices sum: vt iudicia: quę appella̅tur priuata: susciperem: libros vtriusq3 linguæ de officio iudicis scriptos co̅quisiui: vt homo adolesce̅s a poetaꝝ fabulis: & a rhetoꝝ epilogis: ad iudica̅das lites vocatus rem iudiciaria̅: quonia̅ vocis (vt dicitur) viuę penuria erat ex multis ꝙ aiunt: magistris cognoscere̅. Atq3 in reru̅ quide̅ diffinitionis co̅pere̅dinationibusq3 & aliis quibusda̅ legitimis rebus: ex ipsa lege iulia: & ex Sabini Masurii: & ex quoru̅da̅ aliorum iurisperitoru̅ co̅mentarii: co̅moniti & adminiculati sumus. In his aute̅ quæ existere sole̅t: negocioru̅ ambagibus: & in ancipiti rationu̅ diuersarum circunsta̅tia: nihil quicq̅ nos huiusce-

Viua uox
Multi magistri

modi libri iuuerũt. Nam & si cõsilia iudicibus ex præsentiũ causarũ statu capiẽda sunt: generalia tamẽ quædã præmonita & pręcepta sunt: quibus ante causam: præmuniri iudex: præparariqꝫ ad incer=tos casus futurarũ difficultatũ debeat: sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiẽdę sentẽtiæ ambiguitas. Petebatur apud me pecunia: quæ dicebatur data numerataqꝫ: sed qui petebat: neqꝫ ta=bulis neqꝫ testibus id factũ docebat. & argumẽtis admodũ exili=bus nitebatur. Sed eum cõstabat virũ esse ferme bonũ. notæ & ex=pertæ fidei: & vitæ inculpatissimæ. Multaqꝫ & illustria exẽpla pro=bitatis sinceritatisqꝫ eius expromebãtur: illũ autem vnde petebatur hominẽ esse nõ bonę rei: vitaqꝫ turpi & sordida cõuictũqꝫ vulgo in mẽdaciis: plenũqꝫ esse perfidiarũ & fraudũ ostendebatur. Is tamẽ cũ suis multis patronis clamitabat. Probari apud me debere pecu=niam datã cõsuetis modis: expensi latione mẽsę rationibus chiro=graphi exhibitione: tabularũ obsignatione: testiũ intercessione. Ex quibus omnibus si nulla re probaretur: dimitti iã sane oportere & aduersariũ de calũnia dãnari. Quod de vtriusqꝫ autẽ vita: atqꝫ fa=ctis diceretur: frustra id fieri atqꝫ dici. Rem enim de petẽda pecu=nia apud iudicẽ priuatũ agi: nõ apud cẽsores de moribus. Tunc ibi amici mei quos rogauerã: in cõsiliũ viri exercitati: atqꝫ in patroci=niis & in operis fori celebres: semperqꝫ se circũ vndiqꝫ distrahẽti=bus causis festinãtes: nõ sedẽdũ diutius: ac nihil esse dubiũ dicebãt qn absoluẽd⁹ foret quẽ accepisse pecuniã: nulla ꝓbatiõe solẽni do=cebat. Sed.n. ego hoies quũ cõsiderabam alterũ fidei: alterũ probri plenũ spurcissimæqꝫ vitę: ac defamatissimę. nequaq̃ adduci potui ad absoluendũ. iussi igitur diẽ diffundi: atqꝫ inde a subselliis pergo ire ad Phauorinũ philosophũ: quẽ meo tempore Romæ plurimum sectabar. Ac de hominibus: quę apud me dicta fuerãt: vti res erat: narro omnia: Ac peto: vt & ipsum illud in quo hęrebam: & cætera etiã quæ obseruãda mihi forẽt in officio iudicis: faceret me vt earũ rerũ essem prudẽtior. Tũ Phauorinus religione illa cõtationis & sol licitudinis nostræ cõprobata. id quidẽ inquit super quo nũc delibe beras: videri potest specie tenui paruaqꝫ esse. Sed si de omni quoqꝫ officio iudicis pręire tibi me vis: nequaq̃ est vel loci huius: vel tẽpo ris. Est enim disceptatio ista multiiugæ & sinuosę quęstionis mul=taqꝫ & anxia cura: & circũspicitia indigẽs. Nãqꝫ vt pauca tibi nũc quæstionũ capita attingã. iã omniũ primũ hoc de iudicis officio quęritur. Si iudex forte vel sciat super qua re apud eũ litigatur: Ea qꝫ res vni ei priusq̃ agi cœpta: & in iudiciũ deducta sit: ex alio quo dã negocio casuqꝫ aliquo cognita liquido & cõperta sit. Neqꝫ id ea

mē in agēda causa probatur: Oporteat ne eū secundū ea quę sciens venit iudicare an secundū ea quæ aguntur: id etiam inquit quæri solet: an doceat: an conueniet iudicii: causa iam cognita: si facultas esse videatur cōponendi negocii: officio paulisper iudicis dilato cōmunis amicitiæ & quasi pacificatoris partes recipere. Atq3 illud amplius ambigi: ac dubitari scio debeat ne iudex intercognoscēdū ea quæ dicto. quæsitoq3 opus est dicere & quærere: etiam si cuius ea dici quęriq3 interest neq3 dicat: neq3 postulet. Patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt non iudicare. Præter hęc super ea quoq3 re dissentitur: An ex vsu exq3 officio sit iudicis rem: causamq3 de qua cognoscit: inter locutionibus suis ita exprimere: cōsignareq3 vt anteq3 sententię tēpus ex iis: quę apud eum in pręsens confuse: varieq3 dicuntur: perinde vt quoq3 in loco ac tempore mouetur: signa & indicia faciat motus atq3 sensus sui. Nā qui iudices inquit acres: atq3 celebres videntur: non aliter existimant rem: q̄ de agitur indagari: comprehendiq3 posse: nisi is qui iudicat crebris interrogationibus: necessariisq3 inter locutionibus: & suos sensus aperiat. & litigantiū deprehendat. Contra autē qui sedatiores & grauiores putātur: negant iudicem debere ante sententiā: dū causa vtrinq3 agitatur: quotiens aliqua re proposita motus est: totiens significare quid sentiat. Euenturū enim aiunt: vt quia pro varietate propositionū: argumentorumq3 alius: atq3 alius: motus animi patiendus est: aliter: atq3 aliter eadem in causa: eodemq3 in tēpore sentire & interloqui videatur. Sed de his inquit & cæteris huiuscemodi iudicialis officii tractatibus: & nos post hac. quū erit ociū dicere quid sentiamus: conabimur. & præcepta Elii Tuberonis super officio iudicis quę nuperrime legi recēsebimus. Quod aūt ad pecuniā pertinet. quā apud iudicem peti dixisti suadeo hercle tibi vtare. M. Catonis prudētissimi viri consilio: qui in oratione quā pro. L. Turio contra Cn. Geliū dixit: ita esse moribus maiorū traditum ait: obseruatūq3 vt siquod inter duos actum est: neq3 tabulis: neq3 testibus planum fieri possit: Tum apud iudicem qui de ea re cognosceret: vter ex iis vir melior esset quæreretur. Et si pares essent: siue boni pariter siue mali. tum illi vnde petitur crederetur: ac secundū eum iudicaretur. In hac autem causa de qua tu ambigis optimus est qui petit. Vnde petitur deterrimus. & res est inter duos acta sine testibus Eas igitur & credas ei qui petit. Condēnesq3 eum: de quo petitur: quoniam sicuti dicis duo pares non sunt: & qui petit melior est. Hoc quidem mihi tum Phauorinus vt virum philosophum decuit: suasit. Sed maius ego altiusq3 id esse existimaui: q̄ quod meæ ætati & mediocritati cōue=

niret: vt cognouisse & cōdemnasse de moribus: nō de probationibus rei gestę videret. vt absoluerē tamen inducere in animū non qui ui. & propterea iuraui mihi nō liquere: atq; ita iudicatu illo solutus sum. verba ex oratiōe. M. Catonis cui⁹ cōmeminit Phauorinus: hęc sunt. Atq; ego a maioribus memoria sic accepi. Siquis quid alter ab altero peteret si ambo pares essent. siue boni: siue mali essent: ꝙ duo res gessissent vti testes nō interessent: illi vnde petitur ei potius cre dendū esse. Nūc si spōsionem fecisset Gelius cū Turio: ni vir melior esset Gelius q̄ Turius: nemo opinor tam insanus esset: q iudicaret meliorem esse Gelium q̄ Turium. Si non melior est Gelius Turio: potius oportet credi vnde petitur.

An ęmuli: ifensiq; inter sese fuerint Xenophō & plato. Cap. iii.

Qui de Xenophontis Platonisq; vita: & moribus pluraq; omnia exquisitissime scripsere: nō abfuisse ab eis motus quosdā tacitos & occultos simultatis: & ęmulationis mutuę putauere: & eius rei argumēta quędā cōiectorie ex eorū scriptis protulerūt. Ea sunt profecto eiuscemodi: quod neq; a Platone in tot numero libris mētio vsq̄ facta sit Xenophōtis: neq; item cōtra ab eo Platonis in suis libris quanq̄ vterq; ac maxime Plato cōplurium Socratis sectatorū in sermonibus quos scripsit cōmeminit. Id etiā esse nō sinceræ. neq; amicę volūtatis iudicium credidere: ꝙ Xenophō inclyto illi operi Platonis: quod de optimo statu reipublicę ciuitatisq; administrādę scriptū est lectis ex eo duobus fere libris: qui primi in vulgus exierāt: opposuit cōtra cō scripsitq; diuersū regiæ administrationis genus quod παιδειας κυρου: idest institutionis Cyri inscriptū est. eo facto scriptoq; ei⁹ vsq; adeo pmotū esse Platonē ferūt vt quodā in libro mētione Cyri regis habita retractādi: leuādiq; eius operis gratia: virū quidē Cyrū vanū & strenuū fuisse dixerit παιδειας δου κορθως ηφθαι τοπαραπαν: idest institutionē autē minime recte attigisse. Hęc.n. verba sunt de Cyro Platonis: Præterea putāt id quoq; ad ista que dixi: accedere: ꝙ Xenophon in libris: quos dictorū ac factorū socratis cōmētarios cōposuit: negat socratē de cęli atq; naturæ causis rationibusq; vnq̄ disputasse. Ac ne disciplinas quidē cęteras que μαθηματα. idest disciplinas gręci appellāt. que ad bene beateq; viuēdū nō pergerēt: aut attigisse. aut cōprobasse. Iccirco turpiter eos: mētiri dicit: qui dissertationes istiusmodi Socrati attribuerent: hęc autem inquiunt Xenophon quū scripsit: Platonem videlicet notat. in cuius libris Socrates de physica & musica & geometria disserit. Sed enim de veris optimis & grauissimis: si credendū

Platonis & Xenophōtis æmulatio:

hoc: aut auſpicandum fuit: cauſam equidem eſſe arbitror non obtrectationis neq̃ inuidię: neq̃ de gloria maiore parienda certationis. hęc enim procul a moribus philoſophię abſunt: in quibus illi duo omniũ iudicio excelluere. quę igitur eſt iſtius opinionis ratio. Hęc profecto eſt: æquiparatio ipſa plerũq̃ & parilitas virtutũ inter ſeſe cõſimiliũ: etiã ſi cõtẽtionis ſtudiũ & volũtas abeſt: ſpeciẽ tamẽ ęmulationis creat. Nã quũ ingenia quędã magna duoꝝ pluriũmue in eiuſdẽ rei ſtudio illuſtriũ: aut pari ſunt fama: aut proxima: oritur apud diuerſos fautores eoꝝ induſtrię: laudiſq̃ ęſtimandę cõtẽtio. Tũ poſtea ex alieno certamine ad eos quoq̃ ipſos cõtagiũ certationis aſpirat. Curſuſq̃ eoꝝ ad eandẽ virtutis calcẽ pergentiũ: quãdo eſt cõpar vel ambiguus in ęmulandi ſuſpitiones nõ ſuo ſed fauẽtiũ ſtudio delabitur. Proinde igitur & Xenophon: & Plato Socraticæ amœnitatis duo lumina: certare: æmularique inter ſeſe exiſtimati ſunt: quia de iis apud alios vter eſſet exuperantior certabatur. Et ga duę eminentię quum ſimul iunctę in arduum nitantur ſimulacrum quoddam contentionis æmulæ pariunt.

Quod apte Chryſippus. & graphice imaginem iuſticię modulis coloribuſq̃ verborum depinxit. Cap. iiii.

Iuſticiæ imago.

COndigne me hercle: & cũ decore Chryſippus in libroꝝ qui inſcribuntur ϖερι καλου: και ηδονησ. ideſt de honeſto: & voluptate primo. Os & oculos iuſticiæ: multũq̃ eius ſeueris atq̃ venerandis verborũ coloribus depinxit. Facit quippe imaginẽ iuſticię: fieriq̃ ſolitam eſſe dicit a pictoribus: rhetoribuſq̃ antiquioribus ad hũc ferme modũ. Forma atq̃ filo virginali: aſpectu vehementi & formidabili luminibus oculorũ acribus neq̃ humilis: neq̃ atrocis: ſed reuerendæ cuiuſdã triſtitię dignitate. Ex imaginis iſtius ſignificatione intelligi voluit iudicẽ: qui iuſticiæ antiſtes eſt oportere eſſe grauẽ: ſanctũ: ſeuerũ: incorruptũ: inadulabilẽ: contraq̃ improbos nocenteſq̃ immiſericordẽ atq̃ inexorabilẽ: erectũq̃ & arduũ: & potentẽ vi & maieſtate æquitatis: veritatiſq̃ terrificũ. Verba ipſa Chryſippi de iuſticia ſcripta hæc ſunt. ϖαρθενοσ δε ειναι λεγεται. κατα συμβολον του αδιαφθοροσ ειναι και μηδαμωσ ενδιδοναι τοισ κακουργοισ. μηδε ϖροσιεσθαι μητε τουσ εϖιεικεισ λογυσ μητε ϖαραιτησιν. και δεησιν μητε κολακειαν. μητε αλλο μηδεν των τοιουτων. οισ ακολουθωσ και σκυθρωϖη γραφεται. και συνεστηκοσ εχουσα το ϖροσωϖον και. εν τονον. και δεδορκοσ βλεϖουσα. ωστε τοισ μεν αδικοισ φο-

βον εμποιειν.τοις δε δικαιοις θαρσος.τοις μεν ως προς φιλους οντος του τοι ουτου προσωπου.τοις δε ετεροις:προσαντους.idest diciturvirgo esse indicio eam esse incorruptā.improbis nūq̄ cōcedere:nō sermones blandos:non purgationē: non deprecationē: non adulationē: non deniqꝫ quicq̄ aliud pati. Quas ob res merito tristis etiam pingitur.vultu graui: aspectu contento & toruo:vt iniustis terrorē incutiat:iustis fiduciam probeat quādo huiuscemodi facies iustis grata: iniustis molesta sit. Hæc verba Chrysippi:eo etiā magis ponenda existimaui: vt prōpta atqꝫ exposita ad considerandum iudicandūqꝫ sint. Quoniam legentibus nobis ea delicatiores quidā disciplinarū philosophi: seuiciæ imaginem istam esse: non iusticiæ dixerunt.

Lis atqꝫ cōtentio grāmaticoꝝ Romæ illustriū enarrata sup casu vocatiuo vocabuli: quod est egregius. Cap.v.

DEfessus ego quondam ex diuina cōmentatione laxandi leuandiqꝫ animi gratia in Agrippę campo deambulabā Atqꝫ ibi duos forte grāmaticos conspicatus:non parui in vrbe Roma nominis : certationi eorū acerrime affui: quū alter in casu vocatiuo vir egregi dicendum contēderet:alter vir egregie.Ratio autē eius qui egregi oportere dici censebat huiuscemodi fuit. Quæcūqꝫ inquit nomina: seu vocabula recto casu numero singulari: us syllaba finiuntur: in quibus ante vltimam syllabam posita est i littera ea nomina: casu vocatiuo i littera terminantur:vt celius celi:modius modi:tertius terti:accius acci titius titi:& similia omnia. sic igitur egregius: quoniam us syllaba in casu nominandi finitur eamqꝫ syllabam pręcedit i littera:habere debebit in casu vocandi i litteram extremam . & iccirco egregi nō egregie:rectius dicetur. Nam diuus:& riuus:& cliuus:non us syllaba terminantur: sed ea quæ per duo u scribenda est. Propter cuius syllabæ sonum declarandum: reperta erat noua littera f quæ digāma appellabatur. Hoc vbi ille alter audiuit. O inquit egregie grammatice.vel si id mauis egregissime:dic oro te: inscius: & impius:& sobrius:& ebrius:& proprius:& propitius:& anxius: & contrarius: quæ us syllaba finiuntur: in quibus ante vltimam syllabam i littera est: quem casum vocandi habent? Me enim pudor & verecundia tenet pronunciare ea secundum tuam definitionē. Sed cum ille pau lisper oppositu horum vocabulorum commotus riticuisset: & mox tamen se collegisset: eandemqꝫ illam:quam definierat:regulam retineret:& propugnaret:diceretqꝫ:& proprium: & propitium:& anxiū & contrarium itidem in casu vocatiuo dicendum : quia & aduersa-

Egregiꝰ.

rius:& extrarius ita diceretur:inſcium quoq;:& impium: & ebrium: & ſobrium:inſolentius quidem paulo: ſed rectius per i litterã non per e in caſu eodẽ pronũciandũ eaq; inter eos cõtentio longius duceretur: non arbitratus ego operepreciũ eſſe: eadẽ hæc iſta diuitus audire: clamãtes compugnãteſq; illos reliqui.

Cuiuſmodi ſint quæ ſpeciem doctrinarum habeãt.ſed neq; delectent: neq; vtilia ſint. atq; inibi de vocabulis ſingularium vrbium regionũq; immutatis. Cap. vi.

HOmo nobis familiaris in litterarum cultu non ignobilis: magnãq; ætatis partem in libris verſatus adiutum inquit ornatũq; volo ire noctes tuas: & ſimul dat mihi librum grandi volumine doctrinis omnigenis (vt ipſe dicebat) præſcatẽtem: quem elaboratum ſibi eſſe ait ex multis:& variis:& remotis lectionibus:vt ex eo ſumerem quãrum liberet: rerum memoria dignarum. Accipio cupidus & libens tanq̃ ſi copiæ cornu nactus eſſem: & recondo me penitus:vt arbitris legã. Atque ſcripta erant:proh Iuppiter:mera miracula.Quo nomine fuerit qui primus grammaticus appellatus eſt. Et quot fuerint Pythagoræ nobiles: quot Hippocrates. & cuiuſmodi Homerus dicat in Vlyxis domo σειρηνεσ.ideſt ſirenes. Quã ob cauſam Thelemachus cubans iunctum ſibi cubantẽ Piſiſtratum:non manu attigerit: ſed pedis ictu excitarit ευρυκλαια.ideſt Euryclia Thelemachũ: quo genere clauſtri incluſerit.& quapropter idem poeta roſam non norit:oleũ ex roſa norit.Atq; illud etiã ſcriptũ fuit:quę nomina fuerint ſociorum Vlyxis:qui a Sylla rapti laceratiq; ſunt:vtrũ εν τηεσω θαλασσθη. i.interiore mari Vlyxes errauerit κατα αρισταρχον.i.iuxta ariſtarchũ:an εν τηεξωκα τακρατητα. i.in exteriore iuxta Craterẽ.Id etiã iſtic ſcriptũ fuit:qui ſint apud Homerum verſux ισοψηφοι.i.pares:& quorũ ibi nominũ reperiantur παραστιχισ.i.capita & primę verſuũ litterę.Et quis adeo verſus ſit qui per ſingula vocabula ſingulis ſyllabis increſcat. Ac deinde qua ratione dicit ſingulas pecudes in ſingulos ãnos terna parere. Et ex quinq; operimentis quibus Achillis clypeus munitus eſt: quod factũ ex auro eſt:ſummũ ſit an mediũ. Et præterea quibus vrbibus: regionibuſq; vocabula iam mutata ſint. Quod boetia ante appellata fuerit aonia.Quod ægyptus aeria dicta eſt.Quod creta eodẽ quoq; noie aeria dicta eſt.Quod attica ακτη.i.ore & acta apud poetã Quod corinthus ephyre. Quod macedonis ora: ημαθια.i.emathia.Quod theſſalia αιμονια.i.æmonia. Quod tyrus ſarra. Q̃d thracia ante ſython dicta ſit.Quod ſeſtũ ποσειδωνειον.i.Nep-

tũniũ & locus Neptũni. Hæc atq; item alia multa istiusmodi scripta in eo libro fuerant. Quę quũ statim properãs redderẽ οναιοσου: idest proficiat tibi inq̃ indoctissime viro℞ ταυτησ πολυμαθιασ: idest huius multiuagæ disciplinę gratia: & librũ hũc opulentissimũ recipe: nil prorsus ad nostras pauperrimas litteras cõgruẽtẽ Nã meæ noctes quas instructum: ornatũq; isti: de vno maxime illo versu Homeri quęrunt: quẽ Socrates pro oĩbus semp rebus sibi esse cordi dicebat. οτι τοι εν μεγαροισι κακον αγαθον τε τετυκται. i. ædibus in nostris: quę recta aut parua gerantur.

Quod. M. Varro. Cn. Pompeio consuli primum designato cõmentarium dedit quem appellauit ipse isagogicum de officio senatus habendi. Cap. vii.

CN. Põpeio consulatus primus. cũ. M. Crasso designatus est. eũ magistratũ Põpeius quũ initurus foret quoniã per militię tẽpora senatus habẽdi cõsulẽdiq; rerũ expers humanarũ fuit. M. Varronẽ familiarẽ suũ rogauit: vti commẽtariũ faceret εισαγωγικον. i. introductoriũ. Sic. n. Varro ipse appellat: ex quo disceret quid facere: dicereq; deberet: cũ senatũ cõsuleret. Eũ librũ cõmẽtariũ: quẽ super ea re Põpeio fecerat perisse Varro ait in litteris: quas ad Oppianũ dedit: quæ sunt ĩ libro epistolicarũ quæstionũ. iiii. in quibus litteris quoniã quæ ante scripserat non comparebant docet rursum multa ad eam rem ducentia. Primũ ibi ponit qui fuerint: per quos more maio℞ senatus haberi soleret: eosq; nominat: dictatorẽ: cõsules: prætores: trib. ple. interregẽ. præfectũ: vrbi: neq; alii præter hos ius fuisse dixit facere senatusconsultũ. Quotiensq; vsu venisset vt oẽs isti magistratus eodẽ tempore romæ essent: tum quo supra ordine scripti essent: qui eo℞ prior aliis esset: e potissimũ senatusconsulẽdi ius fuisse. Addit deinde extra ordinario iure tribunos quoq; militares. qui pro consulibus fuissent. Item decẽuiros: quibus imperiũ consulare tũ esset. item triũuiros reipub. cõstituẽdæ causa creatos: ius cõsulẽdi senatũ habuisse. Postea scripsit de intercessionibus. dixitq; intercedẽdi ne senatuscõsultũ fieret ius fuisse iis solis: qui eadẽ potestate qua ii: qui senatuscõsultũ facere vellẽt: maioreue essent. Tũ ascripsit de locis in quib⁹ senatuscõsultũ fieri iure posset: docuitq;: confirmauitq; nisi in loco per augures cõstituto: quod tẽplũ appellaretur senatuscõsultũ factũ esset: iustũ id nõ fuisse. ꝓpterea & in curia hostilia: & in pompeia: & post in iulia: quum profana ea loca fuissent: templa esse per augures constituta: vt in iis senatusconsulta more maiorũ iusta fieri possent. Inter id quoq; scriptũ reliquit: non omnis ædes sacras templa esse.

Ac ne eędem quidem Vestę templum esse. Post hęc deinceps dicit senatusconsultum ante exortum: aut post occasum solem factum ratum nō fuisse. Opus etiam censorium fecisse existimatos per quos eo tempore senatusconsultum factum esset Docet, deinde inibi multa: quibus diebus haberi senatum ius non sit. immolareqꝫ hostiam prius. auspicariqꝫ debere qui senatum habiturus esset: De rebus quoqꝫ diuinis priusq̄ humanis ad senatum referendum est. Tum porro referri oportere: aut infinite de republica: aut de singulis rebus finite. Senatus quoqꝫ consultum fieri duobus modis. Aut per discessionem: si consentiretur: aut si res dubia esset: per singulorum sententias exquisitas. singulos autem debere consuli gradatim. Incipitqꝫ a consulari gradu: ex quo gradu semper quidem antea primū rogari solitum: qui princeps in senatum lectus esset. Tum autē quū hęc scriberet: nouum morem institutum refert per ambitionem gratiamqꝫ vt is primum rogaretur: quem rogare vellet: qui haberet senatum: dum is tamen ex gradu consulari esset. præter hæc de pignore quoqꝫ capiendo disserit deqꝫ mulcta dicenda senatori: qui quū in senatum venire deberet: non adesset: Hęc & alia quędam id genus in libro: quo supra dixi. M. Varro in epistola ad Oppianum scripta executus. Sed quod ait senatusconsultum duobus modis fieri solere: aut conquisitis sententiis: aut per discessionem parum conuenire videtur cum eo: quod Atteius Capito in Coniectaneis scriptum reliquit. Nam in libro. cclviiii. Tuberonem dicere ait nullum senatusconsultum fieri posse: non discessione facta. Quia in omnibus senatusconsultis etiam in iis: quę per relationem fierent discessio esset necessaria. Idqꝫ ipse Capito verū esse affirmat. Sed de hac omni re alio in loco plenius accuratiusqꝫ nos memini scribere.

Quęsitum esse dissensumqꝫ an. præfectus: latinarum causa creatus ius senatus conuocandi. consulendiqꝫ habeat. Cap. viii.

PRæfectum vrbi: latinarum causa relictum: senatum habere posse Mutius negat: quoniam ne senator quidem sit: neqꝫ ius habeat sententiæ dicendæ: cum ex ea ætate præfectus fiat: quæ non sit senatoria. M. autem Varro in. iiii. epistolarum quæstionū: & Atteius Capito in coniectaneorum. cclix. ius esse præfecto senatus habendi dicunt: Deqꝫ ea re assensum esse Capitonem Tuberoni: contra sententiam Mutii refert. Namqꝫ & tribunis inquit plebis senatus habendi ius erat: q̄q̄ senatores non essent ante atinium plebiscitum.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVINTVSDECIMVS

Quod in Quinti Claudii Annalibus scriptum est lignum a lumine oblitum non ardere. Caput primũ.

DEclamauerat Antonius Iulianus rhetor praeter quã semper alias: tũ vero nimiũ q̃ delectabiliter & feliciter. Sũt enim ferme scholasticae istae declamationes: eiusdẽ hominis: eiusdẽq; facũdiae nõ eiusdẽ tamẽ quotidie foelicitatis. Nos ergo familiares eius circũfusi vndiq; cũ prosequebamur domũ: cũ deinde subeũtes mõtẽ caspium: cõspicimus insulã quãdam occupatã igni: multis arduisq; tabulatis editã. & ꝓpinqua iam omnia flagrare vasto incẽdio. Tũ quispiam ibi ex comitibus Iuliani. Magni inquit redditus vrbanoꝝ praedioꝝ sed pericula sunt lõge maxima. Si quid autẽ posset remedii fore: vt ne tã assidue domus romae arderet: venũ hercle dedissem res rusticas. & vrbicas emissem: atq; illi Iulianus laeta: vt mos eius fuit: inter fabulandũ venustate. Si annalẽ inquit vndeuicesimũ. Q. Claudii legisses: optimi & sincerissimi scriptoris: docuisset te profecto Archelaus Regis Mithridatis pręfectus: qua medela: quaq; sollertia ignẽ defenderes: vt ne vlla tua aedificatio e ligno correpta: atq; insinuata flãmis arderet. Percontatus ego sum: quid esset illud mirũ. Quadrigarii repetit. In eo igitur libro scriptũ inueni: cum oppugnaret. L. Scylla in terra attica: Pirreũ: & cõtra Archelaus regis Mithridatis ꝑfectus ex eo oppido propugnaret: turrim ligneã defendẽdi gratia structã: cũ ex omni latere circũplexa igni foret. ardere nõ quisse: qđ ab Archelao a lumine oblita fuisset. verba Quadrigarii ex eo libro haec sunt: Tũ Scylla conatus est: & tẽpore magno eduxit copias vt Archelai turrim vnã: quã ille interposuit: ligneã incẽderet venit: accessit ligna subdidit: summouit grecos ignẽ admouit. satis sunt diu conati: nũquã quiuerunt incendere. Ita Archelaus omnem materiã obliuerat a lumine. Quod Scylla atq; milites mirabantur. & postq̃ non succendit: reduxit copias. Caspius mons

Quod Plato in libris: quos de legibus composuit: largiores laetioresq; in conuiuiis inuitatiũculas vini non inutiles esse existimauerit. Cap. ii.

EX insula craeta quispiã aetatem athenis agens: Platonicum esse se philosophum dicebat: & videri ei gestiebat. Erat autem nihili homo & nugator: atq; in graecae facũdiae gloria iactabũdus. Praeterea vini libidine adusq;

ludibria ebriosus. Is in conuiuiis iuuenũ: quæ agitare athenis hebdomadibus lunę solenne nobis fuit simul atq̧ modus epulis factus & vtiles delectabilesq̧ sermones cœperant: tum silentio ad audiendum petito: loqui cœptabat. Atq̧ id genus: vili & incondita verborum caterua: hortabatur omnes ad bibendum. Idq̧ se facere ex decreto Platonico prędicabat: tanq̃ Plato in libris quos de legibus cõposuit: laudes ebrietatis copiosissime scripsisset: vtilẽq̧ eam esse bonis & fortibus viris censuisset. Ac simul inter eiusmodi orationẽ crebris: & ingẽtibus poculis omne ingeniũ ingurgitabat. Fomitẽ esse quẽdam dicens & incitabulum ingenii: virtutisq̧: si mens & corpus hominis vino flagraret. Sed enim Plato in primo: & in secundo de legibus: vno vt ille nebulo opinabatur: ebrietatem istam turpissimã quæ labefacere: & minuere hominũ mentes solet: laudauit: Sed hãc largiorem paulo iucundiorẽq̧ vini inuitationẽ: quę fieret sub quibusdã quasi arbitris: & magistris cõuiuiorũ sobriis nõ improbauit. Nã & modicis modestisq̧ interbibendum remissionibus refici: integrariq̧ animos: ad instauranda sobrietatis officia existimauit. reddiq̧ eos sensim lætiores: atq̧ ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores. Et simul siqui penitus in iis affectionũ cupiditatũq̧ errores inessent: quos aliquis pudor reuerens cõcelaret: ea omnia sine graui periculo libertate per vinũ data detegi: & ad corrigendũ: medendũq̧ fieri oportuniora: atq̧ etiam hoc Plato ibidem dicit: nõ defugiendas esse: neq̧ respuendas huiuscemodi exercitationes: aduersum propulsandam vini violentiam. Neq̧ vllum vnq̃ continentem prorsus ac temperãtem satis fideliter visum esse: cuius vita victusq̧ non inter ipsa errorum pericula: & in mediis voluptatum illecebris explorata sit. Nam cui libentiæ gratięq̧ omnes cõuiuiorũ incognitæ sint: quiq̧ illarũ oĩno expers sit. Si eũ forte ad participandas eiusmodi voluptates: aut voluntas tulerit: aut casus induxerit: aut necessitas compulerit: deliniri plerũq̧ & capi. Neq̧ mentẽ animũq̧ eius consistere. Sed vi quadam noua ictum labescere. Congrediendum igitur censuit: & tanq̃ in acie quędã cũ voluptariis rebus: cũq̧ ista vini licẽtia cominus decertandũ vt aduersum eas: non fuga simus tuti nec absentia: sed vigore animi: & constanti præsentia moderatoq̧ vsu temperantiam: continentiãq̧ tueamur: & calefacto simul refotoq̧ animo: siquid in eo: vel frigidę tristitiæ: vel torpentis verecundiæ fuerit: diluamus.

Quid. M. Cice. de particula ista senserit: scripseritq̧ quę prępo sita est verbis aufugio & aufero. Et an in verbo autumo: eadem ista hæc præpositio esse videri debeat. Cap. iii.

LEgimus librũ Ciceronis: qui inſcriptus eſt orator. In eo libro Cicero quũ dixiſſet verba hęc: aufugio:& aufero: cõpoſita quidẽ eſſe ex prępoſitione ab: & ex verbis fugio:& fero:ſed eã prępoſitionẽ: quo fieret vox ꝓnũciatu: audituq; lenior: verſam mutatãq; eſſe in au ſyllabã: cœptũq; eſſe dici aufugio. & aufero pro abfugio & abfero. Cũ hoc inq̃ ita dixiſſe: tũ poſtea ibidẽ ſuper eadẽ particula ita ſcripſit. Hæc inquit ꝑpoſitio:ꝑter hæc duo verba: nullo alio in verbo reperietur. Inuenimus aũt in cõmẽtario nigidiano verbũ autumo cõpoſitũ ex ab prępoſitione:& verbo æſtimo: dictũq; intercile: autumo: quaſi abęſtimo:quod ſignificaret totũ æſtimo: tãq̃ abnumero. Sed quod ſit cum honore multo dictũ. P. Nigidii hominis eruditiſſimi audacius hoc:argutiuſq; eſſe videtur:q̃ verius. Autumo enim nõ id ſolũ ſignificat:ſed & dico & opinor & cẽſeo:cũ q̃bus verbis ꝑpoſitio iſta neq; cohęrẽtia vocis:neq; ſignificatione ſentẽtię cõuenit. Prętere a vir acerrimę in ſtudio litterarum licẽtię. M. Tullius:nõ ſola eſſe hec verba dixiſſet:ſi reperiri poſſe vllũ tertiũ. Sed illud magis quęri inſpiciq; dignũ eſt: verſa ne ſit & mutata ab prępoſitio in au ſyllabam ꝓpter lenitatẽ vocis:an potius au particula ſua ſit ꝓpria origine: & perinde vt plerę q; alię ꝑpoſitiones a gręcis: ita hęc quoq; inde accepta ſit.ſicuti eſt in illo verſu Homeri. αυερυσαν μεν πρωτα.και εσφαξαν: και εδειριαν.και αβρομοι αριαχο.

Prima ſupinarunt: necuere: exuta dedere:
Pellibus. abſq; ſono: & vocum turba.

Hiſtoria de Ventidio Baſſo ignobili homine:quẽ primũ de parthis triumphaſſe memorię traditum eſt. Cap.iiii.

IN ſermonibus nuper fuit ſeniorꝫ hominũ: & eruditorũ multos in vetere memoria altiſſimũ dignitatis gradum aſcẽdiſſe ignobiliſſimos prius hoies:& deſpicatiſſimos. Nihil adeo tamẽ de quoq̃ tãtę admirationi fuit:quãtæ fuerũt q̃ de Vẽtidio Baſſo ſcripta ſunt. Eũ picẽtẽ fuiſſe genere:& loco humili: & matrẽ eius a Põpeio Strabone Põpeii magni patre bello ſociali quo aſculanos ſubegit:captã cũ ipſo eſſe. Mox triũphãte Põpeio Strabone eũ quoq; puerũ inter cęteros ante currũ impatoris ſinu matris vectũ eſſe. Poſt quũ adoleuiſſet: victũ ſibi ægre quęſiſſe:eũq; ſordide inueniſſe:cõparãdis mulis: & vehiculis magiſtratibus q̃ ſortiti ꝓuincias forẽt:præbẽda publice cõduxiſſe. In iſto quęſtu notũ eſſe cœpiſſe. C. Cęſari: & cũ eo profectũ eſſe in gallias. Tũ quia in ea prouincia ſatis nauiter verſatus eſſet: & deinceps ciuili bello mãdata ſibi pleraq; impigre:& ſtrenue feciſſet: non

Aufugio Aufero

Autumo.

Vẽtidius baſſus.

modo in amicitiã Cæsaris: sed ex ea in amplissimũ quoq; ordinẽ pueniffe. Mox tribunũ quoq; plębis: ac deinde prætorẽ creatũ. Atq; in eo tẽpore iudicatũ esse a senatu hostẽ cũ. M. Antonio. Post vero cõiũctis partibus: nõ pristinã tãtũ dignitatẽ recuperasse: sed põtificatũ: ac deinde cõsulatũ quoq; adeptũ esse. Eãq; rẽ tã intoleranter tulisse populũ romanũ: q Ventidiũ Bassum meminerat curandis mulis vectitasse: vt vulgo per vias vrbis versiculi præscriberentur.

Concurrite omnes augures: aruspices.
Portentum inusitatum conflatum est recens.
Nam mulos qui fricabat: consul factus est.

Eundẽ Bassum Suetonius Trãquillus pręposĩtũ esse a. M. Antonio prouinciis oriẽtalibus: parthosq; in syriã introrũpẽtis: tribus ab eo prœliis fusos scribit. Eũq; primũ omniũ de parthis triumphasse: & morte obita publico funere sepultum esse.

Verbũ profligo a plerisq; dici improprie insciteq;. Cap. v.

Profligo — Sicut alia verba pleraq;: ignoratione & inscitia improbe dicẽtiũ: quę non intelligãt: deflexa & deprauata sunt a ratione recta & consuetudine: ita huius quoq; verbi qd̃ est profligo: significatio versa & corrupta est. Nam quũ ab affligẽdo: & ad perniciẽ interitũq; ducẽdo inclinatũ id tractũq; sit: sempq; eo verbo qui diligẽter locuti sunt: ita vsi sint: vt profligare dicerẽt prodigere & deperdere: ꝓfligatasq; res: quasi ꝓflictas & ꝑditas appellarint: nũc audio ædificia & tẽpla: & alia fere multa q̃ prope absoluta: effectaq; sunt: in profligato esse dici: ipsaq; esse iã profligata. Quapropter vrbanissime respõdisse prætorẽ non indoctũ virũ Barbasculo quidã: ex aduocatoꝶ turba Sulpitius Apollinaris in quadã epistola scriptũ reliquit. Nã quũ ille inqt rabula audaculus ita postulasset: verbaq; ita fecisset oĩa vir clarissime negocia de quibus te cogniturũ esse hodie dixisti: diligentia & velocitate tua ꝓfligata sunt: vnũ id solũ relictũ est: de quo rogo audias. Tũ ꝑtor satis ridicule: an illa negocia de qbus iã cognouisse me dicis: ꝓfligata sint equidẽ nescio. hoc autẽ negociũ quod in te incidit: ꝓcul dubio siue audiã siue nõ audiã profligatũ est. Quod significare aũt volũt qui profligatũ dicũt. ii qui latine locuti sunt: nõ profligatum sed affectũ dixerũt sicut. M. Cicero in oratione quã habuit de prouinciis cõsularibus. eius verba hæc sunt. Bellũ effectũ videmus: & vere vt dicã pene confectũ. Item infra. Nã ipse Cæsar quid est q in mea prouincia cõmorari velit nisi vt ea quæ per eũ effecta sunt: perfecta reipu. tradat. idẽ Cicero in œconomico. Quũ vero affecta iã prope æstate: vuas a sole mitescere tempus est. — Affectũ

In libro. M. Ciceronis de gloria secũdo manifeste est erratum in ea parte in qua scriptũ est super Hectore & Aiace. Cap. vi.

IN libro. M. Tullii: qui est secundus de gloria: manifestus error est nõ magnæ rei. Quũ errorẽ esse possit agnoscere nõ aliquis eruditorũ: sed q tãtũ legerit ομηρουτοη idest. Homeri. H. litterã. i. librũ octauũ quãobrẽ nõ tã id mirabamur errasse in eã rẽ. M. Tulliũ q̃ nõ esse animaduersum hoc postea: correctũq; vel ab ipso vel a Tyrone liberto eius diligentissimo homine: & librorũ patroni sui studiosissimo ita enim scriptũ in eodẽ libro est: Aiax cũ Hectore cõgrediẽs de pugnãdi causa agit: vt sepeliatur: si sit forte victus. Declaratq; se velle vt suũ tumulũ: multis etiã post seculis prætereuntes sic loquantur. Cicerõis error.

Hic situs est: vitæ iampridem lumina linquens
Qui quondam hectoreo perculsus concidit ense.
Fabitur hoc aliquis. mea semper gloria viuet.

Huius autem sententiæ versus: quos Cicero in linguam latinã vertit. non Aiax apud Homerum dicit: neq; Aiax ait vt sepeliatur: sed Hector dicit: & Hector de sepultura agit: priusq̃ sciat: an secum depugnandi causa congressus sit Aiax.

αρΔροσ μερτοΔε σημα ϖαΛαι κατατεθρειωτοσ.
ορ ϖοταρηστευροpτα κατεκταρε φαιΔιμοσ εκτωρ.
ωσ ϖοτετισ ερεει. το Δεμον κΛεοσ ουϖοτοΛειται.

Ecce viri tumulum: qui pridem a lumine cessit.
Abstulit hunc factis præclarum splendidus Hector.
Quondam ita quis dicet: mea nunq̃ gloria olebit.

Obseruatum esse in senibus: q annũ fere ætatis tertium & sexagesimũ agant: aut laboribus aut interitu aut clade aliqua insignitũ. Atq; inibi super eadem obseruatione exemplum appositum epistolę diui Augusti ad Caium filium. Cap. vii.

OBseruatũ in multa hominũ memoria: expertũq; est senioribus plerisq; oibus sexagesimũtertiũ vitę annũ cũ periculo & clade aliqua venire: aut corporis morbiq; grauioris: aut vitę interitus: aut animi ægritudinis. Propterea qui rerũ: verborũq; istiusmodi studio tenẽtur: eũ ę atis annũ appellant κΛιμακτηρικον. i. scalariũ. Nocte quoq; ista pxima superiore quũ librũ epistolarũ diui Augusti quas ad Caium nepotẽ suũ scripsit legeremus. duceremurq; elegãtia orationis: neq; morosa: neq; anxia: sed facili hercle & simplici: idipsum in quadã epistola sup eo ãno scriptũ offendimus. Eiusq; epistolæ exẽplũ hoc est viii. cal. octobris, Aue mi Caimeus Asellius iucũdissimus: quẽ semp Annus sexagesim⁹ tertius Climate.

mediusfidius desidero:quũ a me abes. Sed præcipue diebus talibus qualis est hodiernus. oculi mei requirere meũ Caiũ:quẽ vbicũq; hoc die fuisti:spero lætũ & benuolentẽ celebrasse. quartũ & sexagesimũ natalẽ meũ:nã vt vides κλιμακτηρα.i.scalariũ cõmunẽ senioꝝ omniũ tertiũ & sexagesimũ euasimus annũ. Deos autẽ oro: vt mihi quãtũcũq; superest tẽporis: id saluis vobis traducere liceat:in statu reipub. fœlicissimo ἀνδραγαθουντων υμων και διαδεχομενων. idest fortiter ac viriliter agentibus vobis. atq; succedentibus suscipientibusq; stationem meam.

Locus ex oratione Phauorini veteris oratoris de cœnarum atq; luxuriæ exprobratione: qua vsus est: cum legem liciniã de sumptu minuendo suasit. Cap. viii.

CVm legeremus orationẽ veterẽ Phauorini: nõ indiserti viri: quã orationẽ totam: vt meminisse possemus: odio hercle istiusmodi sumptus atq; victus pdidicimus. Verba quæ apposuimus Phauorini hæc sunt. Præfecti popinę atq; luxuriæ: negant cœnã lautã esse nisi cum libẽtissime edis:tũ auferatur & alia esca melior atq; amplior succẽturietur. Is nũc flos cœnæ haberetur inter istos:quibus sumptus & fastidium pro facetiis procedit. Qui negant vllã auẽ pręter ficedulam: totã comesse oportere cæterarũ auiũ: atq; altiliũ: nisi tantũ apponatur: vt a cluniculis inferiore parte saturi fiant: cõuiuiũ putãt inopia sordere. Superiorẽ partẽ auiũ atq; altiliũ: qui edunt:eos palatũ non habere. Si proportione crescit luxuria: & debere epulas crescere. Videte quid relinquitur: nisi vt deliberari sibi cœnas iubeant ne edẽdo defatigentur: quando stratus auro:argento:purpura: amplior aliquot hominibus: q̃ diis immortalibus adornantur.

Quod Cecilius poeta frontem genere virili:non poeticę:sed cũ probatione & cum analogia appellauit. Cap. ix.

VEre ac diserte Cecilius hoc in subditicio scripsit.
Nam ii sunt inimici pessimi fronte hilaro.
Corde tristi:quos neq; vt apphẽdas:neq; vt mittas scias
Hos ego versus: cum de quodã istiusmodi homine sermones essent in circulo forte iuuenũ eruditoꝝ dixi. Tũ de grãmaticorũ vulgo quispiã nobiscũ ibi assistẽs nõ sane ignobilis Quãta inquit licentia: audaciaq; Cecilius hic fuit:cũ fronte hilaro. nõ fronte hilara dixit. & tam immanẽ soloecismũ nihil veritus est. Immo inq̃ potius nos: & q̃ audaces:& q̃ licentes sumus:qui frontẽ improbe:indocteq; nõ virili genere dicim⁹. quũ & ratio proportionis:quæ analogia appellatur: & veterũ auctoritas nõ hãc: sed hunc

Fronte hilaro:

frontē debere dici suadeant. quippe. M. Ceto in quinta originū ita scripsit postridie signis collatis: æquo fronte: peditatu: equitibus: atq; aliis cū hostiū legionibus pugnauit. Recto quoq; fronte idē Cato: eodē in libro dicit. At ille semidoctus grāmaticus. Missas inquit auctoritates facias quas quidē vt habeas posse fieri puto. Sed rationē dic quā nō habes. Atq; ego iis eius verbis: vt tū ferebat ætas irritatior audi inq̄ mi magister rationē falsam quidem. sed quā redarguere falsam esse tu nō queas. Omnia inq̄ vocabula tribus litteris finita q̄bus frons finitur: generis masculini sunt si in genitiuo quoq; casu eadem syllaba finiantur: vt mons: pons: frons. At ille contra renitens. Audi inquit discipule plura alia consimilia: quæ non sunt generis masculini. Petebant ibi omnes: vt vel vnū statim diceret. Sed quū homo vultū intorqueret: & non hisceret: coloresq; mutaret. Tū ego intercessi: & vade inq̄ nūc: & habeto ad reqrendū. xxx. dies Postq̄ inueneris repetes nos. Atq; ita hominē nulli rei ad indagādū vocabulū quo rescinderet functionē fictā dimisimus.

De volūtario & admirādo interitu virginū milesiarū. Cap. x.

Plutarchus in libroꝝ quos περι ψυχησ. i. de anima inscripsit primo cū de moribus dissereret in aios hoium incidētibus virgines dixit: milesii nois: ferme quot tūc in ea ciuitate erant: repēte sine vlla euidēti causa volūtatē cœpisse obeūdę mortis. Ac deinde plurimas vitā suspēdio amisisse. Id quū accedisset indies crebrius: neq; ais earū mori pseuerātiū medicina adhiberi quiret: decreuisse milesios: vt virgines: quę corporib⁹ suspēsis demortuæ forēt: vt eæ oēs nudę cū eodē laqueo: q̄ essent præuinctę efferrētur. Post id decretū virgines: volūtariā mortē nō petisse: pudore solo deterritas tā inhonesti funeris.

Milesii virgines

Verba senatusconsulti de exigendis vrbe roma philosophis. itē verba edicti censorū: quo improbati & coerciti sunt: qui disciplinā rhetoricā instituēre: & exercere Romę cœperāt. Cap. xi.

C. Fannio Strabone. M. Valerio Messalla consulibus: senatuscōsultū de philosophis & rhetoribus latinis factū est M. Pōponius prętor senatū cōsuluit: quod verba facta sunt de philosophis & rhetoribus: de ea re ita censuerūt vt M. Pōponius prætor animaduerteret: curaretq; vti ei e repu. fideq; sua videretur: vti Romæ ne essent. Aliquot deinde annis post id senatusconsultū. Cn. Domitius ænobarbus: & L. Licinius Crassus censores: de coercēdis rhetoribus latinis: ita edixerūt. Renūciatū est nobis esse hoies q̄ nouū genus disciplinę instituerūt. Ad quos iuuētus in ludū cōueniat: eos sibi nomē imposuisse latinos

Rhetores & philosophi eiecti.

rhetores. Ibi homines adolescẽtulos dies totos desidere. Maiores uñi q̃ liberos suos discere:& quos in ludos itare vellẽt instituerunt. Hæc noua quę ꝑter cõsuetudinẽ: ac morẽ maiorũ fiũt: neq; placẽt neq; recta videtur: Quapp & iis qui eos ludos habẽt & iis q eo venire cõsueuerũt visum est faciũdũ: vt ostẽderemus nostrã sentẽtiã: nobis nõ placere. Neq; illis solũ temporibus nimis rudibus: necdũ gręca doctrina expolitis philosophi ex vrbe romana pulsi sũt verũ etiũ Domitiano iperãte: senatuscõsulto eiecti: atq; vrbe & italia interdicti sunt. qua tẽpestate Epictetus quoq; philosophus: propter id senatuscõ. nicopolim roma decessit.

Locus ex oratione Gracchi de parsimonia: ac de pudicitia sua memoratissimus. Cap. xii.

Gracchi ꝑsimõia.

GRacchus quum ex Sardinia rediit: orationẽ ad populũ in cõcione habuit. ea verba sunt hæc. Versatus sum inquit in prouincia: quomodo ex vsu vestro existimabam esse: nõ quomõ ãbitioni meæ cõducere arbitrabar. Nulla apud me fuit popina: neq; pueri eximia facie stabant: sed i cõuiuio liberi vestri modestius erãt: q̃ apud principẽ. Post deinde hæc dicit. Ita versatus sum in ꝓuincia: vt nemo posset vere dicere assem: aut eo plus in muneribus me accepisse. aut mea opera quẽpiã sumptũ fecisse. Biẽniũ fui in ꝓuincia si vlla meretrix domũ meã introiuit: aut cuiusq̃ seruulus ꝓpter me sollicitatus est: omniũ nationũ postremissimũ nequissimũq; æstimatorẽ Quũ a seruis eorũ tã caste me habuerim: inde poteritis cõsiderare. Quomõ me putetis cũ liberis vestris vixisse atq; ibi ex interuallo: Itaq; inquit quirites: quũ rome ꝓfectus sum. zonas quas plenas argẽti extuli: eas ex ꝓuincia inanes rettuli: Alii vini amphoras: quas plenas tulerũt eas argento plenas domo reportauerunt:

De rebus inopinatis quæ vtroq; versum dicuntur: & a grammaticis communia vocantur. Cap. xiii.

Cõia verba multa

VTor & vereor & hortor & cõsolor cõmunia verba sunt ac dici vtroq; versu possũt: vereor te: & vereor abs te: idest tu me vereris: vtor te & vtor abs te. i. tu me vteris. hortor te: & hortor abs te. i. tu me hortaris. cõsolor te & cõsolor abs te: idest tu me cõsolaris. testor quoq; & interpretor significatione reciproca dicũtur: Sũt autẽ verba hęc omnia ex altera parte inusitata: Et an dicta sint in eã quoq; ꝑtẽ quęri solet. Afranius in cõsobrinis. Hem iste parẽtũ ẽ vitabilis liberis: vbi malũt metui q̃ vereri se a suis. Hic veteri ex ea parte dictũ est: qua est nõ vsitatior. Nouius in ligararta: verbũ quod est vtitur: ex cõtra

ria parte dicit. Quia supplex multa: quae nõ vtitur: emitur tamẽ.i. q̃ vsui nõ est. M. Cato in quinta origine: exercitũ inqt suũ prãsum paratũ cohortatus eduxit foras: atq; instruxit. cõsolor quoq; in parte alterã: praeterq̃ dici solitũ est in epistola. Q. Metelli: quã quũ in exilio essent ad Cn. & ad. L. Domitios dedit. Ac quũ animũ inquit vestrũ erga me video vehemẽter cõsolor. & fides virtusq; vestra mihi ante oculos versatur: Testata itidẽ & interpretata eadẽ ratione dixit. M. Tullius in primo libro de diuinatione: vt testor interpretorq; verba cõmunia videri debeãt. Salustius quoq; eodẽ modo dilargitus proscriptorũ bonis dicit: tãq̃ verbũ largior sit ex verbis cõmunibus. Veritũ ãt sicut puditũ & pigitũ: nõ psonaliter per infinitũ modũ dictũ esse: nõ a vetustioribus tãtũ videmus: sed a. M. quoq; Tullio in secũdo de finibus. Primũ inqt Aristippi cirenaicorũq; omniũ: quos nõ est veritũ in ea voluptate: quae maxima dulcedine sensum moueret summũ bonũ ponere. Dignor quoq; & veneror. Cõfiteor & testor: habita sunt inverbis cõmunibus sicuti in Virgilio illa dicta sunt. Cõiugio anchisa veneris dignate superbo. & Cursusq; dabit venerata sacerdos. Confusio autẽ aeris de quo facta cõcessio est: in. xii. tabulis scriptũ est his verbis. Aeris cõfessi: rebusq; iudicatis. xxx. dies iusti sunt. Itẽ ex iisdẽ tabulis id quoq; ẽ Quę si erit testatior: libripensue fuerit in testimonium feriatur improbus intestabilisq; esto.

Quod Metellus Numidicus figuram orationis noua: ex orationibus gręcis mutatus est. Cap. xiiii.

Apud. Q. Metellũ Numidicũ in libro accusationis in valeriũ Messalã tertio noue dictũ esse annotauimus. Verba ex oratione eius haec sunt: Quũ sese sciret in tãtũ crimẽ venisse: atq; socios ad senatũ quęstũ flẽtes venisse: sese maximas pecunias exactos esse. pecunias se maximas exactos id nobis videbatur gręca figura dictũ. Gręci. n. dicũt εισ πραξατομεαργυριον. i. exigit a me argẽtũ. Id significat exegit me pecuniã: q̃ si id dici potest: etiã exactus esse aliquis pecuniam dici potest. Cecilius quoq; eadẽ figura in hypobolimaeo aeschino vsus videtur: Ego illud minus nihilo exigor portorium: idest nihilominus exigitur de me portorium.

Passis velis: & passis manibus dixisse veteres: non a verbo suo quod est patior: sed ab alieno: quod est pando. Cap. xv.

Ab eo quod est pãdo passum veteres dixerũt: nõ pãsum & cũ praepositione expassum: nõ expãsum: Cecilius in synaristosis. Heri vero pspexisse eũ se ex regulis. Hęc mun= Pãsum a pando. Expassũ

ciasse & flāmeū expassum domi capillo quoq3 esse mulier passo dici-
tur: quasi porrecto & expāso:& passis manib⁹: & velis passis dicim⁹
quod significat diductis: atq3 distētis. Itaq3 Plautus in milite glo-
Dispessis riolo a littera in e mutata: per compositi vocabuli morem dispessis
dicit: pro eo quod est dispassis.

Credo ego istoc exemplo tibi esse eundem extra
Portā dispessis manibus patibulum quum habebis.

De nouo genere interitus crotoniēsis Milonis Cap.xvi.

Milo crotoniēsis athleta illustris: quē in cronicis scriptū est olympiade prima coronatū esse:exitū habuit vitę mi serādū & mirādū. Quū iam natu grādis artē athleticā desisset: iterq3 faceret forte solus in locis Italiæ siluestri bus:quercū vidit proxime viā patulis in parte media ra
Milonis interitus. mis hiātē. Tū expiri credo etiā tūc volēs:an vllæ sibi reliquę vires adessent: immissis in cauernas arboris digitis diducere & rescinde re quercū conat⁹ ē. Ac mediā quidē partē discidit:diuellitq3. Quer cus autē in duas diducta ptes: quū ille quasi pfecto: quod erat cōni xus: manus laxasset: cessante vi redit in naturā: manibusq3 ei⁹ retē tis inclusisq3 strictā denuo:& cohæsa dilacerādū hoīem feris pbuit.

Quā ob causam nobiles pueri atheniensiū tibiis canere desierint quū patrium istū morem canendi haberent. Cap.xvii.

Alcibiades athenięsis: quū apud auunculū Periclē puer artibus ac disciplinis liberalibus erudiretur: & arcessi pe ricles Antiginidā tibicinē iussisset: vt eum canere tibiis quod honestissimū tū videbatur doceret: traditas sibi tibias quū ad os adhibuisset. inflassetq3:pudefact⁹ orit
Alcibiades. deformitate:abiecit infregitq3. Ea res quū percrebuisset: omniū tū Atheniēsiū cōsensu disciplina tibiis canēdi desita est. Scriptū hoc in commentario Pamphilæ nono & vicesimo.

Quod pugna belli ciuilis. victoriaq3.C. Cæsaris:quam vicit in pharsaliis cāpis nūciata prędictaq3 est per cuiusdā Cornelii sacerdo tis vaticiniū: eodē ipso die in Italia patauii. Cap.xviii.

Cvo.C. Cæsar: & Cn. Pōpeius die ciuile bellum signis collatis in thessalia cōflixerūt:res accidit Patauii in trās padana Italia memoria digna: Cornelius quidam sacer-
Corneli⁹ sacerdos. dos & loco nobilis& sacerdotiis religionib⁹ venerādus & castitate vitæ sanctus repēte mota mēte cōspicere se pcul dixit pugnā acerrimā pugnari. Ac deinde alios cedere: alios vrgere cædē: fugā: tela volētia: instaurationē pugnę: impressionē gemitus vulnera. pinde vt se ipse in prœlio versaretur: corā videre

sese vociferatus est. Ac postea subito exclamauit Cæsarē. vicisse. At Cornelii sacerdotis ariolatio leuis tū quidē visa est: & vecors. Magnæ mox admirationi fuit: ꝙ nō modo pugnę quę in thessalia pugnata est: neq; prœlii exitus: qui erat predictus: idē fuit: sed omnes quoq; pugnandi reciprocæ vices: & ipsa exercituū duorū cōflictatio vaticinantis motu atq; verbis representata est.

Verba. M. Varronis memoria digna ex satyra quæ inscribitur περι εδεσματων: idest de eduliis. Cap. xix.

NOn paucissimi sunt: in quo potest conuenire id quod M. Varro dicit in satyra que inscribitur περι εδεσματων. i. de edulis verba hæc sunt: Si q̄tū opere sum psisti: vt tuus pistor bonū faceret panē: eius duodecimā philosophię dedisses: ipse bonus iāpridē esses fact⁹. Nūc illū q̄ norūt volūt emere milib⁹ centū. Te qui nouit nemo cētussis.

Notata quedā de Euripidis poetę genere. vita: moribus: deq; eiusdem fine vitę. Cap. xx.

EVripidi poetæ matrē Theopōpus agrestia olera vēdentē victū quæsisse dicit. Patri autē eius nato illo: respōsum est a chaldęis eū puerū quū adoleuisset: victorē in certaminibus fore. Id ei puero factū esse pater interpretatus athletā debere esse roborato exercitatoq; filii sui corpore olympiā certaturū eum inter athletas pueros deduxit. Ac primo quidē in certamine per ambiguā ætatē receptus nō est. Post eleusino & theseo certamine pugnauit: & coronatus est. Mox a corporis cura ad excolēdi animi studiū trāgressus auditor fuit physici Anaxagoræ: & rhetoris Prodici. In morali autē philosophia Socratis. Tragœdiā scribere natus annos duodeuiginti adortus est. Philocorus refert in insula salamine spelūcā esse terrā & horridā: quam nos vidimus: in qua Euripides tragœdias scriptitauit. Mulieres fere omnis in maiorē modū exosus fuisse dicitur: siue ꝙ natura abhorruit a mulierū cœtu: siue ꝙ simul duas vxores habuerat: cū id decreto ab atheniensibus facto ius esset: quarū matrimonii pertędebat. Eius odii mulieres Aristophanes quoq; meminit: εν ταισ πρατεροισ θεσμοφορια ζουσαισ: idest in prioribus thesmophoriis quum mulieres ad sacra conueniunt eleusina. thesmophoria enim festa sunt Ceteris in his versibus. Euripides. Thesmophoria.

νυν ουν απασαισι παραινω και λεγω
τουτον κολασαι τον ανδραπολλων ουνεκα
αγρια γαρ τινα ωγυναικεσ δρα ατε εν αγριοισ
τοισ λαχανοισ αυτοσ τραφεισ: idest.

Omnis igitur nunc admoneo. & dico.
Virum huncine vlciſci. multis de cauſis.
Agreſtia &enim quædam matronæ agit:vt qui
In agreſtibus enutritus oleribus ſit. Alexander autem Aetolus
hos de Euripide verſus compoſuit.
ο δε αναξα γορου τροφιμοσ αρχαιου.
στριφνοσ μεν εμοιγε εοικε προσειπειν
και μισογελωσ και τωθαξειν.ουδε παροινον.
μεμαθηκωσ.αλλοτι τραψαι τουταν.
μελιτοσ και σειρηνων ετετευχει. Ideſt
At Anaxagoræ alumnus veteris ille
Durus quidem ad ſalutandum videtur.
Et ridendi exoſus: & iocari ne ad vinum quidem
Conſuetus. verum quicquid ſcripſerit. id
A melle: ac ſyrenibus profluit.
Is cũ in Macedonia:apud Archelaũ Regẽ eſſet:vtereturq; eo rex familiariter: rediens nocte ab eius cœna:canibus a quodã æmulo immiſſis dilaceratus eſt.& ex iis vulneribus mors ſecuta eſt.Sepulchrũ autẽ eius:& memoriã macedones eo dignati ſunt honore: vt in gloriæ quoq; loco prædicarẽt. ουποτε σον μνημα ευριπιδησ ολετο που.i.Nulla ætate tua euripides monumẽta peribũt. Qđ egregius poeta morte obita ſepultus in eoꝝ terra foret.Quãobrem cũ legati ad eos ab athenieſibus miſſi:petiſſent:vt oſſa in terrã illius patriam permitterent tranſferri: maximo cõſenſu macedones in ea re deneganda perſtiterunt.

Quod a poetis Iouis filii prudẽtiſſimi: humaniſſimiq;: Neptũni autem inhumaniſſimi: & ferociſſimi traduntur. Cap.xxi.

Filii iouis.

PRæſtantiſſimos virtute: prudentia: viribus Iouis filios poetæ appellauerũt: vt Aeacũ:Minoa:& Sarpedona: ferociſſimos:& immanes: & alienos ab omni humanitate tanquam e mari genitos Neptunni filios dixerunt: Cyclopa: & Cercyona: & Leſtrigonas.

Filii neptunni.

Hiſtoria de Sertorio duce:deq; aſtu eius: commentitiiſq; ſimulamentis: quibus ad barbaros milites continendos:conciliandoſq; ſibi vtebatur. Cap.xxii.

SErtorius vir acer: egregiuſq; dux: & vtendi regendiq; exercitus peritus fuit.Is in tẽporibus difficillimis mentiebatur ad milites ſi mendaciũ prodeſſet. & litteras cõpoſitas pro veris legebat: & ſomniũ ſimulabat: & falſas religiones conferebat: ſi quid iſtæ res eum apud militũ

Sertorii aſtutia.

animos adiuuabāt. Illud adeo Sertorii nobile est Cerua alba eximiæ pulchritudinis: & viuacissimę celeritatis a Lusitano ei quodā dono data est: hāc sibi oblatā diuinitus & instinctā. Dianæ numinæ: colloqui secū: monereq; & docere: quæ vtilia factu essent: persuadere omnibus instituit. Ac siquid durius videbatur quod imperādū militibus foret: a cerua sese monitū prædicabat. Id quū dixerat vniuersi tāq̄ si deo libentes parebant. Ea cerua quodā die quū incursio esset hostiū nunciata: festinatione: ac tumultu cōsternata: in fugam se prorupit: atq; in palude proxima delituit. & postea requisita perisse credita est: Neq; multis diebus post inuentā esse ceruā Sortorio nunciatur. Tum qui nūciauerat iussit tacere. Ac ne cui palā diceret: interminatus est. Pręcepitq; vt eā postero die repēte in eum locum: in quo ipse cū amicis esset: immitteret. Admissis deinde amicis postridie: visum sibi esse ait inquietem: ceruā quę perierat ad se reuerti: Et vt prius cōsueuerat: quod opus esset facto prædicare. Tū Sertorio quod imperauerat significāte cerua emissa in cubiculū Sertorii introrupit. Clamor factus: & orta admiratio est. Eaq; hominū barbarorum credulitas Sertorio in magnis rebus magno vsui fuit: Memoriæ proditū est ex iis nationibus: quæ cū Sertorio faciebant quū multis prœliis superatus esset. neminē vnq̄ ab eo desciuisse: q̄q̄ id genus hominū esset mobilissimum.

De ætatibus historicorum nobiliū Hellanici: Herodoti: & Thucydides. Cap. xxiii.

Hellanicus: Herodotus: Thucydides historiæ scriptores in iisdē tēporibus fere laude ingēti floruerūt. Et nō nimis lōge distātibus fuerūt ætatibus. Nā Hellanicus initio belli pellopōnesiaci fuisse qnq; & sexaginta ānos natus videtur: Herodotus tres & qnquaginta. Thucydides quadraginta. Scriptū hoc in lib. xi. Pāphilæ. Hellanicus. Herodotus. Thucydides

Quid Vulcatius Sedigitus in libro quem de poetis scripsit de comicis latinis iudicarit. Cap. xxiiii.

Sedigitus in libro quē scripsit de poetis qd de iis sentiat: qui comœdias fecerūt: & quē præstare ex omnibus cæteris putet: ac deinceps quo quenq; in loco & honore ponat: his versibus suis demonstrat.

Multos incerto certare hanc rem vidimus
Palmam poetæ comico cui deferant.
Eum me iudice errorem dissoluam tibi
Contra vt siquis sentiat: nihil sentiat: Comici
Cecilio palmam statuo de comico.

Plautus ſecundus facile exuperat cęteros:
Dein Neuius qui feruet: precio in tertio eſt.
Siquid quarto detur: dabitur Licinio.
Poſt inſequi Licinium facio Attilium
In ſexto conſequitur hos Terentius
Turpilius ſeptimum: Trabea octauum obtinet.
Nono loco eſſe facile facio Luſeium
Decimum addo antiquitatis cauſa Ennium.

De verbis quibuſdā nouis quę in Cn. Matii Mimiiambis offenderamus. Cap.xxv.

Recentatur — CN. Matius vir eruditiſſimus in Mimiiambis ſuis nō abſurdę neq̃ abſone finxit recētatur: pro eo quod Gręci dicunt αναρεουται: ideſt renouatur: ideſt denuo naſcitur: atq̃ iterū fit recēs. Verſus in quibus hoc verbum eſt: hi ſunt.

Iamiam albicaſſit phœbus: & recentatur.
Commune lumen hominibus & voluptas.

Edulcare — Idem Matius in iiſdē mimiiambis: edulcare dicit: quod eſt dulcius reddere in his verſibus.

Quapropter edulcare conuenit vitam.
Curaſq̃ acerbas ſenſibus gubernare

Quib⁹ verbis Ariſtoteles philoſophus definierit ſyllogiſmū: eiuſq̃ difinitionis interpretamētū verbis latinis factū. Cap.xxvi.

Syllogiſmus — ARiſtoteles quid ſyllogiſmus eſſet: his verbis definit. λογοσ εν ω τεθερτων τιρων ετεροντι τον κειμερον: εξαραγκησ σιμβαιρει δια των κειμερον: ideſt oratio. in qua poſitis quibuſdam: aliud qd a poſitis: neceſſario conſequitur per ea quæ poſita ſunt. Eius definitionis nō videbatur habere incōmode interpretatio facta hoc modo. Syllogiſmus eſt oratio in qua cōſenſus quibuſdam & cōceſſis: aliud quicq̃ quæ cōceſſa ſunt: per ea quæ conceſſa ſunt: neceſſario conficitur.

Quid ſint comitia calata: quid curiata: quid centuriata: quid tributa: quid cōſiliū Atq̃ inibi quędam eiuſmodi. Cap.xxvii.

Comitia calata — Comitia curiata — Comitia cēturiata — IN libro Lælii fœlicis ad. Q. Mutiū primo ſcriptū eſt: Labeonē ſcribere calata comitia eſſe: quæ pro collegio pōtificū habentur: aut regis ſacrorū. aut flaminū: in augurandorū cauſa. Eorū autē alia eſſe curiata: alia cētuſriata. Curiata per lictorē curiatim calari: ideſt cōuocari centuriata per cornicinem. Iiſdē comitiis quæ calata appellari dixi

mus:& sacroꝝ detestatio: & testamēta fieri solebāt. Tria eni gene ra testamētoꝝ fuisse accepimus. Vnū quod calatis comitiis in cōcione populi fieret. Alterū in ꝓcinctu quū viri ad prœliū faciēdū in aciē vocabātur. Tertiū p familiæ emācipationē: cui æs & libra adhiberetur. In eodē Lælii fœlicis libro hæc scripta sunt. Is qui nō vniuersum populū: sed partē aliquā adesse iubēt: nō comitia sed cōsiliū edicere debet. Tribuni aūt neq̧ aduocāt patricios: neq̧ ad eos referre de re vlla possunt. Ita ne leges qdnā ꝓprie: sed plebiscita appellātur: quę tribunis plębis ferētib⁹ accepta sunt. Quib⁹ rogationib⁹ ante patricii nō tenebātur: donec. Q. Hortēs. us dictator eā legē tulit: vt eo iure quod plębes statuisset. oēs qrites tenerētur. Itē in eo dē libro hoc scriptū ē. Quū ex generib⁹ omniū suffragiū feratur: curiata comitia eē. Quū ex cēsu & ætate cēturiata. Quū ex regionib⁹ & locis tributa. Cēturiata aūt comitia itra pomeriū fieri nefas esse: qa exercitū extra vrbē iperari oporteat: itra vrbē iperari ius nō sit. Propterea cēturiata in cāpo martio haberi: exercitūq̧ iperari p̄sidii causa solitū: quoniā populus esset in suffragiis ferēdis occupatus.

Testamē torū tria genera

plebiscita

Quod errauit Cor. nepos quū scripsit Ciceronē tres & viginti annos natū causam pro Sex. Roscio dixisse. Cap. xxviii.

COr. Nepos & reꝝ memoriæ nō indiligēs: &. M. Cicerōnis: vt q maxie amicus familiarisq̧ fuit. Atq̧ is tamē in primo libroꝝ quos de vita illius cōposuit errasse videtur quū eū scripsit tris & vigiti ānos natū: primā causam iudicii publici egisseSex. q̧ Rosciū parricidii reū defendisse. Dinumeratis qppe ānis a. Q. Cepione: & a. Q. Serrāno: qb⁹ cōsulib⁹: ante diē. iii. nonas Ianuarii. M. Cicero natus est: ad. M. Tulliū: &. Cn. Dolobellā qb⁹ cōsulib⁹ causam priuatā ꝓ Quintio apud Aquiliū Gallū iudicē dixit sex & viginti anni reperiūtur: Neq̧ dubiū est: quin post annū: q̄ ꝓ Quinto dixerat. Sex. Rosciū reum parricidii defenderit: annos iā septē & viginti natus. L. Sylla Felice: &. Q. Metello Pio cōsulibus. In qua re etiam Fenestellā errasse Pedianus Asconius animaduertit: q̧ eū scripserit: sexto & vicesimo ætatis anno ꝓ Sexto Roscio dixisse. Lōgior autē Nepotis: q̄ Fenestellæ error est: nisi qs vult in animū inducere: studio amoris: & amicitiæ adductū: āplificandæ admirationis gratia: quadriēniū Nepotē suppressisse: vt. M. Cicero orationē florentē dixisse pro Roscio admodū adolescēs videretur. Illud adeo ab vtriusq̧ oratoris studiosis animaduersum & scriptū est. q̧ Demosthenes & Cicero pari ætate illustrissimas orationes in causis dixerint. Alter κατα ἀνδροτιωρος και κατα τιμοκρατους. i. in Androtionē &

Cor. nepotis error.

Thimocratē: & septē & viginti annos natus. alter anno minor pro Pu. Quinto: septimo & vicesimo pro Sex. Roscio. Vixerunt quoq; non nimis numerum annorum diuersum. Alter tris & sexaginta annos Demosthenes.lx.

Quali figura orationis & q̄ noua.L.Piso annalium scriptor vsus sit. Cap.xxix.

Vae istae in loquēdo figurae notę: īatis vsitatae sunt. Mihi nomē est Iulius. & mihi nomē est Iulii. Tertiā figurā nouā hercle repperi apud Pisonē in secūdo annaliū. Verba Pisonis haec sunt.L. Tarquiniū collegā suū: quia Tarquinio nomē esset metuere. Eūq; orat: vti sua voluntate Roma concedat. Quia Tarquinio inquit nomen esset. Hoc perinde est: tanq̄ si ego dicam: mihi nomen Iulium.

Vehiculum q̄ petorritum appellatur cuiatis linguę vocabulum sit gręcae an gallicę. Cap.xxx.

Vi ab alio genere vitę detriti iā & retorridi ad litteram disciplinis serius adeūt: si forte idē garruli natura: & subargutuli sunt: q̄ oppido fiūt in litterarū ostētatione inepti & friuoli. Quod genus profecto ille homo est: qui de petorritis nuper argutissimas nugas dixit. Nā quū quaereretur petoritū quali forma vehiculū: cuiatisq; linguę vocabulū esset: & faciē vehiculi emētius est lōge alienā: falsamq;: & vocabulū gręcū esse dixit. Atq; id significare volucres rotas interpretatus est. Comutataq; vna littera petorritū esse dictū volebat: quasi petorotū. Scriptū etiam hoc esse a Valerio cōtēdit Probo Ego quū probi multos admodū cōmentariorū libros acquisiuerim: neq; scriptū in his inueni: nec vsq̄ alioquin Probum scripsisse credo. Petorritū enim est non ex gręca dimidiatū sed totū transalpibus factum: nam est vox gallica. Id scriptū est in libro.M. Varronis quartodecimo rerū diuinarū. Quo in loco Varro quū de petorrito dixisset: eē id verbū gallicū: lāceā quoq; dixit nō latinum sed hispanicum verbum esse.

petorritū

Lenceam

Quae verba legauerint rhodii ad hostiū ducē Demetriū: quum ab eo obsiderētur super illa inclyta Hyalisi imagine. Cap.xxxi.

Hodū insulā celebritatis antiq̄ssimae oppidūq; in ea pulcherrimū ornatissimūq; obsidebat oppugnabatq; demetrius dux ętatis suae inclytus. Cui a peritia disciplinaq; faciendi obsidii: machinarūq; solertia: ad capiēda oppida repertarū cognomentū πολιορκητησ .i. vrbium expugnator fuit. Tū ibi i obsidione illa aedes quadā publice factas:

quæ extra muros vrbis cum paruo præsidio erat aggredi: atq; vastare: & absumere igni parabat. In iis ædibus erat memoratissima illa imago Hyalisi Protogenis manu facta illustris pictoris. Cuius operis pulchitudinem præstantiamq; ita percitus rhodiis inuidebat. Mittunt rhodii legatos ad Demetrium cum his verbis. Quæ malum inquiunt ratio est vt tu imaginem istam velis incendio ædium facto. disperdere. Nam si nos omnis superaueris: ac oppidum hoc totum cœperis: imagine quoq; illa integra: & incolumi per victoriam potieris. Sin vero nos vincere obsidendo nequiueris. petimus consideres ne turpe tibi sit: quia non potueris bello rhodios vincere: bellũ cum Protogene mortuo gessisse. Hoc vbi ex legatis audiuit oppugnatione desita & imagini & ciuitati pepercit.

Hyalisus pictor

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVSSEXTVS.

Verba Musonii philosophi græca digna: atq; vtilia audiri: obseruariq; eiusdem vtilitatis sententia. M. Catone multis ante annis numantiæ ad equites dicta. Cap. primum.

ADolescẽtuli cum etiã tum in scolis essemus. επιθυμηματιον. i. commẽtatiunculã hoc grecũ quod apposui dictũ esse a Musonio philosopho audiebamus: & quoniã vere atq; luculente dictũ verbisq; est breuibus & rotũdis iunctũ: perq̃libẽter memineram⁹. αρτι πραξισ καλον μετ α πονου μεν πονοσ οιχεται: το δε καλον μενει. αρτι ποιησησ αισχρον μετα ηδονησ το μεν ηδυ οιχεται το δε αισχρον μενει. idest si per laborẽ honesti quippiã egeris: laborabit. honestũ manet. Si per voluptatẽ turpe feceris quippiam: quod suaue est abit: quod turpe est manet. Postea istã ipsam sententiã in Catonis oratione: quã dixit numantiæ apud equites positã legimus. Quæ & si laxioribus paulo: longioribusq; verbis cõprehensa est: per quã illud grecũ quod diximus quoniã tamen prior tẽpore: antiquior est: venerabilior videri debet Verba ex oratione hæc sunt. Cogitate cũ animis vestris: siquid per laborẽ recte feceritis: labor ille a vobis cito recedet: benefactum a vobis dũ viuetis non abscedet. Sed si qua per voluptatem nequiter feceritis: voluptas cito abibit: nequiter factum illud apud vos semper manebit.

Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percontandi disserendiq;: & quæ sit eius legis reprehensio. Cap. ii.

LEgē eſſe aiūt diſciplinæ:dialecticę ſi de quapiā re q̄rat diſputeturq; atq; ibi qđ rogere vt reſpōdeas: tū ne amplius quid dicas: q̄ id ſolū: quos es rogatus: aut aias: aut neges. Eamq; legē qui nō ſeruant:ſ: aut plus:aut aliter q̄ ſunt rogati reſpōdeant: exiſtimantur rudes indoctiq; eſſe: diſputādiq; morē: atq; rationē nos tenere. hoc quidem quod dicūt in pleriſq; diſputatiōibus proculdubio fieri oportet. Indefinitus nāq;: inexplicabiliſq; ſermo fiet: niſi interrogatōibus reſpōſionibuſq; ſimplicibus fuerit determinatus. Sed enim eſſe quędam videtur: in quibus ſi breuiter:& ad id: quod rogatus fueris reſpōdeas capiare. Nā ſiquis his verbis interroget. poſtulo vt reſpondeas. Deſieris ne facere adulteriū an nō? vt cūq; dialectica lege reſpōderis: ſiue aias: ſeu neges: hęrebis in captione: tā ſi te dicas adulterū: q̄ ſi neges. Sed quod minus eſt in interrogatione: id eſt addēdū. Nā qui facere aliquid nō deſinit: nō id neceſſario etiā fecit. Falſa igitur eſt ſpecies iſtius captionis: & nequaq̄ procedere ad id poteſt: vt colligi: cōcludiq; poſſit eum facere adulteriū: qui ſe negauerit facere deſiſſe. Quid autē legis iſtius propugnatores in illa captiūcula facient in qua hærere neceſſum eſt? ſi nihil aliud: q̄ quod interrogati eū reſponderūt. Nā ſi ita ego iſtorū aliquē rogē. Quicqd nō perdidiſti: habeas ne an nō habeas? poſtulo aut aias: aut neges: vt cūq; breuiter reſpōderit: capietur. Nā ſi nō habere ſe negauerit: quod nō perdidit colligetur oculos eū non habere: quos non perdidit. Sin vero habere ſe dixerit: colligetur eū habere cornua: quæ non perdidit. Rectius igitur: cautiuſq; ita reſpondebitur: quicquid habui:id habeo ſi id nō perdidi. Sed huiuſcemodi reſponſio nō fit ex ea lege quā diximus. Plus enim q̄ quod rogatus eſt reſpōdet. Et propterea id quoq; ad eā legē addi ſolet: non eſſe captioſis interrogationibus reſpondendum.

Dialecticę captiones.

Quanā ratione effici dixerit Eraſiſtratus medicus: ſi cibus forte deerit: vt tolerari aliq̄tiſper in edia poſſit: & tolerari fames: verbaq; ipſa Eraſiſtrati ſuper ea re ſcripta. Cap.iii.

CVm Phauorino Romę dies plerumq; totos eramus. Tenebatq; animos noſtros homo ille fandi dulciſſimus. Atq; eum quoquo iret: quaſi ex lingua prorſum eius capti ꝓſequebamur. Ita ſermonibus vſq;quaq; amœniſſimis demulcebat. tū ad quendā ęgrū quū iſſet viſere: noſq; cū eo vna introiſſemus: multaq; ad medicos: qui tū forte iſtic erāt: valitudinis eius gratia: oratione græca dixiſſet: Ac ne hoc quidē inquit mirū videri debet: q̄ cū ante hac ſemper edundi fuerit ap-

petens: nūc post imperatā inediā tridui: omnis eius appetitio pristina elanguerit. Nā quod Erasistratus scriptū reliquit inquit prope modū verū est. Esuritionē faciūt inanes patētesq; intestino fibræ & caua intus vētris: & stomachi vacua hiantia: quæ vbi aut cibo cōplē tur: aut inanitate diutina cōtrahūtur: & cōniuēt: tūc loco in quē cibus capitur vel stipato: vel adducto: volūtas capiēdi eius: desiderādiq; restinguitur. Scythas quoq; ait eūdē Erasistratū dicere: quū sit vsus: vt famē lōgius tolerēt: fasciis vētrē strictissime circūligare. Ea vētris cōpressione esuritionē posse depelli creditū est. Hæc tū Phauorinus multaq; huiusmodi alia affabilissime dicebat. Nos aūt postea quū librū forte Erasistrati legeremus Διαιρεσεωρ. idest diui sionū primū: idipsum in eo libro: qđ Phauorinū audiebamus dicere scriptū offendimus. Verba Erasistrati ad eā rē ptinentia: hæc sunt. ελογιζομεθα ουρ παρα τηρισχυραν συμπτωσιν της κοιλιας. ειραι την σφοδρα ασιτιαρ. και γαρ το ις επιπλεον ασιτουσι κατα προαιρεσιρ εν τοις πρω τοις χροροις η πειρα παρακολουθει. υστερορ δε ουκετι: idest. Cogitabam⁹ itaq; ꝑpter nimiā vētris cōpressionē summā eē inediā. Nā & ii q spōte abstinēt cibo primis tpib⁹ fame afficiūtur post autē min⁹. Deide paulū infra. ειθισ μεροι δεειρσι και οισκυθαι οταρ διατιρα και ρον αραγκαζον ταια σι τειν. ζωραισ πλατειαισ την κοιλιαρ διασφιγκειρ. ωσ της πειρησ αυτουσ ηττον ενοχλουσησ. σχεδον δε και οταν πληρησ η κοιλια η. δια το. κερωμα ερ αυτημηδερ ειραι. δια τουτο ου πειρωσιρ οταρ δε σφοδρα συμπεπτωκυια η. κερωμα ουκεχει. i. Scythę ēt cōsueuerūt: siquādo cuiuspiā rei cā inediā ferre cogunt. latiorib⁹ fasciis vētrē cohibere: q̄ ita fames min⁹ eos infestet vētre etiā fere pleno qa nulla ī eo sit inanitas: fit ne esuriāt. Quū aūt vēter cōpssus admodū ē: caret īnanitate. In eodē libro Erasistratus vim quādā fa mis non tolerabilē quā grēci βουλιμον και βουπειραν. i. esuritionē: & anxiā edēdi sitim appellāt in dieb⁹ frigidissimis multo facili⁹ accidere ait. q̄ cū serenū atq; placidū ē. Atq; ei⁹ rei causas. cur is morb⁹ in eo plerūq; tpe oriat nōdū sibi eē cōptas dicit Verba qb⁹ id dicit hęc sunt. απορον δε και δεομερον επισκεψεωσ και επι τουτου. και επι των λοιπον βουλιμιωρτων δια τι εν τοισ ψυχεσι μαλλορτο συμ πτωμα του το γιρεται. η ερ ταισ ευδιαισ. idest dubiū est indigēsq; cō siderationis: tū in hoc: tū in cæteris famelicis: quare in frigoribus magis huiuscemodi casus accidat q̄ serenis temporibus:

Esuritio.

Quo ritu quibusq; verbis fecialis populi romani bellũ indicere solitus sit iis: quibus populus Romanus bellũ fieri iusserat. Et item in quæ verba cõceptũ fuerit iusiurandũ de furtis militaribus faciẽdis. & vti milites scripti intra prędictũ diẽ: in loco certo frequẽtarent: causis quibusdam exceptis: propter quas iusiurandũ remitti æquum esset. Cap.iiii.

Cincius in libro tertio de re militari fecialem populi Romani bellũ indicentẽ hostibus: telũq; in agrum eorũ iacientẽ hisce verbis vti scripsit. Quod populus hermũdulus: hominesq; populi hermunduli aduersus populũ romanũ bellũ facere deliquere: quodq; populus romanus cũ populo hermundulo hominibusq; hermundulis bellũ iussit. Ob eam rem ego populusq; romanus populo hermundulo hominibusq; hermundulis bellũ indico: facioq;. Itẽ in libro eiusdẽ Cincii de re militari quinto ita scriptũ est. Quũ delectus antiquitus fieret. & milites scriberẽtur: in iusiurandũ eos tribunus militaris adigebat in verba hæc. In magistratu. C. Lelii. C. filii cõsulis. L. Cornelii. P. filii consulis: in exercitu decemq; milia passuũ prope furtum non facies: dolo malo. solus: neq; cũ pluribus: pluris nũmi argenti. in dies singulos. Extraq; hastã: hastile: ligna põbabulũ: vtrem: follem faculã: siquid vbi inueneris: sustulerisue: quod tũ nõ erit: quod pluris nũmi argenti erit vti tu ad. C. Leliũ. C. filium consulẽ. L. ue Cornelium. P. filiũ consulẽ: siue ad quẽ vter eorũ iusserit: proferes: aut ꝯfitebere in triduo proximo: quicquid inueneris sustulerisue in dolo malo. Aut domino suo: ciuũ id cẽsebis esse: reddes. vti quod recte factũ esse voles. Militibus aũt scriptis dies prefiniebatur: quo die adessent: & vt citati cõsuli respõderent: Deinde ita cõcipiebatur iusiurandũ: vt adessent: his additis exceptionibus: nisi harũce aliqua causa erit: funus familiare: ferię vindemiales. Cadẽdęq; quę nõ ei⁹ rei causa in eũ diẽ collatæ sint: quo is eo die minus ibi esset. Morbus sonticus: auspiciũue quod sine piaculo pręterire nõ liceat. Sacrificiũue anniuersariũ qđ recte fieri nõ posset: nisi ipsi⁹ eo die ibi sit ius: hostesue status cõdictusue dies cũ hoste: si cui eorũ arũce quę causa erit: eũ se postridie q̃ per eas causas licebit: eo die venturum aditurũq; eũ: q eũ pagũ: vicũ: oppidũue delegerit. Itẽ in eodẽ libro verba hęc sunt. Miles cũ die q ꝓdictus est aberat: neq; excusat⁹ erat infreqns dabaẗ. Itẽ in libro sexto hoc scriptũ est. Alæ dictę exercit⁹ eqtũ ordines: ꝙ circũ legiones dextra sinistraq; tãq̃ alæ i auiũ corpib⁹ locabãẗ. In legione sũt cẽturię. lx. manipuli. xxx. cohortes decẽ.

Alæ exercitus
Legio

Vestibulũ qđ significet. deq; eius vocabuli ratiõibus. Cap.v.

PLeraqꝫ vocabula: quibus vulgo vtimur: neqꝫ tamen li=
quido scimus quid ea proprie atqꝫ vere significent: sed
incōpertā: & vulgariā traditionē rei nō explorate secu
ti: videmur magis dicere quod volum⁹ q̄ dicimus. Si=
cuti est vestibulū verbū in sermonibus celebre: atqꝫ ob=
uiū: nō omnibus tamē qui illo facile vtūtur satis perspectū. Animad
uerti enim quosdā: haud quaq̄ indoctos viros opinari vestibulum
esse partē domus: primiorem: quā vulgus atriū vocat. Cecilius Gal Vestibu= lū atriū.
lus in libro de significatione verboꝝ: quę ad ius ciuile pertinēt: se=
cūdo vestibulū esse dicit nō in ipsis ædibus: neqꝫ partē ædiū: sed lo
cū ante ianuā domus vacuū: ꝑ quē a via aditus: accessusqꝫ ad ædis
est: cū dextra sinistraqꝫ inter ianuā tectaqꝫ quę sunt vię iūcta: spatiū
reliquitur. Atqꝫ ipsa ianua procul a via est area vacanti intersita. quę
porro huic vocabulo ratio sit quæri multū solet. Sed quę scripta le
gi: ea ferme omnia incōcinna atqꝫ absurda visa sunt. Quod Sulpitiū
autē Apollinarē memini dicere virum elegāti scientia ornatum hu=
iuscemodi est. Ve particula sicuti quędam alia tū intensionē signifi= Ve
cat tum minutionē. Nam vetus & vehemens alterū ab æratis ma=
gnitudine cōpositum. elisumqꝫ est. Alterū a mentis vi: atqꝫ impetu
dicitur Vescū autē quod ex ve particula: & esca copulatū est: vtriusqꝫ Vescum.
diuersæ significationis vim capit. Aliter. n. Lucretius vescū salē di=
cit ex edendi intentione. Aliter Lucilius vescum appellat cū edendi
fastidio. Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant. locū ante
ianuam reliquebant: qui inter fores domus & viam medius esset. In
eo loco qui dominū eius domus salutatum venerant: priusq̄ admit=
tentur consistebant. & neqꝫ in via stabāt: neqꝫ intra ædes erant. Ab
illa ergo grandi loci constitutione: & quasi quadā stabulatione vesti
bula appellata sunt spatia (sicut diximus) grandia ante fores ædiū
relicta: in quibus starent qui venissent: priusq̄ intromitterentur. Me
minisse autem debebimus id vocabulum non semper a veteribus ꝓ
prie: sed per quasdam trāslationes esse dictū. Quæ tamen ita sunt
factæ: vt ab ista de qua diximus proprietate non longe desciuerint.
Sicut illud in. vi. Virgilii.

Vestibulum ante ipsum: primisqꝫ in faucibus orci
Luctus: & vltrices posuere cubilia curæ.

Non enim vestibulum priorem partem domus infernæ esse dicit.
Quod obrepere potest tāq̄ si ita dicatur. Sed loca duo demonstrat
extra orci fores vestibulū & fauces. Ex quibus & vestibulū appellat
ante ipsam domū: & ante ipsa orci penetralia. Fauces aūt vocat iter
augustum per quod ad vestibulum adiretur.

Hostiæ quæ dicũtur bidẽtes quid sint: & quã ob causam ita appellatæ sunt: superq; ea re. P. Nigidii: & Iulii Higini sententię. Cap. vi.

Redeuntes græcia Brundusium nauemq; aduertimus. Ibi quispiam linguę latine litterator Roma a Brundusinis accersitus experiundum sese vulgo dabat. Imus ad eum nos quoq; oblectamenti gratia. Erat enim fessus & languens animus de æstu maris legebat barbare insciteq; Virgilii septimum: in quo libro hic versus est.

Ceneum lanigeras mactabat rite bidentes.

Et iubebat rogare se siquis quid omniũ rerum vellet dicere. Tũ ego indocti hominis confidentiam demiratus: doces ne inq̃ nos magister: cur bidentes dicantur. Bidentes inquit oues appellatæ: icircoq; lanigeras dixit: vt oues planius demonstraret. Posthac inq̃ videbimus. an oues solę (vt tu ais) bidentes dicantur. Et an Pomponius attellanarum poeta: in gallis transalpinis errauerit: quum hoc scripsit. Mars tibi noueo facturum: si vnq̃ redierit: bidenti verte. Sed nunc ego a te rogaui ecq̃ scias esse huiuscemodi vocabuli rationem. Atq; ille nihil contatus: sed nimium q̃tum audacter. Oues inquit bidentes dictæ: q̄ duos tantum dentes habeãt. Vbi terrarum quęso te inq̃ duos solos per naturam dentes habere ouem vidisti? Ostentum.n. est: & piaculis factis procurandum. Tũ ille permotus & mihi irritatus. Quęre inquit ea potius quę a grãmatico querenda sunt. Nam de ouiũ dentibus opiliones percontantur Facetias nebulonis hominis risi & reliqui. P. autem Nigidius in libro quem de extis cõposuit: bidentes appellari ait: non oues solas: sed omnis bimas hostias: neq; tamen dixit apertius cur bidentes. Sed quod vlstro existimabamus: id scriptũ inuenimus in commentariis quibusdam ad ius pontificũ pertinentibus. Bidentes primo dictas littera immissa: quasi biennes. Tũ longo vsu loquendi corruptam esse vocem: & ex bidentibus bidentes factũ: quoniam id videbatur esse dictu facilius. Higinus tamen Iulius qui ius pontificũ non videtur ignorasse in quarto librorum: quos de Virgilio fecit: bidentes appellari scripsit hostias: quę per ætatem duos dentes altiores haberent. Verba illius ipsa posui. Quę bidẽs est inquit hostia: oportet habeat dentes octo: sed ex iis duos cæteris altiores: per quos appareat ex minore ætate: in maiorem transcendisse Hæc Higini opinio: an vera sit: non argumentis: sed oculis iudicari potest.

Bidentes

Quod Laberius verba pleraq; licẽtius: petulãtiusq; finxit: & q̄ multis itẽ verbis vtitur: de qb⁹ an sint latina quęri solet. Cap. vii.

LAberius in mimis quos ſcriptitauit oppido qua verba finxit prȩlicēter. Nā & mendicimoniū dicit: & mœchimoniū: & adulterionē: adulteritatēq; pro adulterio: & depudicauit ꝓ ſtuprauit: & abluuiū pro diluuio. & quod in mimo ponit: quē Theophimū inſcripſit: manuatus eſt pro furatus. Et item in fullone furē manuariū appellat. Manuari inquit pudorē perdidiſti. Multaq; alia huiuſmodi nouat: neq; non ob ſorēta quoq; & maculantia ex ſordidiore vulgi vſu ponit. quale eſt in ſtaminariis. Tollet bona fide vos orcus nudas in Catoniū & elu triare lintea: & labandria dicit: quȩ ad lauādū ſint data. & coltior inquit in fullonicā ecquid properas: ecquid præcurris caldonia. Item in reſtione: calabirriūculos dicit: quos vulgus calaburriones. Item in cōpitalibus malas malaxaui. Item in caçomenone. Hic eſt inquit ille gurdus: quē ego me abhinc duos menſes ex africa veniente excepiſſe tibi narraui. Item in mimo: qui inſcribitur: nata. L. Cippū dicit & obbā: & camelliā: & pictatiū & capitiū: induis inquit capitiū tunicæ pictatiū. Prȩterea manua pro annua: guberniū pro gubernatore: & planū ꝓ ſycophanta: & nanū pro pumilione dicit: q̄q̄ planū ꝓ ſycophanta. M. quoq; Cicero in oratione ſcriptū reliquit: quam pro Cluentio dixit. Atq; item in mimo: qui ſaturnalia inſcriptus eſt: botulū pro farcimine appellat. & hominē leucunā pro leui. Item in necromantia cotionē peruulgate dicit: quē veteres arulatorē dixerūt. Verba Laberii hæc ſunt. Duas vxores: hoc hercle plus negocii eſt inquit cotio ſex ædiles viderat. Sed enim in mimo: quē ſcripſit Alexandream: eodē quidem modo quo vulgus: ſed probe: latineq; vſus eſt grȩco vocabulo. Emplaſtrum enim dixit. ουδετερωσ neutro ſcilicet non genere fœminino: vt iſti nouitii ſemidocti. verba ex eo mimo appoſui. Quid eſt iuſiurandū? Emplaſtrū æris alieni. Vocabula multa noua

Quid ſignificet: & quid a noſtris appellatum ſit αξιωμα: qđ dialectici dicunt: & quȩdam alia: quæ prima in diſciplina dialectica traduntur. Cap. viii.

CVm in diſciplinas dialecticas induci: atq; imbui vellemus: neceſſum fuit adire: atq; cognoſcere quas vocant dialectici εισαγωγασ. ideſt introductiones: tanq̄ in primo περι αξιωματωρ: ideſt pronunciatorū quæ M. Varro alias profata: alias proloquia appellat. Cōmētariū de ꝓloquiis Lȩlii docti hois: q̄ magiſter Varronis fuit ſtudioſe quȩſiuim⁹. Eūq; in pacis bibliotheca reptū legim⁹. Sed in eo nihil edocētur: neq; ad inſtituēdū explanate ſcriptū eſt. Feciſſeq; videtur eū librū Lȩli⁹ ſui magis admonēdi q̄ alioꝝ docēdi gr̄a. Rediuimus Lȩlius

Proloq= um ꝓnũ= ciatum.

:gitur neceſſario ad libros gręcos: ex quibus accepimus ἀξιωμα ideſt pronunciatũ definitũ eſſe his verbis: λεκτορ αυτοτελεσ αποφαρτορ οσορ εφεαυτω. i. diſcibile per ſe perfectũ enũciabile quantũ ex ſemetipſo. Hoc ego ſuperſedi vertere: quia nouis & inconditis vocibus vtendũ ſit: quas pati aures per inſolentiã vix poſſent. Sed. M. Varro in libro de lingua latina ad Ciceronẽ q̃rto & viceſimo expeditiſſime ita finit. Proloquiũ eſt ſentẽtia i qua nihil de ſideratur. Erit autem planius: quid iſtud ſit exẽplũ eius dixerimus: ἀξιωμα igitur: ſiue id proloquium dicere placet huiuſmodi eſt. Annibal pœnus fuit. Scipio numantiã deleuit. Milo cædis dãnatus eſt. Neq; bonũ eſt voluptas neq; malũ. Et omnino quicquid ita dicitur: plena & perfecta verbũ ſentẽtia: vt id neceſſe ſit: aut verũ: aut falſum eſſe: id a dialecticis ἀξιωμα. i. ꝓpoſitio ideſt oratio verũ: aut falſum plene ſignificans appellatũ eſt. A. M. Varrone ſicuti dixi ꝓloquiũ. A. M. aũt Cicerone ꝓnũciatũ. Quo ille tamẽ vocabulo tãtiſper vti ſe atteſtatus eſt: quoad melius inquit inuenero. Sed quod gręci συνημμενον ἀξιωμα. ideſt connexũ pronũciatũ dicũt: id alii noſtrorũ adiunctũ: alii connexũ dixere. Id connexũ tale eſt: ſi Plato ambulat Plato mouetur. Si dies eſt: ſol ſuper terrã eſt. Item quod illi συμπεπλεγμενον. ideſt copulatũ: nos vel cõiũctũ vel copulatũ dicimus. quod eſt eiuſdẽ modi. P. Scipio Pauli filius & bis conſul fuit: & triũphauit: & cenſura functus eſt: & collega in cẽſura. L. Mumii fuit. In omni aũt cõiuncto: ſi vnũ eſt mendaciũ: etiã ſi cætera vera ſunt: totũ eſſe mendaciũ dicitur. Nã ſi ad ea oĩa quæ de Scipione illo vera dixi: addidero. Et Annibalẽ in africa ſuperauit: quod eſt falſum: vniuerſa quoq; illa quę cõiũcte dicta ſunt: ꝓpter hoc vnũ quod falſum acceſſerit: qa ſimul dicẽtur: vera nõ erũt. Eſt item aliud quod græci διεζευγμενον ἀξιωμα. ideſt nos diſiũctũ proloquiũ dicimus. Id huiuſcemodi eſt. Aut malũ eſt voluptas: aut bonũ. Aut neq; bonũ: neq; malũ eſt. Omnia aũt quę diſiũgũtur: pugnãtia eſſe inter ſeſe oportet. Eorũq; oppoſita: αντικειμενον græci dicũt. Ea quoq; ipſa inter ſeſe aduerſa eſſe. Ex oĩbus quæ diſiũgũtur vnũ eſſe verũ debet: cætera falſa. Quod ſi aut nihil omniũ verũ: aut omnia: plurave: q̃ vnũ vera erũt. Aut quę diſiũcta ſunt. nõ pugnabũt: aut q̃ oppoſita eoꝝ ſunt: contraria inter ſe non erũt. Tũc id diſiũctũ mendaciũ eſt. & appellatur παραδιεζευγμενον: i. vitioſe diſiũctũ: ſicuti hoc eſt in quo quæ oppoſita non ſunt cõtraria. Aut curris: aut ambulas: aut ſtas. Nã ipſa quidẽ inter ſe aduerſa ſunt. Sed oppoſita eoꝝ nõ repugnant. Non ambulare. n. & nõ ſtare & nõ currere cõtraria inter ſeſe nõ ſunt: quoniã cõtraria

ea dicūtur: quæ simul vera esse nō queūt. Possis.n. simul eodēq3 tē-pore: neq3 ambulare: neq3 stare: neq3 currere. Sed hoc iam breue: ex dialectica libamentū dedisse nūc satis erit. Atq3 id solū addendum: admonendūq3 est q huius disciplinæ studiū: atq3 cognitio in principiis quidem tetra: & aspernabilis: insuauisq3 esse & inciuilis videri solet. Sed vbi aliquantulū processeris tū deniq3 & emolumentū eius in animo tuo dilucebit. & sequetur quędā discendi voluptas insatiabilis. Cui sane si modum non feceris: periculum non mediocre erit: ne vt plæriq3 alii: tu quoq3 in illis dialecticæ gyris: atq3 mæandris: tanq̄ apud sirenios scopulos consenescas.

Quid significet verbum in libris veterum crebertime positum susq3 deq3. Cap. ix.

SVsq3 deq3 fero: aut susq3 deq3 habeo (his enim omnibus modis dicitur) verbū est ex hominū doctorū sermonibus: in poematis quoq3 & in epistolis veterū scriptū plurifariā. Sed facilius reperies qui id verbū ostētant: q̄ qui intelligāt. Ita pleriq3 nostrū quæ remotiora verba inuenimus: dicere eaproperamus non discere. Significat aūt susq3 deq3 ferre: æquo aio esse: & qd̄ accidit: nō magnipēdere. Atq3 interdū negligere & cōtēnere: & ppemodū idvalet: qd̄ dicit: αδιαφορειν. indifferēs esse. Laberius in cōpitalibus. Nūc tu lētus es: nūc tu susq3 deq3 fers. Materfamilias tua in lecto aduerso: sed & seruos sextātis verbis nefariis nititur. M. Varro in sisenna: vel de historia. Quod si non horum omniū similia essent principia: susq3 deq3 esset. Lucilius in tertio. Verum hæc ludis ibi susq3 omnia: deq3 fuere. Susq3 & deq3 fuere inquam omnia ludus: iocusq3. Illud opus durum: vt setinum accessimus finem. ἔπι τὸ λοιπον. Idest in reliquo. Vt aiunt: montes ætnæ omnes aspri athones. Susq3 deq3 fero. Susq3 deq3 hēo.

Quid sint proletarii: quid capite censi: quid item sit in duodecim tabulis assiduus: & quæ eius vocabuli ratio sit. Cap. x.

OCium erat quodam die Romæ in foro a negociis: & læta quædam celebritas feriarum. legebaturq3 in concessu forte complurium Ennii liber ex annalibus. iii. In eodē libro versus hi fuere.

Proletarius publicitus excubiis: ferroq3
Ornatur: ferro muros: vrbemq3 forumq3
Excubiis curauit.

Tum ibi quæri cœptum est quid esset proletarius. Atq3 ego aspiciens quēpiā in eo circulo ius ciuile callentē familiarē meū rogabā: vt id verbū enarraret: & cū ille se iuris: nō rei grāma-

ticę peritū esse respōdisset: eo maxie inq̄ te dicere hoc oportet: quā do vt prędicas iurisperitus es. Nāq; Ennius verbū hoc ex duodecim tabulis vestris accepit. in quibus si recte cōmemini: ita scriptū est. Assiduo vindex assiduus esto. Pro letario ciui quiuis volet vindex esto. Petimus igitur ne annalē hunc. Q. Ennii: sed duodecim tabulas legi arbitrere. Et quid sit in ea lege proletarius ciuis interp̄tere. Ego vero inquit dicere atq; interpretari hoc deberem: si ius faunorū & aboriginū didicissem. Sed enim quū proletarii & assidui: & senates & vades & subuades & viginti qnq; asses: & taliones: furtorūq; quæstiones cū lance: & litio euanuerint: omnisq; illa duodecim tabularū antiquitas: nisi in legis actionibus centū uiraliū causarū lege ebutia lata composita sit: studiū scientiamq; ego pręstare debeo iuris: & legum: vocūq; earū quibus vtimur. Tum forte quadam Iulium Paulum poetā memorię nostrę doctissimū prętereuntam cōpeximus. Is a nobis salutatus: rogatusq; vti de sentētia deq; ratione istius vocabuli nos doceret. Qui in plębe inqt romana tenuissimi: pauperrimiq; erāt: neq; amplius q̄ mille quingētū æris in cēsum deferebāt: ꝓletarii appellati sunt. Qui vero nullo: aut perq̄ paruo ære censebātur capitecēsi vocabātur. Extremus autē cēsus capite censorū æris fuit. ccclxxv. Sed quoniā res pecuniaq; familiaris obsidis vice: dignorisq; esse apud rempublicam videbatur: amorisq; in patriam fides quędā in ea: firmamentūq; erat: neq; proletarii: neq; capitecēsi milites: nisi in tumultu maximo scribebātur: quia familia quęuis: aut tenuis: aut nulla iis erat. Proletariorū tamē ordo honestior aliquanto & re & nomine: q̄ capitecensorum fuit. Nā & asperis reipu. temporibus: quum iuuentutis inopia esset in militiam tumultuariam legebantur. Armaq; iis sumptu publico prębebātur. Et nō capitis censione: sed prosperiore vocabulo: a munere: officioq; prolis edendę appellati sunt: q; cum re familiari parua minus possent remp. iuuare: sobolis tamen gignendæ copia ciuitatem frequentarent capitecensos autem primus. C. Marius: vt quidam ferunt: bello cimbrico difficillimis reipu. temporibus vel potius: vt Salustius ait: bello iugurthino: milites scripsisse traditur: quum id factum ante: in vlla memoria extaret. Assiduus in duodecim tabulis: & pro locuplete: & facile munus faciēte: dictus ab assibus. i. ære dando: quum id tempora reip. postularent. Aut a muneris pro familiari copia faciendi assiduitate. Verba autē Salustii in historia iugurthina de. C. Mario consule: & de capitecensis hæc sunt. Ipse interea milites scribere: non more maiorū: nec ex dassibus: sed vt libido cuiusq; erat capitecensos plerosq;. Id factū alii inopia bonorū

Proletarius. Capite census

Assiduus

alii per ambitionē consulis memorabāt: ꝙ ab eo genere celebratus: auctusq; erat: & homini potentiam quærenti. egentissimus quisq; oportunissimus.

Historia de Herodoti libris sumpta de psyllorū interitu: qui in syrtibus africanis colebant. Cap.xi.

GEns in Italia marsorū orta fertur esse a Circes filio Marso. Propterea Marsis hominibus: quorū duntaxat famiIiæ cū externis cognationibus nōdū etiā permixtę corruptęq; sunt vi quadā genitali datum. vt serpentiū virulentorū domitores sint: & incātatōibus herbarūq; succis faciāt medelarū miracula. Hæc eadem vi preditos esse quosdā videmus: qui psylli vocātur. Super nomine quorū & genere: quū in veteribus litteris quesissem: in quarto deniq; Herodoti libro: fabulā hāc de psyllis inuenimus. Psyllos quodā fuisse in terra africa: cōterminos nasamonib⁹. Austrūq; in finib⁹ eoꝵ quodā in tēpore ꝑ q̄ualidū: ac diutinū flauisse. Eo flatu aquā omnē in locis in quibus colebāt exaruisse: Psyllos re aquaria defectos eam iniuriā grauiter austro succēsuisse. Decretūq; fecisse vti armis sumpt⁹ ad austrū: ꝑ inde quasi ad hostē iure belli res repetitū proficiscerētur. Atq; ita ꝑfectis vētū austrū magno spirit⁹ agmine venisse obuiā. Eoq; vniuersos cū omnib⁹ copiis: armisq; cumulis mōtibusq; arenarum superiectis opperuisse. Eo facto psyllos ad vnum omnis interisse. Itaq; eorum fines a nasamonibus occupatos.

Marsi.
Psylli

De iis vocabulis: quę cloatius Verus aut satis cōmode: aut nimis absurde: & illepide: ad origines linguę grȩcȩ redegit. Cap.xii.

CLoatius verus in libris: quos inscripsit. Verborū a grȩcis tractorū: modo paucam hercle dicit curiose & sagaciter cōquisita. neq; non tamē quędā futilia & friuola. Errare. inquit dictū est αϖο του ερρειν.i. a pereundo. Versumq; infert Homeri: in quo id verbū est: ερρε κακη γληνη. idest pereas mala pupilla oculi & illud.
ερρε εκ νησου θασσον ελεγχιστε ζωοντων. Id est. Ocius o pereas viuorum ex insula abusus.
Itē alucinari factū scripsit ex eo qđ dicitur græcæ αλυειν.i. languere. vnde lucū quoq; esse dictū putat littera in c cōuersa tarditatem quandam animi & stuporē: qui alucinantibus plerūq; vsuvenit. Item fascinum appellat quasi βασκανον. i. inuidum. & fascinare esse: quasi βασκαινειν.i. inuidere. Cōmode hæc sane oia: & cōducēter Sed in libro quarto. Fœnerator inqt appellat⁹ est q̄si φαινεραων αϖο του φαινεσθαι εϖι το χρηστοτερον. i.

Errare
Allucinari.
Lucus
Fascinare
Fœnerator.

facile appares ab apparẽdo:ad id quod melius ac benignius est:quo niã id genus hominũ speciẽ ostẽtent humanitatis: & cõmodi esse videãtur inopibus nũmos desiderãtibus. Idq̧ dixisse ait Hypsicratem quẽpiã grãmaticũ: cuius libri sane nobiles sunt super iis quę a graecis accepta sunt. Siue hoc autẽ ipse cloatius: siue nescio qui alius nebulo effutiuit:nihil potest dici insulcius:Foenerator enim sicut M. Varro in libro tertio de sermone latino scripsit a foenore est nominatus. Foenus autẽ dictũ a foetu. & quasi a foetura quadã pecuniç pariẽtis atq̧ increscẽtis:& icirco &.M. Catonẽ: & caeteros aetatis eius foeneratorẽ sine a littera pronunciasse tradit: sicuti foetus ipse & foecunditas appellata.

Foenus

Quid sit municipiũ:& qd a colonia differat: & quid sint municipes: quaeq̧ sit eius vocabuli ratio: ac ꝓprietas.atq̧ inibi q̄ diuus Hadrianus in senatu de iure atq̧ vocabulo municipum verba fecit. Cap.xiii.

Vnicipes & municipia verba sunt dictu facilia & vsu obuia: Et neutiq̄ reperias qui haec dicat: quin scire se plane putet quid dicat. Sed profecto aliud est: aliud dicitur. Quotus enim fere nostrũ est q̄ quũ ex colonia po.ro. sit:nõ & se municipẽ eẽ:& populares suos municipes esse dicat ; quod est a ratione: & a veritate lõge auersum. Sic adeo & municipia quid: & quo iure sint: q̄tũq̧ a colonia differãt ignoramus. Existimamusq̧ meliore cõditione esse colonias: q̄ municipia. de cuius opinionis tã promixtae erroribus diuus Hadrianus in oratione quã de italicẽsibus: vnde ipse ortus fuit in senatu habuit pitissime disseruit. miratiq̧ se ostẽdit q̄ & ipsi italicẽses: & quedã item alia municipia ãtiqua in q̄bus vticẽses nominat:cũ suis morib⁹ legibusq̧ vti possent i ius coloniaꝝ mutari gestiuerit. penestinos aũt refert maxio ope a Tiberio ipatore petisse: orasseq̧ vti ex colonia in municipii statũ redigerẽt. idq̧ illis Tiberiũ ꝓ referẽda grã tribuisse: q̄ i eoꝝ ffnib⁹ sub ipso oppido ex capitali morbo reualuisset. Municipes ergo sũt ciues Romani ex municipiis suo iure:& legib⁹ suis vtẽtes: muneris tãtũ cũ populo.ro. honoratii pticipes: a quo munere capessẽdo appellati videt̃:nullis aliis necessitatib⁹:neq̧ vlla po.ro. lege astricti: nũq̄ popul⁹ eoꝝ fũdus fact⁹ eẽt. Primos autẽ municipes sine suffragii iure: cerites eẽ factos accepim⁹. Cõcessũq̧ illis vt ciuitatis romanae honorẽ qdẽ caperẽt. Sed negociis tamẽ atq̧ oneribus vacarẽt: p sacris bello gallico receptis: custoditisq̧. Hinc tabulę cerites appellatę versa vice:in quas censores referri iubebãt quos notae causa suffragiis priuabãt. Sed coloniarum alia necessitudo est.

Municipes.

Colonia.

Non enim veniũt extrinsecus in ciuitatẽ. Nec suis radicibus nitũtur sed ex ciuitate quasi ꝓpagatę sunt. Et iura institutaq; oia populi romani nõ sui arbitrii habẽt. Quę tamẽ cõditio: quũ sit magis obnoxia & min⁹ libera: potior tamẽ & ꝓstabilior existimat: pp ãplitudinẽ maiestatẽq; po. ro. cui⁹ istę colonię: quasi effigies parua: simulacraq; esse quędã videtur: & simul quia obscura oblitterataq; sunt: municipioꝝ iura quibus vti iam per innoticiam nõ queunt.

Quod. M. Cato differre dixit ꝓperare. & festinare. Et q̃ cõmode Verrius Flaccus verbũ: qd̃ est festinat interꝑtatus sit. Cap. xiiii.

F Estinare & properare idẽ significare: atq; in eadẽ rẽ dici videntur. Sed. M. Cato id differre existimat. Eaq; hoc modo diuisa verba sunt ipsius ex oratione: quã de suis virtutibus habuit. aliud est ꝓperare: aliud festinare. Qui vnũ quid mature transigit: is properat: qui multa simul incipit neq; perficit. is festinat. Verrius Flaccus rationẽ volens dicere differentię huius festinat inquit a fando dicitur: quoniã isti ignauiores: qui nihil perficere possunt plus verboꝝ q̃ operis habẽt. Sed id nimis coactũ atq; absurdũ videtur. Neq; tãti mõmẽti esse potest prima in vtroq; verbo littera: vt ꝓpter eã vnã tã diuersa verba festinare & fari: eadẽ videri debeãt. Cõmodius autẽ ꝓpriusq; visum est festinare: quasi fessum esse. Nã qui multis simul rebus properandis defessus est. is iam non properat: sed festinat. Propero Festino

Quid Theophrastus mirum de perdicibus scriptũ reliquerit. & quid Theopompus de leporibus. Cap. xv.

T Heophrastus philosophorũ peritissimus omnes in paphlagonia perdices bina corba habere dicit. Theopompus in bisaltia lepores bina iecora. Perdices Lepores

Agrippas a part⁹ ægri: & ĩprosperi vitio appellatos Deq; iis deabus: q̃ vocãtur Prosa: & postuerta. Ca. xvi.

Q Voꝝ in nascẽdo nõ caput: sed pedes primi extiterant q partus difficillimus: ęgerrimusq; habetur: agrippę appellati vocabulo ab ægritudine & pedibus. Cõfixos esse autẽ pueros in vtero Varro dicit a capite infirmo nixos sursum pedibus elatis nõ vt hominis natura est: sed vt arboris. Nã pedes cruraq; arboris appellat ramos. Caput stirpẽ atq; caudicem. Quãdo igitur inquit cõtra naturã forte cõuersi in pedes: brachiis plerũq; diducti retineri solent: ęgriusq; tũc mulieres enitũtur. Huius periculi deprecandi gratia aræ statutæ sunt romæ duabus carmentibus: quarũ altera Postuerta nominata est. Prosa altera: a recti peruersiq; partus & potestate: & nomine. Agrippæ Postuerta Prosa.

Quæ ratio vocabuli sit agri vaticani. Cap.xvii.

vatican⁹ ager

ET agrum vaticanum: & eiusdem agri deum præsidem appellatum acceperamus. a vaticiniis: quę vi atq; instinctu eius dei in eo agro fieri solita essent. Sed præter hãc causam. M. Varro in libris diuinarum: aliam esse tradit istius nominis rationem. nam sicut Aius inquit deus appellatus: araq; ei statuta est: quę est infima noua via: q eo in loco diuinitus vox edita erat: ita vaticanus deus nominatus penes quẽ essent vocis humanę initia. quoniam pueri simulatq; parti sunt eã primam vocem edunt: quæ prima in vaticano syllaba est. Iccirco vagire dicitur: exprimente verbo sonum vocis recentis.

Vagire

Læpida quædam memoratu: & cognitu de parte geometriæ q̃ οπτικη: idest perspectiua appellatur. Et item alia quę μετρικη: idest dimensiua. Et tertia itidem: quæ dicitur καnονικη: idest regularis. Cap.xviii.

PArs quædam geometrię οπτικη.i. perspectiua appellatur: que ad oculos pertinet. Pars altera quæ ad auris κανονικη.i. regularis vocatur: qua musici vt fundamẽto artis suæ vtuntur. Vtraq; harum spatiis & interuallis linearum: & ratione numerorum constat. οπτικη.i. perspectiua facit multa demiranda: id genus: vt in speculo vno imagines vnius rei plures appareant. Item vt speculum in loco certo positum: nihil imaginet: aliorsum translatum faciat imagines. Item si rectius speculum spectes: imago fiat tua eiusmodi: vt caput deorsum videatur: pedes sursum. Reddit etiam causas ea disciplina cur istæ quoq; visiones fallant: vt quę in aqua conspiciuntur: maiora ad oculos fiant. Quę procul ab oculis sunt minora κανονικη.i. regularis autem longitudines. & altitudines vocis emetitur. Longior mensura vocis ρυθμοσ.i. modulus numerus ordo pedum dicitur. Altior μελοσ: idest modulatio cantus. Est & alias species κανονικησ.i. regularis quæ appellatur μετρικη.i. mensuraria per quam syllabarum longarum: & breuium: & mediocrium iunctura & modus congruens cum principiis geometrię aurium mensura examinatur. Sed hęc inquit. M. Varro: aut omnino non dicimus aut prius desistimus q̃ intelligamus cur discenda sint. Voluptas autem inquit: vel vtilitas talium disciplinarum in post principiis existit: quum perfectæ absolutęq; sunt. In principiis vero ipsis ineptę & insuaues videntur.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fidicine arione. Cap.xix.

CEleri admodũ: & cohibili oratione: vocũq; filo tereti: & cãdido fabulã scripsit Herodotus sup fidicine illo Arione. Vetus inquit & nobilis Ario cãtator fidibus fuit Is loco: & oppido methymnæus terra atq; insula omni lesbius fuit. Eũ arionẽ rex corinthi periãder amicũ amatũq; habuit artis gratia. Is inde a rege proficiscitur terras inclytas Siciliã: atq; Italiã viseret. Vbi eo venit. aures omnium mentesq; in vtriusq; terræ vrbibus demulsit. In quæstibus istic: & voluptatibus amoribus hominũ fuit. Is tũ postea grãdi pecunia & re bona multa copiosus corinthũ instituit redire. Nauẽ igitur & nautas. vt notiores: amicioresq; sibi corinthios delegit. Sed eo corinthios homine accepto: nauiq; in altũ ꝓuecta: prædæ pecuniæq; cupidos cœpisse cõsiliũ de necãdo Arione Tũ illũ ibi ꝑnicie intellecta. pecuniã cæteraq; sua vt haberẽt: dedisse. Vitã modo sibi vt parcerẽt: orauisse. Nautas precũ ei⁹ harũ cõmiseritũ eẽ illaten⁹: vt ei necẽ afferre ꝑ vi suis manib⁹ tẽperarẽt. Sed impauisse: vt iã statim corã desiliret pręceps in mare. Homo inquit ibi territus spe omni vitæ ꝑdita. id vnũ postea orauit vt priusq̃ mortẽ appeteret induere ꝑmitterẽt sua sibi indumenta. Et fides capere: canere carmẽ casus illius sibi cõsolabile. Feros & immanes nautas ꝓlubiũ tũ audiẽdi subit. Quod orauerat impetrat. atq; ibi mox de more cinctus. amictus ornatus: stãsq; in summę puppis foro carmẽ: quod orthiũ dicitur: voce sublatissima cãtauit. Ad postrema cantus cũ fidib⁹ ornatuq; omni sicut stabat canebatq; eiecit sese ꝓcul in ꝓfundũ: Nautæ haud quaq̃ dubitãtes q̄n perisset: cursum quẽ facere cœperãt: tenuerũt: Sed nouũ & mirũ: & piũ facinus cõtigit: Delphinũ repẽte inter vndas adnauisse: & dorso super fluctus edito vectauisse. Incolumiq; eũ corpore & ornatu: tęnarũ in terrã laconicã deuexisse. Tũ Arionẽ ꝓrsus ex eo loco corinthũ petiuisse. Taleq; Periandro regi: qualis delphino vectus fuerat: sese obtulisse. Eiq; rẽ sicuti acciderat: narrauisse regẽ istæc parũ crẽdidisse. arionẽ quasi falleret custodiri iussisse. Nautas reqsitos: ablegato arione: dissimulãter interrogasse: ecq̄d audissent in iis locis: vnde venissent super arione: Eos dixisse: hominẽ quũ inde irẽt in terra italia fuisse. eũq; illic bene agitare. & studiis delectationibusq; vrbiũ florere. atq; in gratia pecuniaq; magna fortuna tũ esse. Tũ inter hęc eorũ verba arionẽ cũ fidibus & indumẽtis: cũ q̄bus se in salũ eiaculauerat extitisse. Nautas stupefactos: cõuictosq; ire inficias nõ q̄sse. Eã fabulã dicere lesbios & corinthios atq; esse fabulæ argumentum: q̄ simulacra duo ænea ad tenarũ viserentur. Delphinus vehens: & homo insidens.

Arionis historia

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

Quod Gallus Asinius: & Lartius Licinius. M. Ciceronis reprehenderunt ex oratione quam dixit pro. M. Cælio: & quid aduersus homines stolidissimos pro eadem sententia vere dignæq; dici possit. Caput primum.

ET quidã fuerunt mõstra hominũ: qui de diis immortalibus impias: falsasq; opiniones ꝓdiderunt ita nõnulli tam prodigiosi: tamq; vecordes extiterunt: in quibus sunt Gallus Asinius. & Lartius Licinius: cuius liber etiam fertur infando titulo Ciceromastix: vt scribere ausi sint. M. Ciceronẽ parũ integre: atq; improprie. atq; inconsiderate locutũ. Atq; alia quidẽ: quę reprehenderunt: neq; dictu: neq; auditu digna sunt. sed etenim in hoc: quo sibimetipsis prę ter cętera: esse visi sunt verborũ pensitatores subtilissimi cedo quale id sit cõsideremus. M. Cicero pro. M. Cęlio ita scripsit. Nã quod obiectũ est de pudicitia: quod omniũ accusatorum. non criminibus: sed vocibus. maledictisq; celebratũ est: id nunq̃ tam acerbe feret. M. Cælius vt eũ pœniteat non deformẽ esse natũ. Non existimant verbo proprio esse vsum quod ait pœniteat. Atq; id prope ineptũ etiam esse dicunt: Nã pœnitere inquiunt tum dicere solemus: cũ que ipsi fecimus: aut quę de nostra volũtate: nostroq; consilio facta sunt ea nobis post incipiunt displicere: Sententiãq; in iis nostram demutamus: Neminẽ autem recte ita loqui pœnitere sese: q̃ natus sit. aut pœnitere q̃ mortalis sit: aut q̃ ex offenso vulneratoq; corpore dolorem sentiat. quãdo istiusmodi rerũ: nec consilium sit nostrũ. nec arbitriũ. Sed ea in gratis in corporibus nostris vi: ac necessitate naturę nobis accidant. Sicut hercle inquiunt. non volũtariũ fuit. M. Cælio quali forma nasceretur. Cuius enim dixit nõ pœnitere: tanq̃ in ea causa res esset vt rationẽ caperet pœnitẽdi: Est hęc quidem: quam dicũt verbi huiusce sentẽtia: Et pœnitere nisi in voluntariis rebus nõ prope dicitur. Tametsi antiquiores verbo ipso: alio quoq; modo vsitati sunt. Et pœnitet ab eo: quod est pene: & a penuria dixerũt. Sed si aliorsum pœnitet: atq; alio in loco diceretur. Nunc autẽ sub ac eadẽ significatione. quę vulgo nota est: nõ modo ineptũ hoc non est: quod. M. Cicero dixit: sed festiuissimũ adeo & facetissimũ est. Nã quũ aduersarii & obtrectatores. M. Cęlii quoniã erat pulchro corpore: formã eius & faciẽ in suspiciones impudiciæ

accerserent illudens Cicero tam absurdã criminationẽ: ꝙ formã quã natura fecerat: vitio darent: eodem ipso errore: quẽ illudebat. sciens vsus est. & nõ pœnitet inquit. M. Cęliũ nõ deformẽ esse natum. Vt vel ha͞c ipsa re. quod ita dicebat: obprobraret aduersariis: ac per facetias ostẽtaret: facere eos deridiculũ: ꝙ perinde Cęlio formã crimini darẽt quasi arbitriũ eius fuisset: quali forma nasceretur.

Verba quędam ex. Q. Claudii annalium primo: cursim in legendo notata. Cap. ii.

QVum librum veteris scriptoris legebamus: conabamur postea memorię vegetãdę gratia indipisci animo: ac recensere: que in eo libro scripta essent: in vtrasqꝫ æstimationes laudis aut culpę annotamẽtis digna. Eratqꝫ hoc sane q̃ vtile exercitũ ad cõciliandas nobis vbi venisset vsus: verborũ sentẽtiarũqꝫ elegantiũ recordationes. Velut hæc verba ex. Q. claudii primo annali: que meminisse potui notaui. quẽ librũ legimus biduo proximo superiore. Arma inquit pleriqꝫ abiiciũt atqꝫ inermi illatebrãt sese. Ibi illatebrant verbũ poeticũ visum est: sed nõ absurdũ neqꝫ asperũ. Ea inquit dũ fiunt latini subnixo animo: quasi sublimi: & supra nixo verbũ pene significãs & nõ fortuitum: demõstratqꝫ animi fortitudinẽ: fiduciãqꝫ: quoniã quibus innitimur iis: quasi erigimur attollimurqꝫ. Domus inquit suas quemqꝫ ire iubet: & sua omnia fruisci. Rarius quidẽ fuit in ętate. M. Tullii ac deinceps infra rarissimũ. Dubitatũqꝫ est ab imperitis antiquitatis an latinũ foret. Nõ modo autẽ latinũ: sed iocũdius amœniusqꝫ etiã verbũ fruiscor factũ est q̃ fruor. & vt fatiscor a fateor ita fruiscor factũ est a fruor. Q. Metellus Numidicus: qui caste pureqꝫ lingua vsus latina videtur: in epistola quã exul ad Domitios misit ita scripsit. Illi vero omni iure atqꝫ honestate interdicti. Ego neqꝫ aqua neqꝫ igni careo: & summa gloria fruiscor. Neuius in attellana: que partus inscripta est: hoc verbo ita vtitur. Quod magnopere quesiuerũt id fruisci nõ queunt. qui nõ parsit: apud se fructus est. Et romani inquit multis armis & magno cõmeatu: prædaqꝫ ingẽti capiantur. Verbũ castrẽse est. nec facile id reperias apud ciuiliũ causarũ oratores. Exqꝫ eadẽ figura est: qua lignantur & pabulãtur & aquãtur. Sole inquit occaso: sole occaso. nõ insuaui venustate est: siquis autẽ habeat nõ sordidã: nec proculcatã. In duodecim autẽ tabulis verbũ hoc ita scriptũ est. Ante meridiẽ causam cõiicito: quũ perorant ambo pręsentes. Post meridiẽ pręsenti litẽ addicito. Si ambo præsentes: sol occasus suprema tẽpestas esto. nos inquit in mediũ relinquemus. Vulgus in medio dicit. nãvitiũ istuc putant: & si dicas

Illatebrãt

Fruisci

Sole occaso.

in mediū ponere id quoq; eē σολοικον.i. soloecismi vitiū putāt. Et tamē probabilius significātiusq; sic dici videbitur: siquis ea verba nō incuriose introspiciat. Grecę quoq; θειραι εισ μεσον.i. ponere in mediū vitiū id nō est. Postq̄ nūciatū est inquit vt pugnatū esset in gallos: id ciuitas grauiter tulit. In gallos mūdius subtiliusq; est: q̄ cū gallis aut cōtra gallos. Nā pinguiora hæc obsoletioraq; sunt. Simul inqt forma: factis: eloquētia: dignitate: acrimonia: confidentia pariter præcellebat: vt facile intelligeretur magnū viaticū. Magnū viaticū pro magna facultate: & paratu magno noue positū est. Videturq; grecos secutus: qui εφοδιον.i. viaticū sumptum viæ ad aliarū quoq; rerum apparatus traducūt. Ac sæpe εφοδιον pro eo dicūt: quod est institue & instrue. Nā. M inquit Manlius: quē capitoliū seruasse a gallis supra ostendi: cuiusq; operā cū. M. Furio dictatore apud gallos comprime fortē atq; exuperabilē respublica sensit. is & genere & virtute bellica nemini concedebat. Adprime crebrius est. Cumprime rarius. traductūq; ex eo est: quod cū primis dicebant: pro quo est in primis. Nihil sibi inquit diuitias opus esse. Nos diuitiis dicimus: & vitiū hoc orationis nullū est. Ac ne id quidam est quod figura dici solet. Recta enim isthæc oratio est. Et veteres cōplusculi ita dixere. Nec ratio dici potest: cur rectius: sit diuitiis opus esse: q̄ diuitias nisi qui grāmaticorū noua instituta: vt τεμενον ιερα.i. ad tēplorū sacra obseruāt. Nā hęc inquit maxime versatur deorū iniquitas. q̄ deteriores sunt incolumiores. Neq; optimū queq̄ inter nos sinūt diurnare. Inusitate dixit diurnare pro diu viuere. Sed ex ea figura est qua dicimus perennare. Cū iis inquit cōsermonabatur. sermonari rusticus videtur sed rectius. sermocinari crebrius est: sed corruptius. Sese inquit: ne id quoq;: quod tū suaderet: facturum esse. Ne id quoq; dixit: pro ne id quidē. Infrequens nūc in loquēdo: sed in libris veterū creberrimū. Tanta inquit sanctitudo fani est vt nūq̄ q̄sq̄ violare sit ausus. Sanctitas quoq; & sanctimonia nōminius latine dicuntur. Sed nescio quid maioris dignitatis est verbū sanctitudo. Sicuti. M. Cato in. L. Veturiū: duritudinem q̄ duriciē dicere: grauius putauit. Qui illius inquit impudentiam norat & duritudinē. Quū tantus inquit arrabo penes samnites populi romani esset. Arrabonē dixit. dc. obsides. & id maluit q̄ pignus dicere: quoniam vis huius vocabuli in ea sentētia grauior acriorq; est. Sed nūc arrabo in sordidis verbis haberi cœptus. Ac multo rectius videtur arra. Quāq̄ arrā quoq; veteres sæpe dixerint. et compluries inquit in laboribus miserrimas vitas exegerunt. Et hic motus in ocius inquit cōsumptus. Elegantia vtrobiq; ex multitudinis numero

Pugnatū in gallos.

Magnū viaticū

Cūprime

Diurnare

Sermonari.

Ne id quoq;

Duritudo.

Arrabo

Arra

quæsita est. Cominius inquit qua ascẽderat: descẽdit: atq; verba gallis dedit. Verbo Cominiũ dedisse gallis dicit: qui nihil quicq̃: cuiq̃ dixerat. Neq; enim eũ galli: qui capitoliũ obsidebant: ascendẽtẽ aut descendentẽ viderãt. Sed verba dedit. haud secus posuit: q̃ si tu dicas latuit: atq; obrepsit. Conualles inquit & arboreta magna erant. Arboreta ignobilius verbũ est: arbusta celebratius. Putabãt inquit eos qui foris atq; qui in arce erant: inter se cõmutationes & cõsilia facere. Cõmutationes. i. collationes: cõmunicationesq; inusitate dixit. Sed non hercle inscite: nec ineleganter. Hæc ego pauca interim super eo libro quorũ memoria post lectionem suppetierat mihi notaui in sermonibus forte: quos de temporibus rerum ad vsus hominũ repertarum agitabamus.

Verba dedit.

Arboretum.

Cõmutationes.

Verba. M. Varronis ex libro quinto & vicesimo humanarũ quibus contra opinionem vulgariam interpretatus est Homeri versum. Cap. iii.

ADolescens quispiã nõ indoctus: sparti quoq; vsum in terra grecia diu incognitũ fuisse dixit multisq; postiliũ captũ tẽpestatibus ex terra hispania aduectũ: riserũt hoc ad illudendũ ex is qui ibi aderant vnus: atq; alter male homines litterati. quod genus græci αγοραιουσ. i. vulgares & viles appellãt. Atq; eũ: qui id dixerat librũ legisse Homeri aiebant. cui versus hic forte deesset: και ΔΗ Δουρα σεσηπε ρεων. και σπαρτα λελυνται i. En ligna eputrẽt ratium & sparta in cariẽ sunt. Tũ ille prorsum irritatus. nõ inqt in eo libro versus: sed vobis plane magister defuit. si creditis in eo versu sparta id significare qđ nos spartũ dicimus. Maiorẽ enim vero illi risum subiiciunt neq; id destiterunt: nisi liber ab eo prolatus esset. M. Varronis. xxv. humanarũ: in quo de isto Homeri versu a Varrone ita scriptũ est. Ego sparta apud Homerum nõ plus spartum significare puto: q̃ σπαρτουσ. i. spartos qui dicũtur in agro thebano nati. In græcia sparti copia modo coepit esse ex hispania. Neq; ea ipsa facultate vsi liburni. Sed ii plerasq; naues loris suebant. Græci magis canabo & stuppa: cæterisq; satius rebus: a quibus σπαρτα appellabant. Quod cum ita Varro dicat: dubito hercle: an posterior syllaba in eo verbo quod apud Homerum est: acuenda sit. nisi quia voces huiuscemodi: cum ex cõmuni significatione in rei certe proprietatẽ concedunt diuersitate accentuum separantur.

Quid Menander poeta Philemoni poetæ dixerit: a quo sæpe indigne in certaminibus comœdiarũ superatus est. Et q; sepissime Euripides in tragœdia ab ignobilibus poetis victus est. Cap. iiii.

Philemõ. Euripides.

MEnander a Philemone nequaꝗ̄ pari scriptore in certaminibus comœdiarũ ambitu: gratiaq; & factionibus sæpe numero vincebatur. Eum quũ forte habuisset obuiam. Quæso inquit Philemon: bona venia dic mihi. quũ me vincis nõ erubescis? Euripidẽ quoq;. M. Varro ait: quũ quinque & septuaginta tragœdias scripserit: in quinque solis vicisse Quũ eũ vincerent aliquot poetę ignauissimi. Menandrũ autem alii centum & octo partim centum & nouẽ comœdias reliquisse feruñt Sed apollodori scriptoris celebratissimi hos de Menãdro versus legimus in libro: qui chronica inscriptus est.

κηφισιευσ ωρ εκδιο πειθου πατροσ.
προσ τοισ εκατον πεντε γραψασ δραματε§:
ελιπε. περ τηκορτα και δυοιρετων. Idest
Cephisieus genere: ex diopethe patre.
Quinq; & centum: quum scripsit fabulas.
Fato est defunctus: annos duos natus: & quinquaginta
Ex istis tamen centum & quinq; omnibus solis eum octo vicisse;
Idem Apollodorus eodem in libro scripsit.

„ Nequaꝗ̄ esse verũ qđ minutis quibusdã rhetoricæ artificibus videatur. M. Ciceronem in libro: quem de amicitia scripsit vitioso argumento vsum. αμφισ βητουμενον: αρτι ομολογουμενου. idest dubium pro confesso posuisse. Totumq; id consideratius tractatum exploratũq;. Cap. v.

CIcero in dialogo: cui titulus est: Lælius: vel de amicitia docere volens amicitiã nõ spe: expectationeq; vtilitatis neq; precii mercedisq; cã colendã: sed quo ipsa per sese plena virtutis honestatisq; sit: expetẽdã: diligẽdãq; esse etiam si nihil opis: nihilq; emolumẽti: ex ea participari queat. hac sentẽtia atq; his verbis vsus est: eaq; dicere facit. C. Læliũ sapiẽtẽ virũ: qui. P. Africani fuerat amicissimus. Quid. n. Africanus indigẽs mei? Ne ego quidẽ illius. Sed ego admiratione quadã virtutis eius: ille vicissim opinione fortasse nõnulla: quã de meis moribus habebat: me dilexit: auxit beniuolẽtia consuetudo. Sed quãꝗ̄ vtilitates multæ & magnæ cõsecutæ sunt: nõ sunt tamẽ ab earũ spe causæ diligendi profectũ. Vt enim benefici liberalesq; sumus nõ vt exigamus gratiã. neq; enim beneficiũ fœneramur: sed natura ꝓpẽsi ad liberalitatem sumus sic amicitiã nõ spe mercedis adducti: sed ꝙ omnis fructus in ipso amore inest expetẽdã putamus. Hoc cũ legeretur in cœtu forte hominũ doctoꝝ: rhetoricus quidã sophista vtriusq; linguę callẽs haud sane ignobilis: ex istis argutulis: & minutis

doctoribus: qui τεχνικοι. idest artificiales appellantur atq; in disserendo tamen non impiger vsum esse existimabat argumento. M. Tulliũ non probo neq; ἀποδεικτικῶ:idest demonstratiuo: sed eiusdẽ quęstionis cuius esset ea ipsa res:de qua quęreretur. Verbisq; id vitiũ græcis appellabat. quod accepisset: ἀμφισβη του μερου αντι ὁμολογου μερου.i.dubiũ pro confesso & certo. Nã bene ficos inquit & liberales sumpsit ad confirmandũ: id quod de amicitia dicebat: quũ ipsum illud: & soleat quæri: & debeat quisquis liberaliter & benigne facit: qua mente: quoue consilio: benignus libe ralisq; sit. Vtrũ quia mutuã gratiã speret: & eũ in quem benignus sit ad parem curã sui prouocet: quod facere pleriq; omnes videatur: an quia a natura sit beniuolus: benignitasq; eum per sese ipsa: & liberalitas delectet: sine vlla recipiendę gratiæ procuratione: quod est om niũ ferme rarissimũ. argumẽta autẽ cẽsebat: aut probabilia esse debere aut perspicua: & minime cõtrouersa. Idq; ἀπόδειξιν.i.expressionẽ & demõstrationẽ vocari dicebat. quũ ea quę dubia: aut obscura sunt per ea quę ambigua nõ sunt illustrãtur. atq; vt ostẽderet benefi cos: liberalesq; ad id quod de amicitia quæreretur: quasi argumẽtũ exẽplũue: sumi nõ oportere Eodẽ inquit simulacro & eadẽ rationis imagine: amicitia inuicẽ pro argumẽto sumi potest: siqs affirmat ho mines beneficos: liberalesq; esse debere: nõ spe aliqua cõpendii: sed amore & studio honestatis. Poterit.n.cõsimiliter dicere ita. Nãq; vt amicitiã nõ spe vtilitatis amplectimur: sic benefici liberalesq;: non gratię recuperãdę studio eẽ debemus. Poterit sane inquit ita dicere Sed neq; amicitia liberalitati: neq; liberalitas amicitiæ prębere argumẽtũ potest: cũ de vtroq; pariter queratur. Hæc ille rhetoricus ar tifex dicere qbusdã videbatur pite & sciẽter. Sed videlicet eũ voca bula rerũ vera ignorauisse. non beneficiũ & liberalẽ Cicero appellat ita vt philosophi appellandũ esse cẽsent. nõ eũ q vt ipse ait: beneficia fœnerantur: sed q benigne facit: nullã tacita rõne ad vtilitates suas redũdãtẽ. Nõ ergo obscuro neq; ãbiguo argumẽto vsus ẽ. sed certo atq; pspicuo. Siqdẽ q vere beneficus: liberalisq; ẽ q mẽte bene: aut li beraliter faciat nõ qritur. aliis.n. lõge noibus appellãd9 est. si cũ & ta lia facit: sui poti9 q alterius iuuãdi cã facit. Processisset ãt argutatri isti fortasse an reprhẽsio: si Cicero ita dixisset. Eteni bñfice liberali terq; facim9 nõ vt exigamus gratiã. videret.n. benefice facere: ẽt in nõ beneficũ cadere posse: si id p aliquã circũstãtiã fieret: nõ p ipsam ppetuę benignitatis cõstantiã. Sed cũ beneficos liberalesq; dixerit: neq; aliusmodi isti sunt. q cuius esse eos supradixim9: illotis: qd aiũt pedibus & verbis reprehẽdit doctissimi hominis orationem.

Falsum esse q̄d Verrius Flaccus in librorum secūdo. quos de obscu ris. M. Catonis cōposuit: de seruo receptitio scriptū reliq̄t. Cap. vi.

M. Cato voconiā legē suadēs verbis hisce vsus est. Principio nobis mulier magnā dotē attulit. Tū magnā pecuniā recipit quā in viri potestate nō cōmittit eā pecuniā mutuā dat viro. postea vbi irata facta est: seruū receptitiū sectari: atq; flagitare virū iubet. Quærebatur seruus receptitius q̄d esset. Libri statim quæsiti allatiq; sunt Verri Flacci de obscuris Catonis in libro secūdo scriptū inuētū est. receptitiū seruū dici nequā: & nulli precii: qui cū ventū esset datus redibitus ob aliquod vitiū receptusq; sit. Propterea inquit seruus huiusmodi sectari maritū & flagitare pecuniā iubebatur: vt eoipso dolor maior: & cōtumelia grauior viro fieret: q̄ eū seruus nihil petēdæ pecuniæ causa cōpellaret. Cū pace aūt: cūq; venia istorū: siqui sunt qui Verri Flacci auctoritate capiūtur: dictū hoc sit. Receptitius enim seruus in ea re quā dicit Cato. aliud oino est: q̄ Verrius scripsit. Atq; id cuius facile intellectu est. Res enim proculdubio est. Quādo mulier dotē marito dabat: tū quæ ex suis bonis retinebat: neq; ad virū tramittebat ea recipere dicebatur. Sicuti nūc quoq; in venditionibus: quę excipiūtur neq; veniūt. Quo verbo Plautus quoq; in trinūmo vsus est in hoc versu. Posticulum hoc recepit: cum ædis vendidit. Particulā quādā quę post eas ædis erat: nō vēdidit sed retinuit. Ipse etiā Cato mulierē demōstrare locupletem volēs. Mulier inquit & magnā dotē dat: & magnā pecuniā recipit. Hoc est & magnā dotē dat: & magnā pecuniā retinet. Ex ea igitur re familiari: quā sibi dote data retinuit: pecuniā viro mutuā dat. Eā pecuniā cū viro forte irata repetere instituit: apponit flagitatorē seruū receptitiū. hoc est propriū seruū suū: quē cū pecunia reliqua receperat. neq; dederat doti: sed retinuerat. Nō. n. seruo mariti imperare hoc mulierē fas erat: sed proprio suo. plura dicere quibus hoc nostrū tuear supsedeo. Ipsa. n. sunt per sese euidentia. & quod a Verrio dicitur: & quod a nobis. Vtrū ergo videbitur cuiq; verius eo vtatur.

Receptitius seruus.

Verba hæc ex atinia lege. Quod subreptum erit eius rei ęternę auctoritas est. P. Nigidio: & Q. Sceuolæ visa esse non minus de pręterito q̄ de futuro cauisse. Cap. vii.

Legis veteris atinię verba sunt: Quod subreptū erit: eius rei æterna auctoritas esto. Quis aliud putet in hisce verbis: q̄ de tēpore tātū futuro legē loqui? Sed. Q. Sceuola patrē suū: & Brutū & Maniliū viros apprime doctos quęsisse ait: dubitasseq; vtrū ne in postfacta modo fur-

ta lex valeret:an etiā in ātefacta.quoniā quod subreptū erit: vtrūq; tēpus videretur ostendere:tā præteritū q̄ futurū. Itaq;.P.Nigidius ciuitatis romanæ doctissimus super dubitatione hac eorum scripsit in.xxiiii.cōmētariorū cōmaticorū:Atq; ipse quoq; idē putat incertam esse tēporis demōstrationē. Sed anguste perq̄ & obscure differit vt signa rerū ponere videas: ad subsidiū magis memoriæ suæ q̄ ad legentiū disciplinā. videbatur tamen hoc dicere: verbū esse & erit quādo per sese ponūtur habēt:atq; retinēt tēpus suū. Cū vero præterito iūgūtur vim tēporis sui amittūt: & in præteritū cōtendunt. Cū enim dico in cāpo est:in cōmitio est:tēpus instās significo. Item cū dico in cāpo erit tēpus futurū demōstro. At cū dico factum est: scriptū est:subreptū est:q̄q̄ est verbū:tēporis sit præsentis: cōfunditur tamē cū præterito: & præsens esse desinit. Sic igitur inquit etiā istud: quod in lege est: si diuidas: separesq; duo verba hæc:subreptū & erit vt sic audias subreptū: tāq̄ certamē erit: aut sacrificiū erit. Tūc videbitur lex in post futurū loqui.Si vero copulate permixteq; dictū intelligas:vt subreptū erit: non duo sed vnū verbum sit. Idq; tunica patiendi declinatione fit: cum hoc verbo non minus præteritum tempus ostenditur q̄ futurum.

Esse & erit.

In sermonibus apud mensam Tauri philosophi: quæri agitariq; eiusmodi solita. Cur oleum sæpe & facile: vina rarius congelescant: acetum haud fere vnq̄.& cur aquæ fluuiorum fontiumq; durentur. mare gelu non duretur. Cap.viii.

PHilosophus Taurus accipiebat nos athenis cœna plerūq;:ad id diei vbi iā vesperauerat. id.n est tēpus istic cœnādi frequēs. Eius cœnæ fundus & fundamētū oē erat in olla vna lentis ægyptiæ: & cucurbitæ inibi minutim cęsę.Ea quodā die vbi paratis.& expectātibus nobis allata:atq; imposita mēsæ est:puerū iubet Taurus oleū in ollā indere. erat is puer genere atticus: ad annos maxime natus. viii. festiuissimus.ętatis & gētis argutiis scatēs.Guttū samiū oretenus ip[illegible]dens inanē:tāq̄ si inesset oleū:affert:cōuertitq; eū:& vt solitū est circūegit per oēm partē ollæ manū nullū inde ibat oleū. Aspicit puer guttum atrocibus oculis stomachabūdus. & cōcussū vehemēti⁹ iterū in ollā vertit.Id cū oēs sensim:atq; summissim riderem⁹. Tū puer gręce & id qdē pq̄ attice. μη γελατε inqt ερι τουλαιορ αλλουκι σε οια φρικη περι τον ορθρορ γεγορετη μερον και κεκρυσαλλωται.i.ne ridete:inest oleū. Verum vos nescitis qualis matutino diluculo hodie rigor fuerit. Itaq; gelu concretum est. Verbero inquit ridens Taurus: nonne is curriculo atq; oleum petis.

Sed quũ puer foras emptũ isset: nihil ipse ista mora offẽsior. Olla inquit oleo indiget: & vt video intolerãdũ feruit cohibeamus manus: atq3 interea quoniam puer nunc admonuit solere oleã congelascere: cõsideremus: cur oleũ sæpe & facile stet: vina rarẽter cõgelescant. Atq3 aspicit me & iubet quod sentiã dicere. Tũ ego respõdi: coniectare me vinũ iccirco minus cito coalescere: q semina quędam caloris in sese haberet: etiãq3 natura ignitus ob eãq3 rem dictũ cẽ ab Hõero αιθοπα οινον .i. calidã vinũ nõ vt alii putarent propter colorẽ. Est quidẽ Taurus ita vt dicis nam fei me conuenit: vinũ vbi potũ est. calefacere corpora. Sed nõ secus oleũ quoq3 calorificũ est. neq3 minorem vim in corporibus calefaciẽdis habet. Ad hoc si isthæc quæ calidiora sunt difficilius gelu cogũtur: cõgruens est vt quę frigidiora sunt facile cogantur. Acetũ autẽ omniũ maxime frigorificum est. atq3 id nũq̃ tamen cõcrescit. Nũ igitur magis causa oleo coaguli celerioris in leuitate est: faciliora enim ad coeundum ideo videntur. quæ leuatiora leuioraq3 sunt. Prętera id quo q3 ait quęri dignũ: cur fluuiorũ & fontiũ aquæ gelu durentur: mare omne incõgelabile sit? Tametsi Herodotus inquit historię scriptor cõtra omniũ ferme: qui hęc quęsiuerũt: scribit mare bosphoricum: quod cimeriũ appellatur earũq3 partiũ mare omne. quod scythicũ dicitur: gelu stringi & cõsistere. Dũ hęc Taurus. interea puer venerat. & olla deferbuerat: tẽpusq3 esse cœperat edẽdi & tacẽdi.

De notis litterarũ: que in. C. Cęsaris epistolis repeniũtur. deq3 aliis clandestinis litteris ex veteri historia petitis. & quod σκυταλη .i. baculus quo epistola inuoluebatur sit laconica. Cap. ix.

Libri sunt epistolarũ. C. Cęsaris ad. C. Oppiũ. & balbũ Corneliũ. qui res eius absentis curabãt. In his epistolis quibusdam in locis inueniũtur litteræ singularię: sine coagmẽtis syllabarũ: quas tu putes esse positas incõdite. Nã verba ex iis litteris cõfici nulla possũt. Erat autem cõuentũ inter eos clandestinũ: de cõmutando situ litterarũ vt inscripto quidẽ alia aliæ locũ: & nomen teneret. Sed in legẽdo locus cui suus & potestas restitueretur. Quęnam vero littera pro quo scriberetur: ante iis: sicut dixi: cõplacebat qui hãc scribẽdi latebrã parabãt. Est adeo Probi grãmatici cõmentarius satis curiose factus de occulta litterarũ significatione epistolarũ. C. Cęsaris scriptarum Lacedæmonii autẽ veteres: quũ dissimulare & occultare litteras publice ad imperatores suos missas volebãt: ne si ab hostibus exceptę forent: cõsilia sua noscerẽtur epistola id genus factas mittebãt. Surculi duo erant teretes oblonguli pari crassamento eiusdem lõgitu-

dinis derasi:atq; ornati cōsimiliter. Vnus imperatori in bellū proficiscenti dabatur. alterū domi magistratus cū iure atq; cū signo habebāt. Quādo vsus venerat litterarū secretiorū: circū eum surculū lorū modicæ tenuitatis: lōgū aūt: quātū rei satis erat: cōplicabant volumine rotūdo ac simplici. Ita vti ore adiūcte vndiq;: & cohęrētes lori: quod plicabatur coirēt. Litteras deinde in eo loro p trāsuersas iūcturarū oras: versib⁹ a summo ad imū pficiscētib⁹ inscribebāt. Id lorū litteris ita pscriptis reuolutū ex surculo imperatori cōmēti illius cōscio mittebāt. resolutio autē lori litteras trūcas atq; mutilas reddebat. mēbraq; earū: & apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorū in manib' hostiū inciderat nihil qcq̄ cōiectari ex eo loro quibat. Sed vbi ille ad quē erat missum: accepe rat surculo comparari. quē habebat: capto: ad finē pinde vt debere fieri sciebat: circūplicabat. atq; litteræ per ambitū eundē surculi coalescētes rursum coibāt. Integrāq; & incorruptā epistolā: & facilē legi pręstabāt. Hoc genus epistolę lacędemonii σκυταλην. i. loricatū surculū appellāt. Legebamus id quoq; in vera historia rerum punicarū virū indidē quēpiā illustrē siue ille Hasdrubal: siue qs ali⁹ est nō retineo: epistolā scriptā sup rebus arcanis: hoc modo abscōdisse. Pugillaria noua: nōdū etiā cęra illita accepisse. litteras in lignū incidisse. Postea tabulas vti solitū est: cæra colliuisse. Easq; tabulas tāq̄ nō scriptas: cui futurū id pręd ixerat: misisse. Eū deinde cęrā derasisse: litterasq; icolumes ligno incisas legisse. Est & alia in monumētis reꝝ græcarū profunda quędam & inopinabilis latebra barbarico astu excogitata Histieus nomine fuit: loco natus in terra asia nō ignobili. asiam tunc tenebat imperio rex Darius: is Histieus quum in persis apud Darium esset. Aristagorę cuipiam res quasdam occultas nunciare furtiuo scripto volebat. Comminiscitur opertū hoc litterarum admirandum. Seruo suo diu oculos ægros habenti capillū ex capite omni: tanq̄ medendi gratia: deradit. Caputq; eius leue in litterarum formas compingit. His litteris quæ voluerat scripsit. Hominem postea quoad capillus adolesceret: domo continuit Vbi id factum est ire ad aristagoram iubet. Et quum ad eum veneris. mandasse me dicito vt caput tuum (sicut nuper egomet feci) deradat. seruus vt imperatū erat: ad aristagoram venit. Mandatūq; domini affert. atq; ille id non esse frustra ratus: quod erat mandatū fecit: ita litteræ perlatæ sunt.

Quid de versibus Virgilii Phauorinus existimarit: qbus in describēda flagrātia mōtis ętne Pindarū poetā secutus est. Collataq; ab eo super eadē re vtriusq; carmina: & diiudicata. Cap. x.

PHauorinũ philosophũ: quũ in hospitis sui antiatẽ villã æstu anni cõcessisse: nosqꝫ ad eũ videndum roma venissemus: memini super pindaro poeta: & Virgilio in hũc fere modum differere. amici inquit familiaresqꝫ. P. Virgilii: in iis quę de ingenio: moribusqꝫ eius memorię tradiderũt: dicere eũ solitũ ferũt: parere se versus more atqꝫ ritu vrsino. Nãqꝫ vt illa bestia fœtũ edere ineffigiatũ informẽqꝫ: lãbẽdoqꝫ id postea qđ edidisset: cõformaret: & fingeret: pinde ingenii quoqꝫ sui partus recẽtes rudi esse facie: & ĩpfecta. Sed deinceps tractando colẽdoqꝫ reddere iis se oris & vultus liniamẽta. Hoc virũ iudicii subtilissimi ingenue atqꝫ vere dixisse. Res inquit ipsa verũ indiciũ facit. Nã quæ reliquit pfecta: expolitaqꝫ: quibusqꝫ imposuit sensus: atqꝫ delectus sui supremã manũ omni poeticę venustatis laude florent. Sed quę procrastinata sunt ab eo: vt post recẽserẽtur: & absolui quoniã mors pucrterat. nequerũt: nequaq̃ poetę elegãtissimi nomine atqꝫ iudicio digna sunt. Itaqꝫ quũ morbo oppressus: aduẽtare mortẽ videret: petiuit: orauitqꝫ a suis amicissimis impẽse: vt æneida qua nõdũ satis elimauisset: abolerẽt: in iis autẽ inquit quę vidẽtur retractari aut corrigi debuisse: is maxime locus est: qui de mõte ætna factus est. Nã cũ Pindari veteris poetæ carmen qđ de natura: atqꝫ flagrãtia mõtis eius cõpositũ est: æmulari vellet: eiusmodi sentẽtias & verba molitus est: vt Pindaro quoqꝫ ipso qui nimis opima: pinguiqꝫ esse facũdia existimat⁹ est: insolẽtior: hoc quidẽ in loco: tumidiorqꝫ sit. Atqꝫ vti vosmetipsos inquit eius. ꝙ dico arbitros faciã carmen pindari: quod est sup mõte ętna quãtulũ mihi memoriæ est dicam.

τασ ερευγορται μεν αϖλατου ϖυροσ. αγροταται εκ μυχωρ ϖαγαι ϖοταμοι Δε. αμεραισι μερ: ϖροχεορτι ροορ καϖρου. αιθωρα αλλερ ορφναεσι φοιριστα κυλιρΔο μερα φλοξ. εσ βατειαρ φερειϖορτου. ϖλακασυν ϖαταγω. κειρουσ Δηφαισοιο κρουρουϐ: ερϖωντασ Δειρο τατουσ αναϖεμϖει. τερασ μερθαυμασιον ϖροσιΔεσθαι. θαυμα Δε κει ϖαρεορτων ακουσαι. i. A qua sane eructãtur inaccessi ignis purissimi ex imis fontes. Flumina vero interdiu quidẽ inundant fluctũ feruẽtem fumi. At per noctes punicea pro glomerata flãma: ad profundũ ponti ferũt solũ: cũ strepitu illa Vulcani fluẽta serpentia emittit sæuissima. Monstrum profecto: tũ viso: tũ auditu mirabile. Audite nũc inqt Virgilii versus. quos inchoasse eũ verius dixerim: q̃ fecisse.

Portus ab accessu ventorum immotus: & ingens
Ipse. sed horrificis iuxta tonat ætna ruinis.

Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem piceo: & candente fauilla.
Attollitq; globo flammarum: & sydera lambit.
Interdum scopulos: auulsaq; viscera montis
Erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras.
Cum gemitu glomerat: fundoq; exestuat imo.

Iam principio inquit Pindarus veritati magis obsecutus: id dixit: q res erat: quodq; istic vsu veniebat. quodq; oculis videbatur iterdiu fumare ætnā noctu flāmigare. Virgilius aūt dū in strepitu: sonituq; verborū cōquirēdo laborat vtrūq; tēpus nulla discretione facta cōfundit. Atq; ille grecus quidē fontes imitatus ignis eructari: & fluere oēs fumi: & flāmarū p fulua: & tortuosa volumina in plagas maris ferre. quasi quosdā igneos angues luculēte dixit. Et hic nr̄ atrā nubē turbine piceo: & fauilla fumāte: ροορ κατπρωυ αιθωρα. i. fluxū fumi calidū interptari volēs crasse & immodice cōgressit. globos quoq; flāmarū. qd̄ ille κρουρουσ. i. fluēta dixerat. duriter: & ακυρωσ. i. improprie trāstulit. Itē qd̄ ait sydera lābit. Vacāter hoc etiā inquit accumulauit: & inaniter. Neq; non id quoq; inenarrabile esse ait: & ppemodū insensibile: quod nubē atrā fumare dixit turbine piceo: & fauilla cādēte. Nō. n. fumare inquit solēt: neq; atra esse quę sunt cādētia nisi si candenti dixit puulgate: & improprie: p feruenti fauilli: nō pro ignea & relucēti. Nā candēs scilicet est a cādore dictū: nō a calore. Quod saxa autē scopulos eructari: & erigi: eosdē q ipsos statim liquefieri: & gemere atq; glomerari sub auras dixit. hoc inquit nec a pindaro scriptum nec vnq̄ fando auditū & omniū quæ monstra dicūtur: monstruosissimū esse. Candēs

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionem Platonis: de habitu atq; natura stomachi: fistulæq; eius quæ τραχεια: id est dura dicitur aduersum Erasistratum medicū tutatus est: auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis. Cap. xi.

ET Plutarchus & alii quidā docti viri reprehēsum esse ab Erasistrato nobili medico Platonē scripsere: q potum dixit defluere ad pulmonē. Eoq; satis humectato: dimanare per eū: qa sit rimosior: & cōfluere inde in vesicā. Errorisq; istius fuisse Alceū ducē: qui in poematib⁹ suis scriberet. τον τε πρευμωρα οιρω: τοταρ περισελλεται. i. pulmonē vino. Ipsū āt Erasistratū dicere duas eē q̄si caniculas q̄sdā vel fistulas. Easq; ab oris faucibus pficisci deorsū. Per earūq; alterā deduci delabiq; ī stomachū esculēta oīa & poculēta. Ex eoq; ferri in vētriculū: q η κατωκοιλια. i. inferior vēter. i. aluus appellatur.

Atq; ibi subigi: digeriq;:ac deinde aridiora ex iis recremēta in aluū conuenire:quod græce κολον dicitur. humidiora peruehens in vesicam. Per alteram autē fistulam. quæ græce nominatur τραχεια αρτηρια.idest aspera arteria:spiritū a summo ore in pulmonē: atq; inde rursum in os: & in naris cōmeare. Perq; eā viā vocis quoq; fieri meatū. Ac ne potus cibusq; aridior:quē oporteret in stomacum ire:procederet ex ore:labereturq; in eandē fistulā per quā spiritus reciprocatur. Eaq; offensione intercluderetur animæ via: impositam esse arte quadā: & ope naturæ inde apud duo ista foramina q̄ dicitur επιγλωττις.idest apposita lingula:quasi claustra: quędā mobilia:cōniuentia vicissim:& resurgentia. Eāq; επιγλωττιδα inter edendū: bibendūq; operire:atque protegere: την τραχειαν αρτηριαν.idest asperam arteriā: ne quid ex esca potu ue incideret in illud quasi æstuantis animæ iter. Ac ꝓpterea nihil humoris influere in pulmonē:ore ipso arteriæ cōmunito. Hæc ait Erasistratus medicus aduersus Platonē. Sed Plutarchus in libro symposiacorū auctorē Platonis sententiæ Hippocratē dicit fuisse. Idē q; esse opinatos & Philistiona locrū:& Dioxippum hippocraticū veteres medicos:& nobiles. Atq; illā de qua Erasistratus dixerit:επιγλωττιδα non iccirco in eo loco constitutā: nequid ex potu influeret in arteriā. Nā pulmoni quoq; fouēdo rigandoq; necessarios humores videri. Sed appositam quasi moderatricē quandā: arbitrāq; prohibendi admiscendiue. quod ex salutis vsu foret: vti edulia quidem omnia defenderet ab arteria:depelleretq; in stomachū. Potū autem partiretur inter stomachū & pulmonē. Et quod ex eo admitti in pulmonē per arteriā deberet: nō rapidū id neq; vniuersum: sed quadā quasi obice sustētatū: ac repressum: sensim paulatimq; trāsmitteret: atq; omnē reliquū in alterā stomachi fistulam deriuaret.

De materiis infamib⁹: quas græci αδοξους appellāt: a Phauorino exercendi gratia disputatis. Cap. xii.

INfames materias: siue quis mauult dicere inopinabiles: quas gręci αδοξους και ατοπους υποθεσεις appellant:& veteres adorti sunt:nō sophistæ solum sed philosophi quoq;:& noster Phauorinus oppido q̄ libēs in eas materias dicebat. Vel ingenio ex ꝑgificando ratus idoneas: vel exercendis argutiis:vel edomandis vsu difficultatibus:sicuti cū Thersite laudes quęsiuit: & cū febrim quartis diebus recurrentē laudauit. Lepida sane multa & non facilia inuētu in vtrāq; causam dixit. eaq; scripta in libris reliquit. Sed in febris laudibus testē etiā Platonē produxit: quē scripsisse ait. Qui quartanā passus

Febris quartanæ laus.

conualuerit: viresq; integras recuperauerit: fidelius cõstantiusq; postea valiturũ. atq; inibi in eisdẽ laudibus nõ hercle hac sentẽtiola inuenuste lusit. Versus inqt est lõgo hominũ æuo ꝓbatus αλλοτε μητρυι ηπελει η μερη. αλλοτε μητηρ. i. ipsa dies quãdo q; parẽs: quãdoq; nouerca est. Eo versu significatur: nõ omni die bene esse posse: sed isto bene: atq; alio male. Quod cum ita sit inquit: vt in rebus humanis bene aut male vice alterna sit: hæc biduo medio interuallata febri: quãto est fortunatior: in qua est μια μητρυια δυο μητερεσ. idest vna nouerca duæ matres.

Quin particula: quot qualesq; varietates significationis habeat: & q̃ sæpe in veterum scriptis obscura sit. Cap. xiii.

QVin particula: quã grãmatici cõiũctionẽ appellãt: variis modis sentẽtiisq; cõnectere orationẽ videtur. Aliter. n. diciputatur: cũ quasi increpãtes: vel interrogantes: vel exhortãtes dicimus quin venis? quin legis? quin fugis? Aliter cũ ita cõfirmamus. Nõ dubiũ est quin. M. Tulli' omniũ sit eloquẽtissimus. Aliter aũt cũ sic cõponimus: q; quasi priori videtur cõtrariũ. Nõ iccirco causas Isocrates nõ defendit: quin id vtile esse & honestũ existimarit. A quo illa significatio nõ abhorret: quæ est in tertia origine. M. Catonis. Haud eos inquit eo postremũ scribo: quin populi: & boni & strenui sciẽt. In secunda quoq; origine. M. Cato non longe secus hac particula vsus est. Neq; satis inquit habuit: quod eũ in occulto vitiauerat: quin eius famã prostitueret. Præterea animaduertimus Quadrigariũ in. viii. annaliũ particula ista vsum esse obscurissime. Ipsius verba posuimus. Romã venit. vix superat. quin triumphus decernatur. Item in. vi. annali eiusdẽ verba hæc sunt: . Pene factũ est: quin castra relinquerent atq; cederent hosti. Non me autẽ præterit dicere aliquẽ posse de summo pectore nihil esse in his verbis negocii. Nã quin vtrobiq; positum pro ut: planissimũq; esse: si ita dicas. Romã venit: vix superat vt triumphus decernatur. Item alio in loco: pene factũ est vt castra relinquerent: atq; cederẽt hosti. Sed vtãtur sane qui tã expediti sunt ꝓfugiis cõmutationũ in verbis: quæ nõ intelligũtur: vtãtur tamẽ vbi id facere poterũt verecũdius. Hãc vero particulã de qua dicimus: nisi qs didicerit cõpositã copulatãq; esse: neq; vim tantũ cõiũgendi habere: sed certa quadã significatione factã: nũq̃ profecto rationes ac varietates istius cõprehẽsurus est. Quod quia longioris dissertationis est. poterit cui ocium est: reperire hoc in. P. Nigidii commentariis: quos grammaticos inscripsit.

Sententiæ ex Publii mimis selectæ lepidiores. Cap. xiiii. & iii

Quin.

PVblius mimos scriptitauit. dignusq́ habitus est: qui super Laberio iudicaretur. C. autẽ Cęsarẽ ita Laberii maledicẽtia: & arrogãtia offendebat: vt acceptiores & probatiores sibi esse Publii: q̃ Laberii mimos prædicaret. Huius Publii sentẽtię ferũtur plerę q́ lepidæ: & ad cõmunem sermonũ vsum cõmodatissimæ: Ex quibus sunt istæ singulis versibus circũscriptæ: quas libitũ hercle est adscribere.

Publii sententię

Malum consiliũ est quod mutari non potest.
Beneficium dando accepit: qui digno dedit.
Feras: non culpes: quod vitari non potest
Cui plus licet q̃ par est: plus vult q̃ licet.
Comes facundus in via pro vehiculo est.
Frugalitas incerta est rumoris boni.
Hæredis fletus sub persona risus est.
Furor fit læsa sæpius patientia
Improbe Neptunum accusat: qui iterũ naufragium facit.
Ita amicũ habeas: posse vt fieri hunc inimicum putes.
Veterum ferendo iniuriam inuitas nouam.
Nunq̃ periculum sine periculo vincitur.
Nimium altercando veritas altercatur
Pars beneficii est: quod petitur: si belle neges.

Quod Carneades academichus elleboro stomachũ purgauit: scripturus aduersus zenonis stoici decreta. Deq́ natura medellaq́ ellebori candidi & nigri. Cap.xv.

Carneades.

CArneades academicus scripturus aduersum stoici zenonis libros: superiora corporis elleboro cãdido purgauit ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia vsq́ animi redundaret. & instãtiã vigorẽq́ mẽtis labefaceret. Tãta cura tãtoq́ apparatu vir igenio pręstãti ad refellẽda q̃ scripserat zeno aggressus Id quũ in historia græca legissem quod elleboro cãdido scriptũ erat: quid esset quæsiui: Tũ cõperi duas species ellebori esse discerniculo coloris insignes: cãdidi & nigri. Eos autẽ colores nõ in semine ellebori: neq́ in virgultis sed in radice dignosci. Cãdido stomachũ & ventrẽ superiorẽ: vomitionibus purgari. Nigro aluũ: quę inferior vocatur: dilui. Vtrusq́ esse hãc vim: vt humores noxios in quibus causę morborũ sunt extrahãt. Esse autẽ periculũ ne inter causas morborũ omni corporis via patefacta: ea quoq́ ipsa in quibus causa viuẽdi est: exinaniãtur. Amissoq́ omni naturalis alimoniæ fundamento: homo exhaustus intereat. Sed elleborum sumi posse tutissime in insula anticyra.

Ellebori duęs species.

Plinius secundus in libris naturalis historię scripsit. Propterea Liuiū Drusum: qui tribunus plebis fuit: quū morbū qui comitialis dicitur pateretur. anticyrā nauigasse: & in ea insula elleborū bibisse ait atq; ita morbo liberatū: Pręterea id scriptū legimus Gallos in venatib' tingere elleboro sagittas: quod iis ictę examinatę fere teneriores ad epulas fiant. Sed propter ellebori contagium: vulnera ex sagittis facta circuncidere latius dicuntur.

Anates ponticas vim habere venenis detegendis potentē. Atq; inibi de Mithridatis regis in id genus medicamenti solertia. Cap. xvi.

Anates

Anates ponticas dicitur edendis vulgo venenis victare. Scriptū etiā a Leneo Cn. Pompeii liberto Mithridatem illū pōti regē medicinę rei: & remediorū id genus solertē fuisse. Solitūq; earū sanguinē miscere medicamētis: quę digerēdis venenis valēt. Eūq; sanguinē vel potentissimū esse in ea cōfectione. Ipsum autē regē assiduo taliū medelarum vsu: a clādestinis epularū insidiis cauisse. Quin & scientē quoq; vltro: & ostentandi gratia venenum rapidum & velox sępenumero hausisse: atq; id tamen sine noxa fuisse. Quāobrem postea cum proelio populi romani victus metu sui in vltima regni refugisset: & mori decreuisset: & venena violentissima festinādę necis gratia: frustra expertus esset: suo se ipse gladio transegit. Huius regis antidotus celebratissima est: quę mithridatios vocatur.

Mithridatē pōti regem duarū & viginti gentiū linguis locutū Q. q; Ennium tria corda habere sese dixisse: quod tris linguas percalluisset: gręcam: oscam: latinam. Cap. xvii.

Ennius Mithridates.

Quintus Ennius tria corda habere sese dicebat: quod loqui gręce & osce & latine sciret. Mithridates autē pōti atq; bithyniæ rex inclytus: qui a Cn. Pompeio bello superatus ē: duarū & viginti gentiū: quas sub ditione habuit: linguas percalluit. Earūq; omniū gentiū viros haud vnq̄ p interpretē locutus est. Sed vt queq; ab eo appellari vsus fuit: proinde lingua oratione ipsius: nō minus scite q̄ si gētilis eius esset: locutus ē.

Quod. M. Varro. C. Salustiū historię scriptorem deprehēsum. ab Anio Milone in adulterio scribit: & loris cęsum: pecuniaq; data dimissum. Cap. xviii.

Salustius virgis cæsus.

Varro in litteris atque vita: fide homo multa & grauis: in libro quem inscripsit Pius: aut de pace. C. Salustium scriptorem seriæ illius: & seuere orationis. In cuius historia notiones censorias fieri: atque exerceri vi-

demus: in adulterio deprehensum ab Anio Milone loris bene cæsum dicit. & quum dedisset pecuniam demissum.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequam: & impuris disciplinas philosophię studiose tractantibus. Et quę duo verba obseruanda præceperit: omnium rerum longe salubria. Cap.xix.

Epictetꝰ.

PHauorinum ego audiui dicere Epictetum philosophum dixisse: plerosq; istos qui philosophari videntur: philosophos esse huiuscemodi αρευ τουπραττειν μεχρι τορ λεγειν. Id significat: factis procul: verbis tenus. iam illud est vehementius quod Arianus solitum eum dictitare in libris. quos de dissertationibus eius cõposuit: scriptum reliquit. Nam quum inquit animaduerterat hominem pudore amisso: importuna industria: corruptis moribus: audacem: confidentem: linguam: cæteraq; omnia: præterq̃ animum procurantem: istiusmodi inquit hominem quum viderat: studia quoq; & disciplinas philosophię cõtractare: & physica audire: & meditari dialectica: multaq; id genus theoremata suspicari sciscitariq; inclamabat deum atq; hominum fidem: ac plerumq; interclamandum his eum verbis increpabat. αρθρωπε πουβαλλεισ: σκεψαι ει κεκαθαρται το αγγειον. αργαρεισηρ οιησιρ αυτα βαλλησ απωλετο ηνσα πη ουρον. η οξοσ γενοιτο αν η ιπτουτων χειρον.: idest Homo vbi nam mitis: considera nunquid purgatum vas sit. Nam si id inanem opinionem ea inuergas: prorsum interierunt. Sin computrescant: in vrinam aut acetũ vertentur: aut siquid iis ipsis est deterius. Nil profecto his verbis grauius: nil verius quibus declarabat maximus philosophorum litteras atq; doctrinas philosophię: quum in hominem falsum atq; degenerem. tanq̃ in vas spurcum: atq; pollutum influxissent: mutari corrumpi: & quod ipse κυρικωτερορ.i. magis cynice dixit. vrinam fieri: aut siquid est vrina spurcius. Pręterea idem ille Epictetus: quod ex eodem Phauorino audiuimus: solitus dicere est: duo esse vitia multo omnium grauissima ac teterrima: intolerantiam & incontinentiam quũ aut iniurias: quę sunt ferendę non toleramus: neq; ferimus: aut a quibus rebus voluptatibusq; nos temere debemus. non tenemus. Itaq; inquit siquis hæc duo verba cordi habeat eaq; sibi imperando atq; obseruando curet: is erit pleraq; impeccabilis: vitamq; viuet tranquillissimam. Verba duo hęc dicebat. απεχου και απεχου patere & abstine.

Ex ſympoſio Platonis ſumpta verba: numeris coagmẽtiſq; verborum ſcite modulateq;: & apte exercendi gratia: in latinam orationem verſa. Cap.xx.

Sympoſium Platonis apud philoſophũ Taurũ legebatur: Verba illa Pauſanię inter conuiuas amorem vice ſua laudantis. verba ita prorſum amauimus: vt meminiſſe etiã ſtuduerimus. Sunt adeo quæ meminimus verba hæc. πασα γαρ πραξισ ωδε εχει. αυτη εφεαυτησ πραττομενη ουτε καλη ουτε αισχρα οιον νυν η μεισ ποιουμεν. η πιρειν η λαλειν η διαλεγεσθαι. ουκεστι του των. αυτο καλον. ουδεν αλλεντη πραξει. ωσαν πραχθη. τοι ουτον απεβη. καλωσ μεν γαρ πραττομενον και ορθωσ καλον γιγνεται. μη ορθωσ δε αισχρον: ουτω και το εραν. και ο ερωσ: ουπασεστι καλοσ: ουδε αξιοσ εγκωμιαζεσθαι. αλλο καλωσ προτρεπων εραν. Ideſt Omnis enim actio ſic ſeſe habet. Nam ipſa quantũ in ſemetipſam agitur: neq; honeſta: neq; turpis eſt: quẽadmodum ſunt quæ nunc nos ipſi facimus: aut bibere: aut loqui: aut diſputare. Non enim eſt horum honeſtum per ſeipſum quicquã: ſed in actione: vt quidẽ eſt actum eiuſmodi euenit. Nam honeſte geſtũ recte: honeſtum fit: contra vero turpe. Eodem pacto & amare ipſum & amor: non omnis quidem honeſtus eſt: neq; cõmẽdatione omni dignus. verum is: qui amare honeſte nos adhortatur. Hęc verba vbi lecta ſunt atq; ibi Taurus mihi Heus inquit tu rhetoriſte. Sic enim me in principio recens in diatribã acceptum appellitabat: exiſtimãs eloquentiæ vnius exercẽdæ gratia athenas veniſſe. Vides ne inquit ενθυμημα. ideſt commentum crebrum: & coruſcum: & connexũ breuibuſq; & rotundis numeris: cum quadam æquabili circũactione deuinctum? Habeſne nobis dicere in libris rhetorum veſtrorum tam apte: tãq; modulate compoſitam orationem? Sed hos inquit tamen numeros cenſeo videas οδου παρεργον: ideſt ſuperuacanee extra itineris propoſitum: quaſi ex diuerticulo. Ad ipſa enim Platonis penetralia? ipſarũq; rerum pondera: & dignitates pergendum eſt: non ad vocularum eius amœnitatem: nec ad verborum venuſtates diuerſitandum. Hæc admonitio Tauri de orationis platonicæ modulis: non modo non repreſſit: ſed inſtruxit etiam nos ad elegantiam græce orationis verbis latinis affectãdam. Atq; vti q̃dam animalium parua & vilia ad imitandum ſunt: quas res cũq; audierint: viderintue: petulantia: perinde nos ea quæ in Platonis oratione demirabamur: non æmulari quidẽ: ſed lineas vmbraſq; facere

ausi fuimus: velut ipm ꝙ ex iisdẽ verbis illis eius effinximus. Om=
ne inquit omnino factũ sic sese habet: nec turpe est quantũ in eo ẽ:
neqꝫ honestũ velut est quas nũc facimus ipsi res: bibere: cãtare: dis
serere. Nihil nãqꝫ horũ ipm ex sese honestũ est. quale quũ fieret mo
do. factũ est: tale extitit. Si recte honesteqꝫ factũ est tũ honestũ fit:
sin parũ recte: turpe fit. sic amare: sic amor nõ honestus omnis ne
qꝫ omnis laude dignus: sed qui facit nos vt honeste amemus.

Quibus temporibus post Romam conditam greci romani
qꝫ illustres viri floruerunt: ante secundum bellum cartha=
ginensium. Cap. xxi.

VT cõspectũ quẽdã ętatũ antiquissimarũ: itẽ virorũ illu=
striũ: qui in iis ætatibus nati fuissent: haberemus ne in
sermonibus forte in cõspectũ aliquid super ætate atqꝫ vi
ta clarorũ hominũ temere diceremus: sicut sophista ille
απαιδευτοσ. idest ineruditus: qui publice nup dis=
serens. Carneadẽ plurima rege alexãdro Philippi filio pecunia do=
natũ: & Panætiũ stoicũ cũ superiore Africano vixisse dixit: vt ab
istiusmodi inq̃ tẽporũ: ætatũqꝫ erroribus caueremus. excerpebam⁹
ex libris: qui chronici appellãtur: quibus tẽporib⁹ floruissent gręci
simul atqꝫ Romani viri: qui vel ingenio: vel imperio nobiles: insi=
gnesqꝫ post cõditã Romã fuissent ante secũdũ bellũ carthaginẽsiũ:
easqꝫ nũc excerptiones nostras variis diuersisqꝫ in locis factas: cur=
sim digessim⁹. Neqꝫ enim id nobis negociũ fuit: vt acri atqꝫ subtili
cura excellẽtiũ in vtraqꝫ gẽte hominũ. συγχρονισμουσ. i. cõ
tẽptiones cõponeremus: sed vt noctes istæ quadã tenus his quoqꝫ
historiæ flosculis leuiter iniectis: aspergerẽtur: Satis autẽ visum ẽ
in hoc cõmẽtario de tẽporibus paucorũ hominũ dicere: ex quorũ
ætatibus de pluribus quoqꝫ quos nominaremus. haud difficilis cõ
Solonis iectura fieri posset. Incipiemus. n. a Solone claro quoniã de Home=
tẽpora. ro & Hesiodo: inter omnes fere scriptores cõstitit ætatẽ eos egisse:
Homer⁹. vel iisdẽ fere tẽporibus: vel Homerũ aliquãto antiquiorẽ: vtrunqꝫ
Hesiodus tamẽ ante Romã cõditã vixisse: Siluiis albę regnãtibus: annis post
bellũ troianũ: vt Sassius in primo annaliũ de Homero atqꝫ Hesiodo
scriptũ reliquit. plus. c. atqꝫ. lx. annis. Ante romã autẽ cõditã: vt
Cornelius nepos in primo chronicorũ de Homero dixit annis. c. &
lx. Solonẽ ergo accepimus vnũ ex illo nobili numero sapiẽtiũ: le=
Pysistra- ges scripsisse atheniensiũ Tarquino prisco Romę regnãte: anno re
tus gni eius tricesimo tertio. Seruio autẽ Tullio regnãte. Pysistratus a
Pythago thenis tyrãnus fuit. Solone autẽ in exiliũ volũtariũ profecto: quo=
ras. niã id ei prędicẽti nõ creditũ est. Postea Pythagoras sami⁹ in Italiã

venit. Tarqni filio regnũ obtinẽte: cui cognomẽtũ ſupb⁹ fuit. Iiſdẽ tẽporib⁹ occiſus eſt Athenis ab Harmodio: & Ariſtogitone Hipparcus Pyſiſtrati filius Hippę tyrãni frater Archilochũ autẽ Nepos Cornelius tradit Tullio Hoſtilio Romę regnãte: iã tũc fuiſſe poematis clarũ & nobilẽ. Ducẽteſimo deinde &.lx. anno poſt romã cõditã: aut nõ lõge ãplius: victos eſſe ab atheniẽſib⁹ pſas: memoriæ traditũ eſt. Pugnã illã inclytã marothoniã Miltiade duce: qui poſt eã victoriã dãnatus a populo atheniẽſi in vinculis publicis mortẽ obiit. Tũ Aeſchilus athenis tragœdiarũ poeta celebris fuit. Romę autẽ ferme iſtis tẽporib⁹ tribunos & ædiles tũ primũ p ſeditionẽ ſibi plebes creauit: Ac nõ diu poſt Cn. Martius Corneli⁹ exagitatus: vexatuſq; a trib. ple. ad volſcos: q tũ hoſtes erant: a rep. deſciuit: bellũq; populo romano fecit. Poſt deinde paucis annis: Xerſes res ab atheniẽſib⁹ & pleraq; gręcia Themiſtocle duce: nauali prœlio: qđ ad ſalamina factũ eſt: vict⁹ fugatuſq; ẽ. Atq; inde ãno fere quarto. Menenio Agrippa: Marco Horatio Puluillo cõſullib⁹ bello vegẽte apud fluuiũ cremerã: ab eis ſex & trecẽti patricii fabii: cũ familiis ſuis: vniuerſi ab hoſtibus circũuẽti periere. Iuxta ea tpa Empedocles agrigẽtinus in philoſophiæ naturalis ſtudio floruit. Romę aũt p eas tẽpeſtates decẽuiros legibus ſcribẽdis creatos cõſtitit. Tabulaſq; ab iis primo decẽ cõſcriptas: mox alias duas additas. Bellũ deinde in terra græcia maximũ pelopõneſiacũ: qđ Thutydides memoriæ mãdauit cœptũ eſt: circa ãnũ fere poſt cõditã Romã .cccxxix. Qua tẽpeſtate. A. Poſthumi⁹ Torquatus dictator romæ fuit. q filiũ ſuũ q cõtra ſuũ dictũ in hoſtẽ pugnauerat: ſecuri necauit. Hoſtes tũ populi Romani fuerãt fidenates. Itaq; q inter hęc tẽpora nobiles celebreſq; erant Sophocles: ac deinde Euripides tragici poetę: & Hippocrates medicus: & Democrit⁹ philoſophus: quibus Socrates atheniẽſis natu quidem poſterior fuit: ſed quibuſdam temporibus iiſdem vixerũt. Iam deinde tribunis militaribus conſulari imperio rempublicam Romę regentibus ad annum fere conditæ vrbis. cccxlvii. Triginta illi tyranni præpoſiti ſunt a lacedęmoniis athenienſibus: & in Sicilia Dionyſius ſuperior tyrannidem tenuit. Pauciſq; annis poſt Socrates athenis capitis damnatus eſt. & in carcere veneno necatus. Ea fere tempeſtate romæ. M. Furius Camillus dictator fuit. & veios cepit. Ac poſt nõ lõgo tempore bellũ ſenonicũ fuit. Tũ galli romã pter capitoliũ cœperunt. Neq; multo poſtea Eudoxus aſtrologus in terra gręcia nobilitatus eſt. Lacedęmoniiq; ab atheniẽſib⁹ apud corinthũ ſupati duce Phormione. Et. M. Manlius romę. qui gallos in obſidione capitolii obrepentis

Archilocus
æſchilus
ædiles
Themiſtocles
Fabii
Deceuiri
Torquatus
Sophocles
Euripides
Hippocrates
Democritus
Socrates
Dionyſi⁹
Camillus
Eudoxus
M. Mãli⁹

per ardua depulerat: conuictus est: consilium de regno occupando
inisse damnatusq; capitis e saxo tarpeio: vt. M. Varro ait: pręceps
datus est: vt Cor. autem nepos scriptum reliquit: verberando neca
tus est. eoq; ipso anno: qui erat post recuperatam vrbem septimus
Aristote- Aristotelem philosophum natum esse memorię mandatum est. Ali
les. quot deinde annis post bellum senonicum thebani lacedęmonio du
ce epaminunda apud leuctra superauerunt. Ac breui post tempore
cōsules in vrbe roma lege licinii Stolonis consules creati: & iam ex plębe
cœpti: quum antea ius non esset nisi ex patriciis gentibus fieri cō
Philipp⁹ sulem. Circa annum deinde vrbis conditæ quadringentesimum
Alexāder Philippus amyntæ filius Alexandri pater: regnum macedoniæ a-
Plato deptus est. Inq; eo tempore alexander natus est. Paucisq; inde an-
post Plato philosophus ad Dionisiū siciliæ tyrannum posteriorem
Demo- profectus est. Post deinde aliquanto tempore: philippus apud che-
sthenes roneam prœlio magno atheniensis vicit. Tum Demosthenes ora-
tor ex eo prelio salutem fuga quęsiuit. Cunq; id ei quod fugerat
probose obiiceretur: versu illo notissimo illusit αρηρ inquit οφε-
υγων και παλιν μαχεσεται.i. vir fugiens & denuo pug-
nabit: Postea philippus ex incidiis occiditur: & alexander regnum
adeptus: ad subigendos Persas in asiam atq; in orientem transgres
Alexāder sus est. Alter autem alexander: cui cognomentum molosso fuit: in
molossus Italiam venit: bellum populo Romano facturus. Iam enim fama v
triusq; fœlicitatis romanę: apud exteras gentes enitescere incœpta
bat. Sed priusq̄ bellum faceret: vita decessit. Eum mollosum quum
in Italiam transiret: dixisse accepimus. Se quidem ad romanos ire:
quasi in andronitem macedonem isse ad persas: quasi in gyneconi-
Alexādri ten. Postea macedo Alexander pleraq; parte orientali subacta quū
mors annos regnauisset .xi. obiit mortis diem. Neq; ita longe post Ari-
stoteles philosophus. & post aliquāto Demosthenes. vita functi sunt
Iisdēq; ferme tēpestatibus populus romanus graui & diutino samni
tum bello conflictatus est. Consulesq;. T. Veturius & Spurius Post-
humius: in locis iniquis apud caudium a samnitibus circunuallati:
ac sub iugum missi: turpi fœdere facto discesserunt. ob eam causam
populi iussu samnitib⁹ p feciales dediti recepti nō sunt. Post annū
deinde vrbis cōditę. cccc. fere &. lxx. bellū cū rege Pyrrho sūptū est.
Epicurus Ea tēpestate Epicur⁹ atheniēsis: & zeno citiēsis philosophi celebres
zeno erāt. Eodēq; tpe. C. Fabriti⁹ Luscin⁹: &. Q. Aemili⁹ Pappus cēso-
res romę fuerunt. &. P. Corneliu Ruffinū qui bis consul & dicta
tor fuerat senatu mouerunt. Causamq; isti notę subscripserunt q̄
eum comperissent argenti facti cœnę gratia decem pondo habere:

Anno deinde post romam conditam. cccc. ferme &. lxxxx. consulibus Appio Claudio: cui cognomentũ Caudex fuit: Appii illius cęci fratre: & Marco Fuluio Flacco. bellum aduersus pœnos primũ cœptum est. Neq̃ diu post Callimachus poeta cyrinensis alexãdriæ apud Ptolemæum regem celebratus est. Annis deinde postea paulo pluribus: q̃. xx. cum pœnis pacefacta: consulibus Claudio Centone Appii cęci filio: & M. Sempronio Tuditano: primus omniũ. L. Liuius poeta fabulas docere Romę cœpit. post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus fere. c. & lx. post Menandri: annis circiter quinquagintaduobus. Claudium & Tutidanum consules sequũtur. Q. Valerius: & C. Manilius: quibus natum esse. Q. Ennium poetam. M. Varro in primo de poetis libro scripsit: eumq; quum septimum & sexagesimum annum ageret: duodecimum annalem scripsisse. Idq; ipsum Ennium in eodẽ libro dicere. Anno deinde post Romam conditam quingentesimo vndeuicesimo Spurius Caruilius Ruga: primus Romę de amicorum sententia: diuortium cũ vxore fecit q̃ sterilis esset. Iurassetq; apud censores vxorem se liberum quęrendorum causa habere. Eodemq; anno. C. Neuius poeta fabulas apud populum dedit. Quem. M. Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse ait bello punico primo. Idq; ipsum Neuium dicere in eo carmine: quod de eodem bello scripsit. Portium autem licinium Seruius poeticam Romę cœpisse dicit: in his versibus. Punico bello secundo musa penato gradu. Intulit in sese bellicosam in Romuli gentem feram. Ac deinde annis fere post. xv. bellum aduersum pœnos sumptum est. Atq; non nimium longe. M. Cato orator in ciuitate. & Plautus poeta in scæna floruerunt. Iisdem temporibus Diogenes stoicus: & Carneades academicus: & Critolaus peripateticus ab atheniensibus ad senatum populi Romani negocii publici gratia legati sunt. Neq; magno interuallo postea. Q. Ennius: & iuxta Cecilius & Terentius: ac subinde pacuuius: & pacuuio iã sene Accius: clariorq; tunc in poematis eorum obtrectandis Lucilius fuit. Sed progressi longius sumus: quum finem proposuerimus annotatiunculis istis bellum pœnorum secundum.

Callimachus | L. Liuius | Ennius | Neuius | M. Cato | Plautus | Diogenes. | Carneades. | Critolaus | Q. Enni⁹ | Cecilius | Terẽtius | Pacuuius | Accius | Lucilius

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVSOCTAVVS.

Disputationes a philosopho stoico: & contra a peripatetico arbitro phauorino factæ: quæsitumq; inter eos quantum in perficienda vita beata virtus valeret: quantumq; esset in his quæ dicuntur extranea. Caput. primum.

Non incelebres philosophi

FAmiliares Phauorini duo erant quidã nõ incelebres in vrbe roma philosophi. Eorum fuit vnus peripateticæ disciplinę sectator: alter stoicę. Is quondã ego acriter atq; cõtẽtę: pro suis vtriq; decretis propugnãtibus: quũ essemus vna ostiæ omnes cum Phauorino: interfui. Ambulabamus autẽ in littore cũ iã aduesperasceret æstate anni noui. Atq; ibi stoicus cẽsebat: & vitã beatã in hominũ virtute animi sola: & miseriã summã malicia sola posse effici: etiã si cætera bona oia quę corporalia & externa appellarẽtur: virtuti deessẽt: malicię adessent. Ille cõtra peripateticus: miserã quidẽ vitã vitiis animi: & malicia fieri cõcedebat. Sed ad cõplẽdos omnis vitę beatę numeros: virtutẽ solã nequaq̃ satis esse existimabat quoniã & corporis integritas: sanitasq; & honestus modus formę. & pecunia familiaris: & bona æstimatio: cæteraq; oia corporis & fortunę bona necessaria viderẽtur pficiẽdę beatæ vitę. Reclamabat hoc in loco stoicus. & tãq̃ ille duas res diuersas poneret mirabať. Q̃d cũ essent malicia & virtus duo cõtraria: vita misera & beata quoq; ęque cõtraria nõ seruaret in vtrisq; vim & naturã cõtrarii. Et ad miseriã quidẽ vitæ cõficiendã. satis valere maliciã solã putaret. ad prętãdã vero vitã beatã nõ satis solã esse virtutẽ diceret. Atq; id maxime dissedere: neq; cõuenire dicebat: q̃ q pfiteretur vitã nullo pacto beatã effici posse: si virtus sola abesset: idẽ cõtra negaret beatã fieri vitam: quũ sola virtus adesset & quẽ daret haberetq; absenti virtuti honorẽ: eundẽ petẽti atq; presenti adimeret. Tũ peripateticus p̃ hercle festiue: rogo te inqt bona venia respõdeas: an existimes esse vini ãphorã: quũ abest ab ea vnus cõgius. Hęc vbi accepit stoicus minime inqt vna ãphora dici potest. ex qua abest cõgius. Hoc vbi accepit peripateticus: vnus igitur cõgius ãphorã facere dici debebit quoniã quũ deest illi vnus nõ fit vini ãphora: & quũ accessit: fit amphora. Quod si id dicere absurdũ est. vno cõgio solo fieri amphorã. Itidẽ absurdũ est vna sola virtute vitã fieri beatã dicere: quoniã quũ virtus abest. beata esse vita nũq̃ potest. Tũ Phauorinꝰ aspiciẽs peripateticũ. Est quidẽ inqt argutiola hęc q̃ de cõgio vini vsus est exposita in libris Sed (vt scis) captio magis lepida q̃ probũ aut simile argumẽtũ videri debet. Cõgius. n. quũ deest efficit quidẽ ne sit instę mẽsurę amphorã. Sed quũ accedit & additur: nõ ille vnus facit amphorã: sed supplet Virtus autẽ (vt isti dicũt) nõ accessio: neq; supplemẽtũ: sed sola ipsa vitę beate instar est: & pptere a vitã beatã ipsa sola vna quũ adest facit. Hęc atq; alia q̃dã minuta ma-

Vita beata.

Bona venia respondeas

Argutiola

gis & nodosa. tãq̃ apud arbitrũ Phauorinũ: in suã vterq; sentẽtiam cõferebãt. Sed quũ iam prima fax noctis: & dẽsiores esse tenebrę cœpissent: prosequuti Phauorinũ in domum in quam diuertebat: discessimus.

Cuiusmodi quęstionũ certationibus saturnalia ludicra athenis agitari soliti sumus atq; inibi insperſa quędã sophismata: & ænigmata oblectatoria. Cap. ii.

Saturnalia athenis agitabamus: hylare prorsum ac modeste: nõ vt dicitur: remittẽtes animũ: Nã remittere inq̃t Musonius: animũ quasi amittere est: sed demulcẽtes eũ paulũ atq; laxãtes iucũdis: atq; honestis sermonũ illectationibus. Cõueniebamus autẽ ad eãdẽ cœnã cõplusculi: qui romani in græciã veneramus: quiq; easdẽ auditiones: eosdẽq; doctores colebamus. Tũ qui & cœnulã ordine suo curabat: præmiũ soluẽdę quęstionis ponebat: librum veteris scriptoris: vel græcũ: vel latinũ: & coronã e lauro plexã. Totidẽq; res quærebat: quot homines istic eramus. Cũq; eas omnis exposuerat rem locũq; dicẽdi sors dabat. Quęstione igitur soluta: corona & premio donabatur: nõ soluta autẽ trãsmittebatur: ad eũ qui sortio successerat. Idq; in orbẽ vice pari seruabatur. Si nemo dissoluebat quęstiõis eius nodũ: prẽmiũ ipm: & corona deo cui⁹ id festũ erat: dicabat. Quęrebãtur autẽ res huiuscemodi. aut sentẽtia poetę veteris lepide obscura: nõ anxiæ: aut historię antiqoris reqsitio: aut decreti cuiuspiam ex philosophia pperã iuulgati purgatio: aut captionis sophisticę solutio: aut inopinati rariorisq; verbi idagatio: aut tẽpus itẽ in verbo pspicuo obscurissimũ. Itaq; nup quęsita esse memini numero septẽ: quorũ prima fuit enarratio horũ versuũ q sunt i satyris. Q. Ennii: vno multifariã verbo cõciniter iplicati: quorũ exẽplũ hoc est.

Nam qui lepide postulat alterum frustrari.
Quem frustratur: frustra eum dicit: frustra esse
Nam qui sese frustrari: qui frustra sentit.
Qui frustratur: is frugra est: si non ille est frustra. Secunda quęstio

fuit: quonã modo audiri: atq; accipi deberet. quod Plato i ciuitate: quã in libris suis condidit: την πολιτειαν.i. republice fingebat. κοινας τας γυναικας.i. communes vxores esse cẽsuit. & præmia viris fortibus summisq; bellatoribus posuit suauiatiões puerorũ & puellarũ. Tertio in loco hoc quęsitũ est. In qbus verbis captionũ istarũ fraus esset: & quo pacto distingui resoluiq; possent. Qđ nõ perdidisti habes: cornua nõ perdidisti: habes igitur cornua Itẽ altera captio. Qđ ego sum: id tu nõ es: homo igitur tu nõ es.

Prima fax noctis

Oblectatoria ænigmata

Remittere animũ

Illectationes

cœnula

captio sophistica

Prima quęstio

Frustrari.

2.

Vxores cõmunes

3

Quæsitũ id quoq; ibi est:q̃ esset huius quoq; sophismatis resolutio. Cũ mentior & metiri medico mẽtior: an verũ dico? Postea quæstio isthæc fuit. Quam ob causam patricii megalensibus motitare soliti sint: plebs cerealibus? Secundum ea quæsitum hoc est. Verbum verãt: quod significat: vera dicunt: quis nam veterum poetarum dixerit? Sexta quęstio fuit: asphodelum cuiusmodi herba sit. quod Hesiodus in isto versu posuerit.

Verant

ρηϖιοιου Δεισασιρ οσω ϖλεορ ημισυ ϖαρτοσ.
αυΔοσορεν μαλαχητε και ασφοΔελω μεγορειαρ.i.
Ignorant stolidi q̃ toto sit medium plus
Ac quanta vtilitas in malua: atq; asphodelo sit.

Et quidem item Hesiodus dicere sentiat: cum dimidiũ plus esse toto dicit. Postrema quæstionũ omniũ hæc fuit. Scripserim: venerim: legerim: cuius temporis verba sint præteriti an futuri: an vtriusq;. Hæc vbi ordine quo dixi proposita: atq; singulis sorte ductis dispu tata: explanataq; sunt: libris coronisq; omnes donati sumus: nisi ob vnã quæstionẽ quæ fuit de verbo verant. Nemo enim tũ cõmeminerat dictũ esse a.Q. Ennio id verbum in.xiii. annaliũ in isto versu.

Satin vates verant ætate in agunda.

Corona igitur huius quęstionis deo feriarũ istarũ Saturno data est.

Quid æschines rhætor in oratione: qua Timarchũ de impudicitia accusauit: lacedæmonios statuisse dixerit: sup sentẽtia probatissima: quã improbatissimus homo dixisset. Cap.iii.

Eschines vel acerrimus prudẽtissimusq; oratorũ: qui apud cõciones atheniensiũ floruerũt: in orõne illa sera criminosaq; & viruleta. qua Timarchũ de impudicitia grauiter insigniterq; accusauit: nobile & illustre cõsiliũ lacedęmoniis dedisse dicit: virũ indidẽ: ciuitatis eiusdẽ principẽ: virtute atq; ætate magna pręditũ. Populus inqt lacedæmonii de summa repu. sua quidnã esset vtile & honestum deliberabat. Tum exurgit sentẽtię dicẽdæ gratia: homo quispiã turpitudine pristinæ vitæ defamatissimus. Sed lingua tũc atq; facũdia nimiũ quãto præstabilis. cõsiliũ quod dabat: quodq; oportere fieri suadebat: acceptũ ab vniuersis: & cõplacitũ est. Futurũq; erat ex eius sentẽtia populi decretũ. Ibi vnus ex illo principiũ ordine: quos lacedęmonii ætatis dignitatisq; maiestate tãq̃ arbitros & magistros disciplinę publicę verebãtur: cõmoto iratoq; aio exilit. Et quęnã inqt lacedęmonii ratio aut quę tãdẽ spes erit vrbẽ hãc: & hãc rẽpublicã saluã inexpugnabilẽq; esse diutius posse: si huiuscemodi anteactæ vitæ hoibus cõsiliariis vtemur? qđ si pba isthęc & honesta sentẽtia est: quęso vos: nõ si

namus eādē dehonestari turpissimi auctoris contagione. At vbi hoc dixit: elegit virū fortitudine atq; iustitia præter alios pręstantē: sed inopi lingua & infacūdū. Iussitq; eū cōsensu petituq; omniū eādem illam sententiā diserti viri: cuiusmodi posset verbis dicere: vt nulla prioris mentione habita. scitū atq; decretū populi ex eius vnius nomine fieret: qđ ipsum denuo dixerat. Atq; ita vt suaserat prudētissimꝰ senex factū est. Sic bona sentētia māsit. Turpis auctor mutatꝰ est.

Qđ Sulpitius Apollinaris predicantē quēdā a sese vno Salustii historia intelligi illusit quęstione proposita. quid verba ista apud Salustiū significarent. Per incertū stolidior an vanior. Cap. iiii.

Cum iā adolescētuli Romę ꝑtextā: & puerilē togā mutassemus: magistrosq; tūc nobismetipsis exploratores quęreremus: in sandaliario forte apud librarios fuimus. Cū ibi in multoꝝ hominū cœtu Apollinaris Sulpitius vir in memoria nostra ꝑter alios doctus iactatorē quēpiā & vēditatorē salustianę lectionis irrisit: illusitq; genere illo facetissimę dissimulationis qua Socrates ad sophistas vtebatur. Nā cū ille se vnū & vnicū lectorē esse: enarratorēq; Salustii diceret: neq; primā tātū cutē: ac sinnarū speciē: sed sanguinē quoq; ipsū. ac medullā verborū eius eruere: atq; introspicere penitus ꝑdicaret. Tū Apollinaris amplecti venerariq; se doctrinas illius dicēs. Per inqt magister optime exoptatus mihi nunc venis: cū sanguine & medula. Salustii verboꝝ. Hesterno. n. die q̄rebatur ex me: qđnā verba eiꝰ hęc in quarto historiarū libro de Cn. Lētulo scripta significēt: de quo ꝑ incertū fuisse ait: stolidior ne esset an vanior. Eaq; ipsa verba vti sunt a Salustio scripta dixit. At Cn. Lētulus patricię gētis collega eius: cui cognomētū Clodiano fuit: ꝑ incertū stolidior: an vanior legēde pecunia: quā sylla emptoribus bonoꝝ remiserat: exigēda promulgauit. Quęsitū ergo ex se Apollinaris: neq; id se dissoluere potuisse asseuerabat: quid esset vanior: qđ stolidior: quoniā Salustius sic ea separasse atq; opposuisse inter se videretur tāq̄ diuersa ac dissimilia: nec eiusdē vtraq; vitii forēt. Ac ꝑpterea petebat: vti se doceret: significationes vtriusq; vocis & origines. Tū ille rictu oris labiorūq; ductu cōtēni a se ostēdēs & rē de qua quęreretur. & hominē ipsum q̄ q̄reret. Priscoꝝ inqt & remotorū ego verboꝝ medullas & sanguinē (sicuti dixi) ꝑspicere & elicere soleo: nō istorū quæ ꝑculcata vulgo & ꝑtrita sunt. Ipso illo quippe Cn. Lētulo stolidior est & vanior qui ignorat eiusdē stultitię esse vanitatē & stoliditatē. Sed vbi hoc dixit media ipsa sermonū reliquit & abire cœpit. Nos deinde eū tenebamus: vrgebamusq;: & cōprimis Apollinaris vt de vocabuloꝝ istoꝝ

vel differentia: vel si ea ita videretur: similitudine plenius apertiusq; differeret. & vt ne sibi inuideret discere vocibus orabat. Atq; ille se iam plene illudi ratus: negocium sibi esse causatur: & digreditur.

Vanus. Nos autē postea ex Apollinari didicimus: vanos proprie dici: nō vt vulgus diceret: desipiētis. aut hebetes: aut ineptos: sed vt veterū doctissimi dixissent: mēdaces: & infidos: & leuia inaniaq; pro grauibus & veris astutissime cōponētes. Stolidos aūt vocari nō tā stultos & excordes: q̄ tetros & molestos & illepidos: quos græci μοχθηρους και φορτικους. idest improbos atq; importunos dicerent. Et vnāquāq; harū vocū origines scriptas esse dicebat in libris nigidianis: quos ego requisitos. & repertos cū primarum significationū exemplis: vt cōmentariis harū noctiū inferrē notaui. Et intulisse iā me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

Stolidus

Q. d. Q. Ennius in septimo annali quadrupes eques: & nō quadrupes equus: vt legunt multi: scriptū reliquit. Cap. v.

Cvm Antonio Iuliano rhetore viro hercle bono: & facūdiç florētis cōplures adolescētuli familiares ei⁹: puteolis æstiuatū ludū & iocū i lřis amœniorib⁹ & i voluptatib⁹ publicis hōestisq; agitabam⁹. Atq; ibi tūc Iuliano nūciat̄ αναγνωστην i. plectorē quēdā nō idoctū hoīem voce admodū scita & canora Ennii annales legere ad populū in theatro. Eamus inqt auditū nescio quē istū ennianistā. Hoc. n. se ille nomine appellari volebat. Q uē quū iā inter ingentes clamores legentē inuenissemus. legebat autem librū ex annalibus Ennii. vii.

Hos eum primū versus perperam pronunciantem audiuimus.

Deniq; vi magna quadrupes equus atq; elephanti
Proiiciunt sese. Neq; postea multis versibus additis: celebrantibus eum laudantibusq; omnibus discessit. Tū Iulianus egrediens e theatro: quid vobis inquit de hoc αναγνωστη: idest lectore & quadrupede equo videtur? Sic enim profecto legit. Deniq; vi magna quadrupes equus atq; eleganti Proiiciunt sese. Ecquid putatis si magistrū p̄ęlectorēq; habuisset alicuius æris: quadrupes equus dictū fuisse: ac non quadrupes eques? quod ab Ennio ita scriptū relictūq; esse nemo vnus litterarum veterum diligēs dubitauit. Cūq; aliquot eorum qui aderant: quadrupes equus apud suū quisq; grāmaticū legisse se dicerent: & mirarentur quidnā esset quadrupes eques. Vellem vos inquit optimi iuuenes tam accurate. Q. Enniū legisse: q̄. P. Virgilius legerat: qui hunc eius versum secutus in georgicis suis: equitem pro equo posuit in his versibus.

Eques p̄ equo

Frena peletronii: laphitę gyrosq; dedere

Impositi dorso: atq; equitem docuere sub armis
Insultare solo: & gressus glomerare superbos. In quo loco equitem siquis modo nõ inscite ineptecq; argutior sit:nil potest accipi aliud nisi equũ. Pleraq; enim veterũ ætas: & hominẽ equo insidentem & equũ qui insideretur: equitẽ dixerunt. Propterea equitare etiã q̃ verbum e vocabulo equitis inclinatum est: & homo equo vtens: & equus sub homine gradiẽs dicebatur. Lucilius adeo vir apprime linguæ latinæ sciens equum equitare dicit his versibus.

Quem hinc currere equũ nos atq; equitare videmus. Et
His equitat curritq;. oculis equitare videmus Et illud
Ergo oculis equitat. Sed enim contentus inquit ego his non fui.

Et vt non turbidæ fidei:nec ambiguæ:sed vt pure liquentisq; esset: equus ne an eques Ennius scriptũ reliquisset:librũ summę atq; reuerendę vetustatis: quẽ fere cõstabat Lampadionis manu emendatũ studio precioq; multo:vnius versus inspiciendi gratia conduxi & eques nõ equus scriptũ in eo versu inueni. Hæc tũ nobis Iulianus: & multa alia erudite simul & affabiliter dixit. Sed eadẽ ipsa post etiam in peruulgatis cõmentariis scripta offendimus.

Q đ Helius melissus in libro: cui titulũ fecit de loquẽdi ꝓprietate:quẽ quũ ederet cornũ esse copiæ dicebat: rẽ scripsit neq; dictu neq; auditu dignã: quũ differre matronã:& matrẽfamilias existimauit differentia longe vanissima. Cap.vi.

HElius Melissus in nostra memoria fuit Romæ summi q̃dem loci inter grãmaticos & tẽporis: sed maiore in litteris erat iactantia. & σοφιστεία:idest elatione:q̃ opa is pręter alia quæ scripsit cõpluria: librũ cõposuit vt tũ videbatur: cũ est editus:doctrinę inclytę. Ei libro titulus est ingentis cuiusdã illecebre ad legendũ. Scriptus quippe est de loquendi ꝓprietate. Quis adeo existimet loqui se recte atq; ꝓprie posse: nisi illas Melissi ꝓprietates ꝑdidicerit? ex eo libro hęc verba sunt. Matronã est quę semel peperit:quę sępius materfamilias sicuti sus:q̃ semel peperit porcetra:q̃ sępius. scrofa Vtrũ aũt hoc de matrona ac de matrefamillas. Melissus excogitauerit ipse & cõiectauerit: an scriptũ ab aliquo legerit:ariolis ꝑfecto est opus. Nã de porcetra habet sane auctorẽ Põponiũ in attellana quę hoc eodẽ vocabulo inscripta est. Sed matronã nõ esse appellatã:nisi quę semel peperit. neq; matrẽfamilias: nisi quę sæpius: nullius veterũ scriptorũ auctoribus cõfirmare potest. Eniuero illud cõpẽdio ꝓbabili⁹ est:qđ idonei vocũ antiquarũ enarratores tradiderũt. Matronã dictã eẽ ꝓprie q̃ in matrimoniũ cũ viro cõuenisset:q̃ i eo m̃rimonio maneret et sibi

Porcetra
Scropha.

Matrona

liberi nondũ nati forẽt: dictãq; esse ita a matris nomine nõ adepto iam: sed cũ spe & omne mox adipiscẽdo vnde ipsum quoq; matrimonium dicitur. Matrẽ autẽ familias appellatã esse eam solã: quæ in mariti manu mãcipioq;: aut in eius in cuius maritus manu mãcipioq; esset: quoniam non in matrimonium tantum: sed in familiã quoq; mariti: & in sui hæredis locum venisset.

Materfamilias

Quem in modum Phauorinus tractauerit in tempestiuum quædam de verborum ambiguitatibus quærentem, atq; ibi quot significationes capiat concio. Cap. vii.

Domitio homini docto celebriq; in vrbe Roma grãmatico: cui cognomentũ insano factũ est: quoniã erat natura intractabilior & morosior. Ei Domitio Phauorin⁹ noster quũ forte apud phanũ Carmẽtis obuiã venisset: atq; ego cũ Phauorino essem. Quæso inquit te magister dicas mihi: nũ erraui: ꝙ quũ vellẽ δημηγορίας latine dicere: cõciones dixi? dubito quippe & requiro: an veterũ eorũ qui electius locuti sunt pro verbis & orationẽ. dixerit quis concionẽ? Tũ Domitius voce atq; vultu atrociore. Nulla inquit prorsus bone salutis spes reliqua: est: quũ vos quoq; philosophorũ illustrissimi: nihil iam aliud q̃ verba: auctoritatesq; verborũ cordi habeatis. Mittam autẽ librũ tibi: in quo id reperias: quod quæris. Ego.n. grãmatic⁹ vitæ iã atq; morũ disciplinas quæro. Vos philosophi mera: estis: vt M. Cato ait: mortuaria glossaria. Nam qui collegisti & lectitasti res terras: & inanes & friuolas: tanq̃ mulierũ voces præficarũ. Atq; vtinam inquit muti omnes homines essemus: minus improbitas instrumenti haberet. Cũq; digressi essemus: nõ tempestiue inquit Phauorinus hũc hominẽ accessimus. Videtur enim mihi ἐπιμαίρεσθαι.i. furere & insanire. Scitote tamẽ intemperiẽ istã: quæ μελαγχολία: idest atrabilis dicitur: nõ paruis nec abiectis ingeniis accidere. ἀλλὰ εἶναι σχεδόν τι τὸ πάθος τοῦτο ἡρωϊκόν idest sed affectionẽ fere hanc heroicã esse. & veritates plerũq; fortiter dicere: sed respectum non habere μήτε καιροῦ μήτε μέτρου. idest neq; tẽporis neq; modi. Vel ipsum hoc quale hoc existimatis: quod nunc de philosophis dixit. Nõne & si Antisthenes: aut diogenes dixisset: dignũ memoria visum esset. Misit autẽ paulopost Phauorino librũ quẽ promiserat. Verii opinor Flacci erat: in quo scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia hæc fuerũt. Senatũ dici & pro loco: & pro hominibus. Ciuitatẽ & pro loco & pro oppido: & pro iure quoq; omniũ: & pro hominũ multitudine. Tribus quoq; & decurias dici & pro loco: & pro iure. & pro hominibus.

Domiti⁹ insanus.

Senatus
Ciuitas
Tribus
Concio

Concionē autē tria significare: locū suggestūq́ꝫ vnde verba fierent: item significare cœtum populi assistentis: item orationē ipsam q̄ ad populū diceretur. Sicut. M. Tullius in oratiōe quæ inscripta est: cō-tra cōcionē. Q. Metelli. Essendi inqt in cōcione cōcursus est populi factus. Sicuti idē. M. Tullius in oratore ait. Cōciones sæpe exclamate vidi: quū apte verba cecidissent. Etenim expectāt aures: vt ex verbis colligetur sentētia. Exēpla in eo libro scripta nō erāt: sed nos postea Phauorino desideranti harū omniū: significationū monumēta & apud Ciceronē sicut supra scripsi: & apud elegantissimos veterū reperta exhibuimus. Id autē potissimū expectabat: concionē esse dictā pro verbis & oratione docuit titulus tulliani libri qui a. M. Cicerone inscriptus est. Contra cōcionē. Q. Metelli: quo nihil profecto significatur aliud q̄ ipsa quæ a Metello dicta est oratio.

Ομοιοτέλευτα: καὶ ὁμοιόπτωτα. i. similiter finiētia & similiter cadentia. Atq́ꝫ alia id genus: quæ ornamēta orationis putātur inepta esse & puerili Lucilii quoq́ꝫ versibus declarari. Cap. viii.

Ομοιοτέλευτα καὶ ἰσοκατάληκτα: καὶ πάρισα καὶ ὁμοιόπτωτα: idest similiter finientia: & æqualiter desinētia: & cōparia & similiter cadentia. Ceteraq́ꝫ huiusmodi scitamēta: quæ isti ἀπειρόκαλοι idest inhonesti & sordidi: qui se in socraticos videri volunt: in collocandis verbis immodice faciunt & randice: q̄ sint insipida & inertia: & puerilia facetissima hercle significat in quinto satyrarum Lucilius. Nā vbi est cū amico conquestus: quod ad se ægrotum non viseret: hæc ibidem addit festiuiter.

Quo me habeam pacto tametsi non quæris docebo.
Quando in eo numero mansi quo in maxima non est
Par hominū vt periisset velis: quem nolueris: cum
Debueris: hoc nolueris: & debueris: te
Si minus delectat. qꝛ ἄτεχνον isocraticum hoc est.
ὀχληρῶδες quę simul totum καὶ συ μειρακιῶδες:
Non operam perdo. Si tu huc.

Quid significet apud. M. Catonem verbū insecenda. qꝛq́ꝫ insecenda potius legendū sit: q̄ qꝛ pleriq́ꝫ existimāt: insecenda. Cap. ix.

ET sequor & item secta: qꝛ secutio consuetudine loquēdi differūt: sed qui penitus inspexerit: origo & ratio vtriusq́ꝫ vna est. Doctores quoq́ꝫ & interpretes vocū grecarū ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα. i. Dic mihi musa virū. καὶ Et ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. i. Pandite nūc musæ mihi: dictū putant: quod latine insequi dicitur. Naq́ꝫ in Insecēda.

altero.n.geminũ:in altero ſcilicet eſſe trãſlatũ dicũt.Sed etiã ipſum illud επη: ideſt carmina: quod ſignificat verba aut verſus nõ aliũde eſſe dictũ tradũtq̃ αποτου επεσθαι και ειπειν:ideſt ab eo quod eſt ſequi & dicere.eadẽ ergo rõne antiqui noſtri narratiões ſermoneſq; inſectiones appellitauerunt.

Inſectio=nes

Errare iſtos qui in explorande febri pulſus venarum pertentari putant: non arteriarum Cap.x.

IN Herodis Cl. V. villã: quæ eſt in agro attico loco qui appellatur cephyſiæ: aquis & lucis & nemoribus frequẽtẽ:æſtu anni medio cõceſſerã. Ibi aluo mihi cita: & accedẽte febri rapida decubuerã:eo caluiſius Taurus philoſophus: & alii quidã ſectatores eius: quũ athenis viſendi mei gratia veniſſent: medicus qui tũ in iis locis reptus aſſedebat mihi: narrare Tauro cœperat:quid incõmodi paterer: & quibus modulis:quibuſq; interuallis accederet febris:decederetq;.Tũ in eo ſermone quũ iam me ſinceriore corpuſculo factũ diceret. Potes inquit Taure tu quoq; idipſum comprehendere. εαν αψη αυτου της φλεβος.i.ſi attrectaris venã eius. Quod noſtris verbis profecto ita dicitur.Si attigeris venã illius.Hãc loquẽdi imperitiã:q venam pro arteria dixiſſet: quũ in eo docti homines q cũ Tauro erãt: tanq̃ minime vtili medico offendiſſent:atq; id murmure & vultu oſtenderẽt.Tũ ibi Taurus vt mos eius fuit: ſatis leuiter:certi inquit ſum' vir bone: nõ ignorare te qd vena appelletur: & qd arteria:qd venæ qdẽ ſuapte vi immobiles ſint & ſanguinis tantũ demittendi gratia explorẽtur. Arteriæ aũt motu atq; pulſu ſuo habitũ & modũ febriũ demõſtrẽt.Sed vt video puulgate magiſq̃ inſcite locutus es.Nõ.n. te ſolũ:ſed alios quoq; itidẽ errãtis audiui : venã pro arteria dicere. Fac igitur vt experiamur elegãtiorẽ eſſe te in medẽdo q̃ in dicẽdo & cũ diis beneuolẽtibus opera tua ſiſtas hũc nobis ſanũ:atq; validũ q̃citiſſime. Hoc ego poſtea quũ in medico reprehenſum eſſe meminiſſem: exiſtimaui nõ medico ſoli: ſed omnibus quoq; hominibus liberis:liberaliterq; inſtitutis:turpe eſſe: ne ea quidẽ cognouiſſe ad notitiã corporis noſtri pertinentia: quæ non altius occultiuſq; remota ſunt: & quæ natura nobis tuendę valitudinis cauſa : & in promptu eſſe:& in ppatulo voluerit. Ac pp terea quãtũ habui tẽporis ſubſiciui:medicinę quoq; diſciplinę libros attigi:quos arbitrabar eſſe idoneos ad docẽdũ.Et ex iis cũ alia pleraq; ab iſto humanitatis vſu nõ aliena . tũ de venis quoq; & arteriis didiciſſe videor ad hũc ferme modũ.Vena eſt cõceptaculũ ſanguinis:qd αγγειον.i.vas & cõceptaculũ medici vocãt.mixti cõfuſiq; cũ ſpiritu naturali:i quo ſangui=

Vena

Arteria.

Vena arteria.

nis est: minus spiritus. Arteria est cõceptaculũ spũs naturalis: mixti cõfusiq; cũ sanguine. in quo pl⁹ spũs est min⁹ sanguis. σφυγμοσ .i. pulsus ãt ẽ itẽtio mot⁹: & remissio ĩ corde: & ĩ arteria naturalis: nõ arbitrarii. a medicis ãt veterib⁹: orõne grę̃ca ita definit⁹ est: σφυγμοσ εσι διαστολη: τε και συστολη αδιαιρετοσ αρτηριασ και καρδιασ. i. pulsus est dispãsio: & cõtractio indiuisibilis arterię & cordis. Vel σφυλμοσ εσι παλμοσ. η ζεσισ. φλεβοσ. η αρτιριασ. i. pulsus est subsultio & palpitatio: vel ebulitio venæ & arteriæ.

Verba ex carminibus Furii antiatis inscite a Cesellio vindice reprehẽsa. versusq; ipsi in quibus ea verba sunt: subscripti. Cap. xi.

NOn hercle idem sentio cũ Cesellio Vindice grãmatico. vt mea opinio est: haud quaq̃ inerudito. Verũ hoc tamẽ ꝑtulanter inscite. ꝙ Furiũ veterẽ poetam dedecorasse linguã latinã scripsit huiuscemodi vocũ fictionibus: q̃ mihi qdẽ neque abhorrere a poetica facultate visæ sunt neq; dictu profatuq; ipso terræ aut insuaues esse: Sicuti sunt quædã alia ab illustribus poetis ficta dure & rancide: quę reprehẽdit autem Cesellius furiana hęc sunt. quod terrã in lutũ versam lutescere dixerit. Et tenebras in noctis modũ factas noctescere Et pristinas recipe vires virescere. Et ꝙ vẽtus mare cæruleũ crispicans: nitescere facit purpurat dixerit. Et opulentũ fieri opulescere. Versus autẽ ex poematis furianis: in quibus hæc verba sunt subdidi.

Lutescere
Noctescere.
Purpurat
Opulescere.

Sanguine diluitur tellus. caua terra lutescit.
Omnia notescunt tenebris caliginis atræ
Increscunt animi virescit vulnere virtus.
Sicut fulica leuis volitat super æquora classis:
Spiritus eurorum virides cum purpurat vndas.
Quo magis in patriis possunt opulescere campis.

Moram istum veteribus nostris fuisse verba patiendi mutare ac vertere in agendi modum. Cap. xii.

ID quoq; habitũ est in oratione faciẽda elegãtię genus vt pro verbis habẽtibus patiẽdi figurã: agẽtia ponerent: ac deinde hęc inter sese mutua inuerterẽt. Terẽtius in comœdia. Palliũ inqt Flacci: vt splẽdeat. Nõne hoc ĩpẽdio venustius gratiusq; est: quasi diceret: ne maculet. Plautus etiã nõ dissimiliter. Quid est hoc: rogat palliũ. Amictus nõ sum commode. Itidem Plautus pulueret dicit non ꝙ puluere impleat: sed ꝙ ipsum pulueris plenum sit. Exii tu Dauc. agẽ sparge. Mundum esse hoc vestibulum volo. Venus ventura est nostra: nolo

Pulueret.
Contemples

hoc pulueret. In Asinaria quoq; cõtẽples dicit pro cõtẽpleris. Meũ caput cõtẽples: siquidẽ e re cõsultes tua. Cn. Vellius in annalibus. postq̃ tẽpestas sedauit. Atherbal taurũ immolauit. M. Cato in originibus: Eodẽ nomine cõplures ex agro accessitauere: eo res eorũ auxit. varro in libris quos ad Marcellũ de lingua latina fecit: In priore verbo graues ꝓsodię: quę fuerũt manẽt: reliquæ mutãt inquit elegãtissime ꝑ mutãtur. Potest etiã id quoq; ab eodẽ Varrone: in viii. diuinarũ similiter dictũ videri. Inter duas filias regũ quid mutet inter Antigonã & Tulliã: est enim aduertere. Verba autẽ patiendi ꝑ agẽtibus in omnibus ferme veterũ scriptis reperiũtur. Ex quibus sunt pauca ista quæ nũc meminimus. Muneror te pro munero: & significor ꝑ significo: & sacrificor ꝑ sacrifico: & assentior ꝑ assentio: & fœneror ꝑ fœnero. & pigneror ꝑ pignero. & alia istiusmodi pleraq; perinde vt in legẽdo fuerint obuia notabuntur.

Muneror
Significor.
Sacrificor.
Assentior

Quali talione Diogenes philosophus vsus sit: pertẽtatus a dialectico quodã sophismatico impudẽti. Cap. xiii.

Saturnalibus athenis alea quadã festiua: & honesta lusitabamus huiuscemodi vbi cõueneramus cõplusculi eiusdem studii homines: ad leuãdũ tẽpus captiones quæ sophismata appellãtur: mẽte agitabamus. Easq; quasi talos. aut tesserulas in mediũ vice sua quisq; iaciebamus. Captionis solutæ: aut parũ intellectæ præmiũ pœna ve erat. nummus vnus sestertius. Hoc ære collecto quasi manuario cœnula parabatur omnibꝰ q eũ lusum luseramus. erãt aũt captiones ad hoc fere exẽplũ: tametsi latina oratione nõ satis scite: ac pene etiã illepide exponũtur. Quod nix est: hoc grãdo nõ est. nix autẽ alba est: grãdo igitur alba nõ est. Itẽ aliud nõ dissimile. Qđ hõ ẽ hoc nõ est equus homo autẽ animal ẽ equꝰ ergo animal nõ ẽ. Dicere ergo debebat q ad sophisma diluẽdũ: ac refellẽdũ ritu aleatorio vocatus erat: i qua parte quoq; in verbo captio foret. Quid dari cõcediq; nõ oporteret. nisi dixerat nũmo singulo mulctabatur. ea multa cœnã iuuabat. Libet autẽ dicere q̃ facere Diogenes sophisma id genus. quod supra dixi: a quodã dialectico ex Platonis diatriba ꝑ cõtumeliã ꝓpositũ remuneratus sit. Nã quũ ita rogasset dialecticus: Qđ ego sum tu nõ es: & Diogenes annuisset: atq; ille addidisset. Homo autẽ ego sum. quũ id quoq; assensus esset: & cõtra dialecticus ita cõclusisset. homo igitur tu non es. Hoc quidem inquit Diogenes falsum est & si verum id fieri vis. a me incipe. & eris tu bestia.

diogenes

Quid sit numerꝰ hemiolios: quid epitritos. & q vocabula ista nõ facile nostri ausi sunt vertere in linguã latinã. Cap. xiiii.

Igurę quædã numerorũ: quas gręci certis nominibus appellãt vocabula in lingua latina nõ habent. Sed qui de numeris latine scripserunt græca ipsa dixerũt. fingere autẽ nostra (quoniã id absurde futurũ erat) voluerunt. Quale enim fieri nomen posset hemiolio numero: aut epitrito: est autẽ hemiolios qui numerũ aliquem totũ in se habet: dimidiumq; habet eius: vt tres ad duo quindecim ad decem. triginta ad viginti. Epitritos autẽ est qui habet totũ aliquem numerum & eiusdem partem tertiã: vt quatuor ad tres: duodecim ad nouẽ: quadraginta ad triginta. Hęc autẽ notare. atq; meminisse nõ ab re visum est: quoniam vocabula ista numerorum nisi intelliguntur: rationes quædam subtilissimæ in libris philosophorum scriptæ percipi non quæunt. Hemiolios. Epitritos.

Quod. M. Varro in herrois versibus obseruauerit rem nimis anxię & curiosæ obseruationis. Cap. xv.

N longis versibus qui hexametri vocãtur: itẽ in senariis animaduerterũt metrici duos primos pedes: itẽ extremos duos habere singulas posse integras partes orationis. medios haud vnq̃ posse: Sed cõstare eos semp vel vobis aut diuisis: aut mixtis: atq; cõfusis. M. etiã Varro in libris disciplinarũ scripsit obseruasse se in versu hexametro: q᷑ omni modo quintus semipes verbũ finiret: & q᷑ priores quinq; semipedes æq; magnã vim haberẽt in efficiẽdo versum: atq; alii posteriores septẽ. Idq; ipsum ratione quadã geometrica fieri disserit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVSNONVS.

Respõsio cuiusdã philosophi interrogati quã ob causam maris tempestate pulluerat. Caput primum.

Auigabam⁹ a cassiopeia ad brũdusiũ mare ioniũ violentũ: & vastũ: & iactabũdum. Nox deinde quæ diẽ primũ secuta est: in ea fere tota vetus a latere sęuiẽs nauẽ vndis cõpleuerat. Tum postea quũ ploratibus omnibus nostris atq; in sententia satis agẽtibus. dies quidẽ tandẽ illuxit. Sed nihil de periculo: de sęuiciaue remissum. Quin turbines etiã crebriores: & cælũ atrũ: & fumigãtes globi: & figurę quædã nubiũ metuẽdæ: quas typhonas vocabãt: impendere immi nereq;. ac depressurę nauẽ videbãtur. In eadẽ fuit philosophus in disciplina stoica celebratus: quẽ ego athenis cognouerã: nõ parua

virũ auctoritate.ſatiſq₃ attẽte diſcipulos iuuenes cõtinentẽ. Eũ tũc in tãtis periculis:inq₃ illo tumultu cæli mariſq₃ requirebã oculis:ſcire cupiens quonã ſtatu animi: & an intrepidus interrituſq₃ eſſet Atq₃ ibi hominẽ cõſpicimus impauidũ & extrlidũ: ploratus quidem nullos: ſicut cęteri omnes: nec illa: eiuſmodi voces ſcientẽ: ſed coloris & vultus turbatione: nõ multũ a cęteris differentẽ. At vbi cęlũ enituit & deferbuit mare: & ardor ille periculi deflagrauit: accedit ad ſtoicũ græcus quiſpiã diues ex aſia:magno (vt videbamus) cultu paratuq₃ rerũ & familiæ atq₃ ipſe erat multis corporis animiq₃ delitiis diffluẽs. Is quaſi illudens. Quid hoc eſt inquit o philoſophe. ꝙ quũ in periculis eſſemus: timuiſti tu & palluiſti. Ego neq₃ timui nec pallui. Et philoſophus aliquantulũ cõtatus: an reſpõdere ei cõueniret. Siquid ego inquit in tãta violẽtia tempeſtatũ videor paulũ pauefactus: nõ tu iſtius rei ratione audienda dignus es. Sed tibi ſane ariſtippus ille diſcipulus pro me reſpõderit qui quũ in ſimili tẽpore a ſimillimo tui homine interrogatus: quare philoſophus timere: quũ ille cõtra nihil metueret. Nõ eandẽ eſſe cauſam ſibi atq₃ illi reſpõdit. quoniam is quidem eſſet nõ magnopere ſolicit⁹ pro anima nequiſſimi nebulonis. Ipm autẽ pro Ariſtippi anima timere. Hic tũc verbis ſtoicus diuitẽ illum aſiaticũ a ſeſe amolitus eſt. Sed poſtea quũ brũduſium aduẽtaremus molitiq₃ eſſent vẽti maris:percõtatus eũ ſum: quęnã illa ratio eſſet pauoris ſui: quã dicere ei ſuperſediſſet: a quo fuerat nõ ſatis digna cõpellatus. Atq₃ ille mihi placide & cõmuniter. quoniã inquit audiẽdi cupidus es: audi quid ſuper iſto breui quidẽ ſed neceſſario & naturali pauore: maioris noſtri cõditores ſectæ ſtoicæ ſenſerint: vel potius inquit lege. Nã & facilius credideris ſi legas. & memineris magis. Atq₃ ibi coram es ſarcinula ſua librũ pertulit Epicteti philoſophi quintũ ΔιαΛεξεον .i. diſputationũ qaas ab Ariano digeſtas cõgruere ſcriptis ζηρωροσ .i. zenonis & Cryſippi nõ dubiũ eſt. In eo libro .ſ. græca oratione ſcriptũ ad hãc ſententiã legimus. Vires animi: quas φαρτασιασ .i. imagines philoſophi appellãt: qb⁹ mẽs hoĩs prima ſtati ſpẽ accidentis ad omniũ reipellitur:nõ volũtatis ſunt neq₃ arbitrii: ſed vi quadã inferũt ſeſe hominibus. Noſcitãdę ꝓbationes autem: quas σηρκαθατεσεισ: ideſt aſſentiones vocãt: quibus eadẽ viſa naſcũtur: ac diiudicãtur: volũtarię. ſunt fiũt hominũ arbitratu. Propterea quũ ſonus aliquis formidabilis: aut e cælo: aut ex ruina: aut repẽtinus neſcius periculi nũcius: vel quid aliud eiuſmodi factũ eſt ſapiẽtis quoq₃ aĩm pauliſper moueri: & cõtrahi: & palleſcere: neceſſum eſt nõ opinione alicuius mali præcepta. ſed quibuſdã motibus

rapidis & incõsultis officiũ mẽtis atq; rationis puertẽtibus. Mox tamẽ ille sapiẽs ibidẽ τασ τουτασ φαρτασιασ.i. eiusmodi imagines visa isthæc animi sui terrifica nõ approbat:hoc ẽ: ουσυρ κατατιθε κριου Λετπροσ ετπιΔοξαζει.i. nõ assentit: neq; coopinatur:sed abiicit respuitq;. nec ei mutuẽdũ esse in iis quicq̃ videtur.atq; hoc inter ĩsipiẽtis: sapiẽtisq; animũ differre dicũt.Q̃d ĩsipiẽs qualia sibi eẽ ꝑrimo animi sui pulsu visa sunt: sęua & aspa:ta lia vere esse putat: & eadẽ icepta tãq̃ si iuremetuẽda sint: sua quoq; assẽsione approbat και ϖροσεϖι Δοξαζει.i.coopinaī. Hoc.n. verbo stoici quũ sup ista re disserũt vtũtur. Sapiẽs aũt quũ breuiter ac stricti colore atq; vultu mot⁹ ẽ: ουσυγκατατιθεται.i. non approbat: sed statũ: vigoreq; sentẽtiæ suæ retinet: quã de huiuscemodi visis semp habuit. vt de minime metuẽdis: sed frõte falsa & formidine inani territãtib⁹. Hęc Epictetũ philosophũ ẽ.decretis stoicoꝝ sensisse atq; dixisse ĩ eo quo dixi libro egim⁹. annotãdaq; eẽ ic circo existimauim⁹: vt reb⁹ forte id gen⁹ qb⁹ dixi ab ortis:pauescere sensim & quasi albescere:nõ insipientis esse hominis neq; ignari putemus. Et in eo tamen breui motu naturali magis infirmitati cedamus: q̃ q; esse ea qualia visa sunt censeamus.

Ex qnq; corporis sensib⁹ duos eẽ cũ beluis maxĩe cõmunes:q̃q; turpis & ĩproba ẽ voluptas: quę ex auditu: visu:odoratuq; ꝓcedit: quę vero ex gustu tactuq; est: reꝝ omniũ fœdissima ẽ quũ hæ duæ bestiarũ etiã sint: reliquæ hominũ tantum. Cap.ii.

QVinq; sũt hoium sẽs⁹:quos gręci αισθησεισ.i. sẽs⁹ appellãt p quos voluptas aio:aut corpori q̃ri videī. gust⁹: tact⁹:odorat⁹:vis⁹:audit⁹. Ex his oib⁹ quę ĩmodice voluptas capiī:ea turpis atq; iproba existimaī. Sed ei quæ nimia ex gustu atq; tactu ẽ. Ea voluptas sicuti sapiẽtes viri cẽserũt oium reꝝ fœdissia ẽ. Eosq; maxĩe q duab⁹ istis beluinis voluptatib⁹ sese dediderũt grauissimi vitii vocabulis gręci appellãt ακολασουσ.i.libidinosos & itẽpãtes vel ακρατεισ.i.icõtinẽtes. Nos eos vel icõtinẽtes dicim⁹: vel itẽperãtes. ακολασουσ ei.i.incastigatos si iterꝑtari coactus velis: nimis id verbũ insolens erit. Istę ãt voluptates duę gustus atq; tact⁹.i.libidines i cibos atq; ĩ venerẽ ꝓdigæ: solę sunt hoib⁹ cõmunes cũ bestiis & iccirco in pecudũ fororũq; aialiũ nũero.habetur qsqs est. his ferinis voluptatibus præuinctus. Cęterę ex tribus aliis sensib⁹ ꝓficiscẽtes: hoim eẽ tãtũ ꝓpriæ videtur. Verba sup hac re Aristotelis philosophi scripsi: vt vel auctoritas clari atq; iclyti viri tã ĩfamibus nos voluptatib⁹ deterreret Διατι οικατα την τησ αφισ.η γευσεωσ ηΔοριυ

Gustus & tactus.

η γιγνομενην. ου αιεπερ παλλωσιν. ακρατεις λε-
γονται. οιτε γαρ περι τα αφροδισια ακολαστοι οιτε
περι τας της τροφης απολαυσεις. των δε κατα-
την τροφην απ' ενιων μεν εν τη γλωττη το ηδυ: απ' ε-
νιων δε εν τω λαρυγγι. διο και φιλοξενος γερανου
λαρυγγα ευχετο εχειν οι δε κατα την οψιν: και την
ακοην. ουκετι: η δια το τας απο τουτων γινομενας η
δονας. κοινας ειναι ημιν. και τοις αλλοις ζωοις α-
τε ουν ουσαι κοιναι ατιμοταται εισι και μαλιστα η
μοναι επονειδιστοι. ωστε τον υπο τουτων ηττωμενον
ψεγομεν. και ακρατη και ακολαστον λεγομεν. δια το
υπο των χειριστων ηδονων ηττασθαι. ουσων δε των
αισθησεων περι τε. τα αλλα ζωα απο δυο μονων των
προειρημενων ηδεται: κατα δε τας αλλας. η ολως
ουχ ηδεται. η κατα συμβεβηκος τουτο πασχει. ο-
ρων μεν γαρ το ορων. η οσφραινομενον χαιρει. οτι α-
πολαυει και οταν πληρωθη. ουδε τα τοιαυτα ηδεα
αυτω ωσπερ ουδε ημιν η του ταριχους οδμη οταν
αδην εχωμεν του φαγειν: οταν δε ενδεεις ωμεν η-
δεια. η δε του ροδου αει ηδεια. Idest Cur incontinētes eos
appellare solemꝰ: qui voluptate cōtrectādi: aut gustandi exuperātur
Nāq; immodice re vtūtur venerea: & qui luxu delectāt ciboꝝ incō
tinētes vocamꝰ. Ciborū tamē nō eadē ratio est: sed partim liguā ꝑti
gulā: sua mouent suauitate. Vnde philoxenus gruis collum a diis im
mortalibꝰ sibi dari optabat. At vero eos q in vidēdo audiēdoue mo
dū excedūt: nō eodē vocabulo significamus. An quoniam volupta
tes sensibus hisce accōmodatas: cōmunes cū cæteris animantibus
habemus. Ergo vt cōmunes spernimus & notamus: solasq; omniū
aut maxime probro damus. Itaq; hominē iis deditū reprehēdimus
& incontinentē intemperantēq; appellamus: q victus a teterrimo
voluptatū genere ducitur. Sed quū sentiendi genera quinq; sint: cę
tera animalia duobus tantū quæ modo dixi voluptatē sibi acquirūt
cęteris vel nihil omnino delectātur: vel per accidens ita afficiūtur.
Quod enim videt: aut olfacit. tātisper gaudet: quoad gustus tactus-
ue fruiscatur. Cūq; genus idipsum concupiscendi expleuit. illorum
quoq; suauitas desiit: vt nobis salsamenti odor: quū indigemus: su-
auis est: vbi satiati repletiq; sumus amplius suauis non est. Rosæ aūt
odor semper suauis est. Quis igitur habens aliquid humani pudo-
ris voluptatibus istis duabus coeundi atq; comedendi: quæ sunt ho
mini cū sue atq; asino cōmunes gaudeat. Socrates quidem dicebat:

multos homines propterea velle viuere: vt ederent: & biberent. sese bibere atq; esse: vt viueret. Hippocrates autẽ diuina vir scientia: de coitu venereo ita existimabat: partẽ esse quãdam morbi teterrimi: quem nostri comitialem dixere. Nãq; ipsius verba hæc traduntur. την συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν idest Coitum: morbum esse comitialem leuiorem.

Quod turpius est frigide laudari: q̃ acerbius vituperari. Cap.iii.

TVrpius esse dicebat Phauorinus philosophus exigue atq; frigide laudari: q̃ insectanter & grauiter vituperari. Quoniã inq̃t q male dicit: & vituperat: quãto id acerbi⁹ facit: tã maxima mole pro iniquo & inimico ducitur: & plerũq; ꝓpterea fidẽ nõ capit. Sed q ĩfœcũde atq; ieiune laudat destitui a causa videtur. & amicus quidẽ creditur eius: quem laudare vult: sed nihil posse reperire: quod iure laudet.

Quamobrem venter repentino timore effluat: quare etiam ignis vtinam lacessat. Cap.iiii.

ARistotelis libri sunt: qui ꝓblemata physica inscribũtur. lepidissimi & elegantiarũ omne genus referti: in his q̃rit. Quã ob causam eueniat: vt quibus inuasit repẽtinus rei magnæ timor. plerũq; aluo statim cita fiãt. item q̃rit. Cur accidat: vt eũ qui propter ignẽ diutius stetit: libido vrinæ lacessat. ac de aluo quidẽ inter timendũ pronã atq; præcipiti causam esse dicit: quod timor omnibus sit algificus: quem ille appellat ψυχροποιητικὴν .i. frigore laborãtẽ: quæuis frigoris sanguinẽ caldoremq; oẽm: de summa corporis cute cogat penitus: & depellat: faciatq; simul vti ii qui timeãt sanguine ex ore decedente pallescant. Is autem inquit sanguis & caldor in intima coactus: mouet plerũq; aluũ & incitat. De vrina crebra ex igni proximo facta: verba hæc posuit. τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγός. ὡς περ ἥλιος τὴν χιόνα. idest Ignis autem cõcretum resoluit & gelu cõstrictum: vt niuem sol.

Ex Aristotelis libris sumptum: q; niuis aqua potui pessima sit: & q; ex niue chrystallus concreatur. Cap.v.

IN tyburte rus cõcesseramus. hominis amici diuitis: æstate anni flagrãtissima: ego & quidã alii æquales & familiares mei: eloquẽtię & philosophię sectatores erãt nobiscũ vir bonus ex peripatetica disciplina bene doctus: & Arist. vnice studiosissimus. Is nos aquã multã ex diluta niue bibẽtis coercebat seueriusq; increpabat. adhibebat nobis aucto

ritates nobiliū medicorū: & cū primis Aristotelis philosophi rei omnis humanæ peritissimi. q aquā niualē frugibus sane & arboribus fœcūdā diceret: sed hominibus potu nimio insalubrem esse: tabēq; & morbos sensim. atque in diē longā visceribus inseminare. Hæc qdē ille ad nos prudēter: & beniuole: & assiduæ dictitabat. Sed cū bibēdæ niuis pausa fieret nulla: promit e bibliotheca Tyburti: quę tūc in Herculis tēplo satis cōmode instructa libris erat: Aristotelis librum: eūq; ad nos affert. Et huius saltē viri sapiētissimi inqt verbis credite: ac desinite valitudinē vestrā ꝓfligare. In eo libro scriptum fuit. Deterrimā esse potui aquā e niue. Itēq; solidius latiusq; cōcretā esse eā: quā Χρυσταλλον græci appellāt. Causaq; ibi adscripta est huiuscemodi: quoniā cū aqua frigore aeris duratur & coit: necessum est fieri vaporationē & quādā quasi aurā tenuissimā exprimi ex ea: & emanare. Id autē inquit in ea leuissimū est quod euaporatur. Manet aūt quod est grauius: & sordidius: & insalubrius: atq; id pulsu aeris verberatū: in modū colorēq; spumę candidæ oritur. Sed aliquātū quod est salubrius difflari: atq; euaporari ex niue: indicium illud est: ꝙ minor fit illa quæ ante fuerat: q̄ concresceret. Verba ipsa Aristotelis ex eo libro pauca sumpsi: & adscripsi. Διατι τα απο χιονος και χρυσταλλων υδατα: φαυλα εστιν οτι παντος πηγνυμενου το λεπτοτατον διαπνειται. και κουφοτατον εξατμιζει. σημειον δε οτι ελαττον γινεται, η προτερον οταν τακη παγεν. απεληλυθοτος ουν του υγιεινοτατους. αναγκη το καταλειπομενον χειρον ειναι. i. Cur aquę ex niue glatieue liquatæ sint vitiosæ. An quia cū aqua quęuis gelo concressi tēpus tenuissima difflatur: & leuissima euaporetur. Indiciū illud est: ꝙ deliquata fit minor: q̄ ante fuerit: q̄ cōcresceret. Cū itaq; quod salubrius est: defuerit: deterius sit quod relinquitur necesse est. Hoc ibi legimus: placuit honorē doctissimo viro haberi Aristoteli. atq; ita postea ego bellū & odiū niui indixi. Alii inducias cū ea varie factitabant.

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit timor vero cōtrahit. Cap. vi.

IN problematis Aristotelis philosophi ita scriptum est: Διατι οι μεν αισχυνομενοι ερυθριωσιν. οι δε φοβουμενοι ωχριωσιν παραπλησιων των παθων οντων οτι των μεν αισχυνομενων διαχει ται το αιμα εκ της καρδιας εις απαντα τα μερη του σωματος. ωστε επιπολαζειν τοις δε φοβηθεισι συντρεχει εις την καρδιαν

ὡς τεκλει περὶ ἑκτωρ ἀλλων μερων.idest quã ob causam erubescũt quos puduit:pallent qui metuũt: quũ istæ affectiões similes inter se sint. An quoniã pudefactis sanguis de corde in omnes corporis partes diffunditur:ita vt superficiẽ occupet. Metu vero pculsis cõtrahitur ad cor. ita vt cæteris partibus defiat. Hoc ego athenis cũ Tauro nostro legissem:pcũtatusq; essem: qd de rõne ista reddita sentiret. Dixit qdẽ inqt probe & vere quid acciderat:diffuso sanguine: aut cõtracto. Sed cur ita fieret nõ dixit. Adhuc enim quæri potest:quã ob causam pudor sanguinẽ diffundat timor cõtrahat: quũ sit pudor species timoris: atq; ita definiatur. Pudor est timor iustæ reprehensionis. Ita enim philosophi definiũt. αἰσχυνη ἐστι φοβος δικαιου ψογου.i.pudor iustæ vituperatiõis est timor.

Quid sit obesum: nonnullaq; alia prisca vocabula. Cap.vii.

IN agro vaticano Iulius Paulus poeta vir bonus: & rerũ litterarũq; veterũ impense doctus prędiolum tenue possidebat. Eo sæpe nos ad sese vocabat: & olusculis pomisq; satis comiter copioseq; inuitabat. Atq; ita molli quodam tempestatis autumnæ die: ego & Iulius Celsinus:quũ ad eum cœnassemus:& apud mensam eius audissemus legi Neuii Alcestin: rediremusq; in vrbẽ sole iam fere occiduo figuras habitusq; verborũ noue:aut insigniter dictorum in Neuiano illo carmine ruminabamur. & vt quæq; vox indidem animaduerti digna subuenerat: qua nos quoq; possemus vti memoriæ mandabamus. Erant autẽ verba:quæ tũc suppetebant huiuscemodi. Corpore inqt pectoreq; vndiq; obeso: ac mente exsensa: tardi gemulo senio oppressum. Obesum hic notauimus proprie magis q̃ vsitate dictũ: pro exili atq; gracilento: ἀκυρως ἡ κατα ἀντιφρασιν.i. improprie:vel per oblocutionẽ obesum ꝓpinq atq; vberi dicitur. Item notauimus quod oblitteram gentẽ pro oblitterata dixit. item q hostis qui fœdera frangerent:fœdifragos:nõ frœderifragos dicit. item q rubẽtẽ aurorã.pudoricolorẽ appellauit & memnonẽ nocticolorem. item qd forte dubitanter.& ab eo quod est sileo.silenta loca dixit:& pulucrulenta:& pestilẽta:& carendũ tui est ꝓ te.quoq; magno impete pro impetu. item quod fortescere posuit ꝓ fortem fieri. quodq; dolentiã pro dolore & auens pro libens itẽ curis intolerãtibus ꝓ intolerãdis: q q; mãciolis inquit tene illis pro manibus: & quiescã si liceo:& fiere inquit impendio infit: idest impense fieri incipit. q q; accipitret posuit ꝓ iaceret. His nos inter viã verborũ neuianorum annotatiũculis oblectabamus. Cætera enim quæ videbantur nimiũ

Obesus
oblitterã
Fœdifragus.
Fortescere
Dolentia
Mãciola.

poetica explosæ orationis vsu alieniora prętermisimus: veluti q sic de Nestore ait. trisęcli senes & dulciori loquꝰ. itēq tumidis magnis q fluctibus inquit multigrumis & flumina gelu cōcreta tegmine eē onychino dixit & quę multiplici ludens cōposuit. Quale illud est: q vituperones suos subducti supercilii cartores appellauit.

Vitupe- rones

Quęstio an arena: cęlū triticū pluralia inueniantur: atq inibi de quadrigis inimicitiis: nonnullis pręterea vocabulis: an singulari numero comperiantur. Cap. viii.

ADolescentulus romæ priusq athenas concederent: quādo erat a magistris auditionibusq obeundis ocium: ad Frontonē Corneliū visendi gratia pergebam. Sermonibusq eius purissimis bonarūq doctrinarum plenis fruebar. Nec vnq factū est. Veluti fuit illa quodā die sermocinatio illius leui quidē de re: sed a latinæ tamen linguæ studio nō abhorrēs. Nā quū quispiā familiaris eius: bene eruditus homo: & tum poeta illustris: liberatū se esse aquę intercutis morbo diceret. ꝑ arenis calentibus esset vsus: Tū alludēs Frōto: morbo quidem inquit cares: si verbi vitio nō cares. C. Cęsar ille perpetuus dictator. Cn. Pōpeii socer: a quo familia & appellatio Cæsarū deinceps propagata est: vir ingenii præcellētis: sermonis præter alios suæ ætatis castissimi: in libris quos ad. M. Ciceronē de analogia cōscripsit: arenas vitiose dici existimabat: q arena nūq multitudinis numero appellāda sit: sicuti neq cęlū neq triticū. Cōtra autē quadrigas etiā si currus vnus equorū quattuor iunctorū agmen vnū sit: plurātiuo semper numero dicendas putat: sicut arma & mœnia: & comitia: & inimicitias ni quid cōtra ea dicis poetarū pulcherrime: quo & te purges: & non esse id vitiū demōstres. De cælo inquit ille & tritico nō inficias eo: quin singulo semper numero dicenda sint: neq de armis: & de mœniis: & comitiis quin figura multitudinis perpetua cēseātur. Videbimus autē post de inimicitiis & quadrigis. ac fortasse de quadrigis veterū auctoritati cōcessero. Inimititiā tamen sicut inscitiā & impotentiā & iniuriā quæ ratio est quāobrem C. Cęsar vel dictā esse a veteribus: vel dicendā a nobis non putat. Quādo Plautus linguę latinæ decus: deliciā quoq ερικωσ .i. singulariter dixit pro delitiis. Mea inquit voluptas: mea delicia. inimicitiā autē. Q. Ennius in illo memoratissimo libro dixit. Eo inquit ingenio natus sum amicitiam atq inimicitiā in fronte promptam gero. Sed enim arenas parū latine dici quis (oro te) aut alius scripsit. aut dixit. Ac propterea peto: vt si. C. Cęsaris liber prę manibus est: promi iubeas: vt q cōfidēter hoc dicat: estimari a te possit

Arena.

Delitia iimicitia

Tum prolato libro de analogia primo verba hæc ex eo pauca memoriæ mandaui. Nam quum supra dixisset neq; cælum triticumue: neq; arenam multitudinis significationem pati. Nũ tu inquit harũ rerum natura accidere arbitraris: q͠ vnam terrãm: & pluris terras: & vrbem & vrbes: & imperium & imperia dicamus. Neq; quadrigas in vnam nominis figurã redigere:neq; arenam in multitudinis appellationem conuertere possimus. His deinde verbis lectis Fronto ad illum poetam. Videtur ne tibi inquit. C. Cæsarem de statu verbi contra te satis aperte satisq; cõstanter pronunciasse. Tunc permotus auctoritate libri poeta. Si a Cæsare inquit ius prouocandi foret: ego nunc ab hoc cæsaris libro prouocassem. Sed quoniam ipse rationem sententię suę reddere supersedit nos te nunc rogamus: vt dicas quam esse causam vitii putes: & in quadriga dicenda. & in arena. Tum Fronto ita respondit. Quadrigę semper: & si multiiugæ non sunt: multitudinis tamen tenentur numero: quoniam quatuor simul equi iuncti. quadrigæ quasi quadriagæ vocantur. Neq; debet prorsus appellatio equorum pluriũ includi in singularis numeri vnitatem. Eandem quoq; de arena rationem habendam: sed in specie dispari. Nam quum arena singulari numero dicta: multitudinem tamen & copiam significet minimarum: ex quibus constat: partium: indocte & inscite arenę dici videntur: tanq̃ id vocabulum indigeat numeri amplitudine: quum ei singulariter dici ingenita sit naturalis sui multitudo. Sed hæc ego inquit dixi: non vt huius sententiæ legisq; fundus subscriptorq; fierem. sed vt ne Cęsaris viri docti opinionem: ἀπαραμύθητον: idest absq; consolatione destituerẽ Nam quum cęlum semper ἑνικόν. idest singulariter dicatur: mare & terra non semper: & puluis. & ventus: & fumus nõ semper cur inducias & cerimonias scriptores veteres nonnunq̃ singulari numero appellauerunt ferias & nundinas & inferias & exequias nũq̃: Cur mel & Vinum atq; id genus cætera: multitudinis numerum capiunt: lac non capiat: Quæri inq̃ ista omnia & enucleari & excudi ab hominibus negociosis: in ciuitate tam occupata non queũt: quin iis quoq; ipsis quæ iam dixit: demoratos vos esse video: alicui (opinor) negocio destinatos. Item ergo nunc: & quando forte erit ocium: quærite an quadrigam & arenas dixerit e cohorte illa duntaxat antiquiore: vel oratorum aliquis vel poetarum: idest classicus assiduusq; aliquis scriptor non proletarius. Hæc quidem Fronto requirere nos iussit vocabula non ea re (opinor) q͠ scripta esse in vllis veterum libris existimaret: sed vt nobis studium lectitãdi in quærendis rationibus verbis exerceret. Quod vnum ergo rarissimum

Quadrigę.

videbatur:inuenimus quadrigam numero singulari dictam:in libro satyrarum.M.Varronis:qui inscriptus est: ex demetricus: Arenas autem πληθυντικῶς.idest pluratiue dictas minore studio quærimus: quia pręter.C.Cæsarem : quod equidem meminerim: nemo hoc doctorum hominũ dedit.

Quadriga.

Antonii Iuliani in conuiuio ad quosdam græcos lepidissima responsio. Cap.ix.

Adolescens e terra asia de equestri loco: lætę indolis:moribusq; & fortuna bene ornatus:& ad musicã facili ingenio ac libenti cœnã dabat amicis ac magistris in rusculo celebrandę lucis annuę:quã sibi principẽ vitę habuerit. Venerat tũ nobiscũ ad eã cœnã Antonius Iulianus rhetor docendis publice iuuenibus magister hispano ore: florẽtisq; homo facũdię:& rerũ litterarũq; veterũ peritus. Is vbi eduliis finis & poculis mox sermonibusq; tẽpus fuit:desiderauit exhiberi quos habere eũ adolescẽtẽ sciebat scitissimos vtriusq; sexus: qui canerẽt:voce & q psallerẽt.Ac posteaquã introducti pueri puellæque sunt.iucũdũq; in modũ ανακρεοντεια. idest anacreontea hoc est anacreontis versus pleraq; & sapphica : & poetarũ quoq; recentiũ ελεγεια.idest elegos:hoc est lugubria carmina:quędã ερωτικα idest amatoria dulcia & venusta cecinerunt. Oblectati aũt sumus pręter multa alia versiculis lepidissimis Anacreontis senis : quos equidem scripsi: vt interea labor hic vigiliarũ: & inquies suauitate paulisper vocum atq; modulorum acquiesceret.

τον αργυρον τορευσας ηφαιστε μοι ποιησον.
πανοπλιας μεν ουχι τι γαρ μαχαισι καμοι.
ποτηριον δε κοιλον οσον δυνη βαθυνον.
και μη ποιει κατ αυτο μητε αστρα:μη ταμαξας.
τι πλειαδων μελλει μοι:τι δαστερος βοωτεω.
ποιησον αμπελους μοι.και βοτρυας κατ αυτο
και χρυσεους πατουντας ομου καλως λυαιω.
ερωτα και βαθυλλον.idest

Argentum tornans fabrica vulcane mihi.
Non hominem armatum. quid enim cum bellis mihi.
Sed cauum poculum cude: quantum vales maxime.
Inq; eo neq; astra: nec plaustra facias.
Nam quid cum pleiadibus: quid cum boote mihi?
Vites fabrica quæso intus: & racemos pariter
Aureosq; pulchre calcantis comites lyæi.
Amoremq; profundum simul.

Tum græci plusculi qui in eo conuiuio erant: homines amœni: & nostras quoq; litteras haud incuriose docti. Iulianũ rhetorem lacessere: insectariq; adorti sunt: tanq̃ prorsus barbarum & agrestem: qui ortus terra hispania foret. Clamatorq; tantum: & facundia rabida: iurgiosaque esset. Eiusq; linguæ exercitationes doceret: quæ nullas voluptates: nullãq; mulcedinem veneris atq; musæ haberet. Sæpeq; eum percontabatur: quid de Anacreonte cæterisq; id genus poetis sentiret. Et ecquis nostrum poetarum tam fluẽtes carminũ delitias fecisset? Nisi Catullus inquiũt forte pauca: & Caluus itidem pauca. Nã Neuius implicata: & Hortensius inuenusta: & Cinna illepida: & Mẽmius dura ac deinceps omnes rudia fecerũt atq; absona. Tũ ille pro lingua patria: tãq̃ pro aeris: & focis animo irritato indignabũdus. Cedere equidẽ inquit vobis debui: vt in tali ασωτια.i.luxu. prodigalitate: atq; nequitia artiũ nos vinceretis. Et sicut in voluptatibus cultus atq; victus. ita in cantilenarũ quoq; multis anteiretis. Sed ne nos: idest nomẽ latinũ: tãq̃ profectos vastos quosdam & insubidos αραφροΔισιασ: idest inuenustatis cõdẽnetis permittite mihi quæso operire pallio caput: quod quadã parũ pudica oratione Socratẽ fecisse aiũt. Et audite ac discite nostros quoq; antiquiores ante eos quos nominastis: poetas amasios: ac venerios fuisse. Tũ resupinus capite conuelato voce admodũ q̃suaui versus cecinit Valerii Aeditui veteris poetæ. Item Portii Licinii: & Q. Catuli: q̃bus mũdius: venustius limatius: pressius græcũ latinũue nihil quicq̃ reperiri puto.

Versus Aeditui.

Dicere cum conor curam tibi pamphila cordis.
Quid mihi abs te quæram: membra labris abeunt.
Per pectus miserum manat mihi subito sudor.
Si tacitus subidus: duplo ideo pereo.

Atq; itẽ alios versus eiusdẽ addidi: nõ hercle minus dulcis q̃ priores

Quid faculam præfers phileros: qua nihil opus nobis?
Ibimus: hic lucet pectore flamma satis.
Istam non potis est vis sæua extinguere venti.
Aut hymber cælo candidus præcipitans.
At contra hunc ignem veneris: nisi venus ipsa:
Nulla est quæ possit vis alia opprimere.

Item dixit versus Portii Licinii hosce.

Custodes ouium videre propaginis agnum.
Quæritis ignem? ite huc. quæritis: ignis homo est:
Si digito attigero: incendam siluam simul omnem.
Omne pecus flamma est: omnia quæ video.

Iulianus hispanus rhetor

Q. Catuli versus illi fuerunt.

Aufugit mi animus: credo (vt solet) ad theotimum
Deuenit. sic est: perfugium illud habet.
Quid si non interdixissem ne illud fugitiuum
Mitteret ad se intro: sed magis eiiceret.
Ibimus quęsitum verum: ne ipsi teneamur:
Formido. quid ago? da venus consilium.

Verba hęc pręter propter: in vsu vulgi prodita etiam Ennii fuisse. Cap.x.

MEmini me quondam & Celsinū iulianum Numidam ad Frontonem Cornelium: pedes tūc grauiter ægrum ire visere: atq; ibi qui introducti sumus: offendimus eū cubantem in symphodio gręciensi: circum vndiq; sedentibus multis: doctrina: aut genere: aut fortuna nobilib' viris. assistebat fabri ędium complures balneis nouis moliēdis adhibiti. ostendebantq; depictas in membranulis varias species balnearum. Ex quibus quū elegisset vnam formam: speciēq; veris: interrogauit: quantus esset pecunię conspectus ad id totum opus absoluendum. Cūq; architectus dixisset necessaria videri esse sestertia ferme. ccc. vnus ex amicis Frōtonis: & pręter propter inquit alia quinquaginta. Tum fronto dilatis sermonibus quos habere de balnearū sumptu instituerat: aspiciens ad eum amicum: qui dixerat quinquaginta esse alia pręter propter. at ille amicus non meum inquit hoc verbum est: sed multorum hominū: quos loquētis id audias. Quid autem id verbum significet: non ex me sed ex grammatico quærendum est. ac simul digito demonstrat grammaticū haud incelebri nomine romæ docentem: sedentem. Tum grammaticus vsitati peruulgatiq; verbi obscuritate motus. Quærimus inquit: quod honore q̄stionis minime dignū est. Nam nescio quid hoc prenimis plæbeiū est: & inopificum sermonibus q̄ notius. at enim Fronto iam voce atq; vultu intentiore: ita ne inquit magister dehonestū tibi: deculpatūq; hoc verbum videtur: quo & .M. Cato. & .M. Varro & pleraq; ætas superior vt necessario & latino vsi sunt: At ibi Iulius Celsinus admonuit in tragœdia quoque. Q. Ennii: quæ Iphigenia inscripta est: idipsum de quo quærebatur: scriptum esse: & a grammaticis cōtaminari magis solitum: q̄ enarrari. Quo circa statim proferri Iphigeniā. Q. Ennii iubet. in eius tragœdiæ choro inscriptos esse hos versus legimus.

Præter Propter

Ocio qui nescit vti: plus negocii habet.
Quam quum est negocium in negocio.

Nam cui quid agat: institutum est: nullo negocio
Id agit studet ibi. mentem atq; animū delectat suum
Ocioso initio animus nescit. quid velit
Hoc idem est enim neq; domi nunc nos. nec militiæ sumus
Imus huc: hinc illuc: quum illuc ventum est. ire illinc iubet.
Incerte errat animus: præter propter vitam viuitur.

Hoc vbi lectum est. tum deinde Fronto ad grammaticū iam labentem: audisti ne inquit magister optime Enniū tuū dixit præter propter: & cum sententia quidem tali quali seuerissime philosophorū esse obiurgationes solent. Petimus igitur dicas (quoniam de Enniano iam verbo quæritur) quid sit notus eiusce versus sensus. incerte errat animus: præter propter vitam viuitur. Et grammaticus sudās multum ac rubens multum: quū id pleriq; prolixius riderent exurgit. Et abiens. Tibi inquit fronto postea vni dicam: ne inscitiores audiant ac discant. atq; ita omnes delicta ibi quæstione verbi consurreximus.

Ponit versus Platonis amatorios: quos admodum iuuenis lusit: dum tragœdiis contendit. Cap. xi.

Celebrantur duo isti græci versiculi: multorūq; doctorū hominū memoria dignantur: q; sint lepidissimi & venustissimæ breuitatis. Neq; adeo pauci sunt veteres scriptores: qui eos Platonis esse philosophi affirmant: quibus ille adolescens luserit: cum tragœdiis quoq; eodem tempore faciendis præluderet.

την ψυχην αγαθωνα φιλων επιχει λεσιν εσχον.
ηλθε γαρ η τλημων: ως διαβησομενη. idest
Sauia dans agathoni animam ipse in labra tenebam.
Aegra etenim properans: tanq̃ habitura fuit. Amicus meus ουκαμουσος. idest non inelegans adolescens: in plures versiculos licentius liberiusq; vertit: qui quoniam mihi quidem visi sunt nō esse memoratu indigni: subdidi.

Dum semhiulco sauio meum puellum sauior.
Dulcemq; florem spiritus duco ex aperto tramite:
Anima ægra & saucia cucurrit ad labias mihi.
Rictumq; oris peruium: & labra pueri mollia
Rimata itineri transitus: vt transiliret nititur.
Tum si more quid plusculæ fuisset in coetu osculi:
Amoris ignis percita transisset: & me linqueret.

Et mira prorsum res maneret: vt ad me fierem
Mortuus: ad puerum intus viuerem.

Disertatio Herodis attici super vi & natura doloris: Sueq; opinionis affirmatio per exemplum indocti rustici: qui cũ rubis fructiferas arbores precidit. Cap.xii.

HErodem atticum consularem virum athenis disserentẽ audiui grẹca oratione: in qua fere omnis memoriæ nostrẹ vniuersos grauitate atq; copia: & elegantia vocum longe præstitit. Disseruit autem contra ἀπάθειαν.i. tranquillitatem stoicorum lacessitus a quodam stoico: tanq̃ minus sapienter: & parum viriliter dolorẽ ferret: ex morte pueri: quem amauerat. In ea disertatione q̃tulũ memini: huiuscemodi sensus est: q; nullus vsq̃ homo qui secundum naturam sentiret: & saperet: affectionibus istis animi: quas πάθη.i. passiones appellabãt ægritudinis: cupiditatis: timoris: iræ: voluptatis carere: & vacare totis posset: & omnino non dolere. Atq; si posset etiam obniti vt totis careret: non ex re id esse melius: quoniam langueret animus: & torperet affectionum quarundam adminiculis vt necessario plurimum imperio priuatus. Dicebat.n. sensus istos motusq; animi: q quum imoderatiores sunt: vitia fiunt: innexos implicatosq; esse vigoribus quibusdam mentium & alacritatibus. Ac propterea si omnino omnis eos imperitius conuellamus periculum esse. ne eis adhẹrentes bonas quoq; & vtiles animi indoles amittamus. Moderãdos esse igitur & scite considerateq; purgandos censebat: vt ea tantum: quẹ aliena sunt: contraq; naturam viderentur: & cum pernicie agnata sunt: detrahantur. Ne profecto id accidat: quod cuipiam Thracio insipienti & rudi in agro: quem emerat: procurando venisse vsu fabula est. Homo Thracius inquit ex vltima barbaria ruris colendi insolens: quum in terras cultiores humanioris vitẹ cupidine cõmigrasset: fundum mercatus est olea atq; vitẹ consitum: qui quia nihil admodum super vitæ aut arbore colenda sciret: videt forte vicinum rubos late atq; alte abhortos excidentem. Fraxinos ad summum prope verticem deputantem. Suboles vitium e radicibus caudicum super terram fusas reuelentem. Stelones in pomis: aut in oleis proceros. atq; decerptos amputantem Acciditq; prope: & cur tantam ligni atq; frondium cædem faceret: percontatus est. Et vicinus ita respondit: vt ager inquit mundus puru'q; fiat: eiusq; arbor atq; vitis foecundior. Discedit ille a vicino gratias agens: & lẹtus tanq̃ adeptus rei rusticæ disciplinam: Tum falcem ibi ac securim capit: atq; ibi homo miser imperitus: vites suas sibi omnis &

oleas detruncat. Comasq; arborū lætissimas: vberrimosq; vitū palmites decidit. & fructeta atq; virgulta simul omnia pomis frugibusq; gignendis fœlicia: cum sentibus & rubis: purificandi agri gratia cōuellit: mala mercede doctus audaciam: fiduciamq; peccandi imitatione falsa eruditus. Sic inquit isti apathiæ sectatores: qui videri se esse tranquillos: & intrepidos: & immobiles volunt: dū nihil cupiūt: nihil dolent: nihil irascuntur. nihil gaudent omnibus vehemētioribus animi officus amputatis. in corpore ignauæ & quasi eneruatæ vitæ consenescunt.

Quos pumiliones dicimus: græce ναρους appellari. Cap.xiii.

STabant forte vna in vestibulo palatii fabulātes Fronto Cornelius & Festus Posthu. & Apolli. Sulpitius. Atq; ibi ego assistens cū quibusdā aliis sermones eorū: quos de litterarū disciplinis habebant: curiosius captabā. Tū Fronto Apollinari. Fac me ingt magister vt sim certus: an recte supsederim nanos dicere: parua nimis statura homines: maluerimq; eos pumiliones appellare: quoniā hoc scriptū esse in libris veterū memineram. Nanos autē sordidū esse verbū & barbarū credebam. Est inquit hoc Apollinaris in cōsuetudine imperiti vulgi frequens sed barbarū nō est: censeturq; linguæ græcę origine. Ναρους enim græci vocauerūt breui atq; humili corpore homines: paulū supra terram extantes. Idq; ita dixerūt adhibita quadā ratione etymologiæ cū sententia vocabuli cōpetente. Et si memoria inquit mihi non labat scriptū hoc est in comœdia Aristophanis: cui nomen est ακλαρησ. idest minime plorans. Fuisset autē verbum hoc a te ciuitate donatū. aut in latinam coloniā deductū: si tu eo vti dignatus fores. Essetq; in impēdio probabilius: q̄ quæ a Laberio ignobilia nimis & sordentia in vsum linguę latinæ intromissa sunt. Tū festus Posthumius grāmatico cuipiā latino Frontonis familiari. Docuit inquit nos Apollinaris nanos verbū gręcum esse. Tu nos doce in quo de mulis aut equuleis humilioribus vulgo dicitur: an ne latinū sit: & apud quē scriptū reperiatur. Atq; ille grammaticus: homo sane perq̄ in noscendis veteribus scriptis exercitus. Si piaculū inquit non cōmittitur pręsente Apollinare: quid de voce illa gręca latinaue sentiam dicere audeo tibi Feste quęrēti respondere esse hoc verbū latinum Scriptumq; inueniri in poematis Heluii cinnę non ignobilis neq; indocti poetę. Versus eius ipsos dixit: quos quoniam memorię mihi aderant: adscripsi.

Nanus

At nunc me genii nana per salicta
Bigis rheda rapit citata Nanis.

Contemporaneos fuisse Cæsari & Ciceroni. M. Varronem &. P. Nigidiũ ætatis suæ doctissimos Romanos. Et ꝙ Nigidii commentationes propter earum obscuritates: subtilitatẽq; in vulgus non exeunt. Cap. xiiii.

M. cicero
C. Cęsar.
M. Varro
P. Nigidius

AEtas. M. Ciceronis. &. C. Cæsaris præstanti facundia viros paucos habuit. Doctrinarum autem multiformiũ variarũq; artium quibus humanitas erudita est: culmina habuit. M. Varronem: &. P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta rerum ac disciplinarum: quæ per litteras condidit in propatulo frequentiq; vsu feruntur. Nigidianæ autem commentationes non perinde in vulgus exeunt: & obscuritas subtilitasq; earum tanq̃ parũ vtilis derelicta est. Sicuti sunt quæ pauloante legimus in cõmentariis eius: quos grammaticos inscripsit. E quibus quædam ad demonstrandum scripturæ genus exempli gratia sumpsi. Nam quũ de natura atq; ordine litterarum disse=reret: quas grammatici vocales appellant: verba hæc scripsit. Quæ relinquimus inenarrata ad exercẽdam legentium intentionem. a & o semper principes sunt. i & u semper subditæ. e & subdit & præit. In euripo prȩit: & subdit in æmilio. Siquis putat præire u in his verbis Valerii: Vennoni: volusi. Aut i in his iampridem: iecur: iocũ iucundum: errabit ꝙ heæ litteræ quum præunt: ne vocales quidem sunt. Item ex eodem libro verba hæc sunt. Inter litteram n & g est alia vis: vt in nomine anguis: & angaria: & anchoræ: & increpat: & incurrit: & ingenuus. In omnibus enim his non verum n sed adulterinum ponitur. Nam n non esse: lingua inditio est. Nam si ea littera esset lingua palatum tangeret. Alio deinde in loco est scriptum. Græcos non tantæ inscitię arcesso qui ου ex o & u scripserunt: quantę qui ει ex e & i. Illud enim inopia fecerunt: hoc nulla re subacti.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER VIGESIMVS.

Disceptatio Sex. Cęcilii iureconsulti: & Phauorini philosophi de legibus Duodecim tabularum. Caputȩ primũ.

SEx. Cecilius in disciplina iuris atq; legibus po. Romani noscendis: interpretandisq; scientia vsu auctoritateq; illustri fuit. Ad eum forte in area palatina quum salutationem Cęsaris opperiremur: philosophus Phauorinus accessit. Collocutusq; est nobis multisq; aliis pręsentibus. In illis tunc sermonibus. orta mentio est deceuiralium: quas decemuiri eius rei gratia a populo creati composuerunt. Inq; duodecim tabulas conscripserunt. eas leges quum Sex. Cecilius inquisitis exploratisq; multarum vrbium legibus: eleganti atq; absoluta breuitate verborum scriptas diceret. Sic inquit hoc Phauorinus in pleraq; earum legum parte ita vti dicis. Non enim minus cupide tabulas istas. xii. legi: q̃ illos decem libros Platonis de legibus. Sed quędam istic animaduertuntur: aut obscurissima aut leuia: contra dura nimis & remissa: aut nequaq̃ ita vt scriptū est consistentia. Obscuritates inquit Sex. Cecilius: non assignemus culpæ scribentium sed inscitiæ non assequentium: quanq̃ ii quoq; ipsi qui quæ scripta sunt minus percipiunt: culpa vacant. Nam longa ætas verba atq; mores veteres oblitterauit. quibus verbis moribusq; sententia legū comprehensa est. Trecentesimo nanq; anno post Romam conditā tabulæ compositæ scriptęq; sunt. A quo tempore ad hunc diē anni esse non longe minus. dcc. videntur. Dure autem scriptum esse in istis legibus: qui existimari potest? Nisi duram esse legem putas. quæ iudicem arbitrūue iure datum: qui ob rem dicendam pecuniā accepisse couictus est. cadite ponit. Aut quę furē manifestū: ei cui furtū factū ē in seruitutē tradit. Nocturnum aūt furem ius occidēdi tribuit. Dic enim quæso: dic vir sapiētiæ studiosissime: an tu aut iudicis illius perfidiam contra oia iura diuina atq; humana iusiurā dum suum pecunia vendentis: aut furis manifesti intolerandam audaciam: aut nocturni grassatoris insidiosam violentiam: non dignam esse capitis pœnæ existimas. Noli inquit Phauorinus ex me quęrere quid ego existimē. Scis enim solitum esse me pro disciplina sectæ quam colo inquirere potius: q̃ decernere. Sed non leuis æstimator: neq; aspernabilis est populus Romanus: cui delicta quidem istæc vindicanda pœnæ tamen huiuscemodi nimis duræ esse visę sunt. Passus est enim leges istas de tam immodico iudicio. situ atq; senio emori. Sicut illud quoq; non humaniter scriptum improbauit: q̧ si homo in ius vocatus morbo aut ętate ęger ad ingrediẽ dum inualidus est: arcera non sternitur: sed ipse aufertur. & iumento imponitur: atq; ex domo sua ad prętorem in comitium noua

funeris facie effertur. Quã enim ob causam morbo affectus: & ad respondendum pro sese idoneus iumento adhærens in ius aduersario deportatur. Quod vero dixi videri quædam esse impēdio molliora: nonne tibi quoq; videtur esse dilutum: quod ita de iniuria puniēda scriptum est. Si iniuria alteri faxit. xxv. æris pœnæ sunto: Quis enim erit tam inops: quem ab iniuriæ faciendę. xxv. asses deterreant. Itaq; quũ eã legem. Q. quoq; Labeo vester in libris: quos ad. xii. tabulas conscripsit: nõ probaret: inquit. L. Neratius fuit egregie homo improbus: atq; immani vecordia. Is pro delectamento habebat os hominis liberi: manus suæ palma verberare. Eum seruus sequebatur crumenẽ plenam assium portitans: & quęcũq; depalmauerat numerari statim secundum. xii. tabulas. v. &. xx. asses iubebat. Propterea inquit prętores postea hanc abolescere & relinqui censuerunt. iniuriisq; æstimandis recuperatores se daturos edixerũt. Nõnulla autem in istis legibus: nec consistere quidẽ sicuti dixi visa sunt. Velut illa lex talionis: cuius verba: nisi memoria me fallit: hęc sunt. Si membrum rupit meum e pacto talio esto. Pręter enim vlciscendi acerbitatem: ne procedere quoq;. executio iusta talionis potest. Nã cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi itidem rumpere per talionẽ velit quęro an efficere possit rumpendi pariter membri æquilibriũ? In qua re primũ ea difficultas est inexplicabilis. Quin si membrum inquit alter imprudens ruperit. Quod enim per imprudẽtiam factũ est: retaliari per imprudentiam debet. Ictus quippe fortuitus: & consultus: non cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quoniam igitur modo imprudentem poterit imitari: qui in exequenda talione non licentiæ ius habet sed imprudentię. Sed & si prudens ruperit: nequaq̃ patietur: aut altius se ledi: aut latius quod cuiusmodi libra atq; mensura caueri possit non reperio. Quin etiam si quid plus erit aliterue commissum: res fiet ridiculæ atrocitatis: vt contraria actio mutuæ talionis oriatur: & adolescat infinita quædam reciprocatio talionũ. Nam de immanitate illa secandi partiendiq; humani corporis: si vnus ob pecuniam debitam adiudicatus: addictusq; sit pluribus: non libet meminisse: & piget dicere. Quid enim videri potest effrenatius: quid ab hominis ingenio diuersius: q̃ q; membra & artus inopis debitoris: breuissimo laniatur distrahantur: sicut nũc bona venum distrahantur. Tum Sex. Cecilius amplexus vtraq; manu Phauorinũ. Tu es inquit vnus profecto in nostra memoria: non grece modo: sed & romanæ rei peritissimus. Quis enim philosophorũ disciplinæ suę leges: iam scite atq; docte callet: q̃ leges tu nostras decemuirales percalluisti. Sed quęso te: quum tamen digrediare pau-

L. Neratius.

lisper e curriculis istis disputationũ vestrarum academicis: omissoq; studio quicquid libitum est arguendi tuendiq; consideres grauius cuiusmodi sint ea quę reprehendisti. Nec ideo contemnas legũ istarum antiquitates: q̄ plerisq; ipsis iam po. Ro. desiuerit. Non enim profecto ignoras legum opportunitates: & medelas pro temporum moribus: & pro rerum publicarum generibus & pro vtilitatum pręsentium rationibus: proq; vitiorum quibus medendum est feruoribus mutari: atq; flecti. Neq; vno statu consistere: quin vt facies cæli & maris: ita rerum atq; fortunę tempestatibus varientur. Quid salubrius visum est rogatione illa Stolonis iugerum de numero præfinito? Quid vtilius plebiscito voconio de coercendis mulierum hęreditatibus? Quid tam necessarium æstimatum est propulsandę ciuiũ luxurię: q̃ lex licinia & fannia: alięq; item leges sumptuarię? Omnia tamen hęc oblitterata & operta sunt ciuitatis opulentia: quasi q̄busdam fluctibus exęstuantis. Sed cur tibi visa est inhumana omniũ mea quidem sententia humanissima quę iumentum dari iubet ęgro aut seni in ius vocato? Verba sunt hęc de lege. Si in ius vocat: si morbus euitasue vitium extitit. qui in ius vocabit: iumẽtum dato. Si nolet arceram ne sternito. At tu forte morbũ appellari hic putas: ęgrotationem grauem cum febri rapida & quercera? Iumentũq; dici pecus aliquod vnicũ tergo vehẽs. Ac propterea minus fuisse humanũ existimas ægrotũ domi suę cubantẽ: iumento impositũ in iusrapi. Hoc mi Phauorine nequaq̃ ita est. Nã morbus in lege ista nõ febriculosus neq; nimiũ grauis: sed vitiũ aliquod imbecillitatis atq; inualẽtię demõstratur: nõ periculũ vitę ostẽditur. Cętero qui morbũ vehementiorẽ vim grauiter nocendi habentẽ: legũ istarũ scriptores alio in loco non per se morbũ: sed morbũ sonticũ appellant. Iumentum quoq; nõ id solũ significat: quod nũc dicitur: sed vectabulũ etiam: quod a iũctis pecoribus trahebatur. Veteres enim nostri iumentũ a iungendo dixerunt. Arcera autẽ vocabatur plostrum tectũ vndiq; & munitum: quasi arca quędam magna vestimentis instrata: qua nimis ęgri aut senes portari cubantes solebant. Quę nã ibi igitur acerbitas esse visa est: quod in ius vocato pauperrimo homini vel inopi: qui aut pedibus forte ęgris esset: aut quo alio casu ingredi non quiret: plostrum esse dandum censuerunt: neque instrui tamen delicate arceram iusserunt: quoniam satis esset inualido cui modi vectaculum. Atque id fecerunt ne accusatio ista ægri corporis perpetuam vacationẽ daret fide tractãtibus: iurisq; actões declinãtibus Sed. n. ipsum vide q̄ in iniurias factas. v. &. xx. assibus sanxerũt non oĩno oĩs mi. Phauorine iniurias ęre isto pauco diluerũt. Tametsi hęc ipsa

Morbus sonticus

Iumẽtũ arcera.

paucitas assium graue pondus æris fuit. Nam librariis assibus in ea tempestate populus vsus est: sed iniurias atrocioris: vt de osse facto non liberis modo verumetiam seruis factas impensiore damno vindicauerunt. Quibusdam autem iniuriis talionem quoq; apposuerunt. Quam quidem tu talionem vir optime iniquus paulo insectatus est. Ac ne consistere quidem dixisti: lepida quadam solertia verborum: quoniam talioni par non sit talio: neq; rumpi membrum facile possit: ad alterius rupture (vt ais tu) æquabilium. Vestrum est mi Phauorine talionem rarissimum fieri difficillime. Sed decemuiri minuere atq; extinguere volentes huiuscemodi violentiam pulsandi atq; lędendi talione: eo quoq; metu coercendos esse homines putauerunt. Neq; eius qui membrum alteri rupisset: & pacisci tamen de talione redimenda nollet: tantam esse habendi rationem arbitrati sunt: vt an prudens imprudensue rupisset: spectandum putarent. Aut talionem in eo vel adamassim æquipararent: vel in libri li perpenderent. Sed potius eundem animum: eundemq; impetum in eadem parte corporis rumpendi: non eundem quoq; casum exigi voluerunt. Quoniã modus voluntatis præstare posset: casus ictus non posset. Quod si ita est: vt dico: & vt ipse æquitatis habitus demonstrat: taliones illę tuæ reciprocæ argutiores profecto q̃ veriores fuerunt. Sed quoniam acerbum quoq; esse hoc genus pœnæ putas. Quæ obsecro te: ista acerbitas est: si idem fiat in te: quod tute in alio feceris? Præsertim quum habeas facultatem paciscendi: & non necesse sit pati talionem: nisi eam tu elegeris? Quod edictum autem pretorium de æstimandis iniuriis probabilius esse his potest Nolo hoc ignores hanc quoq; ipsam talionem ad æstimationem iudicis redigi necessario solitam. Nam si reus qui depacisci noluerat: iudici talionem imperanti non parebat: æstimata lite iudex hominem pecuniæ damnabat. atq; ita si reo & pactio grauis & acerba talio visa fuerat: seueritas legis ad pecuniæ mulctam reddibat. Restat vt et quod de sectione pactioneq; corporis immanissimum esse tibi visum est: respondeam. Omnibus quidem virtutum generibus exercendis: colendisq; populus Romanus e parua origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit. Sed omnium maxime atq; præcipue fidem coluit: sanctamq; habuit: tam priuatim: q̃ publice. Sic cõsules clarissimos viros hostibus confirmandæ fidei publice causa dedit. Sic clientem in fidem acceptum cariorem haberi: q̃ propinquos tuendumq; esse contra cognatos censuit Neq; prius vllum facinus æstimatum est: q̃ sicut probaretur clientem diuisui habuisse. Hanc autem fidem maiores nostri non modo in officiorum vicibus: sed

Talio

in negociorum quoq; contractibus sanxerunt: maximeq; in pecuniæ mutuaticæ vsu atq; commercio Adimi enim putauerunt subsidium hoc inopiæ temporariæ: quo communis hominum vita indiget: si perfidia debitorum sine graui pena eluderet. Confessi igitur æris ac debiti iudicatis.xxx.dies sunt dati conquirẽdæ pecuniæ causa: quam dissoluerent. Eosq; dies decemuiri iustos appellauerunt: velut quoddã iustitium. iuris inter eos quasi interstitionẽ quandã & cessationem: quibus diebus nihil cum iis agi iure posset. Post deinde nisi dissoluerant ad prætorem vocabantur.& ab eo qbus erant iudicati adicebãtur.Neruo quoq; aut cõpedib⁹ vinciebãtur. Sic.n. sunt opinor verba legis: Aeris cõfessi:rebusq; iure iudicatis.xxx.dies iusti sunto. Post deinde man⁹ iniectio esto. in ius ducito. ni iudicatũ facit:aut q pseudo eo in iure:vim dicit:secũ ducito.vincito aut neruo: aut cõpedibus.xv. pondo: ne minore: aut si volet: maiore vincito. Si nolet suo viuito. ni suo viuit.qui eum vinctum habebit libras farri in dies dato. Si volet plus:dato. Erat autem ius interea paciscendi. Ac nisi pacti forent: habebantur in vinculis dies.lx. Inter eos dies trinis nundinis continuis ad prætorem in comitium ꝓducebantur : q̃tæq; pecuniæ iudicati essent. prædicabatur. Tertiis autem nundinis capite pœnas dabant. Aut trans tyberim pergere venum ibant. Sed eam capitis pœnam sanciendæ sicuti dixi: fidei gratia.horrificam atrocitatis ostentu.nouisq; terroribus metuendã reddiderunt. Nam si plures forent: quibus reus esset iudicatus: secare si vellent atq; partiri corpus addicti sibi hominis permiserunt: Et quidem verba ipsa legis dicam: ne existimes inuidiã me istam forte formidare. Tertiis inquit nundinis: partis secanto. si plus minusue secuerunt se fraude esto. Nihil profecto immitius: nihil immanius : nisi vt re ipsa apparet:eo consilio tanta immanitas pœnæ denunciata est: ne ad eam vnq̃ pueniretur. Addici nanq; nunc & vinciri multos videmus:quia vinculorum pœnam deterrimi homines contemnunt.Dissectum esse antiquitus neminem equidem neq; legi: neq; audiui:quoniam sæuicia ista pœnæ contẽni non quita est. An putas Phauorine si non illa etiam ex .xii. tabulis de testimoniis falsis pœna aboleuisset: & si nũc quoq; vt antea qui falsum testimoniũ dixisse conuictus esset : e saxo tarpeio deiiceretur : mentituros fuisse pro testimonio tam multos: q̃ videmus? Acerbitas plerumq; vlciscendi maleficii: bene atq; caute viuẽdi disciplina est. Historia de Metio Sufetio albano nobis quoq; non admodũ numero istiusmodi libros lectitantibus ignota non est. Qui quoniã pactum atq; condictũ cũ rege po.Ro. perfide ruperat: binis quadrigis euinctus:

Dies iusti

in diuersa nitentibus laceratus est. Nouũ atq; asperum supplicium quis negat. Sed quid elegantissimus poeta dicat: vide. At tu dictis albane maneres. Hęc atq; alia vbi Sex. Cecilius omnibus qui aderant. ipso quoq; Phauorino approbante: atq; laudante disseruit: nũciatum est Cæsarem iam salutari: & separati sumus.

Vocabulũ siticinũ in. M. Catonis oratione quid significet. Quã ob causam. L. Accius poeta in grãmaticis sicinnistas nebuloso nomine esse dixerit. Cap. ii.

Siticines

SIticines scriptũ est in oratione. M. Catonis: quæ inscribitur. Ne imperiũ sit veteri vbi nouus venerit. Siticines inquit & liticines & tubicines. Sed Cesellius Vindex in cõmentariis lectionũ antiquarũ: scite quidem se ait: liticines lituo cantare: & tubicines tuba. Quid istuc aũt sit: q̄ siticines cantant homo ingenuæ veritatis scire se negat. Nos autẽ in Capitonis Attei coniectaneis inuenimus siticines appellatos qui apud sitos canere soliti essent: hoc est vita functos & finitos: & sepultos. Eosq; habuisse propriũ genus tubæ: qua canerent a cæterorũ tubicinũ ꝓprietate differens: quos sicinistas vulgus dicit.

Sicinniũ

Qui rectius locuti sunt: sicinnistas littera. n. gemina dixerunt. Sicinniũ. n. genus veteris saltationis fuit. Saltabũdi autẽ canebãt quę nunc stantes canũt. Posuit hoc verbũ. L. Accius poeta in pragmaticis. Appellariq; sicinitas ait nebuloso nomine: credo propterea nebuloso: q̄ sicinniũ cur diceretur obscurũ esset.

Artificiũ scænicorũ studiũ: amoreq; inhonestũ: ꝓbrosumq; esse Et super ea re verba Aristotelis philosophi adscripta. Cap. iii.

COmœdos quispiã & tragœdos: & tibicines diues adolescens Tauri philosophi discipulus liberos homines: in deliciis atq; in delectamentis habebat. Id genus autem artifices græce appellantur οι ϖερι τον Διορυσον θεχριται. i. Liberi patris artifices. Eum adolescentem Taurus sodalitatibus conuictuq; hominũ scænicorum abducere volens: misit ex verba ex Aristotelis libro exscripta: q ϖροβλημα τα εγκυκλια. idest quęstiones circulares inscriptus est. Iussitq; vti ea quotidie lectitaret. Διατι οι Διορτσιακοι τεχριται ωσ εϖι τοϖολουϖον ηροι εισιν οτι ηκισα λογου και φιλοσοφιασ κουροϱουσι. Δια τοϖερι τασ αραγκαιασ τεχρασ το ϖολυμεροσ του ριουειραι και οτε ερακρασιαισ τον ϖολυνχρορον εισιν. οι εδε ερ αϖοριαισ αμφοτερα δε φαιλοθητοσ ϖαρασκευαστικα. idest. Cur genus id hominũ quod dionysiacos technitas. idest arti

fices bacchanales appellamus:mprobis esse morib⁹:magna ex parte cõsueuerũt? An quia minime sese studio sapiẽtiæ dedũt? eo scilicet ꝙ in artibus necessariis magnã partẽ ætatis suæ cõsumũt: vi tã plurimũ traducũt incõtinenter:partim etiã cum inopia: quod quidem vtrunqȝ vitia & gignit & auget.

Exẽpla epistolarũ alexandri regis: & aristotelis philosophi: ita vti sunt edita: eaqȝ in linguam latinam versa. Cap.iiii.

COmmentationũ suarũ artiũqȝ: quas discipulis tradebat aristoteles philosophus regis alexãdri magister duas species habuisse dicitur. Alia erãt quę nominabat ἐξωτερικὰ.i.extraria vel extrinseca. Alia quę appellabat ἀκροαματικὰ: idest auscultatoria. ἐξωτερικὰ dicebãtur: quę ad rhetoricas meditationes: facultatẽ argutiarũ: ciuiliũqȝ rerũ noticiã conducebãt: ἀκροαματικὰ autẽ vocabantur in quibus philosophia remotior subtiliorqȝ agitabatur: quęqȝ ad naturæ cõtemplationes: disceptationesue dialecticas pertinebãt. Huic disciplinę quã dixi ἀκροαματικὴν.i. auscultatoriã: tẽpus exercẽdę dabat in lycio matutinũ. Nec ad eam queq̃ temere admittebat nisi quorũ ante ingeniũ & eruditionis elemẽta: atqȝ in discẽdo studiũ laborẽqȝ explorasset. Illas vero ἐξωτερικὰς.i. extrarias auditiones: exercitiũqȝ dicẽdi: eodẽ in loco vesperi faciebat. Easqȝ vulgo iuuenib⁹ sine delectu dabat. Atqȝ eum Δειλινὸν περίπατον.i. post meridiariã ambulationem appellabat. Illũ alterũ supra ἑωθινὸν.i. dilucularia: vtroqȝ enim tpe ãbulãs differebat περίπατον.i. deãbulationẽ. Librosqȝ suos earũ omniũ cõmentarios seorsũ diuisit: vt alii ἐξωτερικοὶ.i.extrarii dicerẽtur: parti ἀκροαματικοὶ.i. auscultatorii. Quos quũ i vulgus ab eo editos rex alexãder cognouisset: atqȝ ea tẽpestate armis exercituqȝ omnẽ ꝑpe asiã teneret: regẽqȝ ipm Dariũ prœliis & victoriis vrgeret: in illis tamẽ tãtis negociis litteras ad Aristotelẽ misit. Nõ eũ recte fecisse: ꝙ disciplinas ἀκροαματικὰς: idest auscultatorias: quibus ab eo ipse erudit⁹ foret libris foras editis iuulgasset. Nã qua iqt alia re prę stare cęteris poterim⁹: si ea q̃ ex te accepim⁹: oim ꝑrsus fiẽt cõmunia? Quippe ego doctria ãteire mali q̃ copiis: atqȝ opulẽtiis. Rescripsit ei aristoteles ad hãc sẽtẽtiã ἀκροαματικοὺς.i. auscultatorios libros: quos editos q̃ris: & nõ pinde vt arcana absconditos neqȝ editos scito esse neqȝ nõ editos: quoniã iis solis qui nos audiunt cognobiles erũt. Exẽpla vtrarũqȝ litterarũ sũpta ex andronici philosophi libro subdidi: Amaui autem prorsus in vtriusqȝ epistola breuitatis elegãtissimę filiũ tenuissimũ. Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέ-

λει ευ πραττειν. ουκ ορθωσ εποιησασ εκδουσ τουσ ακροαματικουσ των λογων. τινι γαρ ετι διοισομεν ημεισ των αλλων. ει καθουσ επαιδευθημεν λογουσ: ουτοι παντων εσονται κοινοι εγω δε βουλοιμην αν ταισ περι τα αριστα εμπειριαισ. η ταισ δυναμεσι διαφερειν: ερρωσο αριστοτελησ βασιλει αλεξανδρω ευ πραττειν. εγραψασ μοι περι των ακροαματικων λογων οιομενοσ δειν αυτουσ φυλαττειν εν απορρητοισ. ισθι ουν αυτουσ και δεδομενουσ: και μη εκδεδομενουσ. ξυνετοι γαρ εισι. μονοισ τοισ ημων ακουσασιν ερρωσο. idest Alexander Aristoteli salutem. Haud recte fecisti: ꝙ auscultatorios libros ediderıs. In qua enim re a cæteris nos item præstabimus: si disciplinę in quibus eruditi sumus. omniū omnino sint cōmunes. Equidem malim in rerū vsu optimarum: q̄ in facultatibus anteire. Vale. Aristoteles regi Alexandro salutem. Scripsisti ad me de libris auscultatoriis inter arcana illos condi putans oportere. Sed tu eos & esse editos: & minime editos scito. cognobiles enim iis tantum erunt: qui nos audierint. Vale. Hoc ego verbum ξυνετοι γαρ εισι quærens vno itidem verbo dicere: aliud nō repperi q̄ quod scriptū est a. M. Catone in. vi. origine. Itaq; ego inquit cognobiliorem cognitionē esse arbitror.

Alexādri epistola. *Arist. epistola.*

Quæsitum atq; tractatum vtrum sit rectius dicere: habeo curā vestri: an vestrum. Cap. v.

Percontabar Apollinarē Sulpitium: cum eū romæ adolescentulus sectarer: qua ratione diceretur: habeo curam vestri: aut misereor vestri. Et iste casus vestri in eo loco quem videretur habere casum rectum. Istic mihi ita respōdit. Queris inquit ex me quod mihi quoq; est iādiu in perpetua quęstione. Videtur enim non vestri oportere dici: sed vestrum sicut græci loquūtur επιμολου μαι υμων. και κηδομαι υμων. id est habeo curam vestrum: & cōsulo rebus vestris. quo in loco υμων aptius vestrum dicitur q̄ vestri: & habet casum nominandi quem tu rectum appellasti. Inuenio tamen inquit non paucis in locis nostri atq; vestri dictum: non nostrū aut vestrū. L. Sylla rerum gestarum libro secūdo. quo si fieri potest: vt etiā nūc nostri vobis in mentem veniat. Nos magis dignos creditis: quibus ciuibus q̄ hostibus vtamini: quiq; pro vobis potius: q̄ cōtra vos pugnemus: neq; nostra neq; maiorum nostrorum merito nobis id cōtinget. Terentius in Phormione. Ita pleriq; ingenio sumus omnes: nostri nosmet pœnitet. Afranius in togata. nescio qui nostri miseri-

Nostri Vestri

tus est:quo dicitur mei oblitus est: mei miseritus est. Mei autē casus interrogādi est: quem genitiuū grāmatici vocant. & ab eo declinatur: quod est ego. huius deinde pluratiuū est nos. Tui æque declinatur ab eo quod est tu. huius itidem pluratiuū est vos. Sic nanq; Plautus declinauit in pseudulo in hisce versibus.

Si ex te tacente fieri possem certior here:
Quę miseriæ te tam misere macerent.
Duorum labori ego hominū parcissem lubens:
Mei te rogandi: & tui respondendi mihi.

Mei enim Plautus hoc in loco non ab eo dixit quod est meus:sed ab eo:quod est ego. Itaq; si dicere velis patrem mei: pro patrem meū: quo græci modo τορ πατεραμου dicunt inusitate quidē: sed recte profecto. eaq; ratione dices:qua Plautus dixit labori mei: pro labori meo. Hæc autē ipsa ratio est in nūero pluratiuo:qua Gracchus misereve vestrū dixit. & qua. M. Cicero contentio vestrū:& cōtentio nostrū dixit. Quaq; item ratiōe Quadrigarius in annali vndeuigesimo verba hęc posuit C. Mari ecquando te nostrū: & rei publicæ miserebitur? Cur igitur Terentius pœnitet nostri: & nō nostrū:& Afranius nostri miseritus nō nostrū? Nihil hercle inquit mihi de ista re in mentē venit:nisi auctoritas quædā vetustatis nō nimis anxiæ: neq; superstitiosæ loquētis. Nā sicuti multifariā scriptū est vestrorū pro vestrū: vt in Plauti mustelaria in hoc versu. Verū illic esse maxima pars vestrorū intelligit: cū vellet maxima pars dicere vestrū. Ita nōnūq̄ vestri quoq; dictū est vestrū. Sed proculdubio qui rectissime loqui volet: vestrū potius dixerit q̄ vestri. Et iccirco importunissime inq̄t fecerunt: qui in plerisq; Salustii exēplaribus scripturā istā sincerissimā corruperunt. Nā cū ita in Catilina scriptū esset. Sæpe maiores vestrū miserti plebis romanæ: vestrum aboleuerūt: & vestri superscripserunt. ex quo in pluris libros mendæ istius indoles inoleuit. Hæc memini mihi Apollinarē dicere: eaq; tūc ipsa ita vt dicta fuerant: notaui.

Quam diuersæ græcorum sententiæ super numero Niobæ filiorum. Cap. vi.

Mira & prope adeo ridicula diuersitas fabulę apud grecos poetas deprehenditur: super numero Niobæ filiorum. Nam Homerus pueros puellasq; eius senos dicit fuisse: Euripides bis septenos: Sappho bis nouenos Bacchillides & Pindarus bis denos. Quidam alii scriptores tres fuisse solos dixerunt. Niobæ filii.

De iis quæ habere συμπαθειαρ. idest consensum videntur cum luna augescente ac senescente. Cap. vii.

D i

ANnianus poeta fundo suo quem in agro Falisco possidebat: agitare erat solitus vindemiã hilare atq; amoeniter. Ad eos dies me & quosdam item alios familiares vocauit. Ibi tum coenantibus nobis magnus ostrearũ numerus Roma missus. est Quę quum appositæ fuissent: & multæ quidem:sed inuberes macreq; essent. Luna inquit Annianus nunc videlicet senescit:ea re ostrea quoq; sicut alia quædam tenuis exuctaq; est. quũ quæreremus quæ alia senescente luna tabescerẽt. Nonne Lucilium inquit nostrũ meministis dicere. Luna alit ostrea: implet & echinos: muribus fibras: & pecu addit. Eadem autẽ ipsa quę crescente luna gliscunt deficiente contra luna defiunt. Aelurorum quoq; oculi ad easdem vices lunæ: aut ampliores fiunt: aut minores. Id etiam inquit multo mirandũ est magis quod apud Plutarchum in. iiii. in Hesiodum cõmentario legi. Cepe enim reuirescit: & cõgerminat decedente luna: contra autẽ inarescit adolescẽte. Eam causam esse dicunt sacerdotes ægyptii cur pelusiotæ cepe non edant: quia solum oleum omniũ contra lunæ aucta: atq; damna vices minuendi & augendi habeat contrarias.

Aeluri

Qualibus verbis delectari solitus sit antonius Iulianus: positis mimiãbis: scripsit de innocentia sua: quum ita dictitat: nunq̃ vestimenta a populo posci. Cap. viii.

DElectari mulceriq; aures suas dicebat antonius Iulianus figmentis verborum nouis Cn. Martii hominis eruditi:qualia hęc quoq; essent: quæ scripta ab eo in mimiãbis memorabat. Sinuq; amicam recipere frigidam caldo Columbatim labra conserens labris. Item id quoq; iocũ de lepideq; fictum dictitabat.

Iam tonsiles tapetes ebrii fuco:
Quos concha purpura imbuens venenauit.

Quid vocabulũ iure manu concertum significet. Cap. ix.

EX iure manu consertũ: verba sunt ex antiquis actionibus quæ cũ lege agitur: & vindicię cõtendimur. dici nunc quoq; apud pretorẽ solent. Rogaui ego Romæ grãmaticum celebri hominẽ fama & multo nomine: quid hæc verba essent. Tum ille me despiciens: aut terras inquit adolescens: aut ludis. Rem enim doceo grammaticam non ius respondeo. Si quid igitur ex Virgilio Plauto Ennio quęrere habes:quęras licet. Ex Ennio ego inq̃ est magister quod quæro. Ennius enim verbis hisce vsus est. Cũq; ille demiratus aliena hæc esse a poetis: & haud vsquã inueniri in carminibus Ennii diceret: tum ego hos ver-

lius ex octauo annali absentis dixi. Nam forte eos tanq̃ insigniter præter alios factos memineram.

Pellitur e medio sapientia. vi geritur res
Spernitur orator bonus. horridus miles amatur.
Haud doctis dictis certantes. nec maledictis
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex iure manu consertum: sed magis errore
Res repetunt. regnumq; petunt. vadũ solida vi.

Quũ hos versus ennianos dixissem. Credo inquit grãmaticus iam tibi. Sed tu velim credas mihi. Q. Ennium didicisse hoc nõ ex poetice litteris: sed ex iuris aliquo perito. Eas igitur tu quoq; inquit & discas vnde Ennius didicit. Vsus cõsilio sum magistri: quod docere me debuerat: a quo discerem prætermõstrantis. Itaq; id quod ex iureconsultis: ex libris quoq; eorũ didici inserendum his cõmentariis existimaui. Quoniã in medio rerũ & hominum vitam qui colũt ignorare non oportet verba actionum ciuiliũ celebriora manum cõserere. Nã de qua re disceptabatur in iure pręsenti: siue ager: siue qd aliud est cũ aduersario simul manu prehendere. In ea re omnibus verbis indicare: idest vindicia correptio manus in re atq; in loco p̃senti apud prętorem ex. xii. tabulis fiebat. In quibus ita scriptũ est. Si qui in iure manũ conserunt. Sed postq̃ prætores propagatis Italiæ finibus datis iurisditionibus: negociis occupati: pacisci vindiciarum dicendarum causa longinquas res grauabãtur: institutũ est cõtra. xii tabulas tacito sensu: vt litigantes non ex iure apud prætorẽ manũ consererent: sed ex iure manu consertum vocarent. Idest alter alterũ ex iure ad conserendã manũ in rẽ de qua ageretur vocaret Atq; ꝓfecto simul in agrũ de quo litigabat: terrę aliquid ex eo vti vnã glebã in ius in vrbẽ ad pętorẽ deferrẽt. & in ea gleba tãq̃ in toto agro vindicarẽt. Iccirco Ennius significare volens bellũ non ad p̃torẽ solitũ est legitimis actionibus: neq; ex iure manu consertum: sed bello ferroq;: & vera vi atq; solida: quod videtur dixisse conferens vim illam ciuilem & festucariam: quæ verbo diceretur nõ quæ manu fieret cum vi bellica & cruenta.

Ex iure manu consertũ

Quid sit sculnæ verbũ positũ apud. M. Varronẽ. Cap. x.

P Lauinii liber est nõ incuriose factus. Is inscriptus est de verbis sordidis. In eo scripsit sculnã vulgo dici quasi sequulnã: quẽ qui elegantius inquit loquũtur sequestrẽ appellant. Vtrũq; vocabulũ a sequendo factum est: q; eius qui electus sit vtraq; pars fidẽ sequatur. Sculnam autẽ scriptũ esse in historico. M. Varronis q inscribitur Catus. Idem

Sculna Sequester

Lauinius in eodē libro admonet. Sed quod apud sequestrem depositum erat: sequestro positum per aduerbium dicebatur. Cato in Ptolemæo contra Thermum Per deum immortalem nolite vos sequestro ponere.

Auctoritas tanq̄ prefationis admonitio in operis totius summa: de noctium ordine. Cap. xi.

AT qui iocundiora alia requiri queunt. Ipse autem ad hoc scripsi: vt liberis quoq; meis parate istiusmodi remissiones essent: quādo animus eoꝝ interstitione aliqua negociorum data laxari indulgeriq; potuisset. Vsi autem sumus ordine rerum fortuito: quem antea in excerpendo feceramus. Nam perinde vt librum quenq̄ in manus ceperam: seu grecum: seu latinum: vel quid memoratu dignū audieram: itaq; libitum erat: cuius generis cunq; erat in distincte atq; promiscue annotabam. eaq; mihi ad subsidium memoriæ quasi quoddā litterarum pœnus recondebam. Vt quando vsus venisset: aut rei: aut verbi: cuius me forte repēs obliuio tenuisset: & liberi ex quibus ea sum pseram: non adessent: facile inde nobis inuentu: atq; de prōptu foret. Facta igitur est in his quoq; cōmentariis eadē rerum disparilitas: quæ fuit in illis annotationibus pristinis: quas breuiter & indigeste & incondite annotationibus tractationibus lectionibusq; variis feceramus. Sed quoniā longinquis per hyemē noctibus in agro (sicuti dixi) terre attice cōmentationes hasce ludere: ac facere exorsi sumus: iccirco ea inscripsimus noctiū esse atticarum. nihil imitati festiuitates inscriptionū: quas pleriq; alii vtriusq; linguæ scriptores: in id genus libris fecerunt. Nā quia viā & miscellā. & quasi confusaneā doctrinam conquisiuerant: eo titulos quoq; ad eā sententiam exquisitissimos indiderunt. Nāq; alii musarū inscripserūt: alii siluarū Ille κηριον .i. fauū. Alius κερασ αμαλθειασ .i. copiæ cornu. Quidā lectionis suæ. Alius antiquarum lectionū. Atq; alius πινακιδιον .i. catinulum. & item alius εγχειριδιον .i. pugionē aut tabellam. Sunt etiā qui pandectas. idest omnium receptaculā inscripserunt. Sunt autem qui διατριβασ. idest exercitationes & studiā: sunt adeo qui de disciplina & de regia philosophia: & de natura humana & epistolicarum quæstionum. Est qui memoriales titulos fecerit. Est qui studiosorū: & de ridiculis. &

Est qui historiæ naturalis. Est

Est præterea qui pratū. Est itidem qui

Est qui scripsit.

Sunt item multi qui coniectanea. Neq; item desunt: qui indices li-

Noctium atticarū

bris suis fecerunt. aut epistolarum moraliũ: aut epistolarum quęstionum. aut confusarũ. Et quædam alia inscripta nimis lepida: multasq; prorsus concinnitates redolentia. nos vero vt cœptus noster est incuriose: & immediate: ac prope etiã subrustice: ex ipso loco ac tẽpore hybernarũ vigiliarum: atticas noctes inscripsimus: tantum cęteris omnibus: in ipsius quoq; scriptionis laude cedentes quantum cessimus in cura & elegantia scriptionis. Sed ne consiliũ quidem in excerpẽdis: notandisq; rebus idem mihi: quod plerisq; illis fuit. Nãq; illi omnes & eorum maxime græci multa & varia lectitãtes: in qua res cũq; inciderãt: alba vt dicitur linea sine cura discriminis: solã copiã sectati cõuertebãt: quibus in legẽdis ante anim⁹ senio aut tedio lãguebit: q̃ vnũ alterũue repperit: qđ sit aut volũtati legere: aut cultui legisse: aut vsui meminisse. Ego vero cũ illud Heracliti ephesii viri sũme nobilis verbũ cordi haberẽ: qđ ꝓfecto ita est: introite: nam & hic dii sunt. Ipse quidẽ voluendis transeũdisq; multis admodũ voluminibus per omnia semper negociorũ interualla: in quibus furari ocium potui exercitus defessusq; sum. Sed modica ex iis: eaq; sola accepi: quę aut ingenia prompta expeditaq; ad honestę eruditionis cupidinẽ: vtiliũq; artiũ contemplationẽ celeri facilique cõpendio ducerent: aut homines aliis iam vitæ negociis occupatos: a turpi certe agrestiq; rerũ atq; verboꝝ imperitia vindicarẽt. Quę erunt autẽ in his cõmentariis pauca quędã scrupulosa: & anxia: vel ex grãmatica: vel ex dialectica: vel etiã ex geometria: quęq; erunt item paucula remotiora super augurio: & iure pontificio: non oportet ea defugere: quasi aut cognitu nõ vtilia: aut perceptu difficilia. Nõ.n. fecimus altos nimis: & obscuros in his rebus quęstionũ sinus: sed primicias quasdã: & quasi libamenta ingenuarũ artiũ dedimus: quę virũ ciuiliter eruditũ neq; audisse vnq̃: neq; attigisse: si nõ vtile: haud quidẽ certe indecorũ est. ab his igitur: si cui forte nõnũq̃ tempus voluptasq; erit lucubratiũculas istas cognoscere: petitũ impetratũq; volumus: vt in legendo quę pridẽ scierint: non aspernentur quasi nota inuulgataq;. Nã & quid tã remotũ in litteris est: quin id tamen complusculi sciãt? Et satis hoc blandũ est: nõ esse hęc neq; in scholis decantata: neq; in cõmentariis protrita. Quæ porro noua sibi ignotaq; offenderint: æquũ esse puto: vt sine vano obtrectatu cõsiderent: ac minutę istæ admonitiones pauxillulæ nequaq̃ tamen sint: vel ad alendũ studiũ honestę: vel ad oblectandũ frigidę fouendũq; animũ Sed eius seminis generisq; sint: ex quo facile adolescant aut ingenia hominũ vegetiora: aut memoria adminiculatior aut oratio solertior: aut sermo incorruptior: aut delectatior motio:

aut in ludo liberalior. Quæ autē parū plana videbūtur: aut minus plena instructaq3: petimus inq̄ vt ea nō docēdi magis q̄ admonēdi gratia scripta existiment. & quasi demōstratione vestigiorū contēti persequātur ea post: si libebit: vel libris repertis: vel magistris. Quę vero putauerint reprehendēda iis: si audebūt: succenseant: vnde ea nos accepimus. Sed.n.quæ aliter apud aliū scripta legerint: ne iam statim tēpore obstrepant: sed tractationes rerū & auctoritates hominū pensitent: quos illi: quosq3 nos secuti sumus. Erit autē id lōge optimū: vt qui in lectitando: scribendo: cōmentando: nūq̄ voluptates: nūq̄ labores ceperūt: nullas hoc genus vigilias vigilarūt: neq3 vllis inter eiusdē musæ æmulos certationibus: disceptationibusq3 elimati sunt: sed intēperiarū negociorūq3 pleni sunt: abeant percontando: scribendo a noctibus his procul. atq3 alia sibi oblectamenta quęrant. Vetus adagiū est. Nihil cū fidibus graculo. Nihil cū Amaracio sui. Atqui etiā quo sit quorūdā maledoctorꝝ hominū sæuitas: & inuidentia iritatior: mutuabor ex Aristophanis coronopesta pauca. Et quā ille homo festiuissimus fabulæ suæ spectandę legē dedit: eandē ego cōmentariis his legendis dabo: vt ea ne attingat: neue adeat profestum: & profanū vulgus a ludo musico diuersum.

Versus legis datæ hi sunt.

Volumina cōmentariorum ad hūc diem viginti iam facta sunt. Quantū autē vitæ mihi deinceps deū volūtate erit: q̄tūq3 a cura publica: & a re familiari: procurādoq3 cultu liberorū meorum dabitur ociū: ea omnia subsiciua & subsecūdaria tēpora ad colligendas huiuscemodi memoriarū disceptatiūculas cōferā. Progredietur igitur numerus librorum diis beneiuuātibus cū ipsis vitæ q̄tuli quiq3 fuerint progressibus. Neq3 longiora mihi dari spatia viuēdi volo: q̄ dū ero ad hanc quoq3 facultatem scribendi commentandiq3 idoneus. Capita rerū quę cuiq3 cōmentario insunt exposuimus hic vniuersa: vt iam statim declaretur: quid quo in libro quæri inueniriq3 possit.

τελοσ.

Egidii Maseriensis ad ingenuum boneq; indolis adolescentem. M.C. Carmen.

Dulci pierios auli de fonte liquores
Hauri: quo in toto dulcius orbe nihil.
Ebibe pampineo refluentia palmite vina
Collige dulce virens quod mel hymetus habet
Cinge caput nitidum florenti fronde: repelle
Mirthum: subuiridi floreq; cinge caput.

M.C. responsio.

Pungit Apollineum mea pectora fortius oestrum
Sentio & aonios fundere corda lacus
Haud aliter visa ardescit pascente iuuenca
Taurus & accedens fortior efficitur.

Auli Gelii viri quidem non minus in latina q̄ græca lingua diserti Noctium Atticarum cōmētarii ad vnguem leuigati In Bellouisu pro Iohanne Petit fidelissimo Impressore Exarati Fœliciter expliciunt. Anno domini. M.ccccc.viii. Die.xxii. Mensis Martii.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Fides
I
M